

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Andersen, H. C.

Titel | Title:

Mit Livs Eventyr.

Udgivet år og sted | Publication time and place: København ; Kristiania : Gyldendal, 1908

Fysiske størrelse | Physical extent:

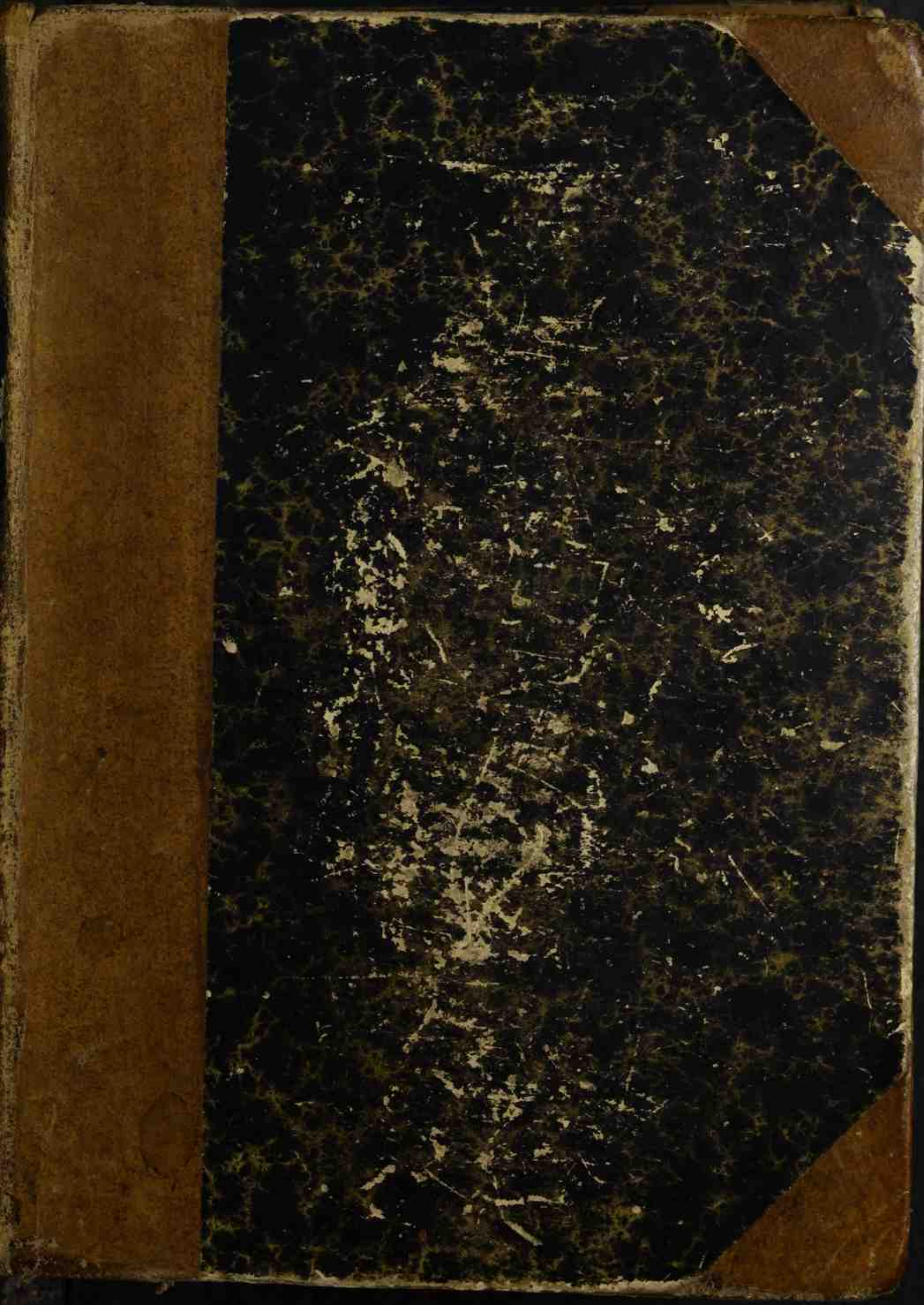
655 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

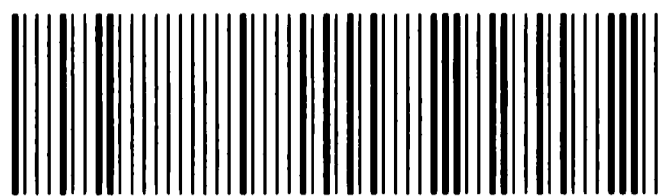
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

42, - 113 - 80

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

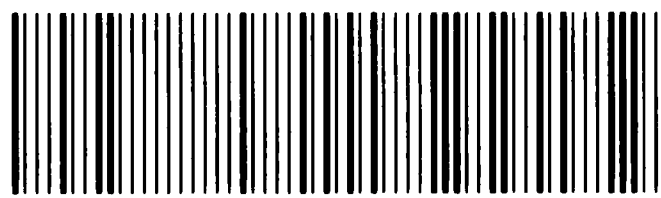
130021543994

42, - 113 - 80

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021543994

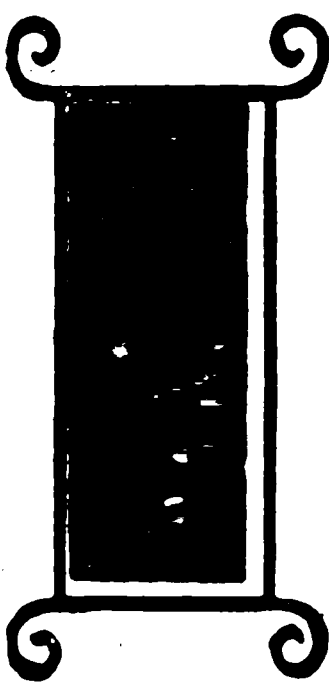
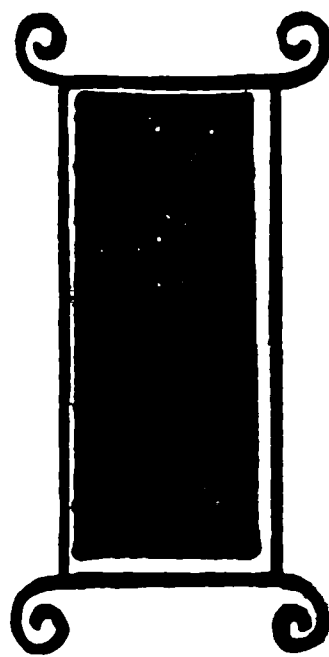
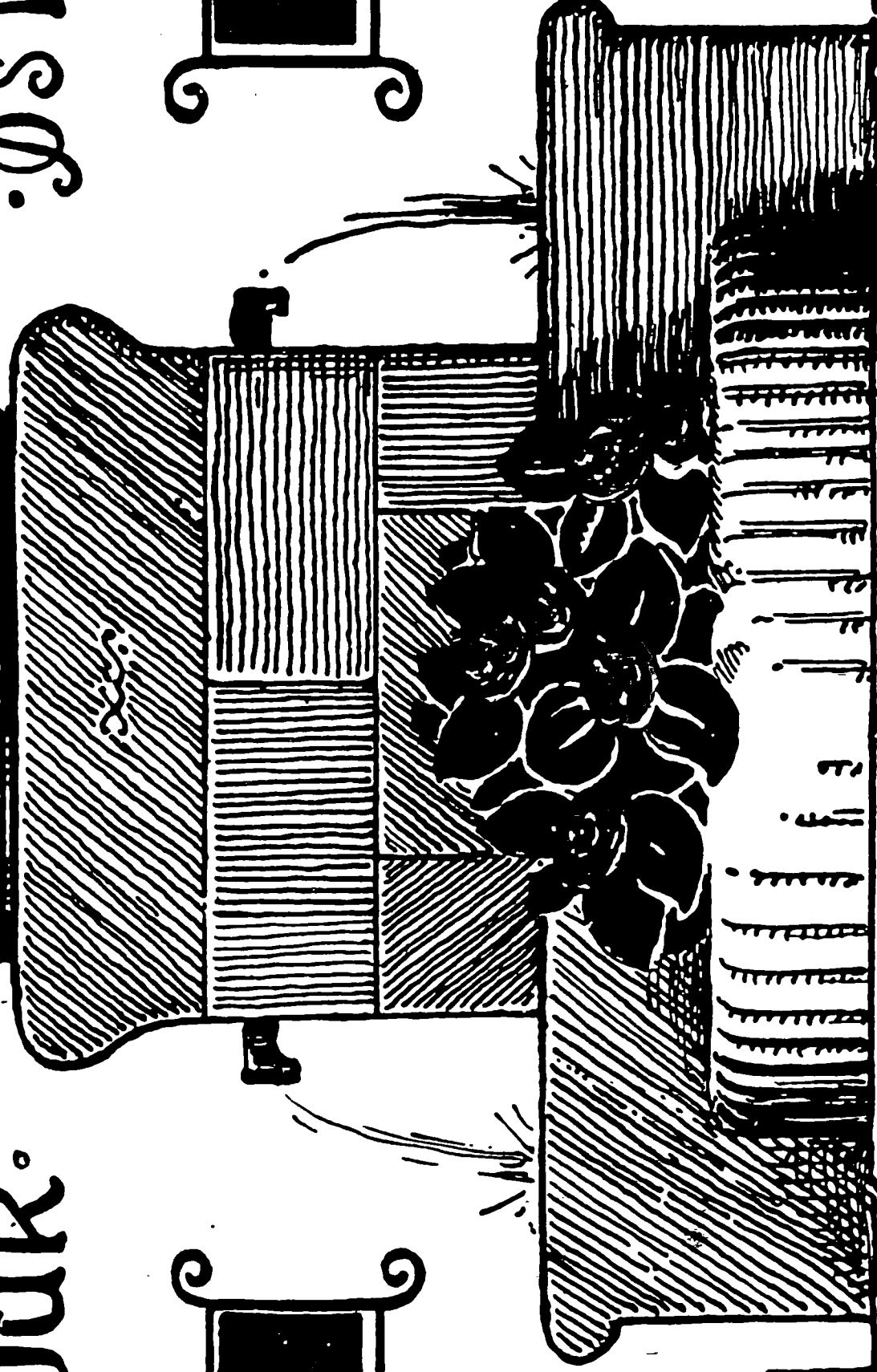

WILDEGANDS BIBLIOTEK FOR HJEMMET

UGESKRIFTS.
FOR NORDISK.
LITERATUR.

• REDIGERES.
• AF VILHELM
• ØSTERGAARD

Exp.: Klareboderne 3

50 Øre pr. Maaned

Søndag d. 22. December 1907.

P. S. Engelbrecht,

Trikotage-Magasin,

Købmagergade 16, Telefon 9056.

Strømper.

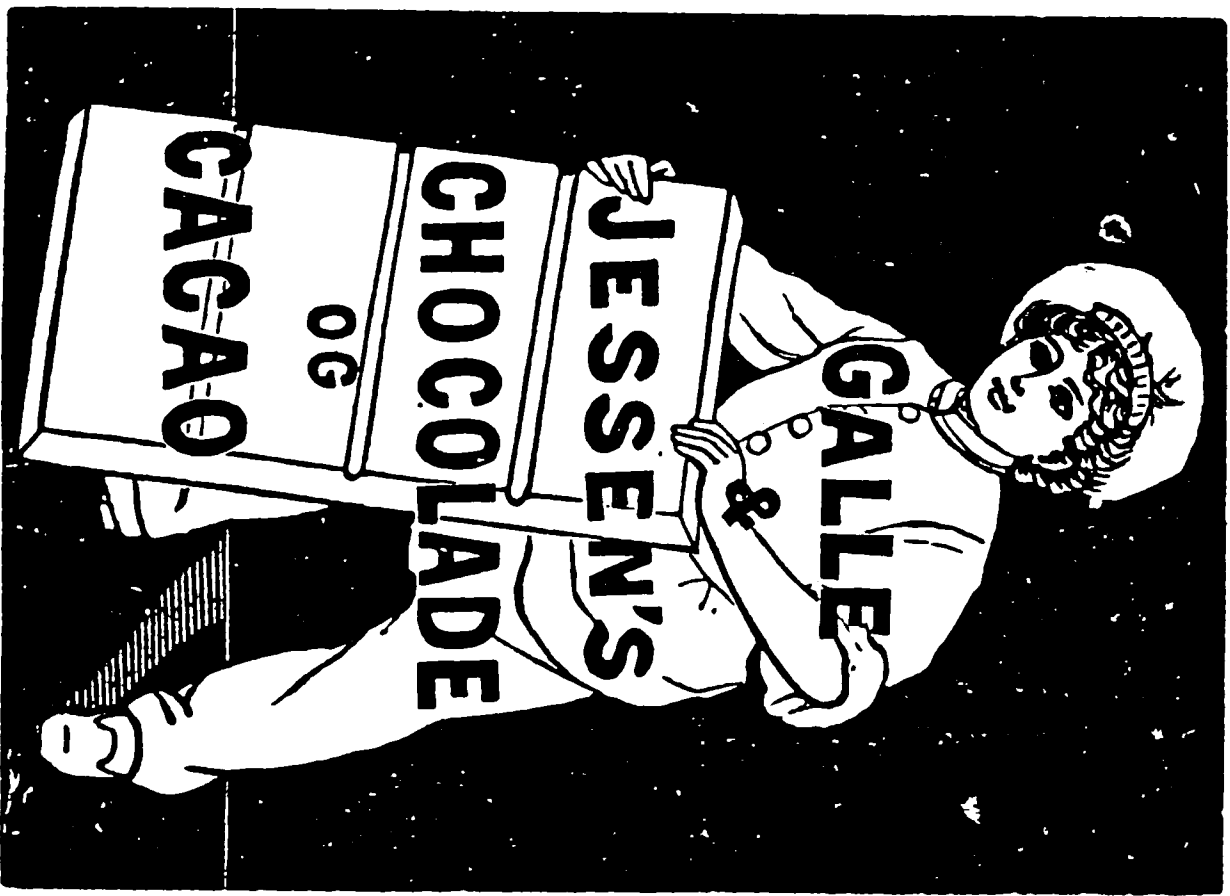

F. A.

THIELB.

Tlf. 3141.

Købmagergade 5.

Har De Tandpine,

brug altid Chr. V. Mendes berømte Dentin
à 46 Øre, som hurtigt stiller de heftigste
Tandsmerter. 8, Kronprinsensgade 9.

Annoncer til "Gyldendals Bibliothek"

modtages kun i Expeditionen, Gothersg. 14,
Fr. Bæres Kgl. Hof-Bostrykkeri.

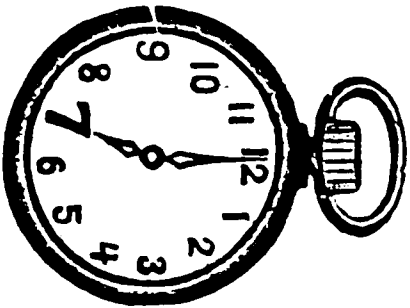
R. H. Rasmussen,

Uhrmager, Borgergade 2, Hj. af Gothersg.

forh. Kronprinsensgade 7,
anbefaler sig med stort Ud-
valg i Guld- og Sølv-Lomme-
uhre og Stueuhre i meget
stort Udvalg til billigste Pri-
ser fra

til 4 Aars Garanti.

Antike Uhre restaureres.

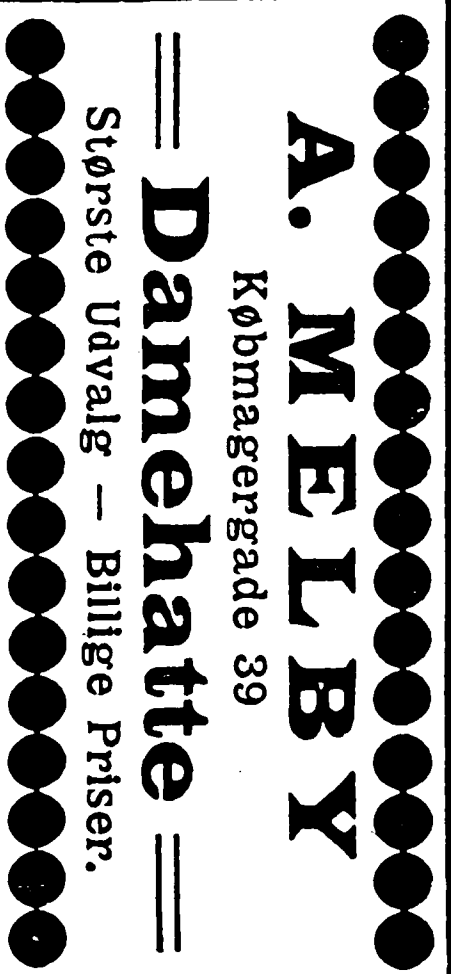

A. MELBY

Købmagergade 39

Damehatter

Største Udvalg — Billige Priser.

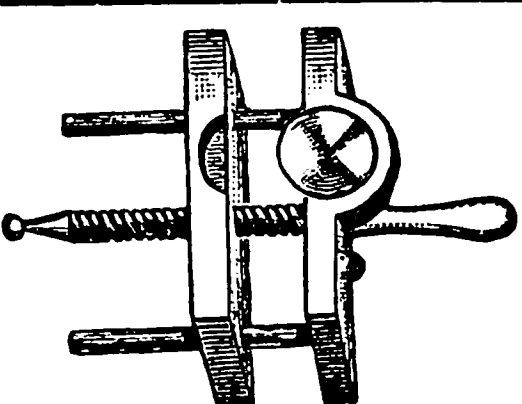
**Bogbinder-
Værktøj**

særlig afpasset for

Husflidsbogbindere.

C. TH. RØM & Co.,

Axelhus.

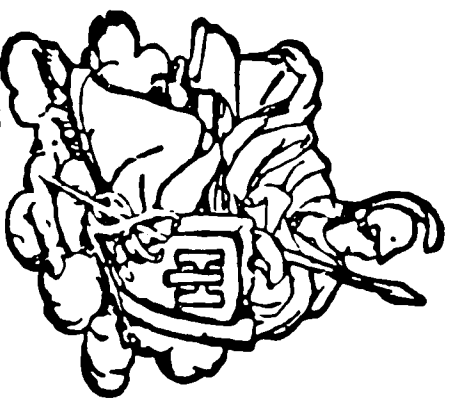
Jørgen Haslund's

Kunst-, Møbel- og Udstyrs-Etablisement

Møbler
Tæpper
Gardiner
Portierer

Alle Belysningsartikler
til Elektricitet, Gas og
Petroleum.

Smagfuld Montering af Sommerboliger efter originale Tegninger.
Telefon 6356. **Gl. Kongevej 98.** Telefon 6356.

Varemærke.

Modemagasinet.

Sidste Nyheder for Foraaret ere nu hjemkomne saavel i engelske,
franske og Wiener Nouveantes.

Koldt & Jespersen,

Bredgade 21 Mezz.

Telf. 8132.

FRITZ WERNER Skiltepartier i Træ og Glas.

H. C. ANDERSEN

MIT LIVS EVENTYR

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1908

H. C. ANDERSEN

MIT LIVS EVENTYR

H. C. ANDERSEN

MIT LIVS EVENTYR

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1908

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD.

Mit Livs Eventyr.

Mit Livs Eventyr, Fortsættelse (1855—1867).

H. C. ANDERSEN

MIT LIVS EVENTYR

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1908

Efter 2den Udgave (1859) sammenholdt med
Originaludgaven (1855).

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

I.

Mit Liv er et smukt Eventyr, saa rigt og lyksaligt! havde jeg, som Dreng, da jeg fattig og ene gik ud i Verden, mødt en mægtig Fee, og hun havde sagt: »vælg din Bane og dit Maal, og da, efter din Aands Udvikling, og som det fornuftigviis maa gaae til i denne Verden, beskytter og fører jeg Dig!« min Skjebne kunde da ikke have været lykkeligere, klogere og bedre ledet, end den er. Mit Livs Historie vil sige Verden hvad den siger mig: der er en kjærlig Gud, der fører Alt til det Bedste.

1805 levede i O d e n s e i en lille, fattig Stue et nygift Par, der holdt uendeligt meget af hinanden, en ung Skomager med sin Kone, han, neppe to og tyve Aar, et forunderligt begavet Menneske, en ægte poetisk Natur, hun, nogle Aar ældre, uvidende om Verden og Livet, men fuld af Hjerte. Nylig var Manden bleven »Frimester« og havde selv tømret sammen sit Skomagerværksted og sin Brudeseng; til denne havde han brugt Træ-Stilladet, der kort forud havde baaret Liigkisten med en afdød Grev T r a m p e, som laae udstillet paa Parade; de sorte Klædes Lister, der siden endnu altid sad paa Sengestedet, var en Erindring herom. Istedetfor det grevelige Liig, omgivet af Flor

og Candelabrer, laae her den anden April 1805, et levende, grædende Barn, det var mig H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n.

Min Fader skal de første Dage have siddet ved Sengen hos min Moder og læst høit for hende af H o l b e r g, mens jeg skreg himmelhøit. »Vil Du sove, eller rolig høre efter!« har man fortalt mig, at han i Spøg har sagt, men jeg vedblev at være en Skrighals, og som en saadan skal jeg især have viist mig i Kirken, da jeg blev døbt, hvorover Præsten, der senere af min Moder omtaltes som en meget ærgerlig Mand, sagde: »den Unge skriger jo som en Kat!« hvilke Ord hun aldrig kunde glemme ham; en fattig fransk Emigrant G o m m a r d, som stod Fadder til mig, trøstede hende imidlertid med, at jo høiere jeg som Barn skreg, des smukkere vilde jeg synge, naar jeg blev ældre.

Een eneste lille Stue, der næsten var opfyldt med Skomagerværkstedet, Sengen og den Slagbænk, hvori jeg sov, var Barndoms-Hjemmet, men Væggene vare behængte med Billeder, paa Dragkisten stod smukke Kopper, Glas og Nipsier og henne over Værkstedet, ved Vinduet, var en Hylde med Bøger og Viser. I det lille Kjøkken hang over Madskabet Tinrækken fuldt af Tallerkener, det lille Rum syntes mig stort og rigt, Døren selv, der i Fyldingen stod malet med Landskab, var mig dengang lige saa betydende som nu et heelt Billedgalleri!

Fra Kjøkkenet kom man ad en Stige op paa Loftet, hvor der i Tagrenden, mellem vort og Naboens Huus stod en Kasse Jord med Purløg og Persille, min Moders hele Have; i mit Eventyr: S n e e d r o n n i n g e n blomstrer den endnu.

Jeg var eneste Barn og blev i høi Grad forkjælet,

men høre maatte jeg det af min Moder, at jeg var ganske anderledes lykkelig, end hun havde været, jeg havde det som et Grevebarn! — hun var som Lille jaget ud af sine Forældre for at betle, og da hun ikke kunde det, havde hun en heel Dag siddet og grædt under en Bro ved Odense Aa; min Barne-Tanke saae det saa tydeligt, og jeg græd derover; i gamle *Domenica* i *Improvisatoren* og som Spillemandens Moder i: »Kun en Spillemand« har jeg givet hendes Personlighed i to forskjellige Opfatninger.

Min Fader, *Hans Andersen*, lod mig i Alt have min Villie; jeg havde hele hans Kjærlighed; for mig levede han! og derfor anvendte han hele sin Fritid, Søndagen, til at lave Legetøi og Billeder til mig; tidt om Aftenen læste han høit for os af *Lafontaines* »den Særsindede«, af *Holberg* og af »Tusind og een Nat«; kun da, naar han læste, husker jeg at have seet ham smile; thi i sit Liv og som Haandværker følte han sig ikke lykkelig.

Hans Forældre havde været velhavende Bønderfolk, men Ulykken var ligesom væltet ind paa dem; Qvæget døde, Gaarden brændte, og tilsidst mistede Manden sin Forstand; Konen flyttede da med ham til *Odense*, og her satte hun den opvakte Dreng i Skomagerlære, det kunde ikke være anderledes, uagtet hans inderligste Ønske var at komme i den latinske Skole; et Par velhavende Borgere havde engang talt om at skiltinge sammen, give ham fri Kost og saaledes faae ham frem paa den Vei, han saa gjerne vilde, men der blev ikke Noget deraf; min stakkels Fader saae ikke sit kjæreste Ønske opfyldt; det kom aldrig af hans Erintring. Jeg husker, at jeg, som Lille, engang saae Taarer

i hans Øine, da en af Latinskolens Disciple havde været hos ham og bestilt Støvler og da viist sine Bøger og talt om Alt hvad han lærte. »Den Vei skulde jeg ogsaa have gaaet!« sagde han, og da kyssede han mig heftig og var stille hele Aftenen.

Sjelden kom han sammen med sine Lige, hans Slægtninge og Bekjendte kom til os; i Vinter-Aftenerne hjemme læste han som sagt høit eller gjorde Legetøi til mig; om Sommeren gik han næsten hver Søndag ud til Skoven, og jeg var med ham; han talte ikke meget derude, sad stille i Tanker, mens jeg sprang omkring og samlede Jordbær paa et Straa eller bandt Krandse; kun eengang i Aaret og det i Mai, naar Skoven lige var sprungen ud, fulgte min Moder med, det var hendes aarlige, eneste Lyst-Vandring, og da bar hun en bruun, blomstret Kattuns Klædning, der blev kun taget paa den Dag, og naar hun gik til Alters, og som saaledes blev den eneste Kjole, jeg, i alle Aaringer, erindrer var hendes Fest-Kjole; naar vi saa vendte hjem fra Skovtouren, tog hun altid en heel Mængde friske Birkegrene med, og de bleve plantede bag den polerede Kakkelovn; St. Hans Urter stak vi ind i Bjælkesprækkerne, og af disse, eftersom de voxte, kunde vi see, om vi skulde leve længe eller kort. Grønt og Billeder pynkede vor lille Stue, som min Moder holdt reen og net; hendes Stolthed var, at Lagnerne og de smaa, korte Vinduesgardiner vare sneehvide.

■ Een af mine første Erindringer, i sig selv saa ringe, men for mig af Betydning ved den Styrke, hvormed Barne-Phantasien har ligesom brændt den fast i min Sjæl, var en Familie-Fest og hvor? — Paa det Sted i Odense, i den Bygning, som jeg udenfra saae op til med Skræk og Angest, som Pariserdrengen, tænker

jeg mig, har seet til *B a s t i l l e n* — det var *O d e n s e T u g t h u u s*. Mine Forældre kjendte Portneren her; de bleve af ham indbudne til en Familie-Fest, og jeg skulde med; jeg var dengang endnu saa lille, at jeg, som man vil høre, blev baaren, da jeg skulde hjem. *O d e n s e T u g t h u u s* var for mig ligesom Gjemmestedet for Tyve- og Røver-Historier; tidt stod jeg, naturligviis i stor Afstand, udenfor og hørte til, hvor Karle og Qvinder derinde sang, medens de spandt paa Skotrokken.

Jeg kom med mine Forældre til Portnerens Familie-Fest; den store, jernbeslagne Port blev aabnet og lukket igjen med Nøglen i det raslende Nøgleknippe, vi kom op ad en steil Trappe; — der blev spiist og drukket, to af Fangerne vartede op ved Bordet, — jeg var ikke at bevæge til at smage paa Noget, selv de sødeste Sager skød jeg bort — min Moder sagde, jeg var syg, og jeg blev lagt paa en Seng, men jeg hørte Skotrokken snurre tæt ved og lystige Viser, om det var i min Phantasie eller i Virkeligheden, kan jeg nu ikke sige, men det veed jeg, at jeg var i en Angest, i en Spænding og dog behagelig Stemning, som om jeg var traadt ind i Røverhistoriernes Slot. — Seent paa Aftenen gik mine Forældre hjem, jeg blev baaren, det var et raat Veir, Regnen pidskede mig i Ansigtet.

O d e n s e selv, i mine tidligste Barndomsdage, var en ganske anden By end nu, da den er fløiet *K j ø b e n h a v n* foran med Gasbelysning, Drikkevand og Gud veed hvad! den Gang var man der, troer jeg, hundrede Aar tilbage; da herskede her endnu en Mængde Skikke og Brug, som allerede længst vare forsvundne i Hovedstaden. Naar Laugene flyttede Skilt, kom de i Procession med vaiende Faner, med Citroner og Silke-

baand paa Kaarderne. En Harlequin med Bjælder og Brix løb lysteligt foran; en af disse, en gammel Karl: *Hans Struh*, der ved sin lystige Snak og sit Ansigt, der var malet sort, paa Næsen nær, som havde sin naturlige, stærke røde Farve, gjorde stor Lykke. Min Moder var saa fornøiet over ham, at hun gjerne vilde faae ud, at han var af vor Familie, rigtig nok meget langt ude, men det erindrer jeg endnu tydeligt, at jeg med den stærkeste Følelse af Aristokratie protesterede imod at være i Familie med »Narren«.

Fastelavnsmandag førte Slagterne gennem Gaderne en fed Oxe, pyntet med Blomsterguirlander; en Dreng i hvid Skjorte og med Vinger red paa den. Søfolkene gik samme Fastetid gennem Gaderne med Musik og alle deres Flag, og tilsidst brødes de to Kjækkeste paa et Bræt, der var lagt mellem to Baade. Den, som ikke faldt i Vandet, blev Seierherre. Men hvad som især indprentedes i min Erindring og, ved den senere gjentagne Fortælling herom, ideligt opfriskedes, var *Spaniernes Ophold i Fyen 1808*. Danmark havde sluttet sig til *Napoleon*, hvem Sverrig havde erklæret Krig, og før man vidste det, stod en fransk Hær og spanske Hjelpetropper midt i Fyen, for under Marschal *Bernadotte*, Prinds af *Pontecorvo*, at gaae over til *Sverrig*. Jeg var paa den Tid ikke mere end tre Aar, men dog husker jeg endnu ret vel de næsten sortbrune Mennesker, der larmede i Gaderne, Kanonerne, der bleve skudte af paa Torvet og foran Bispegaarden; jeg saae de fremmede Krigsmænd ligge og strække sig hen ad Gadens Fortog og paa Halmknipper inde i den halv nedbrudte Graabrødre Kirke. Kolding Slot brændte af og *Pontecorvo* kom til *Odense*, hvor hans Gemalinde og Sønnen *Oscar* opholdt sig.

I Landet rundt om var Skoler blevet indrettet til Vagstuer; under de store Træer paa Mark og ved Veie holdtes Messe. De franske Soldater omtaltes som overmodige og befalende, de Spanske som godmodige og venlige, mellem begge var Hadet blodigt; de stakkels Spaniere vakte mest Deeltagelse. — En Dag tog en spansk Soldat mig paa sin Arm, trykkede mod mine Læber et Sølvbilled, han havde ved sit bare Bryst. Jeg husker, at min Moder blev vred derover, thi det var noget Katholsk, sagde hun, men jeg syntes godt om Billedet og den fremmede Mand, der dandsede rundt med mig, kyssede mig og græd, han havde vist selv Børn hjemme i Spanien. Jeg saae en af hans Kammerater blive ført til Retterstedet, han havde myrdet en Franskmand; mange Aar herefter, ved Erindringen herom, skrev jeg mit lille Digt: »S o l d a t e n«, der oversat af C h a m i s s o, paa Tydsk, er blevet folkeligt der og optaget i de tydske »Soldater-Sange«, som tydsk Original.

Ligesaa levende som Indtrykket af Spanierne har været hos mig som treaars Barn, blev en senere Begivenhed i mit sjette Aar, nemlig den store Komet 1811; min Moder havde sagt mig, at den vilde slaae Jorden i Stykker, eller at gruelige Ting forestod, som der kunde læses om i »S y b i l l e s S p a a d o m«; jeg lyttede til Alt hvad Overtro rundt om fortalte, den var for mig i Række med den helligste Tro. Paa Pladsen ud for St. Knuds Kirkegaard stod jeg med min Moder og nogle Nabokoner og saae den frygtede, mægtige Ildkugle med sin store, skinnende Hale. Alle talte de om det onde Varsel og om Dommens Dag, min Fader kom til, han var slet ikke af de Andres Mening og gav vistnok en sund, rigtig Forklaring, men min Moder sukkede, Naboerne rystede med Hovedet, min Fader

løe og gik. Da fik jeg en inderlig Skræk, fordi han ikke var af vor Tro; om Aftenen talte min Moder med gamle Fa'ermo'er derom, jeg veed ikke, hvorledes hun tydede det, men jeg sad paa hendes Skjød, saae hende ind i de milde Øine og ventede, nu slaaer Kometen ned, og saa er det Dommedag.

Daglig, om kun nogle Øieblikke, kom Fa'ermo'er i mine Forældres Huus, og det var især for at see sin Sønesøn, den lille H a n s C h r i s t i a n; jeg var hendes Glæde og Lykke. Hun var en stille og høist elskelig gammel Kone, med milde, blaa Øine og fiin Bygning; hun havde prøvet Livet tungt; fra at være en velhavende Landmands Kone var hun nu sat i stor Fattigdom; hun boede med den sindssvage Mand i et lille Huus, de havde kjøbt sig for den sidste lille Rest af deres Formue. Dog saae jeg hende aldrig græde, men des dybere Indtryk gjorde det paa mig, naar hun stille sukkede og fortalte om sin Moders Moder, at denne havde været en adelig Dame i en stor tydsk By, »C a s s e l«, og der ægtet »en Comediantspiller«, som hun udtrykte sig, og var løbet bort fra Forældre og Hjem, og nu gik alt dette ud over Slægten. Aldrig veed jeg at have hørt hende nævne Mo'ermoderens Familienavn, men selv var hun en født N o m m e s e n. Hun havde ved Hospitalet en Have at passe, hvorfra hun hver Løverdagaften bragte nogle Blomster, man tillod hende at tage hjem; de pyntede paa min Moders Dragkiste, men vare mine Blomster; jeg fik Lov at sætte dem i Vandglasset; hvor rig var ikke denne Glæde. Alt bragte hun mig; hun elskede mig med hele sin Sjæl; jeg vidste det, jeg forstod det.

To Gange om Aaret brændte hun det grønne Affald fra Haven; det brændtes til Aske i en stor Ovn inde i

Hospitalet, og da var jeg den meste Tid af de Dage inde hos hende og laae i de store Dynger Grønt og Ærteranker, havde Blomster at lege med og, hvad jeg især satte Priis paa, bedre Mad, end jeg troede at faae hjemme. Alle de Sindssvage, som ingen Fortræd gjorde og derfor havde Frihed til at gaae omkring i Hospitalets Gaard, kom tidt ind til os, og med Nysgjerrighed og Skræk hørte jeg paa deres Sang og Tale; tidt fulgte jeg endogsaa et Stykke med dem ud i »Grøngaarden«, under Træerne, ja jeg vovede endogsaa, naar Vogterne vare med, at gaae ind i Huset, hvor de Bindegale opholdt sig. En lang Gang førte mellem Cellerne; i denne laae jeg en Dag paa Hug og kigede gennem Dørsprækken; indenfor sad et nøgent Fruentimmer paa en Mængde Straa, hendes Haar hang ned over Skuldrene, og hun sang med en ganske deilig Stemme; pludseligt sprang hun op, styrtede med et Skrig henimod Døren, hvor jeg laae udenfor, Vogteren var gaaet bort, jeg ganske alene, hun slog saa voldsomt mod Døren, at lige oven over mig den lille Laage, igjennem hvilken Maden blev rakt hende, sprang op, hun saae derfra ned paa mig; strakte en af sine Arme ud efter mig; jeg skreg af Rædsel og knugede mig fastere til Gulvet. Som Ældre er dette Syn og dette Indtryk ikke udslettet af min Sjæl; jeg følte hendes Fingerspidser røre ved mine Klæder; jeg var halv død, da Vogteren kom.

Tæt ved Bryggerset, hvor det Grønne blev brændt, havde gamle, fattige Qvinder deres Spindestue; herind kom jeg tidt og blev snart deres Yndling, thi jeg havde hos denne Forsamling en Veltalenhed, der tydede paa, som de sagde, at »et saa klogt Barn ikke kunde leve længe«, hvilket i høi Grad smigrede mig. Jeg havde tilfældigviis hørt tale om Lægernes Kjendskab til Menne-

skets indre Bygning, hørt tale om Hjerte, Lunge og Tarme, og det var mig nok til strax at holde derover et Foredrag for de gamle Koner; dristig maledede jeg med Kridt paa Døren en Mængde Krimskrams, det skulde forestille Indvoldene; jeg talte om Hjerte og Nyre, Alt hvad jeg sagde, gjorde et dybt Indtryk paa hele Forsamlingen; jeg gjaldt for et mærkeligt klogt Barn, og min Snaksomhed belønnedes med, at man fortalte mig Eventyr; en Verden, rig som i »Tusind og een Nat«, rullede op for mig. De gamle Koners Historier, Skikkelserne af de Sindssvage, som jeg i Hospitalet saae rundt omkring mig, Alt tilsammen, herinde fra, virkede i den Grad ind paa mig, der ganske var fyldt med Overtro, at jeg, naar det mørknedes, neppe turde vove mig udenfor mine Forældres Huus; sædvanligviis fik jeg ogsaa Lov, ved Solnedgang at gaae i Seng, rigtignok ikke i min Slagbænk, thi det var for tidlig at slaae den ned, det tog for megen Plads op i vor lille Stue, men jeg blev lagt i mine Forældres store Seng, de blommede Kattuns Gardiner hang ned tæt omkring, Lyset brændte udenfor, jeg kunde høre Alt i Stuen og var dog saa ene i mine Tanker og Drømmerier, som om den virkelige Verden slet ikke var til. »Han ligger saa deiligt stille, det velsignede Barn!« sagde min Moder; »han er saa rart afveien og kommer ikke Noget til!«

For den sindssvage Fa'ersfa'er havde jeg en stor Angest; kun een eneste Gang havde han talt til mig og da brugt den mig uvante Tiltale »De«; han snittede i Træsellesomme Billeder, Mennesker med Dyrehoveder, Dyr med Vinger og forunderlige Fugle; disse pakkede han i en Kurv og gik saa ud paa Landet, hvor Bønderkonerne overalt trakterede ham, ja gav ham Gryn og Skinke hjem med, fordi han forærede dem og deres

Børn det kunstige Legetøi; een Dag, han kom hjem igjen til O d e n s e, hørte jeg Gadedrengene skrike høit efter ham; af Skræk skjulte jeg mig bag en Trappe, mens de stimlede forbi; jeg vidste, jeg var af hans Kjød og Blod.

Saagodt som aldrig kom jeg sammen med de andre Dreng; selv i Skolen tog jeg ikke Deel i deres Lege, men blev siddende inde; hjemme havde jeg nok af Legetøi, som min Fader havde gjort til mig; jeg havde Billeder, som kunde forvandle sig, naar man trak i en Traad, en Stampemølle, der, naar den sattes i Bevægelse, lod Mølleren dandse rundt; jeg havde Perspektiv og pudseerlige Nikkedukker. Iøvrigt var det min store Glæde at sye Dukketøi eller at sidde i Gaarden ved den eneste Stikkelsbærbusk, der stod, og at have udspændt fra Muren, ved Hjelp af et Kasteskaft, min Moders Forklæde. Det var mit Telt i Skylregn og Solskin, der sad jeg og saae ind i Stikkelsbærbuskens Blade, hvilke jeg hver Dag fulgte i deres Udvikling fra de vare smaa, grønne Knopper, til de som store, gule Blade løsnede sig; jeg var et underligt drømmende Barn, og naar jeg gik omkring, brugte jeg som oftest at lukke Øinene, saa at man tilsidst troede, at jeg havde et daarligt Syn, uagtet just dette var og er mærkeligt skarpt hos mig.

En gammel Læremo'er, der holdt »Pogeskole«, som det kaldtes, lærte mig at kjende Bogstaver, stave og »at læse red«. Hun sad i en høirygget Lænestol tæt op til Uhret, hvori der ved hvert fuldt Slag viste sig nogle Kunststykker med bevægelige Figurer; et stort Riis havde hun hos sig, og det blev brugt rundt om i Kredsen, der mest bestod af Smaapiger. Det var Skole-Art, at vi Alle paa eengang stavede med lydelige Stemmer, saa høit vi kunde. Mig turde Læremo'er ikke slaae, det

havde min Moder, da jeg sattes i Skolen, udtrykkeligt betinget, og da jeg derfor en Dag ogsaa fik et Rap af Riset, reiste jeg mig øieblikkelig, tog min Bog og gik uden videre bort, hjem til min Moder, forlangte at komme i en anden Skole, og det kom jeg. Min Moder satte mig i Hr. C a r s t e n s's Drengeskole, hvor der dog befandtes een Pige, en ganske lille, men noget ældre end jeg; vi To sluttede os strax til hinanden, hun talte om det Nyttige og Gavnlige, om at komme i en god Tjeneste, og at hun gik i Skole især for at lære godt at regne, thi saa sagde hendes Moder, at hun kunde blive Meierske paa en stor Herregaard. »Det skal Du blive paa mit Slot, naar jeg bliver fornem!« sagde jeg, og hun loe ad mig og sagde, at jeg var en fattig Dreng. En Dag havde jeg tegnet Noget, som jeg kaldte mit Slot, og forsikkrede hende ved den Leilighed, at jeg var et forbyttet, meget fornemt Barn, og at Guds Engle kom og talte med mig; jeg vilde forbause hende ligesom de gamle Koner, omme i Hospitalet, men hun tog det ikke som disse, hun saae ganske underlig paa mig og sagde til en af de andre Dreng, der stod nær ved: »Han er gal ligesom hans Fa'erfa'er!« — og det isenede igjennem mig; jeg havde sagt det Hele for ret at gjælde for Noget, og nu slog det om til, at de troede, at jeg var sindssvag som Fa'erfa'er. Aldrig talte jeg mere til hende om Sligt, men vi vare heller ikke mere Legekammerater som før. Jeg var den Mindste i Skolen og derfor altid, naar de andre Dreng legede, gik Læreren Hr. C a r s t e n s med mig ved Haanden, for at jeg ikke skulde løbes omkuld; han holdt meget af mig, gav mig Kage og Blomster, klappede mig paa Kinderne, og da engang en af de større Dreng ikke kunde sin Lexie og derfor til Straf, med sin Bog i Haanden, blev stillet op paa

Skolebordet, hvorom vi sad, og jeg derover var ganske utrøstelig, fik Synderen Benaadning. — Den kjære, gamle Lærer blev siden Telegraphbestyrer paa T h o r s e n g; der levede han endnu for nogle Aar tilbage, man har fortalt, at den gamle Mand der, idet han viste de Besøgende om, har med fornøiet Smil sagt: »ja, ja, det troer De nok ikke, jeg gamle, fattige Mand, jeg har været den første Lærer for en af vore mest bekjendte Digtere! hos mig gik i Skole H. C. A n d e r s e n.«

Enkelte Dage i Høsten tog min Moder ud paa Marken og samlede Ax, jeg var da med og gik der som den bibelske R u t h gik paa B o a s's rige Ager. En Dag kom vi paa et Sted, hvor der var en bekjendt ond Forvalter; vi saae ham komme med en frygtelig stor Hundepidsk; min Moder og alle de Andre løb, jeg havde nøgne Fødder i Træskoe og tabte disse; Kornstubbene stak mig, jeg kunde derfor ikke komme rask nok afsted, og blev tilbage alene; allerede løftede han Pidsken, jeg saae ham op i Ansigtet og sagde uvilkaarligt: »hvor tør Du slaae mig, da Gud kan see det!« — og den strenge Mand blev med Eet ganske mild, klappede mig paa Kinden, spurgte hvad jeg hed og gav mig Penge; da jeg viste min Moder disse, sagde hun til de andre Folk: »det er et mærkeligt Barn, min H a n s C h r i s t i a n! alle Mennesker er ham god, og selv den onde Karl har givet ham Penge!«

From og overtroisk voxte jeg op; jeg havde ikke Tanke om Savn eller Mangel, vel havde mine Forældre kun fra Haand og i Mund, som man siger, men for mig var der overflødigt og rigeligt; i Klæderne selv kunde jeg synes at være pyntelig; en gammel Kone syede min Faders atlagte Tøi om til mig; tre, fire store Silkestumper, som min Moder havde, bleve med Knappenaale,

skifteviis, heftede mig tvers over Brystet og forestillede Veste, et stort Klæde blev bundet mig om Halsen og givet en mægtig Sløife, mit Hoved vasket med Sæbe, og Haaret kæmmet til Side, og saa var jeg i Stads; saaledes kom jeg med mine Forældre første Gang paa Comedie; O d e n s e havde allerede da sit velbyggede Theater, engang reist troer jeg, for Grev Trampes eller Grev Hahns Selskab; de første Forestillinger, jeg kom til, bleve givne i det tydske Sprog. Directeuren hed F r a n c k, han gav Operaer og Comedier, »d a s D o n a u w e i b c h e n« var Byens Yndlingsstykke; den første Forestilling, jeg imidlertid saae, var Holbergs »p o l i t i s k e K a n d e s t ø b e r« bearbejdet som Opera. Jeg er senere ikke kommen efter, af hvem Musiken kan have været, men vist er det, at denne Text var behandlet paa Tydsk som Syngestykke. Det første Indtryk iøvrigt et Theater og Mængden der gjorde paa mig, var ingenlunde det, at man derfra skulde kunne slutte sig til, at der stak en Poet i mig. Mit første Udbrud ved at see Theatret og de mange Tilskuere der, var, som mine Forældre have fortalt mig: »Naa, havde vi bare saa mange Fjerdinger Smør, som her er Folk, da skulde jeg rigtignok spise!« — Theatret blev imidlertid snart mit kjæreste Sted, men da jeg kun en enkelt Gang om Vinteren kunde komme der, saa gjorde jeg mig gode Venner med Placatbæreren P e t e r J u n k e r, og han gav mig daglig Placaten, imod at jeg besørgede en lille Rest af disse uddeelt i mit Qvarteer, hvilket jeg samvittighedsfuld opfyldte. Kunde jeg vel ikke komme i Theatret, saa kunde jeg nu hjemme i en Krog sidde med Placaten, og efter Stykkets Navn, og Personerne deri, tænkte jeg mig sammen en heel Comedie; dette var min ubevidste, første Digtning.

Det var ikke blot Comedier og Fortællinger, min Fader gjerne læste, men ogsaa Historier og den hellige Bibel; i sit stille Sind tænkte han over det Læste, men min Moder forstod ham ikke, naar han udtalte sig til hende derom, og derfor blev han mere og mere indsluttet i sig selv. En Dag lukkede han Bibelen sammen med de Ord: »Christus har været et Menneske, som vi, men et usædvanligt Menneske!« — min Moder forfærdedes over disse Ord og brast i Graad; i min Skræk bad jeg til v o r H e r r e, at han vilde tilgive min Fader denne skrækkelige Gudsbespottelse

»Der er ingen anden Djævel til, end den, vi have i vort eget Hjerte!« hørte jeg min Fader sige; og jeg fik en Angest for ham og hans Sjæl og var ganske af min Moders og Nabokonernes Mening, da han en Morgen, formodentlig reven paa et Søm i Sengen, havde tre dybe Rifter i Armen, at det var Djævelen, som havde været der om Natten, og vilde vise ham sin Tilværelse. Min Fader havde ikke Mange, han omgikkes med; sin Fritid tilbragte han helst ene og med mig ude i Skoven, hans høieste Ønske var at kunne leve paa Landet, og nu traf det sig just, at paa en af de fyenske Herregaarde søgtes en Skomager, denne skulde nedsætte sig i Landsbyen tæt ved og der have frit Huus, en lille Have og Græsning til en Ko; ved dette og ved sikkert Arbeide fra Gaarden vilde han kunne slaae sig igjennem; min Fader og Moder vare opfyldte af den mulige Lykke at komme der; et Prøvearbeide blev givet min Fader: der sendtes ham fra Gaarden et Stykke Silketøi, selv skulde han levere Læderet og sye et Par Dandseskoe; om disse vare i et Par Dage al vor Tanke og Tale; jeg glædede mig saa usigelig til den lille Have, vi skulde have med Blomster og Buske; der kunde jeg sidde i Solskinnet

og høre paa Kukkeren; jeg bad saa inderligt vor Herre opfylde mit og mine Forældres Ønske, det var den høieste Lykke, der kunde vederfares os. — Endelig bleve Skoene færdige; vi saae paa dem hjemme ret med høitidelig Følelse, de skulde afgjøre hele vor Fremtid. Fader tog dem i sit Lommetørklæde og gik; vi sad og ventede ham komme hjem med glædestraalende Ansigt; han kom, bleg og forbittret; den naadige Frue, sagde han, havde ikke engang prøvet Skoene, men strax seet ilde paa dem, sagt, at Silketøiet var spoleret, og at han ikke kunde antages; »har De spildt Deres Silketøi!» sagde min Fader, »saa kan jeg finde mig i at spille mit Læder!» og han havde taget sin Kniv og skaaret Saa-lerne fra! — Der blev saaledes ikke Noget af vort Haab om at boe paa Landet. Vi græd alle Tre, og jeg syntes, at Gud kunde dog sagtens have bønåret os; havde han det — da var jeg bleven Bonde, hele min Fremtid anderledes, end den blev; tidt har jeg siden tænkt: mon vor Herre, for min Fremtids Skyld, lod mine Forældre miste deres Lykkens Dage? —

Min Faders Vandringer til Skoven bleve snart hyppigere; han havde ingen Ro paa sig. Krigsbegivenhederne i Tydskland, som han med Begjerlighed fulgte i Aviserne, opfyldte ham. N a p o l e o n var hans Helt, hans Stigen forekom ham som det skønneste Exempel til Efterlignelse. Danmark allierede sig da med Frankrige, Talen var da kun om Krig, og min Fader blev Soldat, i Haab om at komme hjem som Lieutenant, min Moder græd, Naboerne trak paa Skuldrene og sagde, at det var Galskab saaledes at gaae ud for at lade sig skyde, naar man ikke havde det nødtigt. Soldaten hørte i den Tid til Pariaslægten, først i vore senere Dage, under Krigen mod Oprørerne i Hertugdømmerne, saae

og opfattede vi ham ret; han er den høire Arm, som fører Sværdet.

Den Morgen, Compagniet, hvori min Fader var, brød op, hørte jeg ham synge og tale lystigt, men hans Hjerte var i stærk Bevægelse, det forstod jeg, paa den vilde Heftighed, hvormed han kyssede mig ved Afskeden. Jeg laae da syg af Mæslinger, laae ene i Stuen, da Trommerne lød, og min Moder grædende fulgte ham ud af Byens Port. Da de vare bortmarscherede, kom min gamle Fa'ermo'er og saae med sine milde Øine paa mig og sagde, at det var godt, om jeg maatte døe nu, men at Guds Villie var altid den bedste. Det var en af de første Morgener fuld af Smerte, jeg erindrer mig.

Det Regiment, min Fader stod ved, kom imidlertid ikke længere end til Holsteen; der blev sluttet Fred og den frivillige Kriger sad igjen paa sit Værksted, og Alt syntes at komme tilbage til det Gamle.

Jeg legede med mine Dukker, spillede Comedie og altid paa Tydsk, thi kun i dette Sprog kjendte jeg Sligt, men mit Tydsk var et Kaudervælsk, som jeg selv opfandt, og hvori kun eet eneste tydsk Ord: »B e s e n« forekom, et Ord, jeg havde opsnappet af de forskjellige Benævnelser, min Fader bragte os hjem fra H o l s t e e n. »Du har jo godt af min Reise!« sagde han i Spøg. »Gud veed, om Du kommer saa langt ud, men det maa Du, husk paa det, H a n s C h r i s t i a n!« — Men min Moder sagde: at saalænge hun raadede over mig, skulde jeg nok faae Lov til at blive hjemme, for ikke at sætte min Helbred til som han.

Med hans Sundhed var det forbi, den havde lidt ved de ham uvante Marscher og Krigslivet. En Morgen vaagnede han i vilde Phantasier, talte om Felttog og om N a p o l e o n; han troede at tage Ordre af ham og

at commandere selv. Min Moder sendte mig strax ud om Hjelp, men ikke hos Lægen, nei, hos en saakaldet »klog Kone«, der boede en halv Miil fra Odense. Jeg kom derud, Konen gjorde mig flere Spørgsmaal, tog derpaa en ulden Traad, maalte mine Arme, gjorde underlige Tegn over mig og lagde tilsidst, paa mit Bryst, en grøn Green, den var et Stykke af det Slags Træ, hvorpaa v o r H e r r e var bleven korsfæstet, sagde hun og tilføiede: »Gaa nu langs med Aaen! skal din Fader døe denne Gang, saa møder Du hans Gjenfærd!«

Man kan tænke sig min Angest, jeg, som var saa opfyldt af Overtro og levede under Phantasiens Magt. »Og Du har ikke mødt Noget?« spurgte min Moder mig, da jeg kom hjem; med bankende Hjerte forsikkrede jeg, »Nei!« Den tredie Aften døde min Fader. Hans Liig blev liggende i Sengen, jeg laae med min Moder udenfor, og hele Natten peb en Faarekylling. »Han er død!« sagde min Moder til den: »Du behøver ikke at synge efter ham, Iisjomfruen har taget ham!« og jeg forstod hvad hun meente; jeg huskede fra Vinteren forud, at da vore Vinduer stode tilfrosne, havde min Fader viist os, at der var frosset paa Ruden ligesom en Jomfru, der strakte begge sine Arme ud. »Hun vil nok have mig!« sagde han i Spøg; nu, da han laae død i Sengen, kom det min Moder i Sindet, og hvad han udtalte, beskjeftigede min Tanke.

Paa St. Knuds Kirkegaard, udfør den venstre Side-dør fra Alteret, begravede de ham, Fa'ermo'er plantede Roser paa Graven; i senere Aar ere andre Liig blevne lagte paa samme Sted, nu voxer Græsset høit ogsaa hen over disse.

Fra min Faders Død var jeg saagodtsom ganske overladt til mig selv; min Moder gik ud at vaske for Folk,

jeg sad alene hjemme med det lille Theater, som min Fader havde gjort til mig; jeg syede Dukketøi og læste Comediebøger. — Man har fortalt mig, at jeg da var lang og opløben, havde et stort, lyseguult Haar, gik barhovedet og som oftest med Træskoe paa Fødderne.

I vort Nabolav boede sammen Præste-Enken Madam B u n k e f l o d og hendes Mands Søster; de lode mig komme ind til sig, fik Godhed for mig, og jeg var hos dem den meste Tid af Dagen; dette var det første dannede Huus, hvori jeg havde et Hjem. Den afdøde Præst havde skrevet Digte, havde dengang et Navn i den danske Literatur; hans Spindeviser vare da i Folke-munde; i mine »Vignetter til danske Digtere« sang jeg siden om ham, som mine Jevnaldrende havde glemt:

Traaden brister, Rokken staaer, Spindevisen tier,
Ungdoms-Sangen bliver snart gamle Melodier.

Her hørte jeg første Gang Navnet »Digter« blive ud-talt og nævnet med en Høiagtelse, som noget Helligt; H o l b e r g s C o m e d i e r havde min Fader læst for mig, men her talte man ikke om disse, men om Vers, om Poesie. »Min Broder, Digteren!« sagde B u n k e f l o d s gamle Søster, og hendes Øine lyste. Af hende lærte jeg, at det var noget Herligt, noget Lykkeligt at være en Digter; her læste jeg ogsaa første Gang S h a k s p e a r e, rigtignok i en daarlig Oversættelse; men de kjække Skildringer, de blodige Begivenheder, Hexe og Spøgelse, der traadte op, vare just efter min Smag; strax spillede jeg de shakspearske Tragedier paa mit Dukketheater; levende saae jeg i Tankerne Aanden fra H a m l e t og den vanvittige L e a r paa

Heden. Jo Flere der døde i et Stykke, desto interessantere forekom det mig. Paa den Tid skrev jeg mit første Stykke, det var ikke mindre end en Tragedie, og hvori de naturligviis Alle døde. Indholdet havde jeg taget af en gammel Vise om P y r a m u s og T h i s b e, men jeg havde forøget Begivenheden med en Eremit og hans Søn, der begge elskede Thisbe, og begge toge Livet af sig, da hun døde; til de fleste af Eremitens Repliker havde jeg laant Bibelens Ord, udskrevet Bibelsteder af B a l l e s lille Lærebog, især dem, som hørte til Pligterne imod Næsten; Stykkets Navn var »A b o r og E l v i r a«. Det skulde hedde »Aborre og Torsk!« sagde Nabokonen vittig, da jeg med stor Veltilfredshed og Lykke havde læst det for alle Mennesker og nu ogsaa kom til hende. Jeg blev aldeles nedslaaet ved hendes Ord, jeg følte, at hun gjorde Nar af mig og mit Digt, som alle de Andre havde rost; bedrøvet fortalte jeg det til min Moder. »Det siger hun kun, fordi hendes Søn ikke har gjort det!« sagde hun, og jeg var trøstet og begyndte paa et nyt Stykke; dette skulde være i en høiere Stil; en Konge og en Prindsesse skulde træde op deri, vel saae jeg, at hos S h a k s p e a r e talte disse ligesom andre Mennesker, men dette forekom mig at være ikke ganske rigtigt. Jeg spurgte min Moder og flere Folk i Nabolavet om, hvorledes egentlig en Konge talte, men de vidste ikke ret at give Besked herom, de sagde, at det var saa mange Aar, siden en Konge havde været her i Odense, men at han nok talte fremmede Sprog. Jeg fik da fat paa et Slags Lexicon, hvori stode tydske, franske og engelske Ord med dansk Oversættelse ved, og nu var jeg hjulpen; jeg tog nogle Ord af de forskjellige Sprog og lagde dem ind i hver Sætning, som Kongen og Prindsessen talte. »Guten

Morgen, mon père! har De godt sleeping?» var een af Replikerne; det blev et heelt babelsk Tungemaal, som jeg ansaae for at være det ene rigtige hos saa høie Personer. Alle Mennesker maatte høre mit Stykke, det var mig en Lyksalighed at læse det op, og aldrig faldt der mig Andet ind, end at det maatte være dem Alle en stor Glæde at høre det.

Nabokonens Søn var anbragt paa en Klæde-Fabrik, og fortjente derved ugentlig en lille Sum; jeg derimod drev om, som man sagde, og bestilte ingen Ting, min Moder bestemte dertor, at jeg ogsaa skulde paa Fabriken; »det er ikke for Fortjenestens Skyld,« sagde hun, »men det er, for saa veed jeg, hvor han er.« Gamle Fa'ermo'er lærte mig derhen og var inderlig bedrøvet; det havde hun ikke tænkt at opleve, sagde hun, at jeg skulde gaae saaledes sammen med alle de usselige Drengene. Her arbeidede en Mængde tydske Svende, de sang og talte lystigt; mangen raa Spas vakte stor Jubel, jeg hørte paa den, og har lært deraf, at Barnet kan høre Sligt med uskyldigt Øre, det naaede ikke ind til mit Hjerte. Jeg havde den Gang en mærkelig smuk og høi Sopranstemme, som jeg beholdt til ind i mit femtende Aar; jeg vidste, at Folk holdt af at høre mig synge, og da man paa Fabriken spurgte mig, om jeg kunde nogle Viser, begyndte jeg strax min Sang, og den gjorde stor Lykke; de andre Drengene blev det overdraget at gjøre mit Arbeide. Da jeg saa havde sjunget, fortalte jeg, at jeg ogsaa kunde spille Comedie; jeg huskede hele Scener af H o l b e r g og S h a k s p e a r e og dem fremsagde jeg. Svende og Koner nikkede venligt til mig, loe og klappede i Hænderne. Paa den Maade fandt jeg de første Dage paa Fabriken meget morsomme; men en Dag, som jeg bedst stod og sang.

og der taltes om min Stemmes Klarhed og mærkelige Høide, udbrød en af Svendene: »det er bestemt ingen Dreng, men en lille Jomfru!« han tog fat paa mig, jeg skreg og jamrede mig, de andre Svende fandt den raa Spøg morsom, de holdt mig ved Arme og Been, jeg hvinede i vilden Sky, og bly som en Pige, styrtede jeg ud af Huset og hjem til min Moder, der strax lovede mig, at jeg aldrig skulde komme derhen mere.

Jeg søgte nu igjen til Madam B u n k e f l o d, hørte der læse høit, læste selv og øvede mig tillige i — at sye, det var mig af stor Nødvendighed for mit Dukke-theater, jeg syede ogsaa som en Festgave til Madamens Fødselsdag en hvid Silkenaalpude, den, jeg mange mange Aar efter, som Ældre, der har seet opbevaret. En anden Præste-Enke der i Nabolavet gjorde jeg ogsaa Bekjendtskab med, hun lod mig læse for sig Romaner fra Leiebibliotheket; en af disse begyndte omtrent saaledes: »det var en stormfuld Nat, Regnen pladskede paa Ruderne!« — »Det er en ypperlig Bog,« sagde Madamen, og jeg spurgte i Uskyldighed, hvoraf hun vidste det. »Jeg hører det strax paa Begyndelsen!« sagde hun, »denne bliver udmærket!« og jeg saae med en Slags Ærbødighed op til hende, der var saa klog.

I Høsten engang tog min Moder mig med fra Odense til en Herregaard i Nærheden af hendes Fødeby B o g e n s e; Fruen paa Gaarden der, hvis Forældre min Moder havde tjent, havde sagt, at vi dog engang skulde komme der i Besøg; dette havde jeg i Aaringer glædet mig til, og nu skulde det opfyldes; min Moder og jeg brugte to hele Dage til at naae derhen, thi vi maatte gjøre Reisen tilfods, det var en deilig Gaard, og deilig

Mad fik vi, men foruden dette gjorde ogsaa Landet selv et saa mægtigt Indtryk paa mig, at mit høieste Ønske var altid at blive her. Det var i Humlehøsten, nede i Laden omkring et stort Kar sad jeg hos min Moder og en heel Mængde Bønderfolk og pillede Humle; der blev fortalt Historier og mange vidunderlige Ting, der var oplevet og seet. Djævelen med Hestefod, Gjengangere og Varsler, kjendte de Alle saa godt til. Der var en gammel Bonde, som blandt Andet sagde, at Gud vidste Alt hvad der skete og skulde skee! de Ord gjorde et dybt Indtryk paa mig, de laae mig bestandig i Tanke, og da jeg henimod Aften gik ene, noget borte fra Gaarden og kom til et dybt Gadekjær, hvor jeg krøb ud paa en af de store Steen ude i Vandet, gik det mig underligt gjennem Hovedet, om Gud dog virkelig skulde vide Alt hvad der vilde skee! — ja, nu har han bestemt, at jeg skal leve og blive mange Aar gammel, tænkte jeg, men dersom jeg nu springer ud i Vandet og drukner mig, saa skeer det dog ikke, som han vil. Og jeg var øieblikkelig fuldt og fast bestemt paa at drukne mig; jeg vendte mig mod det dybeste Sted — da gik en ny Tanke gjennem min Sjæl: »det er Djævelen, som vil have Magt over mig!« og jeg udstødte et Skrig, løb, alt hvad jeg kunde, og styrtede grædende i Armene paa min Moder; men hverken hun eller Nogen fik ud af mig, hvad jeg feilede. »Han har vist seet noget Spøgeri!« sagde en af Konerne, og jeg troede det næsten selv.

Min Moder giftede sig igjen med en ung Skomager, hvis Familie, der ogsaa hørte til Haandværksstanden, fandt, at det var et altfor ringe Parti, han gjorde, og hverken min Moder eller jeg fik Lov til at komme i

deres Huus. Min Stedfader var en ung, stille Mand med livlige, brune Øine og af et jevnt godt Humeur; min Opdragelse vilde han slet ikke blande sig i, sagde han, og lod mig ogsaa være og blive, som jeg selv vilde. — Jeg levede derfor ganske for min Perspektiv-Kasse og mit lille Dukketheater, og det var min største Lykke at have samlet ret mange brogede Klude, som jeg da tilskar og syede i Dragter; min Moder betragtede det som en god Øvelse for mig til at blive Skrædder, thi det var jeg født til, meente hun; jeg derimod sagde, at jeg vilde til C o m e d i e n, Noget, min Moder paa det Bestemtteste satte sig imod, idet hun kun kjendte som C o m e d i e, Liniedandsere og omreisende Skuespillere, som hun regnede for eet. »Ja, saa vil Du faae ordenlig Bank!« sagde hun da, »saa kommer Du til at sulte, at Du kan være let, og Du faaer Olie at spise for at blive lind i Lemmerne!« nei, Skrædder skulde jeg være. »See bare, hvor fiint Skrædder S t e g m a n n har det!« Det var Byens fornemste Skrædder. »Han boer i Korsgaden, har store Ruder i Vinduerne og Svende paa Bordet; ja, kan Du bare blive en af dem!«

Hvad der i denne min Bestemmelse for Skrædderiet var min eneste Trøst og Glæde, var det, at da vilde jeg ret kunne faae Klude og Lapper til mit lille Theaters Garderobe.

Mine Forældre vare flyttede hen i Gaden, udenfor Munkemølle-Port, og vi havde der faaet en Have; den var meget lille og smal, den var egentlig kun et langt Bed med Rips- og Stikkelsbær-Hækker og saa Gangen, der tog ligesaa stor Plads op, men denne førte ned til Odense-Aa, lige bag Munkemølle; tre store Vandhjul dreiede sig under det styrtende Vand og stode pludselig stille, naar Sluseportene bleve satte for; alt Vandet

løb da af Aaen, der blev tør Bund, hvor i Vandhullerne Fiskene sprællede, jeg kunde tage dem med Hænderne, og under de store Vandhjul kom, ud fra Møllen, fedede Vandrotter, for at drikke; pludseligt løftedes Sluse-Portene, Vandet styrtede skummende og brusende, der var ingen Rotter mere at see, Aa-Leiet fyldtes, og jeg, som stod der ude, løb pjaskende gennem Vandet henimod Bredden, forskrækket som Ravsamleren paa Vesterhavets Kyst, naar han er langt ude og Floden kommer. Paa en af de store Stene, som min Moder brugte til Toe-Bræt i Aaen, stod jeg og sang i vilden Sky alle de Viser, jeg kunde, og tidt var der hverken Mening eller Melodie, men egen selvlavet Sangklang, som den bedst vilde komme; Nabohaven tilhørte Etatsraad Falbe, hvis Frue er af *O e h l e n s c h l ä g e r* omtalt i hans Levnetsbeskrivelse, hun havde været Skuespillerinde og seet deilig ud som »*I d a M ü n s t e r*« i Dramaet »*H e r m a n v o n U n n a*«, den Gang hed hun Jomfru *B e c k*. Jeg vidste, at naar i Haven derinde vare Fremmede, hørte de altid efter min Sang. Alle Folk sagde mig, at jeg havde en deilig Stemme, og at jeg vist med den vilde gjøre min Lykke i Verden. Tidt tænkte jeg over, hvorledes denne Lykke skulde komme, og da det Eventyrlige for mig var Sandhed, saa ventede jeg de forunderligste Ting. Jeg havde hørt af en gammel Kone, som skyllede Tøi i Aaen, at Keiserriget *C h i n a* laae lige her under Odense-Aa, og nu ansaae jeg det for slet ikke umuligt, at en maaneklar Aften, som jeg der sad, kunde en chinesisk Prinds grave sig igjennem Jorden op til os, høre mig synge og saa tage mig ned til sit Kongerige, og gjøre mig rig og fornem, men saa igjen lade mig faae Lov til at besøge *O d e n s e*, hvor jeg vilde boe og bygge et Slot; hele Aftener kunde

jeg sidde og gjøre Tegninger og Grundrids deraf. Jeg var ganske Barn — og siden, længe efter — da var jeg det ligesaameget, naar jeg i K j ø b e n h a v n traadte declamerende op og læste Digte; jeg ventede og troede endnu paa en saadan Slags Prinds i Kredsen, der skulde høre mig, forstaae mig og hjælpe mig frem; men det skulde nu ikke skee paa der Maade og dog skee!

Min Læselyst, de mange dramatiske Scener, jeg kunde udenad, og min særdeles klangfulde, høie Stemme, Alt tilsammen vakte en Slags Opmærksomhed for mig hos flere fornemme Familier i Odense; jeg blev kaldt til dem, min hele forunderlige Personlighed vakte Interesse, og blandt de Mange, til hvem jeg kom, var Oberst H ø e g h - G u l d b e r g den, der med sin Familiekrede viste mig den meest sande Deeltagelse; ja han talte om mig endogsaa til Prinds C h r i s t i a n, senere C h r i s t i a n d e n O t t e n d e, som da boede paa Odense Slot, og derop tog G u l d b e r g mig med sig en Dag.

»Dersom Prindsen spørger Dem, hvad De har Lyst til,« sagde han, »saa svarer De, at det er Deres høieste Ønske at komme i Latinskole!« og det sagde jeg ogsaa strax, da Prindsen virkelig gjorde mig Spørgsmaalet, men han svarede, at det at synge, at kunne sige livlig en Digtors Ord, var meget godt, men derfor ikke Genie, og at jeg maatte huske paa, at det at studere var en lang og kostbar Vei! at han imidlertid vilde tage sig af mig, dersom jeg lagde mig efter en smuk Profession, for Exempel at blive Dreier. Dertil havde jeg nu slet ikke Lyst og gik ikke ganske glad bort, skjøndt den ædle Fyrste havde talt aldeles naturligt og rigtigt; siden da Tiden udfoldede mine Evner, var han, som vi ville see, mig til sin Død kjærlig og god; med den

inderligste Følelse hænger min Tanke ved Erindringen om ham.

Jeg gik nu hjemme, skød op og blev en lang Dreng, som min Moder sagde, hun ikke godt længere kunde lade gaae saaledes og drive om; jeg gik i Fattigskolen inde paa »Fattiggaarden«, lærte kun Religion, Skrivning og Regning, og dette sidste daarligt nok; neppe et Ord forstod jeg at bogstavere rigtigt; hjemme læste jeg aldrig paa mine Lectier, de bleve saa temmeligt lærte paa Veien fra Hjemmet til Skolen, og min Moder roste mit store Nemme paa Nabosønnens Bekostning: »Han læser, saa det snurrer efter Morgen og Aften, min H a n s C h r i s t i a n seer aldrig i sin Skolebog, og dog kan han den.«

Hvergang det var Lærerens Fødselsdag, flettede jeg en Krands til ham og skrev et Digt, som fulgte med, sædvanlig tog han det med et Smil, men et Par Gange skjendte han derfor; han var fra Norge og hed V e l h a v e n, sikkert var han et ædelt Menneske, men af en heftig Natur og slet ikke lykkelig; ud af sit Hjerte talte han til os om Religionen, og naar han gjennemgik Bibelhistorien, vidste han at give den saa levende, at imedens jeg hørte, blev mig alle de malede Billeder paa Skolevæggens Betræk, der viste Scener af det gamle Testament, lyslevende, fik for mig en Skjønhed, Sandhed og Friskhed, som jeg senere saae den i de herlige Stykker af R a p h a e l og T i z i a n. Tidt sad jeg drømmende og stirrede paa den brogede Væg og fik da en lille Irettesættelse af ham, fordi jeg var »borte igjen«; saa fortalte jeg de andre Drenges kurieuse Historier, men hvori jeg naturligviis ikke glemte at gjøre mig selv til Hovedpersonen, stundom blev jeg leet af. Gadedrengene havde af deres Forældre ogsaa hørt om

mit sære Væsen, og hvorledes jeg kom omkring i »fornemme Familier«, og derfor blev jeg en Dag forfulgt igjennem Gaden af en heel vilð Skare, der spottende raabte: »der løber Comedieskriveren!« Jeg skjulte mig hjemme i en Krog, græd og bad til Gud.

Jeg gik i mit fjortende Aar, min Moder tænkte paa at faae mig confirmeret, for at jeg kunde komme i Skrædderlære og bestille noget Fornuftigt. Med hele sit Hjerte holdt hun af mig, men forstod ikke min Higen og Tragten, som jeg da selv heller ikke forstod den. Hendes Omgivelse talte altid mod min Maade at være paa og opholdt sig over mig, det bedrøvede og piinte hende.

Vi hørte til St. Knuds Sognekirke, og her kunde Confirmanderne tegne sig, enten hos Stiftsprovsten eller hos Capellanen; hos den Første gik kun de saakaldte fornemme Familiers Børn, samt Latinskolens Disciple, hos den Sidste gik de fattigere; jeg meldte mig hos Stiftsprovsten, der maatte tage imod mig, men vistnok kun saae Forfængelighed deri, at jeg vilde gaae med hans Confirmander; disse stilledes øverst paa Kirkegulvet, Capellanens kom derimod nedenfor; jeg tør imidlertid troe, at det ikke ganske var Forfængelighed, der drev mig, jeg havde en Angest for de fattige Dreng, som havde spottet mig, jeg følte altid en inderlig Drift til at nærme mig Latinskolens Disciple, som jeg den Gang betragtede for meget bedre end de andre; naar de legede inde paa Kirkegaarden, stod jeg udenfor Trægitteret, kigede ind og ønskede, at jeg var iblandt de Lykkelige, ikke for Legens Skyld, men for de mange Bøger, de havde, og for hvad de kunde blive i denne Verden. Hos Stiftsprovsten kunde jeg saaledes komme sammen med dem, være som de; — men jeg husker ikke

en Eneste fra den Tid, saa lidt maae de der have givet sig af med mig; jeg havde daglig Følelsen af, at jeg havde trængt mig ind, hvor jeg ikke hørte hjemme; ogsaa Stiftsprovsten selv lod mig føle det, og da jeg engang hos nogle af hans Bekjendtskab havde declameret Scener af en Comedie, kaldte han mig for sig, udtalte det Upassende i at gjøre Sligt paa en Tid, jeg forberedte mig til Confirmationen, og at naar han hørte Sligt om mig igjen, vilde jeg blive viist bort; jeg blev meget angst og fortrykt i Sindet, endnu mere en forvildet Fugl i den fremmede Stue; dog Een her var mig venlig og god, det var en ung Pige af Confirmanderne, en Frøken T ø n d e r - L u n d, hun blev anseet for den fornemste af dem Alle, — om hende kommer jeg senere til at tale — hun alene saa mildt til mig, sagde mig et venligt Goddag, og gav mig endogsaa engang en Rose, og jeg gik hjem, lyksalig, fordi der dog var Een, som ikke oversaae og forskød mig.

En gammel Skrædderske forandrede min afdøde Faders Overkjole til en Confirmationsdragt for mig; jeg syntes, at jeg aldrig havde baaret en saadan Stads-kjole, og for første Gang i mit Liv fik jeg Støvler; min Glæde over disse var overordenlig, kun frygtede jeg, at ikke Alle skulde see, at det var Støvler, og derfor trak jeg Skafterne op over Beenklæderne og gik saaledes opad Kirkegulvet; Støvlerne knirkede, og det frydede mig i mit Inderste, at Menigheden nu kunde høre, at de vare nye; men min Andagt var forstyrret, jeg følte det og havde tillige en gruelig Samvittigheds-qual over, at min Tanke var ligesaa meget hos mine Støvler, som hos den gode Gud; jeg bad ham ret i mit Hjerte tilgive mig, og tænkte saa igjen paa mine nye Støvler.

I de sidste Aar havde jeg sparet sammen i een Sum alle de Skillinger, jeg ved forskjellige Leiligheder fik, og da jeg talte dem efter, havde jeg tretten Rigsdaler; jeg var overvældet ved Besiddelsen af en saa stor Rigdom, og da min Moder nu paa det meest Bestemte holdt ved, at jeg skulde i Skrædderlære, bad og plagede jeg hende om, dog hellere at lade mig forsøge min Lykke i at reise til K j ø b e n h a v n, som da var mig Verdens største Stad.

»Hvad skal der blive af Dig der?« spurgte min Moder.

»Jeg vil være berømt!« svarede jeg og fortalte hende, hvad jeg havde læst om mærkelige Mænd, der vare fødte i Fattigdom. »Man gaaer først saa gruelig meget Ondt igjennem,« sagde jeg, — »og s a a bliver man berømt!« Det var en aldeles uforklarlig Drift, som drog mig. Jeg græd, jeg bad, og tilsidst gav min Moder efter, men lod dog først en gammel, saakaldet »k l o g K o n e« fra Hospitalet hente, og denne i Kort og Kaffe spaae mig min Fremtids Skjæbne.

»Hendes Søn bliver en stor Mand!« sagde den Gamle, »til Ære for ham skal engang O d e n s e By blive illumineret!« Min Moder græd, da hun hørte det, og havde nu Intet imod, at jeg reiste. Alle Naboer, Enhver, som hørte derom, talte til min Moder og sagde, at det var reent forfærdeligt at lade mig, der kun var fjorten Aar gammel og i Alting saa ganske Barn, løbe til K j ø b e n h a v n, der laae saa mange Mile borte, og var en stor, vildsom By, hvor jeg Ingen kjendte. »Ja, han lader mig ikke have Ro!« svarede hun; »jeg har maattet give ham Lov til at tage afsted, men det gjør ikke Noget, jeg er vis paa, at han ikke kommer længer end til N y b o r g; naar han seer den vilde Søde der, bliver han nok

bange og vender om igjen, og saa skal han i Skrædderlære!»

»Kunde vi bare faae ham her i Byen paa en Skriverstue!» sagde Fa'ermo'er, »det var dog noget Fiint, og det har H a n s C h r i s t i a n Tanke til!»

»Kan han blive en Skrædder som Mester S t e g m a n n, saa forlanger jeg det ikke finere!» sagde min Moder. »Lad ham nu kun reise til N y b o r g!»

Sommeren før min Confirmation havde en Deel af det kongelige Theaters Sang- og Skuespil-Personale været i Odense og der givet en Række Operaer og Tragedier; hele Byen var endnu opfyldt deraf. Jeg, idet jeg stod mig godt med Placatbæreren, havde ikke blot fra Coulisserne seet alle de givne Forestillinger, men var selv traadt op baade som Page og som Hyrde, ja jeg havde endogsaa sagt et Par Repliker i »C e n d r i l l o n»; min Iver var saa stor, at naar de Spillende kom i Garderoben før Forestillingen, stod jeg allerede paa klædt; herved bleve de opmærksomme paa mig; min Barnlighed og Begeistring morede dem; de talte venligt til mig; især H a a c k og E n h o l m, og jeg saae op til dem som til jordiske Guder. Alt hvad jeg havde hørt om min Sangstemme og om min Fremsigelse af Vers og Monologer bragte nu til Klarhed hos mig den Tanke, at det var Theatret, jeg var født for, og at det var her, jeg vilde blive en berømt Mand, og derfor var Theatret i K j ø b e n h a v n Maalet for min Stræben. Skuespillernes Ophold i Odense var hos Mange, og hos mig især, en Livsbegivenhed; der taltes derom med sandt Sværmeri, og Talen endte altid med: »hvem der dog var i K j ø b e n h a v n og paa Comedie der«. Dette var der nu Enkelte der havde været, og disse omtalte da Noget, de kaldte B a l l e t, der skulde endnu

overgaae Opera og Comedie; Dandserinden Madame Schall, sagde de, var der den Første og Mægtigste; hun forekom mig altsaa som Dronningen for det Hele, og i min Phantasie svævede hun som Den, der, naar jeg vandt hendes Godhed og Beskyttelse, kunde hjælpe mig frem til Hæder og Lykke.

Opfyldt heraf gik jeg hen til den gamle Bogtrykker Iversen, en af Odenses meest ansete Borgere, hvem, som jeg vidste, Skuespillerne under deres Ophold i Odense daglig havde besøgt, han kjendte dem Alle og maatte vistnok ogsaa kjende Dandserinden; ham vilde jeg bede om et Brev til hende, og saa vilde Gud nok gjøre det Øvrige.

Den gamle Mand saae mig for første Gang, hørte med stor Venlighed paa mit Andragende, men raadede mig paa det meest Bestemte fra at vove slig Reise. Jeg skulde lære et Haandværk, sagde han. »Det vilde virkeligt være en stor Synd!« svarede jeg, og han studsede over Maaden, jeg skal have sagt det paa, og det indtog ham for mig, som Familien senere har fortalt mig. Personlig kjendte han vel ikke Dandserinden, sagde han, men han skulde alligevel nok give mig Brev til hende. Jeg fik det og syntes nu alt at have Lykkens Dør aaben.

Min Moder pakkede en lille Bylt Klæder sammen, talte med Postkarlen, om jeg kunde følge med som blind Passageer til Kjøbenhavn; det lod sig gjøre, jeg skulde kun betale tre Rigsdaler for hele Reisen. Eftermiddagen, paa hvilken jeg skulde afsted, kom endelig; min Moder fulgte mig bedrøvet ud af Porten; her stod gamle Fa'ermo'er; i den sidste Tid var hendes smukke Haar blevet graat, hun tog mig om Halsen, græd, uden at kunne sige et Ord; jeg var sely inderlig bedrøvet

— saa skiltes vi ad; jeg saae hende aldrig mere; hun døde Aaret efter, — jeg veed ikke hendes Grav, hun ligger paa de Fattiges Kirkegaard.

Postillonen blæste, det var en deilig Solskins Eftermiddag, og snart skinnede Solen ind i mit lette, barnlige Sind; jeg glædede mig over alt det Nye, jeg saae, og jeg reiste jo mine Længsels Maal imøde; men da jeg ved N y b o r g kom ud paa det store Belt, og Skibet seilede fra min Fødeø, følte jeg ret hvor ene og forladt jeg var, og at jeg ingen Anden havde end Gud i Himlen. — Saasnart jeg betraadte Land i Sjælland, gik jeg om bag et Skuur ved Strandbredden, faldt paa mine Knæ og bad Gud at hjælpe og ledsage mig; jeg følte mig trøstet derved, stolede saa fast paa Gud og min Lykke — og saa kjørte jeg hele Dagen og den næste Nat gjennem Stæder og Landsbyer; eensom stod jeg ved Vognen og spiste mit Stykke Brød, medens Ompakningen skete; Alt var mig saa fremmed, jeg syntes, at jeg var langt ude i den vide Verden.

II

Mandagmorgen den sjette September 1819 saae jeg fra Frederiksberg Banke første Gang K j ø b e n h a v n; derude steg jeg af med min lille Bylt og gik igjennem Haven, den lange Allee og Forstaden ind i Byen. Aftenen før jeg kom var just udbrudt den saakaldte »J ø d e f e i d e«, der da strakte sig gjennem flere af Europas Lande; hele Byen var i Bevægelse, stor Menneske-Stimmel paa Gaderne; dog al den Larm og Tummel overraskede mig ikke, den svarede just til det Røre, jeg havde tænkt mig, der altid maatte være i K j ø b e n-

h a v n, min Verdens Stad. Med neppe ti Rigsdaler i Lommen tog jeg Logis i en af de mindre Gjestgivergaarde »G a r d e r g a a r d e n«, nær ved Vesterport, gennem hvilken jeg var kommen ind.

Min første Vandring i Byen var hen til Theatret, jeg gik flere Gange omkring det, saae op ad Murene og betragtede den hele Bygning som et Hjem, der endnu ikke var aabnet for mig. En af Billetsjouerne paa Hjørnet standsede mig og spurgte, om jeg vilde have en Billet; jeg var saa aldeles uvidende om Verden og om Skik og Brug i K j ø b e n h a v n, at jeg troede Mennesket vilde forære mig Billetten; jeg takkede paa det Hjerteligste, han troede, jeg gjorde Nar af ham, og blev vred, saa at jeg forskrækket løb bort fra det Sted, der var mig det kjæreste; mindst tænkte jeg da, at ti Aar efter skulde her mit første dramatiske Arbeide blive opført, og at jeg saaledes dog i dette Huus skulde træde frem for det danske Publicum. Dagen efter tog jeg Confirmationsklæderne paa, Støvlerne bleve naturligviis ikke glemte, og Skafterne kom heelt op uden paa Beenklæderne; saaledes i min største Pynt og med en Hat, der gled mig heelt ned over Øinene, gik jeg til Dandserinden Madame S c h a l l, for at overrække hende mit anbefalingsbrev. Før jeg trak i Klokkestrængen, faldt jeg paa mine Knæ udenfor Døren, og bad til Gud, at jeg her maatte finde Hjelp og Beskyttelse; i det samme kom, med sin Torvekurv paa Armen, en Tjenestepige op ad Trappen, hun smilede venligt, stak en Sexskilling til mig og hoppede afsted; jeg saae paa hende og paa Skillingen, jeg havde jo mine Confirmationsklæder paa, maatte jo see meget fiin ud, syntes jeg, hvor kunde hun troe, at jeg vilde betle; jeg kaldte paa hende; »Be hold den kun!« raabte hun ned til mig og var borte

Endelig blev jeg indladt til Dandserinden, der med stor Forundring saae og hørte paa mig; hun kjendte aldeles Intet til den gamle I v e r s e n, hvem Brevet var fra; min hele Personlighed og Optræden var hende høist besynderlig. Jeg udtalte paa min Maade den inderlige Lyst, jeg følte efter at komme til Theatret, og paa hendes Spørgsmaal, hvilke Partier jeg troede, at jeg kunde udføre, svarede jeg: »C e n d r i l l o n! den holder jeg saa meget af!« Dette Stykke var af de kongelige Skuespillere givet i O d e n s e, og Hovedrollen deri havde i den Grad opfyldt mig, at jeg efter Erindringen kunde spille den heel og holden. Jeg vilde vise hende en Prøve deraf, og da hun var Dandserinde, fandt jeg det rimeligviis interessantest for hende, at hun fik Scenen, hvor C e n d r i l l o n dandser; jeg udbad mig imidlertid Tilladelse til at tage mine Støvler af, da jeg ellers ikke var let nok for den Rolle; og nu tog jeg min store Hat som Tambourin, slog paa den, begyndte at dandse og synge:

Hvad vil Rigdom vel sige,
Hvad er Glands og Herlighed!« —

Mine selsomme Gebærder, min hele forunderlige Bevægelighed, gjorde, at Dandserinden, som hun selv mange Tider efter har sagt mig, troede, at jeg var gal og skyndte sig med at faae mig bort.

Nu gik jeg til Theaterchefen, Kammerherre H o l s t e i n, for at søge Ansættelse; han saae paa mig og sagde, at jeg var for mager for Theatret. »O,« svarede jeg, »naar jeg kun maa blive ansat med hundrede Rigsdalers Gage, vil jeg nok blive fed!« Kammerherren viste mig alvorlig bort og tilføiede, at man kun engagerede Mennesker, som havde Dannelse.

Inderlig bedrøvet stod jeg der, intet Menneske havde jeg, som kunde give mig Trøst og Raad; da tænkte jeg paa at døe, som det eneste Bedste for mig, og min Tanke fløi mod Gud; med hele Barnets Tillid til en Fader klyngede min Tanke sig til ham; jeg græd ret ud og sagde da til mig selv: »naar først Alt gaaer ret ulykkeligt, saa sender han Hjelp, det har jeg læst; man skal lide Meget, og s a a bliver man til Noget!« — Jeg gik nu hen og købte mig en Galleri-Billet til Syngestykket »P a u l o g V i r g i n i e«. De Elskendes Adskillelse greb mig i den Grad, at jeg brød ud i en heftig Graad; et Par Madamer, der sad ved Siden af mig, trøstede mig paa det Bedste og sagde, at det var kun Comedie, det havde slet ikke Noget at betyde, og den Ene gav mig et stort Stykke Smørrebrød med Rullepølse paa. Vi sad nu der saa selskabeligt sammen og vare Alle gode Mennesker; jeg havde den største Tillid til Alle, og med fuld Aabenhjertighed fortalte jeg dem nu i Galleri-Logen, hvor vi sad, at det egentlig ikke var for P a u l o g V i r g i n i e, at jeg græd, men fordi jeg betragtede Theatret som min V i r g i n i e, og at naar jeg skulde skilles fra det, maatte jeg ogsaa blive lige saa ulykkelig som P a u l. De saae paa mig, syntes ikke at forstaae mig, og jeg fortalte dem nu, hvorfor jeg var kommen til Kjøbenhavn, hvor ene jeg var — og Madamen gav mig mere Smørrebrød, Frugt og Kage.

Næste Morgen betalte jeg, i Vertshuset, min Regning og saae da, at hele min Formue nu kun bestod i een Rigsdaler; jeg maatte derfor see til, enten strax at komme hjem igjen med en Skipper, eller i K j ø b e n h a v n at gaae i Lære hos en Haandværker; det Sidste fandt jeg at være det Klogeste; kom jeg hjem til Odense, da skulde jeg jo dog ogsaa i Lære, og jeg forudsaae,

at naar jeg saaledes kom hjem igjen, efterat det var gaaet mig saa daarligt, vilde Folk lee af mig og have mig til Nar; altsaa, jeg maatte helst blive Læredreng i Kjøbenhavn. Det var mig aldeles ligegyldigt, hvilket Haandværk jeg lærte, jeg valgte det jo alene for at friste og at opholde Livet her.

En kjøbenhavnsk Madame, der, som jeg, havde reist som blind Passageer med Posten til Kjøbenhavn, gav mig Huusly og Mad, ja hun gik med mig hen at købe en Adresseavis, og vi søgte der og fandt, at henne i Borgergaden boede en Snedker, der vilde tage en Dreng i Lære, og der gik jeg hen. Manden tog venlig imod mig, men sagde, at han maatte, før han fast antog mig, have Attest fra Odense om, at jeg var en skikkelig Dreng, og dernæst høre noget mere om mig og om mine Forældre; jeg skulde skaffe ham min Døbeseddel; dog indtil alle disse Efterretninger kom, kunde jeg, dersom jeg ikke havde andet Sted at være, flytte ind til ham og strax forsøge paa, hvorledes Professionen stod mig an.

Allerede Klokken Sex næste Morgen kom jeg paa Værkstedet. Der traf jeg flere Svende og Dreng; de førte et lystigt Sprog; Mesteren var endnu ikke oppe; deres Tale var noget letfærdig, og jeg var jomfruelig bly; da de mærkede det, blev jeg altsaa drillet, ja opad Dagen gik Drengenes Spas mig for vidt, saa at jeg i Erindring om Scenen paa Fabriken fik stor Forskrækelse, jeg brast i Graad og tog den Beslutning at opgive Haandværk og Værksted. Jeg gik ned til Mesteren og sagde, at jeg kunde ikke taale den Tale og den Spøg, at jeg ikke havde Lyst til Haandværket, og at jeg nu vilde sige ham Farvel og Tak; forundret hørte han paa

mig, han trøstede og opmuntrede mig; det hjalp ikke, jeg var saa bevæget, saa betagen og skyndte mig afsted.

Der gik jeg nu ude paa Gaden; Ingen kjendte mig; jeg var ganske forladt. Da huskede jeg paa, at i Odense havde jeg læst i Aviserne om en Italiener, S i b o n i, der i Kjøbenhavn var bleven ansat som Directeur ved det kongelige Musik-Conservatorium; alle Mennesker havde jo rost min Stemme, maaskee at denne Mand vilde tage sig af mig; gjorde han ikke det, da maatte jeg endnu samme Aften see at finde en Skipper, med hvem jeg kunde komme hjem igjen til F y e n. Ved Tanken om Hjemreisen blev jeg endnu heftigere bevæget, og i denne lidende Stemning søgte jeg S i b o n i op! Han havde just stort Middagsselskab, vor berørte Componist, Professor W e y s e, Digteren B a g g e s e n og Flere var der. Til Huusjomfruen, der lukkede op for mig, fortalte jeg ikke blot mit Ærinde, om at blive ansat som Sanger, men endogsaa mit hele Levnetsløb; hun hørte med stor Deeltagelse paa mig og maa have fortalt igjen en Deel deraf, thi jeg ventede længe, før hun kom tilbage, og da hun saa kom, fulgte hele Selskabet med. De betragtede mig Allesammen. S i b o n i fik mig ind i Stuen, hvor Claveret stod; jeg maatte synge, han hørte opmærksomt til; jeg declamerede Scener af H o l b e r g og et Par Digte, i hvilke Følelsen af min egen ulykkelige Stilling saaledes overvældede mig, at jeg brød ud i virkelige Taarer, og hele Selskabet applauderede.

»Jeg forudsiger,« sagde B a g g e s e n, »at der engang bliver Noget af ham! men bliv nu ikke forfængelig, naar hele Publicum tilklapper Dig Bifald!« og nu sagde han Noget om den rene, sande Naturlighed, og at den gik til Grunde med Alderen og mellem Mennesker. Jeg

forstod ikke Alt, men et eiendommeligt Naturbarn maa jeg have været, en ganske egen Aabenbarelse, for ikke at sige »Fremtoning«. Jeg troede ubetinget ethvert Menneskes Ord, og at Alle meente mig det godt; ikke en Tanke havde jeg, uden at jeg ogsaa strax udtalte den. S i b o n i lovede, at han vilde uddanne min Stemme og meente, at jeg som Sanger vilde kunne komme til at optræde paa det kongelige Theater. Jeg var saa lykkelig, græd og loe, og da Jomfruen lukkede mig ud, og saae den Bevægelse, jeg var i, klappede hun mig paa Kinden og raadede mig til næste Dag at gaae op til Professor W e y s e, han meente mig det godt, sagde hun, og ham kunde jeg stole paa.

Jeg kom til W e y s e, der selv fra fattig Dreng havde arbeidet sig frem; dybt havde han følt og forstaaet min ulykkelige Stilling, og, idet han benyttede Øieblikkets Stemning, indsamlet 70 Rdlr. til mig; det var en heel Rigdom! hver Maaned kunde jeg, sagde han, afhente hos ham indtil videre, ti Rdlr. Jeg skrev da strax mit første Brev til Hjemmet, et jublende Brev, al Verdens Lykke var strømmet til mig, meldte jeg. Min Moder viste i sin Glæde Brevet til alle Mennesker; Nogle hørte forundrede efter, Andre trak paa Smilebaandet, thi hvad skulde der vel komme ud af det Hele!

S i b o n i talte ikke Dansk; for at jeg nu kunde forstaaes og igjen forstaae ham, blev det nødvendigt, at jeg lærte idetmindste lidt Tydsk. Den Kjøbenhavnerinde, med hvem jeg havde reist fra O d e n s e til K j ø b e n h a v n, og som efter sin Stilling gjerne vilde gøre mig noget Godt, fik en Sproglærer B r u n til at give mig frit nogle tydske Timer, jeg lærte en Deel Gloser, og S i b o n i aabnede mig nu sit Huus, gav mig Føde og sang nogle Gange Scala med mig. Han havde en italiensk Kok og to livlige Tjenestepiger, den ene havde

tjent hos *Casorti* og talte Italiensk; hos disse tilbragte jeg Dagen, løb med Glæde deres Ærinder, hørte paa deres Historier, men da de en Dag ved Middagsbordet sendte mig ind med et af Fadene, reiste *Siboni* sig, gik ud i Kjøkkenet, sagde Tyendet, at jeg ikke var »*Camerière*«, og fra den Tid kom jeg lidt mere ind i Stuen, hvor Søsterdatteren *Marietta*, en talentfuld Pige, anvendte en Deel af sin Tid paa Tegning, det var *Sibonis* Billed som »*Achilles*« i *Paers* Opera; jeg stod Model, iført den store *Tunica* og *Toga*, der passede til den svære, stærke *Siboni* og ikke til mig, der var mager og opløben; men denne Uoverensstemmelse morede just den muntre Italienerinde, der loe himmelhøit og tegnede saa fort.

Opera-Personalet kom daglig til Sangøvelse, imellem blev sagt mig, at jeg kunde høre derpaa, og naar da under Sangen *il maestro* blev utilfreds, saa at det italienske Blod kom ham op i Kinderne, og han i Hefthighed brød ud snart paa Tydsk, snart paa curiøst Dansk, saa, uagtet det ikke angik mig, skjælvede jeg over alle Lemmer, og meer og meer fik jeg Angest for ham, af hvem, syntes jeg, min hele Fremtid ahang; skulde jeg saa synge *Scala*, da kunde hans alvorlige Blik bringe min Stemme til at skjælve, og faae Taarer op i Øinene: »hikke banke, Du!« sagde han da, og naar han saa lod mig slippe, og jeg kom til Døren, kaldte han mig tilbage igjen, stak mig nogle Penge i Haanden, »wenig amusiren!« sagde han, og smilte hjertensgod til mig.

Siboni var, efter Alt hvad jeg senere har forstaaet og erfaret, en ganske fortræffelig Syngelærer og skabte en god Skole og dramatisk Sang, men blev af *Publicum* i det Hele ikke vurderet efter Fortjeneste. Mængden saae i ham kun en Udlænding, der fortærede en

Gage, som en Indfødt kunde have godt af, uden at tænke paa, at her ikke blandt de Indfødte var Een saa god og dygtig, som han var det: de italienske Operaer, som da tonede gjennem Europa og ved S i b o n i førtes paa Scenen hos os, bleve hadefuldt modtagne, ene og alene, fordi de vare italienske og S i b o n i en Italiener. »*Gazza ladra*« blev udpebet, »*la straniera*« ligesaa, og da S i b o n i, der efter sin Contract skulde have en Benefice-Forestilling og dertil valgte paa Tydsk P a e r s Opera; »*die Rache des Achilles*,« i hvilken han selv optraadte i Hovedrollen, engang hans Glandsrolle i Italien, blev her pebet af ham. Denne Uret, og S i b o n i s særdeles Fortjeneste, er efter hans Død bleven erkjendt af Mange, som dengang foragtede og oversaae Compositioner af R o s s i n i og B e l l i n i, men Aaringer efter bøiede sig for V e r d i og R i c c i, og det kom til den Yderlighed, at ingen Musik, ingen Sang var af Værd uden den italienske, men dette Om-sving oplevede ikke S i b o n i. Med Sjæl og Ild søgte han ikke blot at lære sine Elever Sangen, men han vilde, at de skulde forstaae og opfatte Characteren, de fremstillede; der manglede ham Ord i det tydske Sprog, det danske havde han endnu mindre i sin Magt, og kun i eet af disse to forstode de fleste af Sangeine ham, kom han nu til at udtrykke sig comisk, blev dette naturligviis hurtigt opfattet og gjengivet.

Fra tidlig Morgen til om Aftenen var jeg i S i b o n i s Huus, om Natten derimod et Sted, hvorhen min Uvidenhed med Verden havde ført mig; det vil sige, det var i et ganske skikkeligt Huus, men ikke i en saadan Gade. Jeg kunde med de ti Rdlr., jeg maanedlig afhentede hos W e y s e, ikke boe paa en Gjestgivergaard, jeg maatte see mig om efter et billigt Logis, og kom

da til at boe hos en Madame i Holmensgade, dengang kaldet U l k e g a d e n. Det klinger forunderligt, men saaledes er det, jeg havde i Sandhed ikke Tanke om den Verden, som her rørte sig om mig, og var saa ganske det uskyldige Barn, at der ikke faldt en ureen Skygge i min Sjæl.

I omtrent tre Fjerdingaar kom og gik jeg saaledes hos S i b o n i; da mistede jeg min Stemme, den var i Overgang, og jeg havde hele Vinteren og Foraaret været nødt til at gaae med daarlige Fodtøi, dagligt havt vaade Fødder; Stemmen svandt, og der var ikke længer Udsigt til, at jeg skulde, som man havde sagt, blive en udmærket Sanger. S i b o n i kaldte mig ind til sig, sagde mig det ærligt og raadede mig, nu Sommeren begyndte, at reise hjem til O d e n s e og der lære et Haandværk.

J e g, som med Henrykkelsens Ord havde beskrevet for min Moder den Lykke, jeg virkelig følte var vederfaret mig, skulde nu vende tilbage til Hjemmet og der blive til Spot, jeg vidste det vilde skee, jeg følte det og stod som sønderknust. Dog, just i denne tilsyneladende Ulykke laae et Trin opad til det Bedre.

Som jeg stod der igjen forladt og ene, grublende paa, hvad jeg nu skulde gjøre, til hvem jeg skulde vende mig, huskede jeg paa, at jo her i Kjøbenhavn levede Digteren G u l d b e r g, en Broder til Obersten i O d e n s e. ham, der havde viist mig saa megen Venlighed. Snart fik jeg at vide, at han boede ude ved Assistentskirkegaarden, den, han saa smukt har besjunget; jeg skrev ham til, idet jeg var forlegen ved som tidligere, Ansigt til Ansigt, at tale om min Stilling og Trang; efter at Brevet var kommet i hans Hænder, gik jeg til ham og fandt ham mellem Bøger og Tobaks-

piber; han var da endnu en kraftig Mand; hjerteligt og venligt tog han mod mig, og da han af mit Brev havde seet, hvor slet jeg bogstaverede, lovede han at give mig Underviisning i det danske Sprog; og da han derpaa forsøgte mig lidt i det tydske, som jeg sagde, at jeg havde talt hos S i b o n i, fandt han med Rette, at jeg kunde trænge betydeligt til ogsaa at hjælpes heri, og det vilde han. Indtægten af et lille Skrift, han udgav, jeg troer en Tale paa Frederik den Sjettes Fødselsdag, lod han tilfalde mig, man vidste Øiemedet, og jeg troer, der indkom over hundrede Rigsdaler; ogsaa W e y s e vedblev at vise sin Interesse for mig, han og Flere tegnede sig for en lille Sum til mig, og det Samme, det maa jeg især fremhæve, gjorde af eget gode Hjerte de to Tjenestepiger hos S i b o n i, de kom og tegnede sig hver, at de kvartalsviis vilde give ni Mark af deres Løn; det blev jo rigtignok kun ved det første Qvartal, men den gode Villie var der; de ere begge siden slupne mig af Syne. Ogsaa Komponisten K u h l a u, hvem jeg ikke da eller nogensinde talte med, tegnede sig paa den Guldbergske Liste mellem dem, der i eet Aar vilde give deres Skjerv; K u h l a u havde ogsaa kjendt det at være et fattigt Barn, i Armodens Huus var han voxet op; der er fortaut mig, at i Vinterens Kulde maatte han løbe Ærinde, og en Aften faldt han med Ølflasken, han havde hentet; Glasstykker af den berøvede ham hans ene Øie.

Da Huuseierinden, hos hvem jeg boede i den omtalte Gade, hørte om de Penge, jeg ved G u l d b e r g og W e y s e havde sikkert, var hun villig til at tage mig i Kost og Logis, og da hun derpaa forklarede mig, hvor godt hun kunde sørge for mig, og hvor slemme de vare de fleste andre Mennesker omme i Byen, syntes

jeg, at hos hende alene var mig et sikkert Hjem. Det Værelse, hun overlod mig, var iøvrigt ikke andet end et tomt Spiiskammer, uden Vindue, uden al anden Dagslys end det, der fra Kjøkkenet kom ind ad den aabne Dør, men jeg skulde have Lov, sagde hun, at sidde i hendes Stue saa meget jeg vilde, og nu kunde jeg prøve hvor god Mad og Drikke jeg fik, og da om to Dage tage Bestemmelse, men det maatte hun sige mig, at for ringere end tyve Rigsdaler om Maaneden kunde hun ikke have mig. Det var jo en slem Betingelse, især da alle Hjelpeskilder tilsammen ikke bragte det til en høiere Sum om Maaneden, end til sexten Rigsdaler, for hvilke jeg ikke blot skulde leve, men klæde mig og tage alle andre Fornødenheder.

»Ja, jeg maa have tyve Rigsdaler!« sagde Madamen, og næste Dag efter Middagsbordet gjentog hun det samme, talte om de onde, fæle Mennesker, jeg let kunde komme imellem, og bad mig nu, til hun om et Par Timer kom tilbage, at give et bestemt Svar paa, om jeg vilde betale de tyve Rigsdaler eller strax gaae min Vei.

Jeg, som saa let sluttede mig til Menneskene, havde i de to Dage, jeg var her i Huset, faaet hende kjær som en Moder, følte mig saa hjemme; det var en Hjertesorg at skulle bort, og hvorhen og til hvem? Men jeg kunde ikke skaffe flere Dalere end de sexten, jeg havde, dem vilde jeg gjerne give hende allesammen, men det var og blev for lidt! der stod jeg saa inderlig bedrøvet, Madamen var gaaet, Taarerne randt mig ned over Kinderne; jeg saae hende over Sophaen hang hendes afdøde Mands Portrait, og jeg var saa ganske Barn, at jeg gik hen og smurte Billedets Øine med mine Taarer, for, som jeg meente, at den døde Mand kunde

føle hvor bedrøvet jeg var og maaskee da virke ind paa sin Kones Hjerte, saa at hun bestemte sig til at beholde mig for de sexten. Hun maa have indseet, at der ikke var flere Penge at presse ud af mig, thi da hun kom tilbage, sagde hun, at jeg kunde da blive for de sexten maanedlig; og jeg blev glad, takkede Gud og den døde Mand. Næste Dag bragte jeg hende alle Pengene, usigelig lykkelig, fordi jeg nu havde et Hjem; men selv eiede jeg ikke een eneste Skilling til Skoe, Klæder eller nogen lignende Slags Fornødenheder.

Jeg var midt i Kjøbenhavns Mysterier, men jeg forstod ikke at læse dem. Hos Madamen var, foruden mig, i Kost en ung, venlig Dame, der havde Værelser ud til Gaarden, levede alene, og græd sommetider. Ingen kom til hende uden hendes gamle Fader, og han kom kun om Aftenen, naar det var mørkt; jeg lukkede ham ind gennem Kjøkkendøren, han var i simpel Frakke, meget hyllet til op om Halsen og med Hatten ned i Øinene. Sin Aftenthe drak han hos Datteren, hed det, og da maatte Ingen komme derind, for han var menneskesky. Hun blev altid saa alvorlig benimod den Tid, han skulde komme, og syntes ikke glad.

Mange Aar efter, da jeg var kommen paa et andet Livstrin, da den fornemme Verden, og hvad man kalder Salonlivet aabnedes for mig, saae jeg en Aften, midt i den oplyste Sal, en decoreret, fornem, ældre Herre træde ind, det var den gamle, menneskesky Fader, ham, jeg havde lukket ind ad Kjøkkendøren, da han kom i den tarvelige Frakke; vi kjendte ikke hinanden, ham idetmindste faldt det vist ikke ind, at jeg, som fattig Dreng, i hiint Huus, havde aabnet ham Døren, naar han gav sin Gjesterolle; jeg saae den Gang kun den værdige Fader i ham, og havde alene Tanke for

mit eget Comediespil. Ja, jeg var dengang endnu saa ganske Barn og dog sexten Aar, at jeg, ligesom hjemme i Odense, endnu legede med Dukker og Dukketheater, som jeg selv gjorde; daglig sad jeg og syede Dukkeklæder, og for at faae brogede Lapper dertil, gik jeg ind i Boutikerne paa Østergade og Kjøbmagergade, og bad om de vilde forære mig Prøver paa Tøier og Silkebaand. Min Phantasie bevægede sig saa ganske i denne Dukkestads, at jeg ofte stod stille paa Gaden og betragtede de rige Damer i Silke og Fløiel, og i Tankerne forestillede mig alle de Kongekaaber, Slæb og Ridderdragter, jeg kunde lave ud af deres Klæder. Med Phantasien saae jeg al deres Pynt og Stads under min Sax, det var hele Timers Tanke-Øvelse.

Jeg eiede, som sagt, ikke een Skilling, Madamen fik dem alle, men naar jeg saa engang imellem maatte besørge et langveis Byærinde for hende, gav hun mig altid en otte Skilling derfor; det havde jeg fortjent, sagde hun, og hun vilde Ingen gjøre Uret; for Pengene købte jeg da Papir til at skrive paa eller gamle Comediebøger. Morskabslæsning fik jeg snart en heel Deel af og det fra Universitets-Bibliotheket; Regentsprovsten, gamle R a s m u s N y e r u p, om hvem jeg fra B u n k e f l o d s Huus vidste, at han var en Bondesøn, og havde gaaet i O d e n s e lærde Skole, var jeg en Dag gaaet op til, fortalt, at ogsaa jeg var fra Odense; min Eiendommelighed tiltalte den gamle Mand, han fik Godhed for mig og paa Bibliotheket over Rundekirke lod han mig gaae om og see i Bøgerne, kun at »de sættes paa rette Sted,« og dermed var jeg i høieste Grad samvittighedsfuld, som med de mange Bøger med Billeder, han lod mig laane hjem. Jeg var meget

glad! een stor Glæde til havde jeg, ved at G u l d b e r g formaaede Skuespilleren L i n d g r e e n til at instruere mig som vordende Skuespiller; jeg maatte lære flere af H o l b e r g s »H e n r i c h« og dumme Knøse, saaledes »J a c q u i n o t« i »d e t o G r e n a d e r e r«, et Rollefag, jeg skal have viist Talent for, men min Lyst var at spille »C o r r e g g i o«; jeg fik ogsaa Lov at lære denne Rolle udenad. L i n d g r e e n lod mig sige for sig Monologen i Billedgalleriet, og uagtet han loe og spurgte mig, før jeg begyndte, om jeg virkelig troede, at jeg kunde komme til at ligne den store Mester Correggio, hørte han med meer og meer Alvor paa mig, og da jeg endte, klappede han mig paa Kinden og sagde: »Følelse har De! men det er ikke Skuespiller, De skal være. V o r H e r r e veed, hvad det er! tal med G u l d b e r g om at faae lært noget Latin! det fører altid paa Vei til Studenten!«

Jeg studere! det var nu ikke længe kommet i min Tanke; Theatret var mig nærmere og kjærere. Men Latin kunde jeg jo gjerne lære, det klang mig ogsaa saa stort at kunne sige: »jeg lærer Latin!« Først talte jeg til Madamen, der havde skaffet mig fri Underviisning i Tydsken; men hun sagde mig, at Latin var det kostbareste Sprog i Verden, at det var ikke muligt at faae det lært frit! G u l d b e r g fik imidlertid en af sine Venner, nu afdøde Provst B e n t z i e n, til velvilligt at give mig ugentligt et Par Timers Underviisning deri.

Solodandseren D a h l é n og hans Kone, hun især, en Kunstnerinde dengang af Betydenhed, hvem R a h b e k og flere af den Tids Digtere besang, aabnede for mig deres hyggelige Hjem, og det var paa den Tid det eneste, jeg havde; de fleste Aftener tilbragte jeg her, og den milde, hjertelige Kone var mig som en god

Moder. Manden tog mig med paa sin Dandseskole, det var dog et Skridt Theatret nærmere. Der stod jeg den hele Formiddag ved den lange Stok og strakte Been, lærte at gjøre *Battement*, men uagtet al min Flid og gode Villie lovede jeg ikke meget for Dandsen; Hr. D a h l é n erklærede, at jeg neppe drev det videre end til at blive Figurant. D e t havde jeg imidlertid opnaaet, at jeg turde om Aftenen komme bag Coulisserne, hvor der i den Tid ikke herskede Nutidens Orden, her var opfyldt med alskens Mennesker, ligesom selve Loftet gav Plads for Tilskuere, disse betalte der et Par Skilling til Maskinkarlene, og her var altid fuldt og tidt det »bedste Selskab«; man vilde saa gjerne see Theatrets Mysterier, jeg veed høifornemme Fruer og Frøkener, som *incognito* der tog til Takke med at sidde ved Siden af Nyboders Madamer, bare for at vide, hvorledes det gik til deroppe. Bag Coulisserne altsaa kom jeg, ja jeg fik endogsaa fri Adgang til Figurantinde-Logen i tredie Etage, turde der sidde paa den bageste Bænk, og jeg blev uagtet min Længde aldeles betragtet som Barn. Hvor var jeg dog lykkelig, det forekom mig, som om jeg allerede havde Foden heelt inde paa Scenen og hørte med til Personalet, men endnu havde jeg ingen Aften været inde »paa Bræderne«, dog ogsaa dette forventede Øieblik kom. En Aften gav man Operetten »d e t o s m a a S a v o j - a r d e r«. I d a W u l f f, nuværende Kammerherreinde Holstein, var da Sang-Elev, jeg kjendte hende fra Siboni, hvor hun altid talte mildt og venligt til mig; kort før Operetten skulde begynde, mødtes vi bag Coulisserne, og hun sagde mig, at i Markeds-Scenen, som forekom i Stykket, kunde Enhver, selv Maskinfolkene, gaae ind for at fylde Scenen,

kun maatte man først faae lidt Sminke paa Kinderne. det fik jeg snart og lyksalig traadte jeg ind med de Andre. Jeg saae Lamperækken, Souffleuren og hele det mørke Tilskuerrum. Jeg var i mine sædvanlige Klæder, jeg troer i Confirmations-Kjolen, der holdt endnu, men i hvor meget jeg selv altid børstede paa den og syede paa den, var den, ligesom Snittet den havde, temmelig daarlig, min Hat var mig altfor stor og faldt mig næsten ned over Øinene. Jeg vidste alle disse Mangler og for at skjule dem, gjorde jeg mange høist keitede Bevægelser. Jeg turde ikke holde mig rank, for da vilde Vesten vise, at den var mig altfor kort, Støvlehælene havde jeg slidt temmelig skjæve, og det hjalp ikke paa Holdningen; lang og mager var jeg, og jeg havde erfaret og vidste, at man nok kunde gjøre sig lystig over mig. Dog i dette Øieblik var jeg kun opfyldt af den Lykke første Gang at træde frem foran Lamperækken. Mit Hjerte bankede stærkt, idet jeg traadte ind — da kom en af Sangerne, som den Gang førte et stort Ord og nu er glemt, han tog mig herinde i Haanden, og spottende lykønskede han mig til min Debut. »Maa jeg præsentere Dem for det danske Folk!« sagde han og trak mig hen imod Lamperne; man skulde lee af min Personlighed, vilde han, jeg følte det. Taarerne kom mig i Øinene, jeg vred mig løs fra ham og forlod Scenen.

Paa den Tid componerede Hr. D a h l é n en Ballet »A r m i d a«, jeg skulde her med og være en T r o l d, mit eget Ansigt sad i Gabet paa en frygtelig Maske. Fru J o h a n n e L o u i s e H e i b e r g var som ganske lille Pige ogsaa med i samme Ballet; fra denne er det første Gang, jeg erindrer hende, og i Programmet til Armida staar ogsaa første Gang hendes Navn trykt

ligesom mit. Det var et Moment i mit Liv, at mit Navn nu stod trykt, en Nimbus af Udødelighed syntes jeg laae deri; hele Dagen hjemme maatte jeg see paa de trykte Bogstaver, jeg tog Ballet-Programmet med i Seng om Aftenen, laae ved Lyset og stirrede paa mit Navn, lagde det hen for at tage det igjen; det var en Lyksalighed!

Allerede gik jeg nu paa andet Aar i K j ø b e n h a v n; Pengene jeg havde fra G u l d b e r g og W e y s e vare optagne; jeg var i et Aar bleven ældre, idetmindste i Undseelighed, jeg led ved at tale til Nogen om mine Savn og min Trang. Jeg var flyttet ind hos en Skipper-Enke, hvor jeg foruden Logiet kun havde en Kop Kaffe om Morgen. Det var tunge, mørke Dage; Konen troede, at jeg om Middagen gik ud at spise hos Familier, og da sad jeg paa en Bænk i Kongenshave og spiste et lille Hvedebrød; en enkelt Gang vovede jeg mig ind i et af de simpleste Spisehuse og valgte der det meest afsides Bord. Mine Støvler vare itu, i vaadt Veir gik jeg altid med vaade Fødder, havde intet varmt Tøi paa i den kolde Aarstid, jeg var i Grunden meget forladt, men følte ikke hele Vægten heraf; ethvert Menneske, der talte venligt til mig, troede jeg, var mig en ærlig Ven; Gud var hos mig i min lille Stue, og mangen Aften, naar jeg havde læst min Aftenbøn, kunde jeg barnligt vende mig til ham og sige: »det bliver jo snart godt!« Jeg havde den faste Tro, at det maatte og vilde blive det, Gud kunde ikke slippe.

Fra min tidligste Barndom have jeg den Forestilling, at saaledes som det gik os Nytaarsdag, vilde det gaae os hele Aaret. Mit høieste Ønske var, at jeg i det nye Aar maatte faae en Rolle i et Stykke og træde frem paa Scenen, da kom siden nok Gagen. Det var just Nytaarsdag, Theatret var lukket, men ikke Op-

gangen til selve Scenen, her sad en gammel, halvblind Portner, ham smuttede jeg med bankende Hjerter forbi, kom ind mellem Coulisser og Tæpper, gik lige hen over Scenen imod Orchestret, faldt paa mine Knæ, men ikke et Vers kunde komme mig i Tanke, og Noget maatte jeg jo sige høit, skulde jeg i dette Aar komme til at tale paa Scenen; da læste jeg med lydelig Stemme mit »Fader vor« og gik bort i den trygge Forvisning, at jeg nu nok i Aarets Løb kom frem i en Rolle.

Der gik Maaneder, men jeg fik ingen Rolle, det blev Foraar, og det var nu alt paa tredie Aar jeg drev om her i Kjøbenhavn; i al den lange Tid havde jeg kun een eneste Gang været ude i Skoven, jeg var gaaet til Dyrehaven og havde der aldeles tabt mig i Beskuel- sen af Folke-Lystigheden, som den Gang aandede her, som i O e h l e n s c h l ä g e r s »S a n c t H a n s A f t e n s p i l«. Menneskevrimmel paa Bakken, Beridere, vilde Dyr, Gynger og Kunster, Vaffelboutiker med pyn- telige Hollænderinder, Jøden under Træet, alt det var der dengang: skjærende Violiner, Sang og Klang, alt dette henrev mig langt mere end hele Skovnaturen. Alt var saa levende, saa broget, saa nyt.

En Dag i Foraaret var jeg gaaet ud til F r e d e r i k s b e r g; der i Haven stod jeg pludselig under de første udsprungne, store Bøge, Solen gjorde Bladene transparente, der var en Duft, en Friskhed, Græsset var saa høit, Fuglene sang, jeg blev overvældet deraf og begyndte at juble med, jeg slyngede mine Arme om et af Træerne, kyssede Barken, jeg var i dette Øie- blik ganske Natur-Menneske. »Er Han gal!« sagde en Mand tæt ved mig, det var en af Slotsbetjentene, og jeg løb forskrækket derfra og gik saa besindig og stille til Byen.

Min Syngestemme havde imidlertid begyndt at vinde i Klang og Fylde; Hr. Krossing, en Broder til Digteren, var da Chor-Skolens Syngemester, han hørte mig synge og tilbød mig Plads paa Skolen, idet han meente, at jeg ved at gaae med i Chor kunde faae Stemmen sjungen ud og dertil vinde Frihed i at bevæge mig paa Scenen, efterhaanden fik jeg maaskee da nok nogle smaa Roller. En ny Mulighedens Vei til at komme fremad, der hvor jeg helst vilde, syntes at aabne sig; fra Dandseskolen gik jeg nu til Synge-skolen og traadte med op i Chorene, snart som Hyrde, saaledes i »Røverborgen« og i »Johanne Montfaucou«, snart som Kriger, Matros og Sligt. I Parterret havde jeg nu Lov at gaae ind, naar der ikke var udsolgt, og jeg forsømte det aldrig. Theatret var ganske min Verden, i den levede jeg og i den drømte jeg, og da var det saa rimeligt, at jeg glemte at læse min latinske Grammatik, jeg hørte ogsaa Flere sige: at for at synge i Chor behøvede man ikke at kunne Latin, og uden den kunde man ogsaa nok blive en stor Skuespiller. Jeg fandt dette overmaade rigtigt, var kjed af latinsk Grammatik og derfor, med eller uden Grund, undskyldte jeg mig flere Gange ved de latinske Aftentimer og gik heller i Parterret. Guldberg fik det at vide, blev vred derover, og med Ret, og for første Gang i mit Liv fik jeg en alvorlig, streng Bebreidelse, den næsten knuste mig til Jorden; jeg troer, ingen Forbryder ved at høre forkynde sin Dødsdom kan rystes mere, end jeg blev det ved Guldbergs Ord. Det maa have udtrykt sig i mit Ansigt, thi han sagde: »spil bare ikke Comedie!« men det var ikke Comediespil. Jeg skulde nu ikke læse Latin længer.

Jeg følte, i en Grad som aldrig før, min Afhængighed af Menneskenes Godhed; jeg savnede det Nødvendigste; enkelte Øieblikke kom mørke, alvorlige Tanker om min Fremtid, til andre Tider havde jeg igjen hele Barnets Sorgløshed.

Enken efter Danmarks berømte Statsmand, C h r i s t i a n C o l b j ø r n s e n og dennes Datter Fru v a n d e r M a a s e, da Hofdame hos Kronprindsesse C a r o l i n e, vare de to Første af den høiere Stand, som toge venligt mod den fattige Dreng; de hørte paa mig med Deeltagelse og saae mig jevnligt hos sig. Fru C o l b j ø r n s e n boede om Sommeren paa B a k k e h u s e t, der eiedes af Digteren R a h b e k og hans Hustru: »P h i l e m o n og B a u c i s« som de i et Digt bleve kaldte; jeg kom under deres Tag og snart i deres Stue; R a h b e k selv talte aldrig nogensinde til mig, den eneste Tilnærmelse var engang i Haven, hvor han styrede lige hen imod mig, som om han vilde sige et Par Ord, men idet han var mig nær og fæstede Øinene paa mig, vendte han pludselig om igjen og gik. Fru R a h b e k, med sin Livlighed og venlige Character, indlod sig derimod en Deel med mig; jeg havde da begyndt at skrive en Slags Comedie og læste den for hende; strax ved de første Scener udbrød hun: »men der er jo hele Stykker deri, De har skrevet ud af O e h l e n s c h l ä g e r og I n g e m a n n !« — »Ja, men de ere ogsaa saa deilige!« svarede jeg ganske uskyldig og læste videre. En Dag, da jeg fra hende vilde gaae op til Fru C o l b j ø r n s e n, rakte hun mig en Haandfuld Roser og sagde: »Vil De tage dem med op, det vil vist fornøie Conferentsraadinden at faae dem af en Digtters Haand!« det var halv i Spøg, disse Ord bleve sagte, men det var første Gang, at Nogen satte Digter-

navnet i Forbindelse med mit, det gik mig gennem Blod og Sjæl, Vandet kom mig i Øinene, og jeg veed, at fra dette Øieblik af var min Tanke vakt for at skrive og digte, det havde før kun været mig en Leg til Afvexling med Dukketheatret, nu stod det høiere — nu var det Maalet.

En Dag kom jeg herud, og som jeg syntes, meget pyntelig; jeg havde af E d u a r d C o l b j ø r n s e n faaet en meget god, blaa Kjole, en saa god havde jeg aldrig før eiet, men den var mig altfor stor og vid, især over Brystet; jeg havde ikke Raad til at faae den omsyet, og saa knappede jeg den til heelt op mod Halsen; Tøiet saae nyt ud, Knapperne skinnede blanke, men over Brystet hang den vel meget i Pose; for nu at hjælpe paa det, fyldte jeg det tomme Rum med en Mængde af de gamle Comedie-Placater, jeg havde; de laae løse paa hinanden mellem Brystet og Kjolen, denne kom nu til at slutte, det vil sige, jeg fik et puklet Bryst og med det viste jeg mig for Fru C o l b j ø r n s e n og for Fru R a h b e k ; de spurgte mig strax om hvad alt det var, jeg havde paa Brystet, jeg skulde aabne Kjolen, det var jo saa hedt Veir, men jeg tog mig nok iagt, Ingen fik mig til at lukke op, da vilde alle Placaterne have væltet ud.

Foruden R a h b e k s og C o l b j ø r n s e n s boede om Sommeren herude nuværende Etatsraad T h i e l e ; han var dengang ung Student, men allerede hæderlig kjendt, som Den, der havde løst B a g g e s e n s Gaade, skrevet smukke Sonetter og udgivet »d a n s k e F o l k e s a g n«; paa det kongelige Theater havde jeg seet opført hans Tragedie »P i l e g r i m e n.« Jeg var lykkelig ved at tale med ham. Han havde Følelse, Begeistring og Deeltagelse; stille, opmærksom har

han fulgt mig, indtil vi nu staae som Venner. Han var Een af de Faa dengang, som sagde mig Sandheden, naar Andre kun gjorde sig lystige paa min Bekostning og kun havde Øie for det Pudseerlige i min Naturtilstand. R a h b e k s Yndling, Skuespillerinden Madam A n d e r s e n, som ogsaa boede paa Bakkehuset, havde i Spøg givet mig Navnet: »der kleine Declamator,« og som saadan blev jeg bekjendt, jeg var en Curiositet; man morede sig over mig, og jeg, ja, jeg saae i hvert Smil kun Bifaldsmilet. En af mine senere Venner har fortalt mig, at han, omtrent paa den Tid, saae mig første Gang, det var i en rig bekjendt Grosserers Salon, hvor man, for at gjøre sig lystig over mig, bad mig fremsige et af mine egne Digte, og jeg skal have sagt det med en Følelse, udtalt mig i Digtet saa ubevidst, saa inderligt, at Spotten forvandlede til Deeltagelse.

Et Tilholdssted, om jeg saa kan kalde det, en hyggelig lille Stue, hvorfra ligesom Fortids Røster klang ind i min let modtagelige Sjæl, fandt jeg og maa ikke glemme at omtale; det var hos en værdig, gammel Kone, Moderen til vor berømte, nu afdøde U r b a n J ü r g e n s e n; hun havde en lys Forstand og megen Dannelse, men tilhørte ganske en forsvunden Tid, levede i Erindringen om dens Mennesker. Hendes Fader havde været Slotsforvalter paa Antvorskov, og der, sagde hun, kom om Søndagen tidt H o l b e r g fra S o r ø; han og hendes Fader gik op og ned ad Gulvet og talte om Politik, Moderen, der sad ved Spinderokken, vilde en Dag tage Deel i Samtalen. »Jeg troer Rokkehovedet taler!« sagde H o l b e r g; »de Ord kunde Moder aldrig tilgive den vittige, grove Herre!« Hun, der dengang var et lille Barn, sad nu

som gammel, gammel Kone og fortalte mig alt dette; i hendes Huus var Digteren W e s s e l kommen og havde drevet lystigt Spil med den pertentlige R e i s e r, hvis frygtelige Ildebrands-Historier vi Alle kjende, han havde ladet den arme Mand i Skoe og Silkestrømper vandre hjem gjennem de sølede Gader; hun læste daglig sine Classikere: C o r n e i l l e og R a c i n e, om disse talte hun til mig, om deres store Tanker og fremstillede Characterer; hun kunde saaledes ikke let gaae over i Beundring for den nyere romantiske Digtning Med en Moders varme Sind talte hun om sin forviste Søn, ham, der i Krigen saa eventyrlig var traadt op paa Island, som dette Ølands Konge, og hvorfor han nu aldrig mere turde vende tilbage til Danmark; Træk af hans Character og Villie, der alt i Drengaaarene viste sig, vidste hun at fremhæve; man vil forstaae, hvor tiltrækkende den gamle Kones Selskab blev mig ved Alt hvad hun havde oplevet, tænkt og læst; og jeg var hos hende et kjært Barn, hun gjerne saae. Hun hørte mine første Vers og min Tragedie: »S k o v k a p e l l e t« og sagde en Dag med en Alvor, der betog mig: »De er en Digter, maaskee som Oehlenschläger! om ti Aar — ja, saa er jeg død og borte, — men tænk saa paa mig!« — jeg husker, at Taarerne med Eet trængte sig frem i mine Øine, jeg blev saa høitidelig, saa særlig greben ved hvad hun sagde, men veed tillige, at jeg slet ikke troede, at det var muligt, at jeg kunde blive en Digter, som man erkjendte en saadan, mindst nævnet, naar man nævnede O e h l e n s c h l ä g e r.

»Egentlig skulde De studere!« sagde hun, »men der er mange Veie til Rom! De kommer vel ad D e r e s V e i derhen!«

»Studere skulde De!« gjentog Folk; daglig hørte jeg, hvor godt og vigtigt, ja hvor aldeles nødvendigt det vilde være for mig, man opmuntrede mig til at lægge mig efter Videnskaberne, ja der vare de, som skjendte, fordi jeg ikke gjorde det, og sagde mig, at det var min Pligt at studere, ellers vilde der aldrig blive Noget af mig, men jeg gad nok helst gaae at drive! Det var alvorligt meent, men Ingen gjorde et Skridt for at hjælpe mig. Jeg havde det i Grunden kummerligt, det var tungt for mig at opholde Livet. Da faldt det mig ind at skrive en Tragedie, indlevere den til det kongelige Theater, og naar da Stykket blev spillet, vilde jeg for Pengene, jeg fik derfor, begynde at studere. Medens G u l d b e r g endnu læste Dansk med mig, havde jeg efter en tysk Fortælling: »S k o v k a p e l l e t«, der stod i R o s e n k i l d e s »B r e v d u e n«, skrevet en Tragedie paa riimfri Vers, den blev af G u l d b e r g betragtet som en dansk Stiil, en Øvelse i Sproget, og paa det meest Bestemte havde han forbudt mig at indlevere til Theatret dette Arbeide; jeg skrev altsaa et nyt, en anden Tragedie. Ingen skulde kjende Forfatteren; selv opfandt jeg Handlingen; det blev »en fædrelandsk Tragedie« kaldet »R ø v e r n e i V i s s e n b e r g«; i Løbet af fjorten Dage var den færdig og renskreven, men der var neppe et Ord i den rigtig bogstaveret, thi Ingen havde hjulpet mig. Anonymt skulde Stykket indleveres, dog Een blev indviet i Hemmeligheden, Frøken T ø n d e r - L u n d, den unge Dame, jeg i O d e n s e gik til Confirmation med, hun, den Eeneste, som der havde været venlig og god mod mig og foræret mig en Rose, hende havde jeg opsøgt i Kjøbenhavn, af hende var jeg bleven deeltagende omtalt i den Colbjørnsenske

Familie, hvor det ene Bekjendtskab førte til det andet. Hun betalte En for at skrive et læseligere Exemplar end mit var, min Haandskrift turde jo heller ikke kjendes, meente vi, og nu blev Tragedien indleveret.

Efter sex Ugers Forløb, i hvilke jeg levede i store, dristige Forhaabninger, kom Stykket forkastet tilbage, og Brevet, som fulgte med, sagde, at Stykker, der i den Grad, som dette, forraadte Mangel paa al elementar Dannelse, ønskede man ikke oftere at modtage.

Det var just ved Skuespil-Saisonens Slutning i Mai 1822, da fik jeg fra Theaterdirectionen et andet Brev, til Underretning om, at man »entledigede« mig fra Chor- og Dandseskolen, der ikke kunde føre til Noget for mig, men man ønskede, at mine mange Venner vilde tage sig af mig og skaffe mig den Dannelse og de Kundskaber, der hørte til, for at blive noget Dygtigt i Verden, uden hvilke det ikke hjalp at have noget Slags Talent.

Jeg følte mig atter, som stødt ud i rum Sø, uden Hjelp og uden Tilhold; jeg m a a t t e skrive et Stykke for Theatret, det m a a t i e antages, det var den eneste Frelse, den eneste Redning endnu for mig, og nu skrev jeg efter en Fortælling af S a m s ø e en Tragedie: »A l f s o l«. Jeg var selv henrykt over de første Acter og med disse introducerede jeg mig strax hos Shakspeares Oversætter, nu afdøde Admiral P e t e r W u l f f, i hvis Huus og Familierekreds jeg siden fandt et sandt Hjem. Han fortalte Aaringer derefter i Spøg og med lidt Overdrivelse om vort første Bekjendtskab; at idet jeg kom ind ad Døren, skal jeg strax have begyndt: »De har oversat Shakspeare, ham holder jeg saa meget af, men jeg har ogsaa skrevet en

Tragedie, vil De bare høre!« — W u l f f bød mig først at spise Frokost med sig, men jeg vilde ikke nyde Noget, men læste i Galop, og da jeg var færdig, skal jeg have sagt: »kan der ikke nok blive Noget af mig, for det vilde jeg saa gjerne!« — Jeg stak nu Papirerne i Lommen, og efter hans Fortælling svarede jeg, da han bad mig at besøge sig snart igjen: »Ja, det skal jeg, naar jeg har skrevet en ny Tragedie!« »Ja saa vil det jo da vare temmelig længe!« svarede han. »Nei, jeg tænker nok,« sagde jeg, »at jeg har een færdig igjen om fjorten Dage!« — og med de Ord var jeg ude af Døren.

Fortællingen er vistnok lidt grouperet, men Farven er der af min Personlighed, som den da var. Hos H. C. Ø r s t e d havde jeg ogsaa selv indført mig; det var som et guddommeligt Fingerpeg, at jeg just vendte mig til de Ædlest og Bedste, dem, hvis Betydning jeg egentlig slet ikke kjendte og kunde vurdere. Fra første Øieblik, med stedse voxende Deeltagelse, der i de sidste Aar blev sandt Venskab, fulgte Ø r s t e d mig til sin Død; paa min Aandsudvikling havde han en stor Indvirkning og var den af Alle, som under hele min Digter-Udvikling aandelig holdt mig oppe, gav mig og forudsagde mig en Erkjendelsens Fremtid ogsaa i mit Fædreland; hans Huus blev mig tidligt et Hjem, hans Børn, som Smaa, har jeg leget med, seet dem voxe op og bevare deres Kjærlighed til mig; i hans Huus har jeg fundet mine ældste, uforandrede Venner. Ogsaa i Provst G u t f e l d t, der da levede og var en yndet Taler, fandt jeg en venlig, deeltagende Mand, han var Den, som da udtalte sig om mig meest varmt og med meest Forhaabning, og da han havde læst min ungdommelige Tragedie: »A l f s o l,« indsendte den

for mig med en anbefaling til Theater-Directionen. Jeg levede mellem Haab og Frygt; blev ogsaa dette Arbeide forkastet, da vidste jeg ikke mere, hvad jeg skulde gribe til! — Jeg havde i Sommerens Løb prøvet den bittre Nød, men jeg udtalte den aldrig, ellers vilde de Mange, der nu kjendte til mig, vist have afhjulpet den; en falsk Undseelse forhød mig at sige, hvor tungt jeg havde det; mit Ansigt straaledede af Glæde, naar man venligt talte til mig, og een Lykke opfyldte mig saa uendeligt: jeg læste da for første Gang »W a l t e r S c o t t;« hans Romaner var et Aandens Liv, der opgik for mig, en ny Verden, jeg saae ind i; jeg glemte her Virkelighedens Trang omkring mig og gav til Leiebibliotheket, hvad jeg skulde købe Middagspise for.

Fra den Tid netop skriver sig mit første Bekjendtskab med den Mand, der siden gennem Aarene er bleven mig en kjærlig Fader, og i hvis Børn jeg har fundet mine Sødskende; den Familie, jeg ligesom er voxet ind i; jeg behøver kun at nævne Mandens Navn, og hele den ældre Slægt veed, hvad han har virket og gjort i Statens Tjeneste til Gavn for det Hele og for Enkelte; een af de Dygtigste i Forretningslivet, det ædleste og bedste Hjerte, forenet med den meest bestemte kraftige Villie, G e h e i m e - C o n f e r e n t s r a a d J o n a s C o l l i n. — Imellem hans mange, høistforskjellige Virkekredse var ogsaa den at være Directeur ved det kongelige Theater. Enhver sagde mig, at var jeg saa lykkelig at vinde denne Mands Interesse, da vilde der blive gjort Noget for mig. Det var Provst G u t f e l d t, som først omtalte mig for ham, og første Gang gik jeg nu op i det Huus, der siden blev mig Hjemmets Hjem.

Carl Bernhard har i sin Roman »Kroniker fra Christian den Andens Tid«, omtalt den gamle Gaard fra dens Fortid indtil dens sidste Betydning ved Collin. — Da Kjøbenhavns Østerport stod for Enden af Østergade, og det nuværende Kongens Nytorv var aaben Mark, laae der henimod St. Anna Kapel, et Landsted, hvor den spanske Minister boede om Sommeren; det var dette Huus, der siden længe, til for faa Aar siden, laae skjævt og kantet, en Bindingsværks Bygning i den anseelige Gade; en gammeldags Træ-Altan førte op til Indgangen i første Stokværk; det indre, snevre Gaardsrum havde sit kluntede Trægalleri under det fremspringende Tag, men ud til Gaden selv bredte et gammelt Lindetræ sine Grene hen over Gaarden mod den spidse Gavl. Dette Huus skulde blive mig et forældreligt Hjem, og hvo dvæler ikke gjerne ved at skildre Hjemmet? Nu pranger her en ny, pyntelig Gaard, Haandværkere sang, da de reiste den:

Du nye Gaard, gid Lykke maa
Boe her som i den gamle;

men denne — ja den selv —

Nu er den »gamle Minder.« —

Jeg kom herhen, Collin talte til mig, jeg saae kun Forretningsmanden i ham; han sagde ikke mange Ord, og hans Tale var alvorlig og næsten streng forekom det mig; jeg gik bort uden at vente fra denne Mand nogen Deeltagelse; og just Collin var det da, som inderligst tænkte paa mit Vel, i Stilhed virkede derfor, som han i hele sit Liv har gjort det for mange

af Landets nu virksomme Mænd. Da forstod jeg ikke den Rolighed, hvormed han syntes at høre, medens hans Hjerte kunde bløde ved hvad den Trængende sagde ham, og naar denne var borte, Taarerne kom i hans Øine, og han med Iver og Held altid vidste at virke og hjælpe. — Mit indsendte Stykke, som saa Mange overvældede mig med Lovtaler for, berørte han let og løst, saa at jeg betragtede ham mere som en Uven end som en Beskytter. Men efter nogle faa Dages Forløb blev jeg kaldt op til Theaterdirectionen. R a h b e k førte Ordet, overgav mig Manuscriptet til »A l f s o l k« og sagde, at dette Stykke var ubrugeligt for Scenen, men at man dog havde fundet deri »saa mange Guldkorn«, at man havde det Haab, at jeg ved alvorlige Studier, ved at komme i en Skole og forfra lære hvad der hørte til, vilde maaskee een gang kunde levere den danske Scene Arbejder, der vare værdige at opføres; for at jeg nu kunde leve og tilegne mig den nødvendige Undervisning, var det, at C o l l i n havde talt min Sag hos Kong F r e d e r i k d e n S j e t t e, der for nogle Aar allernaadigst havde forundt mig en Sum fra Finantserne til mit Underhold, og at Directionen for de lærde Skoler havde skjenket mig fri Underviisning i Slagelse-Latinskole, hvor just en ny og, som man sagde, driftig Rector var bleven ansat. Jeg var næsten stum af Overraskelse, aldrig havde jeg tænkt, at mit Liv skulde tage denne Retning; jeg var forunderlig betagen og havde egentlig ingen rigtig Forestilling om den Vei, jeg nu skulde gaae. Med den førstafgaaende Post skulde jeg reise ud til S l a g e l s e. Fra C o l l i n kunde jeg qvartalsviis modtage Pengene til mit Underhold, ham maatte

jeg holde mig til, og han skulde vide om min Flid og Fremgang.

Jeg gik anden Gang op til ham og sagde min Tak. Denne Gang indlod han sig lidt mere med mig, talte saa mildt og hjerteligt, sagde: »skriv mig til uforbeholdent om, hvad De behøver, og hvorledes det gaaer Dem!« og fra denne Time voxte jeg fast til hans Hjerte, ingen Fader har kunnet være mig mere, end han var og er det. Ingen har mere inderligt glædet sig over min senere Fremgang og Erkjendelse, Ingen har mere hjerteligt deelt hver af mine Sorger, end han, og følt for mig, som var jeg et af hans egne Børn. Hans Velgjerning blev given, uden at et Ord eller et Blik gjorde mig den tung, det var ikke Tilfældet hos Alle, som jeg ved denne min Forandring i Skjæbne maatte bringe min Tak, man bad mig huske min ubegribelige Lykke, min Armod, og paalagde mig strengt at være flittig.

Afreisen var saa hurtig bestemt, og endnu havde jeg selv eet Anliggende at ordne paa samme Tid, nemlig, som jeg indleverede »Alfsol« havde jeg talt med en Bekjendt fra Odense, en ung Mand, der bestyrede Bogtrykkeriet for en Enke, og af ham faaet Tilsagn om, at »Alfsol« og en lille Fortælling »Gjenfærdet ved Palnatokes Grav«, skulde blive trykte; Manuskriptet fik han, det skulde imidlertid ligge urørt i Trykkeriet, indtil jeg skaffede et vist Antal Subscribenter, men disse vare endnu ikke bragte tilveie. Før Afreisen løb jeg til Trykkeriet, her var lukket, og saa lod jeg Sagen blive derved, rimeligviis da ikke utilfreds ved Muligheden, at det dog kunde blive trykt og læst — desværre skete dette, og det Aaringer efter, idet at Manden, som havde modtaget

Manuscriptet, var død, og jeg troede det Hele henkastet og glemt. Bogen udkom uden mit Vidende og min Villie, udkom i sin uforandrede Skikkelse, med et pseudonymt Forfatternavn, jeg havde givet mig eet, der ved første Øiekast tyder paa den meest colossale Forfængelighed, og dog ikke var det, men meget mere Kjærlighed, som Barnet kan have den og derfor giver sin Dukke Navn efter hvem det holder meest af. Jeg elskede William Shakspeare og Walter Scott, og saa elskede jeg naturligviis ogsaa mig selv, jeg tog derfor mit Navn Christian, og saa havde jeg Pseudonym-Navnet: William Christian Walter. Bogen findes endnu, i den staaer Tragedien »Alfsolk« og Forællingen: »Gjenfærdet ved Palnatokes Grav,« i hvilken hverken Gjenfærd eller Palnatoke spiller nogen Rolle; det er en meget raa Efterligning af det Markerede hos Walter Scott. Dana er i Prologen den Ordførende, hun siger, at jeg er »kun sytten Aar«, og at jeg her bringer

»— en Krands af Bøgerødder og af danske Blomster« —
det Hele er, som det jo maatte være, et høist umodent Arbejde.

En smuk Efteraarsdag reiste jeg med Posten fra Kjøbenhavn for at begynde Skolelivet i Slagelse, det Sted hvor Baggesen og Ingemann ogsaa havde gaaet deres Skolegang. En ung Student, som en Maaned forud havde taget sin *Artium* og nu reiste hjem til Jylland for at vise sig som Student og see Forældre og Venner, sad ved min Side og jublede af Glæde over det nye Liv, der laae ham aabent; han forsikrede mig, at han vilde være det ulykkeligste Menneske, var han i mit Sted og nu

skulde begynde at gaae i Latinskole igjen! det var noget ganske Rædsomt; men jeg reiste med godt Mod til den gamle By Min Moder fik fra mig et lyksaligt Brev, og inderligt ønskede jeg, at dog min Fader og gamle Fa'ermo'er havde levet og hørt, »at nu kom jeg i den latinske Skole!«

III.

Da jeg seent om Aftenen naaede Slagelse og steg af i Gjestgivergaarden, spurgte jeg Madamen der, hvad Mærkeligt her var i Byen.

»Den nye engelske Sprøite og Pastor Bastholms Bibliothek!« svarede hun, og det var omtrent ogsaa alle Mærkelighederne. Et Par Landseneer-Officerer udgjorde den finere Herreverden. I hvert Huus vidste man, om en Discipel i sidste Maaned var flyttet op eller ned; Skolen var i Byen et stort Conversationsthema, der vexlede med Talen om Privattheatret; til Generalprøverne her havde Skolens Disciple og Byens Tjenestepiger fri Adgang, hvorved det bevirkedes, at de Spilende vænnede sig til at træde op for fuldt Huus. — I »Billedbog uden Billeder«, fjerde Aften, har jeg givet en Skizze heraf.

Jeg kom i Kost hos en skikkelig Enke af den dannede Classe, havde min lille Stue ud til Haven og Marken, Viinløvet hang om de grønne, solbrændte Ruder. — I Skolen fik jeg Plads mellem smaa Drenge i den næst nederste Classe; thi jeg vidste aldeles Ingenting.

Jeg var virkelig som en vild Fugl, der er sat i Buur. Den bedste Villie havde jeg til at lære, men øieblikkelig famlede jeg deri; jeg bar mig ad som En, der, uden at kunne svømme, er kastet i Havet: det gjaldt for mig

Liv eller Død at komme frem, den ene Bølge kom efter den anden, een hed Mathematik, en anden Grammatik, Geographie o. s. v. — jeg følte mig overvældet, og frygtede, at jeg aldrig kunde svømme igjennem. Snart udtalte jeg et Navn reent galt, snart blandede jeg det Ene i det Andet, eller jeg gjorde et Phantasi-Spørgsmaal, som ingen dannet Skoledreng turde gjøre. R e c t o r e n, der havde en egen Lyst til at spotte os Allesammen, fik naturligviis stor Anledning dertil hos mig, og jeg blev angest og forknyt. Alt Verseskriveren havde jeg fornuftigviis opgivet, og dog blev jeg strax sat til at gjøre Tjeneste deri; Rectoren skulde indsættes, naar Biskoppen kom til Visitats, Syngelæreren overdrog mig at skrive Sangen; jeg skrev den, og den blev sjungen; men uagtet jeg i en tidligere Tid vilde have følt mig glad ved, at jeg blev en af de Virkende ved en saadan Leilighed, fornam jeg her just første Gang ret den sygelige Sørgmodighed, som siden i en Række af Aar fulgte mig. Under Festen gik jeg udenfor Kirken paa den lille Kirkegaard, jeg standsede ved en forfalden Grav, Navnet paa den kjendte jeg, her hvilede Lægen, Digteren F r a n k e n a u, der havde sjunget om »Christiansborgs Slots Ruiner« og »Skilt fra Dig ved Bjerger, Bølge, Dale«; jeg var forunderlig vemodig og bad Gud, at jeg dog maatte blive en Digter som F r a n k e n a u eller snart ligge i Jorden som han. Rectoren talte ikke et Ord til mig om min Festsang; jeg syntes endogsaa, han betragtede mig med et strengere Blik. I Alt saae jeg op til ham som til en høiere Magt, hvert Ord, han sagde, selv Spottens, troede jeg ubetinget paa, og da han strax en af de første Dage, idet jeg gav et forkeert Svar paa hvad han spurgte om, sagde, jeg var dum, meldte jeg samvittighedsfuld dette til C o l l i n, idet

jeg udtalte min Angest for ikke at fortjene, hvad man havde gjort for mig; Collin skrev mig et Par beroligende Ord til, og snart begyndte jeg ogsaa i enkelte Videnskaber at faae ret gode Characterer; men uagtet det gik jevnt fremad, tabte jeg dog meer og meer Tilliden til mig selv. Ved en af de første Examinere fik jeg imidlertid Rectorens Roes, han nedskrev den endogsaa i min Characterbog, og lykkelig herover nød jeg et Par Ferie-Dage i Kjøbenhavn. Guldberg, der saae min Fremgang og min alvorlige gode Villie, tog venlig imod mig og roste min Stræben. »Skriv bare ingen Vers!« sagde han. Det Samme gjentog de Alle, og jeg skrev ingen Vers, tænkte strengt paa min Pligt og det fjerne, uvisse Haab at blive Student.

Den lærde Bastholm i Slagelse, Redacteur af den vestsjællandske Avis, levede afsluttet fra Selskabslivet, hengivende sig ganske til sine Studier; ham havde jeg aflagt et Besøg, givet ham et Par af mine tidligere skrevne Smaating, og ved disse fik han Interesse for mig, og hans Raad var fornuftigviis ogsaa, at jeg skulde holde mig kun til mine Skolebøger; et Brev, han i den Anledning skrev til mig, er i sine velmeente og rigtige Raad af en Sandhed, at det vist kan i alle Tider lægges Mange paa Hjertet. Han skrev:

»Jeg har læst Deres Prolog, min unge Ven! og jeg maa tilstaae, at Gud har begavet Dem med en levende Indbildningskraft og et varmt Hjerte; der mangler Dem blot endnu paa Aandsdannelse; men den kan komme, da De nu har Leilighed til at forskaffe Dem den; det maa derfor være Deres faste Formaal at arbeide med yderste Flid paa at fuldende Deres Studier og at sætte derfor alt Andet til Side. Jeg vilde ønske, at Deres

Ungdoms-Forsøg ikke vare blevne trykte; thi hvorfor skal man bebyrde Publicum med det Ufuldkomne; det har man nok af; dog er det forsaavidt godt, at det kan tjene til at retfærdiggjøre den offentlige Understøttelse, De nyder. Den unge Digter har blot at vogte sig for Forfængelighedens Smitte og at vaage over sine Følelsers Reenhed og Styrke — skriv kun i denne Deres Studiers Tid sjeldent Poesi og kun for at skaffe Deres Følelser Luft — skriv Intet, hvorved Ord og Tanker skulle søges, men kun naar Sjælen er oplivet af en Idee og Hjertet opvarmet af Følelser. Betragt Naturen, Menneskelivet og Dem selv med et opmærksomt Øie, for at skaffe Dem et originalt Stof til Skildringer; vælg Dem smaa Æmner af de Ting, som omgive Dem, betragt Alt hvad De seer fra alle Synspunkter, inden De griber til Pennen, — bliv Digter, som ingen Digter havde levet i Verden førend Dem, og som De ikke skulde lære af Nogen — og bevar altid det Ædelsind, den Sjælens Reenhed og Høihed, uden hvilken Digterkrandsen aldrig kan tilkomme en Dødelig.

Slagelse, 1ste Februar 1823.

Deres hengivne

B a s t h o l m.«

I igesaa deeltagende fulgte mig den tidligere nævnte Oberst G u l d b e r g i Odense, nu General; hans Glæde over det Skridt fremad, jeg havde gjort ved at komme i den lærde Skole, var stor og inderlig; jevnlig skrev han mig til, og altid opmuntrende og styrkende; da den første Sommerferie for mig nærmede sig, indbød han mig at komme over til sig, ja sendte mig endogsaa Penge til Reisen.

Jeg havde ikke været i min Fødeby, siden jeg drog ud fra den paa Eventyr; i den Mellemtid var gamle Fa'ermo'er død, ogsaa min Fa'erfa'er døde. Min Moder havde saa tidt sagt til mig, da jeg var lille, at jeg havde rigtignok Lykken i Vente, jeg skulde arve Fa'erfa'er, han havde eget Huus; det var en lille, fattig Bindingsværks-Bygning, der ved hans Død blev solgt og strax reven ned, og de fleste Penge gik til at betale resterende Skatter; for disse havde Øvrigheden pantet, taget »den store Kakkellovn med Messingtromle!« et Stykke, der nok var værd at arve, som man sagde, den var sat paa Raadstuen; og Penge var der saa mange, at der kunde laves et heelt Vognsæde deraf, men det var de gamle casserede Penge, som Regjeringen ikke længer modtog; da de 1813 skulde indløses, blev der sagt den sindssvage Mand, at de gamle Penge ikke duede mere. »Ingen kan cassere Kongens Penge!« sagde han; »og Kongen casserer ikke sit.« Det var hele Svaret. Nu blev »den store Arv«, saavidt jeg husker, var den nogle og tyve Rigsdaler, tilstillet mig; men det maa jeg aabent sige, den Rigdom laae mig slet ikke paa Hjertet; ved Tanken om Besøget stod Fortid og Fremtid saa solbelyst; jeg følte mig saa rig, saa lykkelig, mit Sind løftede sig i Glæde og Længsel.

Jeg kom over Beltet og gik saa paa min Fod fra Nyborg til Odense; mit Tøi bar jeg i en ille Bylt. Alt som jeg kom Byen nærmere, saae det gamle, høie St. Knuds Kirketaarn, blev jeg mere og mere blød om Hjertet, jeg følte dybt Guds Omsorg for mig og brast i Graad. Min Moder var lyksalig over at see mig igjen, og der vare, sagde hun, saa mange af hendes Bekjendte og »fornemme Folk«, baade Kjøbmandens og Skriverens, som jeg nødvendigviis maatte gaae til.

I v e r s e n s og G u l d b e r g s Familier toge hjertelig imod mig; i de smaa Stræder saae jeg Folk aabne Vinduerne for at see efter mig; thi Alle der vidste, at det var gaaet mig saa mærkelig vel, ja at jeg nu studerede for Kongens Penge. »Marie Skomagers H a n s C h r i s t i a n var ikke saa »»tovle«« endda!« sagde min Moder, at der blev sagt. Ja da Boghandleren, Cancelliraad S ø r e n H e m p e l, der paa sin Gaard havde bygget et høit Taarn til astronomisk Fornøielse, førte mig derop, og jeg saae ud over Byen og Engen, og nedenfor paa Graabrødre Plads nogle fattige Koner fra Hospitalet pegede op og viste, at jeg, som de havde kjendt, da jeg var en lille Dreng, nu stod der, da stod jeg virkelig der som paa Lykkens høie Tinde. En Eftermiddag seilede jeg med Guldbergs og Biskoppens Familie paa Aaen mellem Haverne, og min Moder græd af Glæde over, at jeg blev »hædret som om jeg var et Grevebarn«. — Dog al den Glands og Glorie var slukt og borte hos mig, da jeg igjen stod i S l a g e l s e.

Jeg tør sige, at jeg var meget flittig, og man lod mig ogsaa derfor, saasnart det nogenlunde kunde skee, rykke op i en høiere Classe; men da jeg altid kom der ikke moden nok, blev det en vedvarende Anstregelse, en næsten for stor aandelig Byrde; mangen Aften i min lille Stue, naar Søvnens var ved at overvælde mig ved Bogen, badede jeg Hovedet med koldt Vand eller sprang om i den lille eensomme Have, til jeg igjen var bleven aarvaagen og kunde tage fat paa Læsningen. Rectoren, der var en lærd og begavet Mand, der har givet Literaturen fortrinlige Gjengivelser af Oldtidens classiske Digtere, var med alt dette, som ogsaa Tiden har viist, slet ikke skikket til at opdrage unge Mennesker. Underviisningen var ham vistnok en Plage, og

os blev den det ikke mindre under ham; de fleste af Disciplene vare bange for ham, jeg allermeest, ikke for hans Strenghed, men for den Maade, han spottede os paa, og de Øgenavne, han gav os hver. Blev en Drift Qvæg ført gennem Gaden, medens han læste med os, og en enkelt Discipel kunde blive opmærksom derpaa, saa faldt det let Rectoren ind at befale os Alle at staae op og gaae hen til Vinduerne for at see vore »Brødre drage forbi!« — svaredes der under Examinationen ikke flinkt og livligt nok, da brød han stundom at, reiste sig fra Cathedret og kunde henvende sig til Kakkellovnen. Det at blive gjort latterlig var mig det Skrækkeligste; jeg var derfor ved Timens Begyndelse, naar Rector traadte ind, tidt aldeles lammet af Angest, og da bleve mine Svar det Modsatte af det, de skulde, saa at Manden havde Ret, naar han da sagde, at jeg ikke gav ham et fornuftigt Ord. Jeg fortvivlede over mig selv, og en Aften, i en mørk, forkuet Stemning skrev jeg til Overlærer Q v i s t g a a r d og bad om hans Raad og Bistand, idet jeg ansaae mig for at være et saa lidt begavet Menneske, at jeg umuligt kunde studere; jeg var overtydet om, at man i K j ø b e n h a v n aldeles havde taget Feil af mig, og at de Penge, her anvendtes paa mig, bleve reent som kastede bort, — og det troede jeg at burde melde Collin, spurgte dernæst Q v i s t g a a r d, hvad jeg iøvrigt skulde gribe til. — Den fortræffelige, hjertensgode Mand skrev mig til et langt, et kjærligt Brev, styrkede mig med milde Ord og bad mig ikke at tabe Modet, sagde, at Rectoren meente mig det godt, at det nu var hans Maade at være paa, og at jeg i Sandhed gjorde al den Fremgang, man kunde forlange, at jeg ikke maatte tvivle om mine Evner, og han for-

talte, at han selv som tre og tyveaarig Bondeknøs, altsaa i en ældre Alder end jeg, havde begyndt at studere, han vidste hvorledes det maatte gaae, og at den væsentlige Feil med mig laae i, at jeg skulde behandles og opdrages paa en ganske anden Maade end de andre Disciple, men det lod sig nu ikke godt gjøre i en Skole. Imidlertid fremad gik det og i enkelte Ting fortræffeligt. I Religion, Bibelhistorie og dansk Stiil fik jeg altid Udmærkelse, ja fra alle Classer, selv fra øverste, kom een og anden af Disciplene hjem til mig for at faae Hjelp i dansk Stiil, »men bare ikke altfor godt, at det kan mærkes!« bade de, og jeg blev igjen af dem hjulpen i Latinen. For min »Opførelse« var det en staaende Character, at jeg hver Maaned fik hos alle Lærerne »U d m æ r k e t G o d t«; een Gang traf det sig dog, at man gav mig et »M e g e t G o d t«, og jeg blev saa inderlig bedrøvet over denne Forringelse, at jeg skrev strax til Collin et tragikomisk Brev, hvori jeg forsikkrede, at jeg var aldeles uskyldig i at have faaet »Meget Godt«.

At Rectoren iøvrigt havde en anden Dom om mig, end han udtalte og udviste, ville vi senere see; et enkelt Glimt af Velvillie lyste imellem frem hos ham, og jeg var sædvanligviis altid mellem de af Disciplene, han om Søndagen bød hjem til sig, — og da var han en ganske Anden end paa Skolen, han var fuld af Spøg og Morsomheder, fortalte Pudsigheder, stillede Tinsoldater op, og legede med os og sine Børn. Paa Helligdagen maatte iøvrigt altid een af Skolens Classer, fulgt af en Lærer, gaae til Høimesse, og da jeg af Væxt var stor og lang, lod Rectoren mig fra første Færd altid følge med øverste Classe; alle Disciplene i denne brugte

at lære deres historiske eller matematiske Lectier, medens de sad i Kirken; Ingen af dem hørte paa den gamle Præst, Exemplet smittede, men da jeg fandt det mindst syndigt, der at lære min Religions-Lectie, saa læste jeg den; det var min Kirkegang.

Som Lyspunkter i Skolelivet var især det, at vi Disciple havde Adgang til det dramatiske Selskabs Generalprøver; Theatret havde før været Staldbygning, laae i en Baggaard, og man kunde herfra høre Køerne brøle paa Marken. Byens Torv var malet som Gade-Decoration, hvorved alle Stykker fik noget Hjemligt, Scenen var da altid i Slagelse, og det morede Folk at see deres egne og Bekjendtes Huse. Løverdagaften styrede jeg sædvanligviis til det allerede da halvt nedbrudte Antvorskov Slot, hvorom *F r a n k e n a u* i sin Tid sang:

»For Klostret staaer et Herresæde der,
I Bakkens Muld de fromme Munke hvile.«

Med stor Begjerlighed fulgte jeg Opgravningerne af de gamle Kjælder-Ruiner, for mig et heelt rigt Pompeji. I et lille Havehuus her boede et ungt Ægtepar af fornem Familie, jeg troer, de havde giftet sig imod dennes Villie, de vare vistnok fattige, men de syntes saa lykkelige; og i den lave Stue med de hvidkalkede Vægge var der udbredt en Slags Comfort, en Skjønhed; der stod altid friske Blomster paa Bordet, der laae smukt indbundne Bøger, en Harpe var Husets Instrument. Jeg havde tilfældigt gjort det unge Ægtepars Bekjendtskab, og de toge altid saa glade og venligt mod mig; der var en idyllisk Deilighed over dette lille Hjem, der laae nedenfor den eensomme Fløi af Slottet paa Bakken.

Fra A n t v o r s k o v gik Vandringen til Hellig Anders Kors, et af de faa Trækors, der endnu fra Catholicismens Tid findes her i Danmark; det staaer ikke langt fra Slagelse til Venstre nær ved Korsør-Landevei. Sagnet melder, at Hellig A n d e r s var Præst i Slagelse og reiste til det hellige Land, den sidste Dag han var der, drog han det saa længe ud med sin Andagt ved Graven, at Skibet seilede fra ham; mismodig gik han ved Stranden, da kom der en Mand ridende paa et Æsel, han bød Slagelse Præst sætte sig op hos sig, og denne gjorde det, faldt isøvn, og da han vaagnede, hørte han Slagelse Klokker ringe, han laae paa »Hvilehøi«, som Høien nu kaldes, og til hans Minde staaer Korset der med den korsfæstede J e s u s. Aar og Dag var han kommen hjem før Skibet, der seilede fra ham; thi en Herrens Engel havde baaret ham hjem til Danmark. Sagnet og Stedet blev mig kjært; her paa Høien sad jeg mangan Aften og saae ud over Eng og Kornmark, ned til Korsør, hvor B a g g e s e n fødtes; ogsaa han, som Discipel i Slagelse Skole, havde vist tidt siddet her og seet ud over Beltet til Fyen; paa Hellig A n d e r s - H ø i levede jeg ind i min Phantasie, og senere, naar jeg fra Diligencen saae Høien med Korset, tænkte jeg paa det Afsnit i mit Livs-Eventyr, der knyttede sig til dette Sted.

Lykkeligst var jeg, naar jeg en enkelt Søndag i Sommertiden kunde gjøre en Vandring til Sorø, og her besøge Digteren I n g e m a n n, der var Lector ved Akademiet og nylig gift med Frøken M a n d i x. Han havde i K j ø b e n h a v n venligt modtaget mig, i Sorø blev Modtagelsen om mulig endnu hjerteligere, idet hans Interesse for mig var bleven større; hans aandfulde, hjertensgode Kone kom mig imøde, som

var hun mig en ældre, god Søster; der var saa godt og velsignet at være hos dem, det hele Hjem her syntes mig saa ægte digterisk; Huset laae i stille Hyggelighed tæt ved Sø og Skov, Viinranker hang op om Vinduerne, Stuerne vare pyntede med Malerier og Billeder; næsten alle Europas berømte og Danmarks kjendte Digtere hang i Portrait i den lille Havestue; Haven selv prangede med smukke Blømster, Skovens og Markens Urter fik der ogsaa Lov at groe, som de vilde. Vi seilede paa Søen, en Æolsharpe var bunden i Masten; I n g e m a n n fortalte saa livligt, saa levendegjørende; jeg fandt hos ham og hans Kone en saa elskelig Naturlighed, og fik disse Mennesker saa kjære; vort Venskab er voxet gjennem Aarene. Mangen Sommertid har jeg siden i Uger været der en velkommen Gjest og følt, at der gives Mennesker, i hvis Omgivelse man ligesom bliver bedre; det Bittre fordunster og hele Verden faaer en Solglands, der egenlig udgaaer fra det hyggelige Hjem.

Meilem Eleverne ved Sorø »ridderlige Academi« var to, der skrev Vers, de vidste, at jeg gjorde det Samme, og sluttede sig til mig; den Ene var P e t i t, som senere i Tydskland har, tør jeg sige, med den bedste Villie, men ikke tro, gjengivet et Par af mine Bøger, og dernæst skrevet en forunderlig Phantasie-Biographi af mig, hvori blandt Andet mine Forældres Huus synes beskrevet efter Hytten i den grimme Ælling, min Moder giver han Madonna-Skikkelse, og jeg løber med rosenrøde Fødder i Aftensolen og mere af den Slags. P e t i t var iøvrigt ikke uden Talent, havde et varmt, ædelt Hjerte; Livet bragte ham tunge Dage, nu er han mellem de Døde, hans levende Aand i større Klarhed og Fred.

Den anden soranske Poet var C a r l B a g g e r, en af de meest begavede, sunde Digter-Naturer, der er traadt op i min Tid i dansk Literatur, men ubillig og haardt bedømt; hans Digte ere fulde af Friskhed og Originalitet, hans Fortælling: »m i n B r o d e r s L e v n e t« en genial skreven Bog, som »Maanedsskrift for Litteratur« altfor haardt og eensidigt bedømte; jeg veed det bittere, tunge Indtryk, denne Anmeldelse gjorde paa Digteren. Begge de nævnte Academister vare høist forskjellige fra mig, Livet sprudlede dem gjennem Aarerne; begge kjække og med en Fremtid, jeg derimod blød, ganske Barn, uagtet jeg stod som den længste og meest opløbne af os alle Tre. Det stille Sorø med sin Skov-Eensomhed blev mig saaledes et Poesiens og Venskabets Hjem.

En Begivenhed, som satte hele vor lille By i Bevægelse, var tre Menneskers Henrettelse, nede ved S k j e l s k ø r. En rig Gaardmands unge Datter havde faaet sin Kjæreste til at myrde hendes Fader, der var imod Partiet; som Medhjælp stod Tjenestekarlen, der havde tænkt paa at gifte sig med Enken; Alle vilde til denne Henrettelse, den Dag var som en Festdag. R e c t o r e n gav øverste Classe fri, vi skulde tage derhen, det kunde være godt for os at kjende Sligt, meente han.

Hele Natten kjørte vi afsted paa aabne Vogne, ved Sol-Opgang var vi udenfor S k j e l s k ø r. Det gjorde et rystende Indtryk paa mig, som jeg aldrig glemmer, at see de Dømte komme kjørende til Stedet, den unge, dødblege Pige heldende sit Hoved op til den stærktbyggede Kjærestes Bryst; bag ved dem sad, gulbleg med det sorte Haar i Tjavser og med skelende Blik, Tjenestekarlen, der nikkede til de enkelte Bekjendte.

som tilraabte ham »Farvell!« Paa Retterstedet, hvor de stod ved deres Liigkister, sang de med Præsten en Psalme, Pigens Stemme klang høit over de Andres. Mine Fødder kunde neppe bære mig; disse Minutter vare mig mere rystende end Dødsmomentet. Jeg saae der en stakkels Syg, hvis overtroiske Forældre, for at han kunde helbredes for Slag, lod ham drikke en Skaal af de Henrettedes Blod, og saa løb de afsted med ham i vild Flugt, til han sank til Jorden. En Verse-mager solgte der sin »sørgelige Arie«, Ordene vare lagte Forbryderne i Munden, og komisk lød det, at Melodien var: »jeg fremmed her til Stedet kom.«

Den hele Begivenhed virkede imidlertid saa stærkt ind paa min Phantasie, at jeg i lang Tid idelig forfulgtes af Erindringen herom, denne voxte ind i mine Drømme, og efter mange nu hensvundne Aar er det Hele mig endnu levende, som var det skeet igaar.

Begivenheder af den Magt, eller iøvrigt nogen Slags betydelig Hændelse fandt forresten ikke Sted; den ene Dag gled hen som den anden; men, jo mindre man oplever, jo mere stille eensformigt Eens Liv glider hen, des snarere falder man paa at optegne og bevare det Oplevede, holde Dagbog, som det kaldes; jeg fik mig paa den Tid en saadan, af hvilken endnu er i Behold et Par Blade, i hvilke ganske afspeiler sig min hele forunderlige Barne-Natur dengang. Jeg vil give et Par ordret nedskrevne Phraser fra denne Periode; jeg var da i næstøverste Classe, og hele min Lykke og Tilværelse var beroende paa at opnaae ved den forestaaende Hoved-Examen en Opflyttelse i den øverste. Jeg nedskrev

»O n s d a g.« — »Mismodig greb jeg Bibelen, som laae foran mig, jeg vilde see, om den ei kunde være

mig et Orakel, jeg slog op, pegede iblinde paa et Sted og læste: »Din Fordærvelse er af Dig selv, o Israel! men i mig er din Hjælp!« (Hoseas.) — »Ja Fader, jeg er svag, men Du seer jo mit Indre og vil være min Hjælp, saa at jeg kommer op i fjerde Classe. Stod mig godt i Hebraisk.«

»T o r s d a g.« »Kom til at rive Benet af en Edderkop! stod mig godt i Mathematik. Gud, Gud! mit Hjertes hele Tak.«

»F r e d a g.« »Gud! hjælp mig! — Aftenen derude er saa vinterlig klar. Examen er lykkelig endt; imorgen kommer dens Udfald. Maane! imorgen beskuer Du enten en Bleg og Fortvivlet eller den Lykkeligste! Læst Schillers »Kabale und Liebe«.

»L ø v e r d a g.« »Gud! nu er min Skjæbne afgjort, men endnu skjult for mig; hvad mon der venter? — Gud! min Gud! forlad mig ikke! mit Blod løber saa skarpt gjennem mine Aarer, mine Nerver bæve, o Gud! almægtige Gud! hjælp mig — jeg fortjener det ei, men vær naadig, o Gud, Gud — (senere) — Jeg kom der. Det er underligt, Glæden herover er mig ikke saa voldsom, som jeg troede. Kl. 11 skrev jeg til Guldberg og til min Moder.«

Paa denne Tid var det ogsaa, at jeg i min stille Tanke gjorde vor Herre det Løfte, at lod han mig komme op i fjerde Classe, saa vilde jeg den første Søndag derefter gaae til Alters; og det gjorde jeg ogsaa. Man vil see heraf det Uklare hos mig i mit virkeligt fromme Sind, hvad Udviklingspunkt jeg stod paa, og jeg var dengang allerede tyve Aar. Hvor langt er ikke alle andre unge Mennesker i den Alder over at skrive slige Dagbøger!

Rectoren var kjed af at være i Slagelse, han søgte

om den ledige Rector-Plads ved H e l s i n g ø r s Latinskole og fik den; han fortalte mig dette, og til min Overraskelse foreslog mig at følge med sig, han vilde, sagde han, læse privat med mig, og jeg kunde da om en halvandet Aar blive Student, hvilket der ikke var Udsigt til, blev jeg i Slagelse Skole; jeg maatte nu strax, tilføiede han, flytte ind i hans Huus, han vilde der modtage mig for de samme Kostpenge, jeg gav andetsteds, om alt dette skulde jeg skrive til C o l l i n og erholde hans Tilladelse, denne fik jeg og flyttede ind til Rectorens.

Jeg skulde forlade S l a g e i s e ! det var mig tungt at sige Lev vel til Kammeraterne og de enkelte Familier, jeg havde lært at kjende; naturligviis fik jeg mig ved denne Leilighed en Stambog, i hvilken blandt Andre ogsaa min gamle Lærer S n i t k e r skrev, han, der ogsaa havde været Lærer her i Skolen, da I n g e m a n n og P o u i M ø l l e r vare dens Disciple. C a r l B a g g e r skrev et Digt til mig, der lød, som om jeg nu gik bort, for at optræde som Digter og ikke, for at sidde paa Skolebænk, og derhen gik det, til tunge, svære Dage.

Til Digteren H. C. A n d e r s e n
fra hans Ven
C a r l B a g g e r.

Du træder paa en farlig Bane,
Som Middelveien taaler ei,
Tidt naar Du Roser monne ane,
Seer Du henvisne Livets' Mai.
At være Digter er vist herligt,
Han drømmer mangan gylden Drøm,
Men sjældent vil hans Veie kjærligt
Indslynge sig i Verdens Strøm.

mig et Orakel, jeg slog op, pegede iblinde paa et Sted og læste: »Din Fordærvelse er af Dig selv, o Israel! men i mig er din Hjælp!« (Hoseas.) — »Ja Fader, jeg er svag, men Du seer jo mit Indre og vil være min Hjælp, saa at jeg kommer op i fjerde Classe. Stod mig godt i Hebraisk.«

»T o r s d a g.« »Kom til at rive Benet af en Edderkop! stod mig godt i Mathematik. Gud, Gud! mit Hjertes hele Tak.«

»F r e d a g.« »Gud! hjælp mig! — Aftenen derude er saa vinterlig klar. Examen er lykkelig endt; imorgen kommer dens Udfald. Maane! imorgen beskuer Du enten en Bleg og Fortvivlet eller den Lykkeligste! Læst Schillers »Kabale und Liebe«.

»L ø v e r d a g.« »Gud! nu er min Skjæbne afgjort, men endnu skjult for mig; hvad mon der venter? — Gud! min Gud! forlad mig ikke! mit Blod løber saa skarpt gjennem mine Aarer, mine Nerver bæve, o Gud! almægtige Gud! hjælp mig — jeg fortjener det ei, men vær naadig, o Gud, Gud — (senere) — Jeg kom der. Det er underligt, Glæden herover er mig ikke saa voldsom, som jeg troede. Kl. 11 skrev jeg til Guldberg og til min Moder.«

Paa denne Tid var det ogsaa, at jeg i min stille Tanke gjorde vor Herre det Løfte, at lod han mig komme op i fjerde Classe, saa vilde jeg den første Søndag derefter gaae til Alters; og det gjorde jeg ogsaa. Man vil see heraf det Uklare hos mig i mit virkeligt fromme Sind, hvad Udviklingspunkt jeg stod paa, og jeg var dengang allerede tyve Aar. Hvor langt er ikke alle andre unge Mennesker i den Alder over at skrive slige Dagbøger!

Rectoren var kjed af at være i Slagelse, han søgte

om den ledige Rector-Plads ved H e l s i n g ø r s Latinskole og fik den; han fortalte mig dette, og til min Overraskelse foreslog mig at følge med sig, han vilde, sagde han, læse privat med mig, og jeg kunde da om en halvandet Aar blive Student, hvilket der ikke var Udsigt til, blev jeg i Slagelse Skole; jeg maatte nu strax, tilføiede han, flytte ind i hans Huus, han vilde der modtage mig for de samme Kostpenge, jeg gav andetsteds, om alt dette skulde jeg skrive til C o l l i n og erholde hans Tilladelse, denne fik jeg og flyttede ind til Rectorens.

Jeg skulde forlade S l a g e l s e ! det var mig tungt at sige Lev vel til Kammeraterne og de enkelte Familier, jeg havde lært at kjende; naturligviis fik jeg mig ved denne Leilighed en Stambog, i hvilken blandt Andre ogsaa min gamle Lærer S n i t k e r skrev, han, der ogsaa havde været Lærer her i Skolen, da I n g e m a n n og P o u i M ø l l e r vare dens Disciple. C a r l B a g g e r skrev et Digt til mig, der lød, som om jeg nu gik bort, for at optræde som Digter og ikke, for at sidde paa Skolebænk, og derhen gik det, til tunge, svære Dage.

Til Digteren H. C. A n d e r s e n
fra hans Ven
C a r l B a g g e r.

Du træder paa en farlig Bane,
Som Middelveien taaler ei,
Tidt naar Du Roser monne ane,
Seer Du henvisne Livets Mai.
At være Digter er vist herligt,
Han drømmer mangan gylden Drøm,
Men sjældent vil hans Veie kjærligt
Indslynge sig i Verdens Strøm.

Tidt har han ei, hvortil han helde
 Kan Hovedet i Sorgens Stund,
 Orkanen i sin blinde Vælde
 Nedslaaer hans sidste Haab til Grund,
 Da maa ei modløs Taaren rinde,
 Ei blendes maa hans Digter-Sands,
 Men i sig selv han kraftfuld finde
 Sin Trøst, sit Haab, sin Laurbærkrands.

Kæmp mandigt ud de tunge Kampe,
 Og vær dog stedse Barnet lig,
 Thi spinkelt sender Aandens Lampe
 Sin Straaleflod ei hen til Dig,
 Og sidst skal jeg mig vist ei glæde,
 Naar, Yngling, jeg at skue faaer
 Dig paa det høie Digtersæde,
 Som Mange ønske, Faae kun naaer!

(Sorø i Mai 1826.)

Jeg fulgte Rectoren til H e l s i n g ø r, Reisen derhen og det første Skue af Sundet med sine mange Skibe, Kullens Bjerge, hele den skønne Natur opfyldte mig i høi Grad; jeg udtalte mig derom i et Brev til R a s m u s N y e r u p, og naturligviis, da jeg fandt det var godt skrevet, fik Flere ganske det samme Brev stilet til dem; uheldigviis syntes N y e r u p saa godt om Skrivelsen, at han lod den indrykke i »Kjøbenhavns Skilderi«, saa at Enhver, der havde faaet Brevet, eller rettere Afskriften, troede, at det var deres der stod trykt.

Afvexlingerne, den nye Omgivelse og Virksomhed virkede oplivende ind paa Rectorens Humeur, men kun en kort Tid, og snart følte jeg mig forladt, forkuet og aandelig lidende; og dog paa samme Tid, havde Rectoren skrevet om mig til C o l l i n, et Vidnesbyrd, som jeg er i Besiddelse af, hvori udtales om mig og mine

Evner en ganske anden Dom, end den, jeg og min Omgivelse hørte af ham, eller kunde tænke sig ham sige; havde jeg kunnet troe Sligt, det vilde have styrket mig, gjort mig aandelig sund og virket velgjørende paa hele mit Væsen. Daglig hørte jeg mig af ham fra kjende næsten enhver aandelig Evne, blive tiltalt som en Idiot, en aldeles dyriskdum Dreng, og paa samme Tid skrev han i Alvor om mig til min høieste Foresatte Collin, der, ved min stadige Beretning, om hvor utilfreds Rectoren var med mig og mine ringe Evner, havde forlangt en Erklæring.

»H. C. Andersen blev i Enden af Aaret 1822 »sat i Slagelse lærde Skole, og af Mangel paa de nødvendige Forkundskaber, indsat, uagtet sin temmelig fremrykkede Alder, i Skolens næstnederste Classe. »Begavet af Naturen med en livlig Indbildningskraft »og varm Følelse, opfattede og tilegnede han sig, med »større eller mindre Held, de forskjellige Underviisningsfag, alt som de tiltalede hine, men fremrykkede »i det Hele dog saaledes, at man med Føie kunde tilstæde, at han efterhaanden rykkede op fra de lavere »Classer til den øverste, i hvilken han for Øieblikket »befinder sig, kun med den Forskjel, at han, med Undertegnede, ombyttede Slagelse med Helsingør.

»Fremmed Velgjørenhed har hidtil holdt ham vedlige paa de Studerendes Bane, og jeg kan ikke fordølge, at han er denne fuldkommen værdig. Hans »Anlæg ere særdeles gode, ja med Hensyn paa enkelt »Aandsretning endog udmærkede; hans Flid uafbrudt, »og hans Opførsel, grundet paa en elskelig Godmodighed, af den Art, at den kan tjene til Mønster for en »Skoles Disciple. Hertil kommer, at han ved uafbrudt

»at vise den rosværdige Anstrængelse, som han nu
 »lægger for Dagen, vil i October 1828 kunne afsendes
 »til Academiet.

»Eftersom altsaa de trende Egenskaber, som en
 »Skolemand saa gjerne ønsker, men sjelden finder for-
 »enede hos en Elev, umiskjendeligen antræffes hos H.
 »C. Andersen, nemlig Anlæg, Flid og fortrinlig Opførsel,
 »kan jeg ikke andet, end anbefale ham som særdeles
 »værdig til enhver Understøttelse, der maatte kunde
 »tilflyde ham, for at sætte ham istand til at fortsætte
 »sin begyndte Bane, fra hvilken hans fremrykkede
 »Alder ikke vel tillader ham at træde tilbage. Ikke
 »blot hans redelige Sindelag, men ogsaa hans troe Ved-
 »holdenhed og umiskjendelige Talent ere Borgen for,
 »at det som anvendes til hans Vel, vil ingenlunde være
 »tabt.

Helsingør den 18. Juli 1826.

S. Meisling,

Doctor i Philosophien og Rector
 for Helsingørs lærde Skole.

Om dette Vidnesbyrd, der aander saa megen Godhed
 mod mig, at det bør kjendes. havde jeg, som sagt, ikke
 Anelse, jeg var aldeles forkuet, havde ikke Tro eller
 Tillid til mig selv; fra Collin fik jeg nogle kjærlige
 Linier:

»Tab ikke Modet, kjære Andersen, — fat Dem, vær
 rolig og besindig, saa skal De see, det gaaer nok. Rec-
 toren mener Dem det godt. Hans Maade at gaae frem
 paa, er maaskee noget forskjellig fra Andres, men der-
 for fører den ligefuldt til Maalet. Mere maaskee en
 anden Gang, thi nu har jeg kun lidt Tid.

Gud styrke Dem!

Deres

Collin.

Den smukke Natur rundt om gjorde vel et levende Indtryk paa mig, men jeg turde kun skotte til den; jeg kom saa godt som aldrig ud; saasnart Skoletiden var forbi, blev sædvanlig Gaardens Port lukket, jeg maatte blive i den lumre Skolestue, der var god Varme endnu, sagde man, der kunde jeg lære mine Lectier; siden legede jeg med Rectorens Børn, eller sad paa mit lille Kammer; en lang Tid var Skolens Bibliothek min Stue og mit Soveværelse; her aandede jeg mellem de gamle Folianter og Skoleprogrammer. Ingen kom til mig, Kammeraterne turde det ikke, de ønskede ikke at træffe paa Rectoren. Mit Liv i de Dage dykker endnu i Erindringen frem i fæle Drømme. Jeg sidder da igjen febril paa Skolebænken, kan ikke svare, tør det ikke, og vrede Øine stirre paa mig, Spot og Latter lyder rundt om. Det var tunge, bittre Tider; fem Fjerdingaar var jeg i Rectorens Huus i Helsingør; nær havde jeg bukket under for en Behandling, som altid blev mere og mere haard, altfor haard. Min Bøn til Gud hver Aften var at tage denne Kalk fra mig, eller at jeg ikke maatte opleve næste Dag! I Skolen var det Rectoren en Morskab at spotte mig, latterliggjøre min Person og tale om min Mangel paa Aandsevner. Og naar Skoletiden var endt, var jeg der i Huset.

Charles Dickens har givet os Skildringer af stakkels Drenges Nød, havde han kjendt de Tider, jeg gjennemlevede, hvad jeg følte og led, han vilde ikke have fundet det mindre tungt, eller humoristisk til at fortælle. Der er visse Ting i Eens Liv, der griber saaledes ind i Andres, at man ikke har Ret over det, som sit eget; jeg har herfor Intet herfra at meddele, ligesom jeg selv hiin Tid aldrig udtalte mig derom, aldrig beklagede mig over Nogen i min Omgivelse, men kun

over mig selv, der, som jeg fuldt og fast troede, var kommen paa en aldeles fejl Vei, idet jeg der syntes kun til Spot og Ynk. Mine Breve til Collin dengang vise en saa mørk, fortvivlet Stemning, at de dybt rørte ham, dette veed jeg fra ham selv, men her var Intet at gjøre, han antog og maatte antage, at det egentlige Tryk laae i mit Sind, i en nerveus Overanstrengelse og ikke kom udenfra, som dog Tilfældet var; mit Sind var just elastisk, modtageligt for hvert Solskin, men dette kjendte jeg kun i de faa Dage, i hvilke det eengang om Aaret, i Ferietiden, tillodes mig at reise til K j ø b e n h a v n.

Der laae noget saa Eiendommeligt i Modsætningen, noget næsten Eventyrligt, at flyttes fra Skolehjemmet til det Familieliv i K j ø b e n h a v n der aabnedes mig, det Hjem her, hvor Alt var i høieste Grad Modsætningens Pol. Det var hos Admiral W u l f f, hvis Hustru havde fattet moderlig Godhed for mig, og hvis Børn hjerteligt og fortroligt kom mig imøde. Denne Familie var den første af Alle, der optog mig, som var jeg deres egen; jeg havde her et lykkeligt Hjem. Det var i et af de kongelige Palaier paa Amalienborg, Søcadetacademiet da var, og for hvilket W u l f f blev Chef. Jeg fik mit Værelse ud til Pladsen, og jeg husker, at den første Aften her, idet jeg stod ved Vinduet og saae ned, kom A l a d d i n s Ord mig i Tanke, hvor han fra sit rige Slot seer ud paa Pladsen og siger: »der-nede gik jeg som en fattig Dreng!« Jeg følte, at Gud naadig og kjærlig havde ført mig; hele min Sjæl var fuld af Taknemlighed.

I al den Tid, jeg var i Slagelse, havde jeg neppe skrevet mere end tre, fire Smaadigte; to af disse: »S j æ-
l e n« og »t i l m i n M o d e r«, findes aftrykte i »s a m-

l e d e D i g t e« og høre til de ældste, jeg har; i H e l-
s i n g ø r bleve kun to Digte skrevne i min Skoletid,
»N y t a a r s n a t« og »d e t d ø e n d e B a r n«, dette,
der først af alle mine Digte vandt Opmærksomhed og
blev erkjendt og tidligst udbredt og oversat. Jeg bragte
det med til Kjøbenhavn, og her læste jeg det op for
mine Bekjendte, Nogle hørte paa det for Digtets Skyld,
Andre for at more sig over mig og min fyenske Udta'le,
jeg fik hos Mange Roes og hos de Fleste et Foredrag
over Beskedenhed og Mindelsen om, ikke at faae for
store Tanker om mig selv. Ja een af mine velmenende
Beskytterinder sagde mig, og gjentog det senere i en
Skrivelse: »for Guds Skyld, bild Dem dog ikke ind, at
De er Digter, fordi at De kan skrive nogle Vers! det
kan blive en fix Idee hos Dem. Hvad vilde De sige,
om jeg gik og troede, at jeg skulde være Keiserinde i
Brasilien! var det ikke Galskab og det er ogsaa Deres
Tro, at De er Digter!« Men det var slet ikke min Tro,
den vilde imidlertid have været mig en Livsfunke, en
Trøst, havde jeg eiet den. Mine keitede Manerer var
iøvrigt det jeg meest, under Opholdet i Kjøbenhavn,
maatte høre for, dernæst, at jeg sagde lige strax Alt
hvad jeg tænkte. Dog Dagene i Kjøbenhavn vare mine
Livsens Dage, her saae og samledes jeg med ham, Den
af Alle, jeg dengang, i Tankerne bøiede mig dybest for,
og i Alt saa op til: det var Digteren A d a m O e h-
l e n s c h l ä g e r. Hans Roes lød fra alle Munde rundt
om mig, han var mig mere, end alle andre Mennesker;
stor var min Lyksalighed, da en Aften, i den store
oplyste Salon, hvor jeg dybt følte, at min Kjole var
den fattigste og jeg i Fornemmelse heraf havde trukket
mig hen imellem de lange, nedhængende Gardiner, han
kom hen til mig og rakte mig Haanden, jeg kunde have

sunket paa mine Knæ for ham. Vi saaes ofte i W u l f f s Huus, her kom W e y s e ogsaa, som venlig talte til mig, jeg hørte ham phantasere paa Fortepiano; B r ø n d s t e d, der var hjemkommen til Danmark, bragte Liv ved sin Veltalenhed, W u l f f selv læste høit sin Oversættelse af B y r o n; den fine, dannede Verdensmand A d i e r, C h r i s t i a n d e n O t t e n d e s Ven, sluttede Kredsen, hvor O e h l e n s c h l ä g e r s unge Datter C h a r l o t t e overraskede mig ved sin Livsglæde og sit friske, overgivne Lune. Det var deilige Dage og Aftener, alle i Kjøbenhavn.

Fra et saadant Hjem kom jeg efter Feriedagene til Rectorens Huus; selv under mildere Forhold der, det vilde dog have været en stor Overgang, nu var det som til en aandelig Pinebænk. En Dag kom Rectoren ind til mig, han havde i Kjøbenhavn hørt tale om, jeg troer hos O e h l e n s c h l ä g e r, at jeg havde oplæst et Digt, jeg havde skrevet, nemlig »d e t d ø e n d e B a r n«; jeg saa paa Mandens Ansigt, hvad der forestod, han fæstede gennemtrængende sit Blik paa mig, forlangte at see Digtet, idet han tilføiede, at fandt han en Gnist af Poesie deri, vilde han tilgive mig. Skjælvende bragte jeg Digtet, han læste det, loe, erklærede det for Føleri og Vaas, og udtalte nu i haarde Ord hele sin Vrede; havde han gjort det i den Tro, at jeg gik og spildte min Tid med at skrive Vers, eller at jeg var en Character, der maatte behandles haardt, hvilket hans Vidnesbyrd om mig benægter, da havde Meningen dog været god, men her var det vistnok kun hans Lune, hans Stemning jeg led under. Dag for Dag blev min Stilling ulykkeligere, jeg var i en saa aandelig Lidelse, at jeg maatte gaae tilgrunde, skete der ikke snart

en Forandring med mig, det var ikke blot i Skoletimerne, nei paa mit Kammer, i Familiestuen, at jeg følte mig som en jaget, vild Fugl; det var den mørkeste, den bittreste Tid i hele mit Liv; det saae og erkjendte mine andre Lærere; en af disse, nuværende Pastor *W e r l i i n*, der da læste Hebraisk med os, reiste til *Kjøbenhavn* og gik til *C o l l i n*, hvem han fortalte, hvorledes jeg havde det i Rectorens Huus og i Skolen. Øiebliklig tog *Collin* den Bestemmelse, at jeg skulde strax til *Kjøbenhavn* og læse privat. Efterretningen herom forbittrede høilig Rectoren; i Afskeden, da jeg takkede ham for hvad Godt jeg havde modtaget af ham, var hans sidste Ord til mig, at jeg aldrig vilde blive Student, at de Vers jeg skrev, om de end bleve trykte, vilde som Makulatur ligge og raadne paa Bogkræmmerens Loft, og at jeg selv vilde ende paa Galehuset. Rystet til det Inderste forlod jeg ham.

Flere Aar efter, da mine Skrifter bleve læste, da »*I m p r o v i s a t o r e n*« var udkommen, mødte jeg ham i *Kjøbenhavn*; han rakte mig forsonende Haanden, sagde deeltagende og venligt, at han havde taget feil af mig, behandlet mig galt, men nu havde jeg lykkelig fast Fod og kunde lade ham seile sin egen Sø.

Det var Forsoningens milde Ord; de tunge, mørke tilbagelagte Dage havde ogsaa bragt Velsignelse ind i mit Liv.

Den ved sin Iver for nordisk Sprog og Historie saa hæderlig kjendte, nu afdøde Pastor *L u d v i g M ü l l e r*, dengang Student, blev min Manuducteur. Jeg leiede et lille Qvistværelse omme i Viingaardsstræde; den lille Stue der, med den skraae Væg hen under Taget, er beskrevet i Romanen »*k u n e n S p i l l e*

m a n d«; og i Billedbog uden Billeder« aflægger Maanen der sine Besøg, som da den her for mig gled hen over Nicolaitaarn, der dengang ikke skjultes ved høie Huse, thi da var der ingen Nicolaigade. Jeg havde endnu fra Kongen en bestemt lille Sum til min Understøttelse, men Underviisningen maatte betales, der maatte altsaa paa alle andre Maader sees til at spares. Et Par Familier gav mig Plads ved deres Middagsbord, jeg fik næsten alle Dage i Ugen besatte, jeg blev en Slags Kostgjænger, som mangen fattig Student endnu er det i Kjøbenhavn. Der var en Afvexling heri, og jeg fik et Indblik i Familielivet, i forskellige Kredse, ogsaa det var mig til Gavn. Jeg læste flittig, og da jeg i Helsingør Skole havde udmærket mig i enkelte Videnskaber, f. Ex. Arithmetik og Geometri, blev disse saa temmelig overladte til mig selv, den meeste Tid maatte anvendes paa G r æ s k og L a t i n; hvad man i Slagelse og Helsingør Skole altid gav mig Udmærkelse for — men her fandt mig svagest i, var — R e l i g i o n, paa den maatte der ogsaa hjælpes, meente min ellers høist fortræffelige Manuducteur. Mine Religionskundskaber, der selv da jeg gik i Fattigskole bleve fremhævede som fortrinlige, de, i hvilke Latin-Skolen altid nævnede mig som en udmærket Discipel, fandt han — svage, altfor svage. Han holdt sig strengt til Bibelens Ord, dem jeg kjendte, thi fra min første Indtrædelse i Skolen havde jeg levende opfattet Alt, hvad der om denne blev sagt eller lært; jeg opfattede den igjennem Følelsen og begreb, at Gud var uendelig Kjærlighed; Alt hvad som stred imod en saadan, et brændende Helvede, hvor Ilden er e v i g, erkjendte jeg ikke, og med min fulde Overbeviisning udtalte jeg det; fra et forkuet Væsen paa Skolebænken,

traadte jeg fri, selvstændig op med disse mine Troes-Meninger, jeg udtalte mig som et Naturmenneske, og min Lærer, der var et af de ædleste og elskværdigste Mennesker, men fast ved Skriftens bogstavelige Ord, blev tidt ganske ængstelig for mig; vi disputerede, medens den samme hellige Flamme brændte lige reen i vore Hjerter. Men inderligt godt havde jeg af at komme til denne ufordærvede, begavede unge Mand, der var en ligesaa eiendommelig Natur, som jeg var det; hvad der derimod var mig ikke naturligt, men i den Tid en Deel af mig, var Lysten til, ikke at spotte, men snarere at lege med mine bedste Følelser, og at betragte Forstanden som det Betydeligste i Verden; denne nye Maneer hos mig var et Sving jeg maatte faae; i Skolen havde Rectoren saa aldeles misforstaaet min uforbeholdne, bløde Natur, min overstrømmende Følelse var bleven latterliggjort og trængt tilbage; idet jeg nu pludselig følte mig fri fra dette Tryk, slog jeg over i en Retning, der kun var paatagen Maneer; min Forkuethed slog om, ikke til Overgivenhed, men til en forfeilet Stræben efter at synes anderledes end jeg var; jeg spøjte over Følelsen, vilde bilde mig selv ind, at jeg havde bortkastet den, og saa kunde jeg dog en heel Dag gaae i mismodig Stemning, være reent ulykkelig over at have mødt et suurt Ansigt, hvor jeg søgte et venligt. Alle de Digte jeg før, under Taarer, havde skrevet ud af min bedrøvede Sjæl, gav jeg nu parodierende Overskrifter, latterlige Omqvæd; et heelt saadant, med faa Forandringer: »K a t t e n s K l a g e«, staaer i »F o d r e i s e n«; et andet inderligt følt Digt, kaldte jeg »d e n s y g e P o e t«. I denne Periode skrev jeg kun nogle faa Vers, men alle humoristiske, saaledes: »A f t e n e n«, »d e n r æ d s e l f u l d e T i m e«, »H j e r t e s u k

til Maanen«, »Svinen«. En heel Forandring var foregaaet med mig; den forkuede Plante var bleven flyttet og begyndte at skyde friske Skud.

Wulffs ældste Datter Henriette, en genial, livfuld Pige, der indtil de sidste Dage, under alle Tidens Omskiftelser, blev mig en trofast, søsterlig Veninde, var den eneste dengang, der forstod mig; hun opmuntrede hos mig den Humor, som kom tilsyne i de nye Digte; hun fik hele min Fortrolighed, beskyttede mig kjækt mod de mange smaa Angreb, jeg i hendes Kredse vare udsatte for, især ved min Personlighed; hun var mig en god Søster og af stor Indvirkning paa mit Lune.

Paa den Tid gik ogsaa en frisk ny Strømning i den danske Literatur, og for den havde Folk Interesse. Politiken spillede en ringe Rolle; det var Literatur og Theater, som var Dagens Thema. Johan Ludvig Heiberg, der ved sine fortræffelige Arbejder: »Psyche« og »Pottemaker Walter«, indtog en høi Rang mellem danske Digtere, havde da nylig, under Collins Beskyttelse mod de øvrige Directeurer, der vare imod »Kong Salomons« Opførelse, indført Vaudevillen paa den danske Scene. Det var en dansk Vaudeville, Blod af vort Blod, fandt man, og den blev derfor med Jubel optaget og fortrængte næsten alt Andet. Thalia holdt Carneval paa den danske Scene, og Heiberg var hendes Udkaarne. Hos H. C. Ørsted, ved et Middagsbord, gjorde jeg første Gang Heibergs Bekjendtskab; fiin, veltalende og Øieblikkets Yndling, behagede han mig i høi Grad, han indlod sig venligt med mig, jeg kom siden hjem til ham, og han fandt mine humoristiske Digte, som han hørte, værdige at optages i hans fortræffelige Ugeblad: »den flyvende Post«; »A f-

t e n e n« og »d e n r æ d s e l f u l d e T i m e« var her min Debut, men uden Navn, kun Mærket *h* — — det skulde sige: H. C. A.; men Folk troede, at det var Navnet H e i b e r g, og denne Tro var vistnok til stor Gavn for Digtene, de gjorde særdeles Lykke. Jeg erindrer tydeligt den Aften, Bladet kom med de to Digte; jeg var i en Familiekrede, hvor man gjorde mig meget Godt, men betragtede min hele Digten kun som Verse-mageri og ofte sagde mig det, naturligviis i den bedste Mening. Huusfaderen traadte ind i Stuen med »den flyvende Post« i Haanden og sagde med straalende Blik: »Iaften er her to ypperlige Digte i den flyvende Post! det er en Karl, den Heiberg!« og nu læste han begge mine Digte op; mit Hjerte slog stærkere, men jeg sagde ikke et Ord, men en ung Pige, der var tilstede, som vidste at jeg havde skrevet Digtene, kunde ikke skjule sin Glæde over den Fornøielse, de vakte, og sagde derfor: »de ere af Andersen!« der blev en stor Pause — en almindelig Taushed, Huusfaderen sagde ikke et Ord, saae paa mig og gik ud af Stuen; — Ingen talte mere om Digtene, jeg stod bedrøvet. Tidligere var kun blevet trykt i et andet kjøbenhavnsk Blad mit Digt fra Skoletiden: »d e t d ø e n d e B a r n«; og det var alene ved Theaterdirecteuren O l s e n s Protection, jeg opnaaede det, Ingen vilde optage et Digt, skrevet af en Skolediscipel; Hr. S ø e b o r g, Forfatter til Visen: »Om hundred Aar er Alting glemt!« fik det af mig i min Skoletid og lovede at skaffe det optaget i de jydske »L æ s e f r u g t e r«, men Redacteuren der vilde ikke have Vers af En, der endnu gik i Skole; endelig fik Digtet Plads i »K j ø b e n h a v n s p o s t e n«, og kort efter optog J. L. H e i b e r g det i den flyvende Post, med den Bemærkning, at han optog

det gjerne, uagtet det tilforn havde været trykt i et andet Blad. Det var den første Slags smukke Erkjendelse; men den almindelige Mening i hele min Omgivelse var og blev, at mit Talent som Digter var kun ubetydeligt. Een af vore mindre høitstaaende Forfattere, men som i Rang og Stand stod høit i Byen, indbød mig til Middag hos sig; han fortalte, at en »N y t a a r s g a v e« vilde udkomme, og at han var anmodet om Bidrag; jeg sagde, at ogsaa jeg var anmodet og havde lovet Udgiveren et lille Digt. »Der skal altsaa af alle Folk i den Bog!« sagde Manden vred, »ja, saa behøver han ikke af mig! nu giver jeg neppe Noget!«

En Yttring af den Slags er vel i og for sig selv ikke betydelig, synes ikke at burde nævnes, men den var paa den Tid af en inderlig, smertegjørende Betydning og nok til at forstemme mig i flere Dage.

Min Manudacteur boede paa C h r i s t i a n s h a v n, daglig gik jeg to Gange derud, og da var min Tanke kun opfyldt af mine Lectier, paa Hjemveien aandede jeg frit, tænkte hverken paa Lectier eller Lærdom, der gik alle Slags brogede poetiske Billeder gjennem Hovedet, men ikke eet bragtes paa Papiret; fire, fem humoristiske Digte hele Aaret igjennem var Alt, hvad jeg skrev; det var, som B a s t h o l m, i hans ovenfor meddelte Brev, siger: »kun for at give Følelsen Luft;« de forstyrrede mig mindre ved at de bragtes til Ro paa Papiret, end om de havde blevet og levet i Tankerne.

September 1828 blev jeg Student; O e h l e n s c h l ä g e r var just det Aar Decanus og rakte mig venligt Haanden til Velkomst, som academisk Borger; det opfyldte og bevægede mig som en stor, betydningsfuld Handling. Jeg var allerede 23 Aar, men meget Barn

endnu og det i hele mit Væsen og min Tale; en lille Historie fra de Dage vil maaskee give et Begreb herom. Kort før Examens-Dagen saae jeg' ved Middagsbordet hos H. C. Ø r s t e d en ung Mand, der var forlegen og stille; jeg havde ikke seet ham før, troede, at han var kommen lige ind fra Landet; jeg spurgte ham ugeneert: »Skal De med til Examen iaar!« — »Jo!« sagde han med et lille Smil, »jeg skal derop!« — »Ja jeg skal ogsaa!« sagde jeg og talte nu rask en heel Deel om denne, mig store Begivenhed, talte som til en Kammerat, og saa var det Professoren, der skulde examinere mig i Mathematik, den dygtige, fortræffelige v o n S c h m i d t e n, der i sit Ydre, som bekjendt, var Napoleon saa lig, at Folk i Paris skulle have taget fejl af de To. Da vi ved Examensbordet mødtes, vare vi begge meget forlegne; han var saa hjertensgod, som han var rigt aandeligt begavet; saa gjerne vilde han give mig Mod, og vidste nu ikke selv ret, hvorledes han skulde gjøre det; han bøiede sig heelt over mod mig og hviskede: »Hvad bliver nu det første poetiske Arbeide De giver os, naar De har taget Examen?« jeg saae forundret paa ham og svarede ængsteligt: »det veed jeg ikke! — men vil De ikke spørge mig i Mathematik, men ikke for svært!« — »De kan vel Noget?« sagde han igjen ligesaa sagte. »Ja, Mathematik kan jeg ganske godt; i Helsingør Skole maatte jeg tidt gaae selv Tillægene igjennem for de Andre, og jeg fik »Udmærket godt«; men nu er jeg bange.« Saaledes samtalede Professor og Rus, og da jeg under Examinationen, i Ivrighed, rev alle hans Penne itu, sagde han Intet dertil, men lagde een af dem stille til Siden for at kunne skrive Character.

Da *Artium* var taget, fløi som en Bisværme de bro-

gede Phantasier og Indfald, jeg paa min Vandring fra Manuducteuren ligesom havde været forfulgt af, ud i Verden i mit første Skrift: »Fodreise fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager,« en humoristisk, underlig Bog, en Slags phantastisk Arabesk, der dog ganske antyder min hele Personlighed og mit Standpunkt dengang, der viste sig især i Lyst til at lege med Alt, spotte i Taarer over mine egne Følelser; broget vexlende, et heelt Tapet, var denne digteriske Improvisation; men ingen Boghandler havde Mod til at forlægge dette Ungdomsarbeide, jeg vovede det da selv, og faa Dage efterat Bogen var udkommen, afkjøbte Boghandler R e i t z e l mig Forlagsret til et andet Oplag, ja senere endog til et tredje; oppe i F a h l u n kom i Eftertryk en dansk Udgave, noget, der kun er skeet med Oehlenschlägers betydeligste Arbeider. En tydsk Oversættelse er i de sidste Aar udkommen i Hamborg. Hele Kjøbenhavn læste min Bog, jeg hørte kun Henrykkelse over den, vel fik jeg en streng Irettesættelse af en fornem Velynder, men den faldt i det komiske; Manden fandt, at der i Fodreisen satiriseredes over det kongelige Theater; dette fandt han ikke blot upassende, men utaknemligt; upassende, fordi det var et kongeligt Theater og da, sagde han, Kongens Huus, utaknemligt, fordi jeg der havde fri Adgang. Denne i sig selv komiske Dadel af en ellers fornuftig Mand overdøvedes af Jubel og Lovtaler, dem, som sagt, jeg kun hørte; jeg var paa Bølge, jeg var Student, jeg var Digter, mit høieste Ønske opfyldt.

H e i b e r g anmeldte Bogen venligt og smukt i »Maanedsskrift for Litteratur«; i hans flyvende Post var tidligere Brudstykker optagne, der, som man seer

i P o u l M ø l l e r s Skrifter, i et Brev til S i b b e r n, blev læst, ja slidt op af Læsere oppe i Norge, hvilket forargede P o u l M ø l l e r, der udtaler sig uden Skaansel over Bogen, men det vidste jeg dengang Intet om; det faldt mig ikke ind, at der var Nogen, som ikke var glad over »F o d r e i s e t i l A m a g e r.«

Omtrent to hundrede unge Mennesker bleve i det Aar Studenter, mellem disse fandtes Flere, som skrev Vers, ja havde ladet disse trykke; det blev som en Spasagt, at i det Aar gjordes til Studenter fire store og tolv smaa Poeter, og virkeligt, ved ikke at tage det altfor nøie, kunde man faae dette Antal ud; til de fire store regnedes: A r n e s e n, hvis første Vaudeville »I n t r i g u e n v e d M o r s k a b s t h e a t r e t« blev i hans Rusaar opført paa det kongelige Theater, F. J. H a n s e n, som netop paa den Tid udgav »L æ s n i n g f o r d e n f i n e V e r d e n«, H o l l a r d N i e l s e n, og endelig, som fjerde Poet, H. C. A n d e r s e n. Mellem de tolv smaa var imidlertid Een, som senere ubetinget er bleven en af de store i dansk Literatur, det er A d a m H o m o s Digter: P a l u d a n - M ü l l e r. Af ham var dengang endnu Intet trykt eller kjendt, kun mellem Kammerater var det i Omtale, at han skrev Vers. En Dag fik jeg et Brev fra ham, han foreslog mig, om vi To ikke skulde tilsammen udgive et Ugeblad.

»De vil maaskee forundre Dem over, at dette kommer fra min Haand,« skriver han, »fra hvilken De endnu intet Product har seet, som kunde lade Dem formode Dygtighed til sligt et Foretagendes Udførelse, dog troer jeg, at jeg med et vist Slags Selvbevidsthed tør forsikre, at jeg ikke aldeles er Musernes Stedbarn, hvorpaa jeg mener at have Beviis i den Samling af Digte,

jeg for min egen Fornøielses Skyld har udarbejdet og som befinder sig hjemme i min Skuffe.« Og nu fulgte Planen og Betingelserne, at det ikke maatte være Oversættelser eller Udskriften af andre Blade, det Hele skulde være Originalt o. s. v. Et lille Digt, »S m i l e t«, fulgte som Prøve med til mig. Men jeg havde ikke Lyst til at binde mig til et Blad, og der blev altsaa ikke noget af det Hele. C a r l B a g g e r og jeg havde, før »F o d r e i s e n« udkom, aftalt med hinanden, at vi begge i eet Bind vilde udgive tilsammen vore Digte, men da min Bog vakte Opmærksomhed og fandt saa mange Læsere, erklærede B a g g e r med Bestemthed og Selvfølelse, at nu kunde ikke vore Digte følges ad, det vilde være for ham, som om hans skulde bæres frem ved mine; Planen blev altsaa opgivet, men ikke vort venskabelige Forhold, derimod kom jeg ikke i et saadant til P a l u d a n-M ü l l e r, der senere brød sin egen straalende Bane. Hos mine Medstudenter, Kammeraterne, havde jeg stor Erkjendelse, og jeg gik i ungdommelig Digter-Beruseelse, loe og søgte Vrangbilledet i Alt; i min Lystighed skrev jeg i de Dage paa rimede Vers, mit første dramatiske Arbejde, den heroiske Vaudeville: »K j æ r l i g h e d p a a N i c o l a i-T a a r n e l l e r h v a d s i g e r P a r t e r r e t«, som havde, hvad »Maanedsskrift for Litteratur« ogsaa bemærkede, den væsentlige Feil, at den satiriserede hvad vi allerede vare komne ud over, nemlig Skjæbne-Tragedierne; dog da Stykket kom paa Scenen, blev det af mine Medstuderende modtaget med Jubel, de udbragte et »Leve Forfatteren!« jeg tænkte og saae ikke videre frem, jeg var overvældet af Glæde, lagde saa megen Betydning deri, den det slet ikke havde; jeg kunde ikke rumme min Lykke, jeg styrtede ud fra

Theatret, ud paa Gaden, ind i Collins Huus, hvor alene hans Hustru var hjemme, næsten afmægtig sank jeg om paa en Stol og hulkede, krampagtig i Graad; den deeltagende Kone vidste slet ikke, hvad det betød og begyndte derfor at trøste mig med: »tag Dem det ikke saa nær, man har ogsaa pebet af O e h l e n s c h l ä g e r og af mange store Digtere!« — »Ja, men man har slet ikke pebet!« udbrød jeg hulkende, »man har klappet og raabt: længe leve!«

O, hvor jeg da var et lykosaligt Menneske, troede saa godt om Alle, havde Digter-Mod, Ungdoms-Sind; alle Huse begyndte at aabnes for mig, jeg fløi fra Kreds til Kreds i lykosalig Selvtilfredshed; men under alle disse ydre og indre stærke Bevægelser var jeg meget flittig ved mine Studeringer og læste uden Hjælp af Manufacteur alt til den da saakaldte anden Examen: *philologicum* og *philosophicum*, hvilken jeg tog med bedste Character. En ganske egen Scene indtraf ved Examinsbordet hos H. C. Ø r s t e d; jeg havde godt besvaret alle hans Spørgsmaal, han glædede sig derover, og idet jeg var færdig, standsede han mig ved Bortgangen og sagde: »jeg maa dog endnu gjøre Dem et lille Spørgsmaal!« hans hele Ansigt var saa straalende mildt: »Siig mig hvad De veed om Electro-Magnetismen.« »Det Ord kjender jeg slet ikke!« svarede jeg. »Husk Dem om! De har forud besvaret Alt saa fortræffeligt, og De maa vide Noget om Electro-Magnetismen!« »Derom staaer der ikke Noget i Deres C h e m i e!« sagde jeg med Bestemthed. »Det er sandt!« svarede han, »men jeg har talt om den paa mine Forelæsninger!« »Dem har jeg været paa allesammen, undtagen een eneste, saa maa De just den Time have talt herom, for jeg veed ikke det allermindste om det, jeg kjender

ikke engang Navnet!« Ø r s t e d smilede ved denne usædvanlige Tilstaaelse, nikkede og sagde: »det var Skade, at De ikke vidste det, for ellers vilde jeg have givet Dem *præ* — nu faaer De *laud* — for De har svaret meget godt!«

Da jeg siden kom hjem til Ørsted, bad jeg ham fortælle mig lidt om Electro-Magnetismen, nu hørte jeg første Gang om den, og i hvad Forhold, han stod til den. Ti Aar efter, da den electro-magnetiske Traad første Gang fremvistes hos os i den polytechniske Læreanstalt, var jeg den, der, efter en skriftlig Opfordring fra Ø r s t e d selv, anmeldte under Mærket *y*—, jeg troer i »K j ø b e n h a v n s p o s t e n«, den electro-magnetiske Telegraph, der i den polytechniske Læreanstalt gik fra Baghuset til Forhuset, og jeg gjorde Kjøbenhavnerne opmærksomme paa at see og kjende den »Opfindelse, Videnskaben skylder en Dansk.«

Examen var nu vel overstaaet, jeg havde bedste *C h a r a c t e e r*; mod Julen udkom min første Samling *D i g t e*, der vandt, saavidt jeg hørte og forstod, stort Bifald hos Publicum og Critiken. Jeg hørte helst og kun den rosende, klingende Bjælde, jeg var uendelig ung, uendelig glad, Livet laae solbestraalet for mig.

IV.

Endnu havde jeg kun seet en liden Deel af mit Fædreland; jeg havde været enkelte Steder i *F y e n* og *S j æ l l a n d* samt paa *M ø e n s K l i n t*. Denne svarede aldeles ikke til min overdrevne og ved *M o l b e c h s* Skildringer overspændte Forestilling. Alt der

var mig for Smaat. I Sommeren 1830 skulde nu en større Reise foretages, jeg vilde see Jylland lige til Vesterhavet og dernæst kjende hele min Fødeø, Fyen. Mindst tænkte jeg paa, hvor meget Alvor denne Sommer-Udflugt skulde bringe mig; hvilken Overgang i mit indre Liv der forestod. — Det var især de jydskes Heder, jeg glædede mig til at see og til der mulig at møde en Taterfamilie. Af mundtlige Fortællinger og af Steen Blichers Noveller var min Interesse vakt. Landet selv var dengang ikke saaledes besøgt som nu; først i de Dage var en Dampskibsfart bragt istand; et daarligt, langsomt seilende Skib »Dania« gjorde Reisen i henved eet Døgn, men dog for den Tids Fordringer en utrolig hurtig Fart. Dampskibene stode endnu ikke ret i Tiltro; Aaret forud havde jeg gjort Reisen paa et saadant Fartøi, »Caledonia«, det første Dampskib, vi saae i vore Farvande; det blev svarlig haanet af alle Pæreskuders Besætning og benævnedes »Pjaske-Malene«. H. C. Ørsted var naturligviis glad og høilig opfyldt af denne verdensherlige Opfindelse, og det var ganske morsomt at høre, at just hos ham en Middag, hvor jeg var tilstede, en gammel Sømand af Ørsteds Slægt ivrede mod »disse forbandede Røgskibe!« »Nu havde man fra Verdens Skabelse«, sagde han, »kunnet nøies med fornuftige Fartøier, der gik ved Vind, men saa skulde man makke om; der gaaer aldrig een af disse Røghætter forbi, uden at jeg tager min Raaber og skjelder dem saa langt de kan høre mig!« — Det var en heel Begivenhed dengang at skulle afsted med Dampskib; i vore Dage klinger det halv utroligt, hos os høre Dampfartøierne saaledes til Tiden, at deres Opfindelse synes os ganske fjern, og vi glemme, at den er saa nær, at det ikke engang er vist, men kun fortælles som et Sagn,

at N a p o l e o n, da han tog Tilflugt hos Englænderne, saae det første Dampskib komme.

En heel Nat i Kattegattet paa det nye Slags Fartøi var noget Mægtigt for min Phantasie, jeg glædede mig dertil, — men vi fik slet Veir, jeg blev søsyg — først den næste Dag mod Aften naaede vi A a r h u u s. Der og overalt i de jydske Byer kjendte man »F o d r e i s e n« og mine humoristiske Digte, og jeg blev vel modtaget. Jeg kjørte over Heden; alt det Fremmede her gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Men Veiret var ikke godt, Reisetøi havde jeg ikke stort af, den vaade, skarpe Havgusse angreb mig stærkt, saa at jeg fra V i b o r g, hvor jeg opholdt mig nogle Dage, maatte vende om igjen, dragende sydost nedad, opgivende ganske Vestkysten; men det forhindrede mig ikke i, at jeg jo skrev »P h a n t a s i e v e d V e s t e r h a v e t« og »M a l e r i a f J y l l a n d s V e s t k y s t«, som jeg aldrig havde seet, men kun kjendte af Andres mundtlige Skildring. Jeg saae nu Egnene om S k a n d e r b o r g, V e i l e og K o l d i n g og drog derfra til F y e n, hvor Herregaardslivet aabnede sig for mig, og hvor jeg ved O d e n s e tilbragte, som en velkommen Gjest, flere Uger ude paa Landstedet M a r i e h ø i, tæt ved Canalen under det gamle Næsbyhoveds Slotsbanke, hos Bogtrykker I v e r s e n s Enke. Dette Sted var mig i min tidligste Barndom Idealet af et Landsted. Den lille Have var overlæst med Indskrifter og Vers, der sagde hvad man paa hvert Sted skulde tænke og føle. Ud til Canalen, hvor Skibene gik forbi, var anlagt et lille Batteri med Trækanoner, der var en Vagtbygning og Skilderhus med Træ-Soldat, ganske barnagtigt smukt. Her boede jeg nu hos denne forstandige, kjærlige gamle Kone, der var omgiven af en Skare

opvakte, elskværdige Børnebørn, alle ganske unge Piger. Den ældste af disse, H e n r i e t t e, optraadte siden i en ældre Alder med de to Noveller »T a n t e A n n a« og »e n S k r i b e n t i n d e s D a t t e r«, hvorefter senere vil blive talt. I Munterhed og Glæde gik her Ugerne; jeg skrev et Par humoristiske Digte, imellem disse: »H j e r t e t y v e n«, og beskæftigede mig iøvrigt med en Roman: »C h r i s t i a n d e n A n d e n s D v e r g«, til hvilken jeg fik en Deel historiske Notitser og Bidrag om hiin Tid ved den lærde Oldgrandsker V e d e l - S i m o n s e n paa Elvedgaard ved Bogense. Omtrent sexten skrevne Ark bleve færdige, jeg læste disse for I n g e m a n n, og de tiltalte ham særdeles; paa disse støtte sig den gunstige Dom, han siden nedskrev over mig ved min Reise-Ansøgning, men med de humoristiske Digte var det, idetmindste for en Tid, forbi; ogsaa Romanen blev lagt hen, — en ny, een af de dybeste Strænge var slaaet an hos mig, en Følelse, jeg saa ofte havde spøgt over, vilde hevne sig.

Jeg kom paa min Sommerreise til een af de mindre Kjøbstæder i et rigt Huus; her opgik pludselig og overvældende en ny Verden for mig, saa stor, og dog rummes den i fire Linier, jeg da skrev:

»To brune Øine jeg nylig saae,
I dem mit Hjem og min Verden laae,
Der flammer Snillet og Barnets Fred, —
Jeg glemmer det aldrig i Evighed.«

Vi mødtes igjen senere paa Høsten i K j ø b e n h a v n. — Nye Planer for Livet fyldte mig; jeg vilde opgive at skrive Vers, hvad skulde de kunne føre til? Jeg vilde læse for at blive Præst; jeg havde kun een Tanke, og den var h e n d e, — men det var Selvskuffelse; hun

elskede en Anden — hun giftede sig med ham. Først mange Aar efter har jeg følt og erkjendt, at ogsaa her skete det Bedste for mig, det Bedste for hende. Hun anede maaskee ikke engang, hvor dyb min Følelse var, hvilken Indvirkning den havde paa mig. Hun blev en brav Mands fortræffelige Hustru, en lykkelig Moder. Guds Velsignelse over dem!

I min »F o d r e i s e« og i det Meste, jeg havde skrevet, var det parodierende Element det fremtrædende, og Flere misbilligede dette og meente, at denne Aandsretning ikke vilde føre til noget Godt. Critiken udtalte det og gjentog det just nu, da en dybere Følelse ganske havde udslettet i mit Bryst det, man angreb. En ny Digtsamling: »P h a n t a s i e r o g S k i z z e r«, der udkom ved Nytaarstid, vidnede om hvad der trykkede mit Hjerte; en Omdigtning af mit eget Hjertes Historie kom frem i en alvorlig Vaudeville: »S k i l l e s o g m ø d e s«, der blev bragt paa Papiret, kun med den Forandring, at her var gjensidig Kjærlighed; Stykket kom fem Aar senere paa den kongelige danske Skueplads.

Mellem mine unge Venner i K j ø b e n h a v n var dengang O r l a L e h m a n n; hans sprudlende Liv og Veltalenhed drog mig til ham, jeg følte mig deraf tiltalt i høi Grad, og idet han tillige viste saa meget Gemyt, saa stærk en Inderlighed, var jeg saa gjerne hos ham. Hans Fader var en Holstener, det tydske Sprog taltes og læstes meget der i Huset; H e i n e var nylig fremtraadt, hans Digte henrev og løftede det unge Sind; jeg kom en Dag ud til L e h m a n n, der med sin Familie laae i V a l b y, han jublede mig imøde et Vers af H e i n e:

»Thalatta, Thalatta, du ewiges Meer!«

Og nu læste vi H e i n e sammen; Eftermiddagen og Aftenen gik; det blev sildig ud paa Natten, jeg maatte blive der til næste Morgen, men jeg havde der lært at kjende en Digter, der sang ud af min Sjæl og greb i den de stærkest der vibrerende Strænge; han fortrængte H o f f m a n n, der, som man seer i »F o d r e i s e n«, betydeligt i hiin Periode indvirkede paa mig. Der bliver i mit Ungdomsliv saaledes kun tre Forfattere, der ligesom aandelig ere gaaede mig over i Blodet, Forfattere, som jeg for en Tid ganske har levet i, og det er W a l t e r S c o t t, H o f f m a n n og H e i n e.

Dag for Dag sank jeg hen i en sygelig Stemning, følte Hang til at søge det Sørgelige i Livet, dvæle ved Skyggesiderne; jeg blev pirrelig og gjemte mere paa Dadel end paa Roes; Spiren hertil laae i min Skolegang i en sildig Alder, den idelige Tvingen fremad, den indre og ydre Trang, der drev mig til at producere og give Offentligheden Arbeider, som endnu ikke vare modne dertil; det Drivhuusmæssige i min Undervisning, det Forcerende, hvorved jeg var gaaet fra Classe til Classe og bragt til at blive Student, havde ladet mig i flere Retninger tilbage i Eet og Andet, og meest viste det sig i Grammatik, det vil sige at skrive consequent den Tids antagne Orthographie. I »F o d r e i s e n« fandtes saaledes enkelte, ikke Tryk- men Skrivfeil, saadanne, der stred imod den almindelige Maade at skrive Ordene paa. Jeg kunde have undgaaet enhver Ubehagelighed, havde jeg betalt een eller anden Student for at læse Correctur for mig, Noget, jeg ikke forstod mig paa; men det gjorde jeg ikke, og hvad enhver *Studiosus ariium* kunde have gjort bedre end jeg, det blev man nu staaende ved, opholdt sig over, udpegede og spottede; derimod det Bedre, det Digte-

riske gled man let hen over. Jeg veed Mennesker, der gjennemlæste mine Digte blot for at finde Sprogfeil, eller hvor ofte jeg brugte eet og samme Udtryk, f. Ex. »smukt«, »derved blev det ikke smukt«, sagde man. En nuværende jydsk Præst, der da var Candidat og leverede Vaudeviller og Critiker, undsaae sig ikke ved i en Familiekreds, hvor jeg var tilstede, saaledes at gjennemgaae enkelte af mine Digte, at en lille Pige paa sex Aar, der med Forhauseise hørte paa, hvorledes Alt var ham galt, hvert Ord i min Digtning forkasteligt, da han lagde Bogen og der blev et kort Ophold, tog den, idet hun i sin Uskyldighed pegede paa et Blad og viste Ordet og, »der staaer et lille Ord endnu!« sagde hun, »det har Du ikke skjendt paa!« — Han følte det Slaaende i Barnets Tale, blev rød og kyssede den Lille. Jeg led under alt dette, og hertil kom, at det Tryk jeg havde lidt i min Skoletid endnu virkede tilbage og syntes at vinde meer og meer sin gamle Magt, saa at jeg stille bøiede mig og taalte med en ubegribelig Godmodighed, »og Alle ville over, hvor Gjerdet er lavest«, siger den gamle Talemaade. Jeg var for blød, for utilgivelig godmodig. Enhver vidste det, og Enkelte bleve derfor næsten grusomme. Afhængigheds Forhold, Taknemligheds Baand bleve ofte tankeløst eller ubevidst strammet haardt. Alle lærte de paa mig, næsten Alle sagde, at jeg blev fordærvet af Roes, og derfor vilde de sige mig Sandhed; saaledes hørte jeg idelig kun mine Feil, de virkelige og de mulige Svagheder. Ved enkelte Leiligheder blussede vel min Følelse op, og naar da mangan i Aandens Rige Lavtstaaende i sin rige Stue udtalte en tom, aldeles forkuende Dom over mig, da glemte jeg at være besindig og udbrød i Taarer og Heftighed: at jeg vilde blive en Digter,

der skulde staae nævnt og hædret! Saadanne Ord af mig greb man og lod flyve om som en ond Sæd, der strax blev til fulde Blomster, Forfængelighedens, Taabelighedens onde Urter; herom vidste man fra Huus til Huus. — »Han er det meest forfængelige af alle Mennesker!« hed det overalt, dog tilføiede man »et inderligt godt Barn!« Og paa denne Tid var jeg ofte i min Eensomhed nær ved at segne og gaae til Grunde i Mistillid til mig selv og mine Evner; jeg gjemte hver Dadel og havde, som i Skolens mørkeste Dage, en Følelse af, at mit hele Talent var en Selvskuffelse; jeg var ved at troe det, men at Andre haardt og tirrende udtalte det til mig, kunde jeg ikke altid taale, og sagde jeg da et stolt, uoverveiet Ord, da blev dette til Svøber, hvormed man slog mig, og naar ogsaa de slaae, hvem man kalder sine Kjæreste, da blive Svøberne til Skorpiøner.

Collin meente, at det vilde være mig godt, om jeg gjorde en lille Reise, om jeg, selv kun for nogle faa Uger, fik Leilighed til at tumle mig mellem Fremmede, rives løs fra mit Sædvanlige og modtage nye Indtryk. En lille Pengesum havde jeg ved Flid og Sparsomhed lagt hen, ved den vilde jeg paa et Par Uger kunde gjøre en Tour til Nordtydskland.

Det var i Foraaret 1831, jeg første Gang reiste fra Danmark; jeg saae Lübeck og Hamburg. Alt overraskede og opfyldte mig; her var endnu ingen Jernbaner; den brede, dybe, sandede Vei gik over Lyneborg Hede, der saae ud som jeg havde læst om den i Baggesens beundrede Labyrinth. Jeg kom til Braunschweig, jeg saae første Gang Bjergerne, det var Harzen, og der til Fods gik jeg fra Goslar over Brocken indtil Halle. Verden

udvidede sig forunderligt for mig. Mit Humeur kom igjen, som Trækfugle, men Sorgen er en Spurvesværn, den bliver tilbage og bygger i Trækfuglenes Rede. — Oppe paa Brocken havde jeg i Bogen, hvori de mange Reisende skreve deres Navne, Stemninger og Tilstande, ogsaa skrevet mine i det lille Vers:

»Høit over Skyen staaer jeg her,
Dog Hjertet maa bekjende,
Jeg var dog Himlen mere nær
Dengang jeg var hos hende!«

Aaret efter meldte mig en Ven, der havde besøgt Brocken, at han havde fundet mit Vers, og under det stod skrevet af en Landsmand: »Lille Andersen, gjem dine Vers til Elmquists Læsefrugter, og plag os ikke med dem udenfor Landet, hvor de aldrig komme, uden Du selv reiser ud og skriver dem op.«

I Dresden gjorde jeg Tiecks Bekjendtskab; Ingemann havde givet mig et Brev med til ham; jeg hørte ham en Aften læse Shakspeares Henrik IV.; ved min Afreise skrev han nogle Ord i mit Album, ønskede mig Digterlykke, trykkede mig i sine Arme og kyssede mig; det gjorde det dybeste Indtryk paa mig. Hans milde, store, blaa Øine fæstede sig paa mig, jeg har aldrig glemt det siden; grædende gik jeg bort og bad til Gud paa det Inderligste om Kræft til at vandre den Vej, som min Sjæl og Tanke stundede efter, Kræft til at udtale, hvad jeg følte i mit Bryst, og at naar jeg atter saae Tieck, jeg da maatte kjendes og skattes af ham. — Først flere Aar efter, da mine senere Skrifter bleve oversatte og godt optagne i Tydskland, gjensaaes vi, jeg følte hans trofaste Haandtryk, han, som udenfor mit Fødeland gav mig blandt Fremmede, syntes jeg, Indvielses-Kysset. — I Berlin skulde et

Brev fra H. C. Ø r s t e d skaffe mig C h a m i s s o s Bekjendtskab; den alvorlige, høie Mand med de lange Lokker ned over Skuldrene og de ærlige Øine aabnede selv Døren, da jeg ringede paa, læste Brevet, og jeg veed ikke hvorledes, vi forstode strax saa godt hinanden; jeg følte Tillid til ham, udtalte mig, som jeg var, om endogsaa paa et daarligt Tydsk; C h a m i s s o læste Dansk; jeg forærede ham mine »Digte«, og han blev den Første der oversatte mig, den Første, der indførte mig i T y d s k l a n d. I »Morgenblatt für gebildete Stände« udtalte han sig dengang saaledes om mig: »Mit Witz, Laune, Humor und volksthümlicher Naivetät begabt, hat Andersen auch tieferen Nachhall erweckende Töne in seiner Gewalt. Er versteht besonders, mit Behaglichkeit aus wenigen, leicht hingeworrenen treffenden Zügen kleine Bilder und Landschaften ins Leben zu rufen, die aber oft zu örtlich-eigenthümlich sind, um den anzusprechen, der in der Heimath des Dichters nicht selbst heimisch ist. Vielleicht ist, was von ihm übersetzt werden konnte, oder übersetzt worden ist, am wenigsten geeignet, ein Bild von ihm zu geben.«

C h a m i s s o blev mig siden altid en trofast, deeltagende Ven; hans Glæde over mine senere Skrifter sees i »Gesammt-Ausgabe« af hans Værker i de der aftrykte Breve til mig.

Den lille Reise i Tydskland var af stor Iudflydelse paa mig, erkjendte mine kjøbenhavnske Venner. Reise-Indtrykkene bleve strax nedskrevne, og jeg udgav dem under Titel af: »S k y g g e b i l l e d e r a f e n R e i s e t i l H a r z e n o g d e t s a c h s i s k e S c h w e i t z«, der senere er udkommet i forskjellige Oversættelser paa Tydsk, ligesom ogsaa paa Engelsk. Her hjemme

blev det almindeligt sagt, at man i denne Bog sporede Fremgang og Udvikling hos mig, men at sligt erkjendtes, følte jeg ikke i den Maade, man var og blev imod mig. Altid samme smaalige Lyst til at udpille mine Feil og Svagheder, kun dvæle ved disse, samme idelige Opdragen, den jeg var svag nok til at taale og det af aldeles Uvedkommende. En Dag, kort efter at mine »Skygebilleder« vare udkomne, fandt jeg een af mine Opdragere med et Exemplar i Haanden; han havde fundet nederst, hvor et Ark endte, staae med smaa Bogstaver »h u n« og øverst paa det følgende Ark »d e n«; det skulde være Substantivet »Hunden«, men dette Ord var ved Afbrydelsen i de forskjellige Ark blevet overseet, og Manden spurgte strengt: »Hvad staaer der? Skriver De H u n d e n med et lille Bogstav!« Jeg var i Lune og ærgrede mig ogsaa over, at han kunde troe, det var en Uvidenhedsfeil, svarede derfor spøgende: »Det er en lille Hund, derfor har jeg kungivet ham et lille h«. Men min Spøg kaldtes Overmod, Forfængelighed, aldrig at ville høre fornuftige Folk. — Det var smaa Plager, vil man maaskee sige, men det er Draaberne, der hule Stenen. Jeg omtaler det for at protestere mod den idelige og tankeløse Forfængeligheds-Beskyldning, som, da ingen anden Feil i mit private Liv kunde udpeges, blev baaret om og i mange, mange Aaringer og som en gammel Mynt stundom endnu kastedes paa mit Skuebord.

Ujærne læste jeg op for Enhver, hvor jeg kom; læste hvad jeg senest havde skrevet; thi jeg levede og var glad deri, jeg havde ikke Erfaring nok til at vide, hvor sjeldent en Forfatter bør gjøre det, idetmindste her til Lands. — Enhver Herre eller Dame, der kan klimpre

paa Claveer eller synge nogle Sange, tør nok i hver Kreds, de komme, føre deres Noder med og sætte sig til Claveret — derover gjøres sjelden Bemærkninger; en Forfatter kan ogsaa læse Andres Digterværker høit, kun ikke sine egne, da er det Forfængelighed; det har man udtalt noksom om *Oehenschläger*, der gjerne og smukt læste sine Arbeider i de forskjellige Kredse, hvor han kom. Hvilke Bemærkninger har jeg ikke i den Anledning hørt af Folk, som derved troede at gjøre sig interessante eller Digteren overlegen; kunde man tillade sig det med en *Oehenschläger* og tillade sig det i den Grad man gjorde det, hvorvidt turde man da ikke gaae med kun en *Andersen*.

Enkelte Gange løftede Lunet mig over det Bittre i Omgivelsen, jeg saae dennes Svagheder og ogsaa mine egne; i et saadant Øieblik fremsprang det lille Digt »*P j a t, P j a t*«, der blev opfattet som en Pamphlet, og jeg derfor i en Mængde Blade og Aviser overstænket med Godtfolks Vers og Prosa, ja en naadig Frue, i hvis Huus jeg kom, kaldte mig for sig og spurgte strengt inquisitorisk om jeg kom i Huse, hvor dette Digt kunde passe; det kunde det ikke paa hendes Kreds, men at Mennesker nu let, fordi jeg var Gjest der, kunde falde paa ogsaa at nævne det Sted som det, jeg sigtede til! og nu fik jeg en ordentlig Straffeprædiken. I Theatrets Forsal traadte en Aften en velklædt, mig ubekjendt, Dame lige hen imod mig, og med et Udtryk af Forbittrelse saae hun mig ind i Ansigtet og sagde »*Pjat!*« — Jeg tog Hatten af, — Høflighed er ogsaa et Svar.

Fra Slutningen af 1828 til 1839 maatte jeg ernære mig ene og alene ved hvad jeg kunde fortjene ved at skrive; Honoraret var ikke stort, det var mig haardt at hjelpe mig igjennem, og dobbelt haardt, da jeg

maatte see til, nogenlunde at være i Klæder efter de Kredse, hvori jeg kom. Bladliteraturen gav da intet Honorar for Bidrag; producere og altid producere var ødelæggende, ja umuligt; jeg oversatte da et Par Stykker for det kongelige Theater: »*La Quarantaine*« og »*La reine de seize ans*«, og skrev et Par Operatexter. Jeg var ved *Hoffmanns* Skrifter bleven opmærksom paa *Gozzis* Maskecomedier, og at blandt disse »*Il Corvo*« var et fortrinligt Sujet til en Operatext; jeg læste *Meislings* Oversættelse heraf, blev ganske henrykt, og faa Uger efter havde jeg færdig Operatexten »*Ravnene*«, som jeg gav til en ung Componist, dengang aldeles ubekjendt, men af Kunstnerkuld og Aand, Sønnesonnen af ham, som componerede »*Kong Christian stod ved høien Mast*«. Min unge Componist var nuværende Professor *J. P. E. Hartmann*, nu, som sig hør og bør, kjendt og hædret. Nu vil vist Mange smile ved at høre, at jeg dengang i mit Brev til Theaterdirectionen maatte ligesom paatage mig Ansvar for *Hartmanns* Musik, jeg maatte anbefale som Componist ham, der dog nu er den betydeligste Danmark har og det betydelig til at være stolt af. Jeg maatte saa at sige skrive hans Skudsmaal, at han var en Mand med Talent, at han vilde præstere noget Godt og Dygtigt. Min Text til »*Ravnene*« er uden Friskhed og Lyrik, og jeg har alt viist denne Selverkjendelse ved ikke at optage den i »*Samlede Skrifter*«; kun et Chor og en Vise, der siden ved Afbenyttelsen i Concerter blev af mig omskrevne, er indlagt mellem »*Digte*«. Sujettet er som bekjendt et gammelt Eventyr, smukt behandlet af *Gozzi*, hvem jeg især afbenyttede. Imidlertid har *Hartmann* skabt et musikalsk Værk, fuldt af Genialitet og Skjønhed,

som vistnok i Tiden igjen vil indtage sin berettigede Plads i det danske Opera-Repertoire, hvorfra det i mange Aar har været udelukket og er kun derfor nu kjendt stykkeviis ved Concerter i Musikforeningen, der har ladet det hele Toneværk med tilhørende underlagt Text udgive.

For en anden ung Componist, Concertmester J. Bredal, behandlede jeg Walter Scotts Roman: »Bruden fra Lammemoor«. Begge Operaer kom paa Scenen, men jeg udsattes, især ved den sidstnævnte, uagtet den i sin lyriske Deel fra min Side neppe kan kaldes uheldig, for den meest skaanselløse Kritik; man bebreidede mig, at jeg havde sønderskaaret andre Digterværker, og det blev sagt mig med Haan og Spot i de strengeste Udtryk. Fra den Tid har jeg en Erindring om Oehenschläger, der vel viser hans Pirrelighed, men tillige i høi Grad hans Inderlighed og Hjerte. »Bruden fra Lammemoor« var opført og havde i Theatret vundet Bifald; jeg bragte den trykte Text til Oehenschläger, der smilede og gratulerede til det store Bifald, jeg havde faaet min Deel af; jeg var nemt kommen til det ved at tage fra Walter Scott og blive understøttet af Componisten. Det bedrøvede mig at høre ham sige det; der kom Taarer i mine Øine; men i det Øieblik han saae det, faldt han mig om Halsen, kyssede mig og sagde: »det er de andre Mennesker, der gjør mig ond!« og nu var han Hjerteligheden selv, forærede mig en af sine Bøger og skrev sit og mit Navn deri.

Weyse, der først af Alle meest levende havde viist mig Deeltagelse, og hvem jeg jevnlig mødte i Admiral Wulffs Huus, saae første Forestilling af »Bruden fra Lammemoor« og var i høi Grad tilfreds

med min Behandling af Sujettet, kom til mig, fortalte mig, at han i lang Tid havde følt Lyst til at componere, som Opera, Sujettet i Walter Scotts »Kenilworth«; han havde for længe siden anmodet Heiberg om at give ham denne Text, men det var blevet kun ved Løftet. Nu kunde jeg jo gjøre det, sagde han; vi To kunde her arbeide sammen. — Ikke anede jeg da, hvilket Uveir der vilde drage op over mig ved at føie Componistens Ønske — Jeg behøvede Penge for at kunne leve; men det var sandelig ikke det forventede Honorar, som bestemte mig, tør jeg nok sige; nei, jeg følte mig glad og smigret ved at kunne arbeide sammen med Weyse, vor største og herligste Componist; det opfyldte mig med Glæde at tænke paa, at jeg til ham, der i Sibonis Huus først havde følt Deeltagelse for mig, den fattige Dreng, nu traadte i et Slags høiere Forhold, og jeg tog strax fat; men jeg var ikke halv færdig, før det var omtalt i Byen. og der lød haard og skaanselløs Tale mod mig; et Par Blade udtalte, at jeg »sønderlemmede det ene Digterværk efter det andet« Mismodig opgav jeg derfor at fuldende dette; men Weyse talte med Spøg og Alvor derimod, yttrede en stor Tilfredshed med hvad jeg alt havde bragt ham; bad mig endelig blive ved, og hans Ønske var mig mere end Mængdens Haardhed og Dadel; han tog selv strax fat og componerede først den lille Romance i anden Act: »Hyrden græsser sine Faar«. Snart havde han fra mig den hele Operatext, og da den i al Betydning af Ordet var skreven for ham, gav jeg ham, da jeg snart efter kom paa Reise, fri Haand over den; selv skrev han hele Vers ind, eller forandrede, eftersom han vilde det, hvad jeg alt havde givet; saaledes stod hos mig:

»Gjennem disse dunkle Gange
Snoer sig Dødens Slange!«

W e y s e skrev det om:

»Fra denne sorte Krog
Snoer sig Dødens Snog!«

Og da jeg siden gjorde nogle Bemærkninger derimod, svarede han paa sin komiske Maade: »I dunkle Gange er altid en sort Krog, og en Snog er en lille Slange — De seer altsaa, at jeg her slet ikke har forandret Deres Billede, men faaet det bedre til at passe for Musiken!« Det var denne udmærkede Mand eiendommeligt, at han ikke kunde slutte Læsningen af en Bog, naar han kom efter, at den endte sørgeligt. E m m y R o b s a r t i »K e n i l w o r t h« skulde derfor ægte L e i c e s t e r. »Hvorfor gjøre dem ulykkelige, naar man med et Par Pennestrøg kan gjøre dem det saa godt!« sagde han. »Men det er imod Historien!« yttrede jeg; »hvad gjør vi desuden da ved Dronning E l i s a b e t h?« »Hun kan sige: stolte England, jeg er Din!« svarede han — og saa lod jeg hende ogsaa ende Operaen med disse hans Ord. »F e s t e n p a a K e n i l w o r t h« kom paa Scenen, men jeg har kun ladet Sangene deraf trykke; to af disse ere ved Musiken blevene meget kjendte i Hjemmet, nemlig: »Brødre, meget langt herfra!« og »Hyrden græsser sine Faar«.

Anonyme Angreb, plumpe, med Fodposten mig tilsendte Breve, i hvilke ubekjendte Størrelser forhaanede og spottede mig paa den meest raa og drengagtige Maade, hørte til denne min Livs-Periode. Imidlertid vovede jeg dog samme Aar endnu at udgive en ny Digtsamling: »A a r e t s t o l v M a a n e d e r«, der

senere af Critiken er bleven omtalt som en Bog, der indeholder flere af mine bedste lyriske Digte, men dengang blev den almindelig forkastet og sparket til.

Da var i sin Blomstren »M a a n e d s s k r i f t f o r L i t t e r a t u r«; H. C. Ø r s t e d, troer jeg, var Stifteren; det talte imellem sine Medarbejdere flere af Landets hædrede Videnskabsmænd, det var en Aandens Domstol af Betydenhed, dog, som ogsaa Ø r s t e d indrømmede, skortede det dem i det æsthetiske Gebeet; her maatte de ofte tage, hvem de kunde faae; desværre troe de fleste Mennesker, at om æsthetiske Arbejder kan deres Mening være lige saa berettiget som Andres; det paastaaer man ikke om at sye Støvler og lave Mad; dog er og bliver det vist, at om man end kan skrive en fortræffelig latinsk Skolebog, eller flittigt samle til et Lexicon, kan man dog være en udygtig Dommer i det Skjønnes Rige; derpaa er givet Beviser af »Maanedsskrift for Litteratur«, saaledes bogstaverede dette lærde Selskab dengang, medens det stengt rettede Stil hos mig.

Lidt efter lidt blev det Bestyrelsen mere og mere vanskeligt at finde en Anmelder til en Digtets Arbeide; Den, som imidlertid altid var beredt ved sin mærkelige Iver for at skrive og tale om enhver Ting, var Historikeren M o l b e c h, dengang Theaterdirecteur. Han har saa tidt udtalt sin Mening om mig, jeg maa nu ogsaa engang udtale mig om ham: Jeg erkjender i ham en flittig Samler, og at han ved sin Ordbog har særlig bidraget til, som man kalder det, »at afhjælpe et Savn i Literaturen«, uagtet dette hans betydeligste Værk er temmelig ufuldstændigt og besidder en stor Eensidighed; han viser ikke der, hvorledes de dygtigste Dansk-skrivende skrive, men hvorledes hans eget Lune vil,

at der skal bogstaveres. Som Dommer over æsthetiske Arbejder er han tidt optraadt partisk og eensidig, medens hans egen skabende Genius nok aiene har bragt i Ungdomstiden: en *V a n d r i n g i g j e n n e m D a n m a r k*, skreven i den Tids Blomster-Sprog, og en *R e i s e i g j e n n e m T y d s k l a n d, F r a n k r i g o g I t a l i e n*, der synes øst af Bøger og ikke af Livet. Han sad i sin Studeerstue og paa det kongelige Bibliothek og havde, som det almindelig hed, i mange Aar ikke været i Theatret, da han pludselig blev Theater-directeur og Censor over indleverede Stykker; — sygelig, eensidig og gnaven, man kan da tænke sig Resultatet. — I min tidligste Forfattertid havde jeg hans særdeles Gunst, men snart sank min Stjerne for en anden opgaaende; det var *P a l u d a n - M ü l l e r*, der fremtraadte med »*D a n d s e r i n d e n*« og siden med »*A m o r o g P s y c h e*«; og da *M o l b e c h* ikke længer elskede mig, saa var han imod mig — det er den korte Historie. — Nu er det sagt.

Det er et Ordsprog: »Naar Vognen helder, skyde Alle efter«, og jeg prøvede det dengang; overalt talte man kun om mine Feil; det er menneskeligt, at man under et altfor haardt Tryk ømmer sig, og det gjorde jeg og efter min Natur udtalte det for hvad man kalder Venner, og fra disse bragtes det om i den store Stad, der tidt kan være saa lille. Selv velklædte Folk traf jeg paa, der i Forbigaaende med grinende Ansigter gjorde en forhaanende Bemærkning til mig. Der er hos os Danske et stort Element til at spotte, eller smukkere sagt: vi have Sands for det Komiske, og^{derfor} eie vi saa mange Lystspildigtere.

Da var det en ny Stjerne gik op i den danske Literatur, *H e n r i k H e r t z* optraadte anonym med sine

»Gjengangerbreve«. Det var, hed det, alt det Urenes Udjagelse af Templet, den afdøde Baggesen sendte polemiske Breve fra Paradiis, og de vare ham saa ypperligt afcopierede i Aand og Form, at man maatte sige: »det er Baggesen, der virkelig har skrevet dem!« Heiberg stod her i Glands og Glorie; Oehenschläger og Hauch bleve angrebne, den gamle Historie om mine orthographiske Feil i »Fodreisen« kom frem, mit Navn og min Skolegang i Slagelse bragtes i Forbindelse med »Hellig Andersen« der. og saa var Vittigheden istand: »Hellig Andersen«, der red paa »Musens nattegamle Føl«. Holberg havde vist sagt det bedre —! Jeg blev ordenligt revset. — De anonyme Gjengangerbreve optog Alles Tanke og Interesse; der rullede en Begeistringens Sø over det hele Land og Rige — alt Andet var glemt. Jeg har ikke senere oplevet, at nogen Digtning saaledes har betaget Folk; det skulde da være »Clara Raphael« ved Heibergs Fortale. Det, at man ei kunde udfinde, hvem Forfatteren var, gjorde det endnu mere piqvant; man var henrykt, og med Rette! En saadan Digtning kommer ikke hvert Aar. Heiberg undskyldte eller, om man vil, klarede i »den flyvende Post« for et Par af sine Venner, der vare blevne critisk berørte; for mig havde han ikke eet Ord.

Det saaledes offentligt i et Skrift at være udstillet haanende havde da en ganske anden Latterliggjørelse end nu, da lignende er skeet med saa Mange. Corsarens Forgænger, »Raketten«, som Mathias Winther udgav, var formeligt da en Slags Gabe-stok, der kastede over den Udstillede en Skygge af Betydning hos Publicum, som dengang i Alt, hvad der

var trykt, troede maatte være nogen Sandhed. Ingen, uden en Pseudonym, D a v i e n o, tog sig af mig. Det var Student D r e j e r, Broder til Botanikeren, nu begge døde, et begavet Menneske, hvis efterladte Digte med Biographie er udkommet, uden at der nævnes Dennes større Digtning: »R i i m b r e v t i l K n u d S j æ l l a n d s f a r« — den, han skrev til mit Forsvar.

Der var forresten Intet for mig at sige, jeg maatte lade den store, tunge S ø g a a e hen over mig; at den aldeles vilde bortskylle mig, var en almindelig Mening. Jeg følte dybt Saaret af den skarpe Kniv, og var nær ved at opgive mig selv, som jeg nu blev det næsten af Alle. — Der var ingen Allah uden Gjengangerbrevens Forfatter, og H e i b e r g var hans Prophet.

Netop i de Dage udkom min Digtsamling: P h a n t a s i e r o g S k i z z e r«; paa Titelbladet her satte jeg som Motto nogle Ord af selve Gjengangerbrevene; det var mit eneste Indlæg i denne Livssag! Jeg gjentog Digterens egne Ord:

»Dom maa der til; men den, der dømmer,
Bør mindes vel, Geniets Frugt
Er kun et endeligt Product
Der, født af Tiden, med den svømmer,
Han vaage for Critikens Sag,
Hvis han et enkelt Værk berømmer;
Men overveie Nat og Dag
Før han — — fordømmer.

Thi det er let at rive ned;
Det er ei heller svært at tage;
Men vanskeligt i Tabets Sted
At give det Forglemtes Mage,
Og frelse hvad der bli'er tilbage.«

G j e n g a n g e r b r e v e.

Den første roligere Stemme, forskjelligt fra Jubæ-

lens, der lød, var Digteren. Professor W i l s t e r s i Maanedsskriftet »P r o m e t h e u s«:

»H e r t z's Gjengangerbreve er intet Kunstværk, men et Kunststykke, og man kan ikke let tænke sig, at en original, begeistret Digteraand kan falde paa at skrive et saadant Arbeide af saa stort Omfang; neppe vilde en sand Digter befatte sig med Sligt, uden parodisk eller ironisk. Den paafaldende Maade, hvorpaa han forstod at eftertale B a g g e s e n s Sprog i lignende polemiske Arbeider, et Sprog, som i sin Tid havde henrevet en stor Deel af Folket, skaffede dem ualmindeligt Bifald, hvortil ogsaa Anonymitetens Kryderi bidrog en Deel. De gjorde Lykke ved en Form, som ikke blot i og for sig var takkelig, men som tillige havde den Fortjeneste at være en skuffende Eftergjørelse; derfor var den Glæde, de vakte, beslægtet med den, som vi føle, naar vi høre En efterligne en Andens Stemme; i slige Tilfælde spørger man heller ikke meget om hvad der siges, men kun om hvordan det siges; derfor bragtes Forfatteren saa at sige af Selvforsvarsdriften til at anprise Formen, som Poesiens eneste lyksaliggjørende Egenskab, da Formen er et saadant Digts ligesom enhver forsætlig og erklæret Efterlignings fornemste Dyd. Men egentlig Poesie, Begeistring, Dybde, Tankefylde finde vi ikke i hine Breve, og fandtes de, da lignede jo Digtet ikke, men var forfeilet; thi disse Egenskaber savnes selv i Baggesens Satirer.«

Efter »P h a n t a s i e r og S k i z z e r« fulgte fra mig endnu en ny lille Bog: »V i g n e t t e r t i l d a n s k e D i g t e r e«, hvori jeg i nogle faa Linier søgte at characterisere det Dygtige hos hver af de levende og af-

døde Forfattere; den vakte Opmærksomhed, et lille Vers til mig læstes i »D a g e n«; det lød saaledes:

»Til Forfatteren af Digter-Vignetterne i Digterens Navn.«

En værdig Plads Du Dig berede i vor Hal,
 Mens Musers høie Kald Du freidig lyde! —
 Alt spirer Laurbærgrenen ved Din Pjedestal,
 Som engang skal Din Tinding herlig pryde —
 Frygt Satyr-Rappet ei, ei Fauner og Silen,
 Ei Momus Haan! Ondt kan kun Ondt fordrive!
 Ved Ild, ved Slag maa Guldets luttret blive,
 Og dobbelt kostbar er den slebne Ædelsteen! —

Det var underskrevet »Knud Fyenbo«; man spottede over denne Beundrer og Sanger, jeg havde faaet; men det vilde man vist neppe have gjort, havde man vidst, som jeg senere fik det at vide af Forfatteren selv, at denne var den hæderlige Gubbe *W e g e n e r*, Forstander ved Skoleseminariet paa *J o n s t r u p*, Udgiver af »Huusvennen«; han var almindelig agtet og hædret. Mine »*V i g n e t t e r*« bleve efterlignede, men Critiken fandt det ikke passende at omtale dem, ikke et venligt Ord, ikke en eneste mild Draabe sendtes mig, men oftere og senere gav man derimod Opkog af tidligere Dadel. Jeg fik ikke Critiker, men Irettesættelser — og det endnu langt frem i Aarene; dog paa denne Tid stod mine Sager allerslettet.

H e r t z opgav sin Anonymitet som Forfatter til »Gjengangerbreve« og skulde have Reiestipendium; om et saadant havde jeg netop ogsaa indgivet Ansøgning. Med sand Ærefrygt og inderlig Taknemlighed saae jeg op til Kong *F r e d e r i k d e n S j e t t e*, jeg var opvoxet i denne Følelse, det var mig en Trang at udtale dette Sindelag, og jeg kunde det ikke ander-

ledes end ved at bringe ham en Bog, han tillod mig at dedicere sig, »A a r e t s t o l v M a a n e d e r«, og nu sagde en Mand, der meente mig det deeltagende godt og nøie kjendte alle Forhold, at for selv at virke lidt til at erholde Reiestipendium, skulde jeg, naar jeg overrakte Kongen min Bog, fortælle ham kort og klart, hvem jeg var, at jeg efter at have taget Artium selv havde uden al Understøttelse hjulpet mig frem, men at en Reise meer end alt Andet vist vilde bidrage til min Uddannelse; da vilde vistnok Kongen svare, at jeg kunde bringe ham en Ansøgning; denne skulde jeg da allerede have hos mig og overrække ham. Dette fandt jeg ganske forfærdeligt, at jeg, idet jeg bragte Kongen min Bog, skulde strax bede om Noget for den! »Det er nu engang saa!« blev der svaret mig; »Kongen veed godt, at De giver Bogen for at opnaae Noget!« Men dette gjorde mig ganske fortvivlet; imidlertid jeg maatte gjøre det, »det var Veien!« sagde man. — Høist komisk har vist min Indtrædelse været; mit Hjerte slog af Angest, og da Kongen paa sin eiendommelige Maade rask traadte hen imod mig og spurgte mig, hvad det var for en Bog, jeg bragte, svarede jeg: »en Cyclus af Digte!« »Cyclus! Cyclus! hvad mener De?« Da blev jeg aldeles forknyt og sagde: »Det er nogle Vers om Danmark!« Han smilede: »Naa, naa, det kan jo være meget godt! Tak! Tak!« og nu bukkede han til Afsked; men jeg, der slet ikke havde begyndt paa mit egentlige Ærinde, sagde, at jeg havde saa Meget endnu, jeg skulde sige, og uden videre fortalte jeg om mine Studier, og hvorledes jeg havde slaaet mig igjennem. »Det er meget roesværdigt!« sagde Kongen — og da jeg kom til det, at jeg ønskede at faae Reiestipen-

dium, svarede han, som der var sagt mig: »Nu, saa bring en Ansøgning!« — »Ja, Deres Majestæt!« udbrød jeg nu i hele min Naturlighed, »den har jeg allerede med! og det er det, jeg finder selv saa skrækkeligt, at jeg skal bringe den tilligemed Bogen; men det har man sagt til mig, at jeg skulde, at det var Maaden; men jeg finder det saa fælt, det er mig saa imod —!« Taarerne kom mig i Øinene.

Den gode Konge loe ganske højt, nikkede venligt og tog Ansøgningen; jeg bukkede og foer afsted i største Hast.

Den almindelige Mening var, at jeg havde culmineret; skulde jeg derfor komme til at reise, da maatte det skee nu; jeg følte, hvad siden er blevet erkjendt, at Reiselivet har været mig den bedste Dannelsens Skole; for at jeg imidlertid kunde blive taget i Betragtning, blev der sagt mig, at jeg maatte see til at skaffe anbefalinger fra vore betydeligste Digtere og kyndige Mænd, skaffe en Slags Attest paa, at jeg var Digter; thi i dette Aar just — jeg følte ret Betydningen — var der saa mange udmærkede unge Mennesker, som søgte Reiestipendium; det vilde være vanskeligt, at jeg mellem disse kunde komme i Betragtning, havde jeg ikke særdeles anbefaling.

Jeg forskaffede disse Attester, og jeg tør troe, at jeg er den Eneste af alle tidligere og maaskee senere danske Poeter, der her i Hjemmet maatte give Andres skriftlige Vidnesbyrd, at jeg virkelig var Digter. H. P. Holst, Paludan-Müller, Thisted, Chr. Molbech, Alle have de erholdt, saavidt jeg veed, Reise-Understøttelse uden et saadant Vidnesbyrd, og som disse heller ikke trængte til. For mig kom imidlertid det Eiendommelige, at de Mænd, som anbefalede

mig, hver fremhævede særegne Egenskaber hos mig, saaledes Oehlenschläger mit lyriske Talent, Inge mann min Opfattelse af Folkelivet, og Heiberg erklærede, at han i mine forskjellige Frembringelser troede at see et Lune, som var nær beslægtet med vor berømte Wessel. H. C. Ørsted gjorde opmærksom paa, at hvor forskjellig Meningen end var i Publicum om mine Arbejder, Alle dog mødtes i det Punkt, at jeg virkelig var en Digter. Thiele udtalte sig varmt og begejstret for den Genius hos mig, han saae kæmpe med Livets Trang og Elendighed; ønskede mine ydre Forhold besejrede, »ikke alene for Digteren, men for Digtekunsten i Danmark«.

De givne Vidnesbyrd*) havde god Virkning, jeg fik Reisetipendium. Hertz et større, jeg et mindre.

»Vær nu glad!« sagde Vennerne, »føl Deres mangeløse Lykke! nyd Øieblikket! thi det bliver rimeligviis den eneste Gang, der gives Dem Leilighed til saaledes at komme ud! De skulde høre, hvad Folk sige, fordi De skal reise! De skulde vide, hvorledes vi maae forsvare Dem, og sommetider kunne vi desværre ikke og maae give de Mennesker Ret!« Det var Ord, som skar mig gjennem Hjertet. Jeg følte Sjæle-Trang efter at komme bort; jeg huskede ikke paa de Sandheds-Ord hos Horats, at Sorgen sætter sig op med bag paa Rytterens Hest. Meer end een Sorg tyngede mit Hjerte. Der staar i »Agnete og Havmanden« en Sang:

»Bag Ellekrattet nede, hvor Møllehjulet gaaer«:

En heel Menneskesjæl kan tidt afspeile sig i et lille Digt. Ved Afreisen just løftede sig Vennerne frem i

---

*) See Bilag I.

mit Hjerte, og mellem de enkelte tidligere nævnte stode To, der den Tid virkede betydeligt ind paa min hele Udvikling, paa mit Liv og min Digtning, og som jeg maa omtale.

Den Ene var Fru L æ s s ø e, Datter af den A b r a h a m s o n, som sang os: »Min Søn, vil Du i Verden frem!« og hvis smukke følte Qvad ved de Faldnes Grave: »Værer Fred med Eder Alle!« engang naaede Folkets Hjerter, Moderen til Helten ved Idsted, den herlige, kjække, ildfulde Oberst L æ s s ø e; hun, den kjærligste Moder, hun, en af de meest fleersidig aandeligt udviklede Qvinder, havde aabnet mig sit hyggelige Hjem; hun deelte tidt med sin dybe Følelse mine Sorger, dem jeg fandt Trøst i at betro hende alle; deeltagende, hjælpende, fuld af Opmuntring var hun; mit Blik vendte hun meer og meer mod Natur-Skjønheder og det Poetiske i Livets Enkeltheder, i det saakaldte Smaa, og da næsten Alle opgav mig som Digter, holdt hun min Tanke op over de tunge Søer; dersom der i Noget af hvad jeg har skrevet findes Qvindelighed og Reenhed, da er hun een af dem, jeg især skylder dette.

Den Anden, ogsaa en Character af stor Indvirkning paa mig, var en af C o l l i n s Sønner, nuværende Etatsraad E. C o l l i n; opvoxet i frie og lykkelige Forhold, Søn af en høit agtet indflydelsesrig Fader, var der hos ham en Kjækhed, en Bestemthed, som ganske manglede hos mig; jeg havde en Bevidsthed om hans inderlige Deeltagelse for mig; jeg havde endnu aldrig havt en Ungdomsven; blød og med hele min Sjæl bøiede jeg mig mod ham. Det næsten Pigeagtige hos mig stillede han sig imod; han var den Besindige, den

Practiske, og skjønndt yngre i Aar end jeg, var han den Ældre i Forstand, den Ledende, den Afgjørende, som det ganske laae i Forholdene. Hvor tidt misforstod jeg ham ikke og følte mig bedrøvet og forkuet, ligesom hans velmeente Iver, blev misforstaaet af Andre; det var min Lyst og Lyksalighed at declamere enten egne eller fremmede Digte; i en Familiekreds, hvor jeg med min unge Ven traf sammen og blev opfordret og var beredt dertil, men hvor han bedre end jeg kjendte Stemningen og Selskabets Forstaaen af mig — jeg var dem unegtelig kun en komisk Figur, — traadte han hen til mig med de Ord: at declamerede jeg et eneste Stykke, da gik han bort! Jeg blev forknyt, og Vertinde og Damer overvældede ham med Bebreidelser for hans Opførsel. Først senere har jeg forstaaet, hvorledes fra hans Standpunkt og med hans Anskuelse af Øieblikket han just viste sig som den ærlige Ven; men dengang kostede det mig Taarer, uagtet jeg havde en dyb Erkjendelse af hans Interesse for mig. Hans Ønske og Stræben var at bibringe mig, der var bøielig som et Siv, noget af hans Selvstændighed og Villie. I det practiske Liv stillede han sig virksom ved min Side, lige fra Hjelpen i de latinske Stile før Artium til igjennem Aaringer al Ordnen med Forlægger og Bogtrykker, ja selv Correcturlæsningen. Igjennem alle Aar under hele min Udviklingstid, fra jeg taalmodig maatte bøie mig og taale Alt, til jeg selv fik en fri Sjæl, Villie og Mening, blev han min sande Ven.

Idet man fjerner sig fra Bjergene, seer man dem først ret i deres sande Skikkelse, saaledes gik det mig med mine Kjære, idet jeg drog bort.

Et lille Album med Vers fra Mange, hvis Navne

lyste for mig, var min lille Skat; de fulgte mig og ere siden voxede til en Rigdom.

»Flyv over Rhinen til Paris,
Ned til Neapels Paradis,
Og hør de hulde Toner,
Som bæve der i Aftnens Luft,
Og blandes med Orangens Duft
Høit under Piniens Kroner.
Tilbed Natur og Kunst og Gud,
Men sluk ei Længslen ganske ud;
Den er en hellig Kjerte;
Den flammer evig underfuld
I Elskovs Perle, Venskabs Guld.
En trofast, venlig Smerte;
Da veed jeg, kommer Du engang
Til Kuben her paa Sjællands Vang
Med Rigdom for din smukke Sang,
Med uforandret Hjerte.

Christian Winther.

Kjøbenhavn, 19. April 1833.

Lad nu din Digterphantasie
Omsvæve som en flittig Bi
Og bringe dygtig Honning,
Imidlertid os ikke glem.!

A. Oehlenschläger.

Kjøbenhavn, 19 April 1833.

— — Det Dybe skal det Høie bære,
Det største Skib kan ei paa Fladen staae,
Det dybt maa vandre, hvis det høit skal svinge,
I Storm og Sky, mod Stjernerne sin Vinge.
Til venlig Erindring

B. S. Ingemann.

Mind Dem og glem ei Danmarks Land
 hist under Sydens varme Himmel.
 glem ikke Danmark, bliv ei svimmel
 ved Arnos eller Seinens Strand!
 modtag et Raad fra den, der ærlig
 har yndet Dem og Deres Pund,
 tro ei, jeg falde vil besværlig
 ved Reisens sidste Afskedsstund.
 Nyt Phantasien som en Digter,
 men brug Forstanden som en Mand;
 hvor høit man end til Maalet sigter,
 man vandrer som i Taagers Land,
 naar Flid og Kundskab ei ledsage
 paa Livets Vandring al vor Daad.
 Lev vel, min Ven! reis! kom tilbage
 tilfreds og glad — antag som Plage
 ei mit velmeente lille Raad.

Wulf.

S ø c a d e t a c a d e m i e t, 20 April 1833.

Eines schickt sich nicht für Alle;
 Sehe jeder, wie er treibe,
 Sehe jeder, wo er bleibe,
 Und wer steht, dass er nicht falle!

Med disse Ord af Göthe ønsker jeg Dem et heldigt Udbytte
 af den forestaaende Reise.

K j ø b e n h a v n, den 22 April 1833.

J. L. Heiberg.

Reis ikke saa langt, at De glemmer M o l b e c h s Ordbog.

Deres

J. L. Heiberg.*)

*) Johanne Louise Heiberg.

Fornuften i Fornuften = det Sande,
 Fornuften i Villien = det Gode,
 Fornuften i Phantasien = det Skjønne.
 Mind ved denne Text til mangan Samtale
 Deres hengivne
H. C. Ørsted.

Kjøbenhavn, 21 April 1833.

Hils Mignon i Orangelund
 Fra hendes Ven ved Øresund
 Og siig, at jeg — skjøndt her paa Grund —
 Er sydlig munter, nordisk sund,
 Og at jeg tænker mangelstund
 (Helst naar jeg faaer et lille Blund)
 Paa Mødet i Orangelund!
 Saa vil hun studse lidt, men smile,
 Og bryde ud: Aah!

fra

Just Thiele.

Reis og nyd med Appetit
 Glæden under Palmebuer!
 Men forglem ei hvad Du skuer!
 Thi Du seer det paa Credit —
 Hvad Du saae i Aar og Dage
 — Som Jurist jeg maa forpligte, —
 Giver Du os smukt tilbage
 I et Bind af smukke Digte.
 Din Ven

F. J. Hansen.

Mandagen den 22de April 1833 reiste jeg fra Kjøbenhavn. Jeg var uendelig dybt bevæget ved Afskeden, og min Bøn til Gud var saa inderlig den, at jeg ude maatte vinde i Udvikling og Dygtighed, saa

at jeg kunde levere et hæderligt sandt Digterværk, eller at jeg aldrig meer maatte vende tilbage, men døe i fremmed Land, langt fra Danmark.

Jeg saae Kjøbenhavns Taarne forsvinde; vi nærmede os Møens Klint, da bragte Capitainen mig et Brev og sagde spøgende: »det kom netop nu ned gennem Luften!« Det var endnu et Par Ord, en kjærlig Hilsen fra Eduard Collin. Under Falster kom et nyt Brev fra en anden af mine Venner, ved Sengetid indtraf et tredie, og i Morgenstunden, foran Travemünde, kom endnu et fjerde, »alle gennem Luften!« sagde Capitainen; Vennerne havde venligt og deeltagende forsynet ham til mig med Lommen fuld. »Noch ein Sträusschen! und wieder noch ein Sträusschen!«

V.

I Hamborg levede den danske Digter Lars Kruse, Forfatter til Tragedierne: »Ezzelin«, »Enken«, »Klostere«, hvilke jeg havde seet givne paa det kongelige Theater; hans Roman »Syv Aar« var en læst og velomtalt Bog; Tydskiands Musenalmanachen prangede aarligt med hans Fortællinger. Nu er han der, som her, saa temmelig glemt. Jeg fandt i ham en venlig, velvillig Mand af et godmodigt, triveligt Udseende; han udtalte sin Kjærlighed til Hjemmet, og i mit Album skrev han:

Bliv hvad De er, Natur og Sandhed tro,
 Hold Sjælen reen og Hjertèt stedse fro,
 Bliv Dansk, hvor Danskes Sprog ei tales meer,
 Og Europæisk, naar De atter Danmark seer.
 Hamborg den 25 April 1833.

L. Kruse.

Det var den første Digtning-Hilsen, jeg fik i fremmed Land, og altsaa heftede den sig i Tanken; det næste ret levende Reise-Indtryk var Synet af et Navn i halv ud-slettede Bogstaver, det var i C a s s e l ; der paa et Gade-hjørne trængte gennem den overstrøgne Farve Napoleons Navn, som Gaden eller Pladsen havde baaret; det greb mig mere end al Pragten paa W i l h e l m s-H ö h e med dens kunstige Ruiner og Vande. N a p o l e o n var jo min Barndoms, mit Hjertes Helt.

Her i C a s s e l saae jeg for første Gang S p o h r og blev venligt modtagen af ham; mange Spørgsmaal gjorde han om Musiken i Danmark og Componisterne der; Noget kjendte han til W e y s e s og K u h l a u s Compositioner. Et lille Thema af »R a v n e n«, hvilket H a r t m a n n havde nedskrevet i mit Album, tiltalte ham særdeles, og jeg veed, at han flere Aar efter satte sig i Brevvexling med H a r t m a n n og gjorde sit til, uden at det dog lykkedes, at bringe R a v n e n paa Scenen i C a s s e l. Om sine egne Arbeider spurgte han, hvilke der gaves paa det kjøbenhavnske Theater, og jeg maatte svare »slet ingen« og kan desværre sige det endnu. Hans Opera »Z e m i r e og A z o r« syntes meest at opfylde ham, denne især anbefalede han. Af dansk Literatur kjendte han kun lidt af B a g g e s e n, O' e h l e n s c h l ä g e r og K r u s e. Stor Erkjendelse ydede han iøvrigt mit Fædreland, for det meget aandeligt Dygtige, som her paa en lille Plet aabenbarede sig. T h o r v a l d s e n havde hans høieste Beundring. — Da vi skiltes, blev jeg ganske blød stemt ved, som jeg troede, at sige Levvel for altid til en Mand, der ved sine Værker vil beundres gennem Slægter; jeg tænkte, vi aldrig mere mødtes, og dog skulde det skee, mange Aar efter

i L o n d o n mødtes vi som ældre Venner, men derom senere.

I vore Dage gaaer det let afsted gennem Tydskland til P a r i s, men saaledes gik det ikke 1833, da var der ingen Jernbaner, langsomt slentrede det fremad; trættende, støvende Nat og Dag; der sad man stuvet ind i tunge, klodsede Postvogne. Oven paa denne Reise-Prosa, fandt jeg et heelt Stykke Poesie i at komme til F r a n k f u r t, G o e t h e s Fødeby, R o t h s c h i l d e r n e s Barndomshjem, hvor de rige, mægtige Sønners Moder, i from Tro, for sine Børns Lykke, ikke forlod det lille Huus i Jødegaden, hvor hun havde født og opdraget de rige, lykkelige Sønner. De gothiske, gamle, gavlede Huse, det middelalderlige Raadhuus, dannede et heelt Billed-Blad for mig. Componisten A l o y s S c h m i t t, hvis Opera »V a l e r i a« er bekjendt, var her den Første i Udlandet, som bad mig skrive sig en Operatext; thi mine Smaadigte, dem C h a m i s s o havde oversat, gav ham Forvisning om, som han udtrykkede sig, at jeg var den Digter han behøvede. Jeg saae R h i n e n! dens Bredder tage sig mindst godt ud ved Foraarstid, Viinstokkene staae lave op mod Borgruinerne. Jeg havde tænkt mig det Hele langt mere storartet; hvad jeg saae, var under min Forventning, og som det gik mig, gaaer det vist Mange, som komme her, det smukkeste Punkt er unegtelig L o r e l e y ved S t. G o a r. Donaufloden har mere romantiske Bredder, selv Rhonen har Punkter, der overgaaer Rhinens; Sagnkredsen er Rhinens største Smykke; Sagn og Sange, de deilige Sange, Tydsklands Digtere her have sunget om den havgrønne, herlige Strøm, er dennes bedste Skjønhed.

Fra Rhinen gik det, jeg troer i tre Nætter og Dage, afsted over S a a r b r ü c k gennem den kalkede Champagnestrækning til P a r i s; jeg stirrede saa længe efter

denne »B y e r n e s B y«, som jeg dengang kaldte den, spurgte saa længe, om vi dog ikke snart var der, at jeg tilsidst opgav at spørge og foer da over selve Boulevar- den, før jeg endnu vidste, at jeg havde naaet den mæg- tige Stad.

Alle Reise-Indtryk fra K j ø b e n h a v n hertil ere givne i hvad ovenfor er skrevet, saa lidet mægtede jeg at gribe paa denne Flyve-Fart, og dog var der Menne- sker hjemme, som allerede af disse faa Reise-Dage ven- tede en Udvikling hos mig; tænkte ikke paa, at fordi Forhænget ruller op, har man ikke strax Skuet optaget og klaret inden i sig. Jeg var altsaa nu i Paris, men træt, udaset og søvnig, selv Det at komme vel under Tag havde været en Anstrengelse; endelig var jeg i *rue Tho- mas, Hôtel de Lille*, nærved *Palais royal*; at komme i Seng for at sove, var den første og kjæreste Herlighed, jeg søgte og fandt; men længe sov jeg ikke der, et fryg- teligt Bulder vækkede mig, Alt lyste rundtomkring, jeg sprang til Vinduet; ligeoverfor i den snevre Gade laae en stor Bygning, jeg saae gennem Vinduerne der, en Stimmel af Mennesker stormede ned ad Trapperne, udenfor var en Raaben og Skrigen; det buldrede, rul- lede og blinkede og jeg, som endnu halvt sov, troede naturligviis, at hele Paris var i Oprør, jeg ringede paa Opvarteren; »hvad er det?« »*C'est le tonnerre!*« sagde han, »*le tonnerre!*« sagde Pigen og da de paa mit forundrede Ansigt saae, at jeg ikke forstod dem, rullede de med Tungen »*tonnerre—re—rrrr!*« og viste, hvorledes Lynet slog ned, og imidlertid lynede, bul- drede og larmede det. Torden var det, og Huset lige overfor var Vaudeville-Theatret, hvor netop Forestil- lingen var forbi, og Folk myldrede ned ad Trappen. Det var min første Opvaagnen i Paris.

Nu skulde jeg see dens Herligheder.

Den italienske Opera var allerede lukket, men den store Opera glimrede med rige Kræfter, Md. D a m o r e a u og A d o l p h N o u r r i t sang; han var da i sin Kraft og Parisernes Yndling, han der i Julidagene saa tappert havde kæmpet og ved Barricaderne saa sjælfuldt sunget de fædrelandske Sange, saa at de Kæmpendes Begeistring tog til, ham hørte jeg, og Alt var Jubel for ham; fire Aar efter lød det til mig om hans Fortvivlelse og Død. Han reiste 1837 til N e a p e l, Modtagelsen der var ikke den forventede, ja endogsaa en Pibe lod sig høre, det rystede den altid hyldede Sanger, sjælesyg traadte han endnu engang op i »N o r m a«, den ene Pibe lød igjen, trods hele det øvrige Publicums stormende Bifald; N o u r r i t var dybt rystet, han blev oppe den hele Nat, og i Morgenstunden, den 8de Marts, styrtede han sig ud fra Vinduet i tredie Etage; Enken og sex Børn begræde ham. Det var i hans Glands og Livslykke under Beundringens Jubel, som sagt i Paris, at jeg hørte ham som »G u s t a v d e n T r e d i e«. Denne Opera opfyldte da Alle. Enken efter den virkelige A n k a r s t r ø m levede her og var en gammel Kone; hun gav i en af de meest læste Journaler en Erklæring, at det Kjærlighedsforhold, hvori S c r i b e stiller Kong G u s t a v til hende, var aldeles falsk, at hun kun en eneste Gang havde seet Kongen.

I *Théâtre français* saae jeg Tragedien »*Les enfans d'Edouard*«; den gamle Mademoiselle M a r s spillede de unge Sønners Moder, og uagtet jeg kun lidt forstod det franske Sprog, blev ved hendes Spil Alt mig forstaaeligt, saa at Taarerne kom mig i Øinene; et skjønnere qvindeligt Organ har jeg aldrig hørt før eller senere. Hjemme i Kjøbenhavn, i de første Aar jeg var der, optraadte endnu paa den danske Scene den da høit-

feirede Jomfru A s t r u p, hos hvem Kjøbenhavnerne beundrede og særdeles fremhævede en evig Ungdom! jeg saae hende med Pietetens Følelser, hun optraadte i Tragedien »S e l i m, P r i n d s a f A l g i e r«, hvor hun gav Moderen, men for mig var hun en gammel, meget snørt Jomfru, stiv som en Pind, med et ubehageligt, skrattende Organ, om Spillet kunde jeg ikke dømme. I P a r i s, hos Mademoiselle M a r s, saae jeg den sande Ungdom, den bestod ikke i Snørliv og Kneisning, her var ungdommelige Bevægelser, Musik i Stemmen, jeg forstod selv, uden at det behøvede at fortælles: hun er en sand Kunstnerinde!

Vi vare en Deel Danske sammen den Sommertid i P a r i s, vi boede i Hotel sammen, gik paa Restauration, Café, i Theater sammen, altid taltes det kjære Hjemmets Sprog, og helst om hvad Enhvers Breve meldte, det var hjerteligt; det var godt — men ude dog ikke den rette Art at tumle sig paa. — Dog dengang syntes jeg inderligt vel derom og ved een af vore danske Festmiddage frembar jeg Følelser af de Danskes Stemninger dengang i Paris:

Da Danmarks Bøgeskov sprang ud,
Saa sprang vi med, men over Søen,
Og hvor vi kom stod Vaaren Brud,
Saa skjøn, som i vort Hjem paa Øen. — —

Nu lød om Møde og Samliv, og dette sidste holdt stadigt ud. Alt blev seet og maatte sees, derfor var man jo taget hjemme fra; jeg erindrer endnu een af de kjære Venner, som i Alvor takkede sin Gud, da han en Aften aldeles udaset kom fra nogle Musæer og Slotte, hvor han særdeles havde kjedet sig, men »det maa s'gu sees!« sagde han, »det vilde jo være en Skam, naar man kom hjem og blev spurgt af de Andre derom, da ikke at have

været der; nu har jeg da kun det og det tilbage at see, men naar det er gjort, saa skal jeg ogsaa rigtig more mig!« Det var Talen, og den vil rimeligviis endnu ofte gjentages.

Jeg var paa denne min første Reise med som de Andre, saae og saae, men det Meeste er udvisket igjen af Erindringen. Det mægtige Versailles med dets rige Sale, store Billeder, blev hos mig strax fortrængt af Trianon; med en from, hellig Følelse betraadte jeg Napoleons Soveværelse, Alt stod endnu der som da han levede, Væggene vare med guult Betræk, gule Omhæng hang om Sengen, til hvilken en lille Trappe førte op, jeg lagde min Haand paa et af Trinene, som hans Fod havde berørt, og paa hans Hovedpude; havde jeg været alene, jeg havde vistnok knælet ned; Napoleon var jo min Barndoms og min Faders Helt, jeg saae op til ham, som Catholiken til sin Helgen. I lille Trianons Have besøgte jeg Meieriet, hvor Maria Antoinette havde, klædt som Bondepige, bestyret Melkestue og Alt dertil hørende; jeg tog herfra en Caprifolie-Blomst, der heldede sig op mod Ruden til den ulykkelige Dronnings Værelse; en lille Gaaseurt i sin Ringhed blev, for Contrastens Skyld, gjemt fra det mægtige Versailles.

Af berømte Personer i Paris saae, eller rettere, talte jeg kun med Faa; een af disse, til hvem jeg ved et Brev fra Balletmester Bournonville fik Adgang, var Vaudeville-Digteren Paul Dupont; hans Drama »Qvækeren og Dandserinden« havde vi paa vort Theater, det var der fortræffeligt udført og havde gjort stor Lykke; dette fornøiede ret den gamle Mand at høre; ved Meddelelsen herom og ved Brevet, jeg bragte, syntes jeg ham en velkommen Gjest; der opstod imidlertid strax en ret komisk Scene med os, jeg

talte daarligt Fransk, han troede at kunne tale Tydsk, men saaledes, som han udtalte det, blev det mig aldeles uforstaaeligt; nu troede han, at det laae i Valget af Ordene, og fik frem et tydsk Lexicon, det laae paa hans Skjød, der søgte han stadigt Ordene, men at tale med Lexicon gaaer noget langsomt, og var hverken for en Franskmand eller for mig.

Et andet Besøg var hos C h e r u b i n i, til hvem jeg egentlig sendtes i Ærinde fra W e y s e. Mange ville endnu erindre, hvor ringe den almene Erkjendelse var herhjemme for den geniale W e y s e s Opera-Compositioner, og mellem disse var dog de melodirige Værker »S o v e d r i k k e n« og »L u d l a m s H u l e«; udelukkende levede og componerede han dog kun for Hjemmet, hvor han ikke kunde komme i Mode; kun som Kirkecomponist indrømmede man ham en betydende Plads, og især skattede og omtalte man hans »a m b r o s i a n s k e L o v s a n g«; denne var det, i Klaveerudtog, han havde overdraget mig at bringe C h e r u b i n i, »d e t o D a g e s« udødelige Componist og Mesteren for saa mange herlige »Requies«. Netop i de Dage var Parisernes Opmærksomhed henvendt paa ham; han havde da, efter lang Hvile og i sin høie Alder, givet et nyt Arbejde for den store Opera: »A l i B a b a« eller »d e f y r g e t y v e R ø v e r e«; Lykke gjorde det ikke, men blev modtaget med Pietetens Hyldest.

Jeg kom til C h e r u b i n i; den gamle Mand var meget lig de Portraiter, jeg havde seet af ham; han sad ved sit Claveer og havde en Kat paa hver Skulder. Om W e y s e havde han aldrig hørt, ikke engang hans Navn, og bad mig sige sig Noget om den medbragte Musik; den eneste danske Componist, han vidste existerede, var C l a u s S c h a l l, der havde sat Musik til Galeottis Balletter S c h a l l havde han en Tid levet sammen

med, han interesserede ham. W e y s e hørte aldrig fra C h e r u b i n i, og jeg saae ham ikke siden.

En Dag traadte jeg ind i »*Europe litteraire*«, et Slags Pariser »Athenæum«, hvor P a u l D u p o r t havde indført mig; der kom en lille Mand, af israelitisk Udseende, mig venligt imøde. »Jeg hører, at De er Dansk,« sagde han, »jeg er Tydsk! Danske og Tydske ere Brødre, derfor rækker jeg Dem Haanden!«

Jeg spurgte ham om hans Navn, og han sagde: »H e i n r i c h H e i n e!«

Den Digter altsaa, der for nylig i den unge erotiske Periode af mit Liv saa ganske havde fyldt mig, saa ganske havde udsunget mine Følelser og Stemninger. Ingen vilde jeg hellere see og møde, end ham; og Alt dette sagde jeg ham.

»Det er Talemaader!« smilte han, »havde jeg interesseret Dem saaledes, som De siger, da havde De besøgt mig!«

»Det kunde jeg ikke!« svarede jeg, »De har saa megen Sands for det Komiske og maatte have fundet det komisk, om jeg, der er Dem en aldeles ubekjendt Digter, fra det lidet kjendte Danmark, kom og presenterede mig selv, som en dansk Poet! jeg veed ogsaa, at jeg vilde have teet mig keitet, og havde De da leet, eller maaskee spottet derover, da, just fordi jeg sætter Dem saa høit, vilde det have bedrøvet mig uendeligt, og jeg vilde da hellere miste det at see Dem!«

Mine Ord gjorde et godt Indtryk paa ham, han var særdeles venlig og elskværdig; strax Dagen efter besøgte han mig i *Hotel Vienne*, hvor jeg boede; vi mødtes oftere, spadserede nogle Gange paa Boulevarden, men jeg havde dengang endnu ikke ret Tillid til ham, følte heller ikke den hjerteligere Tilnærmelse, som han siden Aaringer efter, ved et følgende Møde, da han kjendte

»I m p r o v i s a t o r e n « og nogle af mine Eventyr, viste mig; nu ved Skilsmissen, da jeg fra P a r i s drog til I t a l i e n, skrev han til mig:

»Ich möchte Ihnen gar, werthester Collega, einige Verse hier auf's Papier kritzeln, aber ich kann heute kaum leidlich in Prosa schreiben.

Leben Sie wohl und heiter. Amusiren Sie sich recht hübsch in Italien; lernen Sie recht gut Deutsch in Deutschland, und schreiben Sie dann in Dänemark auf Deutsch, was Sie in Italien gefühlt haben. Das wäre mir das Erfreulichste.

Paris den 10ten August 1833.

H. H e i n e.«

Den første franske Bog, jeg i Original-Sproget forsøgte at læse, var i Paris V i c t o r H u g o s Roman »*Notre Dame*«; jeg kunde daglig besøge Kirken selv og hele Sceneriet for den givne Digtning; jeg var opfyldt af disse effectfulde Skildringer, disse dramatiske Characterer, og hvad blev altsaa rimeligere, end at opsøge Digteren, han boede i et Hjørne af *place royal*; der var gammeldags Stuer og rundt om i disse hang Kobberstik, Træsnit og Malerier med »*Notre Dame*«; selv var han i Slobrok, Underbeenklæder og elegante Morgenstøvler, da han modtog mig, og da jeg ved Afskeden bad ham, den vistnok af Reisende plagede Digter, at skrive sit Navn paa et Papir til mig, opfyldte han ogsaa mit Ønske, men satte Navnet saaledes øverst i Randen, at den Tanke strax faldt mig ind, han kjender dig ikke og er forsigtig, at der ikke skal være Plads ovenfor til at skrive en eneste Linie, som hans Navn da staaer som Underskrift for, og det gjorde et ilde Indtryk paa mig. Først ved et senere Ophold i Paris kom jeg bedre til at kjende Digteren, men derom siden.

Under hele Reisen til P a r i s og hele den første Maaned her, hørte jeg ikke et Ord fra Hjemmet. Ingen skrev mig til. Forgjæves spurgte jeg efter^b Brev paa Posthuset, der kom intet; kunde mine Venner maaskee intet Glædeligt melde mig fra Hjemmet, var jeg endnu misundt for den Reiseunderstøttelse, mine mange Attester havde forskaffet mig. Det laae mig tungt paa Hjertet. Endelig kom da et Brev, et tykt, stort ufrankeret Brev, det var noget dyrt, men det var saa deiligt stort, mit Hjerte bankede af Glæde og Længsel efter Indholdet, det var det første Brev hjemme fra; jeg aabnede det, men ikke et skrevet Ord saae jeg, kun en trykt Avis, en »Kjøbenhavnspost« med et Smædedigt over mig*):

F a r v e l t i l A n d e r s e n !
 »Saa Du vil bort fra Danelund,«
 Hvor dog saa Mange for Dig dægged,
 Før Du har lagt en varig Grund,
 Før ret Du krøbet er af Ægget.
 »Det er ei godt, at Sønnen gaaer
 Fra Hjemmet bort til fjerne Lande,«
 Før han sit Modersmaal forstaaer
 O g s a a l i d t m e e r, det vil Du sande.

Det er ei heller ret, at Du
 Det lille Danmark vil forlade,
 Hvor dog man kjender lidt endnu
 Til dine versbemalte Blade.
 Det var jo dog din største Lyst §
 For Folk at læse dine Sange:
 Hvem skal nu lytte til din Røst? —
 Jo, Du vil længes tusind Gange.

---

*) Kjøbenhavnsposten, udgivet af A. P. L u n g' e. Mandagen den 13de Mai 1833.

Og husker Du, hvormangen Sang
 Du trak af Lommen op og læste
 Paa gammel Torv, i Smedens Gang,
 Paa Gadehjørner, hvor det blæste.
 Og husker Du, hvor mangen Thee
 Du hjalp at gjøre mere vandet,
 Naar Du opramsed', een, to, tre,
 Din T y v e k n e g t, din R a v n og Andet!

Og Du vil bort fra Danelund,
 Nu har jeg aldrig før hørt Mage!
 Jeg vedder, at om stakket Stund
 Du kommer med Protest tilbage.
 Du kan ei Tydsk, Du kan ei Dansk,
 Og endnu meget mindre Engelsk,
 Og aabner Munden Du paa Fransk,
 Troer en Pariser, det er Bengelsk. o. s. v. o. s. v.

Trykt sendtes det mig, vistnok af Forfatteren selv; ufrankeret kom det den lange Vei fra K j ø b e n h a v n til P a r i s. Det skulde være min første Hilsen fra Hjemmet. Jeg stod dybt rystet, bedrøvet i mit Inderste, det var blodigt ondt! Aldrig har jeg siden faaet at vide, hvem Forfatteren var, men hans Vers synes at være fra en øvet Pen; maaskee en af dem, som siden kaldte mig »Ven« og trykkede min Haand, skrev Digtet. Menneskene have onde Tanker, jeg har ogsaa mine!

I P a r i s blev jeg Julifesten over; denne var da i sin Friskhed, og jeg var den første Festdag Øievidne til Afsløringen af Napoleons-Søilen paa Vendome-Pladsen. Aftenen forud, medens Arbejderne endnu vare deroppe og Statuen skjultes af Tæpper, Folk stod i Klynger paa Pladsen, hvor ogsaa jeg stod, kom en underlig, spinkel, gammel Kone hen til mig, og med Latter og et Udtryk af Vanvid sagde hun til mig: »der har de sat ham op! imorgen rive de ham ned igjen, ha, ha, ha! jeg kjender de Franske!« uhyggelig stemt gik jeg bort. Dagen efter sad jeg i Folkevrmlen, høit paa et Stillads ved Hjør-

net; L o u i s P h i l i p p e med sine Sønner og Generaler holdt foran, Borbergarden drog forbi med Musik og havde Blomsterkoste i Geværpiberne; der blev raabt Hurra, men ogsaa mangt et vredt »à bas les forts!«. I *Hôtel de Ville* var et Folkebal i stor Stiil; alle Classer samlede, fra Kongehuset til Fiskerkonerne. Trængselen var saa stor, at L o u i s P h i l i p p e med Gemalinde besværligt naaede hen til de for dem bestemte Pladser; og hvad der gjorde et eget uhyggeligt Indtryk paa mig var, at netop idet den kongelige Familie traadte ind, spillede Orchesteret den Dandse-Musik af Operaen Gustav den Tredie i Scenen hvor Kong Gustav bliver skudt; jeg troede at see paa Dronning A m e l i e s Ansigt et lignende Indtryk derved, som det jeg følte; hun var dertil dødbleg, og knugede sig op til L o u i s P h i l i p p e, der med et jovialt Smil hilste rundt om og trykkede flere Personer i Hænderne. H e r t u g e n a f O r l e a n s, ung og blomstrende, høist indtagende, dandsede med en fattigklædt ung Pige, vist en af de allerringeste Classer. I flere Dage var det Fest og Herlighed; om Aftenen brændte Sørgeblus paa de Faldnes Grave, som stode smykkede med Immortelkrandse; Tourneringer i Baade gaves paa Seinen; dansk Dyrehavslystighed i stor Stiil saae man i *Champs d'Élysées*. Alle Theatre i Paris vare aabnede og det midt om Dagen; der gaves Forestillinger for aabne Døre, Enhver kunde komme og gaae, som de vilde; midt under Tragedie og Opera faldt Folket pludseligt ind og sang »*la Parisienne*« og »*allons enfants!*« ved Aftenstid flammede i Luften Raketter og Ildsole; der var stor Illumination, i dens Straaleglæds saae man Kirker og offentlige Bygninger. Saaledes endte mit første Pariser-Besøg, Finalen kunde ikke være mere glimrende og festlig end den, var.

Hvad mit Fransk angik, da havde jeg, under dette næsten tre Maaneders Ophold her, ikke gjort noget stort Fremskridt; thi som sagt, vi Danske var formeget sammen; jeg følte imidlertid, at det var nødvendigt at lære lidt mere af dette Sprog og besluttede derfor at tilbringe nogen Tid i en Pension i S c h w e i z, hvor jeg nødtes til at tale kun Fransk, men et saadant Ophold vilde blive dyrt, sagde man.

»Kunde De bekvemme Dem til at besøge en lille Stad, høit oppe paa Jurabjergene, hvor der allerede i August falder Snee, da er der ikke dyrt og De vil der finde Venner!« sagde mig en fransk Schweizer, hvem jeg af hans Slægt i K j ø b e n h a v n var bleven bekjendt med. Ovenpaa P a r i s vilde just Eensomheden i Bjergene være mig dobbelt behagelig; jeg ønskede der i Ro at kunne fuldende en Digtning, som opfyldte mig. Reiseplanen blev altsaa lagt, Reisen bestemt over G e n e v e og L a u s a n n e til den lille Stad L e L o c l e paa Jurabjergene.

Mellem Landsmændene, jeg forlod i P a r i s, var To, der hørte til Danmarks navnkundige Mænd; begge vare venligt og hjerteligt komne mig imøde; jeg maa dvæle nogle Øieblikke ved de To; den Ene var Forfatter til de »V o n n e r o g V a n n e r«, til »*Laterna magica*«, Digteren P e t e r A n d r e a s H e i b e r g, der i en Tid, saa forskjellig fra vor, var forviist fra Danmark og havde valgt P a r i s til sit nye Hjem; hans Historie kjende alle Danske. Jeg søgte ham op, han boede i et af de mindre Hoteller og var en gammel, næsten blind Mand. Sønnen, J o h a n L u d v i g H e i b e r g, havde da nylig ægtet J o h a n n e L o u i s e, Danmarks, ja, man kan vistnok sige, en af Tidsalderens meest hædrede og vurderede Skuespillerinder; den gamle H e i b e r g var levende interesseret for at høre om hende,

men jeg forstod, at han levede endnu i gammeldags, eller maaskee parisiske Anskuelse om en scenisk Kunstnerinde. Det, som var ham meest imod, sagde han, var, at hans Søns Kone skulde kunne commanderes af en *Theaterdirector*; en saadan lod det til, at han betragtede som et Stykke Tyran, imidlertid var han glad ved af mig og, som han sagde, af alle Danske at høre, det var en saaden høist respectabel Pige og et virkeligt Talent. Skade, at han aldrig lærte at kjende hendes Genie, hendes Betydning for den danske Scene, hendes høie aandelige Rang! Han følte sig iøvrigt eensom, og det var sørgeligt at see ham hjælpe sig halv blind frem i *Palais royals* bekjendte Buegange. Ved min Afreise skrev han i mit Album:

»Modtag en blind Mands venskabelige Afskedshilsen!

Paris den 10de August 1833.

P. A. Heiberg.«

Min anden navnkundige Landsmand var Etatsraad Brøndsted, hvem jeg kjendte lidt til fra Admiral Wulffs Huus; han kom fra London til Paris, her læste han »Aarets tolv Maanedere«, han havde ikke før læst Noget af mig, mine Vers tiltalte ham, han fik Godhed for mig og blev mig en aandfuld Leder og Omgangsven; en Morgen, kort før jeg tog bort, gav han mig efterfølgende Digt, han havde skrevet til mig.

»Hav Tak for Maanedernes smukke Digt!

Jeg seer, at under hjemlig Himmels Bue
Kjærminder fandt den kjære Hjemmets Due,

Et nordisk Amalthea-Horn saa rigt.

Den flyver nu mod Romas Zone hen,

I Alba, Nemis Speile sig at skue,

At hæve sig ved Ætnakæmpens Lue:

Og naar vi hilse den med Fryd igjen,
Naar den i Mnemosynes Lund har blundet,
Naar den har Sydens Ild og Klarhed fundet,
Den bringer Laurens Krands til Dem, min Ven!
Paris, Skærsommer 1833.

Brøndsted.«

I flere Nætter og Dage gik det nu afsted, kiemt inde i den propfulde Diligence. Reiselivets Smaa-Eventyr i Arabesk rullede op, som vi rullede frem, et Par er blevne i Erindringen, og af disse vil jeg give eet.

Vi vare komne ud af det flade Frankrig og ind i Jura-bjergene; her i en lilie Landsby, det var seent paa Aftenen, og jeg var den eneste Passageer inde i Vognen, lod Conducteuren to unge Forpagterdøttre stige ind til mig. »Lod vi dem ikke kjøre med os,« sagde han, »da maatte de saa seent gaae over to Timers øde Vei!« der blev en Hvisken, en Fnisen mellem dem, en Nysgjerrighed; de vidste, at en Herre var i Vognen, men de kunde ikke see mig; endelig tog de Mod til sig og spurgte, om jeg var Fransk, og da de hørte at jeg var fra Danmark, vidste de Besked. Danmark var *Norvège* huskede de fra Geographien; *Copenhague* kunde de ikke udtale, men sagde altid *Corporal*, og nu gik de videre i Texten, spurgte, om jeg var ung eller gammel, om jeg var gift, og hvorledes jeg saae ud; jeg holdt mig knuget ind i den mørke Krog og gav dem en Beskrivelse, saa ideal jeg kunde give, og de forstode Spøgen, og da jeg saa spurgte om deres Ydre, skildrede de sande Skjønheder. De bad paa det Indstændigste, at de maatte see mit Ansigt ved næste Station, jeg indlod mig ikke derpaa og hver af dem, med Lommetørklædet hængt over deres, steg de ud, leende og lystige rakte de mig Haanden; de vare meget unge, Figurerne smukke. Som et leende

men jeg forstod, at han levede endnu i gammeldags, eller maaskee parisiske Anskuelse om en scenisk Kunstnerinde. Det, som var ham meest imod, sagde han, var, at hans Søns Kone skulde kunne commanderes af en *Theaterdirector*; en saadan lod det til, at han betragtede som et Stykke Tyran, imidlertid var han glad ved af mig og, som han sagde, af alle Danske at høre, det var en saaden høist respectabel Pige og et virkeligt Talent. Skade, at han aldrig lærte at kjende hendes Genie, hendes Betydning for den danske Scene, hendes høie aandelige Rang! Han følte sig iøvrigt eensom, og det var sørgeligt at see ham hjælpe sig halv blind frem i *Palais royals* bekjendte Buegange. Ved min Afreise skrev han i mit Album:

»Modtag en blind Mands venskabelige Afskedshilsen!

Paris den 10de August 1833.

P. A. Heiberg.«

Min anden navnkundige Landsmand var Etatsraad *Brøndsted*, hvem jeg kjendte lidt til fra Admiral *Wulffs* Huus; han kom fra London til Paris, her læste han »*Aarets tolv Maanedere*«, han havde ikke før læst Noget af mig, mine Vers tiltalte ham, han fik Godhed for mig og blev mig en aandfuld Leder og Omgangsven; en Morgen, kort før jeg tog bort, gav han mig efterfølgende Digt, han havde skrevet til mig.

»Hav Tak for Maanedernes smukke Digt!

Jeg seer, at under hjemlig Himmels Bue
Kjærminder fandt den kjære Hjemmets Due,

Et nordisk Amalthea-Horn saa rigt.

Den flyver nu mod Romas Zone hen,

I *Alba*, *Nemis* Speile sig at skue,

At hæve sig ved *Ætnakæmpens* Lue:

Og naar vi hilse den med Fryd igjen,
Naar den i Mnemosynes Lund har blundet,
Naar den har Sydens Ild og Klarhed fundet,
Den bringer Laurens Krands til Dem, min Ven!
Paris, Skærsommer 1833.

B r ø n d s t e d.«

I flere Nætter og Dage gik det nu afsted, kiemt inde i den propfulde Diligence. Reiselivets Smaa-Eventyr i Arabesk rullede op, som vi rullede frem, et Par er blevne i Erindringen, og af disse vil jeg give eet.

Vi vare komne ud af det flade Frankrig og ind i Jura-bjergene; her i en lilie Landsby, det var seent paa Aftenen, og jeg var den eneste Passageer inde i Vognen, lod Conducteuren to unge Forpagterdøttre stige ind til mig. »Lod vi dem ikke kjøre med os,« sagde han, »da maatte de saa seent gaae over to Timers øde Vei!« der blev en Hvisken, en Fnisen mellem dem, en Nysgjerrighed; de vidste, at en Herre var i Vognen, men de kunde ikke see mig; endelig tog de Mod til sig og spurgte, om jeg var Fransk, og da de hørte at jeg var fra Danmark, vidste de Besked. Danmark var *Norvège* huskede de fra Geographien; *Copenhague* kunde de ikke udtale, men sagde altid *Corporal*, og nu gik de videre i Texten, spurgte, om jeg var ung eller gammel, om jeg var gift, og hvorledes jeg saae ud; jeg holdt mig knuget ind i den mørke Krog og gav dem en Beskrivelse, saa ideal jeg kunde give, og de forstode Spøgen, og da jeg saa spurgte om deres Ydre, skildrede de sande Skjønheder. De bad paa det Indstændigste, at de maatte see mit Ansigt ved næste Station, jeg indlod mig ikke derpaa og hver af dem, med Lommetørklædet hængt over deres, steg de ud, leende og lystige rakte de mig Haanden; de vare meget unge, Figurerne smukke. Som et leende

Billede i mit Reiseliv staae de to ubekjendte, aldrig seete, lystige Piger.

Veien gik langs dybe Afgrunde, Bønderhusene der-nede syntes smaa som Legetøi, Skovene som Kartoffel-Agere; med Eet aabnede sig mellem to Fjelde en Udsigt til — ja mig forekom det som et Taagespil, svømmende Skybjerge — det var Alperne med Montblanc, jeg for første Gang saae; Veien dreiede nedad, bestandig ved Afgrunden, det var, som fløi vi ned igjennem Luften. Alt saaes i Fugleperspectiv; der steg en stærk Røg, jeg troede, at det var fra en Kulmile, men det var en Sky, som løftede sig op til os, og da den var over os, laae foran G e n f med Genfersøen, hele Alperækken, dens nederste Deel i en blaalig Taage, de øverste Bjergformer skarpe og mørke; Gletscherne skinnede i Solglandsen; det var Søndagmorgen, en hellig Søndags-Andagt fyldte mit Bryst her i Naturens store Kirke.

I G e n f, vidste jeg, levede med sin Familie den gamle P u r a r i, der som Emigrant kom til K j ø b e n h a v n, og længere Tid opholdt sig der; alle Danske vare hos ham kjærkomne Gjester; jeg spurgte en Mand paa Gaden om P u r a r i s Huus, det var just en af hans Venner, og denne bragte mig strax til de hjertelige, venlige Mennesker. Døttrene talte Dansk, kun om Danmark talte vi, om H e n r i k H e r t z, der havde været P u r a r i s Discipel, blev spurgt og talt, om den særdeles Lykke og Opsigt »G j e n g a n g e r b r e v e n e« havde gjort hjemme. P u r a r i fortalte om sit Ophold i Kjøbenhavn, hvor han havde ernæret sig ved at drive Isenkram-Handel og give Informationer i Fransk, talte om L o u i s P h i l i p p e ' s Ophold der hos Grosserer d e C o n i n c k, under Navn af Hr. M ü l l e r, der som reisende Botaniker gik til Nordcap; P u r a r i blev en

Dag, som Landsmand, indbudt af ham til Middag i *Hôtel royal*, ingen Tjener var i Stuen, *Louis Philippe* arrangerede Alt selv med hele Anretningen.

Alperne syntes mig at ligge saa nær ved Byen, jeg vilde gjøre mig en Morgenvandring derhen; altid var det, som Bjergene vege tilbage, jeg gik og gik, det blev Middag, før jeg naaede til Foden af de første Klippehøider, og Aften, før jeg igjen kom tilbage til Genf.

Over *Lausanne* og *Vevai* naaede jeg *Chillon*, det gamle maleriske Mord-Slot, som ved *Byrons* Digt, »*The prisoner of Chillon*«, alt forud havde vakt min Interesse. Den hele Egn her gjorde et Indtryk paa mig af Syden, uagtet Savoyens Bjerge foran skinnede med Snee; men nede ved den dybe, grønne Søe, hvor Slottet laae, strakte sig Viinagere og Maismarker, prægtige gamle Kastanietræer kastede Skygge, og enkelte heldede i rig Fylde Grenene heelt ud over Søen. Jeg traadte over Vindelbroen ind i den skumle Gaard, saae oppe i Muren de smalle Aabninger, hvorfra fordem blev heldet Olie og kogende Vand ned over de Angribende. Inde i Kamrene var Faldgruber, som, idet de bleve betraadte, vippede omkring, og det ulykkelige Offer styrtede ned i den dybe Søe eller spiddedes paa Jernspiger, der nedenunder var slaaet fast i Klippen. I Kjældereren rustnede nu Jernringene, hvori Fangernes Kjæder havde været gjorte fast; en flad Steen havde været Sovestedet. I en af Søilerne havde *Byron* 1826 hugget sit Navn, Konen, som førte mig om, fortalte, at hun havde ikke kjendt den Mand og vilde have hindret ham deri, men det kunde hun ikke, og nu saae alle Mennesker paa disse Bogstaver, for »det var en usædvanlig Person, den Herre!« sagde hun og nikkede med Betydning.

Fra *Chillon* gik det til Jurabjergene, bestandigt.

opad, og jeg naaede mit nye Hjem, den lille Uhmagerby: *L e L o c l e*.

Den ligger høit paa Jura i en Dal, som i Forverdenens Tid har været Sø, og endnu fremvises der Forsteninger af Fiske; tidt ligge Skyerne under denne Høide, her var en Ro, en Stilhed mellem de mørke Graner, Græsset saa friskt grønt, og rundt om fra det skinnede de saftige, violetterfarvede *Crocus*. Bønderhusene vare saa hvide og nette og hvert af dem opfyldt med Uhre, dem Folkene her forarbeide; Rønnebærtræerne med deres røde Klaser mindede om Billederne i *Abc'en* — og Bærrerne selv vare smukke røde og mindede om Hjemmet. *Le Locle* selv er en ret anseelig Kjøbstad. Og her var det, jeg fandt et velsignet Hjem hos gode, kjære Mennesker, Familien *H o u r i e t*; Manden var Svoger til vor afdøde, dygtige *U r b a n J ü r g e n s e n*. Som en kjær Slægtning blev jeg modtaget, her var ikke Tale om at være i Pension, være paa et Sted, hvor jeg kunde betale, »det er en Indbydelse!« sagde Mand og Kone, de trykkede venligt mine Hænder, Børnene, selv de smaa, sluttede sig snart til mig, vi bleve just gode Venner. To prægtige, gamle Tanter var der i Huset, *R o s a l i e* og *L y d i a*; det blev mig en god Øvelse i det Franske at maatte fortælle dem om Danmark, om deres kjære Søster der, som de ikke havde seet, siden hun, som ganske ung, drog bort med sin Mand. Man talte heroppe kun Fransk, kunde kun Fransk, og jeg talte det slet, dog forstod man mig godt og jeg dem. Vi vare i August Maaned, men her blev allerede Morgen og Aften lagt i min Kakkellovn, enkelte Dage faldt der Snee, men jeg vidste, at nedenfor Jura-bjergene var der endnu varm og deilig Sommer, jeg kunde om et Par Timer komme ind i den. Her var om Aftenen saaadan festlig Ro i Naturen, og ovre fra den

franske Grændse, hiin Side Floden, lød Aftenklokkerne op til os. Et Stykke fra Byen stod et eensomt Huus, hvidmalet og venligt; man gik derind, steg gjennem to Kjældere og stod da, hvor en for Verden usynlig Flod skød gjennem Bjerget og her dreiede Hjulene for en Mølle. Jeg besøgte oftere dette Sted og det længere derfra maleriske Doubfald. I Romanen »O. T.« er givet og gjemt Erindringen om disse Steder, om hele det smukke Ophold i L e L o c l e.

Dog ogsaa til den lille By, saa høit paa Bjergene, saa omsluttet af Skove, midt i Stilhedens Hjem, var det politiske Røre-naaet hen; Cantonet N e u s c h a t e l staaer som bekjendt under Preussen, og nu var der Preussisksindede og Schweizisksindede, der fra gamle, gode Naboer med Eet stode ivrige mod hinanden, undgik at mødes, og hver sang sine Sange; det gik op i smaa Drillerier, og som et saadant hørte jeg af en ægte Schweizer her, at han i sin Stue havde, under Glas og Ramme, Billedet af V i l h e l m T e l l, der skyder Æblet af Sønnens Hoved, dette var blevet ødelagt af een af de Preussisksindede; denne havde ved et Besøg trykket Albuen mod Glasset, der var gaaet itu og havde ødelagt Billedet; »det var med ilde Sind, det gjordes!« sagde han. Alle disse politiske Luftninger gik imidlertid let hen over mig, jeg var i et lykkeligt Familieliv og der en velkommen Gjest, jeg fik Indblik i Huuslivet og Landets Skik og Sæder, bedre end Reisende ellers almindeligviis faae det; foruden dette havde jeg endnu Beskjæftigelse med en ny Digtning.

Paa Reisen hjemme fra og under hele mit Ophold i P a r i s opfyldte mig Ideen til en saadan, og alt som den voxte fastere og fastere i Tanken, som alle Enkelthederne klaredes, haabede jeg ved dette Arbeide at vinde

mine Uvenner, og af disse at maatte erkjendes som en sand Digter. Den gamle Folkevise om »A g n e t e o g H a v m a n d e n« vilde jeg behandle. I P a r i s fuldendte jeg første Deel, i Le Locle den anden Deel, og begge sendtes herfra hjem med et Par Forord, dem jeg nu ikke vilde have skrevet saaledes, men heller ikke Behandlingen af A g n e t e vilde nu være fremtraadt som dengang; Forordene ere mig characteristiske for den Tid.

»Alt som Barn greb mig den gamle Sang om »A g n e t e o g H a v m a n d e n«, dens dobbelte Verden: Jorden og Havet; som Ældre seer jeg det store Livsbillede deri, med Hjertets aldrig tilfredsstillede Længsel, dets forunderlige Higen efter en ny, en anden Væren. Længe var det min Tanke at udtale det, som det lever i min Sjæl. Den gamle Vise fra Hjemmet klang for mit Øre midt i det livsfrodige P a r i s, den fulgte mig paa den lystige Boulevard og mellem Louvres Kunstskatte. Barnet voxte under mit Hjerte, før jeg selv ret vidste det.

Langt fra P a r i s, høit oppe paa J u r a b j e r g e n e, i en nordisk Natur, mellem sorte, dødstyle Granskove er A g n e t e født, men dansk i Sjæl og Sind. Jeg sender det kjære Barn til mit Fædreland, hvor det har hjemme. Tag venligt mod hende, hun bringer min Hilsen til Eder Alle; ude bliver hver Dansk os en Ven og Broder, hun gaaer altsaa til Slægt og Venner.

☞ Sneen falder ved mit Vindue, tunge Vinterskyer ligge paa Skoven, men nedenfor Bjergene er Sommer, Druer og Maisfrugt. Imorgen flyver jeg over Alperne ind i I t a l i e n; maaskee drømmer jeg der en smuk Drøm, den sender jeg da til mit D a n m a r k; thi Sønnen maa jo fortælle Moderen sine Drømme. Lev vel!«

Le Locle paa Jurabjergene, den 14de September 1833.

H. C. A n d e r s e n.

Min Digtning naaede Kjøbenhavn, blev trykt og kom ud, man loe af Fortalen, af den Tirade om *A g n e t e*: »Barnet voxte under mit Hjerte, før jeg selv ret vidste det!« Det Hele blev koldt modtaget og det heed, at jeg for at ligne *O e h l e n s c h l ä g e r*, der havde sendt Mesterværker hjem, da han var ude, nu ogsaa uheldigviis vilde efterligne ham. I de samme Dage *A g n e t e* udkom, var det netop, at *P a l u d a n - M ü l l e r* udgav sin »*A m o r o g P s y c h e*«, en Digtning, der henrev og opfyldte Alle. Svaghederne i min Bog bleve herved ligesom end mere følte, den anmeldtes i »Maanedsskrift for Litteratur«, roest blev den ikke. Heller ikke paa *H. C. Ø r s t e d* gjorde Digtet den Virkning, jeg dengang troede, at det maatte; i et længere, venskabeligt Brev, dateret den 8de Marts 1834, som jeg modtog i Italien, udtalte han sig aabent og rigtigt, som jeg ikke dengang, men Aaringer efter har erkjendt*).

Min Digtning »*A g n e t e*« med alle dens Feil var dog et Skridt fremad; min reent subjective Digternatur stræbte her efter at aabenbare sig objectiv; jeg stod i en Overgangs-Periode, og dette Digt ligesom sluttede mit reent lyriske Stadium. Aaringer efter udtalte Critiken sig anderledes erkjendende, og sagde, at uagtet dette Digt ved sin Fremtræden vakte ringere Opmærksomhed, end tidligere mindre fuldkomne Arbeider, klang Poesien her i dybere, fuldere, kraftigere Toner. At det senere i Forkortning og med enkelte Forandringer blev bragt paa Scenen, var et Forsøg til at bringe Huus, som man kalder det, ved en Sommerforestilling, det blev derpaa givet et Par Gange, jeg var ogsaa da i Udlandet; men uagtet, som man har sagt, at Fru *H e i b e r g* gav

---

*) See Bilag II.

genialt og rørende Agnetes Rolle, og Niels Gade havde componeret en deilig Musik til de enkelte Sange og Chor, kunde det ikke holdes oppe.

Dog alt det her Sagte og Givne laae da i min og min Digtning's Fremtid. »A g n e t e« blev sendt hjem, for mig dengang en deilig Statue, kun seet af mig og Gud! Haab og Drømme knyttede sig til denne Digtning, den gik mod Norden, jeg Dagen efter mod Syden, ind i Italien, hvor ligesom et nyt Afsnit i mit Liv skulde begynde.

Ved Afreisen fra de kjære Mennesker i L e L o c l e var formelig Sorg, Børnene græd, vi vare jo ogsaa blevne Venner, uagtet jeg ikke forstod deres Patois, de skreg det høit ind i mine Øren i den Tanke, at jeg maatte være døv, naar jeg ikke strax forstod dem. Selv Tyendet rakte mig med Taarer Haanden, og de gamle Tanter havde strikket mig uldne Muffediser, til at have paa i Kulden over S i m p l o n.

For mig slutter »A g n e t e« og Opholdet i L e L o c l e et Afsnit af mit Digterliv.

VI.

Netop paa samme Tid, men fjorten Aar efter at jeg som en fattig Dreng kom til K j ø b e n h a v n, skulde jeg træde ind i I t a l i e n, Landet for min Længsel og Lykke. — Jeg gik gjennem Rhonedalen over S i m p l o n; hvilken Natur-Storhed rundtom! vor overlæsedede Vogn med sit Forspænd af Heste tog sig ud som en Flue paa en mægtig Kæmpeblok; vi ligesom krøb hen ad Klippeveien, der ved Napoleons Bud her er sprængt gjennem Jordens Rygrad; Gletscherne, glasgrønne, skinnede lige over os; det blev mere og mere

koldt; Hyrdedrengene kom, svøbte i Kohuder, og i Vertshuset var ordenlig fyret i Kakkellovnen; det var streng Vinter udenfor, men faa Timer efter rullede Vognen nede under Kastanietræerne, hvis lange, grønne Blade glindsede i det varme Solskin; *Domosola's* Torv og Gader frembød Billedet af Italien med sit Folkeliv paa Gaden; *Lago Maggiore* lyste mellem de sorteblaa Bjerge; deilige Øer laae som Bouquetter paa Vandet, men Himlen var ikke klar, den havde et Graat som i Danmark, først om Aftenen var det viftet bort, og Luften skinnede gjennemsigtig og klar, den syntes tre Gange saa høi som hjemme; Druerne hang i Guirlander langs Veien, som var det til en Fest; aldrig har jeg seet Italien skjønnere.

Milanos Domkirke var det første Underværk Italien viste mig. Jeg saae dette Marmorfjeld, som Kunsten har hulet og formet i Buer, Taarne og Billedstøtter, løfte sig i det klare Maaneskin; jeg saae deroppefra *Alperækken* med sine *Gletscher* og hele det frodigt grønne *Lombarder-Land*. *Porta sempione*, som i Folkemunde førte Napoleons Navn, stod da endnu under Arbeide. *La Scala* gav Operaer og Balletter, Alt blev besøgt og seet, men *Milanos* Dom var dog Hjertestedet; der, under Kirkemusiken og i Andagtens Stillehed var opløftende at være.

Med to Landsmænd forlod jeg den herlige By, vi lod *Veturinen* styre gennem *Longobarder-Landet*, der laae fladt som Hjemmets grønne Øer, men ogsaa frodigt og herligt som det. De rige *Maismarker*, de smukke *Hængepile* var noget Nyt, Bjergene, vi skulde over, syntes derimod smaa, efterat vi havde seet *Alperne*; endelig laae foran os *Genua* og Havet, det, jeg ikke havde seet, siden jeg forlod *Danmark*.

Den Kjærlighed, Bjergbeboeren har til sine Bjerge, have vi Danske unegtelig til Havet. Fra min Balcon saae jeg ud over denne nye og dog gamle kjendte, mørkeblaa Flade. Om Aftenen skulde Theatret besøges, det laae i Hovedgaden, den eneste store, *G e n u a* har, det maatte jo, som en stor offentlig Bygning, være let at finde, men det var ikke Tilfældet; det ene Palads prægtigere end det andet laae her Side ved Side; endelig viste en mægtig Marmor-Apollo, skinnende hvid som Snee frit i den blaa Luft, at det var Stedet. Der blev givet en ny Opera, og for første Gang, det var Donizettis *Elizire d'amore*, efter denne fulgte en komisk Ballet »*il flauto magico*«; ved Fløitens Lyd kom Alt til at dandse, selv tilsidst det høie Raad, ja alle de gamle Billeder paa Væggen i Raadstuesalen. En Idee, jeg senere har indlagt i Eventyr-Comedien *O l e L u k ø i e*.

En skriftlig Tilladelse fra Admiralitetet aabnede for os Arsenalet, hvor Galeislaverne, den Gang 600 i Tallet, levede og arbeidede. Vi besaae de indre Fængsler, Sovesalen med store Brixer langs med Væggene, Jernbøiler i Kjæder hang her, hvortil Fangerne lænkedes, naar de om Aftenen skulde til Hvile. Selv i Sygeværelser laae Enkelte i Jern. Tre Døende, med guulbrune Ansigter, brystne Øine, gjorde et rystende Indtryk paa mig, man har kunnet see det, thi en af Forbryderne herinde betragtede mig med et ondt Blik, jeg forstod ham, jeg var jo dog kun kommen af Nysgjerrighed, for at see deres Liden, og han brød ud i en fæl Latter, idet han halv reiste sig i Sengen og ret djævelsk fæstede sine onde Øine paa mig. Her laae, ganske betynget af Lænker, en blind Olding med sølvhvidt Haar. Nede i Gaarden vare forskellige Arbeidsstuer; flere af Galei-

slaverne vare, maaskee for hele Livet, smedet sammen To og To. Jeg saae en af Fangerne, der vel var klædt ganske som de andre, i hvide Buxer og rød Trøie, men Stoffet deri var særdeles fiint, han var ung og uden Lænker, man sagde os, at det var en Mand der fra Byen, som havde ført et stort Huus, men stjaalet uhyre Summer og bedraget Staden, nu var han dømt til to Aar paa Galeierne, vel arbeidede han ikke, gik heller ikke om Dagen med Jern, men om Natten blev han lukket inde med de Andre, og som de lænket til Brixen. Fra sin Kone fik han jevnligt sendt store Summer, han levede rigt og overdaadigt herinde, men hvad var det mod dette, altid at være imellem disse Forbrydere og om Natten lænkes i deres Kreds og høre deres Haan og Ondskab?

Den første Dagsreise fra G e n u a langs Søen, Syd paa, er en af de smukkeste, man kan gjøre. Genua selv løfter sig paa Bjergene frem mellem blaagrønne Olie-skove. Apelsiner og Pomerantser hang i Haverne, græsgrønne skinnende Citroner tydede paa Foraar, nu Nordboen stundede til Vinter. Det ene smukke Motiv til et Billede fulgte efter det andet; Alt var mig nyt og blev mig uforglemmeligt; jeg seer endnu de gamle Broer omvoxede med Vedbende, Kapucinere kom paa Veien og en Skare af genuesiske Fiskere med deres røde Huer paa Hovedet. Den hele Kyststrækning med sine smukke Villaer og Havet med hvide Seilere og rygende Dampskibe skinnede klart; senere øinedes derude blaanende Bjerge, det var C o r s i c a, N a p o l e o n s Vugge. — Ved et gammelt Taarn sad under et mægtigt stort Træ tre gamle Koner med langt sølvhvidt Haar over de guulbrune Skuldre og spandt paa Haandteen. Uhyre Aloer voxte tæt ved Veien.

Min Tankedvælen her ved Italiens Natur, idet jeg fortæller et Levnetsløb, vil maaskee bebreides mig, ja man vil maaskee med Ret frygte for, at af mange følgende Reiser maa disse Blade udskeie i Beskrivelser, men det vil vise sig, i den følgende Tid var det Menne-skene, jeg kom i Samvirken med, der afspeilede sig dybest; derimod ved dette mit første Besøg i I t a l i e n var det ene og alene Naturen og Kunsten der blev det Overvældende, det egentligt Oplevede i denne Periode, og derfor kan dette Livs Afsnit ikke andet end forarsage en længere Dvælen ved Indtrykkene udenfra. Jeg ligesom svælgede i denne Naturopphæng, som Landet her frembrød! Hvilken feeagtig Skjønheds-Aften i *Sestri di Levante*. Vertshuset ligger tæt ved Havet, der rullede i store Dønninger Himlen straaledede med ildrøde Skyer, Bjergene vexlede i stærke Farver. Træerne selv dannede her ligesom store Frugtkurve, overfyldte med mægtige, tunge Druer, som Viinranken løftede derop, og pludseligt her forandrede sig Scenen, idet vi kom ind i Bjergene. Alt blev tørt, hæsligt, og det en lang Strækning. Det var, som om da Phantasien dannede I t a l i e n til en stor, deilig Have, netop paa dette Strøg havde henkastet al Havens Ukrud og Affald; de enkelte Træer stode bladløse, her var ikke Klippeland og ikke Muldjord, nei Grums og Gruus og Steenbrokker, — og atter, som ved et Trylleslag, laae Alt i hesperisk Deilighed, det var S p e z i a b u g t e n, vi saae foran os. Deilige blaa Bjerge omsluttede den frodigste, skjønneste Dal, den syntes et fyldt Overflødheds-Horn; Vinen hang tung og saftig om de bladfulde Træer, Oranger og Oliver slyngede sig frem imellem dem, Rankerne hang fra Træ til Træ, saa tunge, saa frodige, og sorte blankhudede Grise uden Børster sprang som lystige Kid og

fik Æselet til at slaae bag ud, skjøndt Kapucineren red det og bar sin kolossale, græsgrønne Paraply.

Netop paa Hertugen af Modenas Fødselsdag kom vi til Carrara; Husene vare pyntede med Guirlander, Soldaterne bare Myrtegrene i deres Chacoer, og Kanonskuddene dundrede. Men det var Marmorbruddene vi vilde besøge, de ligge udenfor Byen, en lille, klar Flod tæt ved Veien løb hen over de skinnende, sneehvide Marmorbrokker. Det var et stort Steenbrud, med hvidt og graat Marmor, som der findes Krystaller i. Det syntes mig et fortryllet Bjerg, hvori Oldtids Guder og Gudinder sad bundne i Steenblokkene og ventede nu paa en mægtig Magiker, en Thorsvaldsen eller Canova, der kunde løse dem og give dem atter tilbage til Verden.

Uagtet alt det Nye og al den Deilighed i Naturen var jeg og mit Selskab dog som oftest Nicolaisk stemt mod Italien; Reisemaaden her var saa forskjellig fra hvad vi før kjendte, den evige Prellen i Vertshusene, den idelige Spørgen om Pas, i faa Dage bleve disse efterseete og beskrevne over en halv Snees Gange, vor Veturin kjendte ikke til Veien, vi forfeilede den, og istedetfor ved Dag at naae Pisa kom vi først her i den sorte Nat. Efter lang Visitation og Plage kjørte vi ind i de mørke, lygteløse Gader; vor eneste Belysning var et stort, brændende Lys, vor Kudsk havde kjøbt sig ved Byens Port, og som han nu holdt foran sig, endelig naaede vi da Maalet: *Albergo del Ussaro*. »Den ene Dag ligge vi som Jeppe paa en Mødding, den anden Dag paa Baronens Slot!« skrev jeg hjem, her var det Baronens Slot. Vi trængte til Hvile, ret til et *dolce jarniente*, før vi drog ud at see Stadens Mærkværdigheder, Kirken, Daaben, Campo-Santo og det

skjæve Taarn. Det er Campo-Santo, Theatermaleren sædvanlig giver os i Decorationen til Klosterhallen i »*Robert le diable*«. I Buegangen her staae Monumenter og Basreliefs, et af disse er af Thorvaldsen, det forestiller Tobias Helbredelse, og Kunstneren har her i Portraitlighed givet sig selv som den unge Tobias. Det skjæve Taarn var just ikke indbydende at bestige, dog gik vi derop. Det er en Cylinder med Colonner udenom, og øverst oppe er slet intet Rækværk; den Side, der vender ud mod Havet, virker Søvinden opløsende paa, Jernet smuldrer, Stenene tabe deres Fasthed; det Hele er skident guult. Jeg saa herfra ud over en flad Egn til Livorno; nu er derhen kun en kort Flugt paa Jernbanen, en saadan var der ikke dengang, det gik med Veturin, og Udbyttet der syntes os ikke Reisen værd, vor Fører vidste Intet og viste os Intet, uden hvad vi kunde undvære at vide. »Der,« sagde han »boer en tyrkisk Kjøbmand, men i Dag er Boden lukket! der er en Kirke med et smukt Malerie, men det er taget bort. Den Mand, der gik forbi, er een af de rigeste i Byen!« og dette var noget af det Interessanteste han meddeelte os, saa førte han os til Synagogen, »den smukkeste og rigeste i Europa;« den gjorde det Modsatte af et religiøst Indtryk paa os, den lignede indeni aldeles en Børs, og det mig uvante, at de Alle her gik med Hatten paa, at de talte høit i Munden paa hinanden, var mig uhyggeligt. Skidne Jødebørn stode op paa Stolene, nogle Rabbi grinede fra en Slags Prædikestol og morede sig over et Par gamle Hebræer; oppe ved Tabernaklet puffede og skød den Ene til den Anden, der var en Trængsel og Bestormelse. Her var ikke Tanke til Andagt og kunde ikke være det. Oven over os Alle, paa et stort Gallerie,

sad bag et tæt Gitter Qvinderne næsten skjulte. — Det Skjønne i Livorno, det var en Solnedgang, som Ildflammer lyste Skyerne, Havet skinnede, Bjergene skinnede, det var Rammen om den skidne Stad, Indfatningen der gav italiensk Pragt — dog snart udfoldede denne sig i sin Kunstherlighed, vi naaede F l o r e n t s.

Jeg havde ikke tidligere haft Øie eller Sands for Sculptur, saagodt som Intet heraf havde jeg seet hjemme, og i P a r i s var jeg som de Fleste gaaet stirrende forbi; intet Malerie havde endnu ret fyldt og grebet mig, det var i F l o r e n t s ved Besøgene i de herlige Gallerier, i Kirkerne mellem Monumenter og Herligheder, at med Eet min Kunstsands ligesom blev vakt. Jeg stod foran »den medicæiske Venus«, det var, som Marmor-Øiet havde Seekraft, jeg følte mig forunderlig andægtig betaget, og jeg kunde ikke rive mig løs:

Af Havets Skum, saa hvid og let,
Skjøn, som en Gud kun tænker det,
Hun evig ung sig hæver;
Slægt jorder Slægt paa Verdens Ø.
Men Kjærlighed kan aldrig døe,
Gudinden evig lever!

Daglig besøgte jeg Gallerierne, og her var det altid »den medicæiske Venus« og »N i o b e g r u p p e n«, der længts holdt mig. — Der er en Sandhed, en uendelig Skjønhed i denne store Gruppe; og just ved dens enkelt fritstaaende Statuer, som man gaaer ind imellem, er man ligesom midt paa Skuepladsen selv. Den forstenede Moder udbreder sit Gevandt over den sidste endnu levende Datter, man seer paa Barnets Hoved, at Pilen kommer, og paa Haandens Stilling, at Pilen maa ramme.

Hvilken Skat af herlige Billeder lod ikke her en ny Aandens Verden rulle op for mig; jeg saae Raphaels »Madonna della Seggiola« og »Madonna del Granduca«, den ene Herlighed aabenbarede sig efter den anden; tidligere havde jeg vel ved Kobberstik og Gipsafstøbninger lært at kjende en Deel af hvad jeg her fandt, men jeg havde intet stort Indtryk modtaget, Intet deraf var aandeligt gaaet over i min Sjæl, jeg følte mig derfor som et nyt Menneske. — De betydeligste Kirker bleve besøgte og oftest *Santa Croce* med sine mægtige Marmormonumenter. Sculptur, Malerkunst og Architectur personificerede sidde om *Michel Angelo's* Kiste. *Dante's* Liig gjemmes i Ravenna, men *Santa Croce* har hans Monument, Italia peger paa Digterens colossale Statue, medens Poesien græder over hans Sarcophag. Fra *Canova's* Haand staaer her et Monument for *Alfieri*, Maske, Lyre og Laurbærkrands pranger her, Italia græder over Graven; mindre storartet er Graven over *Galilei* og *Macchiavel*, men Stedet selv lige helligt.

En Dag, vi tre Landsmænd gik for at søge en fjerde, Kobberstikkeren *Sonne*, og alt var i Qvarteret, hvor han skulde boe, talte vi høit med hverandre, da kom der en Mand i Skjorteærmer og med Skjødskind, han spurgte os paa Dansk: »Mine Herrer, hvem søge De efter?« — Det var en kjøbenhavnsk Kleinsmed, han havde nedsat sig her, giftet sig med en fransk Pige og nu været ni Aar borte fra Danmark. Vi fik hans Historie og fortalte ham igjen om Hjemmet; i det rige Florents gik han og længtes efter »Møntergaden.«

Afreisen kom, vi vilde over *Terni* for at see Vandfaldet der og da til *Rom*; det var en heel Lidelsesreise, om Dagen brændende Sol, om Aftenen og Natten

giftige Fluer og Myg, dertil havde vi en mindre heldig Veturin og alle Plager som knytte sig dertil; de Beundrings-Phraser om Italiens Deilighed og Herlighed, som rundt om i Vertshusene vare skrevne paa Ruder og Vægge, fandt vi at være som Travestie; mindst tænkte jeg da, med hvilken Kjærlighed mit Hjerte siden skulde slutte sig til dette Skjønhedens og Mindernes Land.

Alt i Florents, idet vi vare stegne ind i den iøvrigt gode Karreet, Veturinen bragte, begyndte vor Qval; ved Vogndøren stillede sig en Skikkelse, der saae ud som Job, da han skrabe sig med Potteskaar, vi rystede med Hovedet, idet han rørte ved Vogndøren, han gik om paa den anden Side, der fik han samme Mindelse om at fjerne sig, og da han igjen kom og igjen bortvistes, traadte Veturinen frem og sagde os, at det var en fjerde Passageer, en *Nobile* fra Rom; det imponerede, og han kom ind, men den Skidenhed, der var i Krop og Klæder ved Mennesket, bestemte os ved første Holdsted til at erklære Veturinen, at vi ikke gjorde Reisen med ham til Rom, dersom denne Herre skulde sidde inde hos os; efter megen Snakken og Gestikuleren saae vi *Nobile* krybe op hos Kudsken. Det blev en skyllende Regn, jeg havde ondt af Stakkelen, men han var rigtig nok ikke til at være i Stue med, mindre i Karreet, og saa lod vi Regnen vaske ham. Veien var romantisk deilig, men Solen brændte, Fluerne omsusede os, vi forsvarede os med Myrtegrene, Hestene saae ud som Aadsler, saa besatte vare de af Fluemasser. Vi overnattede i et rædsomt Hul i Levane. Vor *Nobile* saae jeg staae op i Skorstenen der og tørre sig ved Ilden, medens han hjalp Vertinden med at plukke Hønsene, vi skulde spise, og imidlertid

udtale sin Vrede over os kjætterske Englændere, hvem Straffen nok vilde komme over, og det gjorde den ogsaa allerede samme Nat. Vi lod, for at faae frisk Luft, alle Vinduer staae aabne og bleve da om Natten saa aldeles ødelagte paa Ansigt og Hænder af Myg og Fluer, at vi hovnede og blødte; min ene Haand fremviste alene syv og halvtredsindstyve Stik; jeg følte Smerte og Feber derved. Næste Dag gik det over *Castiglione* gennem frodige deilige Landskaber med Olieskove og Druer; smukke, halvnøgne Børn og gamle Matroner med sølvhvidt Haar gik og vogtede kulsorte, hudblanke Grise; ved Søen *Tracymenes*, hvor *Hannibal* stred, saae jeg ved Veien det første fritvoxende Laurbærtræ; vi kom nu ind paa det pavelige Gebeet, og efter at have overstaaet ved Doganen Visitationen af vore Pas og Kofferter, gik det frem under den deiligste Solnedgang. Jeg saae en Farvepragt, jeg aldrig glemmer, men Vertshuset var skrækkeligt: Gulvet sønderbrudt, Krøblinger udenfor Døren, Vertinden, i en skiden Blouse, grinende som en fæl Hex, spyttede hver Gang efter at have bragt en Ret Mad til os, og gik saa ud ad Døren.

Jeg har tænkt paa dette Sted, da jeg i »*Lykkens Galoscher*« gav et Billede af, hvor ilde der ogsaa kan være i »*bella Italia*«. Næste Formiddag naaede vi *Perugia*. Byen, hvor *Raphael* var i Lære hos *Perugino*, vi saae Billeder af Eleven og af Mesteren; saae fra Høiden ud over de udstrakte Olieskove det samme smukke Landskab, der afspeilede sig i *Raphaels* Øine, som engang i Keiser *Augustus's*, da Triumphbuen af Qvadersteen her reistes for ham og endnu staaer, som var den fuldendt i gaar. Mod Aften var vi i *Foligno*, der frembød Skuet af en falde-

færdig By. Næsten alle Huse i Hovedgaden var fra Gjenboe til Gjenboe understøttet ved Bjælker. Her havde kort forud været Jordskjælv; store Revner saae man i Murene, enkelte Huse laae ganske i Gruus; det begyndte at regne og storme; hyggeligt var det slet ikke i Vertshuset, og Maden selv var ikke engang spiselig for os, som led af Sult.

»Kennst Du das Land!«

sang en ung Tydsker parodierende, mens Vind og Regn ruskede paa de skrøbelige Vinduer. Nu kommer nok et Jordstød til, tænkte vi, saa falder da den hele Herlighed! men den faldt ikke, og vi sov godt — og næste Eftermiddag var vi ved T e r n i foran det herlige Vandfald, mellem Laurbær og Rosmarin, høit over udstrakte Olieskove i al Italiens Deilighed; en lille Flod styrter sig fra Fjeldet, det er det Hele, men det er saa uendeligt deiligt at see, Vandstøvet stod som en Damp høit op i Luften; Solen belyste Alt med stærke, røde Straaler og sank, og det blev pludselig mørkt; fuldkommen Nat var det, da jeg kom gjennem den sorte Olieskov, som jeg, skilt fra mit Selskab, lagde tilbage med en ung, livlig Amerikaner, der imens fortalte om N i a g a r a, om C o o p e r og de store Stepper.

Den følgende Dag var regnfuld, Veien slet, Omgivelserne frembød intet Nyt, vi følte kun Træthed og Besværlighed; det smudsige N e p i bød os et skident Hotel; kun Aftenvandringen her, hvor Tilfældet førte mig udenfor Byen til nogle Ruiner, hvor et Vandfald bruste ned i en Afgrund, frembød en smuk Erindring, der er voxet ind i Romanen »I m p r o v i s a t o r e n«; jeg har ladet A n t o n i o her sidste Gang see F u l v i a s

Ansigtstræk. Endelig kom Dagen, da vi skulde naae R o m ; vi rullede afsted i Regn og Rusk, kom forbi det af H o r a t s besjungne »*Monte Soracte*« og ind paa Roms Campagne, men Ingen af os følte dens Skjønhed eller grebes ved Bjergenes Farver og deilige Bølgelinier, vi tænkte kun paa Maalet, paa Hvilen der, og jeg be- kjender, at da vi ved *La Storta* stod paa den Høi, hvor de, som komme Nordfra, første Gang øine R o m, hvor Pilegrimen knæler i Andagt, og mangen Reisebeskriver fortæller os sin Henrykkelse og Opløftelse af Skuet, var jeg ogsaa glad, men mit Udraab tydede slet ikke paa en Digter: ved første Gang at øine R o m og Peters- kirken raabte jeg høit: »Gud skee Lov! nu kan vi snart faae Noget at spise!«

R o m !

Det var den 18de October, midt paa Dagen jeg kom til R o m, den By af alle Byer i Verden, hvor jeg snart følte mig som født og hjemme. Jeg kom be- tids netop den Dag til en af de sjeldneste Begivenheder, R a p h a e l s anden Begravelse. — Paa *Academia St. Luca* gjemte man i mange Aar et Dødningehoved, der udgaves og fremvistes som hans, men da der i de sidste Aar var vakt Tvivl om dets Ægthed, gav Paven, G r e- g o r d e n S e x t e n d e Tilladelse til, at Graven i Pan- theon, eller som dette Sted nu som Kirke nævnes: *Santa Maria della Rotonda*, maatte aabnes; man fandt den Døde heel og holdende. Nu skulde Liget igjen bisættes. Da Gravstedet blev aabnet og Benene taget frem, havde Maleren C a m u c c i n i faaet Eneret til at male det hele Billed. H o r a c e V e r n e t, som da levede paa

det franske Academie i R o m, vidste Intet herom, tog sin Blyant og gjorde en Skizze; det pavelige Politi, som var tilstede, forbød ham det, forundret saae han paa dem, og sagde ganske roligt: »men efter Hukommelsen tør man dog hjemme gjøre sig en Erindring derom?» det kunde man Intet sige til, og nu, fra Kl. 12 om Middagen til 6 om Aftenen, malede han sig et smukt lignende Oliemalerie og lod derpaa gjøre en Plade til at give det i Aftryk, men denne blev strax af Politiet lagt under Beslag, hvorover H o r a c e V e r n e t skrev et heftigt Brev og forlangte, at man inden fire og tyve Timer skulde levere ham Pladen tilbage, da Kunsten ikke som Salt og Tobak kunde lægges under Monopol; han erholdt den ogsaa, men han brød den itu og sendte Stykkerne af den med et i en bestemt Tone ildfuldt skrevet Brev til Hr. C a m u c c i n i, og sagde, at han heri vilde vise ham, at det ikke var hans Hensigt at benytte sig af den til hans Skade. — C a m u c c i n i lod Pladen sætte sammen igjen og sendte den med et høist venligt Brev tilbage til H o r a c e V e r n e t, idet han erklærede, at han opgav ganske at udgive sin Tegning; nu fik Enhver Lov til at tegne Graven, det vrimlede derfor med Afbildninger.

Vore Landsmænd skaffede os Billetter til Festen, og vor første Indtrædelse i Rom blev saaledes at tage Deel i R a p h a e l s Jordefærd. Paa en sortklædt Forhøining stod den Mahognikiste, bedækket med et gyldent Klæde. Præsterne sang et *Miserere*, Kisten aabnedes, og de oplæste Efterretninger bleve nedlagte der; et usynligt Chor klang gribende smukt, idet Processionen satte sig i Bevægelse Kirken rundt. Alle de betydeligste Kunstnere og Fornemme fulgte; her saae jeg i

R o m første Gang igjen T h o r v a l d s e n, der som de Andre i Processionen skred langsomt frem med sin Voxkjerte. — Det høitidelige Indtryk forstyrredes imidlertid hos mig ved det jordiske Uskjønne, da man for at faae Kisten ind i den smalle Aabning maatte løfte den saaledes paa Spids, at de i Orden lagte Been og Knokler atter faldt sammen. Man hørte hvorledes de ramlede.

Jeg var altsaa nu i R o m, og følte mig saa vel der; af alle Landsmænd tog hjerteligst og med meest ungdommelig Glæde Medailleur C h r i s t e n s e n mod mig; vi havde før ikke personlig kjendt hinanden, men gennem mine lyriske Digte var jeg bleven ham kjær, han førte mig strax til T h o r v a l d s e n, der boede paa sit gamle Sted i *Via felice*; han sad just og arbeidede paa sit Basrelief »Raphaël«; Denne siddende paa Ruiner, hvor der i Basrelief sees Gratierne og Harmonien; han tegner efter Naturen, Kjærligheden holder Tavlen for ham, medens den tillige rækker ham Valmuen, en billedlig Hentydning paa Kunstnerens tidlige Død; Genien med Faklen seer veemodig paa ham, og Sirenen holder sin Krands over hans Hoved. — T h o r v a l d s e n udtalte saa levende og livlig sin Idee, fortalte om Gaarsdagens Fest, og om R a p h a e l, C a m u c c i n i og V e r n e t; en Mængde herlige Billeder, købte af nulevende Mestere, og som han vilde efter sin Død skjænke Danmark, maatte jeg see. Den jevne Lige-fremhed, det milde Hjertelige hos den store Kunstner greb mig, der var forunderlig blød, saa at jeg næsten i Taarer forlod ham, uagtet vi nu hver Dag, som han sagde, skulde sees. — Af andre Landsmænd, der smukt og inderligt strax sluttede sig til mig, var L u d v i g B ö d t c h e r, af hvem vi have flere smukke Digtning-

ger med italiensk Natur; han levede som privat Mand i Rom for Kunst, Natur og et aandfuldt *dolce farniente*; som gammel Romer havde han tilbragt her mange Aar, vidste Besked om alt Interessant og Smukt, i ham fandt jeg en Fører med Aand og Kjendskab. Endnu Een sluttede sig ligesaa varm og trofast til mig, det var Maleren K ü c h l e r, dengang endnu legemlig og sjælelig ung, og ikke uden Humor, altid vidste han at sige et spøgende Ord; da anede jeg ikke hvad nu er skeet, at han skulde ende som Tiggermunk i et lille Kloster i S c h l e s i e n; han, den spøgende, hjertensgode og, som jeg da syntes, aandelig friske Ungersvend, der malede de skønne italienske Billeder med altid lidt erotisk Skjælmeri ved. Da jeg, flere Aar efter, anden Gang kom til R o m, var Ungdomssindet borte, kun enkelte Gange slog Lunet lidt op, og 1841, da jeg tredie Gang saae R o m, var han bleven Catholik, malede kun Altertavler og fromme Billeder. — Nu som vi veed, blev han for et Par Aar siden indviet af *Pio nono* til Tiggermunk, og drog saaledes barfodet gennem T y d s k l a n d op til et fattigt Kloster i de preussiske Stater, ikke længere Maleren A l b e r t K ü c h l e r, men Franciskaneren *Pietro di sante Pio*. — Gud give ham her den Fred og Lykke, han vistnok, misforstaaende den alkjærlige Gud, paa en forvildet Vei'søger og — vil finde! — Han var i vort Mødes Uger og Maa-neder den oplivende, kjærlige Ven; jeg husker ham helst fra disse første Tider, der dog, uagtet jeg var i Rom, Stedet for mine Ønskers Maal, ogsaa bragte mig tunge, haarde Timer; men før vi oprulle disse, ligge endnu et Par smukke Dage, med Bjergluftning i den deiligste Natur. Det var endnu som paa den smukkeste Sommertid hjemme, og uagtet Rom var ny for mig,

med al sin Herlighed maatte dog det deilige Veir benyttes; en Tour ud i Bjergene blev bestemt, K ü c h l e r, B l u n c k, F e a r n l e y og B ö d t c h e r, der vare som hjemme der, førte os an; deres Kjendskab til det italienske Folk og Landets Skik og Brug gjorde det ikke blot saare billigt, men jeg fik Alt saa grundigt, saa klart, jeg blev ligesom aandigt climatiseret her, og der nedlagdes hos mig de fleste Spirer til Skildringer af den italienske Natur og Folkelivet, dem jeg siden har givet i »I m p r o v i s a t o r e n«; om en saadan Bog var der endnu ikke Tanke hos mig, ikke engang Tanke om at levere Reiseskildringer; denne Uges Vandretid var ubetinget min lykkeligste, min meest ublandede nydende Tid i dette deilige Land.

Over C a m p a g n e n, forbi Oldtids Grave, male- riske Vandledninger, Grupper af Hyrder og deres Hjorde, gik det til Albanerbjergene, hvis blaa og deilige Bølgelinier syntes saa nær i den gjennemsigtige Luft; i F r a s c a t i, hvor vi tog Frokost, saae jeg første Gang et rigtig folkeligt »Osterie«, opfyldt af Bønder og Geistlige. Høns og Kyllinger løb om paa Gulvet, Ilden brændte herinde paa Skorstenen og lige ind til den trak de pjaltede Unger vore Æsler, som vi satte os op paa, og som nu gik i Trav og i Stadighed, som det selv behagede dem, altid ind i Bjergene forbi Ruiner af C i c e r o s V i l l a hen til det gamle T u s c u l u m, der nu kun frembød brolagte Gader men ingen Huse, ikkun Muurstykker, mellem Laurbær og Kastanier; vi besøgte *Monte posio*, hvor der fra en dyb Brønd var en saadan Resonants, som gjemtes der Tonernes Væld, det Tonedyb, R o s s i n i leende og jublende øste fra, og hvor B e l l i n i lod sine Taarer falde, og kun vee- modige Melodier klang ud over Verden. Om Aftenen

vare vi igjen i Frascati. Maanen lyste straalende over de fløielssorte Cypresser om Borgen C e n c i, hvor B e a t r i c e levede og forsvarede sig mod sin dyriske Fader. Mellem »s a m l e d e D i g t e«, under Overskriften I t a l i e n, findes et Digt derfra: B e a t r i c e C e n c i. I F r a s c a t i var Fyrværkeri, Raketterne steg over de mørke Træer, og Byen gjenlød af Jubel.

Tidlig næste Morgen gik vi til Fods op ad Bjergene, Campagnen laae under os, vi øinede Middelhavet, snart naaede vi *Grotta ferrata*, til hvis Kloster D o m e n i c h i n o flygtede for et Mords Skyld, og her af Taknemlighed malede og gav Klosteret fire ypperlige Billeder; Veien, vi gik, førte tæt forbi et mægtigt Træ, der med sin store Krone hvævede sig til et Kapel, den øverste Deel af det var tilklippet i Form af et Kors med en Krands omkring, de nedre større Grene dannede en mægtig Kuppel, inde i den hule Stamme var op-hængt et Skab, baḡ hvis Glasruder man saae Madonnas Billede. Den hele Vandring var som igjennem en rig, overfyldt Have, og altid vexlede Udsigten og Billederne. Vi gik over A r i c i a til G e n z a n o, Blomsterfestens By, og først om Aftenen naaede vi N e m i, hvor de store Plataner og Cacter groe hen ad Bjergskrænten, der engang var Krater og nu er et blomstrende Gjerde om den klare og dybe Nemisø. Hvor deiligt at dvæle her, aande Italiens Luft, høre fortælle om Festen her og Folkelivet; hver Vandredag var et deiligt Natur-Eventyr. En Morgen i graanende Veir red vi paa Æsler langs Skrænten af Albanersøen og kom der forbi en stor malerisk Hule; dens Vægge vare bedækkede med et Tæppe af det deiligste Grønne, de fine friske Venus-Haar, en Bregneart af uendelig Fiin-

hed og Skjønhed, dannede ligesom et hængende Draperi inde i Hulen selv, et eget feeagtigt Lysskjær faldt herind, det turde ikke males, om end Maleren kunde det; Den, som ikke saae det i Virkelighed, vilde ikke troe paa dets Sandhed. Vort Maal var den Dag Klostret paa *Monte Cavo*, her var ganske efteraarsagtigt koldt; Klosterhaven, indhegnet med prægtige Laurbær, strækker sig over Grunden, hvor Jupiter Stators Tempel stod, og hvor endnu enkelte mægtige Steenblokke findes. En stor udstrakt Sky skjulte under os det Meeste af Campagnen og R o m, men plndselig løftede Skyen sig og foran os laae R o m, Campagnen og Bjergene; vi saae tæt under os Albaner- og Nemisøen straale saa klare blaa, som to deilige Pigeøine. Hvilke Aftener, hvilke drømmende skjønne Vandringer under Spøg og Sang i disse Bjerglande, i denne friske Frodighed. Flere Scener af Folkelivet, som der nu blive sjeldnere, bleve ligesom af Tilfældet forundt os; vi saae den complete guldgalonerede Dulcamara selv paa sine Medicament-Vogne, med maskerade-udstafferet Tjenerskab, holde sin Markskriger-Tale. Vi mødte Røvere lænkede til den af Oxer trukne Vogn og omgivne af Gensd'armer; vi saae Begravelse, med Liget ubedækket paa Baaren, hvor Aftenrøden skinnede paa de hvide Kinder, og Drengene løb med Kræmmerhuse, i hvilke de opsamlede Voxet, der dryppede fra Munkenes Kjerter. Klokkerne klang, Sangen lød, Karlene spillede Morra, og Pigerne dandsede Saltarello til Tambourinens Klang; saa festlig, saa smuk saae jeg aldrig siden Italien, det var *Pignellis* Billeder lyslevende; jeg saae disse Blade i Natur og Virkelighed.

Vi vendte igjen tilbage til R o m, til Kirkernes Størhed, de herlige Gallerier og alle Kunsts-kattene, men

den vedvarende deilige Sommertid, skjøndt vi vare inde i November, kaldte os igjen til Bjergene, og denne Gang var det til Tivoli.

Morgenstunden begyndte dog at aande Efteraarskulde over Campagnen; Bønderne tændte Blus, som de varmede sig ved; vi mødte ridende Landsbyfolk i store sorte Faareskinds Pelse, som var det i Hottentotternes Land; men da Solen kom høit, straaledede den varm; Alt var grønt og friskt om Tivoli, Byen, ovenover styrtende Vande, mellem Olivenskovene, der prangede med Bouquetter af Cypresser og rødt Viinløv. De store Vandfald styrtede sig som hvide Skymasser ned i det Grønne; det blev en varm Dag, og vi kunde Alle have Lyst og Trang til at tage Styrtebade under Fontainen i Villa d'Este. — Her trives Italiens største Cypresser, mægtige som de i Orienten. — I den mørke Aften steg vi ned ved Foden af det steile Vandfald; vore Fakler lyste forvirrende ind i de tætte Laurbærhækker; Dybden tæt ved, hvor vi hørte det tordnende, styrtende Vand, syntes langt dybere, langt nærmere. Nogle Knipper Halm blev paa et Signal antændt over os, og belyste det gamle Sibylle-Tempel, der i den bævende Flamme traadte frem med sin Søilerække.

Vi vendte atter igjen tilbage til Rom, hvor endnu Folkelivet rørte og viste sig som i Goethes Tid, og hvor Kunstnerne sluttede sig saa beslægtede, saa smukt sammen, som jeg ikke siden har seet det.

Skandinaver og Tydskere dannede een Kreds, Fransk-mændene, der havde deres eget Academie under Forsæde af Horace Vernet, dannede et andet Hold. Ved Middagen i Osteriet »Lepre« havde hvert Landsmandskab sit eget Bord; om Aftenen kom Svenske, Norske, Danske og Tydskere sammen til eet Lag, og

her traf man endnu Størrelser fra en ældre Tid; her kom de to gamle Landskabsmalere R e i n h a r d og K o c h, ligesom ogsaa T h o r v a l d s e n. R e i n h a r d, der med Digterøie havde opfattet Italiens Natur, var voxet fast til dette Land, det han for stedse havde ombyttet med »*Bavaria*«; gammel og dog saa ung sad han her med funklende Øine og sølvhvidt Haar; han loe, saa det rungede; en Fløiels Trøie, en rød Uldhue paa Hovedet var det Characteristiske i hans Klædning; T h o r v a l d s e n bar en gammel Frakke, hvori hang Bajokordenen, den man her erholdt ved at træde ind i Forsamlingens »faste Stok«. — Den Indtrædende gav som oftest eengang for alle en Aften Drikkevarer til hele Forsamlingen; det kaldtes at gjøre »*Ponte molle*«; og den Indtrædende fik Bajokordenen, en Kobberskilling, som altid ved lignende Leiligheder blev baaren i Knaphullet. Der var da stor Udklædning og dramatiske Scener; den valgte G e n e r a l, dengang en ung tydsk Kunstner, mødte i en Slags Militair-Uniform, med Guldpapirs-Stjerne paa Brystet, ledsaget af S k a r p r e t t e r e n, som bar en Øxe og et Bundt Pile; et Tigerskind hang ham ned over Ryggen; dernæst kom M i n n e s a n g e r e n, der til Guitaren sang tidt en extemporeret Vise om Aftenens »*Ponte molle*«. I tidligere Tider havde det været Skik, naar en Landsmand første Gang kom til R o m, at modtage ham ude ved *Pons Aemilius*, der i daglig Tale kaldes »*Ponte molle*«; og da i Vertshuset derude at drikke Velkomst; nu var dette ført over i Kneipe-Livet, og inde i R o m selv var Modtagelsens Fest.

Der bankedes paa Døren, som Commandanten i D o n J u a n banker; den forventede Gjest kom, og nu begyndtes en Duet imellem Generalen indenfor og Solo

med Chor udenfor. Den Fremmede fik derpaa Lov at træde ind, og var da iført et Slags Blouse, bar lange Lokker og paaklignede store Papirs-Negle, dertil malet og udstafferet paa det meest Forvildede; de lange Haar og Negle bleve nu skaarne bort, den forrevne Blouse trukket af, og han blev pudset og pyntet til at træde i Kreds med de Andre, men først læstes op for ham Lovens 10 Bud, blandt hvilke var, at »han ikke maatte begjære sin Næstes Viin, og at han skulde elske sin General og tjene ham alene«. En stor, hvid Fane med en Viinflaske paa og Indskrift »*Vive la fogliette!*« Ordspil paa *L a f a y e t t e*, vaiede over ham. Nu gik Processionen, altid med den samme Sang om »en Rejsmand«, rundt om Bordene, og saa fulgte Sange i alle Nationers Sprog, en lystig »Snitzelbank«, der begyndte med »*Monte Cavo*« og »*Kleiner Bravo*«, blev given; stundom fulgte en og anden aftalt lystig Spas, som den, at en af Bønderne ude fra Gaden kom ridende paa sit Æsel midt ind i Stuen, til stor Forstyrrelse for det Hele, — eller at de virkelige Gensd'armer, efter Aftale, brød ind og lod som de vilde arrestere en eller anden Hædersmand, hvorved der blev Forvirring og lystige Grupper, der endte med, at Soldaterne ogsaa fik deres Fogliette.

Julen var vor smukkeste Fest; jeg har i »En Digters Bazar« omtalt samme, men saa festlig, saa frisk og lys som 1833 var den neppe nogensinde siden; vi maatte ikke paa denne hellige Aften juble og gjøre Løier inde i Staden, men vel udenfor, og vi fik dertil i *Villa Borg-hese's* Have et stort Huus tæt ved Amphitheatret. Blomstermaler *J e n s e n*, Medailleur *C h r i s t e n s e n* og jeg vare derude fra den tidlige Morgen, og i varmt Solskin gik vi i Skjorteærmer og bandt Krands og

Guirlander. Et stort Orangetræ med Frugterne paa var vort Juletræ; den største Gevinst, et Sølvbæger, med Indskrift: »Juleaften i Rom 1833«, var jeg den Heldige, der vandt. Hver af Gjesterne gav en Foræring, og det var en Betingelse, at vælge et eller andet Morsomt eller ved Indpakning og Devise see at gjøre det dertil. Jeg havde fra Paris et Par gulle, gule Flipper, der kun var at bruge til en Carnevals-Spas; disse vilde jeg anvende, men det tog en Vending, som man vil see, der kunde have endt Aftenen med Strid og Vrede. Det faldt mig ikke ind, at der kunde være anden Mening, end den, at Thorvaldsen her var den Betydeligste, og at jeg altsaa nok kunde give ham, fremfor Nogen, Krandsen. Flipperne, der bar Misundelsens Farve, kom altsaa med i Spøg; jeg vidste ikke, hvad vi nu kan læse i Thieles »Thorvaldsens Levnet«, at der mellem Bystrom og Thorvaldsen engang havde været en Strid om deres gjensidige Dygtighed. Bystrom meente, at Thorvaldsen overgik ham i Basreliefs, men ikke i Grupper; da blev Thorvaldsen heftig og udbrød: »Du maa binde mig mine Hænder, og jeg skal med mine Tænder bide Marmoret bedre, end Du kan hugge!«

Ved vor Julefest var baade Thorvaldsen og Bystrom tilstede; jeg havde for min store Landsmand bundet en Krands og skrevet et lille Vers med den; Foræringen gjaldt ham, men ved Siden laae de gule Flipper, og dem skulde Den have, der tilfældigviis ved Lodtrækning fik Pakken; Loddet vilde, at den tilfaldt Bystrom, og Indholdet af Verset til den Vindende var: »Du kan beholde Misundelsens gule Flipper, Krandsen skal Du række Thorvaldsen!« Øie-

blikkelig kom Alt i Bevægelse over denne Mangel paa Tact eller daarlige Vittighed, men snart, da man indsaae, at det jo ganske tilfældigt var faldet i B y s t r ø m s Hænder, og man hørte, det kom fra mig, hvem man ikke tiltroede nogen Braad, jevnede sig Alt, og det gode Lune kom igjen.

Jeg havde skrevet en Sang — den var min egentlige første skandinaviske Vise. — I R o m var Julen en naturlig skandinavisk Fest, men skandinaviske Sympathier var der ikke Spor af. Til Overskrift havde jeg sat: »S k a n d i n a v e r n e s J u l e s a n g i R o m 1 8 3 3«; den var skreven til Melodien: »Ung Adelsteen paa Thinge stod.«

Sødt dufter Juletræets Blad.
 Det stod igaar i Laurbærlunden!
 Lad os, som Barnet, være glad,
 Vi er' jo Alle Børn i Grunden,
 Den ene Forskjel kun jeg seer,
 Een veed lidt mindre, Een lidt meer.

Husk, hvor det hjemme dog var smukt
 Ved Juletid, da vi var mindre,
 Vi stod ved Døren, der var lukt,
 Saae gjennem Sprækken Lyset tindre,
 Tidt Nabobørnene var med —
 Her finder nu det samme Sted.

Dansk Svensk og Norsk, et Kløverblad,
 Med Sundhedskraften, Troskabsflammen,
 De Brødre tre, der skiltes ad,
 I Roma knytttes atter sammen!
 Eet Sprog, eet Hjem os Himlen gav,
 Og Broder er hver Skandinav!

Ei Drot og Hjem vor Sjæl forlod,
 Hvad Hjertet elsker, maa det prise,
 Held Danmarks Fred'rik Eie god,
 Held Sverrigs Carl Johan den Vise,

Den Skaal gjensidig tømmes maa,
Thi Brødre her hos Brødre staa!

Saa selsomt skifter Livet om,
Saa mangt et deiligt Billed svinder,
Dog denne Julefest i Rom,
Vil staae blandt vore skjønne Minder,
Thi grib og nyd med Barnets Sjæl
Vor lykkelige Juleqvæl!

Sangen var sjungen, der blev en Pause, Enhver vilde have sin Konges Skaal først udbragt; endelig bleve de forenede udbragte. Jeg havde af en naturlig Tact, uden Tanke om Politik, vidst valgt det Rette; men jeg fik over Bordet Bebreidelse for »de mange Konger«, og siden lød det til mig fra Kjøbenhavn, at høitstaaende Folk havde fundet det underligt, at jeg, der reiste for danske Penge, besang den svenske Konge. Det forekom mig, at det vilde have været høist upassende, om ikke i en Kreds af Danske, Svenske og Norske, begge Konger, ligesom de tre Folk her, ogsaa stilledes sammen; vi vare Nabobørn fra Norden, og hver af Gjesterne var tillige Vært. — Men min Mening var, som sagt, dengang ikke alle de Andres; det har siden rigtigt og smukt forandret sig, men jeg fik mine Skjend — fordi jeg kom for tidlig, og dog i rette Tid, paa rette Sted.

Da jeg med *Thorvaldsen* og nogle af Selskabet ved Midnat forlod Festen, og vi bankede paa *Roms Port*, var det for mig som i »*Ulysses von Ithacia*«, hvor *Chilian* banker paa Trojas Port; »*Chi è?*« spurgte de; »*Amici!*« svarede vi, og nu aabnedes en saa lille Laage, at vi næsten maatte krybe igjennem den. — Det var et deiligt Veir, som en Sommernat i Norden. »Det er anderledes end hjemme!« sagde *Thorvaldsen*, »Kappen bliver mig ordenlig for tung!« —

Fra Hjemmet modtog jeg sjældent Breve, og de, der kom, paa et Par Undtagelser nær, vare altid opdragende, smaalige, ubetænksomt skrevne; de maatte bedrøve mig, og Virkningen af disse var altid saa stærk paa mig, at de af Landsmændene, jeg her i R o m holdt af og holdt mig til, altid udbrød: »Har De nu igjen faaet Brev hjemmefra? Jeg vilde ikke læse de Breve, og jeg vilde kaste saadanne Venner fra mig, der kun pine og plage!« Jeg trængte jo til at opdrages, og man opdrog mig, men haardt, ukjærligt; man tænkte ikke over, hvor tungt det døde Ord kan fra det Skrevne lægge sig paa Hjertet. Naar Fjender slaae med Svøber, slaae Venner med Skorpioner.

Om »A g n e t e« havde jeg endnu Intet hørt; den første Udtalelse om den var fra en »god Ven«. Hans Dom over Digtet giver os et Billede af den A n d e r s e n, jeg dengang var.

»Du ved din, jeg kunde næsten sige unaturlige, Følsomhed og Barnlighed er meget forskjellig fra mig — — jeg maa sige Dig, at jeg havde ventet noget Andet her — en anden Aand, andre Ideer og Billeder, allermindst en Character som Henning; kort sagt: Agnete synes mig aldeles lig dine Digte (NB. de bedste af dine Digte), skjøndt jeg havde haabet i Eet og Andet at see Spor af en aandelig Forandring hos Dig, som en Virkning af Reisen; herom har jeg talt med **, og han er enig med mig, og da han, som baade er din Ven og paa en Maade Mentor, har skrevet Dig en Deel til desangaaende, skal Du blive fri for Raad og Paamindeiser fra min Side; — — — Kjære Ven, jag de Pengebekymringer og hjemlige Tanker paa Døren, og drag den fulde Nytte af din Reise! lidt mere Mandighed og Kraft, lidt mindre Barnlighed, Overspændthed og Sen-

timentalitet, lidt mere Studeren og Trængen til Bunds — og jeg skal gratulere A n d e r s e n s Venner til hans Hjemkomst og Danmark til sin Digter!« —

Det var fra et Menneske, jeg holdt af, En af dem, som var mine sande Venner, yngre i Aar, men i lykkelige Forhold og af Dygtighed, En af dem, som mildest vilde udtale sin Mening, da jeg jo var »saa følsom, saa barnlig«. Forunderlig, at han og andre fornuftige Folk kunde tænke at see en stor Forandring hos mig i »A g n e t e«, indvirket af Reisen, der, som tidligere er sagt, bestod i at seile med Dampskib til K i e l, gaae med Diligence til P a r i s og senere til S c h w e i z, og derfra alt i den fjerde Maaned at hjemsende Digtet. Reises Resultat kunde ikke vise sig før efter Aar og Dag, og da bragte jeg »I m p r o v i s a t o r e n«.

Men dybere rystede mig, hvad en anden af Vennerne, en af dem, jeg meest kunde stole paa, skrev:

»Jeg har ikke Haab om, at der ved denne Subscription vil tilfalde Dem nogen ordentlig Fordeel. De veed ikke, A n d e r s e n, saaledes som jeg og de Andre, der mene Dem det godt og holde oprigtigt af Dem, hvorledes Folk, — ja næsten Alle — det er forskrækkeligt med hvor faa Undtagelser — hvorledes Folk yttre sig: »Har han nu igjen smurt Noget sammen?« — »jeg er for længe siden kjed af ham« — »det er altid det samme, han skriver!« — kort sagt: det er utroligt, hvor faa Venner Deres Musa nu har. Hvad er Grunden dertil: D e s k r i v e r f o r m e g e t! Naar det ene Arbeid er under Trykken, er De halv færdig med Manuskriptet til det andet; ved denne rasende, denne beklagelige Productivitet nedsætter De Deres Arbeider i den Grad, at ingen Boghandler tilsidst vil have dem for Intet. Tænk De nu ikke — efter Deres Brev til . . . . — igjen at skrive en Reise« — (det var »I m p r o v i s a-

t o r e n«, der begyndtes i Rom) — »hvem, troer De, vil købe en Bog i flere Bind, som handler om Deres Reise, en Reise, som Tusinde have gjort, og to tusinde Øine have vel ikke forbigaaet saa Meget, at De kan fortælle to Bind Nyt og Interessant. Det er dog i Grunden en umaadelig Egoisme af Dem at tiltroe Folk den Interesse for Dem. Skylden maa være Deres egen; thi Publicum, idetmindste Recensenterne, have sandelig ikke givet Dem Anledning dertil. Dersom jeg kjender Dem ret, A n d e r s e n, saa vil De ganske rolig og med Selvtilfredshed svare mig: »Ja! men naar Folk nu faaer min »A g n e t e« at læse, saa vil de nok forandre Deres Tanker, saa vil de see, hvorledes min Reise har virket til det Bedre, gjort mig modnere o. s. v.« Dette er omtrent Indholdet af Deres sidste Brev. Men De tager Feil, A n d e r s e n, De tager sørgeligt Feil. »A g n e t e« er saa aldeles den gamle A n d e r s e n s, saavel i de smukt barnlige Steder, som i hvad vi kjende fra hans tidligere Arbeider; jeg har tidt været grædefærdig over de mange Bekjendte, jeg traf i »A g n e t e« og som jeg ikke ønskede at træffe; som oftest qualtes min Graad af Ærgrelse. Naar De har læst dette, siger De, at jeg er urimelig o. s. v. Jeg vil derfor meddele Dem Følgende: En Mand, som har megen Interesse for Dem, og som De har megen Agtelse for, hvis Dom De stoler meget 'paa, betroede jeg mine Sorger med Hensyn til Correcturen, og anmodede ham om tilligemed mig at gennemsee Manuskriptet til foreløbig Gjennemlæsning, og erholdt følgende Svar fra ham: »Jeg havde havt i Sinde at tilbringe denne Aften med A n d e r s e n s »A g n e t e«, men kan ikke døie det! det piner mig at læse et saa maadeligt Product af ham, og jeg beder Dem om Pardon; thi det er mig ikke muligt

ved Gjennemlæsningen at lænke paa at rette Smaa-feil, hvor det, jeg endnu har læst, kun yderst sjældent frembyder et enkelt Lyspunct. Er Talen om at gavne vor fraværende Ven, saa er der intet Andet at gjøre, end at holde det Hele tilbage; det vil efter min Mening være et sandt Venskabsstykke mod ham. Ulykken er, at *Oehenschläger* engang har sendt Mesterværker hjem fra Paris; derfor er formodentlig dette over Hals og Hoved smurt sammen. Jeg sender Dem Manuskriptet tilbage og vasker mine Hænder; gjør De ligesaa! Det vilde maaskee angre os engang i Tiden at have staaet Fadder til det Barn.« — Deraf vil De for det Første see, at det Foranførte ikke er min Mening alene; De vil desværre tidsnok faae at see, at det er næsten Alles. For Guds Skyld, for Deres Digteræres Skyld, lad være at skrive i nogen Tid, i det mindste i et halvt Aar; tilbring den ene Halvdeel af Deres Reise med at studere og more Dem, og den anden Halvdeel med det Samme. Derved mener jeg ikke, at De skal studere Historie efter *Millots* Verdenshistorie, som De skriver, at De gjør. De svarer mig, at De maa skrive, for at leve, for at have Penge. Velan, det indrømmer jeg, hvor tungt det end er; men er der nogen Tid, at De kan undvære at skrive, da er det dog vistnok i de to rimeligviis eneste Aar, at De har en Understøttelse af 600 Rdl., skjøndt jeg vel indseer, at De kun med Nød kan komme ud af det med disse!»

Nu meldes om, at jeg ikke kan vente nogen yderligere Understøttelse af Fonden og heller ikke haabe at erholde det saakaldte »Lassenske Legat«, og Brevets Slutning lyder:

»Hermed ende Ubehagelighederne. I næste Brev, De faaer fra mig, skal jeg beflitte mig paa en venligere

og roligere Tone; thi i dette har jeg været lidt arrig. Derfor vil jeg ikke meddele Dem noget Vidtløftigt om en Recension af Deres »S a m l e d e D i g t e«, som for nylig har staaet i Maanedsskriftet, hvor De i Sammenligning med Hertz, Hansen, Holst, Christian Wintner og »Kjærlighed ved Hoffet«, bliver noget nedrigt behandlet; den er vel af M o l b e c h ; den er foruden, som sædvanlig, arrig, tillige vittig paa hans Maneer. Men, i Sandhed, De taber ikke ved at critiseres paa den Maade!« — Critiken var af M o l b e c h.

Man vil forstaae, hvilken Smerte dette Brev vakte hos mig; nu, mange Aar efter, hvor Alt er klaret, og jeg selv rolig seer paa det og det Hele, forstaaer jeg saa godt den inderlige Deeltagelse for mig! Man seer, hvorledes selv Den, der helst holdt paa mig, blev betaget af den almindelige Haan og Forkastelse, hele Hjemmet kastede paa mig. Jeg blev saa overvældet af dette Brev, at jeg i Fortvivlelse nær havde glemt min Gud, opgivet ham og Menneskene. Jeg tænkte paa Døden, som en Christen ikke bør gjøre det. Men, spørger man maaskee, var der ikke en Eneste, som alt dengang sagde et venligere, mere opmuntrende Ord om »A g n e t e«, den Digtning, der var sprungen ud af mit Hjerte og ikke, som man skrev, »over Hals og Hoved smurt sammen«. Jo, Een, og det var Fru L æ s s ø e. Kun et Par Ord fra hende vil jeg anføre:

— — »Jeg tilstaaer, »A g n e t e« har vel ikke gjort stor Lykke, men at den skulde nedrives saadan, som De har hørt, det er vist kun Ondskab, der kan sige det. Der er store Skjönheder, men jeg troer, det var Feil at behandle dette Stof; jeg troer ogsaa, jeg meente det, før De begyndte. »A g n e t e« er en Sommerfugl for os Danske, som vel maa sees paa, men ikke røres ved.

De har behandlet hende selv saa luftig, men De har givet hende tunge Omgivelser og gjort hendes Kreds for lille til at flagre bort i.«

Rystet i Sjæl og Sind af Sorg ved Hjemmets Dom over mig, samt Forkastelsen af hele min Virken, kom Efterretningen om min gamle Moders Død. Collin meldte mig det, og mit første Udbrud var: »Gud, jeg takker Dig! nu har hun Ende paa sin Nød, som jeg ikke kunde lindre!« Jeg græd, men kunde dog ikke ret vænne mig til den Tanke, nu ikke at eie en Eneste i Verden, der efter Blodet og Naturen maatte elske mig. Dette nye Indtryk gav mig Taarer; jeg kom ret til at græde ud, og havde en Fornemmelse af, at hende var skeet det Bedste; jeg vilde jo aldrig kunne komme til at gjøre hendes sidste Dage sorgfrie og lyse; hun var død under en glad Tro om min Lykke, og at jeg var N o g e t. — Fru L æ s s ø e skrev derom:

»Det maa have været haardt, blandt Fremmede at faae en saadan sørgelig Efterretning: — Deres Moders Død! — Med Guds Hjelp er hun nu et bedre Sted, et Sted, hvor Hjertets Ret faaer sin fortjente Plads, og da vil hun sikkert, saavidt jeg kjendte til hende, komme til at staae om ikke høit, (det er et fælt jordisk Udtryk) saa dog godt og sikkert, det fortjente hendes Kjærlighed. Fred med hendes Støv! Men at »her Ingen er, der meer holder af Dem«, er ikke sandt, jeg maa holde moderligt af Dem; jeg kan ikke andet end regne Dem blandt Sønnerne. Det maa De taale!«

Hvor velsignede jeg ikke disse trøstende, kjærlige Ord, hvor holdt de mig ikke oppe i min uendelig bittre Liden; ogsaa Landsmændene vare alle saa hjertelige. saa deeltagende, dog meest med Hensyn til, at min Moder var død; det forstod de bedst. Mellem de senest

Indtrufne var Digteren H e n r i k H e r t z, min strenge Angriber i »G j e n g a n g e r b r e v e«. C o l l i n havde skrevet mig til, at H e r t z kom, og at det vilde glæde ham at høre, at vi venligt mødtes. Jeg sad i *Café Grevo*, da H e r t z første Dag traadte ind, han rakte mig venlig Haanden; jeg havde stor Glæde af at omgaaes ham, og snart, da han saae min Sorg, hørte og forstod, hvad jeg led, talte han trøstende og beroligende. Han talte til mig om mine Arbeider, om sine Anskuelser, berørte »G j e n g a n g e r b r e v e« og — forunderlig nok — bad mig ikke lægge ubillig Critik paa Hjertet, meente, at det romantiske Gebeet, hvori jeg bevægede mig, forledede mig til Udskeielser, syntes derimod, at mine Skildringer af Naturen, hvor mit Gemyt eiendommeligt aabenbarede sig, vare meget gode og havde tiltait ham meest; iøvrigt meente han, at det maatte være mig en Trøst, at vist alle sande Digtere havde gennemgaaet den samme Crisis, som jeg, men at deres Arbeider da ikke vare blevne bekjendte, og at jeg efter denne Skjærsild vilde komme til Sandhedens Erkjendelse i Kunstens Rige!

Med T h o r v a l d s e n havde H e r t z et Par Dage forud, hjemme hos mig selv, hørt »A g n e t e«, og da yttrede han, at ved at høre den læse kunde han ikke ret samle den hele Digtning, men fandt de lyriske Steder vellykkede, og troede, at hvad man hjemme kaldte Feil her i Formen, bestod i, at Romancen tabte ved at behandles dramatisk; saaledes havde O e h l e n s c h l ä g e r slaaet »A a g e o g E l s e« ihjel i sin »blege Ridder«. Vel kunde jeg indvende, at »A x e l o g V a l b o' r g« dog var en smuk Tragedie; men denne gik ogsaa, ved sin uhyre Længde, udenfor Romancernes Gebeet. — T h o r v a l d s e n udtalte sig ikke meget

her, men med alvorligt klogt Ansigt sad han og hørte opmærksomt til, medens jeg læste; mødte mit Øie hans, da nikkede han venligt og glad. Han trykkede min Haand, roste Harmonien, Musiken i det Enkelte og Hele — »og saa er det saa Dansk«, sagde han; »det er fra Skoven og Søen derhjemme«.

Her i R o m var det saaledes, at jeg først lærte at kjende T h o r v a l d s e n. Da jeg som Dreng 1819 kom til K j ø b e n h a v n, var T h o r v a l d s e n just der; det var hans første Hjemkomst efter den Tid, han som fattig Kunstner drog bort; vi mødte hinanden paa Gaden; jeg vidste, at det var en for Kunsten betydelig Mand; jeg betragtede ham, hilsende, og han gik forbi, men vendte pludselig om, kom hen til mig og sagde: »Hvor har jeg seet Dem før? Jeg synes, at vi To skulle kjende hinanden!« og jeg svarede da: »Nei, vi kjende slet ikke hinanden!« Jeg fortalte ham nu her i Rom denne Historie, og han smilede, trykkede min Haand og sagde: »Ja, jeg har maattet kunne mærke det paa mig dengang, at vi skulde blive Venner!« Hvad der i hans Dom over »A g n e t e« glædede mig, var hans Yttring: »det er fra Skoven og Søen derhjemme!« Da han en Dag mærkede, hvor bedrøvet jeg var, tog han mig om Halsen, kyssede mig og bad mig samle Mod, og da jeg fortalte om det Smædedigt, der sendtes mig i P a r i s, da Dommen der lød til mig i Breve, bed han hæftig Tænderne sammen og sagde i øieblikkelig Vrede: »Ja, ja, jeg kjender dem hjemme! mig var det ikke gaaet bedre, om jeg var bleven der! Jeg havde maaskee ikke engang faaet Lov til at sætte en Modelfigur! Gud skee Lov, at jeg ikke trænger til dem! gjør man det, da veed de at pine og plage!« og han bad mig have Mod; det vilde og maatte blive godt, og da

fortalte han mig Skyggesiden af sit Liv og sin Ungdom, hvorledes han var bleven krænket og dømt hjemme i D a n m a r k.

Carnevalet begyndte i sin hele Herlighed; i tre Aar havde det ikke været saa folkeligt og frit; denne Gång var atter Festen med Lysene: »*Moccoli*«, bleven tilladt; jeg saae det i Glands og Pragt som jeg i »I m p r o v i s a t o r e n« har gjengivet det, men selv nød jeg det ikke; mit Humeur var ødelagt, mit Ungdoms-Sind ligesom skyllet hen ved de tunge Søer hjemmefra. Under Carnevals-Jubel og Glæde ligger min Stemning udtalt i nedskrevne Digt.

Du er i Rom, i Verdens gamle Stad,
 Hvor Oldtids Skatte, Oldtids Guder bygge.
 Du drikker Sydens Luft i Laurens Skygge;
 O, vær dog glad! — — — —
 Husk, denne Tid gjenkommer aldrig meer.
 Dog smerteknuust jeg mod mit Norden seer,
 Et Brev fra Vennerne! — kom dog et Brev! —
 Men intet Ondt, ret modent Ondt, som dræber,
 Er sendt og samlet end fra Vennelæber,
 Man ellers skrev!

Her er saa smukt — o skræm ei Drømmen bort,
 Forund mig den — den er jo dog saa kort!
 Jeg vandrer snart jo til mit Fødested,
 Og om ei mine Fjender jeg forsoner
 De sikkert dog vil lægge Svøben ned,
 Thi Vennerne — de slaae med Skorpioner!

Efter Carnevalet gik Reisen fra R o m til N e a p e l. H e r t z og jeg reiste sammen. Hans Omgang havde været mig til Lære, og jeg turde troe i ham nu at have en mildere Dommer, end han var det før.

Over Albanerbjergene og Sumpene, i deiligt For-

aarsveir, naaede vi *Terrazina*, hvor Orangerne groe, hvor de første Palmetræer sees i Haverne nær ved Veien; den indiske Figen vælter sine tunge Blade hen over Fjeldet, der bærer Ruinerne af *Theodoriks Borg*; cyclopiske Mure, Laurbær og Myrter blev snart Hverdags-Skue; Hesperiens aabne Have viste sig fra *Ciceros Villa i Mola di Gaeta!* Jeg gik i den varme Luft under de store Citron- og Pomerantstræer, kastede den gule, skinnende Frugt ud i det deilige, blaa Hav, der straaede og gyngede. Et heelt Døgn blev vi her og kom til *Neapel*, just som *Vesuv* var i fuld Virksomhed; som lange Ildrødder fra *Røg-Pinien* flød Lavaen ned om det mørke Bjerg. Med *Hertz* og et Par andre Nordboer besøgte jeg Eruptionen; Veien op gaaer igjennem Viinhaver og udenom eensomme Bygninger; snart svandt Vegetationen ind i sivagtige Væxter, Aftenen var saa uendelig smuk, henrivende at see:

Mellem lilla Bjerge drømmer,
 Klædt i Hvidt, Neapels By,
 Ischia paa Havet svømmer
 Som en purpurfarvet Sky
 Sneen mellem Bjergets Kløfter .
 Ligger som en Svaneflok;
 Sort Vesuv sit Hoved løfter
 Med den røde Flammelok*)

Fra Eremithytten gik det til Fods op ad Bjerget i dyb Aske, jeg var i et lyksaligt Humeur, sang høit en af *Weyses* Melodier og var den Første, der naaede øverst op; Maanen stod pludselig lige over Krateret,

---

*) See Digtet »*Vandring paa Vesuv*«, Digte, anden Deel, Side 24.

hvorfra steg en kulsort Røg, gloende Stene kastedes i Høiden og faldt næsten lodret tilbage igjen; Bjerget rystede under os. Ved hver Eruption blev Maanen skjult af Røg, og da var det den mørke Nat, saa vi maatte staae stille og holde os ved de store Lavablokke; efterhaanden mærkede vi Varmen, som kom op under os. Den nye Lavastrøm brød hen af Bjerget ud mod Havet, derhen vilde vi, og for at kunne det maatte vi gaae over en nylig størknet Lavastrøm; kun den øverste Skorpe af den var ved Luften hærdet; fra Revnerne, der vare sprungne i den, skinnede den røde Ild; vi traadte, med Føreren foran, ud paa denne Flade, den varmede os igjennem Støvlesaalerne; var Skorpen bristet, da vare vi sunkne ned i et Ilddynd; lydløse skred vi frem og naaede de henslængte Lavablokke, hvor vi traf en Mængde Fremmede, og med dem saae ud over den frembrydende, nedadvæltende, grødede Ildstrøm. Svovldampen var meget stærk, Heden under vore Fødder neppe til at udholde og kun faa Minuter holdt vi ud at blive her; men Skuet i disse var ligesom brændt os for alle Tider ind i Tanken. Rundt om saae vi Ildsvælg, det susede fra Krateret som naar en mægtig Skare Fugle flyve op fra en Skov. Keglen selv kunde vi ikke bestige, da de gloende Stene bestandigt regnede ned over den. Omtrent en Time havde vi brugt til den korte, men tunge Vandring opad Askekedelen til det Sted, hvor vi stod, Nedfarten varede neppe ti Minuter, vi fløi afsted, maatte bestandig sætte Hælene imod for ikke at styrte paa Ansigtet, men heller paa Ryggen i den bløde Aske; Nedfarten var en lystig Falden gjennem Luften. Det var deiligt stille Veir; Lavaen skinnede fra den sorte Grund som kolossale Stjerner; det var ved Maaneskin langt lysere, end det er hjemme i Nor-

den ved Middagstid paa en graa Efteraarsdag. Huse og Døre vare lukkede i *P o r t i c i*, da vi kom derned, ingen Mennesker saae vi, ingen Vogn var at faae, og saa gik, i det smukke Veir, hele Selskabet tilfods hjemad, men i hurtigere Marsch, end at *H e r t z*, der ved Bjergstigningen havde stødt sin Fod, kunde følge med, jeg blev da hos ham, vi gik langsomt, og snart vare vi To ganske ene. De fladtagede, hvide Huse skinnede i det klare Maaneskin, ikke et Menneske mødte eller saae vi, *H e r t z* sagde, »at det var ham, som om vi gik i den uddøde Stad i Tusinde og een Nat.« Vi talte om Poesie og om — Mad; ja vi vare saa inderlig sultne, og hvert *Osteria* var lukket, vi maatte holde det ud, til vi naaede *N e a p e l*. De store Bølgelinier brødes i Maaneskinnet som en blaa Ild, *V e s u v* kastede sin Ildsøile, Lavaen afspeilede en mørkerød Stribe i det rolige Hav. Flere Gange stode vi stille i Beundring, men altid vendte vor Samtale tilbage til at faae et godt Maaltid, det var i den sildige Nat Bouquetten af den hele Herlighed.

Senere besøgte *P o m p e j i*, *H e r c u l a n u m* og de græske Templer ved *P æ s t u m*; der saae jeg en fattig, blind Pige, hun var i Pjalter, men et Skjønheds-Billede, en levendegjort Billedstøtte, næsten Barn endnu; hun heftede nogle blaa Violer i sit kulsorte Haar, det var hendes eneste Pynt; hun gjorde et Indtryk paa mig, som var det en Aabenbarelse fra Skjønhedsverdenen, jeg kunde ikke give hende Penge, stod forunderlig ærbødig og beskuede hende, som var det Gudinden selv for det Tempel, paa hvis Trin hun sad mellem de vilde Figen. I *L a r a* lever Erindringen om hende.

Det var som smukke Sommerdage i Norden, og vi

vare i Marts Maaned. Søen laae saa indbydende, og jeg med Selskab seilede i aaben Baad lige fra S a l e r n o til A m a l f i og C a p r i, hvor da den blaa Grotte, nogle Aar forud, var bleven opdaget, eller rettere besøgt og nu Maalet for alle Reisende her. Hexehullet, som den kaldtes, var blevet en Feernes underfulde Grotte. Jeg er een af de Første, der har beskrevet den; Aaringer ere gaaede siden; Italien og Capri har jeg igjen besøgt, men Storm og Bølgegang har siden altid hindret mig fra at gjensee atter denne Herlighed, dog eengang seet, glemmes den aldrig.

I s c h i a var den af Øerne, som greb mig mindst; gjentagne Besøg har ikke kunet hæve den i Rang med T i b e r s Ø, det træskoformede C a p r i.

M a l i b r a n var i N e a p e l, jeg hørte hende i »N o r m a«, »B a r b e r e n« og »l a p r o v a«. Ogsaa fra Toneverdenen aabenbarede Italien mig et Under; jeg græd og loe, følte mig opløftet og reven med; midt i Henrykkelsen, midt i Jubelen hørte jeg ogsaa mod hende hvislede en Pibe, en eneste Pibe, L a b l a c h e traadte op, sang selv »Z a m p a s« Partie i Operaen »Z a m p a«, men uforglemmeligst blev han som F i g a r o, uforglemmelig denne Livlighed, denne Munterhed.

Den tyvende Marts reiste vi igjen til R o m, for Paaskefestens Skyld. Bjergene laae med Snee, det var med Eet blevet vinterligt; vi gik over C a s e r t a, for at see det store kongelige Slot der, med sine Pragtsale og Billeder fra M u r a t s Tid, see Amphitheatret ved C a p u a, med dets Hvælvinger under Gulvet, de mægtige store Aabninger, der have været brugt til Maskineri, saa at der kunde stiges op og ned; Alt blev seet.

Paaskefesten holdt os i R o m. Ved Kuppelbelysningen kom jeg i Trængselen fra mit Selskab, den store Folkemasse rev mig med sig over Engelsbroen, midt paa den følte jeg mig en Afmagt nær, en Gysen gik gjennem mig, mine Fødder vaklede og kunde ikke bære mig; Mængden trængte paa, det sortnede for mine Øine, jeg fornam, at jeg maatte blive traadt ned og med Sjæls og Legems Anstrengelse holdt jeg mig oppe, det var skrækkelige Secunder, de leve mere i min Tanke, end Festens Glands og Herlighed.

Jeg naaede imidlertid over Broen, og følte mig mere vel; B l u n c k s Atelier laae tæt herved og derfra, med Engelsborg lige for, saae jeg, som til Afsked, det herlige storartede Girandola, der overgik alt andet Fyrværkeri, jeg nogensinde havde seet; Julifestens Ildsole i P a r i s vare ringe mod R o m s glimrende Ildcascader. I Osteriet drak Landsmændene min Skaal til Afsked og sang Reisevisen; T h o r v a l d s e n trykkede mig i sine Arme og sagde, at vi saaes igjen i D a n m a r k eller — i R o m.

L u d v i g B ø d t c h e r, Vennen, Digteren, sang til mig:

Har Sydens Flamme ei Dit Bryst med Sødhed tændt,
Saa digt og syng til Straf en Serenade hjemme,
Faa Kys om Dagen af en iiskold Recensent
Og Vægterfavnetag om Natten for Din Stemme!

Min anden April feirede jeg i M o n t e f i a s c o n e, hvor jeg drak *est, est, est*. Et italiensk, elskværdigt Ægtepar var mit Reiseselskab, den unge Kone var meget bange for Røvere, Egnen gjaldt for usikker; de afbrændte Skovstrækninger, med deres sorte Stubbe, livede just ikke op, Bjergveiene vare snevre, med sorte, dybe Huler; og snart blev det en Orkan, saa voldsom,

at vi flere Timer maatte holde i et lille Vertshuus ved *Novella*.

Stormen susede, Regnen pidskede, hele Sceneriet var indrettet til en Røverhistorie, men Røverne manglede, og Historien er, vi naaede *Siena* og siden i god Behold *Florents*, der jo nu var mig en gammel Bekjendt, med Alt hvad den eiede, ligefra Metalsvinet til Kirker og Gallerier.

Digteren *Philippo Berti*, der har skrevet Lystspillet »*gliamantisessagenari*«, førte mig til sine Venner mellem de betydeligste Kunstnere; Billedhuggeren *Bartolini* havde da netop fuldendt sin »*Bacchantinde*«, der nu eies af Hertugen af *Devonshire*. Udstrakt paa sin Marmorpude ligger den kraftige Qvinde, holdende *Tambourinen* i Haanden, en Slange snoer sig om hendes Arm, og fra Hovedet hænge *Epheuranker*; vi besøgte *Santarelli*, saae hans skjønne Basreliefs med *Silens* og med *Bacchi Triumph*.

I Directeuren for *Cabinet littéraire*, *Wieuux*, fandt jeg en Mand, der for sexten Aar siden havde været i Danmark, og der i Forfatterinden Fru *Brun*s Huus; han kjendte *Oehenschläger* og *Baggesen*, om disse To talte han, om *Kjøbenhavn* og Livet der; man føler ret ude, naar der tales om Hjemmet, at man der er groet fast; Hjertet hænger ved Fødelandet; dog Hjemvee følte jeg ikke, havde ikke under hele Reisen kjendt den, jeg havde en Angest for Hjemkomstens Tid, som om jeg skulde vaagne op fra en smuk Drøm til en tung Virkelighed, til at døie og at lide.

Og hjemad gik det. Foraaret fulgte med, det prangede her ved *Florents* med Laurbærtræer i Blomster; Foraaret fulgte rundt om, men det turde ikke aande ret indeni mig. Mod Norden gik det, over Bjergene til *Bologna*; *Malibran* sang her, *Raphaels*

hellige »Cæcilia« skulde jeg see og da, da igjen paa Flugt over Ferrara til Venedig, Havfladernes afblomstrede Lotus. Har man seet Genua med sine Pragtpaladser, Rom med sine Mindesmærker og vandret i det solbelyste, leende Neapel, da bliver Venedig Stedbarn; og dog er den By saa eiendommelig, saa forskjellig fra alle andre Byer i Italien, den bør sees, men først, ikke som et *triste vale* ved Udgangen af Italien. Allerede Goethe omtaler det Begravelsessyn, den venetianske Gondol frembyder, det er en piilsnar, svømmende Dødningbaare, kulsort med sorte Fryndser, sorte Qvaster og nedhængende sorte Gardiner; ved Fusina steg vi i en saadan og mellem en eviglang Pælerække, mellem dyndet Vand og klarere Vand kom vi ind i den lydløse Stad; kun Marcuspladsen foran den brogede, orientalsk byggede Kirke og det eventyrlige Dogepalads med sine mørke Erindringer, Fængsler og Sukkenes Bro, var levende. Græker og Tyrker sad med deres lange Piber og dampede, Duer i hundredviis fløi om Seiersstængerne, hvor de mægtige Flag vaie. Jeg følte mig som paa Vraget af det spøgelseagtige Kæmpeskib, især ved Dagen; det maa være Aften, Maanen skinne, da synes først den hele By at leve op; Paladserne træde mægtigere og mere betydende frem; Adrias Dronning, Venezia, ved Dagen en død Svane paa det muddrede Vand, faaer Liv og Skjønhed. Et Skorpionstik i Haanden gjorde mig her Opholdet legemlig pinefuldt, alle Aarer heelt op ad Armen svulmede paa mig, jeg var i Feber, heldigviis var Veiret koldt, Stikket mindre giftigt, og i den sorte, liigbaareudseende Gondol forlod jeg uden Bedrøvelse Venedig, for at naae en anden Gravenes By, der hvor Scalligerne hvile, og hvor Romeo og Julies Kiste

findes: V e r o n a. Min Landsmand Maleren B e n d z, ogsaa som jeg født i Odense, hvor jeg i min Barndom havde seet ham, reiste ung og kraftig hjemme fra Danmark, hans Talent erkjendtes der, han eiede en trofast Brud, lykkelig fløi han mod Italien, kom over Alperne, Kunstens Canaan laae foran ham, og pludseligt døde han i V i c e n z a. Jeg søgte hans Grav, Ingen kunde give mig Besked om den. Hvor levende trængte sig her frem hver Erindring om denne Byes Broder, om jeg tør kalde ham saa. Jeg fandt hans Lod saa lykkelig: jeg kunde ønske mig den ! mit Sind blev mere og mere tungt, som jeg kjørte op ad Alperne, mod Norden, hjemad. En ung Skotlænder J a m e s o n, fra Edinburgh, reiste jeg med, han fandt i Tyrols Bjerger stor Lighed med sit Hjemlands Høider, han fik Taarer i Øinene derved, følte Hjemvee; jeg kjendte den ikke, jeg følte kun en tiltagende Angest for, idet jeg tænkte mig al den bittre Kalk, jeg vistnok gik at tømme, hvor meget Tungt jeg skulde og maatte bære. Jeg var dertil forvisset om, at jeg aldrig mere gjensaae disse skjønne Lande, jeg nu forlod, og i denne Stemning skrev jeg paa Alperne:

F a r v e l t i l I t a l i e n .

Jeg saae det Land, hvis Luft har himmelsk Lyst,
Hvor under Pinien Skjønheds Børn os møde,
Hvor Ilden sprudler frem af Bjergets Bryst,
Og Oldtids Byer opstaae fra de Døde.

Der klædt i Marmor høie Guder staae.
Der Duft og Toner i hver Luftning vifte,
Mens Havet er en Olie, azurblaa.
Og Bjergene med syvfold Farver skifte.

Der Alt er Maleri ved Maleri,
Der klart Guds Skaber-Kjærlighed man skuer,

See Bondens Gjerde; Laurbær^rgroer deri,
Den høie Cactus, Ranken tung med Druer.

Der blev mit Hjerte Barn, men Tanken Mand,
Der lærte jeg Natur og Kunst at kjende.
Du Farvernes og Formens skjønn^e Land,
Farvel — min smukke Drøm er nu tilende.

Alperne laae bag ved, og den udstrakte baierske
Høislette foran mig. Den sidste Mai kom jeg til
M ü n c h e n.

Hos en skikkelig Kammager paa Carlspladsen fik jeg
et Værelse. Bekjendte havde jeg ingen af, men disse
kom snart som af sig selv. Paa Gaden mødte jeg strax
min Landsmand B i r c h, gift med den, som Forfatter-
inde og Skuespillerinde, bekjendte C h a r l o t t e
B i r c h - P f e i f f e r; hun var paa den Tid i Zürich
Directrice for det derværende »Stadttheater«, jeg lærte
saaledes ikke dengang at kjende hende. B i r c h havde
jeg tidligere og ofte seet i S i b o n i s Huus, han kjendte
mig, og var i høi Grad opmærksom og venlig imod mig.
Vi mødtes nu oftere, og han var aaben og meddelelig.
Philosophen S c h e l l i n g levede da i M ü n c h e n.
Jeg havde intet Anbefalingsbrev, Ingen, der kunde
føre mig til ham, saa gik jeg uden videre til hans Huus,
lod mig melde og blev meget venlig modtaget af den
gamle Mand, der længe underholdt sig med mig om
Italien; jeg talte ikke godt Tydsk, den ene Danisme
fulgte paa den anden, men just det især interesserede
ham, det danske Element skinnede igjennem, sagde
han, det klang ham saa fremmed og dog saa gammelt
beslægtet. Velvilligt indbød han mig i sin Familiekreds
og indlod sig smukt og hjertelig med mig. Flere Aar
efter, da jeg havde vundet et Navn i Tydskland, mød-
tes vi i B e r l i n som gamle Venner.

I mit Album nedskrev han de Ord:

Was sich stets und immer hat begeben,
Das allein veraltet nie!

Opholdet i M ü n c h e n var lidt efter lidt blevet hjemlig godt, men imod det virkelige Hjem: K j ø b e n h a v n, pegede Dagene meer og mere; jeg søgte ved streng Oeconomi at drage Tiden ud, idet jeg følte Angest ved, igjen at voxte fast hjemme og bære de rullende Søer. Breve sagde mig, hvor aldeles jeg som Digter var opgiven og udslettet; »M a a n e d s s k r i f t f o r L i t t e r a t u r« havde givet sit offentlige Manifest derpaa, skrevet af M o l b e c h. Det var mine samlede D i g t e, udkomne under min Fraværelse, og som tidligere spredte ad havde vundet stort Bifald, der nu, ligesom »A a r e t s t o l v M a a n e d e r«, fremlagdes til Beviis paa min aandelige Død. En reisende Ven bragte mig Maanedsskriftet, det var jo godt, at jeg selv læste Sligt.

Der stod deri en Anmeldelse om »den nyeste danske Poesie«; jeg stilledes sammen med de andre unge Digtere, nemlig F. J. H a n s e n, H. P. H o l s t, C h r i s t i a n W i n t h e r og P a l u d a n - M ü l l e r; som et Ukrud reves jeg fra disse sunde Planter, og kastedes hen; ved »Aarets tolv Maaneder« udbryder Anmelderen, at det er ham »umuligt at fatte, hvad Resultat for Kunst og Poesie, der skulde komme ud af en saa formløs og hensigtsløs Sammenblanding af umodne Elementer.« Det er en »Riimgrød, som man snart bliver kjed af!« det er et — »Nonsens« — »det mangler den

ordnende Fornuft«, og at det »overgaaer al Taalmodighed, Aar ud og ind, at maatte see dette Sprogjaskeri«; der tales om, at jeg har »staaet Skoleret« i Gjengangerbrevene, og at det vilde blive et aandsfortærende Arbeide, paa denne Maade, at gennemgaae mine lyriske Poesier; han siger, at jeg har ladet mig skuffe ved det Bifald, mine Digte have vundet i min »Omgangskreds«; om det, jeg har vovet at benævne »humoristisk«, siger han, »her maa tages i en mere fysisk Betydning, end den Ordet pleier at have i Æsthetik,« og ender saa med det Raad til mig: »herefter at studere mere, at klakke mindre« etc.

Nu omtales de andre Forfattere. Hos F. J. Hansen erkjendes dog »en vis Art Vittighed og Lune«, der gives Prøver herpaa, han »er en Digter, med Spor af et umiskjendeligt Talent.«

H. P. Holster — »mere alvorlig i sin poetiske Virken, og viser en, hos den unge Begynder i Kunsten, roesværdig Bestræbelse for idetmindste at danne og polere den ydre Form«.

Derpaa gaaer Anmelderen over til en sprogdannet, correct og urbanlyrisk Muse: Christian Winter, men kommer i sand dithyrambisk Flugt ved Paludan-Müller, det er Dandserinden der omtales; Molbech gjør en lang Undskyldning, for at han nu ikke kan være kold nok, og fortæller: »da jeg »første Gang læste dette Digt, virkede det paa mig, som »om jeg, ved Phantasiens Magt, blev henført til en Himmeleegn, hvor sydlige Blomsters Duft blandede sig med »vore Bøgelundes friske Morgenluftninger, og med den »styrkende Kjøling fra de danske Strandbredder, og »medens jeg følte denne Styrkelse udgyde sig over min »Aand, hørte jeg bekjendte Toner, der, fra den pludseligt fremtryllede poetiske Verden uden om mig, fandt

»Veien til mit inderste Væsen. Det var en Klang, som
 »Vaarens og Sommerens Sangere blandede deres smel-
 »tende Triller med klagende Naturtoner, som man un-
 »dertiden hører dem i Skovene ved Høstvindens Susen
 »i afløvede Trætoppe. Snart igjen lød det som en fjern,
 »dæmpet Brusen af Havets Vrede, naar Stormen med
 »Latter pidsker det til at løfte sig i høie Bølger« o. s. v.
 o. s. v.! Her har man en Prøve paa M o l b e c h s Stil
 og Kritik, den søde og den bittre, jeg fik den bittre, jeg
 fik den sidste, fik Skaalen saa den strømmede over, og
 dog havde den samme Critiker, omtrent to, tre Aar før,
 skrevet netop om mine »Digte« — at her var »Præg af
 et eget Digterliv« — »en ungdommelig Friskhed« — og
 at jeg havde: »Sands for den humoristiske Spøg, og en
 Evne til at frembringe den, som Ingen vilde kalde al-
 mindelig, der veed, hvor sjelden overhovedet den er, og
 hvor langt sjeldnere den allerede i den tidligere Ung-
 dom yttre sig!«

Det var Dommen dengang, Manden havde glemt den,
 min Omgivelse glemt den; nedtraadt, udvasket var jeg
 blandt danske Digtere; — som en rusten, stumpet Kniv
 gik hvert nedskrevet Ord gjennem mit Sind, gjennem
 Sjæl og Nerver, man vil da forstaae min Angest for
 Hjemkomstens Time, at jeg drog den ud, og lod Reise-
 livets Afvexling, saavidt det kunde, sprede Tankerne
 fra den Fremtid, der snart vilde komme, endnu een
 Maaned kunde jeg blive ude; fra M ü n c h e n vilde jeg
 over S a l z b u r g gaae til W i e n og derfra endelig
 hjem.

Jeg forlod M ü n c h e n. Jeg havde faaet Plads med
 en »Hauderer«; i Vognen var en livlig Mand, der skulde
 til Badet G a s t e i n; ved Porten kom Digteren S a-
 p h i r og rakte ham Haanden, og sagde Vittigheder om

Thor-Schein und Schein der Thoren; Badegjesten var høist underholdende, snart kom vi paa Tale om Theatret og om den seneste Forestilling af »G ø t z v o n B e r l i c h i n g e n«, hvor E s s l a i r spillede Hovedrollen og var flere Gange kaldt frem; mig behagede han ikke, jeg udtalte det og sagde, at Den, jeg af dem Alle syntes bedst om, var ham, der udførte »Selbitz's« Rolle, nemlig Hr. W e s p e r m a n n ! »jeg takker for Complimenten!« udbrød den Fremmede i Vognen, det var W e s p e r m a n n selv, jeg havde ikke kjendt ham, og min Glæde over at være sammen med den dygtige Kunstner drog ham nærmere til mig, Reisen gjorde os til Venner.

Vi naaede den østerrigske Grændse. Mit Pas fra Kjøbenhavn var paa Fransk, Grændse-Soldaten saae deri, spurgte om mit Navn, og jeg svarede: »H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n ! « »Det staaer der ikke i Deres Pas, der hedder De J e a n C h r e t i e n A n d e r s e n ! De reiser altsaa under et andet Navn, end Deres eget?« Nu blev der en Examineren, som faldt ud i det Komiske, jeg alene, som hverken førte Cigarer eller nogen Slags Contrebande med mig, fik hele min Koffert vendt, og jeg selv blev strengt undersøgt; alle mine Breve hjemmefra saae man igjennem, og spurgte mig paa Samvittighed, om de indeholdt Andet end Familieanliggender; dernæst hvad min Chapeaubas var for en Ting, jeg svarede: en Selskabshat, »hvad Slags Selskab?« spurgte de, »dog intet hemmeligt?« min Vedbende-Krands fra Julefesten i R o m var saare mistænkelig. »Har De været i P a r i s?« spurgte man, »Ja!« og nu lod man mig vide, at Alt var, som det skulde være i Østerrig, at man ikke der skulde have Revolutioner, og man var tilfreds med Keiser F r a n z ; jeg

forsikkrede dem, at det var jeg ogsaa, at de kunde være aldeles rolige, jeg var en Hader af Revolutioner og i høieste Grad en god Undersaat; det hjalp ikke, jeg fremfor alle de Andre blev paa det Strengeste undersøgt og det ene og alene, fordi det kjøbenhavnske Politi havde oversat det danske H a n s C h r i s t i a n ved J e a n C h r e t i e n.

I S a l z b u r g, tæt ved hvor jeg boede, laae et gammelt Huus med Billeder og Indskrift paa, det havde tilhørt Doctor T h e o p h r a s t u s B o m b a s t u s P a r a c e l s u s, derinde var han død. Den gamle Pige i Vertshuset fortalte, at hun ogsaa var født i det Huus og vidste om Paracelsus, at det var en Mand, der kunde helbrede for den Sygdom, som kun de Fornemme have og som kaldes Podagra; men derover bleve de andre Doctores vrede og gav ham Gift, men han mærkede det og var klog nok til at kunne drive den ud, lukkede sig derfor inde, efter at have befalet sin Tjener ikke at aabne Døren, før han hørte ham kalde, men Tjeneren var gruelig nysgjerrig, aabnede Døren før Tiden, og da havde hans Herre endnu ikke faaet Giften høiere op end til Halsen og da saa Døren gik op, styrtede P a r a c e l s u s død om. Det var den folkelige Fortælling, jeg fik. For mig har P a r a c e l s u s altid været en romantisk tiltrækkende Personlighed, og maatte kunne benyttes i en dansk Digtning, idet hans Vandreliv fører ham her til Danmark. Vi høre om ham som Felt-Læge for de fremmede Tropper her; han nævnes under C h r i s t i a n d e n A n d e n, hvor han i K j ø b e n h a v n giver Mo'er S i g b r i t h en Slags Galgemand i en Flaske, der, da denne gaaer itu, flyver ud under et stort Tordenbulder.

Stakkels P a r a c e l s u s! han kaldtes en Charlatan,

var dog et Genie, gik i sin Kunst forud for sin Tid; men hver, som gaaer foran Tidens Vogn, bliver sparket eller nedtraadt af dens Heste.

Er man i Salzburg maa man til Hallein, rutsche gjennem Saltværket der, gaae hen over Laaget paa den saltkogende, uhyre Jernpande. Vandfaldet ved Golling bruser over Steenblokkene, men jeg har glemt Indtrykket deraf og kun beholdt et Barnesmiil: det var en ganske lille Dreng, jeg havde faaet til Fører, han havde i forunderlig høi Grad den Ældres Alvor, den, enkelte Børn tidt kunne have; der var en Forstandighed, en ganske egen Alvor udbredt over Fyren, ikke et Smiil kom over hans Ansigt; først da vi stod lige foran det skummende, styrtende Vand, der gav sine Drøn, da lyste hans Øine, da smilede den Lille saa lykkelig, saa stolt: »det er Golling-Fald!« Vandet bruser og bruser endnu, jeg har glemt det, men ikke Drengens Smiil.

Som her, saaledes andre Steder, er det ofte Noget, Mange vil kalde uvæsentligt eller tilfældigt, man opfatter, og Erindringen gjemmer; det prægtige Kloster Mølk ved Donau har af al sin Marmorpragt, af sin ophøiede Udsigt, hos mig kun eet vedvarende frisk Minde og det er en stor, sort, brændt Plet i Gulvet. Det var i Krigen 1809, Østerrigerne laae paa den nordlige Donau-Bred, Napoleon havde taget sit Qvarter i Klosteret; en Depesche, som han i Harme tændte og kastede hen, har brændt et Hul i Gulvet.

Endelig øinede jeg Stephans-Taarnet, og snart stod jeg i Keiserstaden; her var i den Tid, for alle Danske, det Sonnenleitnerske Huus et sandt Hjem og Tilhold, her traf man Landsmændene, og denne gang var her en Deel dygtige Folk, Capitain Tscherning, Lægerne

B e n d z og T h u n e, Nordmanden S c h w e i g a a r d; om Aftenen samledes Kredsen, jeg voxte ikke fast her, da Theatret drog mig til sig. »Burgtheater« var saa ganske fortræffeligt, jeg saae A n s c h ü t z som »G ö t z v o n B e r l i c h i n g e n,« Fru von W e i s s e n t h u r n som »Madam H e r b« i »A m e r i k a n e r e n«, det var Comediespil! I de Dage debuterede en ung Pige, der senere har faaet et Kunstnernavn, M a t h i l d e W i l d a u e r, jeg saae hendes Debut som »G u r l i« i »I n d i a n e r n e i E n g l a n d«. Flere af K o t z e b u e s Stykker bleve her fortræffeligt givne. K o t z e b u e havde Forstand, men ikke stor Phantasie, han var sin Tids S c r i b e, han kunde skrive udigteriske Stykker, men hans Forstand gav dem alle en glimrende Dialog. I H i t z i n g saae og hørte jeg S t r a u s s, han stod der midt i sit Orchester, som Hjertet i det hele Valse-Positiv, det var, som om Melodierne strømmede gennem ham ud af alle Lemmer, hans Øine lyste, han var Livet og Lederen her, det var tydeligt. I H i t z i n g var det, Fru von W e i s s e n t h u r n havde sin Sommerbolig, her gjorde jeg denne interessante Kones Bekjendtskab; jeg har senere i »e n D i g t e r s B a z a r« givet en Slags S i l h o u e t af denne elskværdige, begavede Dame. Paa den danske Scene er med stort Bifald optaget hendes Lystspil: »H v i l k e n a f d e m e r B r u d e n« og »G o d s e t S t e r n b e r g«. Den yngre Slægt hos os troer jeg ikke kjender J o h a n n e v o n W e i s s e n t h u r n, hun var Datter af en Skuespiller og allerede som lille Barn optraadt paa Scenen. 1809 spillede hun for N a p o l e o n i S c h ö n b r u n n, »P h æ d r a«, og fik af ham en Gave af 3000 Francs. 25 Aar gammel, foranlediget ved et Veddemaal, skrev hun i 8 Dage Sørgeospillet »d i e D r u s e n«, senere har

hun leveret henved 60 dramatiske Stykker, efter 40 Aars Virksomhed fik hun af Keiser F r a n z »die goldene Civilehrenmedaille«, som endnu ingen Skuespillerinde her havde faaet, denne forskaffede hende den preussiske gyldne Medaille for Kunst og Videnskab, hun forlod 1841 Theatret, døde i Hitzing den 18de Mai 1847. Hendes Skuespil ere udkomne i 14 Bind.

Ude i Hitzing, paa hendes Landsted, talte vi første Gang sammen; hun var en stor Beundrer af O e h l e n s c h l ä g e r : »der Grosse«, kaldte hun ham altid; da han, som Yngre, var i Wien, havde hun lært at kjende og skatte ham. Hun kunde ikke blive træt af at høre mig fortælle om I t a l i e n . Hun syntes, at mine Ord gjorde hende dette Land beskueligt og levende, hun var der med mig, sagde hun; i mit Album skrev hun:

Länder hast Du geschaut, erforscht die Tiefen der Menschen!
Doch aus dem eigenen Born schöpfe jetzt Weisheit und Licht.

Hitzing, 6ten Juli 1834.

W e i s s e n t h u r n .

I S o n n e n l e i t n e r s Huus lærte jeg at kjende Grillparzer, der havde skrevet »die Ahnfrau« og »das goldne Vlies«, paa ærlig Wienerviis rakte han mig Haanden og hilsede mig som Digter med:

Gleiches Stam^{er}kennt sich wieder,
Läg in Mitten eine Welt;
Gleiche Treue, gleiche Lieder,
Nännen Dän' und Teutsche Brüder,
Leugnet's murrend gleich der Belt.

C a s t e l l i saae jeg oftest. Han er unegtelig en Type for en ægte Wiener; alle dennes fortræffelige, særegne

Egenskaber findes forenede her: Godmodighed, en fornøielig Humor, Trofasthed og Kjærlighed til sin Keiser. »Den gode F r a n z!« sagde han, »jeg har skrevet et Bønsskrift til ham, et lille Vers, om, at naar vi Wienere møde ham og hilse, han da vil lade være igjen at tage Hatten af i det kolde Veir!« Jeg saae alle C a s t e l l i s Snurrepiberier, hans Samlinger af Snuustobaksdaaser, en af dem, i Form af en Snegl, har været Voltaires! »bøi Dem og kys den!« sagde han. Jeg har i »Kun en S p i l l e m a n d«, hvor Naomi træder op i Wien, ladet C a s t e l l i være en af de deeltagende Personer, Verset, som indleder Capitlet, skrev Digteren til mig, før vi skiltes ad.

Es ist eine seltsame Sache:
Ich sprach Deutsch und Dänisch Du,
Und doch verstanden wir uns im Nu.
Ja Freund! im Aug' liegt die Sprache
Und im Herzen der Schlüssel dazu.

Efterat have været en Maaned i W i e n, gik Reisen hjemad over P r a g; og her manglede ikke »Reise-Livets Poesie«, som man kalder det, seet i Afstand og vel overstaaet. Vi vare stuvede sammen en Mængde Mennesker, Vognen stødte og skrumpede, men Tilfældet havde gjort sit til at hjælpe derpaa, bragt Humor i Vognen, det vil sige endeel komiske Personligheder. Saaledes havde vi en gammel Herre, misfornøiet med Alt, et Offer for Prelleri og i stadig Regnen efter, hvor meget han havde givet ud, og altid for Meget, snart for en Kop Kaffe, som ikke var det værd, snart i Ærgrelse over Nutidens fordærvede Ungdom og den altfor store Rolle, den nu spillede i Alt, selv i Verdens Skjæbne. En skiden Mosait sad hos ham og sladdrede i et Væk, en

sand Geert Westphaler, han fortalte over ti Gange sin Reise til R a g u s a i D a l m a t i e n ! han vilde ikke, sagde han, være Konge, det var saa svært, men nok en Konges Kammertjener, ligesom En han havde kjendt, der var bleven saa tyk, at han ikke kunde gaae, men maatte atter holde sig igjen en Kammertjener. Som sagt, han saae temmelig grisset ud, lige til Neglene, og talte dog idelig om Reenlighed: »det oprørte ham at vide, at i Ungarn hedede man Bagerovnene med Komøg! han opvartede os med gamle Anecdoter; pludselig blev han tankefuld, trak et Papir op af Lommen, vendte Øinene i Hovedet og skrev. Det var Ideer han fik, sagde han og bad mig læse det Skrevne op.

I Vognen var ikke bestemte Pladser, man maatte selv enes om disse, de to bedste bleve imidlertid ranede fra os af to nye Reisende, som traadte til i I g l a u og klogelig steg ind, imedens alle vi Andre, trætte og sultne, søgte Aftensbordet. Det var en ung Dame med sin Mand, han sov allerede, da vi kom og steg ind igjen, hun var vaagen for dem begge og Snaksomheden selv, talte om Kunst og Literatur, om en fiin Dannelse, om at læse en Digter og forstaae ham, om Musik og Plastik, om C a l d e r o n og M e n d e l s s o h n, imellem standsede hun med Suk til Manden, der hvilede sit Hoved paa hende: »Løft dit Englehoved, det knuser mit Bryst!« sagde hun, Og nu talte hun om sin Faders Bibliothek, om Gjensynet hos ham, og da jeg spurgte om bøhmisk Literatur, stod hun i Bekjendtskab med alle Landets dygtige Forfattere, de kom til hendes Fader, i hans Bibliothek fandtes al den nyere Literatur o. s. v. — Ved Daggry saae jeg, at hun og Manden var et blondt Jødepar, han vaagnede, drak Kaffe og sov igjen, lagde sit Englehoved til Konens Bryst og

aabnede der kun eengang Munden, for at sige en ældgammel Vittighed, saa sov han, den Engel! Hun vilde af os Alle vide vor Stilling og Vilkaar, og da hun hørte, jeg var Forfatter, blev jeg hende saare interessant, men ikke længere, end til vi ved Prags Porte opgave vore Navne og en gammel, døv Herre der sagde sit »Professor Zimmerman!« da gav hun et Skrig: »Zimmerman om Eensomhed! Er De Zimmerman!« Hun tænkte ikke paa, at Forfatteren, hun meente, længst var død, den Døve gjentog sit Navn, nu brød hun ud i Beklagelse over, at hun først i Skilsmisens Stund hørte, hvem hun havde kjørt med. Jeg havde sagt, at jeg strax næste Morgen reiste videre ad Dresden til, hun beklagede det, thi ellers vilde hun have indbudt mig til at besøge sig hos hendes Fader, see hans Bibliothek og maaskee »træffe en Aandsbeslægtet!« »Vi hoo i den største Gaard paa Pladsen!« hun viste mig den, jeg saae hende og Manden gaae derind, og ved Afskeden fik jeg hans Kort. Næste Morgen tog jeg den Bestemmelse at blive to hele Dage i Prag, da vilde jeg ogsaa kunne gjøre mit Reiseselskab Visit, og see Bibliotheket der med den bøhmiske Literatur. Jeg gik til den store Gaard, hvor jeg havde seet Ægteparret træde ind. I Stuen vidste Ingen om denne Familie, paa første Sal ikke heller; da jeg kom op paa anden, talte jeg om det store Bibliothek, Faderen skulde eie! nei, Ingen kjendte det! jeg kom op paa tredie, men heller ikke der, og man sagde, at der fandtes ingen flere Familier end dem, jeg nu alt havde været hos; rigtignok levede her en gammel Jøde, der havde et Par smaa Tagkamre øverst oppe, men ham kunde det jo aldeles ikke være, imidlertid gik jeg derop; Væggene ud til Trappen havde høvlede Bræder, der var en lav

Dør med en Lap Papir paa, jeg bankede, en gammel Mand i en snavset Slobrok aabnede Døren til en lav Stue, midt paa Gulvet stod en stor Klædekurv, fuld af gamle Bøger. »Her boer ikke,« sagde jeg, »denne Familie!« og jeg viste Kortet. »Mein Gott!« raabte det fra et lille Sidekammer, det var Damens Stemme, jeg saae derhen og i dyb Negligé, balancerende med sin fine, sorte Silke-Reisekjole høit paa Hænderne over Hovedet, for at faae den paa, stod hun der, og i Kamret ligeoverfor gabede M a n d e n saa søvnigt, og heldede med sit »Englehoved«. Jeg stod forbauset, Damen kom ind med aaben Kjole i Ryggen, løs Kappe paa Hovedet, blussende rød ved Overraskelsen. »Von Andersen!« sagde hun og bad om Undskyldning, Alt var i Uorden, hendes Faders Bibliothek — hun pegede paa Klædekurven — saaledes opløste sig den hele Skvalder fra Reisevognen, et »Tagkammer og en Sæk fuld af Bøger!«

Fra P r a g gik det over T ö p l i t z og D r e s d e n hjem til K j ø b e n h a v n.

Det var en blandet Følelse jeg steg i Land med, og ikke alle mine Taarer var Glædestaarer. Men Gud var med mig.

Egentligt havde jeg ikke haft Sind og Øie for Tydskland; mit Hjerte hang ved Italien, som et for mig tabt Paradiis, hvorhen jeg aldrig mere skulde komme; med Skræk og Angest saae jeg imøde den kommende Tid hjemme. Jeg ligesom drev afsted, altid nærmere K j ø b e n h a v n. Min Sjæl var opfyldt af Italiens Natur og dets Folkeliv, efter det Land følte jeg Hjemvee. Det ligesom smeltede sammen med mit eget Jeg, og ganske improvisatorisk fremskød en Digtning, der voxte og voxte, jeg maatte nedskrive den, uagtet jeg var overtydet om, at den vilde bringe mig mere Sorg end Glæde,

dersom Nøden hjemme engang bragte mig til at lade den trykke. Alt i R o m var skrevet de første Capitler, og senere i M ü n c h e n havde jeg fortsat disse, det var min Roman »I m p r o v i s a t o r e n«. I et Brev jeg modtog i R o m, blev sagt mig en Yttring af J. I. H e i b e r g, han betragtede mig som en Slags »Improvisator«, de Ord var den Gnist, der gav mit nye Digt Navn og Person.

Da jeg, som lille Dreng, i O d e n s e en af de første Gange kom i Theatret, var, som jeg alt har sagt, Forestillingerne der tydske: jeg saae »d a s D o n a u w e i b c h e n«, Publicum jublede for hende, der udførte Hovedrollen; h u n blev hyldet og hædret, og syntes for mig at være det lykkeligste Væsen paa Jorden. Da jeg senere, mange Aar efter, som Student, kom i Besøg til O d e n s e og der ind i Hospitalet, saae jeg i en Stue, hvor fattige Enker b o e d e, hvor, som i Vartou, Seng stod ved Seng med et lille Skab, et Bord eller en Stol, som hele Bohavet, var ophængt over een af Sengene et qvindeligt Portrait i en forgyldt Ramme: »L e s s i n g s »E m i l i e G a l l o t t i«, der plukker Rosen itu; men Billedet var Portrait, det stak selsomt af til al den Fattigdom rundt om. »Hvem forestiller det?« spurgte jeg, »O,« svarede en af de gamle Koner, »det er den tydske Madames Ansigt!« og nu kom en mager, lille, fiin Qvinde, med rynkede Kinder og i en fattig Silkekjole, der engang havde været sort, det var den hædrede Sangerinde, hende jeg havde seet som »das Donauweibchen«, hvem dengang Alle tiljublede. Det gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa mig, og kom ofte i mine Tanker. I N e a p e l hørte jeg første Gang M a l i b r a n; hendes Stemme og Spil stod over Alt, hvad jeg før havde hørt, og dog huskede jeg i det samme paa min

stakkels Sangerinde i Odense Hospital; begge Skikkelser smeltede sammen til *Annunziata* i Romanen, jeg skrev; Italien var Baggrunden for det Oplevede og det Digtede.

Min Reise var endt; det var i August 1834 jeg kom til Danmark, og snart, under et Besøg hos *Ingemann* ude i *Sorø*, paa et lille Qvistværelse, mellem duftende Linde, med Udsigt til Søe og Skov endte jeg første Deel, sidste Deel sluttedes i *Kjøbenhavn*.

Selv mine bedste Venner var ved at opgive mig som Digter: »Man havde taget feil af mit Talent!« hvor almindelig var ikke denne Talemaade bleven. Nær havde jeg ikke faaet en Forlægger til min Bog: endelig, af Godhed mod mig, vovede Boghandler *Reitzel* det, men der maatte indbydes til Subscription, og jeg maatte selv see at faae mine Venner til at tegne sig; i Planen fortaltes, at det ikke var om min Reise, hvortil jeg bød Læseren, men et Slags aandigt Resultat af en saadan; naturligviis erholdt jeg et utroligt ringe Honorar, thi der var aldeles ingen Udsigt til, at Bogen vilde blive kjøbt og læst.

»*Conferentsraad Collin* og hans ædle Hustru, i hvem jeg fandt Forældre, hans Børn, i hvem jeg har fundet Søskende, Hjemmets Hjem, bringer jeg her det Bedste, jeg eier!« Det var Tilegnelsen.

Bogen blev læst, udsolgt og]atter oplagt; Critiken taug. Bladene sagde Intet, men rundt om hørte jeg, at der var Interesse for min Digtning, og at Mange glædede sig over den; endelig skrev Digteren *Carl Bagger*, der da var Redacteur for *Søndagsbladet* en Anmeldelse der, den begyndte med:

»Digteren *Andersen* skriver nu ikke mere saa

godt som før: han er udtømt, ja, det har jeg saamænd længe ventet!« saaledes er Digteren bleven omtalt hist og her i nogle af Hvedstadens Circler, netop maaskee der, hvor han ved sin første Fremtræden allermeest forkjæledes og næsten forguededes. Men at han ikke er udtømt, og at han nu tvertimod har svunget sig til en før ukjendt Høide, har han ved sin »I m p r o v i s a t o r« nylig paa en glimrende Maade lagt for Dagen.« — —

Man lee nu af mig, men det er saa, jeg græd mig ud jeg græd mig glad og følte Taknemlighed mod Gud og Menneskene.

VII.

Mange, som før havde været mine Modstandere, skiftede nu Mening, og mellem disse vandt jeg Een, som jeg tør troe, for hele Livet. Det var Digteren H a u c h, en af de ædlest Naturer, jeg kjender. Han var efter flere Aars Ophold i Udlandet vendt hjem fra I t a l i e n, netop da Kjøbenhavnerne levede og aandede kun i H e i b e r g s Vaudeviller. Min »F o d r e i s e« gjorde Lykke, og han traadte, som tidligere er berørt, polemisk op mod H e i b e r g og sparkede lidt til mig; Ingen havde da, som han senere har sagt mig, gjort ham opmærksom paa mine lyriske bedre Sager; man omtalte mig for ham som et forkjælet, overgivent Lykkebarn; han fandt i »F o d r e i s e n« en huul, tom Legen; nu havde han læst »I m p r o v i s a t o r e n« og fornam, at der var Poesie og Dybde hos mig, som han ikke havde troet; han følte, at noget Bedre rørte sig i mig, end han havde tænkt, og det var ham derfor naturligt, at han strax skrev mig et hjerteligt Brev til, sagde, at han havde

gjort mig Uret, rakte mig Haanden til Forsoning, og fra den Tid bleve vi Venner; med Iver søgte han at virke for mig, med Inderlighed har han fulgt hvert af mine Skridt fremad; men saa lidt have Flere villet forstaae det Fortræffelige hos ham, det ædle Forhold mellem os, at da han senere skrev sin Roman »Slottet ved Rhinen« og i den skildrede et Vrængbillede af en sand Digter, der gaaer til Galehuset af Forfængelighed, fandt man her hjemme, at han havde handlet høist uretfærdigt og haardt mod mig ved saaledes at fremstille mig i alle mine Svagheder; man troe ikke, at det var en Enkelts Yttring, nei, det gik saa vidt, var saa almindelig antaget, ja udtalt, at H a u c h selv følte sig kaldet til i denne Anledning at skrive en Afhandling over mig som Digter, for at vise, paa hvilken Aandens Plads han stillede mig. Den findes aftrykt i S c h o u w s »Ugeskrift«.

Om S i b b e r n, hvem Alle skattede og hvis Henrykkelse over P a l u d a n - M ü l l e r s »A m o r og P s y c h e« lagdes til Beviserne for dette Digts Fortræffelighed, var sagt mig, at han strengt dadlede hele min Virksomhed, ikke led mig som Digter; jeg var derfor bleven glad overrasket ved at see i en lille Bog, han skrev til Forsvar for I n g e m a n n, at han just var mig godt sindet, idet han udtalte det Ønske, at Nogen ogsaa maatte sige mig et venligt Ord. Han læste »I m p r o v i s a t o r e n«, og ud af sit Hjerte skrev han mig et Brev til, det eneste Skrevne, med Undtagelse af C a r l B a g g e r s korte Anmeldelse, der var givet i Erkjendelse og Kjærlighed; det var ham saa ligt, som hørte man ham tale. S i b b e r n skrev:

»Jeg har læst Deres »I m p r o v i s a t o r« og har læst den med sand og stor baade Fornøielse og Glæde —

»Fornøielse over den selv, Glæde over, at De netop har
»skrevet den. Atter et opfyldt Haab, atter en sand Aqvi-
»sition! Sammenlignede jeg den i Tankerne med hvad
»jeg kjendte af Deres tidligere Poesie, da forekom For-
»skjellen mig liig Forskjellen imellem hiin unge A l a d-
»d i n, vi saae lure bag Søilen og tumle sig paa Torvene,
»og den A l a d d i n, der, ældet og forynget paa eengang,
»træder ud af Badet. Jeg læste Deres »Improvisator«
»til Enden med det Samme: »det er godt, det er meget
»godt!« hvormed jeg læste de første 24 Sider. Og Da-
»gen efter, jeg var kommen til Ende, gad jeg intet An-
»det læse. De maa vide, hvad det vil sige. Det viser, at
»man har følt sig fyldt.

»Og hvad der fyldte mig var baade Glæde over Bogen
»og over Dem. Vi kjende Dem som, hvad Tydsken kal-
»der: »eine gute Seele«; med Glæde vidste jeg nu, at De
»ogsaa er en grundig Sjæl. De er i Selskabskredse hos
»Andre aaben, godmodig, velvillig, livlig, let bevægelig.
»Jeg seer, at De hjemme formaaer at være dyb, varm,
»inderlig og af en saa kjærnefuld Phantasie. Bevar Dem
»selv i begge Henseender. Og for at kunne det, fæst
»ikke Sind og Hjerte til Critic, eller hvad der kalder sig
»saa. Læs helst ingen. Lad Ingen komme Dem nær. De
»har en Muse, en Guddom, som er Dem nær. Skræm
»hende ikke bort, og lad det ikke skee, at Andre gjøre det.

»De har været i Italien; De har levet i Italien for at
»være deri, ei for at male det. Maleriet kom siden af sig
»selv, og i stor Stiil er det Maleri, De lader træde frem
»for os.

»Der vil komme en Tid — eller er den maaskee kom-
»men? — da De vil begive Dem ud i en anden stor Re-
»gion — Historien. Jeg glæder mig ved Tanken om, hvad
»De da vil bringe hjem og bringe os.

»Da vil der senere endnu komme en anden Tid, da De
»vil drages ud i et andet stort Rige og leve i det — Phi-
»losophiens. Ogsaa da haaber jeg, De vil bringe os Gjen-
»billeder, vidnende om, at Musen har været Dem nær.

»Jeg skriver disse Linier af et oprigtigt Hjerte. Jeg
»vil Dem inderlig vel, og vil det ei ved andet, end ved
»Oprigtighed. Men skulde disse Linier just komme til
»Dem i det Øieblik, da det er helligt i Deres Sind og i
»Deres Stue, da lad mit Brev ei anfægte Dem, men læg
»det stille hen. Og er det ei saa, da gid det snart maa
blive helligt i Deres Sind og i Deres Hjem; og kommer
»da Noget, som vil indgribe forstyrrende eller forlok-
»kende, da siig: *Abitote, nam heic Dii sunt.*

»Og nu hilses De af Hjertet af Deres hengivne

S i b b e r n.

K j ø b e n h a v n, den 12. Sept. 1835.

»Til Digteren A n d e r s e n.«

Men til »I m p r o v i s a t o r e n« igjen. Denne Bog reiste mit faldne Huus, samlede igjen Vennerne, ja forøgede endogsaa disses Antal. Første Gang følte jeg nogen sand tilkæmpet Erkjendelse.

Bogen blev strax af Professor K r u s e oversat paa Tydsk under den lange Titel: »J u g e n d l e b e n u n d T r ä u m e e i n e s i t a l i e n i s c h e n D i c h t e r s«. Jeg yttrede mig imod denne Titel; men han paastod, hvad jeg nu veed, han havde Uret i, at en saadan Titel var nødvendig for at vække Opmærksomhed, hvilket den simplere, »I m p r o v i s a t o r e n«, ikke vilde kunne. — C a r l B a g g e r havde, som vi veed, anmeldt Bogen; egentlig Critic udeblev, til der var talt og atter talt; da endelig kom en, jeg troer i Literaturtidenden, vel høfligere end jeg her var vant til, men man

gled hen over det Gode: »Det var jo noksom bekjendt«, hed det, og holdt sig til Manglerne, opsummerede alle de italienske feilskrevne Ord og Udtryk; ja, da paa samme Tid Nicolais bekjendte Bog »Italien wie es wirklich ist« udkom, der stiller Italiens Natur under Tydsklands og i Capri kun seer et »Meer-Ungeheuer« og forkaster al Skjønhed hiin Side Alperne, paa den nær, som den medicæiske Venus eier, hvis Skjønhedsformer Nicolai derpaa opgiver efter egen Opmaaling med Seglgarn, saa blev der her hjemme høit talt om, at nu kunde man see, hvad det var for Noget Andersen havde skrevet, — nei, Nicolai var en ganske Anden, hos ham fik man det sande Begreb om Italien.

Jeg bragte Christian den Ottende, dengang Prinds Christian, min Bog; i Forgemakket traf jeg en af vore Smaa-Poeter, der i Statscalenderen staaer som en meget fornem Mand; han var saa naadig at tale til mig; vi dreve jo Haandværket, vi vare begge Poeter, og nu holdt han for mig til en høitstaaende Herre et Foredrag over det Ord »Collosseum«; det stod i Bogen stavet anderledes end hos Byron, hvor det feilagtig skrives »Colisæum«, — det var forfærdeligt! det var igjen dette Sprogjaskeri, man glemte over det, hvad Talent der ellers viste sig i Bogen. Foredraget blev lydeligt holdt for den hele Forsamling. Jeg søgte at bevise, at jeg just havde skrevet det rigtigt, men det havde Byron ikke, og den ophøiede Herre trak med Smil paa Skuldrene, rakte mig min Bog og beklagede »den slemme Trykfeil i den smukt indbundne Bog!« — »O, den handler jo bare om Dem selv!« hed det rundt om i de mange Kredse, hvor »man fordærvede Andersen med evige Lovtaler«, »Maanedsskrift for Litter-

r a t u r«, det, hvilket alle for intelligent ansete Ledere saae op til, og som var det Skjønnes Høiesteret, talte om mangan lille, nu glemt Brochure og Comedie, men værdigede ikke »I m p r o v i s a t o r e n« et Ord, maaskee fordi den havde vundet et stort Publicum, et andet Oplag af Bogen var udkommet; jeg havde, styrket ved det Fodfæste, jeg havde fundet, skrevet en ny Roman »O. T.«, og da først, det var i Aaret 1837, omtalte Maanedsskriftet denne og »I m p r o v i s a t o r e n«; men hvorledes jeg blev revset, skolemestreret — derom siden.

Fra T y d s k l a n d lød den første stærke Erkjendelse eller maaskee Overvurderen af min Digtning, og jeg bøiede mig, som en Syg, efter Solskinnet, taknemmelig glad — thi mit Hjerte var taknemmeligt! jeg var ikke, hvad det danske Maanedsskrift nedlod sig til at underskrive og saa omtrent sagde i dets Critic over »Improvisatoren«: et utaknemmeligt Menneske, der i min Bog viste Mangel paa Tak mod Velgjørere; jeg var jo selv den fattige A n t o n i o, der ømmede sig ved Trykket, d e t j e g s k u l d e t a a l e, burde taale! jeg, den fattige Dreng, man havde givet Naadsens Brød!

I S v e r r i g udkom ogsaa en Oversættelse, og i alle svenske Blade, der kom mig for Øie, gjenlød Roes og Lovtale over mit Arbejde; ogsaa i England blev Bogen oversat af Qvækerinden M a r y H o w i t t, og hvad der var af Betydning blev bemærket og yndet.

»*This book is in romance what »Childe Harold is in poetry* — saaledes anmeldtes den der, og da jeg omtrent tretten Aar efter første Gang kom til London, hørte jeg om en hædrende Critic i »foreign review«, den man tillagde W a l t e r S c o t t s Svigerson, den dygtige, critisk strenge L o c k h a r t. Jeg vidste Intet om den;

tidligere læste jeg ikke Engelsk, og uagtet den stod i et af de meest læste og i London udbredte Reviews, der kom her til K j ø b e n h a v n, omtaltes det ikke af et eneste dansk Blad, der ellers om enhver anden dansk Digter melder, naar i England Navnet paa hans Bog nævnes. Min Anmelder siger:

»I m p r o v i s a t o r e n« er et dansk Værk, digtet i det danske Sprog, det, i hvilket H a m l e t, den sorgfulde Prinds af Danmark, talte og tænkte. En Ven har sagt, at C o r i n n a var I m p r o v i s a t o r e n s Bedstemoder; maaskee, der ere Træk, men I m p r o v i s a t o r e n er en elskeligere Ledsager.«

Den tydske Critik har sagt om Improvisatoren:

»Es wäre nicht uninteressant, zwischen A n d e r s e n s I m p r o v i s a t o r und der C o r i n n a von »Madame Staël eine Parallele zu ziehen. Beide Verfasser haben sich in der Gestalt von italienischen Improvisatoren zu Helden ihrer Romane gemacht; beide haben eine Schilderung der Herrlichkeiten Italiens damit »zu verschmelzen gesucht. Aber der Däne ist naiv, die »Französin sentimental; A n d e r s e n giebt Poesie, »die S t a ë l Rhetorik!«

»D a n s k M a a n e d s s k r i f t f o r L i t t e r a t u r« nævnede ogsaa »C o r i n n a«, men her klang det anderledes:

»Det er sandsynligt, at Fru S t a ë l - H o l s t e i n s »Roman »C o r i n n a« har været Forfatteren et vildledende Forbillede o. s. v.«

Hvor forskjellig, seer man, lyder ikke saaledes tydsk og engelsk Sammenstilling af »C o r i n n a« og »I m p r o v i s a t o r e n« mod den Affærdigelse i samme Punkt, det danske Maanedsskrift giver mig.

Ogsaa i Nordamerika udkom senere et Par engelske

Oversættelser, og efter det Svenske fulgte i P e t e r s-
b o r g, dog først 1844, en russisk Oversættelse, en lig-
nende i Bøhmisk; ogsaa i Holland vakte denne Bog stor
Opmærksomhed; i det der meget udbredte Tidsskrift
»*de Tijd*« stod en anbefalende Critik over den. 1847 ud-
kom den paa Fransk, oversat af Mad. L e b r u n, og
blev særdeles rosende anmeldt, og hvor især dens »Reen-
hed« fremhævedes. — I T y d s k l a n d findes en syv à
otte forskjellige Udgaver af denne Roman og dertil flere
Oplag; jeg maa derhos henvise til den bekjendte H i t-
z i g s Udgave af C h a m i s s o s Værker, hvor, i et
af dennes aftrykte Breve til mig, Digteren udtaler sin
Glæde over min Bog, den, han fremhæver for Værker,
som: *Nôtre dame de Paris, La salamandre*, o. s. v.*)

Udenfra kom saaledes strax og gjennem Aaringer,
som sagt er, den lydeligste Erkjendelse, der aandeligt
holdt mig oppe. Har Danmark i mig en Digter, da har
man ikke herhjemme opelsket mig dertil. Medens For-
ældre tidt kjæle for og sætte i Drivhuus enhver lille
antydende Spire af hvad de troe der kan føre til et Slags
Talent, have de Fleste saa godt som gjort Alt for at
qvæle det hos mig; men saaledes vilde Vorherre det nu
til min Udvikling, og derfor sendte han Solstraler ude
fra og lod h v a d jeg havde skrevet selv bane sig Vei.
Der er derhos en Magt i Publicum, stærkere end alle
Critiker og de enkelte Partier, — jeg havde dog ved
»I m p r o v i s a t o r e n« vundet Fodfæste herhjemme,
jeg havde hos Nogle her tilkæmpet mig en hæderlig
Plads; mit Lune følte Øieblikke, hvori det løftede Vin-
gerne; kun faa Maaneder efter at »I m p r o v i s a t o-
r e n« kom ud, traadte jeg op med det første Hefte af
mine Eventyr; men man maa ikke troe, at disse bleve

---

*) See Bilag III.

øjeblikkelig vel modtagne; Folk, der sagde sig at mene mig det godt, beklagede, at jeg, der nylig i »I m p r o v i s a t o r e n« havde givet Haab om at levere »N o g e t«, pludselig faldt tilbage i »Barnagtighed«. »Maa- nedsskrift for Litteratur« værdigede aldrig at omtale disse, og i »D a n n o r a«, et dengang læst kritisk Skrift, blev der lagt mig paa Hjertet, ikke at spille min Tid med at skrive Eventyr. Man savnede hos mig den sædvanlige Form for denne Digteart, og man opgav mig Mønstre at studere; det vilde jeg jo ikke, sagde de — og saa opgav jeg at skrive Eventyr, og bragte i den Tid, vexlende mellem Mismod og Lune, min anden Roman »O. T.« Der var hos mig en aandelig Trang til at producere, og jeg troede i Romanen at have fundet mit rette Element. Lige efter hinanden udkom saaledes »I m p r o v i s a t o r e n« 1835, »O. T.« 1836 og »K u n e n S p i l l e m a n d« 1837. Mange syntes godt om »O. T.«, især H. C. Ø r s t e d, der havde stor Sands for det komiske Element. Han opmuntrede mig til at vedblive i denne Retning, og hos ham og i hans Kreds fik jeg Glæde og Erkjendelse.

Hos S i b b e r n, med hvem jeg efter at have modtaget Brevet om »I m p r o v i s a t o r e n« havde gjort personligt Bekjendtskab, læste jeg »O. T.« P o u l M ø l l e r, der var kommen herved fra N o r g e, og der ikke havde yndet »F o d r e i s e n«, var tilstede ved en af disse mine Aftenlæsninger og hørte til med stor Deeltagelse; Scenerne ovre i Jylland, paa Heden og ved Vesterhavet interesserede ham, og han udtalte sig varmt og inderligt. Et Par Oversættelser af »O. T.« paa Tydsk bleve senere gjengivne paa Svensk, Hollandsk og Engelsk. Mine københavnske Landsmænd havde ved »I m p r o v i s a t o r e n« opholdt sig over nogle latinske Ords Feilskriften og Correcturfeil. For at fjerne

en lignende Anke, tilbød mig, da »O. T.« skulde udkomme, en af Universitetets Professorer at læse Correctur: »jeg er øvet deri«, sagde han, »og har altid erholdt Roes for min Correcthed, saa skal man ikke have den mindre betydelige Ting, Bogstaving, at dvæle ved, naar man recenserer Dem!« — Han læste Ark for Ark; to dygtige Mænd foruden ham saae ogsaa disse nøiagtigt igjennem; Bogen kom ud, og Critiken jeg fik herhjemme, endte med, at »de sædvanlige grammatikalske Skjødesløsheder, som altid hos A n d e r s e n, findes ogsaa i denne Bog«. — »Nei, nu er det for galt!« sagde Professoren, »jeg har anvendt samme Flid, som i mine egne Bøger! man gjør Dem virkelig Uret!«

»O. T.« blev læst og atter læst, mit Publicum tog til, men Blad- og Journal-Critik viste mig endnu ikke stor Opmuntring; ja man glemte, at med Aarene bliver Drenge til Mand, og at man ogsaa udenfor den almindelige Vei kan erhverve sig Kundskaber; man hang ved gamle Paastande og Beskyldninger; Mange, der maaskee aldrig havde læst mine senere større Arbejder, udtalte sig allerstrengest, men vare ikke saa ærlige som Heiberg, der, da jeg spurgte ham, om han havde læst disse Romaner, spøgende svarede: »jeg læser aldrig store Bøger!« — Hvorledes den Tone var, man tillod sig i Maanedsskriftet, sees benyttet som Anke mod dette Selskab af P a l u d a n - M ü l l e r, der, da han, den erkjendte og skattede unge Digter, fik af samme Maanedsskrift ogsaa en streng Dom, skrev sit polemiske Digt: »T r o c h æ e r og J a m b e r«, og anførte der i en Note, hvorvidt Maanedsskriftet vovede at gaae mod en Digter; jeg giver P a l u d a n - M ü l l e r s Ord:

»I hvilken agtværdig Journal — den være sig inden- eller udenlandsk — har man seet en Recensent tillade

sig slige Friheder mod den recenserede Forfatters Person? Forfatterens Mangel paa Forstand, høiere Dannelse og egentlige Studium gjøres nemlig ikke alene til Gjenstand for Omtale, men hans Ulyst til det sidste paa-ankes; gode Raad gives til fremtidig Flid og Studering: Trudsel med Kritik anvendes, og endelig gives der Forfatteren Haab om at kunne præstere noget Tilfredsstillende, naar han vil lægge Recensentens Raad paa Hjer-te. Disse og mange flere de anmeldte Skrifter («I m p r o v i s a t o r e n» og »O. T.«) uvedkommende og derimod deres Forfatter høist graverende Yttringer, hvoriblandt endog en indirecte Beskyldning for Utaknemmelighed mod Velgjørere, tilsteder Redactionen af Maanedsskriftet en n a v n l ø s Recensent aldeles ugeneert at fremføre og unddrager ham paa samme Tid, ved at kaste Anonymitetens Slør over ham, den fortjente Revselse af den Fornærmede!»

Characteristisk er det, da senere af Maanedsskriftet største Delen af Anmelderne til de forskjellige Critiker bleve opgivne, Forfatteren siden ikke har vovet at navngive sig.

Aaret efter (1837) kom Romanen »K u n e n S p i l l e m a n d«, der saa ganske er en aandig Blomst, frem-sprungen af det Tryk, jeg led i denne mægtige Kamp mellem min Digternatur og den altfor haarde Omgi-velse, og dog var jeg kommen et Skridt fremad, forstod mere mig selv og Verden, men jeg var ved at opgive Tanken om nogen Slags sand Erkjendelse her af Det, Gud havde givet mig; i en anden Verden maatte det komme til Klarhed, deri søgte jeg min Trøst. Var »I m p r o v i s a t o r e n« en virkelig Improvisator, da var »K u n e n S p i l l e m a n d« den forstaaede Kamp og Liden; denne Digtning var i sin Heelhed gjennemtænkt

og, seet udenfra, som den i hver Enkelthed var født og næsten oplevet; den gjærende Opposition mod Ubilligheden, Taabeligheden, Prosaen og Trykket af den hele Omgiveise gav Stemninger, der aabenbarer sig i Charactererne *N a o m i*, *L a d i s l a u s* og Gudfaderen i »Hulgaden«.

Ogsaa denne Bog brød sig Vei herhjemme; men ingen Tak eller Opmuntring lød; Critiken indrømmede kun, at jeg tidt blev forunderlig heldig ledet af *I n s t i n c t e t*, — man valgte det Udtryk, man bruger for Dyret, men som i Menneskeverdenen, i Poesiens Verden ellers kaldes *G e n e r a l i t e t e n*; hos mig skulde det stemples som *Instinct*. Det var en vedvarende Træden ned af alt Godt hos mig. En enkelt Begavet yttrede vel mundtligt til mig, at jeg blev for haardt og ubilligt behandlet, men Ingen traadte op og udtalte det. Romanen »*K u n e n S p i l l e m a n d*« opfyldte en kort Tid en af vort Lands unge, høit begavede Mænd, det var *S ø r r e n K i e r k e g a a r d*; paa Gaden, hvor vi mødtes, sagde han mig, at han vilde skrive en Kritik over den, og at jeg vilde vist blive mere tilfreds med den, end de tidligere, thi, indrømmede han, man opfattede mig ganske urigtigt! — der gik lang Tid hen, han læste Bogen om igjen, og det første gode Indtryk udviskedes; og jeg maa troe, at jo alvorligere han drøftede Digtningen, des feilfuldere blev den, og da Critiken kom, kunde jeg ikke være glad ved den; den kom som en heel Bog; den første, troer jeg, *K i e r k e g a a r d* skrev, noget besværlig at læse, med den *h e g e l s k e* Tunghed i Udtrykkene; man sagde ogsaa i Spøg, at kun *K i e r k e g a a r d* og *A n d e r s e n* havde læst Bogen ud; det var »*A f e n e n d n u L e v e n d e s P a p i r e r*«. Jeg fik dengang det ud af den, at jeg var ingen Digter, men en digterisk

Figur, der var løben ud af min Gruppe, og at det var en tilkommende Digter givet at stille mig i den, eller at benytte mig som Figur i en Digtning, hvori han skabte mit Supplement! Senere forstod jeg bedre denne Forfatter, der i min Fremskriden er kommen mig imøde med Venlighed og Skjønsomhed.

Jeg fandt ikke og vandt ikke hjemme nogen offentlig Beskytter eller Anmelder for mine Romaner, og hvad dertil satte dem i Skygge var den almindelige Begeistring for netop de af Heiberg udgivne beundrede »Hverdagshistorier«. Sproget i disse, Indholdet og fremfor Alt den Heibergske anbefaling og Beundring for disse Værker, gav dem hos den danske Læseverden den høieste Rang i Nutidens Literatur.

Dog, i hvor haanligt jeg end blev affærdiget, jeg blev læst, og saavidt havde jeg imidlertid bragt det, at Mange herhjemme nu ikke tvivlede om min poetiske Evne, den man før min Reise til Italien aldeles opgav hos mig. Men ingen dansk Anmeldelse udtalte sig om Ideen, om Friskheden, om Lunet, om hvad der kunde være eienommeligt i mine Romaner; først da de udkom paa Svensk, gik med godt Sind et Par svenske Blade lidt dybere ind, læste og opfattede med god og ærlig Villie, og i Tyskland var det samme Tilfældet; herfra styrkedes mit Mod til at vedblive.

Om »O. T.« og »*only a fiddler*« udtalte sig »*London literary Gazette*«:

»Dette er et af de interessanteste Værker, som i en Række af Aar har forladt Pressen; dets Skildringer af det danske Liv er naturlig og beundringsværdig, dets Skildring af Scenen, hvor det foregaaer, er sand og træffende, dets udmærkede Fremstilling af Børn og Børns Tanker, dets Naivetet og livlige Sprog, dets Verdens-

kundskab og Indbildningskraft, kort, Alt er sat saa klart i Lyset for os og besidder en saadan Ynde, at vi ikke tage i Betænkning at sige, at dette er en Bog, som vil tiltale enhver Classe af Læsere og fortjener Plads blandt de meest udmærkede romantiske Værker, som nogensinde er fremkommet.«

Først flere Aar efter udtalte i Danmark en Mand af Betydning, Digteren H a u c h, i sin tidligere nævnte Afhandling i S c h o u w s Ugeskrift sig hjerteligt over mig som Digter, udtalte sig om R o m a n e r n e og fremhævede i faa Træk der det Characteristiske:

»Hovedgjenstanden«, siger han, »i A n d e r s e n s bedste og meest gennemarbejdede Skrifter, i dem, hvori den rigeste Phantasie, den dybeste Følelse, den meest bevægede Digtersjæl kommer frem, er et Talent, eller idetmindste en ædlere Natur, der vil kjæmpe sig frem af snevre og trykkende Kaar. Det er saaledes Tilfældet i hans tre Romaner, og i denne Retning har han jo ogsaa virkelig et betydningsfuldt Liv at fremstille, en indre Verden, som Ingen bedre kjender, end den, der selv har drukket af den bittre Kalk: Lidelser og Savn, smertelige og dybe Følelser, som ere nær beslægtede med dem, han selv har gennemgaaet, og hvori Erindringen der, efter den gamle betydningsfulde Mythe er Musernes Moder, Haand i Haand med disse træder ham imøde. Hvad han her kan fortælle Verden, fortjener da sikkert med Opmærksomhed at høres, thi uagtet det paa den ene Side kun er den Enkeltes inderste personlige Liv, saa er det dog tillige Talentets og Geniets almindelige Lod, idetmindste naar det befinder sig i ringe Kaar, der her føres os for Øie. Forsaavidt han nemlig i sin »Improvisator«, »O. T.« og »Kun en Spillemand« ikke blot fremstiller sig selv i sin afsondrede

Particularitet, men tillige den betydningsfulde Kamp, som Mange have gennemgaaet, og som ogsaa han kjen-der, fordi hans Liv har udviklet sig derigjennem, saa gjengiver han jo slet ikke Noget, der tilhører Illusio-nerne Verden. men kun det, der vidner om Sandheden, og der, som ethvert sligt Vidnesbyrd, har en alminde- lig og varig Gyldighed. Ja, han forfægter saaledes ikke blot Talentets og Geniets. men, som sagt, tillige den krænkede og uretfærdigt behandlede Menneskeheds Sag; og da han selv saa smerteligt har følt denne svære Kamp, hvori Laokoonsslangerne knuge de opadstræ- bende Hænder, da han selv har været nødt til at drikke af det malurtfyldte Bæger, som den ligegyldige og over- modige Verden saatidt rækker den, der befinder sig i en undertrykt Stilling, saa er han ogsaa istand til at give sin Fremstilling i denne Henseende en Sandhed og Alvor, ja en tragisk og smertevækkende Pathos, der van- skeligt paa det følende Menneskehjerte forfeiler sin Virk- ning. — — — Hvo kan i hans »Spillemand« læse hiint Optrin, hvori den »fornemme Hund«, som Digteren ud- trykker sig, med Foragt vender sig bort fra den Føde, hvormed den fattige Dreng maa tage til Takke, uden tillige at erkjende, at dette ikke er en Leeg, hvori For- fængeligheden søger sin Triumph, men at det tvært- imod er den i sit Inderste dybt krænkede Menneske- natur, der her udtaler sin Smerte.«

Saaledes lød det en ni à ti Aar senere om mig i Dan- mark; saaledes lyder en Mands, en ædel hædret Stemme. Det er gaaet mig med Critiken, som det gaaer med Vi- nen, jo flere Aar, der gaae, før den skjænkes, desto for- træffelligere smager den. Samme Aar, som »Spille- manden« udkom (1837), besøgte jeg første Gang Nabolandet, gjorde Canal-Reisen til S t o c k h o l m.

Da kjendte man ikke, hvad man nu kalder skandinaviske Sympathier; fra gamle Krige med Naboen var endnu nedarvet en Slags Mistillid; de kjøbenhavnske Gadedrenge glemte ikke om Vinteren, naar Isen bandt Landene sammen, og Svenske kom i Kane over til os, paa en raa og kaad Maade at skrige efter dem; meget lidt kjendtes af svensk Literatur, og det faldt kun faa Danske ind, at man med ringe Øvelse let kunde læse og forstaae det svenske Sprog. T e g n é r s »F r i t h i o f« og »A x e l« var kjendt og det kun i Oversættelse. Tiderne forandres.

Jeg havde læst et Par svenske Forfattere, og af disse tiltalte mig især den afdøde, ulykkelige S t a g n e - l i u s ; hans Digtninger fyldte mig endnu mere end T e g n é r , der da repræsenterede Digtekunsten i Sverrig. Jeg, som kun havde reist syd paa, hvor altsaa Afskeden fra Kjøbenhavn er Afskeden med Modersmaalet, følte mig nu halvt som hjemme gjennem hele Sverrig, kunde tale mit danske Sprog, og hørte i Landets Tunge kun som en Dialect af det Danske; jeg syntes, at Danmark udvidede sig, det Beslægtede i Folket traadte mig-saa levende frem, jeg begreb, hvor nær Svensk, Norsk og Dansk stod til hinanden. Jeg mødte hjertelige, venlige Mennesker, og det er min Natur at slutte mig snart til disse. Denne Reise var og er mig endnu een af mine gladeste. — Det maleriske svenske Land, med sine udstrakte Skove, store Søer, den brusende, storartede Trollhätta, de maleriske Skjærgaarde, hele denne Natur var mig ny, og S t o c k h o l m selv, hvis Beliggenhed næsten nærmer sig Constantinopels, og maaler sig med Edinburghs, overraskede mig i høi Grad. — Canalfarten selv klinger jo halv eventyrlig for den Uindviede, naar man fortæller, at Dampskibet seiler

der fra Søerne op over Bjerghøiderne, hvorfra man seer under sig de udstrakte Gran- og Birkeskove. Gjennem dristige Sluser løfte og sænke sig Skibene, mens den Reisende gjør sine Skovvandring. Fra denne Reise, og navnlig fra den mægtige Venersøe, knytter sig et Bekjendtskab af stor Interesse og ikke uden Indflydelse paa mig, det er med den svenske Romanforfatterinde *Fredrika Bremer*.

Paa Canalen mellem *Trollhättan* og *Venersborg* havde jeg just spurgt Capitainen ombord og nogle af de Medreisende, om hvilke svenske Forfattere der levede i Stockholm, og udtalte min Lyst til at see og tale med Frøken *Bremer*. »Ja, hende træffer De ikke!« sagde Capitainen, »hun er for Øieblikket i Besøg i Norge!« — »Hun kommer vel, maa komme tilbage, medens jeg er her!« sagde jeg i Spøg og tilføiede: »paa Reise har jeg altid Lykken med mig, saa at det Meeste, jeg ønsker, bliver opfyldt!« — »Men neppe denne Gang!« sagde Capitainen. Tre Timer efter, da vi skulde bort fra *Venersborg*, hvor vi laae og tog Varer og Passagerer ombord, kom han leende med Listen over de ny tiltraadte Reisende og raabte høit: »Lykkelige Menneske! jo De har Lykken, Frøken *Bremer* er her og seiler med til Stockholm!« jeg antog det for Spøg, han viste mig Navnet paa sin Liste, men jeg var dog ikke overtydet, om det var Forfatterinden selv. Mellem dem, jeg opdagede gaae ombord, saae jeg Ingen, der forekom mig at kunne være hende. Aftenen faldt paa, og ved Midnat vare vi paa den store vidtudstrakte *Venersøe*.

Klokken Tre om Morgenstunden stod jeg op for at see Solopgangen, foruden mig kom endnu fra Kahytterne Een, det var en Dame, ikke ung, ikke gammel, indhyllet i Shawl og Kaabe, — ogsaa hun vilde see Solen

staae op. Jeg tænkte: er Frøken B r e m e r her ombord, saa maa det være hende! jeg begyndte en Samtale, hun svarede høfligt men fremmed, og da jeg spurgte hende, om hun ikke var Forfatterinde til de bekjendte Romaner, gav hun et undvigende Svar og spurgte nu om mit Navn, hun kjendte det, men tilstod, at hun ingen af mine Skrifter havde læst, spurgte, om jeg intet Exemplar af disse eiede hos mig, jeg havde just »I m p r o v i s a t o r e n«, som jeg havde bestemt for B e s k o w, jeg laante hende den, og hun gik ned i sin Kahyt og kom ikke frem hele Formiddagen, men da jeg igjen saae hende, var hendes Ansigt klart og fuldt af Hjertelighed, hun trykkede min Haand, sagde, at hun havde læst det Meeste af første Deel af Bogen, og nu kjendte hun mig. Skibet fløi med os over Bjerge, gennem stille Indsøer og Skove ud i Østersøens Skjærgaarde, hvor Klippeøerne ligge strøede og danne de mærkeligste Overgange fra den nøgne Steen til Grønsværs Øen og den, hvor Træer og Huse fæste sig; det gik gennem Brænding og over Strudel, to Steder maatte alle Passagererne sidde stille paa deres Plads, medens Lødsens hele Opmærksomhed var heftet paa eet Punkt, man følte i Fartøiet Naturkraftens Haand, der et Secund greb og slap det. Frøken B r e m e r fortalte mangt et Sagn, mangan Historie, der knyttede sig til een og anden Ø og til den og den Gaard oppe i Landet. Reisen blev rigere og glædeligere.

I S t o c k h o l m fortsattes Bekjendtskabet, og Aar have knyttet det fastere ved Breve; hun er en ædel Qvinde, Religionens store trøstende Sandheder, det Poetiske i Livets stille Enkeltheder have dybt gennemtrængt hende, og hun eier en Genius til at udtale det.

Endnu var ingen af mine Romaner udkommen i svensk Oversættelse, jeg var i Stockholm som Digter kun kjendt af Enkelte, der havde læst »Foderreisen« og mine lyriske Digte, og disse Enkelte vare meest literaire Folk, hvilke ogsaa paa det Hjerteligste og med svensk Forekommenhed og Opmærksomhed modtog mig; den for sine humoristiske Digte kjendte og hædrede Geistlige, Dahlgreen, som nu længst er død, skrev en Sang til mig; jeg fandt Gjestfrihed og Venlighed, Sverrig og de Svenske fik jeg kjær. Af H. C. Ørsted var jeg anbefalet til den berømte Berzelius, hvis Bekjendtskab jeg nu første Gang gjorde, ved ham fik jeg en god Modtagelse i Upsala, hvorhen jeg drog nogle Dage og af den da levende Professor Rudberg førtes til Upsalshøien, hvor vi af det store Sølvhorn, Kong Carl Johan der havde givet, drak i Champagne Nørdens Skaal. — Land og Folk fik jeg kjær og syntes, som sagt, at mit Hjemts Grændse voxte, først nu forstod jeg ret, hvor beslægtet Svensk, Dansk og Norsk vare, og i denne Følelse skrev jeg strax efter min Hjemkomst Sangen:

»Vi er eet Folk. vi kaldes Skandinaver!«

Ved dette Digt var ikke Tanke af Politik, den er mig fremmed, — Digteren skal ikke arbejde i Politikens Tjeneste, men rolig gaae foran Bevægelserne, som en Seer. Den skandinaviske Sang blev til, da der ikke taltes om Skandinaver; den fremsprang i Følelsen af det Beslægtede hos de tre Folk, den Kjærlighed, jeg følte og ønskede de i Aand og Hjerte med mig maae eie for hinanden, og ikke uvenligt og misforstaaende staae skilte som de stride Strømme.

»Man kan see, at de Svenske have gjort af ham!« var

det Første, jeg hørte hjemme om min Sang. Et Par Aar gik, Naboerne forstode bedre hinanden; O e h l e n s c h l ä g e r, T e g n é r og F r e d r i k a B r e m e r bragte dem gjensidig til at læse hinandens Literatur, og Slægtskabet blev følt og forstaaet; den taabelige gamle Rest af Uvenskab, fordi de ikke kjendte det gjensidige Gode hos hinanden, forsvandt, der kom et smukt og hjerteligt Forhold mellem Svensk og Dansk.

. Skandinavismen satte imidlertid Blomst i K j ø b e n h a v n, maaskee ogsaa i S v e r r i g, i N o r g e troer jeg ikke det ret er skeet, vi fik et »S k a n d i n a v i s k S e l s k a b«, det vil sige en F o r e n i n g i K j ø b e n h a v n, hvor man holdt broderlige Taler om Nordens tre Folk, gav historiske Foredrag og fik skandinaviske Concerter, med Sange af B e l l m a n og R u n g, L i n d b l a d og G a d e, og det var jo ganske fortræffeligt! — nu kom min Sang til Ære, og man sagde mig, at denne Sang vilde overleve Alt af hvad jeg havde skrevet! ja een af vore betydelige offentlige Characterer forsikkrede og i Alvor, at dette var det eneste Digt, der gjorde mig til d a n s k D i g t e r. Nu sattes det saa høit, for eet Aar tilbage var det kun Productet af smigret Forfængelighed.

Saavel i S v e r r i g som i D a n m a r k havde min Vise Componister og er bleven Concertvise, men den er ikke bleven populair.

Efter min Hjemkomst fra den svenske Tour begyndte jeg flittig at læse Historie, gjorde mig mere bekjendt med fremmed Literatur; dog den Bog, jeg læste meest i, og fra hvilken jeg fik de stærkeste Indtryk, var, som altid, N a t u r e n s. Ved Sommerlivet paa fyenske Herregaarde, især det tæt ved Skoven romantisk beliggende »L y k k e s h o l m«, K a i L y k k e s gamle

Gaard, og paa det grevelige G l o r u p, hvor den mægtige W a l k e n d o r p h, T y c h o B r a h e s Fjende, havde boet, og hvor nu den ædle gamle Grev M o l t k e - H v i t f e l d t levede, fandt jeg den venligste Modtagelse, det hyggeligste Hjem og læste her paa mine stille Vandringer vistnok mere, end Skolen kunde give mig af Reflexions Viisdom.

I Kjøbenhavn var allerede da, som til den seneste Tid, C o l l i n s Huus blevet mig »Hjemmets Hjem«, som jeg alt foran i »Improvisatoren« har betegnet det; her fandt jeg Forældre og Sødskende. Det Lune, den Livsmunterhed der findes i Romanen »O. T.« og i de i disse Aaringer skrevne dramatiske Arbejder, f. Ex. den U s y n l i g e p a a S p r o g ø, har sin Kilde fra det Collinske Huus, der i denne Retning virkede sundt ind paa mig, saa at mit Sjæle-Sygelige ikke fik Herredømmet; Collins ældste Datter, Fru I n g e b o r g D r e w s e n, var med sit kjække Lune, sit Vid og Humor, især af en stor Indvirkning; naar Sindet er blødt og elastisk, som Havfladen, og det var mit, da afspeiler det, som den, sin Omgivelse.

Jeg var ret productiv, og mine Skrifter hørte til dem hjemme, som altid bleve kjøbte og læste; for hver ny Roman erholdt jeg et høiere Honorar, men man vil huske paa, hvorlangt danske Bøger kjøbes, og at jeg ikke fra H e i b e r g s og Maanedsskriftets Slotsaltan var erklæret for Tidens betydende Digter, saa blev Honoraret ringe, — imidlertid jeg levede — naturligviis ikke som man i England tænkte sig det, naar man der nævnede Improvisatorens Digter; — jeg erindrer C h a r l e s D i c k e n s Forbavselse senere ved at høre mit Honorar for denne Bog. »Hvad har De faaet,« spurgte han; jeg svarede »19 £!« »For Arket?« gjentog

han. »Nei,« sagde jeg, »for hele Bogen.« »Ja, vi misforstaae vist hinanden,« blev han ved, »De kan ikke for det hele Værk, Improvisatoren, have faaet 19 £, det har De erholdt for Arket!« — jeg maatte beklage at det ikke var Tilfældet, Arket blev omtrent kun $\frac{1}{2}$ £. »Du min Gud!« udbrød han, »det er jo ikke til at troe, fortalte De det ikke selv.« — Vistnok kjendte Dickens ikke danske Forhold, maalte Indtægten efter den, han fik i England; men rimeligt er det, at min Oversætterinde der vandt mere, end jeg som Forfatter, men nok om det, jeg levede — rigtignok under en Deel Savn.

Producere og altid producere, følte jeg, vilde være ødelæggende, de Forsøg, jeg gjorde for at skaffe mig en Slags Stilling eller andet hæderligt Hverv, mislykkedes. Jeg søgte om en Ansættelse ved Kongens Bibliothek, H. C. Ørst ed understøttede paa det Varmeste min Ansøgning hos Bibliothekets Chef, Overkammerherre Hauch; Ørst ed sluttede sit skriftlige Vidnesbyrd efter at have omtalt H. C. Andersens »Fortjenester som Digter« — »at han ogsaa udmærker sig ved Retsindighed og ved en Orden og Nøagtighed, som Mange ikke troe, at man kan vente af Digteren, men som man unægtelig, naar man kjender ham, maa tilstaae ham!« Disse Ord om mig af Ørst ed udrettede dog Intet, Overkammerherren affærdigede mig med den største Artighed, idet han sagde, at jeg var for talentfuld til, at han kunde anstille mig ved et saa trivielt Arbeide, som Bibliothekets var. — Jeg søgte at sætte mig i Forbindelse med Trykkefrieheds-Selskabet, idet jeg havde lagt Plan og givet Ud-kast til en dansk Folkekalender, lig den meget udbredte af Gubitz, dengang fandtes endnu ingen

dansk. Jeg troede ved Naturskildringerne i »Improvisatoren« at have viist Dygtighed for Fremstillinger af denne Art, et Par Smaa-Hefter af mine Eventyr var da allerede ude, de maatte vise, at jeg nok kunde fortælle. Ø r s t e d var meget tilfreds med den givne Plan, og ogsaa denne understøttede han paa det Bedste, men Skriftcomiteens Medlemmer fandt, at dette Arbeide vilde være forbundet med for mange og store Vanskeligheder til, at Selskabet kunde inklade sig paa samme. Det vil sige, man tiltroede mig ikke Dygtighed dertil; senere udkom under en anden Redacteur en saadan Kalender, understøttet af Selskabet.

Altid maatte jeg saaledes, for at leve, tænke paa den Dag i Morgen; eet gjestfrit Huus endnu var paa den Tid aabnet for mig af en gammel Dame, hvis Eiendommelighed lettere opfattedes af Enhver end hendes mange andre fortræffelige Egenskaber. Hun fandt Glæde i at læse mine Skrifter, og med moderligt Sind viste hun mig sin Velvillie, det var den gamle, nu afdøde, Enkefru B ü g e l, født A d z e r. Conferentsraad C o l l i n var iøvrigt i den Tid min Hjelp, min Trøst og Støtte, som jeg dog beskedent, kun i de tungeste Tilfælde tyede til. Jeg prøvede Trang og Armod — som det her ikke lyster mig at fortælle om. Dog, som jeg tænkte det i Barndoms-Aarene, naar det er ret haardt, da hjælper vor Herre! Jeg har en Lykkestjerne, og den er Gud.

En Dag, jeg sad i min lille Stue i Nyhavn, dengang paa Charlottenborgs Side, bankede det paa Døren, en fremmed Mand, med et fiint, venligt Ansigt, jeg havde aldrig seet ham før, traadte ind, det var nu afdøde Grev C o n r a d R a n t z a u - B r e i t e n b u r g, en Holstener og daværende Statsminister, han elskede Poesie, var opfyldt af I t a l i e n og vilde aflægge et Besøg hos

Improvisatorens Forfatter. — Min Bog havde han læst i Originalsproget, og følte sig levende opfyldt af den; han havde ved Hoffet og i sin Kreds paa det Varmeste erklæret sig for den; han stod i stor Anseelse, var erkjendt som en Mand med Smag og Kjendskab til Litteratur, et ægte ridderligt Sind; i sin Ungdom havde han reist meget, opholdt sig længe i Spanien og Italien, hans Dom blev saaledes af stor Betydning; ham var det, der opsøgte Digteren, stille traadte han ind i min lille Stue, udtalte sin Tak og Kjærlighed for min Bog, bad mig besøge sig, spurgte mig uforbeholdent, om der Intet var, hvori han kunde virke til Gavn for mig. Jeg antydede, hvor tungt det var at maatte skrive for at leve, ikke at kunne, sorgløs for det Nødvendige, udvikle sig og virke, og han trykkede kjærligt min Haand, lovede at blive mig en virksom Ven, og det blev han. Collin og H. C. Ørsted, troer jeg, have vistnok ogsaa i Stilhed virket med som mine Talsmænd hos Kong Frederik den Sjette.

Alt i flere Aar under denne Konges Regjering var anordnet, at en Sum af Finantserne anvendtes til Reiseunderstøttelse for unge Videnskabsmænd og Kunstnere, ja Enkelte, der endnu ikke var i fast Embede, havde en Slags aarlig Gage, eller om man vil »Understøttelse«, saaledes mellem Digterne, Oehenschläger, tidligere Ingemann, Heiberg etc. Netop i de Dage havde Hertz erholdt en aarlig tilstaaet Sum, hans Fremtid var derved nogenlunde bleven betrygget, det var mit Haab og Ønske, at samme Held maatte forundes mig, og det skete, Kong Frederik den Sjette tilstod mig fra nu af aarligt 200 Species.

Jeg var opfyldt af Taknemlighed og Glæde! jeg behøvede nu ikke, som jeg saa tidt tidligere nødtes til, at

maatte skrive for at leve; jeg havde nu, i mulige Sygdoms Tilfælde, en sikker Hjælp; jeg var mindre afhængig af Menneskene om mig!

Et nyt Afsnit i mit Liv begyndte.

VIII.

Det var fra denne Dag, som om der kom et mere stadig Foraars-Solskin ind i mit Liv; jeg følte en større Sikkerhed, idet jeg, ved at see tilbage over mine Livsdage, saae mere klart, at et kjærligt Forsyn vaagede over mig, at Alt, som ved en høiere Styrelse var ledet til det Bedste for mig, og jo fastere en saadan Overbeviisning bliver, des mere sikker føler man sig.

»I den engelske Marine gaaer der gjennem alt Tougværket, smaat og stort, en rød Traad, der viser, at det tilhører K r o n e n ; gjennem det menneskelige Liv, i Smaat og Stort, gaaer der en usynlig Traad, der viser, at vi tilhøre Gud.« Denne Overbeviisning, som jeg har følt og nedskrevet i Romanen: »de t o B a r o n e s s e r«, er og lever hos mig, jeg er gjennemtrængt af den.

Et Barndomsliv havde jeg levet, et Ungdomsliv begyndte egentligt nu først fra denne Tid, før var det kun en Svømmen mod Bølgerne, en Kæmpen mod tunge, store Søer, i mit fire og tredivte Aar begyndte mit rette Livs Foraars, men Foraaret har ogsaa sine graa Dage, sine Storme, før det bliver klar, varm Sommer, og de maae til for at udvikle, hvad der skal modnes.

Vi ville see lidt hen til de saakaldte graa Dage og Storme, der jo rigtignok bagefter, i en lysere, stille Tid, vække et Smil hos os, at vi saa let kunne gyse. — Men til Sagen!

Hvad en af mine kjæreste Venner skrev til mig, paa en senere Reise i Udlandet, kan tjene til Indledning for hvad jeg her vil fremføre. Han skrev i sin eiendommelige Stiil:

»Det er Deres udsøgte Indbildningskraft, der strax laver Historier, at De er foragtet i Danmark, det er jo Usandhed. De og Danmark forliges fortræffeligt, og vilde forliges endnu bedre, dersom der ikke var et Theater i Danmark: *hinc ille lacrimæ!* dette forbandede Theater! er d e t d a D a n m a r k, og er D e ikke andet end Theaterskribent?« — —

Der ligger en Kjerne-Sandhed heri, Theatret var i en Række af Aar det Sted, hvorfra mit Liv i høi Grad blev mig forbittret. Det er, siger man, almindeligt i hele Verden, at Theater-Folket er et eget vanskeligt Folkefærd; som oftest, fra første Statist op til første Elsker, sætter hver Enkelt sig i den ene Vægtskaal og lægger hele den øvrige Verden i den anden. Parterrets Væg er denne Verdens Grændse, Blad-Critiken er Fixstjerner i Universet; lyder nu fra hele dette Rum kun Bravo og Beundring, ofte kun født Eftersnakken og tankeløs, nedarvet Beundring, saa er det meneskeligt at svimle udover sin sande Betydning.

Paa den Tid, da Politiken aldeles ingen Rolle spillede hos os, var Theatret »det Offentlige«, det, som var Dagens og Aftenens betydeligste Conversationsthema; den kongelige danske Skuesplads kunde da vistnok ogsaa henregnes til een af de første i Europa, den eiede da betydelige Talenter; N i e l s e n var i ungdommelig Kraft, og foruden sin Tænksomhed som Kunstner eiede han et Organ, der, som en sand Musik bar Ordene og kunde bedaare. Den danske Scene havde da Dr. R y g e, der ved Person, Geni og Organ var født til at være

Bæreren for Oehlenschlägers Tragedier. Scenen havde i Frydenhalsen sjelden Repræsentant for Lunet og Humoren, gennemstraalet af Dannelse og Fiinhed; Stage var en complet Cavaleer, en for Øiet sand Gentleman, og havde dertil i det komiske Rollefag et dristigt Lune. Desuden var allerede da Talenter, som Fru Heiberg, Fru Nielsen, Rosenkilde og Phister. Vi eiede dernæst en Opera, og Balletten begyndte under Bournonville sin Blomstren.

Som sagt, vort Theater var da eet af de første i Europa, men at derfor alle udøvende Kræfter der skulde være Tidsalderens Bærere, gaaer det ikke an at paa-staae, men som saadanne optraadte nogle, idetmindste for mig, da de ikke stort vurderede Forfatteren. Jeg troer, at det danske Theater altid formeget har manglet Disciplin, og den hører til, hvor mange Individier skulle danne et Hele, og netop just et kunstnerisk Hele. I det Par Generationer, jeg alt har levet, har jeg gjort den Erfaring, at der altid har været omtrent den samme Pukken paa Directionen fra Publicums Side, især med Valg af Stykker, og samme bølgende Stemning mellem Direction og Personale; det ligger vist saaledes i hvad der menneskeligt ikke kan være anderledes, og altsaa vil maaskee rimeligviis enhver ung Forfatter, der ikke har Øieblikkets Gunst, anderledes end jeg da havde den, have det samme at lide under og kæmpe mod. Selv Oehlenschläger led ofte i høi Grad, blev overseet, eller i det Mindste ikke altid, synes mig, værdigt nok behandlet; at Skuespillerne fik Bifaldsklap, var en Erfaring, ham peeb man ud. Hvorledes har jeg dog hørt mine Landsmænd tale om denne Genius! dog, det er vel saa i alle Lande, men hvor sørgeligt! O e h-

l e n s c h l ä g e r fortæller selv, at hans Børn, i Skolen, maatte, fordi de havde en Fader som han, høre Ondt af de andre Drengene, der talte, som de hørte deres Forældre tale.

De Skuespillere eller Skuespillerinder, der ved Talent, ved Blad-Venskab eller Folkegunst, staae som de Første, stille sig som oftest over Directionen*) og over Forfatteren, denne maa see at staae sig godt med dem, da de kunne forkaste en Rolle, eller hvad der tidt er ligesaa slemt, før Stykket kommer paa Scenen, udbrede i Publicum deres mindre gode Mening derom; man har Kaffeuscritik, før Nogen endnu skulde vide noget om det nye Arbeide. Det er ogsaa characteristisk for Kjøbenhavneren, at naar et nyt Stykke skal spilles, siger han ikke: »jeg glæder mig dertil!« — men han siger: »det duer nok ikke! skal der pibes?« Pibning spiller en stor Rolle, det er en Morskab, som giver fuldt Huus! aldrig er endnu en slet Skuespiller bleven udpeben, nei, kun Digter og Componist ere de to Syndere, for hvem Skafottet reises. Og i de fem Minuter, Piberne tør hvisle gennem hele Rummet, seer man Damerne, de smukke og de stygge, smile og glæde sig ligesom Spanierinderne ved deres blodige Tyrefægtninger. I en Række af Aar var det altid den farligste Tid for et nyt Stykke, at komme i N o v e m b e r og D e c e m b e r; thi i Maaneden forud blev de unge Skoledisciple gjort til Studenter, slap over Artiums-Gjerdet og var meget strenge Dommere.

Alle vore betydeligste dramatiske Forfattere ere, som bekjendt, pebne ud, O e h l e n s c h l ä g e r, H e i-

---

*) Dette er nedskrevet 1836 og findes aftrykt i »das Märchen meines Lebens«.

berg, Hertz etc. have været udpebne, ikke at tale om fremmede Classikere, f. Ex. Molière.

Theatret er og var imidlertid den Virkeplads, der for enhver dansk Forfatter er den meest indbringende; da jeg stod aldeles uden Hjelp og Understøttelse, havde jeg søgt at bringe mit Talent til Virksomhed paa denne Vei, jeg havde skrevet de tidligere omtalte Operatexter, som bleve saa strengt bedømte, og forsøgte mig i Vaudevillen. Forfatter-Honoraret, der dengang ikke var af den Betydning, hvortil senere Collin ved sin sidste Tiltræden som Directeur fik det bragt, blev dengang, næsten maa jeg sige, sat komisk tilbage; jeg maa berøre det, der er Noget, som hedder Facta, de kunne ikke ud-slettes. Der var en bekjendt, dygtig Contoirmand, som blev gjort til Theaterdirecteur, man ventede god Orden i Tingene, thi han var en god Regnskabsfører, man glædede sig ogsaa til Operaens Fremgang, og han havde Sands for Musik, efterdi han sang selv i musikalske Kredse, man ventede energiske Forandringer, og disse kom ogsaa, i Regulativet for at betale Stykkerne; disse Værd var vanskelige at afgjøre, det blev nu bestemt, at de skulde betales efter deres Længde, skulde afmaales i Qvarteer. Ved første Forestilling stod altsaa Regisseuren med Uhret og opskrev hvor mange Qvarteer, disse adderedes sammen, og efter deres Sum bestemtes Honoraret; det der manglede i det sidste Qvarteer, Stykket endte, tilfaldt Theatret, og dette er jo meget embedsdygtigt og vel udtænkt; Enhver er sig selv nærmest, det var ogsaa Tilfældet med mig, og da jeg trængte høilig til hver Skilling, saa følte jeg ret Tabet, idet min Vaudeville: »Skilles og mødes«, der var i to Afdelinger, med særskilte Titler, blev betragtet som to Vaudeviller, der — efter Directionens Mening —

ogsaa kunde gives hver for sig. Men »man skal ikke tale Ondt om sin Øvrighed,« og Theaterdirectionen er den dramatiske Digters Øvrighed, derimod et Par af Personalet — ja, dem vil jeg lade selv tale!

»Det er ingen Sag at faae sine Arbeider til at gjøre Lykke, naar de første Talenter skal forgyalde dem!« sagde til mig eet af de første Talenter, der da ikke havde Lyst til at give sin Rolle. »Jeg spiller ikke Karle-Roller!« blev jeg mindet om af en Kunstnerinde, jeg vovede at tildele en Rolle, hun fandt for mandhaftig. »Siig mig een eneste morsom Replik jeg har!« tordnede høit paa Prøven, ved et af mine første Stykker, een af Skuespillerne; da jeg bedrøvet herover siden stod i en Krog, kom samme Stormagt og sagde: »tager De Dem det saa nær! troer De, jeg finder Rollen daarlig? Nei, saa spillede jeg den ikke! men jo mindre jeg gjør den fra Deres Haand, des større bliver den fra min! men siger De til Nogen, jeg har sagt det, saa siger jeg, det er Løgn!« denne Replik sagde Kunstneren fortræffelig, uden at tænke paa Publicum, der nu hører den; man leer heraf, siger maaskee: det er Stof for Humor, men som ganske ung Forfatter tager man det ikke saaledes. Til Skibs gjelder jo de stærke Udtryk under Commandoen ikke bogstavelig, saaledes skal man heller ikke tage det paa Theaterskibet, men det gjorde nu jeg. Men hvorfor gav jeg mig da derhen; fordi Theatret var det Sted, hvor det betalte sig bedst at faae en Digtning frem, og uden Penge kan man ikke leve, dernæst er Scenen en mægtig Talerstol, hvorfra, som C a r l B a g g e r siger: »der forkyndes for Hundrede, hvad der neppe læses af Ti!«

Collin var ikke længer Theaterdirecteur; M o l b e c h, var af Censor-Magten den meest skrivende,

meest haarde; jeg vil troe, at i Tidens Løb, de skrevne Censur-Bøger, som Theatret opbevarer og hvori M o l b e c h har udtalt sig over forkastede og antagne Stykker, vil give den mærkeligste Characteristik, og læser man saa, hvad han senere skrev og lod trykke, da han ikke længer selv var Theaterdirecteur, og H e i b e r g forkastede et Arbeide af hans Søn, hans Yttringer der om Pligter mod det unge Talent, saa har man den Stemme, der i høieste Grad kunde og burde have lydt til ham selv, i hans Vilkaarligheds Dage. At han brød Staven over Alt, hvad jeg skrev, maatte jeg vente, kun at det skete paa den sædvanlige og vistnok fra Theaterdirectionens Side rigtige Maade; naar et Arbeide forkastes, bruges den Form, at Directionen »ikke finder sig foranlediget til at antage vedlagte Arbeide!« den indlader sig ikke paa Grunde, og det vilde ogsaa i mange Tilfælde blive høist vidtløftigt: jeg derimod fik et langt Brev, der umuligt andet end maatte være dicteret af M o l b e c h, ret, *con amore*, sat sammen for at sige mig — ikke Venligheder, som han kunde det; for nu at faae et Stykke paa Scenen, var der ikke andet for, end at give dette til Skuespillernes Sommer-Forestillinger. Til en Decoration, malet til H e r t z's Vaudeville »Flugten til Sprogø«, som ikke gjorde Lykke, skrev jeg i Sommeren 1839 Vaudevillen »den Usynlige paa Sprogø«. Den overgivne Lystighed i Stykket tiltalte, det vandt saaledes Publicums Yndest, at det foranledigede Directionen til at optage det i Repertoiret, og det let skizzerede Arbeide fløi med Bifald over Scenen, og opnaede en Række Forestillinger, jeg aldrig havde anet*), men dette Bifald

---

*) I Vinteren 1855 er det, paa C a s i n o's Theater, givet med stort fornyet Bifald i gjentagende Forestillinger.

hjalp mig ikke det mindste hos Directionen, og jeg havde den Ærgrelse, at hvert nyt dramatisk Arbeide blev forkastet; desuagtet opfyldt af Ideen og Handlingen i den lille franske Fortælling »*les épaves*«, besluttede jeg at behandle samme dramatisk, og da tillige at vise, hvad man saa ofte havde villet negte mig, at jeg dog besad Stadighed til med Flid at gennemarbeide et Stof; jeg skrev derfor et fem Acts Stykke paa rimede Vers, ja enkelte Steder deri paa *P a l u d a n - M i l l e r s* Maade i lyrisk Flugt tre fire Riim; jeg troede ogsaa nok at kunne, som en Fugl i Luften, bevæge mig i Sproget. Det var et fremmed Stof, en rig dramatisk Handling laae deri, og min Lyrik behang det saaledes med friskt Grønt, at det næsten ganske syntes fra min Urtegaard, og kan der i Vers lægges Musik, saa idetmindste forsøgte jeg her at underlægge Stoffet Sprogets Musik, og lade en andens Digtning ved denne i ny Form omplante paa Scenen; jeg følte, at den givne Fortælling var gaaet over i mit aandelige Blod, før jeg gav den for Scenen, jeg antog, at man skulde ikke paa den Maade, som før, da jeg benyttede *W a l t e r S c o t t s* Romaner, kunne sige, at det kun var »tilskaaret« eller »forskaaret« for Scenen. Stykket blev skrevet, og læst for flere ældre Venner, aandfulde Mænd, som gav det stort Bifald, et Par af de Skuespillere, som jeg ønskede skulde optræde i det, hørte mig læse det og fik stor Interesse derfor, især Hr. *V i l h e l m H o l s t*, hvem jeg ønskede skulde udføre Hovedrollen; han var en af de Scenens Kunstnere, som venlig og deeltagende kom mig imøde, og som jeg skylder at udtale min Tak og Erkjendelse.

I *F r e d e r i k d e n S j e t t e s* Forgemak udtalte en af vore høiere Embedsmænd fra Vestindien sig mod

Stykket, hvis Indhold han havde hørt om, at det var ikke af dem, man burde give paa et kongeligt Theater, da det vilde være af skadelig Indflydelse paa de Sorte paa vore vestindiske Øer; »men det skal heller ikke opføres paa de vestindiske Øer!« svarede man ham.

Stykket blev nu indleveret og naturligviis forkastet af M o l b e c h; vel var det bekjendt nok i Publicum, at hvad han opelskede for Scenen, visnede snart, men hvad han smed som Ukrud hen i Gangen, tidt blev en Blomst for Haven; hans Forkastelse havde saaledes ingen skadelig Betydning, det var altid en Trøst. Meddirecteuren Geheime-Etatsraad A d l e r, en Mand med Smag og Billighed blev mit Arbeides Beskytter, og da der, ved de Flere der havde hørt mig forelæse det, allerede var en særdeles gunstig Dom om det i Publicum, blev det efter nogen Talen frem og tilbage, bestemt til Opførelse. Dog før dets fuldkomne Antagelse kom, var en lille Scene, ligesaa characteristisk som komisk, og som jeg her vil opbevare.

Der var en Mand, meget brav, men ikke Æsthetiker, dog, hans Dom over Stykket vilde betydeligt gjøre Udslaget — han sagde mig, at han meente mig det godt, men havde endnu ikke læst mit Stykke; der ere saa Mange, der tale for det, men M o l b e c h har skrevet et heelt Ark imod det — og nu maa jeg ogsaa sige Dem, det er jo skrevet efter en Roman, De skriver selv Romaner, hvorfor opfinder De da ikke selv en Historie til Deres Stykke. Dernæst maa jeg sige, at Eet er at skrive Romaner, et Andet Comedier, i dem maa der være Theater-Effect, er der nogen i Mulatten og nogen, som er ny. Jeg søgte at gaae ind i Mandens Fordringer og Ideer, og svarede, »der er et Bai!« »Ja, det er meget godt, men det har vi i »B r u d e n«, er der noget

ganske Nyt?» — »Der er et Slave-Marked!« sagde jeg. »Slave-Marked, det har vi nok ikke! ja det er Noget! jeg skal være retfærdig mod Dem. Det Slave-Marked tiltaler mig!« — og jeg troer, at dette Slave-Marked lagde det sidste nødvendige Ja til M u l a t t e n s A n t a g e l s e.

Efter Læseprøven paa Scenen sendte Skuespiller H o l s t mig efterfølgende smukke Digt til Taksigelse.

Til Digteren Andersen.

Jeg hørte — og endnu for Øret toner
 En sælsom Raslen, som da hist jeg sad,
 Hvor lette Luftstrøm gennem Palmens Kroner,
 Kun Flippen løfte kan af brede Blad.
 Jeg saae den yppige Natur i Skovens Skygge,
 Paa Marken det af Solen brændte Straa.
 Jeg Papegøien hisset saae at bygge,
 Og her Kaninen, som bag Sukkerrøret laae.
 Jeg Hytten saae, som sorte Brødre huser,
 I Pjalter saae de — — dog, for Hytten Døren luk! —
 Jeg hørte Møllens Klappren, naar den Røret knuser,
 Bombaiens Pidskeslag og Slavens Suk.
 Jeg følte hvad jeg ikke kan forklare,
 Mit Hjerte blødte ved de Armes Nød,
 Mens et usynligt Vingepar mig bare
 Og Harpetoner for mit Øre lød;
 Hvad var det da? — Kan man med Vellyst dvæle
 Paa Steder, som kun Rædsler kalde frem?
 Hvor Solens Hede maa hver Livslyst qvæle,
 Hvor Skovens Skygge er kun Slangens Hjem!
 Jo — thi hvor Poesiens Almagt troner,
 Der vige maa det Grelle i Natur,
 Der hæves Sjælen op til Palmens Zoner,
 Og skønne Taager er selv Fængslets Muur!
 Du, gode Digter! her et Værk fremtrylte,
 Ved Kraften Gud har nedlagt i din Barm,
 Med gamle Minder det min Sjæl her fyldte
 Og atter tropisk Sol mig gjorde varm.

Men Solen var din Digter-Ild, som flammed,
 Var din Begeistrings-Funke, som slog ned,
 Og hvad af Hverdags-Livets Tant var lammet,
 Nyt Liv, nyt Lys og Næring fik derved.
 Hvad Livets Vexlen mig har viist, Du tænkte,
 Og stolt og djærv og sand var Tankens Flugt.
 Og skjøn og saftfuld er den modne Frugt,
 Som Du dit Fødeland til Smykke skjænkte.

W. H o l s t.

To Aftener før Opførelsen var bestemt, nød jeg den Ære at forelæse Stykket for daværende Prinds Christian og Gemalinde, der milde og elskelige modtog mig, og hos hvem jeg fra den Tid har modtaget mange Beviser paa Naade og Hjertelighed.

Dagen kom, det var den tredie December 1839. Placaten var udhængt, hele Natten havde jeg af Uro og i Forventning ikke lukket et Øie. Folk stod alt i Række foran Theatret for at erholde Billet. Da joge Stafetter gennem Gaderne, alvorlige Grupper samlede sig, Sørgebudskabet lød, at denne Morgen var Kong Frederik den Sjette død. Fra Amalienborg Slots Altan forkyndtes det, og for Christian den Ottende lød et Hurra; Byens Porte bleve lukkede, Armeen toges i Ed, Frederik den Sjette hørte endnu til Folkenes patriarchalske Tid; den opvoxende Slægt havde ikke endnu mistet en Konge, Sorgen og Alvoren var stor og stærkt afpræget.

I to Maaneder var Alt som i et Sørgehuus, først efter den Tid aabnedes Theatret første Gang under Kong Christian den Ottendes Regjering med mit Drama »M ul a t t e n«. Min Bog havde jeg tilegnet Kongen, der jo alt kjendte den og havde givet den sit Bifald:

Med Mildhed lytted Du til denne Sang,
 Om Aandens Kamp og Seier høit den klinger;
 Du hylder Aanden, som fra Gud udsprang,
 Og derfor, Konge. Dig jeg Sangen bringer.

Stykket blev godt spilt og modtaget med det meest jublende Bifald, men jeg kunde ikke strax rumme Glæden derover, jeg følte mig kun befriet fra den Spænding, hvori jeg havde gaaet og lidt, jeg aandede lettere. Mit Stykke modtoges med samme Bifald i en Række af Forestillinger. De Fleste stillede dette Arbeide høit over Alt, hvad jeg nogensinde havde skrevet, og meente, at fra nu af begyndte min egentlige Digterbane; ingen af mine Digte, eller »I m p r o v i s a t o r e n«, »S p i l l e m a n d e n« o. s. v. havde Betydning mod dette Værk, kort, det fik af en stor Mængde Mennesker en Roes, stor som jeg kun havde faaet ved min første Optræden med »F o d r e i s e n«. Denne og »M u l a t t e n«, var indtil da de to første Vurderings, vistnok Overvurderings, Momenter i mit Digterliv. Stykket blev snart oversat paa Svensk og opført med Bifald paa det kongelige Theater i Stockholm; den svenske Digter R i d d e r s t a d skrev et Slags Efterspil dertil, i hvilket Paléme søger Hevn over sin Herre. Reisende Skuespillere gav mit Drama i de mindre Stæder i Nabolandet, en dansk Troupe, Hr. W e r l i g h s Selskab, spillede det paa Dansk ovre i M a l m ø, og en stor Skare af Studenter fra Lund modtog det med Jubel. Over Sundet klang til mig venlige Hilsener i Vers og Prosa:

Du Danmarks unge svan, du Nordens Lyra,
 I velljud dränk en rå forbistrings tid,
 Bygg åter upp ett ljusande Palmyra,
 Men på Parnassen — fullt af sol och frid.

Fyll oss med skönhet! Likasom du ville
Från mörkrets makter återföra oss;
Och bada dig i morgonrodnan, snille!
Och skrif i den vår Nords apotheos.

C. Adlersparre.

Jeg var just Ugen forud i Besøg hos Baron W r a n g e l s i S k a a n e ; de svenske Naboer modtog mig saa hjerteligt, saa inderligt velvilligt, at Erindringen herom aldrig er udslettet i mit Bryst, da modtog jeg u d e den første offentlige Hædersbeviisning, der har gjort et dybt, uforglemmeligt Indtryk paa mig. Fra de Studerende i L u n d blev jeg indbudt at komme til deres gamle By, her var et Festmaal arrangeret for mig, Taler bleve holdte, Skaaler udbragte, og da jeg ud paa Aftenen var i en Familiekreds, underrettede man mig om, at de Studerende vilde bringe mig en Serenade. Efterretningen alene overraskede mig i den Grad, at jeg skjelve over alle Lemmer. Jeg kom ganske i Feber-Tilstand, da jeg saae den tætte Skare, Alle med deres blaa Møtser paa Hovedet, Arm i Arm at nærme sig Huset; ja, jeg havde en Ydmygheds-Følelse, en saa levende Erkjendelse af mine Mangler, at jeg ligesom følte mig trykket til Jorden, idet man hævede mig; da de Alle blottede deres Hoveder, idet jeg traadte frem, havde jeg min hele Kraft nødvendig for ikke at bryde i Graad. I Følelse af at være en saadan Hyldest uværdig, speidede mit Øie, om ikke hos Nogen gik Smil om Munden, men jeg saae kun velvillige Ansigter, ellers vilde i dette Øieblik et tvivlsomt Smil have slaaet mig den dybeste Vunde. Man gav mig Hurra, og af Talen, der blev holdt, husker jeg levende, at der sagdes: »N a a r D e r e s e g e t F æ d r e l a n d og E u r o p a s L a n d e bringer Dem Hyl-

dest, vil De ikke glemme, at den første, der bragtes Dem, var af de lundske Studenter.« Naar Hjertet er varmt, veies ikke det stærke Udtryk, det erkjendte jeg dybt og svarede, at fra dette Øieblik følte jeg, at jeg m a a t t e hævde et Navn, for at gjøre mig værdig til denne Hædersbeviisning. Jeg trykkede de Nærmeste i Hænderne, takkede dem saa dybt, saa inderligt, som vist nogen Tak er given, og da jeg kom ind igjen i Stuen, søgte jeg hen i en Krog for at græde ud denne Spænding, denne Overvælden af Følelsen.

»Tænk ikke mere paa det! vær glad med os!« sagde et Par af de svenske Venner, de vare Alle saa muntre, men der var kommet en Alvor i min Sjæl; tidt er Erindringen om denne Aften vendt tilbage, og intet ædelt Menneske, der læser disse Blade, vil see Forfængelighed i, at jeg har dvælet saalænge ved dette Livs-Moment, der mere udbrændte Hovmodens Rødder, end nærede dem. Mit Drama »M u l a t t e n« skulde derpaa opføres i M a l m ø, Studenterne vilde see det, men jeg ilede med min Afreise for ikke da at være i Theatret. Med Tak og Glæde flyver min Tanke til den svenske Universitetsstad, men jeg selv har aldrig siden været der; de unge, fra hiin Festdag for mig begeistrede Venner, ere nu spredte over hele Landet, min Hilsen naaer til dem, som min smukkeste Hyldest knytter sig til den gamle Universitetsstad.

I svenske Aviser omtaltes den mig viste Hæder, og »D a g e n« af 30te April 1840 giver et Referat fra »*Malmö nya Allehanda*« om Andersen, der paa en for ham og den danske Nation smigrende Maade blev modtaget af de Studerende i Lund, Langfredag, om

den paa Raadhuussalen arrangerede Dinér. Den svenske Anmelder slutter med:

»Vi kjende vel de hæse Stemmer, som af Misundelse og Kammeratskab hæve sig i det gode Naboriges Hovedstad mod en af dets ypperste Sønner; men disse Røster maa forstumme, Europa lægger sin Opinion i Vægtskaalen, og dets Dom er endnu aldrig forkastet. Andersen tilhører som Digter ikke blot Danmark, men hele Europa, og den Hylding, som den svenske Ungdom, ved Sverrigs søndre Universitet, bragte ham, turde vel — saa haabe vi — gjøre den Braad uskadelig, hvormed Smaalighed og Misundelse i hans eget Fædreland søger at gjøre hans Laurbær til en Tornekrands. Og hermed sige vi den elskelige Skjald et hjerteligt Farvel, og forsikre ham om, at sand Beundring og broderlig Trofasthed altid skal komme ham imøde, hvorsomhelst han sætter sin Fod paa vort Fædreland, det gamle Sverrigs, Jordbund.«

Da jeg kom hjem igjen til Kjøbenhavn, mødte jeg hos enkelte af mine ældre, prøvede Venner, den inderligste Deeltagelse, jeg saae Taarer i deres Øine; de sagde mig, at især glædede det dem, at see Maaden jeg optog den nydte Hæder paa; for mig er der kun een Maade, netop i Glæden flyver jeg med Tak til Gud, blød og ydmyg, bedende ham om Kraft og Dygtighed til at fortjene Sligt.

Enkelte smilte over Enthusiasmen, Een og Anden vilde gjerne have draget det over til den lystige Side. Digteren H e i b e r g sagde ironiserende til mig: »naar jeg reiser til Sverrig, maa De være med mig, for at ogsaa jeg kan faae lidt saadan Hyldest!« jeg syntes ikke om Spøgen og svarede: »Reis derover med Deres Kone! og De vil komme til det meget lettere.«

Fra S v e r r i g lød kun Enthusiasme for M u l a t t e n, medens her hjemme et Par Stemmer hævede sig mod den; Stoffet var laant, hvilket ikke stod nævnt paa det trykte Titelblad; Tilfældet var Skyld heri; jeg havde skrevet det paa Manuscriptets sidste Blad, men da Dramaet selv sluttede et trykt Ark, maatte et nyt begyndes for at give denne Note, man spurgte mig fra Trykkeriet, om den ikke kunde falde bort; en af vore Digtere, jeg raadførte mig med herom, meente, at det var aldeles overflødigt, da Novellen »*les épaves*« var meget læst; H e i b e r g selv havde, da han omdigtede T i e c k s »*Alferne*«, ikke med et eneste Ord omtalt sin rige Kilde. Paa mig tog man nu fat her; den franske Fortælling blev nøiagtig gennemgaaet og sammenlignet med Stykket, en Oversættelse af »*les épaves*« sendtes til Udgiveren af »*Portefeuille*« med paatrængende Forlangende om, at den optoges, Redacturen lod mig det vide, jeg bad ham naturligviis om at optage den. Paa Scenen vedblev Stykket at gjøre stor Virkning, men Critiken forringede mit Arbeides tildeelte Værd; den altfor store Roes, jeg havde faaet, gjorde mig ømskindet for den, som jeg ansaae, ubillige Dadel, jeg kunde mindre taale den end før, og meente, at det ikke var Interesse i det Skjønnes Tjeneste, men kun Lyst til at ærgre mig, og at sætte mig som Forfatter ned igjen i Middelmaadighedens Digter-Sump. Ogsaa i den udkomne nye Novelle af Forfatteren til »*en Hverdags historie*«, var Begeistringen for »*Mulatten*« gjort latterlig, Ideen over Aandens Seier, som jeg havde udtalt der, betragtet som Pjat. Det var som bekjendt J. L. H e i b e r g, der besørgede Udgivelsen af disse Noveller, næsten Alle antog, at de bleve til i hans Huus, og at han maatte staae nær i

Forhold til Forfatteren; vi saae, at ved første Forestilling af Dramaet »M a g t og L i s t«*) satte H e i b e r g paa Placaten sit Navn som Forfatter, men da Stykket ikke behagede, traadte han tilbage og erklærede, at det var af Forfatteren til en Hverdagshistorie, mellem hvis Skrifter det ogsaa senere er optaget; det Sidehug, her var gjort imod mig, optog jeg da, som om det udgik eller idetmindste adopteredes af H e i b e r g; meer og meer blev det mig en Vished, at han slet ikke syntes om mig, og jeg tog mig det nær, jeg, som saa gjerne sluttede mig til ham, erkjendte det Dygtige hos ham og desuden i den Omgivelse, jeg levede, ofte førtes sammen med ham. Beskeden og med Inderlighed nærmede jeg mig ham, der var Dagens Stjerne her hjemme, men jeg følte mig koldt stødt tilbage. Det forekom mig i det Mindste saa, og da jeg eengang var bleven mistænksom, hvor let sammensætter man da ikke hvert let henkastet umildt Ord, seer det med det vrede Øies Mikroskop; maaskee var jeg den, der gjorde meest Uret. Den Beundring, min nærmeste Omgivelse nærede for H e i b e r g som Digter og Smagsdommer, havde naturligviis Indvirkning paa deres Dom over mig — og jeg var tidt nær ved at slippe mig selv, idet jeg troede, saa godt som Ingen holdt paa mig. Det er ikke Misundelse og Forfængelighed, men det er et Saar, der bløder, naar kun Eens Uvenner stadigt citeres og opløftes.

Mit Sind var iøvrigt friskt og elastisk, jeg fik just den Tid Ideen til: »B i l l e d b o g u d e n B i l l e d e r« og udførte den; en lille Bog kun, men dog vistnok den af alle mine Bøger, ja selv mere end Eventyrene, der

---

*) 13. Januar 1832.

efter Anmeldelser og Oplag i T y d s k l a n d synes meest at have gjort Lykke og faaet en utrolig Udbredelse. Een af dem, som der først omtalte den, tilføiede: »Mange af disse Billeder frembyde Stof til Fortællinger og Noveller, ja, en begavet Phantasie vil herfra kunne skabe Romaner;« en saadan er senere virkelig hentet herfra, idet den aandfulde Fru von G ö h r e n har til sin første Roman: »die Adoptivtochter« laant, som hun selv vedkjender sig, Stoffet fra »Billedbog uden Billeder«, den tredie Aften, hvor Maanen fortæller om sin »Rose fra Præstegaardens Have«.

Ogsaa i S v e r r i g blev min Bog oversat, hvor den ved en tilføiet »Aften«, er dediceret mig; her hjemme blev den mindre bemærket, og saavidt jeg erindrer, var det alene Hr. S i e s b y, der i »K j ø b e n h a v n s Morgenblad« forundte den nogle venlige Ord.

I E n g l a n d udkom et Par Oversættelser, og den engelske Critic hævede den lille Bog meget, kaldte den

»en Iliade i en Nøddeskal!«

Fra E n g l a n d har jeg seet et Prøveblad paa samme Bog som Pragtværk, den blev derved rigtig nok, ligesom senere i T y d s k l a n d, »Billedbog uden Billeder« med Billeder.

Her hjemme, som sagt, lagde man ikke stort Mærke til den lille Bog, derimod talte man endnu om »M u l a t t e n«, dog meest derom, at Stoffet var laant, Noget, som jo ogsaa er Tilfældet baade med O e h l e n s c h l ä g e r s »Aladdin« af »Tusind og Een Nat« og Heibergs »Alferne« efter Tiecks Eventyr, men Tieck kjendte man meget lidet til, og Heiberg critiserede man dengang ikke.

Den bestandige Pegen paa, at jeg ikke havde selv opfundet Stoffet, fik mig til at udtænke et, og nu skrev jeg Tragedien »Maurerpigen«, idet jeg haabede, ved denne, at bringe alle mig ondtvillende Tunger til Taushed, og hævde min Plads som dramatisk Digter. Det var tillige min Plan, at jeg da ved Indtægten for dette nye Arbejde, i Forening med den lille Sum, jeg havde samlet og holdt paa, af Honoraret for »Mullatene«, vilde gjøre mig det muligt endnu en Gang at komme til Udlandet, ja gjøre der en større Reise, ikke blot til Italien, men til Grækenland og Tyrkiet; min første Reise havde jo, mere end alt Andet, virket til min aandelige Udvikling, det var saa temmeligt blevet erkjendt; jeg følte, at Livet og Verden var min bedste Skole; jeg var fuld af Reise-Lyst, fuld af Stræben efter at tilegne mig mere Kjendskab til Naturen og Menneskene. I Tanker og Følelser var jeg endnu aldeles ung.

Heiberg, der var bleven Theater-Censor, syntes ikke om mit nye Stykke, og i det Hele slet ikke om min dramatiske Færd. Fru Heiberg, hvem jeg troede at have skrevet Rollen for, afslog at spille den; og jeg vidste, at Publicum ikke brød sig om at komme i Theatret, naar hun ikke optraadte, Honoraret vilde altsaa blive ringe, og jeg ikke kunde udvide min Reise. Jeg udtalte det, tænkte ikke paa høiere Kunsthensyn, hun kunde have — hun afslog det, og ikke mildt. — Dybt saaret gik jeg bort og beklagede mig for Enkelte; hvorledes nu denne Beklagelse er gjengiven, eller en Beklagelse mod Publicums Yndling er en Forbrydelse, nok fra dette Øieblik i en Række af Aar — nu troer og haabe jeg, Forholdet er anderledes — blev Heiberg min Angriber, naturligviis kun i smaa Smæk, jeg var

jo, i det danske Publicums Øine, ham ingen værdig Kæmper; saaledes optog og bar jeg det; snart fik jeg tydelige Tegn paa hans uvillige Stemning imod mig, hos Fru Heiberg derimod aldrig, og har jeg paa dette Sted udtalt, at jeg eengang var mindre glad ved hende, saa er det mig en Trang, en Pligt, her ikke at misforstaaes af hende eller af Nogen, ogsaa at udtale min levende, vedvarende Erkjendelse, at jeg anser hende for en saa udmærket Kunstnerinde, at var det danske Sprog udbredt som det tydske eller franske, hun vilde have et europæisk Navn. I Tragedien bliver hun, ved den Forstand og Genialitet, hvormed hun opfatter hver Rolle, høist interessant, og i Lystspillet er hun ved Sandhed og Natur uovertræffelig. I en senere Tid har jeg tillige lært at skatte i hende een af de ædleste og bedste Qvinder, og hun er kommen mig saa hjertelig og deeltagende imøde, at jeg kun, da Ovenanførte alt er sagt i »das Märchen meines Lebens«, og det hører saa aldeles til det »Oplevede og Prøvede«, her har givet det. Men nu tilbage igjen i min Stemning hiin Tid.

Uretten være nu paa min Side eller ei; et Parti var imod mig, Publicum ikke for mig, jeg var i Bevidstheden om stadig at oversees og behandles ilde, jeg følte mig krænket, der mødte flere sammenstødende Ubehageligheder; Hjemmet blev mig uhyggeligt, jeg var halv syg — kunde ikke længer udholde det — og overgav mit Stykke til sin Skjebne, lidende og nedstemt ilede jeg med at komme bort. I denne Stemning skrev jeg til »Maurerpigen« en Fortale, der altfor tydelig viser mit syge Sind; og den blev der naturligviis gjort Nar af! Satte jeg her ud fra hinanden de æstetiske Cliquer, vi da havde, det vilde være at rulle op

for mange Mysterier, jeg maatte fremhæve enkelte Personer, der ikke høre Offentligheden til, skulde jeg gjøre dette Afsnit mere klart og beskueligt. Mangen Een i mit Sted vilde være bleven syg, som jeg, eller rasende vrede, det Sidste havde nu været det Fornuftigste. Det Bedste var at komme afsted, mine Venner ønskede mig det.

»Vær ved godt Mod og see at komme snart ud af det Vrøvl!« skrev Thorvaldsen mig til fra Nysø. »Jeg seer Dem nok her, før De reiser, hvis ikke saa sees vi i Rom!«

»I Guds Navn, reis bort!« sagde ærlige, deeltagende Venner, der følte, hvad jeg led; ogsaa H. C. Ørsted og Collin styrkede mig i mit Forsæt, Oehlenschläger sendte mig i et Digt sin Hilsen til Reise:

Den gamle Kleist har ofte sagt:
 Han gik paa »poetisk Billedjagt«.
 Paa slig en Jagt Du Dig ogsaa begiver,
 Jeg haaber, at Byttet rigeligt bliver;
 At, naar Du kommer til Grækenland,
 Af græske Himmel og Jord og Vand
 Du bringer en mægtig Ladning fuld.
 Men glem dog ei. Du er dansk af Kuld!
 Du gjerne som Væring bort maa drage,
 Hvis Du som Væring kommer tilbage,
 Du ei behøver, hvis Kampen bli'er haard,
 At slaac for Drotten i Myklegaard!
 En Digter Laurbær faaer om sin Tinding
 Uden legemlig Seiervinding;
 Han kæmper aandeligt for sin Sag:
 Den høie Følelse, skjønnne Smag.
 Saa viis Din Kraft! og staae Livet bi
 Med vederqvægende Poesi!

Min Ven, Digteren H. P. Holst, skulde ogsaa til Udlandet; hans Digt »O Fædreland, hvad har Du tabt!«

opfyldte Alle; der var i faa hjertelige, simple Ord sagt, hvad Alle følte; Kong F r e d e r i k d e n S j' e t t e s Død var en Landesorg, en Familiesorg, og det første naturlige, smukke Qvad, der udtalte den, greb derfor Alle. H o l s t var Øieblikkets lykkelige Digter; uden Vanskelighed, uden Attester — dette er ikke sagt med Bitterhed mod ham, — erholdt han Reiestipendium; hans mange Venner i S t u d e n t e r f o r e n i n g e n arrangerede en Afskedsfest for ham, dette gav Anledning til, at et Par af mine yngre Venner samlede en Kreds for mig, og gav ogsaa mig et Festmaal; det var unge Studenter og nogle ældre Mænd, mellem disse var min Forlægger, Boghandler R e i t z e l, Conferentsraad C o l l i n, Adam O e h l e n s c h l ä g e r og H. C. Ø r s t e d; det var lidt Solskin i mit mørke, fattige Digterliv; Sange af O e h l e n s c h l ä g e r og H i l l e r u p bleve afsungne, og jeg fandt Hjertelighed og Venskab her, idet jeg bedrøvet forlod Hjemmet. Det var i October 1840. Jeg vilde for anden Gang til Italien og derfra til Grækenland og Constantinopel, en Reise, jeg paa min Maade fortalte i: »e n D i g t e r s B a z a r«.

Paa Udreisen blev jeg nogle Dage i H o l s t e e n hos Grev R a n t z a u - B r e i t e n b u r g, hvis Fædreneborg jeg nu første Gang besøgte; jeg saae den rige holsteenske Natur, Hede og Marskland. Skjøndt seent paa Høsten var det smukke Dage, paa en af disse besøgte vi den nærliggende Landsby, M ü n s t e r d o r p h s Kirkegaard, hvor S i e g f r i e d v o n L i n d e n b e r g s Forfatter ligger begravet, M ü l l e r v o n I t z e h o e, som han ogsaa kaldtes, Tydsklands meest læste Romandigter i det forrige Aarhundrede, der skrev: Komische Romane aus den Papieren des braunen Man-

nes! eengang den meest læste Romandigter og dog som Ældre næsten glemt af sin Tidsalder, han havde imidlertid fra Kongen af Danmark en Pension til sin Død (den 23de Juni 1828), kunde altsaa leve og — lide, dersom han var, hvad vi kalde: »af en følsom Natur.«

Mellem M a g d e b o r g og L e i p z i g var Jernbanen aabnet, det var første Gang, jeg saae og prøvede en saadan, det var mig en Livsbegivenhed at see og kjende denne Flugt, man vil i »e n D i g t e r s B a z a r« læse om det mægtige Indtryk, den gjorde paa mig.

I Leipzig levede Mendelssohn-Bartholdy, jeg skyldte ham et Besøg. Collins Datter og Svigerson Etatsraad D r e w s e n havde netop Aaret forud hjembragt fra M e n d e l s s o h n en Hilsen til mig; paa Rhintouren hørte de, at han var ombord, og da de kjendte og elskede ham som Componist, talte de med ham, han hørte, at de vare fra Danmark, og da var et af hans første Spørgsmaal, om de kjendte den danske Digter A n d e r s e n? »Jeg betragter ham som min Broder!« sagde Fru D r e w s e n, og nu var der et Tilknytningspunkt. M e n d e l s s o h n fortalte dem, at da han laae syg, havde man læst høit for ham: »K u n e n S p i l l e m a n d«, Bogen havde høilig interesseret ham og vakt hans Interesse for Forfatteren, han bad dem bringe mig en hjertelig Hilsen og tilføiede, at jeg endelig, naar jeg engang kom gjennem L e i p z i g, maatte besøge ham. — Nu kom jeg her, men kun for at blive et Døgn. Jeg søgte derfor strax M e n d e l s s o h n, han var paa Prøve i »G e w a n d h a u s«, jeg sagde ikke mit Navn, men at en Reisende særdeles ønskede at hilse paa ham, og han kom, men ærgerlig saae jeg nok, fordi han blev forstyrret i sine Forretninger. »Jeg har meget lidt Tid, og kan egentlig her ikke tale

med Fremmede!» sagde han. »De har selv indbudt mig!» svarede jeg, »jeg maatte ikke reise gjennem Deres By, uden at fremstille mig for Dem — «

»A n d e r s e n!» raabte han nu, »Dem er det!» og hele hans Ansigt straaledede, han omfavnede mig, drog mig ind i Salen, jeg maatte høre Prøven med, det var B e e t h o v e n s syvende Symphonie. M e n d e l s s o h n vilde beholde mig til Middag, men jeg skulde til min ældre Ven B r o c k h a u s, og strax efter Middag gik Diligencen til Nürnberg, hvorhen jeg vilde. — Jeg maatte da give det Løfte, at jeg paa Tilbageveien vilde blive et Par Dage her i L e i p z i g, og jeg holdt, hvad jeg lovede. Nu gav M e n d e l s s o h n mig Papir og Blæk, bad mig om min Haandskrift, og jeg skrev:

Gjennem Kirken Orgeltoner rungød:
Et Barn var født og *Felix* blev det kaldt,
Ja »*Felix*« havde Herrens Engle sjunget,
Thi Tonekunstens Scepter ham tilfaldt.

I N ü r n b e r g saae jeg første Gang Daguerreotyp-Billeder, i ti Minuter, sagde man, blev disse Portraiter til, det forekom mig som en Trolddom, Kunsten var ny og endnu langt fra, hvad den er i vore Dage. Daguerreotyp og Jernbane, disse Tidsalderens to nye Blomster vare allerede et Udbytte for mig af Reisen; med Banetoget fløi jeg til M ü n c h e n til gamle Bekjendte og Venner.

En Mængde Landsmænd var her, B l u n c k, K i e l l e r u p, W e g e n e r, Dyrmalers H o l m, M a r s t r a n d, S t o r c h, H o l b e c h og Digteren H o l s t, med hvem jeg herfra skulde gjøre Reisen ind i Italien; vi To bleve nu et Par Uger i M ü n c h e n og boede sammen; han var en sand god Kammerat, omgjængelig og

deeltagende; jeg besøgte med ham nogle Gange Kunstner-Kneipen, en bairisk Afspeiling af Romerlivet, men det var Øl og ikke Viin, der skummede, jeg følte mig heller ikke ret i Stemning ved denne Munterhed, og af Landsmændene var der Ingen, der ret drog mig til sig; og hvad mig som Digter angik, da holdt deres Dom over mig nok kjøbenhavnsk Grademaal. For H o l s t derimod var man anderledes velvillig stemt, jeg gik derfor meest min egen eensomme Gang, stundom fuld af Livslyst, oftere mistvivlende igjen om mine Kræfter. Jeg havde et eget Talent til at dvæle ved Livets Skyggesider, opsøge det Bittre og just smage derpaa, ganske udsøgt vidste jeg at pine mig selv. — Et Par Uger blev jeg i M ü n c h e n, og mødte jeg ikke Interesse hos Landsmændene, saa fandt jeg den i desto høiere Grad hos Fremmede; »I m p r o v i s a t o r e n« og »K u n e n S p i l l e m a n d« vare kjendte af Flere; den berømte Portraitmaler S t i e l e r opsøgte mig, aabnede mig sit Huus, og jeg traf i Kredsen her C o r n e l i u s, L a c h n e r og S c h e l l i n g, hvem jeg tidligere kjendte. Snart stode flere Familiers Huse mig aabne. Mit Navn naaede Theater-Intendantens Øre, og jeg fik en fri Plads i Theatret, netop ved Siden af T h a l b e r g. I »e n D i g t e r s B a z a r« har jeg omtalt mit Besøg hos K a u l b a c h, den Kunstner, som andre Kunstnere dengang satte saa lavt, og hvem Verden nu med Rette har lært at skatte som stor. Jeg saae da i Carton hans herlige »J e r u s a l e m s Ø d e l æ g g e l s e«, Skizzer til »Hunnenschlacht«; han viste mig de deilige Tegninger — dem vi senere Alle have seet — til hans R e i n e k e F u c h s« og til G o e t h e s »F a u s t.«

Jeg glædede mig som et Barn over, at jeg skulde med min Ven H. P. H o l s t reise ind i I t a l i e n, vise ham

det deilige Land og al den Herlighed der, men Landsmændene i M ü n c h e n, især B l u n c k og S t o r c k, vilde ikke slippe ham, hans Portrait blev malet, Tiden drog bestandig ud, og da han selv tilsidst ikke endnu kunde bestemme Afreisen, maatte jeg afsted alene, og opgive den Glæde at reise med Digteren i det Land, jeg elskede og kjendte som Kunstens skjøne Land; imidlertid aftalte vi at boe sammen i R o m, naar han kom der, og at vi derfra vilde følges ad til N e a p e l.

Den anden December forlod jeg M ü n c h e n og gik gennem T y r o l over I n n s b r u c k og B r e n n e r ind i Italien, min Længsels og kjæreste Tankes Land. Jeg skulde altsaa dog komme her igjen, det skulde altsaa ikke blive »den rimeligviis eneste Gang, den Lykke forundtes mig!« som man eengang sagde mig det. Jeg var glad bevæget, et Øieblik fortrængte det ganske de Sorger, som knugede mit Sind, og jeg bad med Alvor og Inderlighed til Gud om aandelig Sundhed og Kraft til at virke som Digter.

Den nittende December naaede jeg R o m, Reisen er i Billeder og Begivenheder givet i »e n D i g t e r s B a z a r«; strax samme Dag, jeg kom, fik jeg et godt Logis hos skikkelige Folk omme i *Via purificatione*, en stor Leilighed, en heel Etage til mig og H o l s t, snart vilde han jo komme.

Men der gik lang Tid, før det skete; jeg maatte længe vandre ene om i den store, tomme Bopæl, den, jeg havde faaet billig, da kun faa Fremmede i denne Vinter opholdt sig i R o m, hvor Veiret var slet, og ond Feber grasserede.

Til min Leilighed hørte en lille Have med et mægtigt Orangetræ, der hang fuldt af Frugt; op til Muren blomstrede Maanedsroser i rig Fylde, og festlig lød her over

til mig Munkenes Sang fra Kapucinerklostret, just det, hvor jeg har henlagt »I m p r o v i s a t o r e n s« Barndoms Aar.

Jeg besøgte igjen Kirker og Gallerier, gjensaae alle Kunstskatte, traf flere gamle Venner og tilbragte igjen en Juleaften, om ikke saa festlig, som den første, dog en Juul i R o m ; Carneval og Moccoli fulgte, men ikke blot var jeg legemlig syg, det laae i mig, det laae ogsaa i Luften, her var ikke den Ro, den Friskhed, som da jeg første Gang levede her. Jorden rystede, Tiberen løb op i Gaderne, man seilede der med Baade, Feber rykkede mange Mennesker bort; i faa Dage mistede saaledes Fyrsten af B o r g h e s e sin Hustru og tre Sønner; det var Slud og Blæst, der var ikke hyggeligt, mangen Aften sad jeg i min store Stue, hvor det trak fra Vinduer og Døre, de tynde Qviste blussede i Kaminen, og Heden fra dem brændte min ene Side, mens den anden følte den kolde Luft, halv i Kappe og med varme Reisestøvler inden Døre, og dertil i Nætter og Uger havde jeg den voldsomste Tandpine, den, jeg siden har søgt at spøge over i Fortællingen »mine Støvler.«

Først ind i Februar kom H o l s t, kort før Carneval, jeg var legemlig og sjælelig syg; hvor var han dog en hjertelig Kammerat, godmodig og mild, det var en Velgjerning, thi jeg var lidende; og i den Sjæls-Tilstand dukke tidt gamle Minder op, mangt et lille Digt fra de Dage er veiret hen, jeg eier kun faa af disse:

Jeg gav mit Hjerte mit Ungdomsblod,
Saa sagde hun: »O, han er saa god!«
Men smuk nok var jeg dog ikke!

Tungt var det vist for min bedste Ven,
Han samled' al Gift og gav mig den,
»Det styrker! Det maa Du drikke!«

Jeg sang hvad jeg følte, naturligt og sandt,
 Men alle de critiske Dannede fandt:
 »O, det har han taget fra H e i n e!« — —

Raat og vaadt var det hver Dag, nu kom Brevene hjemme fra, — ikke stort forskjellige fra dem, jeg fik under mit forrige Romertog. — Det var ikke glædeligt, hvad man havde at melde: »M a u r e r p i g e n« var opført og stille gaaet nogle Gange, men, som jeg havde forudseet, da Fru H e i b e r g ikke udførte Hovedrollen, kom der ingen Folk, og Directionen havde derfor lagt Stykket hen; Honoraret for de Aftener, det var blevet givet, vilde rimeligviis blive forringet, efter det nye System, at kun et Stykke, der heelt fyldte tre Timer, var et Aftenstykke. En af Landsmændene fik B r e v, deri stod at »M a u r e r p i g e n« var udpebet, hvilket var aldeles Usandhed, men Efterretningen fik jeg, og den gjorde sin ubehagelige Virkning paa mig, saa var jo det udrettet: senere hørte jeg for vist, at Stykket var blevet vel optaget, men som sagt, havde ikke skaffet Huus. — Hovedrollen var smukt og varmt givet af Madam H o l s t, H a r t m a n n s Musik høist characteristisk, men at Scenearrangementet havde været til reent at slaae Alt ihjel; slet, smagløst og forstyrrende; ja den dramatiske Deel i A l h a m b r a aldeles klodset og latterlig, hvilket Mængden naturligviis lod gaae paa Forfatteren. Hr. P h i s t e r som Lazon, meldte man mig, havde været saa udmærket kunstnerisk, saa overstrømmende af Lune, at Alt maatte drages ned i Latterens Strøm. Man maatte lee til det Yderste.

Værst af Alt for mig var imidlertid, at H e i b e r g vilde mig til Livs, han, der da i Kjøbenhavn var baade A l l a h og Propheten i dansk Literatur, og i de Dage havde han netop udgivet et nyt Værk, der ganske og

aldeles opfyldte Alle. Det var: »E n S j æ l e f t e r D ø-
d e n«, og deri, det skrev man til en Landsmand, blev
»A n d e r s e n ordenligt kjørt til Vands.« Selv meldte
en af mine meest deeltagende Venner: Bogen var for-
træffelig og jeg til Latter; det var Alt hvad jeg hørte,
Alt hvad jeg vidste; Ingen satte ud fra hinanden, hvad
Satiren egentlig havde sagt om mig, og hvori det Mor-
somme og Latterlige laae. »A n d e r s e n bliver orden-
ligt kjørt til Vands!« hed det. — Det er dobbelt piinligt
at spottes, naar man ikke veed, hvad det er hos os, vi
er til Spot for. Efterretningerne bleve som smeltet Bly
tildryppede i en aaben Vunde.

Hele min Reise kom til at ligge imellem, før jeg fik
Bogen at see, først ved min Hjemkomst til Kjøbenhavn
læste jeg den, og fandt da, at det mod mig Sagte var
i sig selv Intet at tage sig saa nær. Det var en Spasen
over, at jeg fra »S k a a n e til H u n d s r ü c k« var
berømt, det H e i b e r g slet ikke syntes om; fra
»S k a a n e til H u n d s r ü c k«, altsaa omtrent saa
langt som H e i b e r g s Reiser gik, havde han er-
faret, at jeg var berømt — det led han ikke og
lod saa mig gaae ad Helvede til. Digtningen selv
fandt jeg imidlertid saa fortræffelig, at da jeg
havde læst den, havde jeg nær strax skrevet ham
til og bragt min Tak for Nydelsen af dette Dig-
terværk; men jeg sov paa den gode Stemning, og da
jeg vaagnede, var jeg reflecterende og frygtede for, at
min Tak kunde misforstaaes af ham. Hvad iøvrigt min
Nedstigning i H e i b e r g s Helvede angaaer, da er
der sagt mig af Folk, som tidligere hørte ham læse Dig-
tet, at jeg dengang ikke fandtes deri, jeg maatte altsaa
senere være bleven fordømt af ham og stukken derind.

I R o m, som sagt, kjendte jeg endnu ikke Bogen,
jeg hørte kun Pilene suste og følte dem saare uden at

kjende Giftens Magt, der kunde være lagt i dem. — Og saaledes blev ogsaa dette mit andet Besøg i R o m forbittret mig; jeg havde en Tanke om, at Verdens-Byen, som jeg saa inderligt elskede, og hvor saa Meget tiltalte og opfyldte mig, var ikke lykkebringende for mig. Mørke og bitte vare Dagene, som kom og gik, ingen af dem stort bedre end under Besøget i 1833. Jeg følte mig legemlig syg og ilede med at komme bort.

Ved Carnevals-Tiden var H o l s t indtruffen og med ham vor fælles Ven C o n r a d R o t h e, nu Præst ved Frue Kirke, vi Tre tilsammen reiste i Februar til Neapel. Det er et Sagn, en Folketro hos de Fremmede i R o m, at man Aftenen før sin Afreise derfra skal gaae til *Fontane del Trevi* og drikke af dens Vand, saa er man sikker paa endnu engang at komme til R o m igjen. Da jeg første Gang reiste herfra, blev jeg om Aftenen hindret i at komme til Kilden, jeg tænkte paa det hele Natten, og nu kom et Bud for at hente mit Tøi, jeg fulgte med, og tilfældigviis kom vi forbi *Fontane del Trevi*, jeg dyppede Fingeren i Vandet, smagte derpaa og troede: »jeg kommer her igjen!« og jeg kom; dennegang før Afreisen opgav jeg denne Overtro, vi kørte afsted, pludselig dreiede Vognen fra il Corso, vi skulde fra et Munkekloster afhente en Geistlig, og vi kom til Fontane del Trevi, og tredie Gang kom jeg ogsaa til R o m. — Den Geistlige, vi tog med, var Capelmester, en lystig Mand, der ved A l b a n o kastede den geistlige Dragt og blev en morsom syngende og beleven Herre; H. P. H o l s t har i sine »i t a l i e n s k e S k i z z e r« indført ham fra dette vort Bekjendtskab.

Det var koldt i N e a p e l, Vesuv og Bjergene rundt-om laae med Snee; der var Feber i mit Blod, jeg led aandelig og legemlig; en flere Uger vedvarende Tandpine havde dertil bragt mig i høi nerveus Tilstand; jeg

tog mig sammen, saa godt jeg kunde, kjørte med Landsmændene til *Herculanum*, men, medens vi vandrede om i den opgravede By, sad jeg febersyg, og det var mig et af Lykkens Tilfælde, man tog fejl af Bane-togene, saa at vi istedetfor at gaae til *Pompeji* foer afsted hjem til *Neapel*, dødssyg kom jeg her, kun ved en hurtig Aareladning, som min neapolitanske, omhyggelige Vert nødte mig til ufortøvet at underkaste mig, undgik jeg Døden. Ugen efter følte jeg mig mærkelig bedre og afgik med et fransk Krigsdampskib »*Leonida*« fra Neapel til Grækenland. Ved Strandbredden sang Folket »*evviva la gioia!*« Ja, Glæden leve! kunde man kun gribe den.

Et nyt Liv skulde gaae op for mig, og i Sandhed det skete, staaer det ikke læseligt i mine senere Skrifter, det rører sig da i mine Livsanskuelser, i min hele indre Udvikling. Det var om Eftermiddagen den femtende Marts, jeg forlod *Neapel*, Byen jeg kjendte, hvor jeg havde Venner, og det var mig, som om jeg nu lod mit europæiske Hjem bagved mig; jeg følte mig ung og let i Sindet, det var, som der gik en Forglemmelsesstrøm mellem mig og alle bittre, sygelige Minder; jeg følte Sundhed i mit Blod, Sundhed i min Tanke, karsk og modig løftede jeg mit Hoved.

Neapel laae solbelyst, Skyerne hang om Vesuv ned til Eremittens Hytte, Havet var næsten blikstille, Natten, som fulgte, blev jeg kaldt op at see *Stromboli* give Ild, Vandet lyste derved; om Morgenens passerede vi *Charubdis*, saae Brændingen ved *Scylla*, *Sicilien* med sine lave Klipper, og det rygende *Ætna* med sin Snee løftede sig foran os.

Jeg har i »en Digters *Bazar*« talt om Kystreisen, om det korte Ophold paa Malta og de deilige Nætter og Dage paa det blikstille Middelhav, der om

Natten lyste i sin Dønning, og Stjernernes Pragt, hvis Glands forbausede mig: Straalerne fra Venus var som Maanens i Norden, den lod Gjenstandene kaste Skygge; i Havfladen tumlede sig store Delphiner; paa Skibet selv var Selskabs- og Salon-Liv, der blev musiceret, sunget, dandset, spillet Kort og livligt ført Conversation; Amerikanere, Italienerne, Asiater, mellem hverandre. Biskopper og Munke, Officerer og Turister. — Faa Dages Samliv paa Havet knytter saaledes hverandre fast; jeg var bleven som hjemme, og det var derfor en heel tung Skilsmisse ved S y r a at forlade dette Fartøi. Den franske Dampskibslinie fra M a r s e i l l e til C o n s t a n t i n o p e l skjærer ved Øen S y r a Dampskibslinien mellem A l e x a n d r i e n og P i r æ u s, jeg maatte altsaa her paa et Skib fra Æ g y p t e n og var, med Undtagelse af en Perser fra H e r a t, den Eneste, der paa S y r a forlod »Leonidas.«

Byen her saae ud som en Stad af Telte, som en heel Leir, idet her fra Huus til Huus mod Solstraalerne vare spændte store Seil. Strandbredden skinnede hvid og rød, det var en Menneskemasse der stod, Grækere i røde Trøier og hvide Fostaneller. Det græske Dampskib, der sædvanligviis gik herfra til P i r æ u s, var under Reparation, og jeg tog derfor Plads i det fra A l e x a n d r i e n, som netop var indtruffet og kun skulde tilbringe et Par Dage med os i Qvarantainen, naar vi naaede P i r æ u s, iøvrigt henviser jeg til »en Digters B a z a r«, hvor jeg har givet Reisens Billedrække og kan altsaa her hurtigere gennemflyve Landene.

I Havnen ved P i r æ u s, hvor vi laae for Anker og holdt vor Qvarantaine, kom strax op ad Dagen en Baad med Landsmænd og Tydskere, »A l l g e m e i n e Z e i t u n g« havde sagt dem, jeg kom, de lagde an

foran Skibet for at hilse paa mig, og da Qvarantainen var endt, afhentede de mig i P i r æ u s, hvorfra vi med en græsk klædt Leietjener rullede afsted gennem Olieskoven op til A t h e n, hvis L y k a b e t t o s og A k r o p o l i s jeg alt længe havde øinet. — Den hollandske Consul T r a v e r s var ogsaa dansk Consul og talte Dansk., Hofpræsten L ü t h, en Holstener, gift med en ung dansk Dame fra F r e d e n s b o r g var mellem de nye Venner. L ü t h sagde mig, at han havde lært Dansk ved at læse i Originalsproget min »I m p r o v i s a t o r.« Vor Landsmand K ö p p e n, Architecterne, Brødrene H a n s e n og Holsteneren, Professor R o s s mødte jeg her; det danske Sprog klang i Grækernes Kongeby, Champagnen knaldede for D a n m a r k og for mig.

Een Maaned blev jeg i A t h e n; man havde villet arrangere det saa, at jeg paa min Fødselsdag den anden April skulde have besøgt P a r n a s, men Vintertiden kom, der faldt megen Snee, og jeg tilbragte min Fest meest oppe paa A k r o p o l i s. — Blandt de kjæreste og interessanteste Bekjendtskaber, jeg gjorde i A t h e n, var P r o k e s c h - O s t e n s, den derværende østerriigske Minister, alt dengang os bekjendt ved hans Erindringer fra »Ægypten og Lilleasien« og »hans Reise i det hellige Land.«

Consul T r a v e r s forestillede mig for Kongen og Dronningen. — Flere høist interessante Udflugter bleve gjorte. Jeg var her netop til Grækernes Paaske og til »Friheds-Festen«, af hvilke jeg har søgt at give et Billede.

Som et S c h w e i z med en høiere og klarere Himmel end I t a l i e n, laae G r æ k e n l a n d for mig. Naturen gjorde et dybt alvorligt Indtryk paa mig; jeg havde Følelsen af at gaae paa Verdens store Valplads, hvor

Nationer havde kæmpet og var gaaet til Grunde. Ingen enkelt Digtning kan omfatte en saadan Storhed; hvert udbrændt Flodleie, hver Høi, hver Steen havde store Erindringer at fortælle, hvor smaat bliver ikke paa et saadant Sted Hverdagslivets Ujevnheder? En Rigdom af Ideer gennemstrømmede mig og i en saadan Fylde, at ingen heftedes paa Papiret. Den Tanke, at det Guddommelige har paa Jorden sin Kamp at kæmpe, at det her forkastes og forstødes, men dog gennem Secler gaaer seirende frem, havde jeg Lyst at udtale og fandt i Sagnet om den evige Jøde Motiv herfor. I den Betydning, han da optraadte, forekom mig Sandhed, og det Hele blev dog forskjellig fra de mange andre Digteres Behandling af samme Stof, idet de ikke, afskrækket af, at G o e t h e, som han fortæller det i »Dichtung und Wahrheit«, opgav det. Den tydske Digter M o s e n, Hollænderen T e n K a t e, Franskmanden E u g e n S u e, og hos os I n g e m a n n have alle behandlet Sagnet; i mindre Digtninger har vi det af S c h u b a r t, L e n a u, K a r l W i t t e, P a l u d a n M ü l l e r etc. I et Par Aar havde dette Stof opfyldt mig, men jeg mægtede aldrig ret at forme det i Digtning; det gik mig tidt, som man fortæller om Skattegraverne, at de troe at have hævet Skatten, og da pludselig synker den dybere; jeg tvivlede om nogensinde at hæve Guldets frem for Lyset. Jeg følte, hvilken Mængde Kundskaber jeg i forskjellige Retninger maatte tilegne mig, og læste virkelig flittig og med Valg.

Paa en Tid da der almindelig af Critiken tilraabtes mig Mangel paa Studium, var jeg just flittig, men den Ene skrev og snakkede efter den Anden, og hver havde nok Sit at kalde Studium, saaledes som jeg erfarede det hos en belærende Dame, der engang sagde til mig,

at Folk havde Ret i, at jeg ikke studerede nok. »De har jo ingen Mythologie!« sagde hun, »der er i alle Deres Digte ikke en eneste Gud eller Gudinde! De skal læse Mythologie, C o r n e i l l e og R a c i n e!«

Jeg havde læst og optegnet en Deel til min Digtning »A h a s v e r u s«, den samlede sig først her i A t h e n, hvor jeg begyndte den. Snart lagde jeg den igjen hen, men altid kom Lysten tilbage, og jeg trøstede mig med, naar den noget længe hvilede, at det gik med Aandens Børn som med de jordiske, medens de sove, voxe de.

Den een og tyvende April seilede jeg igjen fra P i r æ u s til S y r a, hvor jeg med det franske Dampskib »R h a m s e s« fra M a r s e i l l e tog Plads til C o n s t a n t i n o p e l; vi havde et stormende Veir i A r c h i p e l a g u s, jeg tænkte paa Skibbrud og Død, og da jeg naaede den Overbeviisning, at det nu var forbi, følte jeg mig forunderlig rolig, lagde mig i min Køie, medens Folk rundt om jamrede og bad, Alt knagede og bragede, men jeg faldt i Søvn, og da jeg vaagnede, vare vi i god Behold i Bugten ved S m y r n a. — En anden Verdensdeel laae for mig. Og i Sandhed, ved at betræde den følte jeg en Andagt, som da jeg som Barn kom ind i Odense gamle St. Knuds Kirke. Jeg tænkte paa J e s u s C h r i s t u s, der blødte paa denne Jordbund, jeg tænkte paa H o m e r, hvis Sange herfra lød evigt ud over Verden. Asiens Kyst holdt sin Prædiken til mig, maaskee mere gribende, end nogen Prædiken har gjort det i den murede Kirke.

S m y r n a tog sig storartet ud, men med spidse, røde, nordiske Tage og kun enkelte Minareter, Gaderne selv ere smalle som V e n e d i g s; her kom just en Struds og en Kameel forbi, for begge maatte Folk træde afveien ind i de aabne Huse. — Paa Gaderne var en

vrimplende Folkemasse, Tyrkinder, som man kun saae Øinene paa og Næsetippen, Jøder og Armenianere med hvide og sorte Hatte, nogle i Form af en omvendt Jydepotte. Foran alle Consulernes Huse vaiede deres Landes respective Flag; i Bugten laae et rygende tyrkisk Dampskib, med Halvmaanen i sit grønne Flag.

Mod Aften forlod vi Smyrna, Nyet stod tændt over Achilles Gravhøi paa Trojasletten. — Klokken Sex om Morgenen seilede vi ind i Dardanellerne; paa den europæiske Side laae en rødtaget By med sine Veirmøller og en smuk Fæstning, paa asiatiske Side en mindre Fæstning, Afstanden mellem de to Verdensdele forekom mig at være som Sundet mellem Helsingør og Helsingborg, Capitainen opgav den for $2\frac{3}{4}$ Lieus. Gallipoli, ved hvilken By vi kom ud i Marmorhavet, har ganske et nordisk sort Udseende, gamle Huse var der med Karnapper og Træaltaner, Klipperne rundt om, lave, men af et nøgent, vildt Udseende; vi havde stærk Søgang og mod Aften Regn. Det blev et graat nordisk Veir, og i det laae foran os næste Morgen det herlige Constantinopel, et Venedig, som Phantasien kan lade det reise sig af Havet; den ene Moskee traadte frem herligere end den anden; Seraillet laae lyst og svømmende foran. Solen brød frem og beskinnede Asiens Kyst, de første Cypresskove og Scutaris Minareter; det var et underdeiligt Syn! der var en Raaben og Skrigen med Folk i de smaa gyngende Baade, som her vrimplede med; skikkelige Tyrker bar Tøiet for os.

I Constantinopel opholdt jeg mig elleve interessante Dage; vor Minister, Baron Hübsch, boede paa sit Landsted i Bujukdereh, flere Mile fra Constantinopel, han indbød mig at komme

der, men jeg blev hellere i Staden, hvor Italieneren R o m a n i, dansk Consul, tog sig af mig; mit sædvanlige Reiseheld forlod mig ikke, just under mit Ophold her indtraf M o h a m e d s Fødselsdag (den fjerde Mai); jeg saae A b d u l - M e s c h i d drage til Moskeen, Tropperne paraderede, alle Gader og Pladser vare opfyldte med Mennesker i deres østerlandske brogede Dragt, og den Aften var der stor Illumination, alle C o n s t a n t i n o p e l s Minareter belyste, og over dem og hele Staden spændte sig ligesom et Net med Lamper, der straaledede omkap med de blanke, blinkende Stjerner; alle Skibe, alle Baade laae i Ildcontourer. Det var en orientalsk stjerneklar Aften, Bjerget Olymp i lille Asien glødede i den nedgaaende Sol, det var den meest feeagtige Stund, jeg har oplevet.

Hos den græske Minister C h r y s t i d e s, til hvem jeg fra A t h e n var anbefalet, og hos den østerrigske Internuntius, Baron S t ü r m e r, blev jeg paa det Hjerteligste modtaget, hos denne herlige Mand fandt jeg et tydsk Hjem og tydske Venner.

Hjemreisen havde jeg tænkt at gjøre over det sorte Hav og op ad D o n a u, men en Deel af R u m e l i e n og B u l g a r i e n var i Oprør, det hed, at flere tusinde Christne vare mydede; alle mine Medreisende i Hotellet, hvor jeg boede, opgav aldeles deres Reiseplan paa Donau, som jeg havde den inderligste Lyst til at prøve; Alle raadede mig at gjøre som de og gaae tilbage igjen over G r æ k e n l a n d og I t a l i e n. Jeg var i en svær Kamp med mig selv. Jeg hører ikke til de Modige, det er tidt sagt mig, og jeg troer det selv, dog maa jeg erklære, at det kun er smaa Farer, som ret ængste mig, derimod under de større, og naar der virkelig er et Udbytte, da har jeg en Villie, der trænger igjennem,

en Villie, der Aar for Aar er bleven fastere, jeg skjælver, jeg frygter, men jeg gjør dog det, jeg anseer for at være det Rigtige; og jeg skulde troe, at naar man har medfødt Feighed, og dog af egen Drift bekæmper denne, saa har man gjort Sit og kan nok være sin medfødte Svaghed bekjendt. — Det var min inderligste Lyst at kjende lidt til det Indre af Landet, see i hele sin Udstrækning Donaufloden og dens af Fremmede dengang saa lidt seete Kyster. Jeg var virkelig i en stor Sjælekamp; min Phantasie udmalede mig de frygteligste Begivenheder, jeg tilbragte en tung, søvnløs Nat, men om Morgenens gik jeg til Baron S t i r m e r, bad ham raade mig, og da han nu meente, at jeg kunde vove det, især da to af hans militaire Landsmænd, der, da de toge alle Depescher med sig til W i e n, vilde paa Veien selv, om det gjordes nødvendig, kunne erholde Hjelp og Eskorte, besluttede jeg mig til Donaureisen, og fra det Øieblik, jeg havde bestemt mig, var ogsaa Frygten borte og min Tro og Hengivelse i Guds Villie aldeles Betyggelse.

Den fjerde Mai om Aftenen gik jeg ombord i Skibet, der laae ud for Seraillets Have; da vi i den tidlige Morgenstund løftede Anker, fik vi den sørgelige Efterretning, at det forventede store østerrigske Dampskib, som skulde møde os, netop i denne Nat, i taaget Veir var stødt paa en Klippe i det sorte Hav og totalt forliist; derud gjennem det underdeilige B o s p o r u s fløi vi nu afsted, prøvede Sø og Taage, laae et Døgn i Byen K o s t e n d s c h e tæt ved T r a j a n s forfaldne Vold, og kjørte saa i store Kurvevogne, trukne af hvide Oxer, hen over den øde Landstrækning, hvor vilde Hunde drev om, og hvor kun de omstyrtede Gravstene af to Kirkegaarde viste her havde staaet Byer, dem

Russerne afbrændte i Krigen 1809. Det var D o b r u d s c h a. Den hele nu mærkelige Krigs Skueplads for Russerne og Tyrkerne tilbagelagdes i et Par Dage. I mine Tanker har jeg saaledes det bedste Kort over Donaustrækningen, den klareste Forestilling om de usle Smaabyer, de forfaldne Fæstninger, idetmindste viste de sig saaledes dengang, jeg saae hele Ruiner eller Fæstningsværker af Jord med Kurvefletning. — Til Urolighederne i Landet hørte vi først, da vi nærmede os R u s t s c h u k med dets mange Minareter. Strandbredden var opfyldt med Mennesker, to frankisk klædte unge Mænd bleve kastede ud i Donau, de svømmede mod Land, den Ene kom op, den Anden, som Mængden-kastede Stene paa, svømmede ud mod os og raabte: »Hjelp, de myrde mig!« vi laae stille midt i Floden, fik ham op, Signaler med Skud bleve givne ombord og besvaredes i Land, Byens P a s c h a kom ombord og tog den stakkels Franker under sin Beskyttelse. — Næste Dag saae vi fra Skibet de snebedækkede Balkanbjerge, mellem dem og os rasede Oprøret; vi hørte derom i den paafølgende Nat, en væbnet Tartar, der fra W i d d i n gennem Landet førte Breve og Depescher til C o n s t a n t i n o p e l, var bleven overfalden og dræbt, en anden, troer jeg, var det ikke gaaet bedre. Den Tredie havde seet sin Eskorte splittet og dræbt, selv var han undsluppen, og kommen ned til Donau, hvor han skjult i Rørene havde oppebiet vort Dampskibs Komme; Mennesket, i sine Faareskinds Klæder, kommende op af Dyndet, og dernæst væbnet, som man siger, til Tænderne, saae ganske forfærdelig ud, da vi ved Lampelys saae ham hos os ombord, han fulgte omtrent en Dagsreise med os op ad Donau. I W i d d i n, Tyrkernes stærke Fæstning, var vi i Land,

efter først at blive vel gennemrøgede, for ikke at bringe dem Pestsmitte fra Constantinopel. Hussein Pascha, som residerede her, sendte os alle de nyeste Nummere af »Allgemeine Zeitung«, saa at vi fra tydsk Side fik vore bedste Meddelelser om Landets Forfatning.

Som et Ur-Skovland aabnede sig Servien; vi passerede, paa smaa Baade, den mange Mile styrtende og brusende Donau, det var gennem Jernporten, som den et Par Dagsreiser lange Strækning kaldes; jeg har søgt at give et Billede heraf i »en Digters Bazar.« Ved Gammel-Orsova forestod Qvarantainen; Bygningen var kun indrettet til at tage mod wallachiske Bønder og ikke bedre vante Reisende, næsten alle Stuer var med Brolægning; Føden aldeles forfærdelig, Vinen endnu værre, om den kunde det; jeg deelte Stue med Englænderen Ainsworth*), der da vendte hjem fra sin Reise i Kurdistan.

Da senere »En Digters Bazar« udkom i London, skrev Ainsworth i »The literary Gazette« af tiende Octbr. 1846, paa Opfordring af Redactøren, en Notice om vort Samliv i Qvarantainen, hvor hans Opfatten af min Personlighed viser det hjertelige Sindelag, der sætter mig i et altfor godt Lys; han fortæller dernæst, at jeg var »— very skilful in cutting out paper. The drawings of the Mewlewis, or turning dervishes, in my Asiatic travels, are from cuttings of his.«

Efter endt Qvarantaine gik det gennem Militairgrænsen, under prægtige Castanietræer, forbi Minder fra Romernes Tider, Ruiner af Broer, Taarne og den storartede »Trajans Tavle« i Klippemuren; maleriske

---

*) En Broder til Digteren.

Grupper af wallachiske Bønderfolk vexlede med østerrikske Soldater i Mængde og Zigeuner-Bander leirede i Klippehuler, Billed paa Billed fulgte, men da Dampskibet igjen optog os, overfyldtes dette i en saadan Grad, at man neppe kunde røre sig; det var det største Marked i P e s t h, Alle strømmede derhen; det var en besværlig søvnløs, lang Tour, men frembød Skuet af det ungarske Folkeliv; Egnen blev imidlertid mere og mere flad og havde ikke længer sin tidligere rige Afvexling eller som den siden igjen frembød op imod P r e s b u r g. Byen T h e b e n stod i Flammer, da vi seilede forbi. Een og tyve Dage ialt havde vi været paa Donaufloten, da vi ved P r a t e r e n steg i Land og kjørte ind i Keiserstaden. Gamle Venner besøgte, og snart over P r a g og D r e s d e n gik det mod Hjemmet. Characteristisk forekom det mig, at medens paa den hele Reise fra I t a l i e n over G r æ k e n l a n d og T y r k i e t til H a m b o r g min Koffert kun to Gange var efterseet, nemlig ved den østerrigske og ved den tydske Toldgrændse, blev den det ikke mindre end fem Gange, før jeg kom i min Stue i K j ø b e n h a v n, først eftersaae man den ved Indtrædelsen i H o l s t e e n, derpaa ved A r ø s u n d, og nu igjen da jeg steg i Land i F y e n, derpaa i Slagelse, idet jeg forlod Diligencen, og endelig, da jeg med Dagvognen kom til K j ø b e n h a v n; det var den Tids Skik og Brug.

Ved min Ankomst til H a m b o r g var just den store Musikfest; en Mængde Landsmænd traf jeg ved *Table d'hôte*; idet jeg der til Vennerne ved Siden af mig talte om det deilige G r æ k e n l a n d, om det rige Orient, henvendte sig en gammel kjøbenhavnsk Dame til mig med de Ord: »Har De nu, Hr. A n d e r s e n, paa Deres lange og mange Reiser seet Noget ude,

der er saa deiligt, som vort lille Danmark?» — »Ja, det veed Gud jeg har!« svarede jeg, »jeg har seet Meget smukkere!« — »Fy!« udbrød hun, »De er ikke Patriot!«

Jeg kom gjennem O d e n s e netop ved St. Knuds Marked. »Det var kjønt af Dem«, sagde en skikkelig fyensk Dame, »at De har indrettet Deres store Reise saaledes, at De ogsaa fik Markedet med; ja De holder dog af Odense, det har jeg altid sagt!« — See der saae jeg ud som Patriot!

Sært greb det mig, da jeg udenfor S l a g e l s e, min gamle Skoleby, overraskedes ved et gammelt Møde. Medens jeg var Discipel der i Skolen, saae jeg den værdige Pastor B a s t h o l m med sin Kone stadig hver Aften gaae samme Vandring; fra Baglaagen af deres Have hen ad Stien over Kornmarken og hjem ad Landeveien. Nu kom jeg, flere Aar efter, fra Grækenland og Tyrkiet, og idet jeg kjører paa Slagelseveien, seer jeg det gamle Ægtepar gaae den sædvanlige lille Vandring gjennem Kornmarken; det greb mig forunderligt; de gik endnu der Aar ud og Aar ind den lille Vei, og jeg havde fløiet saa langt, saa vidt omkring; den store Modsætning mellem os lagde sig forunderlig i min Tanke.

Det var midt i August, jeg kom til K j ø b e n h a v n, og denne gang uden Angest og Liden, som Tilfældet var ved min første Hjemkomst fra Italien; jeg glædede mig ved at see alle mine Kjære, og det var mig et naturligt Udbrud: »Hjemkomstens første Øieblik er Bouquetten af den hele Reise!«

»E n D i g t e r s B a z a r«, som snart udkom, er deelt i forskjellige Afdelinger: T y d s k l a n d, I t a l i e n, G r æ k e n l a n d o. s. v.; paa de forskjellige Steder, saavel som i Hjemmet, havde jeg Enkelte,

jeg følte mig taknemlig forbundne, og hvis Navne særlig knyttede sig til disse Egne. En Digter er som en Fugl, han giver hvad han har, den giver en Sang, jeg vilde give en saadan til hver af disse Kjære; det var en pludselig opstaaet Tanke, født ene og alene af et taknemligt Sind. — I den samlede Udgave af mine Skrifter har jeg udeladt alle tidligere Dedicationer, og saaledes ogsaa de mange i »en Digtets Bazar«, uagtet disse, som man vil forstaae, havde deres Betydning.

R a n t z a u - B r e i t e n b u r g, der havde levet i Italien, elskede dette Land, og var ved min »I m p r o v i s a t o r« bleven mig en Velgjører, en Ven, dedicerede jeg den Deel af Bogen, der handlede om I t a l i e n; den Lærde, Digteren, Minister i Grækenland P r o k e s c h - O s t e n, og Archæologen, Professor R o s s i Athen, de to Mænd mellem de Mange, som der gjorde mig mit Ophold kjært, bragtes den Afdeling, som omfattede G r æ k e n l a n d. Til hvad jeg havde givet om O r i e n t e n var Dedicationen: »til den østerrigske Internuntius, Baron von Stürmer i Constantinopel, ved hvis Gjestfrihed jeg i Orienten fandt mit Norden, og Skandinaviens store Digter A d a m O e h l e n s c h l ä g e r i Kjøbenhavn, ved hvis »Aladdin« og »Aly og Gulhyndy« jeg tidligt i mit Norden fandt Orienten, bringer jeg med taknemmeligt Hjerte disse Billeder«. Foran »D o n a u f a r t e n« skrev jeg: »Pianoets Fyrster, mine Venner, Østerrigeren T h a l b e r g og Ungareren L i s z t, foredrager og indvier jeg dette »Donau-Thema med Kyst-Variationer«. »H j e m r e i s e n« var bragt »den elskværdige Forfatterinde til Teckningar ur hvardagslivet, Frøken F r e d r i k a B r e m e r i Stockholm og min Velgjører, Conferentsraad Collins aand-

rige Datter, Fru Ingeborg Drewsen i Kjøbenhavn, hvis ægte søsterlige Sindelag og Deeltagelse for mig ofte drog mine Tanker til Hjemmet«.

Man vil vistnok nu let forstaae min Tanke med disse Dedicationer, men da Bogen kom ud, vilde man det ikke; disse Tilegnelser dvælede man især ved og havde her et fornyet Beviis paa Forfængelighed; jeg vilde, sagde man, prale med Navne og Forbindelser, nævne betydelige Personer som Venner. Bogen blev imidlertid læst, men nogen egentlig Kritik over den kom der ikke; kun et Par Dagblade udtalte sig; man havde iøvrigt meest at anke over, at Bogen var for rig: »den Bog skulde have udgaaet i mindre Afdelinger, saa at den langsommere kunde fordøies!« sagde en klog, beregnende Forfatter til mig, »den vilde da anderledes have behaget«.

Med Hensyn til »E n D i g t e r s B a z a r« var Blad-Critiken i K j ø b e n h a v n uendelig dum; man fandt det overspændt og skrækkeligt, at jeg kunde sige, at jeg ved S m y r n a havde seet, da Nyet var tændt, den hele blaa, runde Maane-Kugle. Vore danske Critikere, have sædvanlig ikke aabent Øie for Naturen; selv det høist fornemme »M a a n e d s s k r i f t f o r L i t t e r a t u r« dadlede mig engang, fordi jeg i et Digt havde talt om en Regnbue ved Maaneskin; det skulde ogsaa være min Phantasie, som drev mig saa vidt; jeg beklagede mig herover for Ø r s t e d; en nuværende Provst, hvem jeg antager havde skrevet Critiken, hørte til og udbrød: »Det er ogsaa dristigt af Dem at skabe saadan en Maaneregnbue!« — »Ja, men jeg har jo selv seet den!« — »Hvor?« spurgte han. — »En Aften ude paa Vesterbro!« svarede jeg. — »Paa Vesterbro!« loe han høit, »ja paa det Theater med-

Pantomimer og Trylleri!« — Mennesket tænkte sig, at jeg meente C a s o r t i s T h e a t e r. — »Nei, oppe paa Himlen selv, paa V o r H e r r e s Himmel, har jeg seet den!« — og nu tog Ø r s t e d mit Parti.

Hvor jeg har maattet høre megen Dumheds-Klogskab, mundtlig og paa Tryk; jeg alene var Syndebukken, hvor man ikke kunde eller vilde forstaae. Naar jeg i »E n D i g t e r s B a z a r« ved at skildre N ü r n b e r g sagde, for at bringe Afvexling i Stilen: »var jeg Maler, vilde jeg tegne denne Bro, dette Taarn«, og derved tog Anledning til at give Billedet, og derpaa, for at have ligesom en ny Tilknytningstraad, vedblev: »men jeg er ikke Maler, jeg er Digter«, og søgte nu mere lyrisk at variere Stilen, saa hed det: »Han er saa forføngelig, at han selv fortæller, at han er Digter!« — Der er noget saa Jammerligt, saa Pjaltet i slig Kritik, at man ikke saares, men føler Lyst til, selv om man er det meest fredsommelige Menneske, at banke saadanne vaade Hunde, der træde ind i vor Stue og lægge sig der paa de bedste Steder. Der kunde skrives en heel »Narrenbuch« over alt det Taabelige og Uforskammede, jeg har maattet høre fra min første Optræden indtil da.

»E n D i g t e r s B a z a r« blev imidlertid meget læst og gjorde hvad man kalder Lykke. Kun en eneste Gang i mit Liv har jeg talt med den historisk dygtige Professor F i n n M a g n u s s e n, personlig kjendte vi aldeles ikke hinanden; han standsede mig en Dag paa Gaden; den ellers alvorlige Mand var Venligheden og Hjerteligheden selv, han takkede mig paa det Inderligste for denne Bog, som han stillede høit, og som, sagde han, det ærgrede ham, at Publicum ikke gav mig Paaskjønnelse nok for. Og han var ikke den Eneste. Flere af Landets Dygtige, blandt Andre H. C. Ø r

sted og Oehlenschläger, udtalte sig med Varme og Glæde over dette Arbejde og gav mig al Tak og Opmuntring.

Paa Tydsk er senere kommen flere Udgaver af denne Bog, ligesom den ogsaa findes paa Svensk og i en særdeles smuk Udgave paa Engelsk, hvor Critiken med stor Erkjendelse har omtalt den. Den engelske Udgave i tre Bind med mit Portrait udkom hos Richard Bentley i London, og blev meget rosende anmeldt i engelske Blade og Tidsskrifter. Fra den engelske Forlægger sendtes til Christian den Ottende et smukt udstyret Exemplar af denne Bog og mine tidligere udkomne Skrifter; lignende var skeet fra Tydskland, og Kongen glædede sig over den store Erkjendelse, jeg nød ude; han udtalte den, veed jeg, for H. C. Ørsted og Flere, idet han tillige yttrede sin Forundring over den Modstand, jeg endnu mødte herhjemme, denne idelige Stræben, der vistest i at fremhæve mine svage Sider og udviske Indtrykket af det Dygtige; den Lyst, der var til at spotte og forringe min Virksomhed. Det gjorde mig vel at høre det, og det af H. C. Ørsted, den eneste Mand i hele min nærmere, deeltagende Omgivelse, som klart og bestemt udtalte Erkjendelsen af mine digteriske Evner og med Overbeviisning gav mig Mod, idet han dertil forudsagde, at der maaatte og vilde komme en bedre Tid for mig herhjemme, hvor jeg vilde blive erkjendt og føle mig tilfreds med Hjemmets Dom, som jeg nu kunde være det med Udlandets; vi samtalede oftere om, hvori det egentlig kunde ligge, at jeg maatte kæmpe saa meget og saa længe, og vi mødtes i Erkjendelse af flere sandsynlige Aarsager. Nogen Skyld kom vel fra min første Armod, min Afhængighed af Menneskene; de kunde ikke, det

der ogsaa i Udlandet er blevet bemærket, glemme, at de havde seet mig som fattig Dreng løbe om og skyde op; nogen Skyld laae vel ogsaa i, som min Biograph i »D a n s k P a n t h e o n« bemærker, at jeg ikke vidste og ikke brugte de Midler, flere Forfattere tidt benytte, for at vinde ved Kammeratskab; dernæst, hvad H. C. Ø r s t e d beklagende indrømmede, det meget ansete Maanedsskrifts Strenghed og Mangel paa al Velvillie mod mig, endelig Gjengangerbrevenes Haan, Bladcritiken, der fulgte Tidens Strømninger, kort sagt, den trykte offentlige Dom, som øvede endnu sin Magt hos os, der bøiede os for Authoriteter; til alt dette kom ogsaa det, at vi have Alle stor Mødtagelighed for det Morsomme, Latterlige, og jeg havde den Skjæbne ved flere keitede, ellers høist velmeente Artikler at blive udstillet saaledes; der var en Tid, at Avisen fra Odense, min Fødeby, altid nævnede mig: »vort Byes-Barn« og gav om mig Efterretninger, der aldeles ikke kunde være af nogen Interesse for Publicum. Af mine private Breve fra Udlandet udreves Steder, som, stillede ind i Avisen, bleve latterlige; saaledes, da jeg en Gang havde skrevet hjem fra R o m, at jeg der i det sixtinske Capel havde seet Dronning C h r i s t i n e og tilføiede, at hun i sit Ydre mindede mig om Componisten H a r t m a n n s Kone, refereredes det i den fyenske Avis, for at undgaae det private Navns Nævnelser, at »Dronning C h r i s t i n e ligner en vis Dame i K j ø b e n h a v n!« Heraf maatte man lee. — Hvor tidt prøvede jeg ikke, at keitet Venskab gjør Fortræd.

Jeg fik fra den Tid indtil nu en Angest for at tale om nogen Slags Ting med en tankeløs Bladudgiver, og dog undgik jeg det ikke. — Her var jeg nu, uden min Brøde, igjen latterliggjort.

Paa en Reise, idet jeg med Diligencen en halv Time opholdt mig paa Odense Postgaard, spurgte en Redacteur mig der: »Reiser De nu udenlands?»

»Nei!« svarede jeg.

»Tænker De slet ikke derpaa?»

»Det afhænger af, om jeg faaer Penge. Jeg skriver nu et Theaterstykke; gjør det Lykke, saa først kan jeg tænke paa at komme afsted.«

»Hvor vil De saa hen?»

»Det veed jeg ikke endnu! Jeg tager enten til S p a n i e n eller G r æ k e n l a n d.«

Og samme Aften stod der i Avisen omtrent saaledes: »at H. C. A n d e r s e n arbeidede paa et Stykke for Theatret, og gjorde dette Lykke, saa reiste han udenlands, enten til S p a n i e n eller G r æ k e n l a n d.«

Heraf loe man naturligviis, og i et kjøbenhavnsk Blad skrev man meget rigtigt, at det havde lange Udsigter med den Reise: Stykket skulde skrives, antages, gjøre Lykke, og saa vidste man endnu ikke, om min Reise blev til S p a n i e n eller G r æ k e n l a n d. Man loe, og Den, man leer af, har tabt sin Sag. Jeg var bleven aandelig ømskindet og brugte ikke den Forsigtighed at skjule det. Naar Drengene kaste Stene efter en stakkels Hund, der svømmer mod Strømmen, da er det ikke reent af Ondskab, nei, det morer dem, og man havde en lignende Morskab med mig. Ingen tog mig i Forsvar, til ingen Clique hørte jeg, ingen bladskrivende Venner havde jeg, og saa maatte jeg prøve det, som jeg gjorde; og imidlertid blev der sagt og skrevet, og det er senere gjentaget: at jeg levede i et Par Kredse af kun Beundrere af mig! hvorlidt veed man Besked. Hvad jeg her maa fremsætte, er ingen Beklagelse; jeg vil ikke, at der falder Spor af Skygge over de Mange, jeg inder-

lig holder af, forvissat om, at var jeg geraadet i en stor Nød og Ulykke, man havde sat Alt i Bevægelse for, at jeg ikke skulde forkomme, men der er en Deeltagelse af en anden Art, der er en Digtets Natur nødvendig, og den har jeg saa temmelig savnet; man har i min kjæreste Omgivelses Kredse ligesaa høit udtalt sin Forundring over Udlandets Erkjendelse over mine Arbejder som nogen streng Critiker. F r e d r i k a B r e m e r fik et Indblik deri, som sært overraskede hende; vi vare sammen her i K j ø b e n h a v n paa et saadant Sted, hvor Folk sagde, jeg kun forkjæledes; hun troede her at sige noget Behageligt, idet hun fortalte: »Det er ganske overordenligt, hvor elsket A n d e r s e n er i S v e r r i g fra S k a a n e og heelt op i N o r d l a n d ; næsten i hvert Huus findes af hans Bøger!« — »Bild ham dog ikke Noget ind!« blev der svaret hende, og det i Alvor.

Der siges og tales saa meget om, at det at være af Adel, af Fødsel, ikke længer har Betydning, den Tale er Mundsveir; den dygtige, fattige Student har oftest i gode Huse, som de kaldes, ikke den Høflighed, den Modtagelse, som ydes et godtklædt Adelsbarn eller en mægtig Embedsmands Søn. Jeg kunde belyse det med mange Exempler, men vil kun give eet, der maa gaae for dem alle, eet ud af mit eget Liv. Den Skyldige er det ikke her om at nævne, han er eller var — for at skyde det mere tilbage — en høist hædret Personlighed.

Da C h r i s t i a n d e n O t t e n d e første Gang som Konge besøgte Theatret, opførtes »Mulatten«; jeg sad i Parquettet ved Siden af T h o r v a l d s e n, der ved Tæppets Fald tilhviskede mig: »Kongen hilser ned til Dem!« — »Det maa være til Dem!« svarede jeg, »mig kan det umuligt gjælde!« Jeg saae op til den kongelige Loge, Kongen hilsede igjen, og det var til mig; men jeg

følte, at en mulig Misforstaaelse fra min Side vilde hos Folk skrækkeligt lade det gaae ud over mig; jeg blev derfor roligt siddende, og næste Dag gik jeg til Hans Majestæt for at bringe min Tak for den usædvanlige Naade, og han spøjte over, at jeg ikke paa Stedet havde taget imod den. — Nogle Dage efter skulde paa Christiansborg Slot være et stort *Bal parée* for alle Classer af Samfundet; jeg havde erholdt Indbydelseskort.

»Hvad skal De der?« spurgte mig en af vore ældre Videnskabsmænd, idet jeg i hans egen Stue talte om denne Fest. — »Hvad skal De paa saadanne Steder!« gjentog han.

Jeg svarede i Spøg: »Det er jo i den Kreds, jeg er meest vel optagen.«

»Men der hører De ikke hjemme!« sagde han vred.

Der var for mig kun at svare let og leende, som om jeg ikke følte nogen Braad derved:

»Kongen selv har i Theatret hilset fra sin Loge ned til mig, saa kan jeg ogsaa nok komme paa *Bal parée!*«

»Hilset fra sin Loge!« udbrød han, men det giver Dem ikke Ret til at trænge Dem frem!«

»Men paa dette Bal komme jo Mennesker af den Classe, hvortil jeg hører!« tilføiede jeg nu alvorligere; »der komme Studenter!«

»Ja, hvilke?« spurgte han.

Jeg nævnede en ung Student af Mandens egen Familie.

»Ja det troer jeg nok!« svarede han da, »det er jo en Søn af en Etatsraad! Hvad var Deres Fader!«

Da brændte det mig i Blodet. — »Min Fader var en Haandværksmand!« sagde jeg, »jeg har med Gud og ved mig selv skaffet mig den Plads, jeg nu har, og det troede jeg, at De maatte agte —!«

Der blev aldrig siden gjort mig nogen Undskyldning for det Sagte.

Det er meget vanskeligt, naar man ugjerne vil gjøre Nogen Uret, eller saare en Anden, der vel kan have saaret os, men ikke med ond Villie, da at omgaae eller opgive at fortælle, hvad der er gaaet En bittert gjennem Hjertet; jeg har i hele denne Bog følt det Vanskelige, og derfor bortkåstet mangen bitter Skaal og kun ladet blive her enkelte Draaber. Denne Stillestaaen paa disse Blade vil tjene til at belyse Et og Andet i mine Skrifter, som her bør have Plads, fordi der netop efter Hjemkomsten fra hiin større Reise og »Bazarens« Udgivelse var, om ikke en Slags Stillestaaen i Critikens Hovmestreren, dog en Slaaen om i de udtalte Domme over mig. Der fulgte endnu tunge Søer, men det gik fra den Tid dog stadigt frem mod smult Vande, frem mod den Erkjendelse, jeg kunde ønske og forlange herhjemme, saaledes som Ørsted fortrøstende forudsagde.

IX.

Det politiske Liv var paa den Tid i Danmark i en høiere Udvikling med sine gode og sine slemme Sider. Veltalenheden, der før halv ubevidst havde øvet sig paa Philosophens Viis med at tage Smaasteen i Munden, Hverdagslivets Smaasteen, bevægede sig nu friere med de større Interessers. Jeg følte imidlertid ingen Evner og ingen Nødvendighed til at blande mig i Sligt, ligesom jeg troer, at i vor Tidsalder Politiken

er en stor Ulykke for mange Digtere. Fru P o l i t i c a er den Venus, som lokker dem i sit Bjerg, hvor de gaae til Grunde. Det gaaer med disse Digteres Sange som med Døgnblade, de gribes, læses, opløftes og — glemmes. I vor Tidsalder ville Alle regjere, Subjectiviteten gjør sin Magt gjældende; men de Fleste huske ikke paa, at Meget, der lader sig t h e o r e t i s k tænke, lader sig derfor ikke p r a c t i s k udføre; man glemmer, at det seer anderledes ud seet oppe fra Træets Top, end nedenfra dets Rod. Hvo, som drives af en ædel Overbeviisning, Fyrsten saavel som Manden af Folket, hvo, som kun vil det Bedste og har Evnen dertil, for ham bøier jeg mig. Politik er ikke min Sag, der kan jeg Intet udrette; Gud har givet mig en anden Opgave; jeg følte og føler det.

Jeg mødte hos, hvad man kalder Landets første Familier, endeel venlige, hjertelige Mennesker, der skattede det Gode hos mig og toge mig i deres Kreds; lod mig i deres rige Sommerliv tage Deel i deres Lykke; jeg kunde der uafhængig ret overgive mig til Naturen, til Skov-Eensomhed og Herregaards-Liv; der levede jeg først ret ind i dansk Natur, der digtede jeg de fleste af mine E v e n t y r og senere Romanen »D e t o B a r o n e s s e r«. Ved de stille Søer inde i Skovene, paa de grønne Græsmarker der, hvor Vildtet sprang forbi og Storken gik paa sine røde Been, hørte jeg ingen Politik eller Polemik, hørte Ingen tale efter H e g e l; Naturen om mig og indeni mig prædikede mig min Mission. Ved Baronesse S t a m p e paa Nysø blev jeg indført hos Familien D a n n e s k j o l d paa G i s s e l f e l d. — Julefesten her paa den gamle, klosterlige Gaard var saa nordisk herlig, den gamle Grevinde D a n n e s k j o l d en kjærlig, fortræffelig Dame;

jeg var ikke her et fattigt Barn af Folket, nei, en venlig modtagen Gjest; — nu skygge Bøgetræerne over hendes Grav derude ved Skoven i den venlige Natur; hvormed hendes Hjerte var beslægtet. Fra G i s s e l f e l d kom jeg til det prægtige, hyggelige B r e g e n t v e d, hvor daværende Finantsminister. Grev W i l h e l m M o l t k e og hans afdøde kjærlige, velsignede Hustru indbød mig. Den Gjestfrihed, jeg her har fundet, det lykkelige Huusliv, jeg her har levet ind i, har kastet Solskin i mit Liv. Under forskjellige og længere Besøg paa N y s ø e førte jeg et lykkeligt Samliv med T h o r v a l d s e n, for hvem et Atelier var bygget der i Haven; jeg lærte ret at kjende ham som Kunstner og Menneske; det var mig en høist interessant Tid, den, jeg nærmere vil komme til at omtale.

Hele denne Leven ind i forskjellige Kredse blev af stor Indvirken paa mig; hos Fyrsterne, hos Adelen og hos den Fattigste i Folket har jeg fundet det ædle Menneskelige beslægtet; i det Gode, i det Bedste ligne vi Alle hverandre.

Den meste Tid tilbragtes imidlertid i K j ø b e n h a v n i Excellencen C o l l i n s Huus; hos hans gifte Sønner og Døttre, hvor en Børnekreds voxte op, groede jeg ogsaa fast; med den geniale H a r t m a n n blev Venskabet fastere, hans sjæl- og livfulde Kone tryllede et Hjem der, saa velsignet, saa solbelyst; selv var hun en ildfuld, genial og dertil forunderlig naiv elskelig Natur. Excellencen C o l l i n var i det praktiske Liv min Raadgiver, Ø r s t e d blev det. ved ethvert nyt Arbeide, og meer og meer nærmede vi os og forstode hinanden; hans Indflydelse paa min Natur og hans Betydning for mig vil jeg senere faae Leilighed til endnu mere at udtale. Imidlertid var Theatret hver

Aften, om jeg tør kalde det saa, min Klubsal; der søgte jeg stadigt hen. Netop dette Aar havde jeg faaet min Plads i det da saakaldte »Hofparquet«, der da kun ved en Jernstang skiltes fra det øvrige første Parquet; dengang var den Lov, at hver Forfatter, som gav eet Stykke for Scenen, fik derved Friplads i Parterret, to Stykker gav ham andet Parquet, og tre førte ind i Hofparquettet, naturligviis maatte det være tre hele Aftenstykker eller saa mange smaa, at de, lagt sammen, kunde udfylde hele tre Aften-Forestillinger; og saa fik man Adgang til den Deel i Parquettet, hvor Kongen gav Pladser til sine Cavalerer, Diplomater og første Embedsmænd. Man fortæller, at da en Digter, som dengang var Skuespiller, ved sine dramatiske Arbejder fik Rettighed at komme her, blev der sagt til ham: »Ja, De maa jo have den Plads, men vær nu beskeden, der komme saa mange fornemme Folk!« — Jeg opnaaede ogsaa denne Ære; her var dengang Thorvaldsen, Weyse, Oehlenschläger og Flere. Thorvaldsen vilde gjerne, at jeg skulde sidde hos ham, tale med ham og give ham Besked om Eet og Andet, og jeg var, medens han levede, gjerne der ved hans Side; ogsaa Oehlenschläger blev tidt min Nabo, og mangen Aftenstund — Ingen drømte vist derom — gik, naar jeg sad hos disse Store, en from Ydmyghed gjennem min Sjæl; mit Livs forskellige Perioder foresvævede mig, fra den Tid, jeg sad paa bageste Bænk oppe i Figurantindernes Loge i tredje Etage, fra den Tid, jeg barnagtig overtroisk knælede i Mørket deroppe paa Scenen og læste mit »Fadervor«, netop ud for den Plads, hvor jeg nu sad blandt de første, de betydeligste Mænd. Dersom nogen Landsmand da fra sit Sæde har tænkt og dømt, »der staaer han tæt

ved de to Store og er hovmodig og stolt«, han vil nu af min Bekjendelse see, hvor urigtig han har dømt mig. Ydmyghed gjennemtrængte mig, og fra mit Hjerte løftede sig til Gud Bønnen om Kraft til at fortjene min Lykke; Gud, lad mig altid beholde disse Følelser! Thorvaldsen og Oehlenschläger saae jeg her hver Aften, begge have viist mig Venskab, begge høre til de betydeligste Stjerner paa Nordens Horizont; deres Afspeiling i og om mig kan jeg her fremhæve.

Der var i Oehlenschlägers Personlighed, naar man ikke mødte ham i en stor Kreds, hvor han var stille og tilbagetrædende, noget saa Aabent, saa Barnligt, at man maatte slutte sig til ham. Hans Betydning for Nationen, for hele Norden, er bekjendt; han var en af de ægte fødte Digtere, evig ung syntes han og overgik selv som Ældre alle de Unge i Productivitet. Med venligt Sind lyttede han til mine første lyriske Udbrud, fulgte mig med Deeltagelse, og om han end i lang Tid aldrig udtalte sig som henreven, naar Critiken og Mængden haardt og skaanselløs dømte mig, saa var han den, som da, med Eet heftig og inderlig udtalte sig herimod. En Dag, han fandt mig dybt bøiet over altfor streng og bitter Behandling, trykkede han mig til sit Hjerte. »Bryd Dem ikke om de Skraalere!« sagde han, »jeg siger Dem, De er en sand Digter!« Da udtalte han sin Dom heftig og varmt om Poesie og Poeter, om Dommene herhjemme, idet han gav mig sin fulde Erkjendelse. Med Alvor og Hjerte erkjendte han høit Digteren, der fortalte Eventyr, og jeg veed, at da En en Dag vilde nedsætte mig ved at tale om hvad han ansaae for orthographiske Synder, han havde fundet i en Bog af mig, udbrød Oehlenschläger levende: »Men de skal være

deri, det er characteristiske Smaating, som nu hører ham til; det er jo ikke Hovedsagen. En saadan lille Synd: »Lad det Bestie staae!« sagde den store G o e t h e, og vilde ikke engang rette den!« Jeg vil senere endnu komme til at give et Par Træk af hans Personlighed og vort Samliv i hans sidste Leveaar, hvor vi endmere nærmede os hinanden. Min Biograph i »Dansk Pantheon« har givet mig et Berørelsespunkt med O e h l e n s c h l ä g e r; han siger der i sin Indledning:

»Det bliver i vore Dage meer og meer et Særsyn, »at Nogen fremtræder som Kunstner eller Digter alene »ifølge en medfødt Drift, som yttres sig tidlig og med »uimodstaaelig Kraft. Oftere dannes de ved Skjæbnen »eller Forhold, end de synes af selve Naturen fødte »og baarne til denne Virksomhed. Hos de fleste af »vore Digttere træde ofte et tidligere Bekjendtskab med »Lidenskaberne, tidligere indre Erfaringer eller ydre »Anledning istedetfor det primitive Naturkald, og et »saadant kan i vor Literatur neppe med den afgjorte »Bestemthed paavises Nogen som O e h l e n s c h l ä g e r og A n d e r s e n. Heraf kan man forklare den »Kjendsgjerning, at den Første saa of e her hjemme »har været Gjenstand for critiske Angreb, og at den »Sidste egenligt først har vundet fuldstændig Aner- »kjendelse som Digter i Udlandet, hvor en ældre Ci- »vilisation allerede har hidført Afsmag for Skoletvan- »gen og en Reaction tilbage mod det Naturlige og »Friske, medens vi Danske endnu nære en from Re- »spect for Skolens nedarvede Aag og udlevede Re- »flections-Viisdom «

T h o r v a l d s e n, hvem jeg, som tidligere er fortalt, første Gang lærte at kjende i Rom 1833 og 34, ventedes i Efteraaret 1838 til Danmark, og store For-

beredelser gjordes; paa Nicolai Taarn skulde vaie et Flag, naar Skibet, der bragte ham, var under Opseiling. Det var en Nationalfest. Baade, pyntede med Blomster og Flag, gyngede mellem Langelinie og Trekroner. Malere, Billedhuggere, hver havde deres Emblemer i Flaget, Studenterne førte en Minerva, Digterne havde en gylden Pegasus. Det sees endnu antydet i den malede Frise paa Thorvaldsens Museum; i Digterbaaden der kjendes Oehenschläger, Heiberg, Hertz og Grundtvig; jeg staaer op paa Roerbænken, holder mig til Masten og svinger med Hatten. — Paa Ankomstens Dag var det et taaget Veir, og man øinede først Skibet, da det var ganske nær Byen. Signalerne lød, Folk strømmede ud til Toldboden; og de indbudte Digtere, der vare sammenkaldte af Heiberg, som da var den Ledende og Afgjørende, stode ved deres Baad, der laae ved Larsens Plads, men endnu var Oehenschläger og Heiberg selv ikke komne, Poeterne ventede, Kanonskuddene lød fra Fartøiet, der allerede kastede Anker; Thorvaldsen vilde været stegen i Land, før vi kom, indsaae jeg; allerede bar Vinden Sangtonerne til os, den festlige Modtagelse var begyndt, jeg vilde være med og sagde derfor til de Andre: »Lad os roe afsted!« — »Uden Oehenschläger og Heiberg?« udbrød de Andre. — »Men de komme jo ikke, og Alt er snart forbi!« — En af Poeterne yttrede, at naar disse To ikke vare med, vilde jeg vel ikke seile ud under dette Flag?« og han pegede paa Pegasus. — »Den kaste vi ned i Baaden!« sagde jeg og tog Flaget af Stangen; de Andre fulgte nu med mig, og vi kom netop derud, idet Thorvaldsen seilede mod Land. Heiberg og Oehenschläger mødte

vi derude i en Baad, de havde taget sig; nu kom de ombord til os. Solen skinnede, der stod en deilig Regnbue spændt over Sundet:

»En Æresport for Alexander!«

og det var i Sandhed et Alexandertog! prægtigere end det i »Dansk Folkeblad« staaer beskrevet. Jubelen lød fra Strandbredden, hvor Folket spændte sig selv for Thorvaldsens Vogn og trak ham over Amalienborg til hans Bolig; derhen strømmede Alle, og ind til ham trængte da Alle og Enhver, der havde om kun det fjerneste Bekjendtskab til ham eller en Vens Ven, der kunde føre dem. Paa Torvet stod Dag og Aften beskuende Grupper, ene og alene for at see paa de bekjendte røde Mure af Charlottenborg, thi derinde var Thorvaldsen. Om Aftenen bragte Kunstnerne ham en Serenade; Fakkeltalet lyste i botanisk Have under de store Træer. Unge og Gamle strømmede ind ad de aabne Døre, og den hyldede, venlige Gubbe trykkede dem, han kjendte, til sit Bryst og gav dem Kys og Haandtryk. Der var for Alle da en Nimbus om Thorvaldsen, der holdt mig sky tilbage. Mit Hjerte bankede af Glæde ved at see ham, som trøstende og mild havde mødt mig i Udlandet, som der havde trykket mig til sit Hjerte og sagt: »Vi To skulle altid blive Venner«. Men her i denne Hyldest, denne Jubel, hvor Tusinder betragtede hver Bevægelse af ham, hvor jeg af alle disse vilde blive bemærket og dømt — ja dømt, som et forføngeligt Menneske, der vilde vise: »jeg er ogsaa kjendt af Thorvaldsen! — mig er han ogsaa venlig og god!« — jeg traadte klogelig og stille tilbage, holdt mig skjult

i den tætte Skare, undgik at blive seet af ham. — Først flere Dage efter, en tidlig Morgen, da Ingen saae det, Ingen var hos ham, aflagde jeg mit Besøg og fandt i ham den uforandrede jevne, kjærlige, aabne Natur, Vennen, der glad trykkede mig i sine Arme og udtalte sin Forundring over, at han først nu saae mig.

Der var til *Thorvaldsens* Ære arrangeret et Slags musikalsk-poetisk Academie, hvor hver af Digtterne havde skrevet og oplæste et Digt til den Hjemkomnes Hæder; hver Forfatter, paa *Heiberg* nær, oplæste Sit, jeg havde skrevet om *Jason*, der gik at hente det gyldne Skind, *Jason-Thorvaldsen*, der gik at vinde den gyldne Kunst. Et Festmaal og lidt Dands endte den smukke Fest, der var livlig og folkelig; med straalende Ansigt traadte *Thorvaldsen* selv i Polonaise med den unge Frøken *Puggaard*, der siden blev gift med *Orla Lehmann* og nu er død. Aftenen her var en Fest, hvori første Gang her hjemme jeg saae et Folkeliv, en stor Interesse i Kunstens Rige afspeile sig.

I *Studenteforeningen* blev *Thorvaldsen* optagen som Æresmedlem, ogsaa jeg skrev ved denne Leilighed en Sang, der blev optagen med Jubel og hører nu til de af mine Digte, man synes at erindre:

Du blev Student og Du kan troe,
 Just i October maa det være.
 Du hugged' Dig igjennem jo,
 Saa Talemaaden kom til Ære.
 »Hvad giver op Du af Homer?«
 Blev spurgt, og man jo vented' Blade;
 Da formed' Du til Liv i Leer
 Den hele Iliade«!*)

---

*) See »Digte« anden Deel Side 132.

- Fra denne Tid saa jeg daglig Thorvaldsen i Selskabslivet og i hans Atelier. Flere Uger ad Gangen levede jeg ganske med ham ude hos Baron Stampes paa Nysø, hvor han ligesom voxede fast og som en kjær Gjest, ja som en nær Beslægtet, blev pleiet, moret og drevet til Virksomhed; de fleste af hans Værker her i Danmark ere der blevne til. Han var en sund Natur, og ikke uden Humor, derfor var Holberg den Digter, han holdt meest af. Verdens Smerte og Sønderrivelse gik han slet ikke ind paa, og derfor syntes han heller ikke ret om Byrons Personlighed. En Morgen paa Nysø, han arbeidede just paa sin egen Statue, traadte jeg ind til ham i det lille Atelier, Baronesse Stampe havde ladet opføre for ham nede i Haven, tæt ved den gamle Slotsgrav. Jeg hilsende god Morgen, han syntes ikke at ville bemærke mig, han var saa ivrig i sit Arbeide, traadte imellem et Skridt tilbage og bed sine friske, kraftige Tænder sammen, som hans Maade var, naar han ret saa paa sit Værk; jeg listede mig stille bort. Ved Frokostbordet var han endnu mere ordknap end sædvanlig, og da man bad ham dog tale lidt, sagde han paa sin tørre Maade: »Jeg har talt hele Morgenstunden, meer end i flere Dage, men Ingen har hørt paa mig. Der mærker jeg Andersen staaer bag ved mig, thi han sagde god Morgen; og saa fortæller jeg ham en lang Historie, jeg havde med Byron; jeg troede, at det nok var et Ord værd igjen, jeg dreier mig om, og saa har jeg staaet over en Time og snakket høit for tomme Vægge.« Vi bad Alle Thorvaldsen at fortælle Historien igjen, men nu fik vi den meget kort: »O, det var i Rom«, sagde han, »da jeg skulde gjøre Byrons Statue, satte han sig for mig,

men begyndte strax at stille et ganske andet Ansigt op end han pleiede; »Nu, vil De ikke sidde rolig!« sagde jeg, »De maa ikke gjøre de Miner.« »Det er mit Udtryk!« sagde B y r o n, »saa!« sagde jeg, og saa gjorde jeg ham, som jeg vilde, og alle Mennesker sagde, da det var færdigt, at det lignede, men B y r o n saae paa det: »Det ligner slet ikke!« sagde han, »jeg seer mere ulykkelig ud!« -- »Han skulde nu altid være saa ulykkelig!« tilføiede T h o r v a l d s e n med humoristisk Udtryk.

Det var den store Kunstner en Nydelse efter Bordet med halv tillukkede Øine at høre Musik, og hans største Glæde, naar Baronessen om Aftenen tog Gnapposen frem, og Lotterispillet begyndte; hele N y s ø Omegn lærte Lotterispil; det var kun Glasstykker, der spilledes om, og derfor kan jeg fortælle det, han v i l d e vinde, man lod ham vinde, og dette kunde have den store Mands hele Interesse. Mig kjedede i Længden dette Lotterispil, og manges en maaneklar Aften løb jeg ad Skoven til, uagtet jeg hørte dem raabe paa mig til Lotterispillet.

Med Varme og Heftighed kunde T h o r v a l d s e n tage Partie for dem, han troede led Uret; Ubillighed, Drilleri, naar det spillede over i det Ondskabsfulde, var Noget han opponerede imod, uden Persons Anseelse. Baronesse S t a m p e, født D a l g a s, var det, som ved datterligt Sind for den store Kunstner gjorde ham det godt og hyggeligt der; hele hendes Tanke og Stræben gik ud derpaa.

I hans Selskab paa N y s ø skrev jeg et Par af mine Eventyr, såaledes: »O l e L u k ø i e«, og han hørte til med Lyst og Interesse; dengang havde iøvrigt Eventyrene endnu ikke synderlig Betydning her hjemme.

Tidt i Tasmørke, naar Familien sad i den aabne Havestue, kom Thorvaldsen stille og klappede mig paa Skulderen: »faae vi Smaa et lille Eventyr!« — Med sin egne Naturlighed gav han mig den skjønneste Roes over Sandheden i mine Digtninge. Det morede ham at høre og atter at høre de samme Eventyr, tidt under et af hans meest poetiske Arbeider stod han med Smil om Munden og lyttede til Historien om »Toppen og Bolden« »den grimme Ælling« o. s. v.

Jeg har et Slags Talent for at kunne improvisere smaa Digte og Sange, dette Talent morede Thorvaldsen meget, og da han paa Nysø havde formet i Leer Holbergs Buste, og man stod henrykt om den, blev det overdraget mig at sige ham paa Vers nogle Ord for hans Arbeide; og jeg gav ham da følgende Impromptu:

— »Nei Danmark skal e' have Holberg meer,
Jeg bryder Leret, som hans Aand omfatter!
Saa talte Døden. »Af det kolde Leer«,
Bød Thorvaldsen, »skal Holberg fødes atter«.

En Morgen, da han formede i Leret sit store Basrelief »Gangen til Golgatha«, som nu smykker Frue Kirke, traadte jeg ind i hans Atelier. »Siig mig«, sagde han, »finder De, at jeg har klædt Pilatus rigtig paa!« »De maa ikke sige Noget til ham!« raabte Baronesse Stampe, som stadig var hos ham. »Det er rigtigt, det er fortræffeligt! gaae Deres Vei!« Thorvaldsen gjentog sit Spørgsmaal; »nu vel!« svarede jeg, »da De spørger mig, saa maa jeg sige Dem, at jeg rigtignok synes, at Pilatus der, mere er klædt paa som en Ægypter, end som en Romer!« »Synes jeg det ikke selv!« sagde Thorvaldsen, og greb

med Haanden ind i Leret og sønderrev Figuren. »Nu er De Skyld i, at han har ødelagt et udødeligt Værk!« raabte Baronessen. »Saa kan vi gjøre et nyt udødeligt Værk!« sagde han i muntert Lune og formede P i l a t u s, saaledes som han nu staaer paa Basreliefet i Frue Kirke.

I Sommertiden derude gik han daglig til det et Stykke fra Gaarden og langt ude i Stranden liggende Badehuus: »Idag kunde jeg nær være bleven borte!« sagde han muntert, da jeg paa Hjemveien derfra mødte ham, og han fortalte, at han havde dukket sig ned under Vandet, derpaa reist sig, men netop lige under Badehuusdøren, saa at han med sit Hoved næsten løftede den fra Hængslerne, »det sortnede lidt!« sagde han, »men det gik strax over; var jeg besvimet, saa kunde De maaskee have fundet mig derude drive om paa Vandet!«

Hans sidste Fødselsdag blev feiret ude paa Nysø, Heibergs Vaudeville »Aprilsnarrene« og Holbergs »Julestuen« blev opført, jeg havde skrevet en Sang til Bordet, men foruden denne endnu improviseret en anden; alt i den tidligste Morgenstund lod Baronessen mig kalde, sagde, at Thorvaldsen endnu ikke var oppe, og at det vist kunde være ham morsomt, om vi med Gongon, Ildklemme, Flasker, Gafler og Knive bragte ham en Morgen-Musik, men at der hørte en Vise til, det var det samme, hvordan den var, kun lystig; og som sagt, jeg maatte bogstavelig improvisere ned paa Papiret, fra hvis vaade Skrift jeg sang Solo og alle de Andre i Chor til det støiende Accompagnement under M e l o d i e n: »Hvad siger Hr. Baronem vel!«

En lille Sang, — o hør dog den!
 Thi nu er vi saa glade!
 Det ere vi for Thorvaldsen,
 Og saa for — Chocolate.
     Hæver nu Stemmen,
     At han kan fornem'ea!
     Som paa Svanevinge
     Den klinge!

Alverden sang om hans Genie,
 Det har han hørt saa ofte,
 Thi vi vil gjøre Narreri,
 Men i anstænd'ig Kofte!
     Klinke med Koppen,
     Synges os rød i Toppen,
     Dersom det kan mere
     Den Store!

Før Visen bliver altfor mat,
 Vi standse vil vor Lire,
 Gid Skjæbnen aldrig slaee en Klat
 Paa Thorvaldsens Papire!
     Dandse og trampe,
     Saa vi Alle dampe,
     Thorvaldsen skal leve,
     Den Gjæve!

Og vi trampede, slog med Ildklemmen og gned
 Korketollen opad Flasken. Thorvaldsen, i Slob-
 rok, Tøfler og Underbuxer, kom frem, svingende sin
 raphaelske Hue, dandsede rundt i Stuen og sang med
 Omqvædet:

Dandse og trampe,
 Saa vi Alle dampe!

Liv og Humor var der i den kraftige Gamle. —
 : Jeg sad ved hans Side ved Middagsbordet, den sid-
 ste Dag han levede. S t a m p e s havde Vinterværelser
 i K j ø b e n h a v n, omme i Kronprindsessegaden;

foruden Thorvaldsen var her Oehlschläger, Sonne og Constantin Hansen. Thorvaldsen var usædvanlig oprømt og fortalte nogle Vittigheder af »Corsaren«, der havde moret ham; talte om den Reise han i Sommeren vilde gjøre til Italien. Det var netop Søndag, og om Aftenen skulde, i det kongelige Theater, første Gang gives Halm's Tragedie: »Griseldis«; Oehlschläger vilde blive hos Stampes og forelæse Noget, Thorvaldsen havde mere Lyst til at gaae i Theatret og spurgte mig, om vi skulde følges ad, men da jeg den Aften ikke havde min fri Entrée, og Stykket, troer jeg, alt var ansat til Opførelse næste Dag, sagde jeg ham, at jeg vilde vente saa længe; jeg rakte ham Haanden til Afsked; da jeg gik ud ad Døren, sad han i en Lænestol, tæt op til Sophaen, og havde lukket Øinene for at blunde lidt, jeg listede mig sagte, men da jeg vendte mig om, slog han Øinene op, smilede og nikkede til mig, det var det sidste Farvel.

Jeg blev hjemme hele Aftenen, om Morgenens sagde Opvarteren i *Hotel du Nord*, hvor jeg boede: »det var dog mærkeligt med Thorvaldsen, der saaledes lige med Eet døde igaar!«

»Thorvaldsen!« raabte jeg forbauset; »han er ikke død, jeg spiste med ham igaar!« — »Man siger, han er død iaftes ovre i Theatret!« sagde Karlen. »Han er bleven syg!« sagde jeg og troede, at dette maatte være Tilfældet, men følte dog en selsom Angest, tog strax min Hat og ilede over i hans Bolig. Der laae hans Lig udstrakt paa Sengen, Værelset var opfyldt af fremmede Mennesker; der havde trængt sig ind; Gulvet var vaadt af Sneevandet, deres Fodtøi havde bragt med, Luften qvalm, Ingen sagde et eneste Ord; Baro-

nesse S t a m p e sad ved Sengekanten og græd dybt. Jeg stod rystet og bevæget.

T h o r v a l d s e n s Jordefærd var en Landets Sørgefest; sortklædte stode Mænd og Qvinder i Vinduer og paa Gader, Alle blottede uvilkaarligt Hovedet, da Kisten bares forbi; der var en Stilhed, selv de vildeste Dreng, de fattigste Børn stode og holdt hinanden i Hænderne og dannede Rækker, som det store Tog gik igjennem fra Charlottenborg til Frue Kirke, her kom Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e Toget imøde. Fra Orgelet bruste en Sørgeomarsch af H a r t m a n n, det var saa mægtige Toner, at man ligesom fornam de usynlige store Aander slutte sig til Toget. Et »Sov vel« jeg havde skrevet,*) og som ogsaa Hartmann havde givet Musik, blev af Studenter afsjunget ved T h o r v a l d s e n s Kiste.

Træd hen til Kisten her! kom, fattig Mand!
I din Kreds fødtes han, og Du tør sige:
Han blev en Stolthed for vort Folk og Land,
En Glands han kasted over Danmarks Rige!
Opløs Dig, Sorg, i Sang ved Kistens Fjel!
I Jesu Navn, sov vel!

X.

I Sommeren 1842 gav jeg til de danske Sommerkuespil et lille Stykke: »F u g l e n i P æ r e t r æ e t«, det blev der modtaget med saa meget Bifald, at The-

---

*) See »Digte« anden Deel Side 189.

aterdirectionen optog det i det kongelige Theaters Repertoire, ja Fru Heiberg viste det lille Stykke den Interesse, at hun deri overtog Elskerindens Rolle. Man havde moret sig, fundet Valget af Melodierne fortræffeligt, jeg vidste Stykket havde udstaaet sin Prøve, da pludselig ved en af Vinterforestillingerne blev det udpebet. Nogle unge Mennesker som dengang førte Ordet, pebe; de skulle selv have sagt til Andre, der spurgte dem om Grunden: »at den Bagatel gjorde for megen Lykke, og at Andersen fik for meget Mod!« — Jeg var ikke selv i Theatret den Aften, de peb, og havde ikke Anelse derom; Dagen efter kom jeg i en Familiekreds, jeg havde Hovedpine, saae noget alvorlig ud, og da Husets Frue var fuldkommen vis paa, at Udtrykket i mit Ansigt hidrørte fra Aftenens Begivenhed, traadte hun mig imøde, tog deeltagende min Haand og sagde: »er det at tage Dem det nær! der var jo ikke uden to Piber, og hele Huset tog Deres Partie!« — »Piber! mit Partie!« raabte jeg. »Er jeg udpeben!« og nu blev der en stor Skræk over, at hun var den Første, som bragte mig Efterretningen derom.

Ved næste Forestilling blev jeg hjemme, og da Stykket var ude, havde jeg i min Stue en ganske morsom Scene med deeltagende Venner. — Den Første, som indfandt sig, forsikkrede, at den Pibning, der havde været iaften, havde, som han udtrykkede sig, været en sand Triumph for mig! Alle havde de jublet Bifald, og der havde kun været een eneste Pibe. Nu kom en anden Mand til, jeg spurgte ham om Pibernes Antal. »To!« sagde han; den Næste sagde: »Tre, bestemt ikke flere!« da kom en af mine ærligste Venner, den dygtige, naive, prægtige Hartmann; han vidste slet ikke hvad de Andre havde sagt, og da jeg nu paa Samvittig-

hed bad ham sige mig hvormange Piber, han havde hørt, lagde han Haanden paa Brystet og sagde: »I det allerhøieste var der fem!« — »Nei, nei!« udbrød jeg, »nu spørger jeg ikke Flere, Antallet voxer jo ligesom hos Falstaf! her staaer En, der endogsaa paastaaer, at der kun var een eneste Pibe!«

For nu at gjøre Sit godt igjen, sagde H a r t m a n n ganske pudsigt i al Ærlighed: »Ja det kan gjerne være, at det ogsaa kun var een — men det var e e n forbandet Pibe.«

Balletmester B o u r n o n v i l l e sendte mig Dagen efter et smukt Digt af ham selv, »D i g t e r e n s T r æ«, der staaer aftrykt i Bilaget til hans Erindringer, Digtets Slutning lyder saaledes om mit Digtertræ:

— I Somrens Hede lædsked' dine Pærer,
 Nu kastes de, som overmodne hen.
 Ad Aare maaskee Træet Druer bærer,
 Og qvæger ved sin Frugt os mildt igjen.
 Derfor lad Mismod ei dit Hjerte nage,
 Lad Sorgen e aftvinge Dig et Ak!
 Hvormange troer Du, som Guds Gaver smage,
 Betænke sin Velgjører vel med Tak?
 Vær selv ei utaknemlig mod din Skaber!
 Du har modtaget Meget af hans Haand.
 For Digteren sig ingen Idræt taber,
 Han kan ei døe, thi alt hans Værk er Aand!

Riimbrev til min Ven H. C. Andersen fra hans
 hengivne og oprigtige

A u g u s t B o u r n o n v i l l e .

Kjøbenhavn den 13de Novbr. 1842.

I flere Blade blev »P æ r e t r æ e t« latterliggjort, og saa »e n D i g t e r s B a z a r« blev igjen draget frem for at spottes; ved denne Leilighed erindrer jeg, at O e h l e n s c h l ä g e r da hjerteligt roste og hævede begge. H e i b e r g derimod skrev i sine Intelligensblade om min dramatiske Bagatel.

— »Den hører til den Art af Smaakreature, hvis »Indlemmelse i vort Theaterbuur det vilde være pedantisk at modsætte sig, thi man kan sige om den, »at gjør den ikke Godt, saa gjør den heller ikke Ondt; »dertil er den for lille, for ubetydelig og for uskyldig. »Som en Aftens Fyldekalk, hvortil et Theater ofte trænger, kan den maaskee more Mange, men visselig ikke »forbittre Nogen. Ja, den er endog ikke aldeles blottet »for enkelte naive og lyriske Skjønheder.«

Uagtet H e i b e r g dengang ikke var en Ven hverken af mig eller mit Arbeide, kom der dog som hos hver Angriber, der er af Dygtighed, Noget han lod vederfares Ret, og det var: at jeg dog egentligt led kun ved Partiesag; han skrev i samme sin Anmeldelse: »F u g l e n i P æ r e t r æ e t«, mod hvilken Fugl Publicum, dog først ved tredie eller fjerde Forestilling, »har viist en Haardhed, som havde været retfærdigere »anvendt paa de af Herren seete Veie (som Herren neppe »nedlader sig til at see), og paa den Medgift, som er »given den ulykkelige Suzette, men som er saa fattig »og saa plump, at den ikke kan skabe nogen Piges »Lykke. Fuglen i Pæretræet er nemlig en saa uskyldig »lille Fugl, at den umulig kan bringe et nogenlunde »sindigt og sagtmodigt Menneske i Harnisk, selv ikke »Den, som forresten ikke finder Behag i dens Sang. »Den voldsomme Hyssen og Piben, som under Gongongens Tordenslag gjorde Ende paa dette stakkels

»Dyrs svage Liv, en Opposition, saa voldsom, som om den gjaldt et Principspørgsmaal, maa derfor betragtes som et af Udbruddene af den danske, tamme Fanatisme.«

Ti Aar efter gav Heiberg, som Directeur for det kongelige Theater, hvis Eiendom det henlagte Stykke var, Casino Tilladelse til at opføre det, jeg var da voxet ind i en mig velvilligere Slægt end før. Det lille Arbeide blev optaget med stort og levende Bifald, og er siden tidt og ofte der blevet givet.

Den ottende October 1842 døde Weyse, han, min første ædle Beskytter, vi mødtes vel i tidlig Tid ofte hos Wulffs, arbeidede sammen paa »Kenilworth«, men vi bleve dog ikke ret fortrolige Omgangsvenner; hans Liv var eensomt som mit, og dog saae man ham gjerne, som jeg tør troe, Mange saae mig; men jeg har Trækfuglenes Natur og flyver ud over Europa, hans længste Udflugt var til Roeskilde, hvor han i en bestemt Familiekrede følte sig hjemme, hvor han paa Domkirkens Orgel kunde phantasere, ved Roeskilde er endnu hans Grav. Det at tage længere bort kunde han slet ikke gaae ind paa, jeg husker hans Humor, da jeg efter min Hjemkomst fra Grækenland og Constantinopel besøgte ham. »See nu er De dog ikke længer end jeg!« sagde han. »De er kommen til Kronprindsessegaden og seer ud over Kongenshave, det gjør jeg ogsaa, og De har kastet de mange, mange Penge ud. Vil De reise, saa reis til Roeskilde, det er nok, vent til der reises til Maaner og Planeter!« — Fra den første Tid at »Kenilworth« blev opført, har jeg endnu et characteristisk Brev fra ham, det begynder:

»*Carissime domine poeta!*«

»De tungnemme Kjøbenhavnere kunne ikke forstaae, hvorledes det hænger sammen med anden Acts Finale i vor Opera etc.«

Til Sørgefest i Theatret blev bestemt, at »K e n i l - w o r t h« skulde gives; det var W e y s e s sidste og maaskee derfor kjæreste Arbeide, selv havde han jo valgt sig Sujettet, selv skrevet enkelte Stykker ind i Texten, jeg er forvissat om, at dersom hans udødelige Sjæl endnu i en anden Verden havde sit Jordlivs Tanke som før for sine Compositioner, den vilde have følt meest Glæde ved at see dette i hans Liv noget tilsidesatte Værk bragt ham som Hædersblomst, men det blev opgivet, og man valgte S h a k e s p e a r e s Tragedie »M a c b e t h«, hvortil W e y s e har leveret en Musik, der idetmindste forekommer mig ikke at være den meest characteristiske af hans Compositioner.

Paa Begravelsesdagen var, forunderlig nok, Liget endnu ikke ganske koldt i Hjertekulen; da jeg med Følget kom til Sørgehuset, hørte jeg dette og bad Lægerne for Himlens Skyld undersøge og gjøre Alt til hans Gjenoplivelse, men man forsikkrede efter den nøieste Undersøgelse, at han var og blev død; denne Slags Varme var intet Ualmindeligt, jeg bad dem da endelig hellere overskjære hans Pulsaarer, før Kisten blev slaaet til; det skete ikke; O e h l e n s c h l ä g e r hørte derom og kom hen imod mig: »hvad er det, vil De have ham sønderlemmet!« sagde han med sin enkelte Tilfælde egne Heftighed. »Ja, det er da bedre end at han skal vaagne i Graven, og det vil De vel ogsaa have, naar De dør!« »Jeg!« udbrød O e h l e n s c h l ä g e r og traadte tilbage. Desværre W e y s e var død. Ved hans Grav lød min Sang:

Hans trætte Støv er bragt til Gravens Ro,
 Hans stærke Aand i Kraft end meer ophøiet —
 Han stod i denne Verden eensom io,
 Og eensom lukked han i Døden Øiet.
 Alene var han; naar da Hjertet led,
 Med Melodier Smerten han indlulled'
 I Toner staaer hans Ungdoms Kjærlighed,
 Den lyder i: »de klare Bølger rulled!«

Han sad ved Orglet, og en egen Magt
 Da løftede vor Tanke høit fra Jorden;
 En Skat af Sange har han Folket bragt,
 I Toner udtalt Aandens Dyb i Norden.
 Hans Tale var et Væld, saa sundt og rigt,
 Hans Sjæl var ung; nu har han Himlens Glæde!
 Ak, dø d e r W e y s e ! Hvilket Sørgedigt
 Har Kraft som disse Ord! og dybt vi græde!

Ved de sidste Arbeider og en fornuftig Oeconomie havde jeg samlet en lille Sum, som jeg bestemte at anvende til en Reise til Paris; sidst i Januar 1843 forlod jeg da K j ø b e n h a v n .

For Aarstidens Skyld gik Veien over F y e n , g j e n -
 nem S l e s v i g og H o l s t e e n . Vinterreisē, slette
 Landeveie og deres Poesie, som man saa meget be-
 klager at have tabt ved de velsignede Jernbaner, fik
 jeg meer af, end jeg ynder; det var en trættende be-
 sværlig Fart, før jeg naaede I t z e h o e og derfra det
 kjære B r e i t e n b u r g . — Excellencen R a n t z a u
 tog saa glad, saa kjærligt mod mig, jeg tilbragte igjen
 nogle deilige Dage hos ham i det gamle Slot; Foraars-
 stormene ruskede, men Solen brød frem med varme
 Straaler, Lærkerne sang over Marskens Grønne, jeg

besøgte alle mig bekjendte Steder i Omegnen. Middag og Aften gik som en Fest.

Jeg, som altid levede uden at tænke paa Politik og politiske Forhold, mærkede nu første Gang og det her hos Enkelte en Slags Spænding mellem Hertugdømmerne og Kongeriget; jeg havde saa lidt tænkt over disse Landes Forhold til hinanden, at jeg uden videre i »en Digtets Bazar« skrev Dedicationen: »min L a n d s- m a n d Holsteneren Professor Ross«; men med dette Landsmandskab, mærkede jeg nu, var det ikke, som jeg havde tænkt mig. »U n s e r n H e r z o g« hørte jeg en Dame sige, idet hun meente Kongen. »Hvorfor kaller De ham ikke Konge!« spurgte jeg i politisk Uvidenhed. »Han er ikke vor Konge! men vor Hertug!« svarede hun; der kom smaa politiske Rivninger, Grev R a n t z a u, der elskede Kongen, Danmark og de Danske, dertil var den opmærksomste Vert, gledspøgende og venligt hen over hvad der blev sagt. — »Es sind närrische Leute!« hviskede han til mig, og jeg tænkte, det var et Par Originaler, jeg var stødt paa og ikke den sig udbredende Stemning, jeg fornam.

Ilden havde, som vi veed, raset i H a m b o r g, den hele Strækning af Byen henimod Alsteren var brændt ned til Grunden; enkelte nye Bygninger begyndte vel at reise sig, men det Meeste laae endnu i Gruus, med forkullede Bjælker, Taarnene vare i Ruiner. Paa »Jungfernstieg« og »Esplanaden« stod opført Rækker af smaa murede Boutiker, hvor de mange Handlende, det var brændt for, nu havde deres Udsalg. — Det blev vanskeligt for Fremmede at komme under Tag. Jeg kom imidlertid just derved under det hyggeligste og bedste; Grev H o l c k, som var dansk Postmester, modtog mig i sin Familie som en kjær Gjest.

Jeg levede smukke Timer med den geniale *S p e c k t e r*. Til mine Eventyr begyndte han just paa Billeder saa ypperlige, saa geniale, saa fulde af Humor, de findes i en af de engelske Udgaver og i en mindre heldig af de tydske Oversættelser, hvor »grimme Ælling« er gjort til »grüne Ente« og derfra spadseret over i fransk Oversættelse, som »*le petit Canard vert.*«

Der var endnu ingen Jernbane over *L y n e b o r g*-Hede, Nat og Dag gik det, i den langsomme Postvogn, ad daarlige Veie fra *H a a r b u r g* over *O s n a b r ü c k* til *D ü s s e l d o r f*, hvor jeg netop kom den sidste *C a r n e v a l s - D a g* og saaledes saae i tydsk Skikkelse, hvad jeg før kun kjendte i romersk; imidlertid skal *C ö l n*, blandt tydske Stæder, være den Stad, hvor man har de meest pragtfulde arrangerede Tog i Garderne; i *D ü s s e l d o r f* blev Lystigheden, som det vilde hedde i Avis-Anmeldelsen, begunstiget af det skønneste Veir; jeg saae et morsomt Optog, et Cavalerie af Dreng, der paa deres egne Been førte Hesten, de syntes at ride paa; en komisk »Narhalle«, Modsætning til »*W a l h a l l a*«, der stod aaben for Besøgende, man sagde, at Fest-Arrangementet var af Maleren *A c h e n b a c h*, hvem jeg ogsaa lærte at kjende og skatte; mellem den *D ü s s e l d o r f*ske Skoles Mestere gjenkjendte jeg flere gamle Bekjendte fra mit første Ophold i Rom.

Jeg traf en Landsmand, et Byesbarn fra *O d e n s e*, det var v. *B e n z o n*; hjemme hos os, strax da han begyndte at male, havde han malet mit Portrait, der havde aldrig været noget før, men dette første var ganske skrækkeligt, det saae ud som Skyggen af et Menneske stærkt illumineret, eller En der Aar og Dag har ligget i Presse mellem Folianter, og nu mumietør

er tagen ud og stillet op; Boghandler R e i t z e l afkjøbte ham det; her i D ü s s e l d o r f havde B e n z o n hævet sig til Kunstner, og nylig fuldendt et smukt Billede, K n u d d e n H e l l i g e, der dræbtes i St. Albani Kirke i Odense; jeg savnede imidlertid deri een Figur, der characteristisk hører til og maa kunne give en malerisk Skygge, nemlig »f a l s k e B l a k e«, forunderlig nok at han ikke kjendte den i selv det fyenske Sprog til Talemaade blevne Person, men nu var det for seent at anbringe ham.

Over C ö l n og L ü t t i c h, snart med Diligence, snart paa Jernbane, der kun stykkeviis var fuldendt, naaede jeg B r ü s s e l, hvor jeg hørte A l i z a r d i D o n i z e t t i s »*La favorita*«, kjedede mig i Galleriet ved R u b e n s fede, blonde Fruentimmer med de simple Ansigter og afblegede Klæder, følte mig søndagsstemt i de herlige Kirker, og dvælede i Skue og Erindringer foran det gamle Raadhuus, i hvis Skygge her paa Pladsen E g m o n t blev halshugget. — Taarnet løfter sig med Snirkler og Spidser, en eventyrlig storartet B r ü s l e r-Knipling.

Paa Jernbanen herfra til M o n s heldede jeg mig op til Dørvinduet for at see ud, Døren var ikke lukket, den sprang op, og havde ikke min Naboe seet det og øieblikkelig grebet mig og med al Kraft holdt fast, da var jeg styrtet paa Hovedet ud, nu slap jeg med Skrækken; der var Foraar inde i Frankrig, Markerne grønne, Solen varm; jeg øinede St. Denis, kom forbi de nye Forskandsninger udenfor P a r i s, og snart sad jeg i min egen Stue i *Hotel Valois* i Rue Richelieu, ligeover for Bibliotheket.

I »*Revue de Paris*« havde M a r m i e r tidligere skrevet en Artikel om mig: »*La vie d'un Poète*«; M a r-

t i n havde oversat paa Fransk et Par af mine Digte, ja bæret mig med et Digt, der stod trykt i ovennævnte *Revue*, mit Navn var altsaa, som en Klang, gaaet forbi nogle af den litteraire Verdens Øren, og jeg fandt derfor denne gang i Paris hos disse en overraskende venlig Modtagelse. Hos V i c t o r H u g o var jeg flere Gange og nød Venlighed, den, O e h l e n s c h l ä g e r i sit »Levnet« beklager sig over ikke at have fundet her, jeg maa altsaa være smigret; paa Victor Hugos Indbydelse og Billet saae jeg i *Théâtre français* hans da nyeste og særdeles forfulgte Tragedie »*Les Burgraves*«, der hver Aften blev pebet og paa de mindre Theatre parodieret; hans Kone var meget smuk, havde dertil den franske Dames Elskværdighed, der er saa vel for den Fremmede; et lille Digt af mig, skrevet paa Dansk og oversat, jeg troer af M a r m i e r, var dengang endnu det eneste, hun kjendte af mig, som Digter.

Til Digteren V i c t o r H u g o s Kone.

En lille Flugt herfra, kun nogle Dage,
 Der ligger Danmark Bøgens, Kornets Land,
 Som lod en T y c h o B r a h e fra sig jage,
 Som eier T h o r v a l d s e n og — Skov og Strand;
 Det Lyren er for Skandinaviens Riger; —
 Der blev jeg født, det danske Sprog er mit,
 Der sang jeg tidt for unge danske Piger,
 Der svang min Musa sig mod Himlen frit,
 Der kom som Gjest tidt i min lille Stue,
 Din V i c t o r s Sange, »N o t r e D a m e« jeg saae,
 H e r n a n i. A n g e l o og »Høstens Svale«;*)
 Jeg elsker ham, han er mig stor og kjær.
 Hans Musa kjender jeg paa Blik og Tale,
 Hun, som min egen, er mit Hjerte nær.

---

*) feuilles d'automne.

For Dig. hans Viv, hans unge Kjærlighed,
For Dig jeg lægger Sang-Bouquetten ned,
Igennem den og Dig han smukt erfare,
At han i Nord vandt mig — og vist en Skare!

Hr. og Madame A n c e l o t aabnede mig deres Huus, hvor jeg traf ikke blot franske Kunstnere og Forfattere, saaledes L o u i s B l a n c, men ogsaa fremmede, den tydske Forfatter og Critiker R e l l s t a b, og Spanieren M a r t i n e z d e l a R o s a s; med denne Sidste havde jeg længe talt uden at vide, hvem han var, hele hans Personlighed og det Indtryk, hans Conversation havde gjort paa mig, bragte mig til at spørge Madame A n c e l o t, hvem denne Herre var; »har jeg ikke presenteret dem for hinanden,« sagde hun, »det er Statsmanden, Digteren M a r t i n e z d e l a R o s a s!« hun førte os igjen sammen, sagde hvem jeg var, og han spurgte til gamle Grev Y o l d i i Kjøbenhavn og fortalte for Kredsen her, hvor smukt og deeltagende Kong F r e d e r i k d e n S j e t t e havde taget sig af Spanieren, da Denne havde bedet ham om Raad, til hvilket Partie hjemme han skulde slutte sig, og da det, han da holdt sig til, blev det tabende, fandt han Ansættelse og Hjem hos den danske Konge. Snart dreiede Samtalen sig ganske om Danmark, og da her just nu var en ung Diplomat, der havde været hos os i Ærinde ved C h r i s t i a n d e n O t t e n d e s Kroning, fik vi en, for mig som Dansk, eiendommelig, men velmeent, begeistret Skildring af F r e d e r i k s b o r g og Festen der; han talte om de mægtige Egeskove, det gamle gothiske Slot midt i Vandet, den lueforgyldte Kirke og — hvad der klang komisk, da det syntes, som om han antog det for daglig Skik og Brug — at alle høie Embedsmænd gik i gule og hvide Silkeklæder, med

Fjer i Baretten og med lange slæbende Fløielskaaber, dem, de i Gaderne maatte kaste over Armen. Han havde selv seet det! og jeg maatte tilstaae, at ved Kroningstiden var det Tilfældet.

L a m a r t i n e forekom mig i sit Hjem og i hele sin personlige Fremtræden, som Fyrsten blandt dem Alle; og da jeg undskyldte, at jeg talte hans Modersmaal saa daarligt, svarede han smukt og med fransk Høflighed: at han burde dadles, fordi han ikke forstod de nordiske Sprog, i hvilke der, som han havde lært, var en Literatur frisk og fremblomstrende, hvor den poetiske Jordbund var saa mærkelig, at man kun behøvede at bøie sig ned, saa tog man et gammelt Guldhorn op. Han spurgte mig om »Trollhätta-Canalen«, udtalte sin Lyst til, over Danmark, at besøge S t o c k h o l m; han erindrede sig vor da regjerende Konge, C h r i s t i a n d e n O t t e n d e, hvem han havde gjort sin Opvartning i Castellamare; han viste iøvrigt et Navne-Bekjendtskab til Personer og Stæder i Danmark, som hos en Franskmand overraskede mig. Hans Kone syntes en af disse hjertelige og dog bestemte Characterer, man snart og tillidsfuldt slutter sig til; der var noget trofast og klogt i hendes Øine. Før min Afrejse fra Paris skrev L a m a r t i n e til mig efterfølgende lille Digt.

Cachez-vous quelquefois dans les pages d'un livre
une fleur du matin cueillée aux rameaux verts,
quand vous rouvrez la page après de longs hivers,
aussi pur qu'au printemps son parfum vous enivre,
après les jours bornés qu'ici mon nom doit vivre
qu'un heureux souvenir sorte encore de ces vers!

Paris, 3 Mai 1843.

L a m a r t i n e.

Den joviale *Alexander Dumas* fandt jeg sædvanlig i Sengen, om det endogsaa var langt over Middag, her laae han med Papir, Pen og Blæk og skrev paa sit nyeste Drama; een Dag fandt jeg ham saaledes, han nikkede venligt og sagde: »sid ned et Minut, jeg har just nu Visit af min Musa; hun gaaer strax!« og han skrev og talte høit; raabte derpaa et *viva*, sprang ud af Sengen og sagde: »tredie Act er færdig!« Han boede i *Hôtel des Princes i Rue Richelieu*, hans Kone var i Florents, Sønnen, den unge Dumas, der senere er traadt i Faderens litteraire Fodspor, havde sin egen Leilighed i Byen. »Jeg lever ganske som *Garçon*,« sagde *Dumas*, »saaledes maa De tage tiltakke med mig!« Een Aften førte han mig om paa forskjellige Theatre, for at jeg kunde see der Livet bag Coulisserne; vi vare i Palais Royal, talte med *Dejazet* og *Anais*, vandrede saa Arm i Arm ad den brogede Boulevard hen til *Théâtre St. Martin*; »nu er de just i de korte Skjorter!« sagde *Dumas*, »skal vi gaae derop!« det gjorde vi, og bag Coulisser og Tæpper, skrede vi igjennem Havet i »*mille et une nuits*«; der var en Vrimmel af Mennesker, Maskinfolk, Choristinder og Dandserinder, *Dumas* førte mig midt ind i den surrende Mængde. Paa Boulevarden, da vi gik hjem igjen, mødte vi en ganske ung Mand, som standsede os, »det er min Søn!« sagde *Alexander Dumas*, »ham havde jeg alt, da jeg var atten Aar, og han er nu i samme Alder og har ingen Søn!« Det var den senere noksom bekjendte »*Dumas fils*«.

Alexander Dumas skyldte jeg mit Bekjendtskab med *Rachel*; jeg havde endnu ikke seet hende spille, da han en Dag spurgte mig, om jeg havde Lyst til at gjøre hendes Bekjendtskab. Det var mit høieste

Ønske. En Aften, hun optraadte i »P h æ d r a«, førte han mig op paa Scenen i *Théâtre français*. Paa de andre Theatre havde han uden videre strax taget mig med ind bag Coulisserne, her bad han mig vente lidt udenfor, og kom derpaa tilbage for at føre mig til Scenens Dronning. Stykket var begyndt; han gik med mig frem til en af de første Coulisser, bag hvilke var, ved et Skjærnbræt, indrettet ligesom et Værelse, hvor der stod et Bord med Forfriskninger og nogle Tabouretter, her sad den unge Pige, der, som en fransk Forfatter har sagt, veed at hugge levende Statuer ud af R a c i n e s og C o r n e i l l e s Marmorblokke; hun var særdeles mager, fiint bygget og saae meget ung ud; her, og senere i sit Hjem, forekom hun mig et Billede paa Sorgen, hun syntes en ung Pige, der netop har udgrædt sin Smerte og nu lod Tanken stille hvile over det Forbigangne. Hun tiltalte os venligt; det var en dyb, mandig Stemme. I Samtalens Løb med A l e x a n d e r D u m a s glemte hun mig, det var, som om han følte det, og vendte sig mod mig, idet han sagde til hende: »det er en sand Digter og en sand Beundrer af Dem! veed De, hvad han sagde til mig, da vi gik opad Trappen: »jeg er ved at faae ondt, saaledes banker mit Hjerte, ved at jeg nu skal tale med Den, som taler smukkeste Fransk i Frankrig!« hun smilede, sagde nogle venlige Ord, og jeg tog Mod til at blande mig i Samtalen, jeg sagde, at jeg havde seet meget Interessant og Herligt i denne Verden, men at jeg ikke havde seet R a c h e l! og at det meget var for hendes Skyld, jeg havde foretaget Reisen her til Paris, den, jeg anvendte hele Indtægten til af et af mine seneste Arbejder. Jeg undskyldte imidlertid mit daarlige franske Sprog — hun smilede og sagde: »naar De siger en fransk Dame

noget saa Galant, som det De der siger mig, saa finder hun altid, De taler vel!« Jeg fortalte hende, hvorledes hendes Navn lød til Norden. »Kommer jeg engang«, sagde hun, »til Petersborg og Kjøbenhavn, til Deres By, da maa De være min Beskytter, De er nu den Eneste, jeg kjender der, dog for at vi mere kunne kjendes, og da De, som De siger, meget er kommen til Paris for min Skyld, saa maae vi oftere sees! De vil være velkommen hos mig! jeg seer altid mine Venner hver Torsdag! men — Pligten kalder!« udbrød hun, rakte os Haanden, nikkede venligt og stod nu nogle Skridt fra os inde paa Scenen, større, ganske anderledes, med et Udtryk, som den tragiske Musa selv. Det jublende Bifald for hende lød op til os.

Jeg kan, som Nordbo, ikke vænne mig til den franske Maade at spille Tragedie paa; *R a c h e l* spiller ligesom de *Andre* der, men hos hende synes denne Maade at være Natur, det er, som om de Øvrige kun stræbte at efterligne hende! hun er den franske tragiske Musa selv, de *Andre* ere kun stakkels Mennesker. Naar man seer *R a c h e l* spille, troer man, at al Tragediespil maa være som hendes. Der er Sandhed, der er Natur, men i en anden Aabenbarelse, end vi oppe i Norden kjende den.

I hendes Bolig fandt jeg Alt rigt og prægtigt, maa-skee lidt for arrangeret; det forreste Værelse var blaa-grønt med matte Lamper og Statuetter af franske Skribenter; i den egentlige Salon var Purpuret det fremherskende i Betræk, Gardiner og Bogskabe; selv var hun klædt i Sort, omtrent som paa hendes Billede i det bekjendte engelske Staalstik. Selskabet bestod af Herrer, meest Kunstnere og Videnskabsmænd, ogsaa et Par Titler hørte jeg; rigt klædte Tjenere opraabte

de Fremmedes Navne. Der blev drukket Thee, givet Forfriskninger, mere paa tydsk end paa fransk Maade. Jeg hørte hende ogsaa tale Tydsk; Victor Hugo havde sagt mig, at han havde hørt hende tale det med Rothschild, jeg spurgte hende ad, og hun svarede paa Tydsk: »jeg kan læse det! jeg er født i Lothringen, jeg har tydske Bøger; see her!« og hun viste mig Grillparzers »Sappho«, men fortsatte derpaa strax Samtalen paa Fransk. Hun yttrede Lyst til at spille Sapphos Rolle; talte derpaa om Schillers »Marie Stuart«, hvilken Rolle hun havde udført. Jeg saa hende deri og uforglemmelig er mig især den kongelige Storhed, hun næsten blev høiere og mægtigere derved, idet hun i Scenen med Elisabeth sagde:

»*Je suis la reine! — tu es — tu es — Elisabeth!*« den Haan, der laae i Betoningen af Ordet Elisabeth, var mere end lange Vers og Ord kunne udmale. Iøvrigt var det især hendes Fremstilling i sidste Act, som overraskede mig, hun gav denne med en Sandhed, en Ro, som en nordisk eller germanisk ægte Kunstnerinde vilde give den, men just i denne Act behagede hun mindre Franskmændene. »Mine Landsmænd,« sagde hun til mig, »ere ikke vante til denne Maade, og dog kun paa den alene kan den gives; man kan ikke være en Rasende, idet Hjertet er ved at briste af Sorg, og man for evig tager Afsked med sine Venner!«

Hendes Salon var meest decoreret med Bøger, og disse vare alle, prægtigt indbundne, opstillede i rige Glasskabe. Paa Væggen hang et Maleri, der forestillede det Indre af Theatret i London, hvor hun stod forrest paa Scenen, og Blomster og Krands blev hende tilkastede; under dette Maleri hang et smukt lille Bogskab med, hvad jeg kalder »den høie Adel blandt

Digterne«, der var Goethe, Schiller, Calderon, Shakespeare etc. Hun gjorde mig mange Spørgsmaal om Tydskland og Danmark, om Kunst og Theater, og med et venligt Smil omkring den alvorlige Mund og en hjertelig Nikken opmuntrede hun mig, naar jeg, i min Klattren i det franske Sprog, et Øjeblik holdt op for at samle mig og finde Udtrykket. »Bliv kun ved!« sagde hun. »De taler ikke godt Fransk! jeg har hørt Fremmede tale mit Sprog bedre, men det har tidt ikke interesseret mig saameget som her; jeg forstaaer hos Dem fuldkommen Sjælen, og den er Hovedsagen, den interesserer mig just hos Dem.«

Da vi sidste Gang skiltes, skrev hun i mit Album:

L'art c'est le vrai.

J'espère que cet aphorisme ne semblera pas paradoxal à un écrivain aussi distingué que Monsieur Andersen.

Rachel.

Paris le 28 Avril 1843.

En elskelig Personlighed aabenbarede sig for mig i Alfred de Vigny; gift med en engelsk Dame, syntes i hans Hjem og hos ham alt det Bedste fra begge Nationer at aabenbare sig. Den sidste Aften, jeg var i Paris, kom næsten ud mod Midnat han, der ved aandelig Rang og jordisk Formue bedst maatte paa den Tid være at søge i de rige Saloner, hen til mig, op ad de mange Trapper i Hotellet Valois, heelt op under Taget, selv bærende under Armen alle sine Værker, som han bragte mig til Afsked og Erindring. Der laae saa megen Inderlighed i hans Ord, lyste saa megen Hjertelighed ud af hans Øine, at jeg ved Skilsmissen kom i Taarer.

Ogsaa Billedhuggeren David saae og talte jeg oftere med, der var Noget i hans Natur og Ligefremhed,

der mindede mig om *Thorvaldsen* og *Bissen*. Det var i den sidste Tid, under mit daværende Ophold i Paris, at vi lærte at kjende hinanden, han beklagede, at det var skeet saa seent, og spurgte, om jeg ikke kunde blive længere, han vilde da modelere min Buste i *Medaillon*. »Men De kjender mig ikke som Digter, veed ikke, om jeg fortjener en saadan Ære!« Han saae mig stift ind i Ansigtet, klappede mig paa Skulderen: »Jeg har læst Dem selv, før jeg læste Deres Bøger!« sagde han smilende: »De er en Digter!«

Hos Grevinde *Bocarmé*, hvor jeg traf sammen med *Balzac*, saae jeg første Gang en ældre Dame, hvis Aasyn, om jeg kan kalde det sjælelige Udtryk saa, tiltrak sig i høi Grad min Opmærksomhed; der var hos hende noget saa opvakt, saa hjerteligt, hendes Portrait, der den Saison var paa Udstillingen i Louvre, havde ogsaa været mig paafaldende. Alle sluttede sig om hende, Grevinden presenterede os for hinanden, det var *Madame Reybaud*, Forfatterinden til »*les épaves*«, den lille Fortælling, jeg netop havde benyttet til mit Drama »*Mulatten*«, jeg fortalte hende det, fortalte hende om, hvad Virkning Stykket havde gjort, det interesserede hende saameget, at hun fra den Aften blev min særdeles Beskytterinde. Vi gik en Aften sammen og udvexlede Ideer for hinanden, hun rettede mig i Fransk, lod mig gjentage, hvad der ikke klang hende correct, og var mig ganske moderlig god; hun er en høit begavet Dame med et klart Blik for Verden.

Balzac, hvem jeg, som sagt, samtidigen gjorde Bekjendtskab med, saae jeg i Grevinde *Bocarmés* Salon, som elegant, fiinklædt Herre, de forreste Tænder skinnede hvide frem mellem de røde Læber, han syntes jovial, men kun lidet talende, i det mindste i denne

Kreds; en Dame, der skrev Vers, hang sig fast ved ham og mig, drog os hen til en Sopha og satte sig imellem os, idet hun balancerende i Beskedenhed talte om, hvor lille hun blev mellem os To, jeg vendte Hovedet tilbage og mødte nu bag hendes Ryg B a l z a c s satiriske, leende Ansigt, med halv aaben Mund, som han kunstigt fordrejede mod mig, det var egentligt vort første Møde.

En Dag gaaer jeg igjennem L o u v r e og møder her en Mand, der i Figur, Gang og Ansigtstræk ganske er B a l z a c, men Manden er i aldeles daarlige, forslidte Klæder, ja disse ere endogsaa ganske skidne, Støvlerne ubørstede, Beenklæderne med tørt Gadesnavs neden om, og Hatten bulet og slidt, jeg studsede, Manden smilede til mig, jeg gik forbi, men det var mig altfor utrolig en Lighed, jeg vendte om, løb efter ham og sagde: »De er dog ikke Hr. B a l z a c!« han loe, viste de hvide Tænder, og sagde blot: »imorgen reiser Monsieur B a l z a c til Petersborg!« han trykkede min Haand, hans var blød og fiin, han nikkede og gik. Det maatte være B a l z a c, maaskee havde han i denne Klædning været paa Forfatter-Opdagelser i Paris's Mysterier, eller var Manden, jeg saae, en ganske anden, der, da han i saa høi Grad lignede Balzac, oftere var bleven antagen for ham og nu morede sig ved denne Mystification for den Fremmede. Da jeg et Par Dage efter talte med Grevinde B o c a r m é, bragte hun mig en Hilsen fra B a l z a c — han var reist til Petersborg.

Med H e i n r i c h H e i n e traf jeg igjen sammen, han var bleven gift her i Paris, siden jeg var her sidst; jeg fandt ham noget lidende, men saa fuld af Energi, og saa hjertelig mod mig, saa naturlig, at jeg denne Gang ikke følte Frygt for, hos ham, at være som jeg

er. En Dag havde han fortalt paa Fransk, for sin Kone, mit Eventyr: »den standhaftige Tinsoldat,« og ved at sige, at jeg var Forfatteren, førte han mig til hende. »Udgiver De Deres Reise hertil?« spurgte han først, og da jeg sagde Nei, vedblev han, »ja, saa skal jeg vise Dem min Kone!« hun var en livlig, net, ung Pariserinde; en Børneflokk, »vi have laant den hos Naboens, for vi have selv ingen!« sagde H e i n e, legede om hende i Stuen. Hun og jeg legede med, medens H e i n e i Sideværelset skrev:

Ein Lachen und Singen! Es blitzen und garkeln
Die Sonnenlichter. Die Wellen schaukeln
Den lustigen Kahn. Ich sass darinn
Mit lieben Freuden und leichtem Sinn.

Der Kahn zerbrach in eitel Trümmer,
Die Freunde waren schlechte Schwimmer,
Sie gingen unter im Vaterland;
Mich warf der Sturm an den Seinstrand.

Ich hab' ein neues Schiff bestiegen,
Mit neuen Genossen; es wogen und wiegen
Die fremden Fluthen mich hin und her —
Wie fern die Heimath, mein Herz wie schwer.

Und das ist wieder ein Singen und Lachen —
Es pfeift der Wind, die Planken krachen —
Am Himmel erlischt der letzte Stern —
Mein Herz wie schwer! die Heimath wie fern!

Diese Verse die ich hier, in das Album meines lieben Freundes A n d e r s e n, schreibe, habe ich den 4ten Mai 1843 zu Paris gedichtet.

H e i n r i c h H e i n e.

Ved de Mange, jeg her har nævnet, og hvortil endnu en Række kunde føies, som Componisten Kalkbrenner og Gathy, Medudgiver af *Gazette musicale*, Ampère, der har bereist Danmark, Norge og Sverrig, blev Opholdet i Paris mig rigt og opmuntrende, jeg følte mig der ikke som en Fremmed; jeg fandt hos de Største og Bedste den venligste Modtagelse, det var som gav man en Forudbetaling paa Værker af mig, man ventede paa, for i disse at see, at man ikke havde taget fejl af mig. Hertil kom, at jeg, under dette Ophold, levede sammen med en Kreds af høitbegavede, unge Landsmænd, hvem jeg Alle forud kjendte, saaledes Læssøe, (der siden faldt ved Idsted), Orla Lehmann, Krieger, Buntzen, Schiern, og een af de daglige kjære Omgangs-Venner fra Hjemmet Th. Collin.

Fra Tydskland, hvor allerede da flere af mine Skrifter vare oversatte og læste, modtog jeg ogsaa her i Paris et glædeligt, opmuntrende Beviis paa Interesse for mig som Digter. En tydsk Familie, der hører til en af de meest dannede og elskværdigste, jeg har lært at kjende, havde med stor Glæde læst mine oversatte Skrifter, og dertil min korte Biographi foran, i »*nur ein Geiger*«, de fattede den hjerteligste Interesse for mig, hvem de personlig slet ikke kjendte, skrev mig til, udtalte deres Tak og Glæde over mine Arbejder, og bad mig, som en kjær Gjest, at lægge Hjemreisen over deres By. og der en Tid finde et Hjem, dersom jeg fandt mig vel i det. Der var noget saa inderligt, saa naturligt i dette Brev, det første, jeg paa denne Reise fik, og som i Paris, og strax ved min Ankomst naaede mig, og en mærkelig Modsætning er det til hiint Brev, jeg her modtog 1833, som det første fra

mit Fædreland. Hertil var ogsaa hentydet i Brevet, man kjendte Hjemmets første Hilsen til mig dengang ude, og skrev, »denne gang haabe vi, at denne hjertelige og velmeente Skrivelse skal, fra tydsk Grund, bringe Dem en glædeligere Hilsen.« Jeg modtog Indbydelsen, og fandt saaledes ved mine Skrifter, i T y d s k l a n d, mig ligesom adopteret i et Huus, hvor jeg siden gjerne flyver hen, og hvor jeg veed, at det nu ikke blot er Digteren, men Mennesket, de have faaet kjær.

Hvor mange lignende Beviser har jeg ikke siden ude modtaget! Eet vil jeg fremhæve formedelst dets Eienommelighed: der lever i S a c h s e n en rig, veltænkende Familie, Husets Frue læste min Roman: »n u r e i n G e i g e r«, og Indtrykket af denne Bog var, at hun lovede, at traf hun paa sin Livs-Vei et fattigt Barn med et stort musikalsk Anlæg, det skulde ikke gaae tilgrunde, som hos den stakkels Spillemand. Musikeren W i e c k, C l a r a S c h u m a n n s Fader, havde hørt hende sige det, og kort Tid efter bragte han hende, ikke een, men to fattige Drengene, der vare Brødre, han udpegede deres Talenter, og erindrede hende om hendes Løfte, hun talte med sin Mand derom — og holdt sit Ord, begge Drengene kom i hendes Huus, fik en god Opdragelse, sendtes i Musikconservatoriet, den Yngste har spillet for mig, jeg har seet et glad, lykkeligt Ansigt. Jeg troer, at de nu ere i Theatrets Orchester i en af Tydsklands største Stæder. Man kan vel med Ret sige, at det samme vistnok var blevet gjort for disse to Børn, og det af samme fortræffelige Dame, uden at min Bog behøvede at have været til, eller blive læst af hende, men det er dog nu skeet, og saaledes et Factum, og altsaa et Led med i Kjæden af hvad der har voldt mig Glæde.

Paa Hjemreisen fra P a r i s gik jeg nedad R h i n e n; jeg vidste, at i en af Byerne der boede Digteren F r e i l i g r a t h, hvem Kongen af Preussen dengang havde givet en Pension. Det Malende i hans Digte havde levende tiltalt mig, jeg ønskede at tale med ham Ansigt til Ansigt; jeg standsede derfor ved et Par af Rhinbyerne og spurgte efter ham. I S t. G o a r viste man mig et Huus, hvor man sagde mig, at han boede. Jeg traadte derind, han sad ved sit Arbeidsbord og syntes at blive utilfreds ved at forstyrres af en Fremmed. Jeg sagde ikke mit Navn, sagde kun, at jeg kunde ikke tage forbi S t. G o a r, uden at have hilset paa F r e i l i g r a t h. »Det er meget venligt af Dem!« sagde han i en noget kold Tone, spurgte, hvem jeg var, og da jeg svarede: »vi have begge een og samme Ven, C h a m i s s o!« sprang han jublende i Veiret: »A n d e r s e n!« raabte han, »det er Dem!« og han fløi mig om Halsen, hans ærlige Øine lyste. »Nu bliver De nogle Dage hos os!« sagde han; jeg fortalte, at jeg kun blev to Timer, idet jeg var i Selskab med Landsmænd, som reiste videre. »De har mange Venner i det lille S t. G o a r!« sagde han, »jeg har nylig her for en stor Kreds læst Deres »O. T.«; een af Vennerne maa jeg dog have herhen, og min Kone maa De see! ja, De veed nok ikke, at De har nogen Deel i vort Giftermaal!« og han fortalte nu, hvorledes min Roman »n u r e i n G e i g e r« havde bragt dem i Brevvexling, og hvorledes de tilsidst da virkelig vare blevne Mand og Kone. Han kaldte paa hende, nævnede mit Navn, og jeg var som en gammel Ven hos dem; før vi skiltes, tog han frem et Manuskript; »det var bestemt for Dem, før vi saae hinanden!« sagde han, »jeg hørte dengang, De var paa Reise, og jeg vilde

have sendt Dem det, men der kom Forhindringer, og Digtet lagdes hen!» nu skrev han deraf paa et Blad:

(Erste Strophe eines unvollendeten Gedichtes an H. C. A n d e r s e n, als er am Ende 1840 seine Reise in der Orient antrat.)

St. Goar 18. Mai 1843.

F. F r e i l i g r a t h.

Du bist gewiss die Storche nachgegangen;
 Dass Du sie liebst, ich wusst' es lange schon.
 Sie schwirrten auf, sie sind davon geflogen;
 Auf und davon — das ist ein luft'ger Ton!
 Du sahst empor: die weissen Federn walten;
 Sie blitzten flockig in der Sonne Strahl;
 Da stand es fest! »Was lass ich hier mich halten?
 Fort in den Süden wiederum einmal!«

I B o n n, hvor jeg overnattede, besøgte jeg næste Morgen den gamle M o r i t z A r n d t, der senere blev os Danske »saa gram«; jeg kjendte ham da kun som Digteren til den skønne kraftige Sang:

»Was ist des Deutschen Vaterland!«

Jeg traf en kraftig, rødmusset Gubbe med sølvhvidt Haar, han talte Svensk med mig, det svenske Sprog havde han lært, da han; som Flygtning for Napoleon, gjestede vort Naboland; der var Ungdom og Raskhed i Gubben; jeg var ham ikke ubekjendt, og det lod til, at det, at jeg var fra et af de skandinaviske Lande, gav ham større Interesse for mig. Under Samtalens Løb blev en Fremmed meldt, Ingen af os hørte ret Navnet; det var en ung, smuk Mand med et solbrændt, kjækt Ansigt, han satte sig stille ned indenfor Døren, og først idet A r n d t fulgte mig ud, og Manden reiste sig, ud-

brød den Gamle fornøiet: E m a n u e l G e i b e l! — ja, det var ham, den unge Digter fra L ü b e c k, hvis friske, deilige Sange i kort Tid klang gjennem de tydske Lande, og hvem ogsaa Kongen af Preussen havde givet en Slags Pension ligesom F r e i l i g r a t h; til ham, i S t. G o a r, vilde just G e i b e l, og der tilbringe flere Maaneder. Nu kom jeg ikke strax bort, det nye Digterbekjendtskab blev gjort. G e i b e l var saa smuk, kraftfuld og frisk; saaledes som han der stod, ved Siden af den kjernesunde Digtergubbe, saae jeg i de To, den unge og gamle lige friske Poesie. Rhinskviin blev hentet fra Kjeldereren, den grønne Bokar svømmede deri, det var »M a i t r a n k« og til Mai, til Vaarens Priis, gav den gamle Skjald mig et Vers med paa Veien.

Drum, mein Lenz, sollst Du nicht schweigen,
Klinge, Mai, mit Freudenschall!
Klingt mit Pfeifen, Flöten, Geigen,
Kuckuk, Lerch und Nachtigall!
Deutschlands Frühling, er wird kommen!
Für die Wälschen klingt S c h a s s a b!
Allen Guten, Tapfern, Frommen.
Leg' ich diesen Wunsch auf's Grab.

Mit diesem meinen letzten Vers grabe ich
einem frommen, kindlichen, nordischen
Mann meine Erinnerung ein.

E. M. A r n d t aus Rügen.

B o n n den 19. Mai 1843.

»*The child of fortune*«, har engang en engelsk Forfatter kaldt mig, og taknemlig maa jeg erkjende det meget Glædelige, jeg har modtaget i mit Liv; det Held at mødes med og kjende til de Ædleste og Bedste i min Tid; jeg fortæller dette, som jeg tidligere har for-

have sendt Dem det, men der kom Forhindringer, og Digtet lagdes hen!» nu skrev han deraf paa et Blad:

(Erste Strophe eines unvollendeten Gedichtes an H. C. A n d e r s e n, als er am Ende 1840 seine Reise in der Orient antrat.)

St. Goar 18. Mai 1843.

F. F r e i l i g r a t h.

Du bist gewiss die Storche nachgegangen;
 Dass Du sie liebst, ich wusst' es lange schon.
 Sie schwirrten auf, sie sind davon geflogen;
 Auf und davon — das ist ein luft'ger Ton!
 Du sahst empor: die weissen Federn walten;
 Sie blitzten flockig in der Sonne Strahl;
 Da stand es fest! »Was lass ich hier mich halten?
 Fort in den Süden wiederum einmal!«

I B o n n, hvor jeg overnattede, besøgte jeg næste Morgen den gamle M o r i t z A r n d t, der senere blev os Danske »saa gram«; jeg kjendte ham da kun som Digteren til den skønne kraftige Sang:

»Was ist des Deutschen Vaterland!«

Jeg traf en kraftig, rødmusset Gubbe med sølvhvidt Haar, han talte Svensk med mig, det svenske Sprog havde han lært, da han, som Flygtning for Napoleon, gjestede vort Naboland; der var Ungdom og Raskhed i Gubben; jeg var ham ikke ubekjendt, og det lod til, at det, at jeg var fra et af de skandinaviske Lande, gav ham større Interesse for mig. Under Samtalens Løb blev en Fremmed meldt, Ingen af os hørte ret Navnet; det var en ung, smuk Mand med et solbrændt, kjækt Ansigt, han satte sig stille ned indenfor Døren, og først idet A r n d t fulgte mig ud, og Manden reiste sig, ud-

brød den Gamle fornøiet: E m a n u e l G e i b e l! — ja, det var ham, den unge Digter fra L ü b e c k, hvis friske, deilige Sange i kort Tid klang gjennem de tydske Lande, og hvem ogsaa Kongen af Preussen havde givet en Slags Pension ligesom F r e i l i g r a t h; til ham, i S t. G o a r, vilde just G e i b e l, og der tilbringe flere Maaneder. Nu kom jeg ikke strax bort, det nye Digterbekjendtskab blev gjort. G e i b e l var saa smuk, kraftfuld og frisk; saaledes som han der stod, ved Siden af den kjernesunde Digtergubbe, saae jeg i de To, den unge og gamle lige friske Poesie. Rhinskviin blev hentet fra Kjelderen, den grønne Bokar svømmede deri, det var »M a i t r a n k« og til Mai, til Vaarens Priis, gav den gamle Skjald mig et Vers med paa Veien.

Drum, mein Lenz, sollst Du nicht schweigen,
Klinge, Mai, mit Freudenschall!
Klingt mit Pfeifen, Flöten, Geigen,
Kuckuk, Lerch und Nachtigall!
Deutschlands Frühling, er wird kommen!
Für die Wälschen klingt S c h a s s a b!
Allen Guten, Tapfern, Frommen.
Leg' ich diesen Wunsch auf's Grab.

Mit diesem meinen letzten Vers grabe ich
einem frommen, kindlichen, nordischen
Mann meine Erinnerung ein.

E. M. A r n d t aus Rügen.

B o n n den 19. Mai 1843.

»*The child of fortune*«, har engang en engelsk Forfatter kaldt mig, og taknemlig maa jeg erkjende det meget Glædelige, jeg har modtaget i mit Liv; det Held at mødes med og kjende til de Ædleste og Bedste i min Tid; jeg fortæller dette, som jeg tidligere har for-

talt om det Fattige, det Ydmygende, det Trykkende, jeg har prøvet; denne Meddelen om Glæde og Hæder have Nogle kaldt hos mig Hovmod, Forfængelighed, hvor aldeles urigtig er det at lægge det hen under disse Benævnelser.

Det er udefra, at al den omtalte Erkjendelse og Hæder er bragt mig, man vil maaskee spørge herhjemme, om jeg da aldrig blev angreben i Udlandet? Og jeg maa svare »Nei!« egentligt Angreb havde jeg dengang endnu aldrig truffet paa, man havde herhjemme Intet viist mig, og saa maa der vist endnu Intet have været, et eneste undtagen, vel givet i Tydskland, men født i Danmark, netop født, medens jeg denegang var i Paris. En Tydsker, Hr. B o a s, bereiste da Skandinavien og skrev en Bog derom, han gav i den en Slags Udsigt over dansk Literatur og lod samme ogsaa aftrykke i »Grenzboten«, deri er jeg som Digter og Menneske bleven, syntes det mig, temmelig haardt medtaget. Flere danske Forfattere, f. Ex. C h r i s t i a n W i n t h e r, havde ogsaa Ret til at beklage sig. Af Smaalivets Snik-Snak i Kjøbenhavn havde Hr. B o a s øst; hans Bog vakte Opmærksomhed her, men Ingen vilde gjælde for at have været hans Meddeler; ja, Digteren H. P. H o l s t, med hvem man af hans Bog seer, at han har reist i Sverrig, og som i Kjøbenhavn modtog ham, gav i denne Anledning i »Fædrelandet« den Erklæring, at han ikke havde nogen Forbindelse med Hr. B o a s. Denne unge Mand skal her i Kjøbenhavn, er der sagt mig, have sluttet sig til nogle af de unge Mennesker, som dengang hørte til en bestemt Clique, og hvad de i muntert Lag snakkede, Løst og Fast, om danske Digtere og deres Skrifter, har Hr. B o a s gaaet hjem, skrevet op og fortalt i sin Bog; imidlertid er der

dog nogen Sandhed heri, han giver et Udtryk af, om ikke alle Danskes, saa dog Mængdens Dom over mig dengang, den er noget ukjærlig og haard, ikke blot over mig som Digter, men som Menneske. At det i Udlandet ogsaa var Landsmænd, som først gjorde mig opmærksom paa det, Hr. B o a s havde sagt, er jo ganske characteristisk; Tydske, mellem disse Ludwig Tieck, søgte derimod at udviske den ilde Stemning, det Skrevne satte mig i: man forsikkrede, at jeg alt havde et stort Publicum i Tydskland, og at den opfattede gode Mening om mig ikke kunde lide ved at Hr. B o a s nedsatte mig med Attester fra Kjøbenhavn. Jeg har i »d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s« udtalt mig herom og der tilføiet, hvad jeg ogsaa her kan gjentage, at jeg er vis paa, var Hr. B o a s kommen et Aar senere til Kjøbenhavn, da vilde maaskee hans Dom om mig lydt anderledes. I et Aar vexler meget, just Aaret efter steg min Bølge, da udgav jeg »n y e E v e n t y r«, der bragte en, indtil dette Øjeblik, fast og hædrende Mening om mig i mit Fædreland, ja fra den Tid at regne, har jeg Intet særligt at beklage mig over, jeg har efterhaanden faaet og faaer al den Erkjendelse og Gunst, jeg kan fortjene, ja maaskee lidt Mere endda.

Det er mine »E v e n t y r«, der ubetinget i Danmark sættes øverst af Alt, hvad jeg har leveret. Jeg maa derfor dvæle lidt ved disse Digtninger, der ved deres første Fremtrædelse slet ikke her blev opmuntrende modtaget, men først siden, som sagt, erholdt deres store Erkjendelse.

I »H a r z r e i s e n« findes egentlig mit første »E v e n t y r« under Afdelingen B r a u n s c h w e i g, hvor det fremtræder ironiserende med Dramaet »d r e i T a g e a u s d e m L e b e n e i n e s S p i e l e r s«; i samme Bog sees ligeledes Elementerne til »den lille Hav-

frue«; Beskrivelsen af »Alferne paa Lyneborg-hede« hører ganske til Eventyrdigtningen, Noget, Anmelderen i »Jahrbücher der Gegenwart 1846« alt bemærker og fremhæver.

Kun et Par Maaneder efter at »I m p r o v i s a t o r e n« 1835 udkom, fulgte det første Hefte »E v e n t y r«, der ikke blev stort anset, ja, som sagt, man beklagede endogsaa, at en Forfatter, der nylig havde gjort endog et Slags Skridt fremad i »I m p r o v i s a t o r e n«, strax igjen sank tilbage og kom med Noget saa barnagtigt som disse Eventyr. Her hvor jeg vistnok fortjente Roes, Erkjendelse og Opmuntring, idet min Productivitet brød frem i en ny Retning, fik jeg kun Dadel; Flere af min Venner, hvis Dom jeg satte Priis paa, raadede mig ogsaa aldeles fra at skrive Eventyr, man sagde almindeligt, at jeg ikke havde Talent derfor, og at det ikke var Noget for vor Tid, Andre meente, at vilde jeg forsøge mig deri, burde jeg studere de franske Eventyr-Mønstre. »Maanedskrift for Litteratur« omtaler aldeles ikke mine Eventyr og har aldrig nogensinde gjort det, Tidsskriftet »D a n n o r a«, for Kritik og Anticritik, redigeret og udgivet af J o h. N i k. H ø s t, var 1836 det eneste, som gav en Anmeldelse, der nu lyder ganske morsom, men dengang naturligviis bedrøvede mig; Anmelderen siger, »at disse Eventyr »ville kunne more Børn, men det er saa langt fra, at »disse deri ville kunne finde nogen Opbyggelse, at Anmelderen end ikke tør indestaae for denne Læsnings »Uskadelighed. Idetmindste vil vist Ingen paastaae, at »Barnets Tact for Sømmelighed skærpes, naar det læser »om en Prindsesse, der sovende rider paa en Hunds Ryg »hen til en Soldat, som kysser hende, hvorefter hun »selv, lysvaagen, fortæller denne smukke Tildragelse

»som — en underlig Drøm; o. s. v.« Eventyret »P r i n d-
s e s s e n p a a Æ r t e n« finder Anmelderen savner
Saltet og det forekommer ham, — »ikke blot udelicat,
»men endog uforsvarligt, forsaavidt Barnet deraf kan
»indsuge den falske Forestilling, at saa høi en Dame
»altid maa være forskrækkelig ømskindet.« Anmelderen
slutter med det Ønske, at Forfatteren »ikke fremdeles
vil spille sin Tid paa at skrive E v e n t y r f o r B ø r n.«
Disse paatrængte sig mig imidlertid saa levende, at jeg
ikke kunde opgive det. Jeg havde i det først udkomne
Hefte ligesom M u s æ u s, men paa min Maade, givet
gamle Eventyr, hvilke jeg havde hørt som Barn; den
Tone, hvori de endnu klang for mig, var mig den na-
turligste, men jeg vidste nok, at den lærde Critik vilde
dadle dette Sprog; for altsaa at stille Læseren paa et
Standpunkt, kaldte jeg dem »E v e n t y r, f o r t a l t e
f o r B ø r n«, uagtet min Mening var, at de skulde være
baade for Børn og Ældre; det første Hefte sluttedes
med eet originalt: »l i l l e L i s e s B l o m s t e r«, dette
havde man mindst at udsætte paa, uagtet det dog er
temmelig beslægtet med H o f m a n n, og har allerede
ogsaa sin Rod i »F o d r e i s e n«.

Min Lyst og Trang til at skrive E v e n t y r tog til,
jeg kunde ikke lade det være; det lille Glimt Venlighed,
Enkelte viste ovennævnte selvopfundne Eventyr, fik
mig til at forsøge mine Kræfter i saaledes at digte flere;
Aaret efter udkom et nyt lille Hefte og snart et tredie,
hvori endnu var det største af de opfundne, nemlig
»d e n l i l l e H a v f r u e«. Ved dette Eventyr især
blev Opmærksomheden vakt, denne tiltog ved de føl-
gende Hefter, hver Juletid udkom eet, og snart hørte
det næsten til, at paa et Juletræ maatte mine Eventyr
ikke savnes. Hr. P h i s t e r og Jomfru J ø r g e n s e n

gjorde endogsaa Forsøg paa at fortælle enkelte af Eventyrene fra Theatret, det var noget Nyt og en Afvexling for de til Overmættelse hørte Declamationsnumere. Det tog sig ud, og blev især i den seneste Tid særdeles vel optaget, derimod ikke strax. En af Tydscklands betydeligste Æsthetikere talte engang med mig om disse Fortællinger fra Scenen og skattede det høit, idet han derhos tilføiede, at det danske Publicum maatte være et meget dannet, smagfuldt Publicum, som saaledes kunde nyde Kjernen uden al Glimmer-Skal, jeg kunde have svaret, men gjorde det ikke: det er neppe Eventyrene, man der giver Bifald, men den høitskattede Kunstner eller Kunstnerinde, der fortæller dem.

For at stille Læserne paa deres rette Sted havde jeg, som sagt, betitlet de første Hefter: »E v e n t y r, f o r t a l t e f o r B ø r n«, jeg havde sat mine Smaafortællinger paa Papiret ganske i det Sprog, med de Udtryk, i hvilke jeg selv mundtlig havde fortalt dem for de Smaa og var kommen til den Erkjendelse, at de meest forskjellige Aldere gik ind herpaa; Børnene morede sig meest ved, hvad jeg vil kalde Staffagen, den Ældre interesserede sig derimod ved den dybere Idee. Eventyrene bleve en Læsning for Børn og Voxne, hvilket jeg troer, i vor Tid, er Opgaven for Den, der vil skrive Eventyr. De begyndte at finde aabne Døre og aabne Hjerter; og nu udslettede jeg: »f o r t a l t e f o r B ø r n« og lod følge tre Hefter »n y e E v e n t y r«, hvilke jeg alle selv havde opfundet, og som bleve optagne herhjemme med al Erkjendelse, jeg kunde ikke ønske en større, og følte ordenlig Angest derved, en Frygt for, ikke at kunne ved hvert nyt Hefte hævde en saa opmuntrende Dom. Det var »F æ d r e l a n d e t«, der først af alle danske Blade og Skrifter gav mig en hæd-

rende, erkjendende Anmeldelse, da første Hefte af nye Eventyr, med »d e n g r i m m e Æ l l i n g«, »N a t t e r g a l e n« etc. udkom, det var »F æ d r e l a n d e t« som senere omtalte Udlandets store Velvillie for disse mine Digtninger; saaledes meddeelte det 1846 — »I det londoniske Blad, »*The Atheneum*«, der er bekjendt for »Upartiskheden af sine Critiker over engelske Skrifter, anmeldes Oversættelsen af A n d e r s e n s Eventyr »paa følgende Maade: Skjøndt det vel vilde synes en »Grille, kunne vi dog nok forsvare den Paastand, at »den meest passende Form for en Anmeldelse af dette »Værk vilde være en Alfemelodi, saadan som W e b e r »digtede for Havfruerne i hans Oberon, eller som L i s z t »improviserende kan hviske i en mild, begeistret Stemning. En almindelig *Cheapside*-Anmeldelse er for fiirkantet, for skarp, for ugracicus, til at indbyde fiintfølende Læsere til Blade, der ere saa fulde af Fortryllelse, som disse. Kan Verden blive gammel, kan Digteren (som Nogle klage over) være udartet til et Maaneskinsvæsen, der spilder sin Tid med at rode i Forfædrenes Grave efter deres skjulte Rigdomme, naar Skatte, der ere saa udsøgte som disse, endnu fra Tid til anden komme frem for Dagens Lys.« o. s. v.

Hvilken Modsætning, mellem den første Dom hjemme og den første Dom ude! Det var den aandfulde P. L. M ø l l e r, som her i Danmark varmt og levende udtalte sig om Eventyrene, ja var saa godt som den Eneste, der paa den Tid vovede paa Tryk at udtale sig rosende over mig som Digter; i dansk Pantheon, hvortil han skrev de fleste Biographier, stillede han mig høit og hæderlig; men hans Dom i det Hele, og over mig, var ikke dengang stort respecteret, man var ham imod, da han i mange Anskuelser slet ikke fulgte Øje-

blikkets Strømning; imidlertid, det var en offentlig Stemme for og ikke imod, om mine »E v e n t y r« taltes godt hjemme og ude, og derved efterhaanden vandt jeg Kraft til at modstaae de Krænkelser, der kunde komme, jeg havde faaet fast Fod. Der strømmede et vederqvægende Solskin ind i mit Hjerte; jeg følte Mod og Glæde, opfyldtes af en levende Trang efter endnu mere at udvikle mig i denne Retning, trænge ind i Eventyrets Natur, end mere at lægge Mærke til den rige Kilde i Naturen, jeg havde at øse af, og man vil vist, følger man den Orden, hvori mine Eventyr ere skrevne, føle en Fremadskriden, see en mere klar fremtrædende Idee, en større Maadehold i at benytte Midlerne, og om jeg tør sige det, mere Sundhed og Natur-Friskhed.

Som naar man Skridt for Skridt hugger sig en Vei opad en steil Klippe, havde jeg i Hjemmet fra en Side hugget mig fremad, og saae mig nu indrømmet og erkjendt en bestemt, sikker Plads i mit Fædrelands Literatur. Denne Erkjendelse og Mildhed hjemme udrettede mere hos mig end al haard skaanselløs Kritik. Inden i mig selv blev det klar Dag, der kom en Ro, en Erkjendelse af, at Alt, selv det Bittre i Livet, havde været nødvendigt for mig til min Uddannelse og Lykke.

Eventyrene gik over i de fleste europæiske Sprog, flere Udgaver og Oplag paa Tydsk, ligesom ogsaa paa Engelsk og Fransk, fulgte og ere vedblevne indtil den sidste Tid; Oversættelser ere udkomne ogsaa paa Svensk, Flamsk, Hollandsk o. s. v., og det har saaledes viist sig, at jeg ved at gaae den mig af v o r H e r r e viste Vei, er gaaet rigtigere end ad den, Critiken anviste mig, »at studere franske Mønstre«; havde jeg fulgt disse, var jeg neppe bleven oversat paa Fransk og som Tilfældet er, i en af de franske Udgaver, stillet sammen med

L a f o n t a i n e og mine Eventyr med hans »*fables*
»*immortelles*«; »— *nouveau Lafontaine, il fait parler les*
»*bêtes avec esprit, il s'associe à leurs peines, à leurs plai-*
»*sirs, semble devenir leur confident, leur interprète, et sait*
»*leur créer un langage si naïf, si piquant et si naturel qu'il*
»*ne semble que la reproduction fidèle de ce qu'il a véri-*
»*tablement entendu;*« heller ikke vilde jeg have opnaaet,
i det mindste i een Retning, at øve nogen Indflydelse
paa mit Fædrelands Literatur, hvilket jeg haaber at
have gjort; Udlandet selv tillægger mine Digtninger et
saadant Værd for dets Literatur, jeg sigter her fornem-
lig til den dygtige Critiker Julian Schmidts:
»*Geschichte der deutschen National-*
»*literatur, Leipzig 1853,*« hvor han omtaler dette
og særlig fremhæver »*E v e n t y r e n e*« og »*B i l l e d -*
»*b o g u d e n B i l l e d e r*«. Ved den nyere Tids Stræben
efter — siger han — at gjengive den reelle Verden i
bestemte og tiltrækkende Omrids, var det naturligt,
at Poesien kastede sig i den phantastiske Verden, for
i den at finde en Natur, man kunde have Glæde af,
og fordybede sig i Detaillen, i Det, der var Smaat i
Naturen og Menneskene. »*Diese Freude am Detail,*
»*dieses sinnige und geistvolle Auge für das Kleinleben*
»*der Natur und der Seele ist es, was A n d e r s e n eine*
»*berechtigte und werthvolle Stellung in der Entwicke-*
»*lung der neueren Literatur giebt. In der Regel finden*
»*Dichter, deren Virtuosität in's Kleine geht, bei einer*
»*fremden Nation schwer Eingang, weil in ihrem Detail*
»*eine Menge von Beziehungen vorkommen müssen, die*
»*dem Fremden nicht verständlich sind. A n d e r s e n*
»*aber hat in Deutschland so viel Wohlwollen gefunden,*
»*dass er hier fast ebenso zu Hause ist, wie in seinem*
»*Vaterland, Dänemark. Seine Poesie kam gerade zur*

»rechten Zeit für Deutschland, um zu zeigen, dass man
 »noch Freude an den Gegenständen haben könne. Seine
 »Märchen sind mit Recht in alle Kreise des Volks ein-
 »gedrungen. Ihre humoristisch-phantastische Färbung
 »ist ganz frei von aller Geziertheit, und nur sehr selten
 »wird der Dichter sentimental, die Einfälle sind über-
 »all ebenso zierlich als überraschend; seine zahlreichen,
 »bunt ausgeführten Figuren haben ebensowenig von
 »dem bittern Ernst des wirklichen Lebens, als von dem
 »farblosen Idealismus eines aus Modejournalen copirten
 »Märchenbildes. Allerliebste ist es, wie der Dichter mit
 »dem Pantheismus einer gemüthvollen Kinderseele die
 »ganze Welt humanisirt, von der Sonne und den Pla-
 »neten bis herab zu einem Pantoffel und einer schmutz-
 »igen Gaslaterne. Es ist nicht die bequeme Manier,
 »einem beliebigen, belebten oder unbelebten Gegen-
 »stand, Worte in den Mund zu legen und wohl oder
 »übel einen Dialog zwischen vernunftlosen Wesen her-
 »vorzuspinnen; wir werden ernstlich in die Seele der
 »Tische, Stühle, Violinen, Elfen, Kobolde versetzt, wir
 »fühlen des Dichters psychologischen Blick bis in die
 »alte abgebrochene Stopfnadel hinein; wir empfinden
 »lebhaft, wenn dieser Kater, dieser Contrabass, dieses
 »Immergrün Gedanken hätte, so müssten sie so, und
 »nicht anders denken. Selbst dem alten Peter Schlemihl
 »und seinem verloren gegangenen Schatten weiss A n-
 »d e r s e n eine neue humoristische Seite abzugewinnen.
 »A n d e r s e n ist eine ächte Dichternatur, welche die
 »verkehrte Welt der Romantik mit Anmuth und Grazie
 »zu einem harmonischen Bilde umschafft.« o. s. v.

Fra 1834 til 1852 fulgte »E v e n t y r« i forskjellige
 Hefter og flere Oplag, da udkom de samlede i en illu-
 streret Udgave, den senere nye Række er fremtraadt

under Benævnelsen »H i s t o r i e r«, et Navn, der ikke vilkaarligt er valgt, men herom, ligesom om »H i s t o r i e r« og »E v e n t y r«, senere endnu nogle Ord.

Forfatteren til »N e a p e l u n d d i e N e a p o l i t a n e r«, Dr. C. A. M a y e r har, allerede 1846, i en temmelig omfangsrig Anmeldelse i »Jahrbücher der Gegenwart«, September og October Heftet, under Overskrift: »Andersen und seine Werke,« med stor Interesse udtalt sig om mine Eventyr; denne Afhandling, der i alle Tilfælde er hædrende for dansk Literatur, synes ikke bemærket eller kjendt herhjemme, den slutter med at stille mine Eventyr-Digtninger paa deres Plads i den tydske Literatur.

»Das Märchen A n d e r s e n s in seiner vollsten Entfaltung füllt die Kluft zwischen den Kunstmärchen der Romantiker und den Volksmärchen, wie es die Brüder G r i m m aufgezeichnet haben!«

Den Plads, Anmelderen her saaledes indrømmer mine Eventyr, er saa stor, saa hædrende, at jeg kunde ønske, at den i Tiden maatte hævde sig som sand, dog det tør jeg troe, man vil altid indrømme, at der, hvor han peger hen, stræbte jeg efter.*)

XI.

Fra dette Tidspunkt knytter sig et Venskab af stor aandelig Betydning; tidligere har jeg alt omtalt enkelte Personer af offentlig Character, som have været af Indvirkning paa mig som Digter. Ingen har i ædlere Betydning været det mere end Den, jeg her vil vende

---

*) Bilag IV.

til, Den, ved hvem jeg lærte ligesom end mere at glemme mit eget J e g og føle det Hellige i Kunsten, erkjende den Mission, Gud har givet mig som Digter.

Jeg gaaer tilbage til 1840. En Dag, i Hotellet i Kjøbenhavn, hvor jeg boede, saae jeg paa Tavlen antegnet mellem Fremmede fra Sverrig: J e n n y L i n d. Jeg vidste allerede dengang, at hun var Stockholms første Sangerinde; jeg havde samme Aar været i Nabolandet, nydt Hæder og Velvillie, jeg troede, at det ikke var upassende at gjøre den unge Kunstnerinde min Opvartning. Hun var dengang udenfor Sverrig aldeles ubekjendt, ja jeg tør troe, at selv i Kjøbenhavn kun meget Faa kjendte hendes Navn; hun modtog mig høfligt, men dog fremmed, næsten koldt; hun var, sagde hun, paa Reisen i den sydlige Deel af Sverrig med sin Fader taget et Par Dage herover til Kjøbenhavn for at see denne Stad. Vi skiltes igjen fremmede for hinanden, og jeg havde Indtrykket af en ganske almindelig Personlighed, der snart igjen udslettedes. I Efteraaret 1843 kom J e n n y L i n d igjen til Kjøbenhavn, min Ven Balletmester B o u r n o n v i l l e, hvis elskværdige Kone er en svensk Præstedatter og Veninde med Jenny Lind, fortalte mig, at Denne var i her Byen, at hun venligt erindrede sig mig, og at hun nu havde læst mine Skrifter, det vilde fornøie hende at see mig; han bad mig følge med sig til hende og da, med ham, anvende min Overtalelse til, at hun gav nogle Gjesteroller paa det kongelige Theater; jeg vilde, sagde han, blive ganske henrykt ved hendes Sang.

Vi kom op til J e n n y L i n d, og ikke som en Fremmed blev jeg nu modtaget, hjerteligt rakte hun mig Haanden, talte om mine Skrifter og om F r e d r i k a B r e m e r, ogsaa hendes deeltagende Veninde; Talen

kom snart paa Optrædelse i Kjøbenhavn, og J e n n y L i n d yttrede en stor Angest derfor: »udenfor Sverrig har jeg endnu aldrig sunget«, sagde hun, »i mit Hjem ere de Alle saa milde og gode mod mig, og om jeg nu optraadte i Kjøbenhavn og blev peben ud! — jeg tør ikke!« — Jeg sagde, at jeg naturligviis ikke kunde dømme om hendes Sang, den jeg aldrig havde hørt, vidste heller ikke, hvorledes hendes dramatiske Fremstilling var, men det var jeg forvissat om, at saaledes som for Øieblikket Stemningen var i Kjøbenhavn, vilde hun med en nogenlunde Stemme og lidt dramatisk Spil gjøre Lykke! jeg troede, at hun turde vove det!

B o u r n o n v i l l e s Overtalelse bragte Kjøbenhavnerne en af de største Nydelser, de have erholdt. J e n n y L i n d traadte op som »A l i c e« i »R o b e r t«; det var en Aabenbarelse i Kunstens Rige; den ungdomsfriske deilige Stemme trængte til alle Hjerter! her var Sandhed og Natur, Alt fik Betydning og Klarhed. I en C o n c e r t sang J e n n y L i n d sine svenske Sange. Det var noget saa eiendommeligt, saa henrivende, man tænkte ikke paa Concert-Salen, Folkemelodierne øvede deres Magt, frembaarne af saa reen Qvindelighed med Geniets udødelige Præg; der var stor Henrykkelse i Kjøbenhavn; at mange fornemme Kredse forsømte J e n n y L i n d for at besøge Italienerne, der var i Mode, og ikke gik til hende, der ingen Berømmelse endnu havde, var jo ganske menneskeligt; men stor Begeistring vakte hun dog hos Alle, som hørte hende. J e n n y L i n d blev den første Kunstnerinde, hvem de danske Studenter bragte en Serenade. Fra Hotellet lfyttede hun hjem til Bournonvilles, hvor hun som en kjær Slægtning og Veninde levede i Familien, med denne var hun en Eftermiddag fulgt ud til Instructeur

N i e l s e n s, der dengang boede i Frederiksberg Allee, og her i den dæmrende Aften overraskedes hun ved Fakkelskjær og Sange, een af dem var af F. L. H ø e d t og een af mig. — Hun udtalte sin Tak ved atter at synge et Par af sine Sange, og jeg saae hende da skynde sig hen i den mørkeste Krog og græde sit Hjerte ud: »Ja, ja!« sagde hun, »jeg skal arbeide, jeg skal stræbe! jeg skal blive dygtigere, end jeg er, til jeg atter kommer til Kjøbenhavn!«

Paa Scenen var hun den store Kunstnerinde, der overstraalede hele sin Omgivelse, hjemme i sin Stue en bly, ung Pige med hele Barnets Sind og Fromhed. Hendes Optrædelse i Kjøbenhavn gjorde Epoke i vor Operas Historie, hendes Optræden og Personlighed viste mig Kunsten i sin Hellighed; jeg havde seet en af dens Vestaler. Hun reiste til Stockholm, og derfra skrev kort efter F r e d r i k a B r e m e r til mig om hende: »som »Kunstnerinde ere vi fuldkomment enige om J e n n y »L i n d, hun staaer saa høit, som nogen Kunstnerinde »i vor Tid kan staae, men De kjender hende dog ikke »nok i hendes hele Betydning; tal med hende om hendes Kunst, og De skal forstaae hendes Forstand, see »hendes Ansigt straale af Begeistring; tal dernæst med »hende om Gud og Religionens Hellighed, og De skal »see Taarer i de uskyldige Øine; hun er stor som Kunstnerinde, men endnu større som Menneske!«

Aaret efter var jeg i Berlin; en Dag da Componisten M e y e r b e e r besøgte mig, kom vi til at tale om J e n n y L i n d; han havde hørt hende synge de svenske Sange og var forbauset derved. »Men hvorledes spiller hun, hvorledes siger hun en Replik?« spurgte han mig, og jeg udtalte min Henrykkelse, fortalte ham et Par Træk i hendes »A l i c e«, og han sagde mig, at det

maaskee var muligt, at han fik hende til B e r l i n, men at Sagen endnu stod under Forhandling. Det er bekjendt nok, at hun optraadte der, forbausede og henrykkede Alle, vandt i Tydskland først et europæisk Navn.

I Efteraaret 1845 kom hun igjen til K j ø b e n h a v n, og Enthusiasmen var utrolig og almindelig, Rygtets Glorie gjør jo, at Geniet bliver anskueligt for Alle, Folk bivouaquerede formeligt udenfor Theatret for at faae en enkelt Billet, Noget, som gjentog sig siden gjennem Europas og Amerikas Stæder. J e n n y L i n d traadte op hos os, og forekom selv hendes tidligere Beundrere endnu større end før, thi man fik Leilighed at see hende i flere og høist forskjellige Partier. Hendes »N o r m a« er plastisk! hver Stilling kunde være den skjønneste Model for en Billedhugger; hvad der kunde synes et dybt tænkt Studium er her Øieblikkets Indskydelse, og ikke det Studerede for Speilet, altid nyt og altid sandt. — Jeg har seet M a l i b r a n, G r i s i, Madam S c h r ø d e r - D e v r i e n t give »N o r m a«, og ihvor genial og gribende Enhver vidste at fremstille samme, J e n n y L i n d s har dog meest fyldt og henrevet mig. Hendes Opfatning forekommer mig-gribende og sand. N o r m a er ingen rasende Italierinde, hun er den krænkede Qvinde, Qvinden, der har Hjerte til at opoffre sig for en uskyldig Medbeilerinde, Qvinden, hos hvem i Øieblikkets Heftighed Tanken kan opstaae at dræbe en troløs Elskers Børn, men naar hun seer de Uskyldige ind i Øiet er afvæbnet. »Norma, du hellige Præstinde!« synger Choret og dette »hellige Præstinde« har J e n n y L i n d opfattet og viser os i Sangen: »*casta diva!*« — I K j ø b e n h a v n udførte J e n n y L i n d alle sine Partier paa Svensk, de øvrige Syngende gave

deres paa Dansk og de to beslægtede Sprog smeltede smukt sammen, der følte Intet, som forstyrrede, selv i »R e g i m e n t e t s D a t t e r«, hvor der er megen Dialog, fik det Svenske noget Characteristiskt, noget yndigt Klædeligt; og hvilket Spil! ja Ordet selv er en Modsigelse! det var Natur! Noget mere Sandt er aldrig gaaet over en Scene! hun viser os ganske det ægte Naturbarn opvoxet i Leiren, dog den medfødte Ynde, den medfødte Adel gaaer gennem hver Bevægelse. »R e g i m e n t e t s D a t t e r« og »S ø v n g æ n g e r s k e n« ere vistnok J e n n y L i n d s uovertræffeligste Partier, ingen Anden vil i disse kunne stilles ved Siden af hende. Man leer, man græder, man har godt deraf som af en Kirkegang, man bliver et bedre Menneske! man føler, at Gud er i Kunsten, og hvor Gud staaer Ansigt til Ansigt for os, d e r er en hellig Kirke. »I Aarhundreder«, sagde M e n d e l s s o h n til mig om J e n n y L i n d, »fødtes ikke en Personlighed som hendes!« og hans Ord er min Overbeviisning; man føler ved hendes Fremtrædelse paa Scenen, at den hellige Drik rækkes os i et reent Kar. »Hun vilde være en Fremstillerinde for min Valborg!« udbrød O e h l e n s c h l ä g e r med lysende Øine, og skrev et smukt, dybt følt Digt til hende. T h o r v a l d s e n erkjendte Geniets Glorie hos hende alt ved første Optræden, og da jeg i Parquettet dengang presenterede dem for hinanden, bøiede han sig ned og kyssede hendes Haand, hun blev som et Blod, og vilde kysse hans igjen, og jeg stod forskrækket, da jeg kjendte Publikum, det har mere Kritik end Gemyt.

Intet kan udslette J e n n y L i n d s Storhed paa Scenen, uden — hendes egen Personlighed hjemme; et klogt, et barnligt Sind øvede her sin forunderlige Magt;

hun var lykkelig ved ikke længere ligesom at tilhøre Verden! et fredeligt eensomt Hjem var dengang hendes Tankers Maal, og dog elskende med hele sin Sjæl Kunsten, følte hun sin Mission i den og var beredt at følge den. Et ædelt fromt Sind som hendes bliver ikke for-dærvet ved Hyldest! — Een eneste Gang hørte jeg hende udtale Følelsen af sit Talent, og Glæden over det. Det var under dette hendes sidste Ophold i Kjøbenhavn. Næsten hver Aften optraadte hun i Operaen eller Balletten, hver Time var optaget; da hørte hun om »Foreningen til forsømte Børns Frelse«, dens Virken og Fremgang, Midlerne vare da endnu meget ringe; jeg var Een af dem, der talte med hende derom: »Men har jeg da ikke een fri Aften!« sagde hun, »lad mig give en Forestilling til Indtægt for disse Børn, men saa ville vi have dobbelte Priser!« — Dette var Noget, hun dengang ellers holdt strengt paa, der ikke maatte skee, naar hun her sang. En Forestilling blev given, hun gav Scener af »Jægerbruden« og af »Lucia di Lammermoor«, den sidste især var noget saa mægtigt gribende, at selv Walter Scott neppe i sin Tanke har seet et skjønnere, mere tro Billede af den ulykkelige Lucia. En betydelig Indtægt kom der ved denne Forestilling, jeg nævnede hende denne Sum, sagde hende, at ved den var nu et Par Aar de stakkels Børn hjulpede. Da lyste hendes Ansigt, Taarerne stode i hendes Øine: »det er dog deiligt, at jeg saaledes kan synge!« udbrød hun.

Med en Broders hele Sind skattede jeg hende, var lykkelig ved at kjende og forstaae en saadan Sjæl: Under hele hendes Ophold her saae jeg hende daglig; hun var i Bournonvilles Huus, og der kom jeg min meeste Tid. Før sin Afreise gav hun i *Hôtel Royal*

en stor Middagsfest, hvortil Alle, som havde, hvad hun kaldte, gjort hende Tjenester, vare indbudne, og jeg troer Alle, paa mig nær, fik en lille Erindring om hende; B o u r n o n v i l l e overrakte hun et Sølvbæger med Indskrift: Til Balletmester B o u r n o n v i l l e, der har viist sig som en Fader imod mig, i Danmark mit andet Fædreland; i de Taksigelsens Ord B o u r n o n v i l l e udtalte, lød det, at nu vilde alle Danske være hans Børn for at blive J e n n y L i n d s Broder! »Det blev mig for Mange!« svarede hun spøgende, »jeg vil saa hellere vælge een for dem Alle som Broder! vil De, Andersen! være min Broder?« og hun nærmede sig mig, klinkede med det fulde Champagnerglas, og Broderens Skaal blev drukket. Hun forlod Kjøbenhavn, Brevduen fløi stundom mellem os, hun var mig uendelig kjær — og vi mødtes igjen, som de følgende Blade ville fortælle; i Tydskland og England saae vi hinanden — der kunde skrives derom en Digtning, en Hjertets Bog, jeg mener mit, og det tør jeg udsige: at ved J e n n y L i n d har jeg først forstaaet Kunstens Hellighed, ved hende har jeg lært, at man maa glemme sig selv i det Høieres Tjeneste! Ingen Bøger, ingen Personer have bedre og mere forædlende, for en Tid, virket ind paa mig som Digter end J e n n y L i n d, og det er derfor naturligt, at jeg saalænge og levende maa dvæle ved Erindringen om hende.

Den lykkelige Erfaring har jeg gjort, at alt, eftersom Kunsten og Livet er blevet mig klarere, desmere Solskin er der udenfra strømmet ind i mit Bryst; hvilken Velsignelse er ikke opgaaet for mig efter tidligere

mørke Dage. Ro og Forvisning er kommen i min Sjæl; en saadan Ro lader sig imidlertid godt forene med det vexlende Reiseliv; der var en Tid, jeg følte mig saa haardt trykket og forpiint herhjemme, at det at være ude var idetmindste en Ophør af at lide — det Fremmede fik herved en Fredens Glands, jeg fik det kjært, og da min Natur er at slutte sig let til Menneskene, der da igjen give Tillid og Hjertelighed, saa følte jeg mig ude vel og kom der gjerne.

»At reise er at leve!«

I Sommeren 1844 besøgte jeg igjen Nordtydskland, en aandrig, elskværdig Familie i Oldenborg, den nuværende Minister v o n E i s e n d e c h e r og hans Frue havde bedet mig tilbringe nogen Tid i deres Huus; Grev R a n t z a u - B r e i t e n b u r g gjentog i sine Breve, hvor velkommen jeg var ham, at jeg dog maatte komme til ham i det smukke Holsteen, og jeg reiste; det blev om ikke en af mine længste, saa vistnok meest interessante Reiser.

Jeg saae det rige Marskland i sin Sommerfylde; til høit op paa Boven gik i Græs Kørerne med Klokker om Halsen, som i Schweizes Dale. Alt var en Idyl. B r e i t e n b u r g selv ligger midt i Skoven ved Floden S t ø r f ø r den løber forbi I t z e h o e; Dampskibsfarten her, fra til H a m b o r g gav Liv paa den lille Flod; Stedet selv havde udenom saa meget malerisk og i Slottet var hjemligt og godt, jeg kunde her ret hengive mig til at læse og digte, jeg var fri som Fuglen i Luften, og her var sørget for mig, som for en kjær Slægting, der var til Gjest. Med Grev R a n t z a u gjorde jeg flere interessante smaa Udflugter og lærte at kjende den holsteenske Natur. Hans Sundhedstilstand var imidlertid meget aftagen, det var hans sidste Sommer, der rullede op;

det var sidste Gang, jeg skulde komme til det hyggelige, venlige Breitenburg. Selv havde han Forudfølelsen om sin nære Død. Een Dag, vi mødtes i Haven, greb han min Haand, trykkede den hjerteligt, udtalte sin Glæde over min Erkjendelse i Udlandet som Digter, sit Venskab for mig, og sagde tilsidst: »ja, min unge Ven, Gud vil vide det, men jeg har den visse Tro, det er i Aar sidste Gang, vi To samles her! min Tid vil snart være omme!« Han saae paa mig med et saa alvorligt Blik, det gik mig til Hjertet, jeg havde intet Ord at sige! vi vare just nær ved Kapellet; han aabnede en Laage mellem nogle tætte Hækker, og vi stode i en lille Have med en græsbevoret Grav foran en Bænk. »Her vil De finde mig, naar De næste Gang kommer til Breitenburg!« sagde han, og hans sørgelige Ord bleve sande, han døde Vinteren efter i W i e s b a d e n; jeg mistede en Ven, en Beskytter, et ædelt, fortræffeligt Hjerte.

Da jeg 1831 første Gang reiste til Tydskland og besøgte Harzen og det sachsiske Schweiz, levede endnu G o e t h e; det var mit inderligste Ønske at see ham. Fra Harzen var ikke langt til W e i m a r, men jeg havde intet Anbefalingsbrev til ham, dengang var endnu ikke en Strophe af mig oversat. Flere havde beskrevet mig G o e t h e som en meget fornem Mand, mon han vel vilde modtage mig? Jeg betvivlede det og besluttede først at komme til W e i m a r, naar jeg havde leveret et eller andet Arbeide, der kunde bære mit Navn ind i Tydskland, — det lykkedes ved »I m p r o v i s a t o r e n«, — men da var G o e t h e død; hans Svigerdatter, Fru G o e t h e, født P o g w i s c h, havde jeg senere paa Hjemreisen fra Constantinopel lært at kjende hos M e n d e l s s o h n s, hun var, som

hun sagde, for min Skyld tagen med Jernbanetoget fra Dresden herhen, og med stor Hjertelighed kom denne aandfulde, hædrede Dame mig imøde; hun fortalte mig derhos, at hendes Søn *W a l t h e r* havde i flere Aar været min Ven, at han som Dreng havde gjort et heelt Drama af min Roman *I m p r o v i s a t o r e n*, og at dette Stykke var spillet i *G o e t h e s* Huus, at *W a l t h e r* een Tid var aldeles opfyldt af den Tanke at reise til Kjøbenhavn for at besøge mig; en dansk Reisende, han havde truffet i det sachsiske Schweiz, havde ogsaa givet ham Brev til mig, men ikke videre varmt talt om mig og været forbauset over den Betydning, den unge *G o e t h e* gav mig som dansk Digter.

I *W e i m a r* altsaa havde jeg jo nu Venner! En forunderlig Lyst drev mig til at see denne By, hvor *G o e t h e*, *S c h i l l e r*, *W i e l a n d* og *H e r d e r* havde levet, hvorfra saa meget Lys var strømmet ud over Verden. Jeg kom ind i det lille Land, der er helliget ved *L u t h e r*, ved Sangerfesten paa *W a r t b u r g*, ved ædle og store Erindringer. Den 24de Juni, den nu regjerende Storhertugs Fødselsdag, kom jeg til den venlige By. Alt tydede paa den Fest, der var, og i Theatret, hvor en ny Opera blev given, modtoges den unge Fyrste, Arvestorhertugen, med sand Jubel. Mindst tænkte jeg da paa, hvor inderligt alt det Herligste og Bedste, jeg her saae for mig, skulde voxe fast til mit Hjerte, hvor mange tilkommende Venner her sad omkring mig, hvor kjær denne By skulde blive mig, ja i Tydskland mit andet Hjem. — Anbefalet *G o e t h e s* værdige Ven, den fortræffelige gamle Cantsler *M ü l l e r*, fandt jeg hos ham den hjerteligste Modtagelse; tilfældigt, ved første Besøg her, mødtes jeg med Kammerherre *B e a u l i e u d e M a r c o n n a y*, hvem jeg

kjendte fra Oldenburg, han var fornylig ansat i Weimar og levede ugift; han indbød mig, at jeg, hellere end at boe i Hotellet, skulde flytte ind hos ham og være hans Gjest under hele mit Ophold her, og faa Timer efter var jeg indlogeret hyggeligt og godt. — Der er Mennesker, man ikke behøver uden Dage til at kjende og elske; en Ven, jeg vil troe det, for alle Tider, vandt jeg i disse Dage i Beaullieu. Han førte mig omkring i alle de første og bedste Familier; den elskværdige Cantsler Müller tog sig ligesaa hjertelig af mig, og jeg, der ved min Ankomst troede mig ganske forladt, idet at Fru von Goethe og hendes Sønner vare i Wien, stod nu bekjendt og vel optagen i alle Kredse i Weimar.

Den da regjerende Storhertug og Storhertuginde modtog mig med en Naade og Hjertelighed, der gjorde et dybt Indtryk paa mig; efter at jeg var forestilt, blev jeg tilsagt til Taffels og snart efter af Arvestorhertugen kaldet til ham og hans Gemalinde, født Prindsesse af Nederlandene; de opholdt sig paa Jagtslottet Etersburg, der ligger høit tæt op til den udstrakte Skov. — Jeg kjørte derud med Cantsler Müller og Goethes Biograph Eckermann; lidt fra Slottet standsede Vognen, en ung Mand med et aabent Ansigt og prægtige, milde Øine standsede os og talte ind til os; »bring De Andersen med?« spurgte han, og da han blev glad ved at see mig, trykkede jeg hans Haand; »det var prægtigt, at De kom!« sagde han, »jeg skal snart være hos Dem deroppe!« — »Hvem var den unge Mand?« spurgte jeg, da vi igjen kjørte. »Det var Arvestorhertugen!« sagde Cantsler Müller, jeg var altsaa allerede presenteret. — Paa Slottet mødtes vi snart, her

var og er saa hjemligt godt; milde Øine, Glæde og Livlighed lyste rundt om. — Efter Taflet gik det hertugelige Par og alle Gjester ud i Landsbyen tæt ved Slottet; Byens og den nærmeste Omegns unge Folk havde samlet sig her, for at feire den kjære Arvestorhertugs Fødselsdag, nu han var vendt tilbage til *E t t e r s b u r g*. *Mats de Cocagnes* med Tørklæder og flagrende Baand vare opreiste; Violinerne klang og Dandsen gik lystigt under det store Lindetræ. Der var en Søndagsglands over det Hele, en Tilfredshed, en Lykke. Det unge nygifte Fyrstepar syntes at være forbunden ved sand inderlig Følelse. Skal man i længere Tid føle sig lykkelig ved et Hof, da maa Stjernen glemmes for Hjertet, der slaaer bag ved den; eet af de ædleste og bedste, der slaaer, er *C a r l A l e x a n d e r* af *S a c h s e n - W e i m a r*. Aar og Dage, glade og alvorsfulde Tider have forundt mig den Lykke at grundfæste denne min Tro. Jeg kom, under dette mit første Ophold, allerede flere Gange til det smukke *E t t e r s b u r g*; i Parken her, hvorfra man øiner Harzbjergene, viste Arvestorhertugen mig et gammelt Træ, i hvis Stamme *G o e t h e*, *S c h i l l e r* og *W i e l a n d* havde skaaret deres Navne; ja, Jupiter selv havde villet tilføie sit, hans Tordenkile havde kløvet det i een af Grenene. Den aandrige Fru von *G r o s z* (som Forfatterinde bekjendt under Navnet *A m a l i e W i n t e r*), den elskværdige gamle Cantsler *M ü l l e r*, der levende vidste at oprulle for os *G o e t h e s* Tid, og udvikle os hans *F a u s t* med lysende Commentarer, den barnligtsindede, grundtrofaste *E c k e r m a n n*, hørte til Kredsen paa *E t t e r s b u r g*, hvor Aftenerne gik som en aandfuld Drøm; skifteviis forelæste Enhver, ogsaa jeg vovede her i det tydske Sprog at læse et af mine Eventyr: »den stand-

haftige Tinsoldat«. Cantsler M ü l l e r førte mig til »die Fürsten-Gruft«, hvor C a r l Å u g u s t hviler ved Siden af sin herlige Gemalinde, ikke imellem S c h i l l e r og G o e t h e, som jeg troede, da jeg skrev: »Fyrsten har skabt sig en Regnbue-Glorie, idet han her staaer imellem Solen og den brusende Fos«. Tæt ved Kisterne, som indeslutte C a r l A u g u s t og Gemalinde, det Fyrstepar, der forstode og skattede det Store, hvile de udødelige Venner; visne Laurbærkrandse laae paa de simple brune Kister, hvis hele Pragt er de udødelige Navne: »G o e t h e« og »S c h i l l e r«. I Livet gik Fyrsten og Digterne med hinanden, i Døden hviler deres Støv under samme Hvælving. Et saadant Sted udslettes ikke af Tanken, men et saadant Sted holder man sin stille Bøn, som kun Gud alene faaer at vide!

Før min Afreise skrev jeg foran i et Album til den lille Prinds C a r l A u g u s t :

(Weimar).

I Thüringerskoven ligger et Slot,
Derinde Hjerterne bygge,
Der er saa hjemligt, der er saa godt,
Der saae jeg Huuslivets Lykke!
Rundt om var Marmor- og Farve-Pragt,
Dog husker jeg bedst en Stue,
Et Thronkammer just for Hjertets Magt,
Der saae jeg det yndigste Skue.

Fyrstinden, Moderen, uskyldsglad,
I Legen sprang med sin Lille,
Som Rytter paa hendes Ryg han sad,
I Galop, i Galop han vilde.
Saa yndig, saa mild, saa moderglad,
Hun smilte; det var en Glæde! —
Hvad stille et trofast Hjerte bad,
Vil eengang Englene qvæde.

Du venlige Barn med de Øine blaa,
Med det yndige Smil om Læben
Din Faders kjærlige Hjerte Du faae,
Hans aabne Sind og hans Stræben.
Dig Videnskabens straalende Fyr
Skal lyse med evige Kjerter;
Naturen sin Bog med Eventyr
Dig aabnes og alle Hjerter.

O Thüringerskov! dit Navn har en Klang,
I den er en Verdensstemme,
Hvor Luther talte, hvor Goethe sang,
Der hører det Herlige hjemme!
Gud signe den Slægt, som i Stort og Godt
Vil fremad til Held og Lykke,
I Thüringerskoven ligger et Slot,
Derinde Hjerterne bygge!

Det var mig, da jeg forlod W e i m a r, som om jeg tidligere havde levet i denne By, som var det et kjært Hjem, jeg nu skulde fra. Idet jeg kørte ud af Porten, hen over Broen ved Vandmøllen og sidste Gang saae tilbage paa Byen og Slottet, greb en dyb Veemod min Sjæl, det var, som et smukt Afsnit i mit Liv her var sluttet; jeg syntes, ved at forlade W e i m a r, at Reisen ingen Blomst mere kunde bringe mig. Hvor tidt er ikke siden Brevduen fløien til dette Sted og endnu oftere Tanken. Fra W e i m a r, Digterbyen, er Solskin strømmet ind i mit Digterliv.

I L e i p z i g, hvorhen jeg kom, ventede mig en smuk, ægte poetisk Aften hos R o b e r t S c h u m a n n; den geniale Componist havde Aaret forud overrasket mig med den Hæder, at tilegne mig sin Musik til de fire af mine Digte, C h a m i s s o havde oversat paa Tydsk; disse bleve her om Aftenen sungne af Fru F r e g e, hvis sjælfulte Sang har glædet og henrevet saa mange

Tusinde; C l a r a S c h u m a n n accompanerede, og kun Componist og Digter vare Tilhørere; et lille festligt Maaltid og gjensidig Udvexling af Ideer gjorde, at Aftenen var alt for kort.

I et Brev fra R o b e r t S c h u m a n n, i April 1845, gjenkalder ogsaa han hiin for mig saa smukke Aften:

»— Ein Zusammentreffen, wie das an dem Abend, wo Sie bei uns waren, — Dichter, Sängerin, Spielerin und Componist zusammen — wird es sobald wieder kommen? Kennen Sie »das Schifflein« von Uhland:

»— wann treffen wir

An einem Ort uns wieder —?»

Jener Abend wird mir unvergesslich sein.«

I D r e s d e n fandt jeg gamle Venner med Ungdomssind; min geniale, halve Landsmand, Normanden D a h l, der forstaaer paa Lærredet at lade Fossen bruse og Birken voxer, som i Norges Dale. V o g e l v o n V o g e l s t e i n, der hædrede mig med at tegne og optage mit Billede i den kongelige Samling af Portraiter. Theaterintendant L ü t t i c h a u gav mig Plads hver Aften i Directions-Løgen, og hos den høithædrede Fru Baronesse D e c k e n, en af de ædleste Damer i Dresdens første Kredse, blev jeg modtagen, som en Søn modtages af en Moder, og i denne Erkjendelse er jeg altid senere vendt tilbage til hendes Huus og hendes elskelige Børnekreds. Hvor dog Verden er lys og smuk! hvor Menneskene ere gode! det er en Lyst at leve! Det følte og erkjendte jeg her. — B e a u l i e u s yngre Broder E d m o n d, Officeer i Armeen, kom en Dag fra T h a r a n d, hvor han tilbragte nogle Sommermaaneder; paa hans Indbydelse fulgte jeg med ham derud, og tilbragte lykkelige Dage i den milde Bjerg-

natur. — Overalt knyttedes nye Bekjendtskaber, man saa kun mine gode Sider og holdt af mig. Hos den berømte geniale Tegner R e t s c h, der har givet de kjække Omrids til Goethe og Shakespeare, indførtes jeg ved Baronesse D e c k e n. Ud mod M e i s s e n, mellem de lave Viinbjerge, idyllisk smukt, har R e t s c h sit hyggelige, venlige Vaaningshuus. Hvert Aar bringer han sin Kone paa hendes Fødselsdag en ny Tegning, og altid en af hans bedste. Samlingen er i en Række af Aar voxet til et rigt Album, som hun, hvis han dør før hende, skal give ud og have Indtægt af. Mellem de mange herlige Ideer her, greb mig især een, det var F l u g t e n t i l Æ g y p t e n. Det var Nat, Alt sov paa dette Billede, Maria, Joseph, Træer og Buske, selv Asenet der bar hende, kun Jesusbarnet, med det aabne, runde Ansigt, vaagede og lyste over det Hele. For et af mine Eventyr jeg fortalte ham, fik jeg en smuk Tegning; en ung Pige, der skjulte sig bag en gammel Qvindes Maske; saaledes skal den evig unge Sjæl med blændende Skjønhed titte frem bag Eventyrets gamle Maske. R e t s c h s Billeder ere alle Tanke-Figurer, fødte af Skjønhed og Genialitet.

Hos Major S e r r e og hans elskværdige Kone nød jeg det tydske Landliv i deres rige Eiendom i M a x e n ved det sachsiske Schweiz; her er Steenbrud, Kalkovne, stor Drift og Virken, gjestfrit og godt; Faa i Verden kunne vise mere Gjestfrihed, end disse to hjertelige Mennesker, der altid samle om sig en Kreds af interessante aandfulde Personligheder; jeg blev her i over otte Dage, lærte at kjende K o h l, der har skrevet de beskuelige, levende Reiser; ogsaa i Besøg var her Forfatterinden, Grevinde I d a H a h n - H a h n, hvis Romaner og Reiser den Tid var meget læste, hun selv

er siden, ved sin Overgang til Catholicismen og hendes: »V o n B a b y l o n n a c h J e r u s a l e m«, igjen kommen meget i Omtale; hendes Fader er bleven bekjendt, fortælles der, ved sin ubegrændsede Kjærlighed for Skuespil, saa at han tilsidst næsten altid var borte fra sine Godser og fulgte sit Skuespiller-Selskab omkring; hun giftede sig med sin Fætter, den rige Grev H a h n-H a h n, men der fulgte Skilsmisse, og fra den Tid optraadte hun med Digte, Romaner og Reiser; der er fremhævet, dadlet og talt nok om det fremherskende aristocratiske Element i hendes Romaner, om den der fremtrædende Fornemhed; man har beskyldt hendes Personlighed for det samme, men det Indtryk gjorde den aldeles ikke paa mig. I de Dage vi vare sammen i M a x e n, aabenbarede sig for mig hos hende sand Qvindelighed, Gemytlighed og i det Hele en Natur, der indgjød Tillid. Hun reiste og boede altid i Huus med Baron B y s t r a m, en høist elskværdig Mand; Alle erklærede høit og vare forvissede om, at de vare gifte, og saaledes bleve de optagne i alle og de allerhøieste Selskaber. Da jeg engang spurgte Nogen om Grunden, hvorfor dette Giftermaal skulde holdes skjult, anførte man den Rimelighed, at naar hun giftede sig, vilde hun miste den store Pension, hun nu havde fra sin første Mand, og uden denne Sum kunde hun ikke leve. — Hun er som Forfatterinde bleven haardt og spottende angreben, hendes Fremtræden som skrivende Nonne, eller om man vil catholsk propaganda-virkende Qvinde har meget Usandt og Usundt, men en ædel Natur er hun, og en sjelden begavet Qvinde, Skade, at de Evner hun fik fra Gud, ikke her paa Jorden alt have bragt de Blomster og Frugter, som de maaskee under andre Forhold kunde have bragt. Mig var hun

deeltagende og god; det var gennem det mørke Glas i »K u n e n S p i l l e m a n d« og Eventyr-Verdenen, hun betragtede mig som Digter, og det har hun udtalt i nedenstaaende Strophe, hun en Morgenstund skrev til mig.

A n d e r s e n.

Solch ein Gewimmel von Elfen und Feen,
Blumen und Genien im fröhlichen Scherz,
Aber darüber viel — geistiges Wehen,
Aber darunter — ein trauriges Herz.

Ida Hahn-Hahn.

D r e s d e n, den 14ten Juli 1844.

Hvor man optages vel, der bliver man gjerne; jeg følte mig usigelig lykkelig paa denne lille Reise i Tydskland, og jeg overtødedes om, at jeg der var ingen Fremhed; det var Hjertet og Natur-Sandheden i mine Skrifter, man skattede, og i hvor fortræffelig og anpriselig Form-Skjønheden er, hvor imponerende Reflexions-Klogskab er i denne Verden, Hjerte og Natur blive dog gennem Aar det, som mindst forandrer sig og bedst forstaaes af Alle.

Hjemveien lagde jeg over B e r l i n, hvor jeg ikke i flere Aar havde været; men den kjæreste af Vennerne der, C h a m i s s o, var død;

»Den vilde Svane, som fløi vidt om Jorden,
Og lagde Hoved i den Vildes Skjød,« —

var fløien til en herligere Verdensdeel. Jeg saae hans Børn, der stode uden Fader og Moder. Det er paa Ungdommen om mig, jeg seer, at jeg selv ældes, inden i mig føler jeg det ikke; C h a m i s s o's Sønner, dem jeg sidst saae som Dreng, barhalsede, legende i den

lille Have, kom nu med Hjelm og Sabel, de vare Officerer i preussisk Tjeneste. Jeg følte et Øieblik, hvor Aarene rulle hen, hvor Alt forandres og hvor man mister:

— »Dog det er ei saa tungt, som man har sagt
At miste hvad man elsker her i Vrmlen,
Hos Gud vi v'nde Kjære; der blev lagt
Ved dem en Bro imellem os og Himlen.«

En ny Familiekreds blev aabnet mig, det var hos Ministeren S a v i g n y; her fandt jeg den hjerteligste Modtagelse og lærte at kjende den geniale, eiendommeligt begavede Fru von Arnim, eller for at nævne hendes mere bekjendte Navn: B e t t i n a, G o e t h e s B e t t i n a, hun og Fru S a v i g n y ere Søstre til C l e m e n s B r e n t a n o. B e t t i n a s smukke aandfulde Døttre, den yngste har skrevet det poetiske Eventyr »M o n d k ö n i g s T o c h t e r«, gjorde jeg først Bekjendtskab med, de førte i Salonen Moderen til mig: »nu, hvad siger Du om ham!« var deres Spørgen? B e t t i n a betragtede mig, lod sin Haand glide over mit Ansigt: »*passable!*« sagde hun, gik snart bort, men kom igjen original og elskværdig tilbage; een Times Samtale med B e t t i n a, hvor hun førte Ordet, var saa rig, saa interessant, at jeg blev stum ved at lytte til denne Veltalenhed, dette Fyrværkeri af Ideer.

Da Selskabet om Aftenen brød op, lod hun sin Vogn kjøre tom hjem, vi fulgtes ad »unter den Linden«, Prindsen af W ü r t e m b e r g havde rakt hende Armen, jeg gik med de unge Piger; ved M e i n h a r d t s Hotel, hvor jeg boede, bleve vi staaende, B e t t i n a stillede sig foran Trappen, satte paa militairviis Haanden til Panden og sagde: »Gute Nacht, Kammerat! schlafen Sie wohl.« Da jeg et Par Dage efter besøgte

hende i hendes Hjem, aabenbarede hun sig anderledes, her ligesaa aandfuld vel, men ikke overfladisk spøgende, dyb og hjertelig forekom hun mig.

Hendes Bøger kjender Verden, men eet Talent af hende er mindre kjendt, det er hendes Genialitet i Tegning, det vil sige, det er atter Ideen her, som overrasker os; saaledes havde hun i en Skizze givet, hvad nylig var skeet, en ung Mand var dræbt af Viinaand. Halv nøgen lod hun ham stige ned i Hvælvingen, hvor rundtom Viinfadene laae, som Uhyrer; Bacchanter og Bacchantinder dandsede frem, greb deres Offer, omslyngede og dræbte det. Jeg veed, at T h o r v a l d s e n, hvem hun viste engang alle sine Tegninger, var i høieste Grad overrasket.

»Da haben Sie mein letztes Buch, lieber A n d e r s e n!« skrev hun foran i »B r e n t a n o s F r ü h l i n g s k r a n z« og gav mig med paa Reisen.

Det gjør saa vel ude, naar man finder et Huus, hvor idet man træder ind, Øinene lyse som Festlamper, et Huus, hvor man seer ind i et stille, lykkeligt Familie-liv, og et saadant Huus fandt jeg hos Professor W e i s z, hos hvem et Brev fra H. C. Ø r s t e d havde indført mig; det var kjære, hjertelige Mennesker; dog hvor mange maa jeg ikke nævne af nye Bekjendtskaber, der sluttedes, af ældre, der fornyedes: jeg traf igjen C o r n e l i u s fra R o m, S c h e l l i n g fra M ü n c h e n, min norske Landsmand S t e f f e n s, T i e c k fra D r e s d e n, ham, hvem jeg ikke havde seet siden min første Udflugt til Tydskland; forandret var han bleven, men de kloge, milde Øine vare de samme, Haandtrykket var det samme, jeg følte, han var mig kjærlig og god. Jeg maatte søge ham ude i P o t s d a m, hvor han boede smukt og rigt; ved Middagsbordet der lærte

jeg at kjende hans Broder, Billedhuggeren; jeg erfarede, hvor naadig og god Kongen og Dronningen af Preussen vare mig, at de havde læst min Roman: »K u n e n S p i l l e m a n d«, der ret havde tiltalt dem, og at de derfor havde spurgt T i e c k om mig; Majestæterne vare i disse Dage afreiste; jeg var netop kommen til B e r l i n Aftenen før deres Afreise, da det afskyelige Attentat var øvet.

I Afreisens sidste Øieblik klang som tydske Venners Hilsen til mig en Sang, en Digtning; det var fra den barnligsindede, folkelige Digter K l e t k e, der alt Aaret forud havde hædret mig med at dedicere til mig anden Deel af »D e u t s c h e M ä r c h e n«, medens første Deel var bragt T i e c k; jeg gjemmer den givne Sang her som en Erindringsblomst fra Berlin.

An H. C. A n d e r s e n.

Dir haben liebliche Elfen zur Nacht
Ihr schönstes Lied gesungen;
Der Berg, der Strom und die Waldespracht
Sind Dir in Lust erklungen.

Wie schimmert die goldne Märchenwelt!
Paläste, marmorne, steigen
Aus dunklem Grunde — am Königszelt
Tanzen die Elfen den Reigen.

Du bist der Zauberer, der sie ruft,
Dir müssen sie allen dienen;
Du bist ihr König, in Waid und Kluft,
In Gold und Silberminen.

Ich stehe von fern und lausche bang
In die duftige Welt der Träume,
Kaum dass ein leiser Sehnsuchtklang
Durchzittert die rauschenden Bäume.

Und weht zu dir solch einsamer Klang,
Mit den Blättern, sturmgetrieben;
So nimm es als ein deutscher Dank
Von Herzen, die Dich lieben!

Over Stettin gik det i et stormende Veir til Kjøbenhavn. Livsglad saae jeg alle mine Kjære og reiste atter nogle Dage efter til Grev Moltke-Hvitfeldt i Fyen, for paa det kjære Glorup endnu at nyde nogle smukke Sommerdage, her fik jeg Brev fra Ministeren Rantzau-Breitenburg, der med Kong Christian den Ottende og Dronning Caroline Amalie var ved Badet paa Föhr. — Han havde hos Majestæterne talt om mit lykkelige Ophold i Tydskland, om den høist naadige Modtagelse, jeg havde fundet ved Hoffet i Weimar, og da min Konge og Dronning vare mig venlige og gode, vilde de ogsaa forunde mig nogle lyse, afvexlende Dage i deres Omgivelse paa det eiendommelige Föhr; det var Rantzau overdraget at melde mig deres allernaadigste Indbydelse.

Den fremmede Natur der og paa de lave Halliger, som Biernatzki saa beskueligt har skildret i sine Noveller, ligesom ogsaa Amrom med sine Sandklitter, har jeg søgt at male i Romanen: »Det o Baronesse«, den Bog, hvis bedste og meest særegne Naturskildringer saaledes skyldes min Konge og Dronnings Indbydelse. Jeg var meget lykkelig over den Naade, der vistes mig, og glædede mig til at være sammen igjen med den kjære, humane Grev Rantzau-Breitenburg, det blev den sidste Gang, vi mødtes.

Det var netop fem og tyve Aar siden, at jeg som en Dreng, ene og hjælpeløs reiste til Kjøbenhavn, netop fem og tyve Aars-Dagen skulde saaledes feires, jeg

skulde være hos min Konge og Dronning, hvem jeg trofast hænger ved, og som jeg da fik Leilighed til end mere at kjende, og just da ret med hele min Sjæl at holde af. Den hele Omgivelse, Menneskene og Naturen, afspeilede sig uforglemmeligt i mig, jeg følte mig ligesom ført hen paa et Høidepunkt, hvorfra jeg end klarere kunde skue tilbage over de fem og tyve Aar, med al den Lykke og Glæde, der i dem havde udfoldet sig for mig, og hvorledes Alt var skeet og gaaet frem til det Bedste. Virkeligheden overgaaer tidt de smukkeste Drømme.

Jeg var fra F y e n reist til F l e n s b o r g, hvis Skove og Banker med den maleriske Fjord jeg første Gang saae, jeg prøvede den langsomme Fart paa Heden, hvor kun Skyerne have Flugt; eensformigt gik det i det dybe Sand, eensformigt peb en enkelt Fugl i Lyngen, det var til at sove ind ved; og dog blev det langsommeligere og besværligere endnu, ja næsten halsbrækkende, idet Heden slap, og det ved Regnen dyndbløde Marskland tog fat. Det vedvarende Regnskyl havde forvandlet Enge og Kornmarker til store Søer; Digerne vare som Mosegrund, Hestene sank dybt i, og paa flere Steder maatte den lette Vogn understøttes af Bønderne, for ikke at vælte ned paa de lave Huse nedenfor Digerne; hver Miil tog et Par Timer, endelig naaede jeg D a g e b ü l l, og foran laae Vesterhavet med dets Øer langs Kysten her, denne er selv et Dige, kunstigt gjort, belagt milelangt med Halmfletninger, over hvilke Bølgerne brydes. Jeg indtraf til Flodtid, Vinden selv var gunstig, og neppe en Time var gaaet, før vi naaede F ö h r, der efter den besværlige Reise syntes at være et heelt Feeland. Byen W y c k, den største paa Øen, hvor Badene findes, er ganske hol-

landsk bygget, alle Husene kun een Etage med Straa-
tag og Gavlen udad, det Hele saaledes smaat og ringe
kun, men de mange Fremmede her i Badetiden, det
hele kongelige Hof med Alt hvad der sluttede sig hertil,
gav en Livlighed, en Søndags-Festlighed, der især pul-
serede i Hovedgaden. Næsten i hvert Huus vare Frem-
mede indquarterede, fra alle Vinduer i Stuen og i Gav-
len tittede bekjendte Ansigter; de danske Flag vaiede,
Musiken klang; det var, som jeg kom midt under en
Fest; Matroserne fra Skibet bar mit Tøi til Bade-Ho-
tellet; ikke langt fra Landingsstedet, i Nærheden af
den een Etages Bolig, hvor Kongeparret boede, saae
vi i et stort Plankehuus ved de aabne Vinduer, Damer
bevæge sig, de saae ud og raabte: »A n d e r s e n! Vel-
kommen! Velkommen!« Matroserne bøiede sig dybt,
tog Huerne af, jeg havde længe været dem en ubekjendt
Gjest, de havde sluttet paa deres Viis om Stand og
Vilkaar, nu blev jeg dem en Person af Betydning, thi
de mig velkommen bydende Damer var de unge Prind-
sesser af A u g u s t e n b o r g og deres Moder Her-
tuginde. Jeg havde netop i Hotellet faaet min Plads
ved *Table d'hôte*, og var som ny Gjest Gjenstand for
Nysgjerrigheden, da en kongelig Laquai kom og kaldte
mig til Taflet, der var begyndt, men Kongen og Dron-
ningen havde hørt om min Ankomst, og en Plads ven-
tede mig. »Nu blev jeg først interessant!« sagde en
Landsmand mig, som ogsaa var ved Bordet i Hotellet.
Paa det kongelige Herskabs Befaling var der blevet
sørget for mig med Bopæl; Frokosttiden, Middag og
Aften tilbragte jeg under hele Opholdet sammen med
det høie Herskab og R a n t z a u - B r e i t e n b u r g.
Det var deilige, lyse digteriske Dage, som aldrig saale-
des kunne komme igjen. — Det gjør saa vel at see

ædle Mennesker aabenbare sig der, hvor man ellers kun seer Kongekrone og Purpurkaabe. Faa Mennesker kunne i deres private Liv være elskeligere, end det da regjerende danske Kongepar; Gud unde dem Glæde for det Solskin, de kastede i mit Hjerte!

Om Aftenen læste jeg sædvanligt et Par Eventyr; »N a t t e r g a l e n« og »S v i n e d r e n g e n« syntes at være Kongen de to kjæreste og bleve derfor flere Aftener gjentagne; mit Talent til at improvisere kom frem ved, at en Aften en af Hofcavaliererne i Spøg sagde et Slags Tanke-Riim for de unge Prindsesser af A u g u s t e n b o r g; jeg stod derved, og tilføiede i Spøg: De siger ikke Deres Vers rigtig, jeg kjender det bedre, De maa sige: og nu lavede jeg et Impromptu; man spøjte og loe, det hørtes ind i Stuen tæt ved, hvor Kongen sad ved Spillebordet, han spurgte, hvad det var, og jeg gjentog det Impromptu, jeg havde tillagt en Anden. Nu vilde de Alle improvisere, og jeg skulde hjælpe dem, jeg forsøgte det, eftersom jeg havde opfattet hver. — »Og har da jeg alene ikke gjort et Digt!« spurgte General E w a l d, der spillede Kort med Kongen; »vil De ikke sige for mig eet af mine bedste?« »E w a l d s Digte kjender Kongen og hele Landet!« sagde jeg og snoede mig derfra, da sagde D r o n n i n g C a r o l i n e A m a l i e, »husker De Intet, jeg har tænkt og følt!« — Jeg ønskede at sige nogle værdige Linier og svarede, »jo, Deres Majestæt! jeg har det opskrevet, gjemmer det og skal i Morgen bringe Afskriften«; »De erindrer det vist!« gjentog hun — man trængte ind paa mig, og jeg improviserede efterfølgende Strophe, der er aftrykt mellem Smaaversene i mine Digte:

B ø n.

Han, som i Stormen er vor faste Borg,
Hvis Sollys spreder dette Jordlivs Skygge,
Han styrke Kongens Hjerte i hver Sorg.
Han give altid Danmark Fred og Lykke!
Han hænge Seierskrandsen om vort Flag,
Om Kjærligheden, om hver ædel Villie;
Naar alle Riger dømmes paa hiin Dag,
Gid Danmark staae i Havet som en Lilie!

Jeg gjorde i Kongens og Dronningens Følge Touren med til den største af H a l l i g e r n e, disse Græsruner i Havet, der melde om et sjunket Land; de stærke Bølger have forvandlet Fastlandet til Øer, igjen sønderrevet disse og begravet Mennesker og Byer; Aar for Aar rives Stykker bort, og vist er det, at om neppe halvtredsindstyve Aar er her kun Havet. H a l l i g e r n e ere nu flade Holme med en mørk, skarp Grønsvær, hvor nogle Faarehjorder græsse; stiger Havet, da drives disse op paa Husets Loft, Bølgerne vælte over det lille Land, der ligger milevidt fra Kysten.

B i e r n a t z k i har i sine Fortællinger fortræffeligt gjengivet denne Natur; her paa selve Stedet læste jeg hans Skildringer, de vare saa troe, saa sande, de syntes næsten Stykker af mine egne Optegnelser her, af hvad jeg havde for Øie. Det vil ikke kunne g j ø r e s bedre eller sandere; at jeg imidlertid i Romanen: »D e t o B a r o n e s s e r« har tegnet samme Sted og Natur, er at betragte som et Bilag kun, den samme Naturafspejling hos en anden Digter.

O l a n d, som vi besøgte, har en lille By; Husene staae tæt op til hinanden, som villè ogsaa disse i Nøden slutte sig sammen, de ere alle reiste paa et Bjelkelag, og have smaa Vinduer som Skibskahytter; her i den

panelede, lille Stue sidder halvaarsviis eensomt ved deres Spinderok Koner og Døttre; her er altid en lille Bogsamling, jeg fandt danske, tydske og frisiske Bøger; og medens de herinde læse og arbeide, stiger tidt Havet rundt om Husene, der da ligge som henkastede Vrag; stundom, i Natten, driver et Skib herhen, støder paa og strander. I Stormfloden 1825 bortskylledes Huse og Mennesker, halvnøgne sad de i Nætter og Dage paa Tagene, til disse sank; Ingen fra F ö h r eller Fastlandet kunde bringe Hjælp; Kirkegaarden er halv bortskyllet, Kister og Liig stikke nu i Brændingen, det er et rystende Syn, og dog elske Halligebeboerne deres lille Hjem, kunne ikke udholde at blive paa Fastlandet, de drives derfra tilbage, lidende af Hjemvee.

Med de kongelige Herskaber besøgte jeg Øen; Dampskibet, som førte os, blev liggende langt ude, kun et Par Baade var der at føre os i Land; jeg havde beskedent holdt mig saa længe tilbage, at jeg nær ikke selv var kommen med den sidste Baad, og naaede saaledes netop Oland, idet Kongen vendte tilbage. »Først nu kommer De?« sagde han venligt, »men iil ikke, see Dem ret omkring, lad Baaden kun vente! see den gamle Kirkegaard og gaae ind i Huset der og see en smuk, ung Kone.« — Alle Beboerne vare netop da paa Søfart til G r ø n l a n d og H o l l a n d, ikkun Piger og Koner modtog os; det eneste Mandfolk paa Øen var nylig steget fra Sygeleiet. Foran Kirken havde de reist en Æreport af Blomster, hentede fra Föhr, men den var saa lille og lav, at man maatte gaae uden om den; men den gode Villie saae man. Øens eneste Træ, en Rosenhæk, havde de skaaret af for at lægge den over et sumpet Sted, hvor Dronningen skulde gaae; det rørte den gode Dronning dybt. — Smukke ere Pigerne, og

halv orientalske klædte; de regne sig ogsaa i Slægtlinie fra Grækerne. Ansigterne ere næsten halvt tilhyllede og under Linet bære de en rød græsk Fesz, om hvilken Haaret er lagt i Fletning.

Jeg saae Kirkegaarden, saae den smukke Kone i sit Huus, og da jeg igjen naaede Dampskibet, gik vi til Taflet; da det var endt, og vor Seilads gik mellem et Archipelagus af Øer, blev, ved den deilige Sol-Nedgang, Skibsdækket ihast indrettet til Dandsesal. Gamle og Unge dandsede; Lakaierne bevægede sig med Forfriskninger mellem de Dandsende, Matroser stode paa Hjul-kassen og loddede, og raabte, i eensformigt Raab, hvor mange Fod dybt Vandet var; Maanen gik op saa rund og stor, Sandklitterne paa A m r o m syntes at løfte sig som en sneebedækt Alperække.

Disse øde Sanddyner besøgte jeg senere. Kongen tog derover paa Jagt efter Kaniner, der i tusindviis opfyldte Øien, og det kun nogle Aaringer efter at denne Slægts Adam og Eva kom her, de to eneste fra et strandet Skib. — Prindsen af N o e r var foruden mig den Eneste, som slet ikke tog Deel i Jagten, vi To vandrede om mellem Klitterne, ved hvis Udseende man kommer til at tænke paa Vesuvs Asketop; ogsaa her synker man ved hvert Skridt; det stride Marehalm mægter ikke at holde det løse Lag sammen. Solen brændte mellem de hvide Banker, det var som en Vandring i Afrikas Sand; i Dalene mellem Klitterne voxte en egen Slags Roser; Lyngen blomstrede; andre Steder vare aldeles uden Vegetation, og tæt ved i det vaade Sand havde Bølgerne efterladt Aftryk, Havet havde, ved sin Bortgang, skrevet selsomme Hieroglypher.

Prindsen og jeg sad paa en af de høieste Klitter, det var i Ebbetiden; vi saae ud over Nordsøen, den

var i Ebben gaaet over en Miil længer ud, og Skibene laae som døde Fisk paa Sandet og ventede Floden; enkelte Matroser gik langt derude paa Sandbunden, bevægelige sorte Punkter syntes de; hvor Havet selv endnu stille rørte den hvide Sandflade, hævede sig en lang Banke, »d e n d a n s k e L o d s« melder om den, vi øinede dens opreiste høie Bjælketaarn, der giver den Strandede et Rum at være i, og gemmer til ham en Tønde med Vand, en Kurv med Brød og Brændeviin, saa at han dog i nogle Dage midt i den svulmende Sø kan friste Livet, til det bliver muligt at bringe ham Hjelp. — Ind mod A m r o m og F ö h r var nu ganske landfast, fra den ene Ø til den anden kjørte Folk over den vaade Sandbund; en heel Række Vogne saae vi, de fremtonede paa det hvide Sand og mod den blaa Horizont meer end dobbelt saa store; det var som om de gled gennem Luften. — Men rundt om i Sandet viste sig, som Traadene i et Net, smalle Vandrevner, det var, som om de holdt fast paa Sandbunden, der tilhørte Havet og snart skulde overskylles af dette.

At vende fra en saadan Natur tilbage til et kongeligt Taffel, en smuk Hofconcert og Bade-Salonens smaa Baller, gaae i Maaneskinnet paa den med Badegjester opfyldte Promenade, en Boulevard i det Smaa, havde noget eventyrligt, selsomt afvexlende.

R a n t z a u - B r e i t e n b u r g vidste, hvilken Betydning den sjette September havde for mig, at just denne Dag; jeg oplevede her, var, som sagt, fem og tyve Aars-Dagen efter at jeg første Gang kom til Kjøbenhavn. Da jeg sad ved det kongelige Taffel om Middagen, rullede i mine Tanker hele mit Liv op for mig, jeg maatte samle al min Kraft, for ei at briste i Taarer;

der ere Øieblikke fulde af Taknemlighed, i hvilke vi ligesom have Trang til at trykke Gud til vort Hjerte; hvor dybt følte jeg ikke mit Intet, at Alt, Alt var fra ham.

Efter Taflet lykønskede Majestæterne mig — naadigt er for fattigt et Ord — saa hjerteligt saa deeltagende. — Kongen lykønskede mig til, hvad jeg havde overstaaet og vundet, spurgte mig om min første Optræden, og jeg fortalte ham et Par characteristiske Træk fra hiin Tid; i Samtalens Løb spurgte han mig, om jeg ikke havde noget Vist aarligt; jeg sagde ham denne Sum: 200 Species.

»Det er ikke Meget!« udbrød han.

»Men jeg behøver heller ikke Meget!« svarede jeg, »og mine Skrifter forskaffe mig jo ogsaa Noget!«

Kongen gik deeltagende ind i min Leven og Virken. »De skulde nu have det lidt bedre end før!« var hans Ord, og han endte Samtalen med: »Kan jeg nogen Tid være Dem til Gavn ved at fremme Deres litteraire Virksomhed, saa kom til mig!«

Om Aftenen ved Hofconcerten fortsatte Kongen denne Samtale, mit Hjerte var dybt bevæget.

Siden var der et Par af dem, som havde hørt Kongens Yttringer denne Dag til mig, som bebreidede mig, at jeg uklog ikke havde benyttet det mig gunstige Øieblik, »Kongen lagde Dem jo lige i Munden«, sagde de, »at De skulde udbede Dem af ham noget Mere at leve af; han sagde jo selv tydeligt, at det var for Lidet, De havde, og at De nu skulde have det mere godt og beqvemt.«

»Hvor kunde jeg«, svarede jeg dem, »i det Øieblik, jeg her behandles, om jeg tør bruge det Udtryk, som

Gjest, i det Øieblik Kongen og Dronningen ere saa deeltagende, saa hjertelige mod mig, hvor kunde jeg da gribe et venligt sagt Ord og benytte mig deraf! det er maaskee ikke klogt, jeg bærer mig ad, men jeg kan ikke handle anderledes! finder Kongen, at jeg behøver lidt mere, end jeg har, saa vil han ogsaa af sig selv give mig det!»

Det var mig en Festdag den sjette September, og foruden min Konge var det de tydske Badegjester, der den Dag gav Beviis paa Deeltagelse. I Badesalen, ved Middagsbordet, medens jeg sad ved Kongens Taffel, udbragte de en Skaal for den danske Digter, hvis Skrifter de kjendte fra deres Hjem, men nu ogsaa selv havde lært at kjende; en af mine Landsmænd reiste sig og takkede i mit Navn for Skaalen. Saa Meget kan let fordærve et Menneske, gjøre ham forfængelig — men nei, man fordærvs ei derved, bliver ikke forfængelig, Sligt gjør just god og bedre, det lutttrer Tanken, og man føler Trang og Villie til at blive det værd.

Ved Afskeds-Audiensen skjænkede hendes Majestæt Dronningen mig, til en naadig Erindring om disse Dage paa F ö h r, en kostbar Ring, Kongen udtalte sig atter saa velvilligt, ædelt og deeltagende. — Med hele mit Hjerte sluttede jeg mig til de ophøiede To.

H e r t u g i n d e n af A u g u s t e n b o r g, hvem jeg daglig saae og talte med i det kongelige Hjem, indbød mig paa det Naadigste og Hjerteligste at lægge min Vei hjem over A u g u s t e n b o r g og blive der nogle Dage. Selv Kongen og Dronningen gjentog det for mig.

Jeg reiste altsaa fra F ö h r til A l s, vist en af de smukkeste Øer i Østersøen, det lille Land er som en blomstrende Have; de frodige Korn- og Kløvermarker staae indhegnede med Nøddehækker og vilde Roser;

ved Bønderhusene strække sig store Æblehaver, Skov og Banker vexle; snart har man det aabne Hav med Angelens Skovhøider, snart det smalle, en Flod lignende, lille Belt, og fra det smukke Slot strækker sig Haven ned til den bugtede Fjord. Jeg fandt den hjerteligste Modtagelse, fandt et smukt Familieliv; der taltes kun Dansk og det med dansk Tunge, ikke en Tanke om de kommende onde, mørke Tider, der skulde opgaae, vaktet hos mig. Hele fjorten Dage, under Afvexling af Kjøretoure og Vandringer i den rige Natur, blev jeg der og begyndte paa Romanen: »D e t o B a r o n e s s e r«. Hyggelige Aftener tilbragtes, de fleste ved Musik; K e l l e r m a n n opholdt sig her i flere Dage og spillede sine bløde, vuggende Phantasier, *Romanesca* og Alpemelodier. Hertuginde's Fødselsdag feiredes, »L i e d e r t a f e l« bragte under Fakkeltog deres Sang, paa Slottet var Bal og Festligheder; de augustenburgske Veddeløb, der altid vare satte i Forbindelse hermed og varede tre Dage, havde samlet, i Slot og By, en Mængde Mennesker; saa godt som hele den holsteenske Adel var her; ved Taflet reiste Hertugen sig og udtalte den danske Literaturs Betydning for Øieblikket, den Dygtighed og Sundhed, som viste sig der ligeover for den nyere tyske, og tog derved Anledning til at udbringe min, den tilstedeværende d a n s k e Digters Skaal. — Jeg saae da paa A u g u s t e n b o r g kun venlige, glade Mennesker, et lykkeligt Familieliv, fandt Alt saa dansk og syntes her hvilede en Fredens Aand over dette smukke Sted, og det var i Høsten 1844. — Hvor snart saae jeg ikke Alt anderledes!

XII.

I Foraaret 1844 havde jeg fuldendt det dramatiske Eventyr »L y k k e n s B l o m s t«, i hvilket jeg vilde vise, at det er ikke Kunstnerens udødelige Navn, ikke Kongekronens Glands, der gør Mennesket lykkelig, Lykken findes, hvor man glad i Livet elsker og er gjenelsket. Scenen er ganske dansk, et idyllisk solbelyst Liv, paa hvis Himmel som i en Drøm to mørke Billeder afspeile sig, den ulykkelige E w a l d s Liv og den i Kæmpeviserne tragisk besungne Prinds B u r i s. — Jeg vilde, i Sandhedens Navn og til Ære for vor Tid, vise, at den Tidsalder, som mange Digtere fremstille os i kun det skjønne Lys, var mørk og elendig. —

Jeg indleverede mit Stykke til den kongelige Theaterdirection. Her var J. L. H e i b e r g bleven ansat som æsthetisk Dommer og vist med Rette Een af største Betydning; men jeg var, som man veed, slet ikke dengang i hans Gunst. Efter at han i »e n S j æ l e f t e r D ø d e n« havde brugt »M a u r e r p i g e n« og »M u l a t t e n« til i Helvede at pine de Fordømte med, fik jeg i hans poetiske »D a n s k A t l a s« og »I n t e l l i g e n s b l a d e« endnu et Par Snert, og da jeg, af Føielighed mod een af Skuespillerne, for at skaffe denne et Stykke til en Sommerforestilling, efter hans Ønske indrettede »A g n e t e o g H a v m a n d e n« for Scenen, betegnede H e i b e r g det som: »transporteret umiddelbart fra Bogladen op paa Scenen, dette Arbeide, hvorpaa G a d e har ødslet sin følelsesfulde Musik!« — og vedblev dernæst at tale om Forfatterens »sædvanlige Mangel paa egen Opfindelse og paa Evne til at bringe fornuftig Sammenhæng i sine Characterer og Klarhed i den fremstillede I d e e (?). Alle Modsætninger, som skulle staae i organisk Bestemthed imod hinanden,

røres her sammen til en jevn Vælling, hvori hverken den ene eller den anden er kjendelig.« —

Jeg tør troe, at den Ugunst, jeg da stod i hos denne Digter og Smagsdommer, stillede mine Arbeider i et strengere Lys, end det vist ellers havde været Tilfældet; jeg troede, at personlig Uvillie ledede ham, og dette var mig piinligere, end at, som jeg snart erfarede, ogsaa dette Stykke blev forkastet; at staae i et spændt Forhold til en Digter, hvem jeg i saa Meget saa op til, og mod hvem jeg, efter min Overbeviisning, havde gjort Alt for at blive i venligt Forhold til, var mig uhyggelig. Ikke for at faae mit Arbeide frem, men for at komme i det Klare med vort Forhold, at nærme mig ham, skrev jeg H e i b e r g til, udtalte mig aabent, og jeg tør troe hjerteligt, jeg bad ham erklære mig tydeligt Grunden, hvorfor han maatte forkaste mit Stykke »L y k k e n s B l o m s t«, og om han bar Uvillie mod mig; efter at have modtaget mit Brev, aflagde han mig strax et venligt Besøg, som, da han ikke traf mig hjemme, jeg Dagen efter gjengjældte. Han boede paa F r e d e r i k s b e r g, jeg blev der paa det aller-venligste modtagen. Besøget og Samtalen hører vistnok til det Eiendommelige, men den bragte en Forklaring og, som det viste sig, en bedre Forstaaen; han fremsatte mig klart sine Grunde, hvorfor han forkastede dette Stykke, og disse vare fra hans Udgangspunkt meget rigtige, men ganske forskjellige fra mine, og vi kunde altsaa deri ikke mødes. Han erklærede, at han aldeles ingen Uvillie nærede mod mig, at han erkjendte mit Talent; jeg pegede tilbage paa hans tidligere Angreb paa mig, f. Ex. i hans Intelligensblade, at han nægtede mig »Opfindelse«, og jeg meente, at denne dog viste sig i Romanerne. »Men af dem har De ingen læst!«

sagde jeg, »De har selv sagt mig det.« — »Ja, det er Sandhed«, sagde han, »jeg har endnu ikke læst dem, men nu vil jeg!« — »De har senere«, vedblev jeg, »i Deres »D a n s k A t l a s« spottet over mig i min B a z a r og talt om mit Sværmeri for de deilige Dardaneller*) — men jeg har just i min Bog omtalt Dardanellerne som ikke smukke; det er derimod »Bosporus«, jeg var henrykt ved at see, men det synes De ikke at have lagt Mærke til, eller maaskee har De heller ikke læst den, De læser jo ikke store Bøger, sagde De en gang til mig!« — »Naa, det er Bosporus!« sagde han med sit særegne Smil, »ja det huskede jeg ikke, og seer De, det husker Folk ikke heller, og her var det kun om, at jeg vilde give Dem et Hib!« — Tilstaaelsen klang saa naturlig, saa eiendommelig for ham, jeg maatte smile, og da jeg saa saae ham ind i de kloge Øine, huskede paa, hvormeget Smukt han havde skrevet — kunde jeg ikke bære Nag eller Vrede. Samtalen blev nu livligere og friere; han sagde mig nogle venlige Ord, stillede mine Eventyr høit, bad mig oftere besøge sig, jeg skulde være velkommen. — Jeg har mere og mere forstaaet denne Digter-Natur, jeg vil troe, at han forstaaer

---

*) Man vil erindre Digtet der, om K r o n b o r g:

Muligt er Du slig en Nar,
 At hvad Andersen fortæller
 Om de skønne Dardaneller
 I sin tyrkiske Bazar
 Du med Undren grebet har,
 Mens Du tung af Inertie,
 Gik vort eget Sund forbi,
 Som ei mindre Blikket fryder,
 Og hvor ingen Klage lyder
 Fra det miskjendte Genie!

min, vi ere høist forskjellige, men gaae dog mod samme Maal.

De sidste Aaringer, i hvilke jeg har vundet og opnaaet saa meget Godt, har endmere bragt mig venlig Anerkjendelse af denne begavede Genius; men for at blive i Tidsfølge: »Eventyr-Comedien« kom paa Scenen og oplevede i Saisonens Løb syv Forestillinger og lagdes derpaa hen til Hvile, i det mindste under den Theaterregjering.

Tidt gjorde jeg mig det Spørgsmaal, er det mine dramatiske Arbejders særdeles Svaghed, eller er det fordi jeg er Forfatter til dem, at de bedømmes saa haardt og angribes ved hver Leilighed; for at komme efter dette, kunde jeg jo indlevere anonymt et Arbejde og lade dette gaae sin egen Gang; men var jeg istand til at tie stille? Nei, det var Alle enige om, at jeg ikke kunde, og den Mening kom mig til Gavn. Ved et kort Besøg paa Nysøe skrev jeg: »Kongen drømmer«, Ingen uden Excellencen Collin vidste, at jeg var Forfatteren; Heiberg, som netop paa den Tid i Intelligensbladene var streng mod mig, hørte jeg, interesserede sig særligt for det anonyme Stykke, ja, saa vidt jeg mindes, satte han det i Scene, dog maa jeg tilføie, at senere gav han det ogsaa en smuk hædrende Anmeldelse i de nysnævnte Intelligensblade, og det efter at han, som det synes, havde Formodning om, at det var af mig, Noget, næsten Alle betvivlede.

Et nyt Forsøg skaffede mig endnu en større Glæde og Morskab ved de Situationer, jeg kom i, de Domme og Udtalelser, jeg hørte; netop paa samme Tid som jeg havde min Nød med at faae »Lykkens Blomst« paa Scenen, skrev og indleverede jeg: »Den nye Barselstue«. — Dette lille Lystspil blev dengang

ganske udmærket spillet; Fru Heiberg var som »Christine« fuld af Liv og Lune, der gik en Friskhed, en Ynde ud over det Hele; det gjorde, som bekendt, særdeles megen Lykke. Her var det ogsaa Collin, der var indviet i Hemmeligheden, og ligesaa H. C. Ørsted; for ham, hjemme hos mig selv, læste jeg Stykket, og han glædede sig da og siden over den Roes, den i sig selv for stærke Beundring, dette lille Arbeide vandt; ingen Mennesker anede, at det var af mig. Da jeg efter første Forestilling gik hjem om Aftenen, kom en af vore unge, dygtige Critikere op til mig, han havde været i Theatret og udtalte nu paa det Stærkeste sin Glæde over det lille Lystspil; jeg var i stærk Bevægelse og frygtede ved Ord eller Mine at forraade mig, derfor sagde jeg strax: »jeg veed, hvem Forfatteren er!« — »Hvem er det?« spurgte han. »Det er Dem!« sagde jeg, »De er i saadan en Bevægelse, og Meget af hvad De siger, forraader Dem! gaae ikke til Nogen i Aften og tal, som De taler nu, saa er De røbet!« — Han blev ganske rød og overrasket, lagde Haanden paa Hjertet og forsikkrede, at han ikke var Forfatteren. »Jeg veed, hvad jeg veed!« sagde jeg leende, og undskyldte nu, at jeg maatte afsted; det var mig virkelig umuligt, længere at holde det ud, jeg maatte derfor tale, som jeg talte, og han anede ingen Svig. Hos Theaterdirecteur, Geheimeraad Adler kom jeg just i de Dage for at høre om »Lykkens Blomst«; »ja«, sagde han, »det er et meget poetisk Arbeide, men det er ikke af den Slags, vi ret kunne have Gavn af, nei, kunde De skrive et Stykke som: »Den nye Barselsstue«, det er fortræffeligt, men det er nu ganske udenfor Deres Talent, De er Lyriker, og har ikke det. Lune, den Mand har!«

»Nei desværre, det har jeg ikke!« svarede jeg, og nu roste ogsaa jeg »D e n n y e B a r s e l s t u e«. Aar og Dag gik det lille Stykke med samme levende Bifald, Ingen vidste Forfatteren, der blev gjettet paa H o - s t r u p, og det var mig ikke til Skade, senere nævnte Een og Anden ogsaa mig, men det blev ikke troet; jeg har selv været Vidne til, hvorledes de, som sagde Sligt, bleve viste til Rette, og eet af de Argumenter, man kom med, var: »Andersen kunde ikke tie stille, da Stykket gjør saa megen Lykke!« — »Nei, det vilde være mig umuligt!« sagde jeg og gjorde stille det Løfte, at jeg ikke vilde nævne mig som Forfatter, før det efter Aaringer var udspilt og ikke længere havde den Interesse, et saadant lille Arbeide i sin Nyhed kan have, og jeg har holdt Ord, først ifjor vedkjendte jeg mig det, ved at optage det i de samlede Skrifter, ligesom ogsaa »K o n g e n d r ø m m e r«. Flere Characterer i Romanen »O. T.« ligesom enkelte i »K u n e n S p i l l e m a n d«, f. Ex. P e t e r W i k, maatte kunde ledet paa Spor, at jeg var Forfatteren; i selve mine »E v e n t y r« troede jeg, man maatte finde nogen Humor, men det har man da ikke gjort, man fandt denne kun i »D e n n y e B a r s e l s t u e«. Det morede især H. C. Ø r s t e d, der iøvrigt af Alle var Den, som først udtalte og gjorde mig selv opmærksom paa Humorets Evne hos mig; han saae det i flere af mine tidligste Arbeider og i enkelte Træk ved min Personlighed. Da jeg 1830 fremtraadte første Gang med en Samling »D i g t e«, af hvilke flere før havde været trykte spredte ad, vilde jeg give hele Samlingen et Motto, men jeg kunde intet ret betegnende finde, saa lavede jeg selv et:

»Vergessene Gedichte sind neue!«

J e a n P a u l.

Og siden havde jeg den Morskab, at see andre Forfattere, Mænd af Læsning, citere samme af Jean Paul; jeg vidste, hvorfra de havde det, og Ørsted vidste det ogsaa. — Paa en Tid, hvor jeg virkelig led bitterlig under en altfor haard og næsten personlig Kritik, saa jeg tidt var ved at opgive mig selv, kom der Øieblikke, hvor Lunet, om jeg tør kalde det saa, løftede mig over den Bedrøvelse og Ynkelighed, jeg sank ned i, jeg saa vel mine egne Svagheder og Mangler, men ogsaa det stundom Taabelige og Komiske i den ofte fade Heglen og Hovmestereren; i et saadant Øieblik skrev jeg en Kritik over H. C. Andersen som Forfatter, den var meget skarp og endte med Opfordring til Studium og Taknemlighed mod mine Opdragere; jeg havde ikke blot gjengivet de sædvanlige Indvendinger mod mine Arbejder, men tillige omtalt et Par endnu, som jeg selv følte nok kunde gjøres, naar man vilde mig ret til Livs. Jeg tog det Skrevne med til H. C. Ørsted en Middag, en Kreds var der samlet, jeg sagde, at jeg bragte med en Afskrift af en ufor-skammet haard Recension og læste den op; man kunde ikke begribe, at jeg vilde skrive Sligt af, men man indrømmede, at den ogsaa var haard. — »Det er den«, sagde Ørsted, »man er for streng mod Andersen, men dog, jeg sidder og tænker paa, der er Noget i denne, et Par Indvendinger, som virkelig ere ganske slaaende, de vise et Blik ind i Dem!« — »Ja!« svarede jeg, »for den er ogsaa af mig selv!« og nu blev der en Overraskelse, en Latter og Spøg, de Fleste undrede sig over, at jeg ogsaa selv kunde skrive Sligt. — »Han er en sand Humoristiker!« sagde H. C. Ørsted, og det var første Gang, at det gik op for mig selv, at jeg havde Noget af denne Evne.

Alt som man bliver ældre, ihvor meget man end tumler sig om i Verden, bliver dog eet Sted det egentlige Hjem, selv Trækfuglen har sit bestemte Sted, hvorhen den altid søger, mit var, foruden hos H. C. Ø r s t e d, W u l f f s og Fru L æ s s ø e, det C o l l i n s k e Huus, det var og bliver det egentlige Hjem i Hjemmet. Behandlet som Søn, næsten opvoxet med Sønnerne og Døttrene, er jeg bleven et Led i Familien; et inderligere Sammenhold end i dette Huus har jeg aldrig kjendt; eet Led brast i denne Kjæde, og just i Tabets Time følte jeg, hvor fast jeg var voxet her, at jeg blev betragtet som eet af Børnene. Skulde jeg nævne et Exempel paa en Huusmoder, der ganske hengav sit eget J e g i sin Mand og sine Børn, da maa jeg nævne C o l l i n s Hustru, Søster til Botanikeren H o r n e m a n n og Enke efter Tænkeren B i r c k n e r.

I de sidste Leveaar var hendes Hørelse aftagen, og hun havde den Ulykke, snart at blive næsten blind; en Øienoperation blev foretagen, den faldt lykkelig ud, hun kunde alt i Vinteren begynde igjen at læse en Bog og var taknemlig glad derover, længtes forunderlig efter at see det første Foraarsgrønne, og hun saae det i sin lille Have. En Søndagaften forlod jeg hende glad og sund, om Natten blev jeg kaldt op, C o l l i n s Tjener bragte mig et Brev, C o l l i n skrev: »Min Kone er meget syg, alle Børnene ere samlede herude!« Jeg forstod det, jeg fløi afsted, hun sov stille, uden Smerte, ja som det syntes uden at drømme, det var den Godes Søvn, det var Døden, som nærmede sig saa stille, saa venligt; paa tredie Dag laae hun endnu saaledes i uafbrudt rolig Slummer, da gik der en Blegthed hen over Ansigtet, og hun var død.

Du lukked' Øiet for at samle ret
 Med Tanken i een Sum din hele Lykke,
 Vi saae et Blund, som Barnets blød og let,
 O Død, Du er jo Glands og ikke Skygge!

Aldrig havde jeg tænkt mig, at det at forlade denne Verden kunde være saa smertefrit, saa lyksaligt. Der kom en Andagt i min Sjæl, en Forvisning om Gud og Evigheden, som løftede dette Øieblik til et Moment i mit Liv; det var den første Dødsseng, jeg som Ældre havde staaet ved. Børn og Børnebørn vare samlede; i et saadant Øieblik er det helligt rundt omkring os. Hendes Sjæl var Kjærlighed, hun gik til Kjærlighed og Gud!

I Slutningen af Juli skulde ved Skanderborg Monumentet for Kong Frederik den Sjette afsløres, jeg havde efter Comiteens Anmodning skrevet Fest-Cantaten*), Hartmann satte den i Musik, og Studenter-Sangforeningen vilde udføre den; de Syn- gende ligesom Componist og Digter bleve naturligviis indbudne.

I smukke Bugter mellem de høie Banker med prægtige Bøge strækker sig Indsøen; hvor Christian den Fjerde i sine Barndomsaar legede Sømand, paa Slotsruinen er Kirken reist, og foran den staaer Monumentet, et Arbeide af Thorvaldsen. Der var meget Gemyt, vil jeg trøe, i det Hele, men meget lidt Orden, Folk brød ind over Skranken for bedre at høre, ingen Ting hørte man, Vinden bar Musik og Sang bort fra det egentlige Centrum, Talerens Smerte forsvandt i

---

*) Digte 1ste Deel Side 127.

Luften; det egentlige, for mig, smukkeste Moment var om Aftenen efter Afslørelsen af Monumentet; rundt om dette vare Begkrandse tændte, de kastede deres vaklende Skjær ud over Søen; inde i Skoven glimrede tusinde Lys, og Dandsemusiken klang fra Teltene; rundtom paa alle Banker, mellem Skovene og høit over disse, bleve i et Nu Festblus tændte, der lyste i Natten, som røde Stjerner. Der laae over Sø og Land en Fred, en Sommerduft, som Norden eier i sine deiligste Sommernætter. Skyggerne af hver, som gik mellem Monumentet og Kirken, glede svævende, store, hen ad dens røde Muur, som var det Aander, der toge Deel med i Festen,

Et kongeligt Dampskib var givet til at hjemføre Studenterne, og før Afreisen beredte Aarhus Borgere os, hjerteligt og velmeent, en Balfest, vi kom i lang Vognrække til deres By, men tidligere end de havde ventet os, og da vi skulde festligt modtages, bleve vi varede ad om at vente lidt; vi maatte i den hede Sol holde lang Tid udenfor Byen, Alt for Ærens Skyld, og da vi saa kom ind og paa Torvet, opstilledes vi i Rækker; de gode Borgere toge hver sin Student for at beverte ham og give ham et Hjem, H a r t m a n n havde alt tidligt en Indbydelse, jeg stod mellem de Opstillede, et Par Borgere, een efter anden, kom, bukkede, vilde vide mit Navn, og da jeg sagde det, spurgte de: »det er dog ikke Digteren?« jeg sagde »jo!« de bukkede igjen og gik, de gik Allesammen, ikke en eneste vilde have Digteren, eller maaskee, skal jeg troe, som man bag-efter høflig har sagt, de undte mig saa god en Vært, den allerbedste, saa at jeg tilsidst fik slet ingen; jeg stod forladt og ene, som paa Slavemarkedet en Sort,

hvem Ingen vil købe; jeg alene maatte tye til et Hotel udi den gode Stad A a r h u u s.

Hjem over Kattegattet gik det med Sang og Klang, Ungdoms Sind og Ungdoms Mod; K u l l e n løftede sine sorte Klipper, de danske Kyster stode saa friske og grønne med deres Bøgeskove, det var en Sangfart, en Vennefart for Componist og Digter. — Jeg vandrede hjem igjen til literair Virksomhed.

I Begyndelsen af Aaret var min Roman »I m p r o v i s a t o r e n« bleven oversat paa Engelsk af den bekjendte Forfatterinde M a r y H o w i t t og, som før sagt, optagen med stort Bifald; »O. T.« og »S p i l l e m a n d e n« fulgte efter under den fælles Titel: »*the life in Denmark*«, jeg var bleven en læst Forfatter i det store E n g l a n d; derfra var Skrifterne gaaet over til Amerika. Paa Tydsk og Svensk var tidligere de eneste Oversættelser af mine Skrifter; nu fulgte foruden disse nævnte ogsaa en hollandsk af Romanerne, og i Petersborg udkom paa Russisk, efter svensk Oversættelse: »I m p r o v i s a t o r e n«. Hvad jeg aldrig dristigt havde vovet at tænke mig muligt, opfyldtes, mine Skrifter syntes at staae under en Lykkestjerne, jeg kan ikke forklare det anderledes; de toge Flugt ud over Landene og fandt overalt Venner og mildere Dommere end i mit eget Fædreland, hvor de dog vare skrevne og læstes i Originalsproget. — Der er noget Opløftende og tillige Skrækkende i, at see sine Tanker gaae vidt omkring og ind i Menneskene; det er næsten ængsteligt saaledes at tilhøre Mange. Det Ædle og Gode bliver en Velsignelse, men vore Vildfarelser, det Onde, have ogsaa deres Spirer i sig, og uvilkaarligt paatrænger sig Tanken: Gud, lad mig aldrig nedskrive et Ord, hvorfor jeg ikke hos Dig kan gjøre Regnskab. En egen Følelse,

blandet af Glæde og Angest, fylder mig ved hver Gang min Lykke-Genius bærer min Digtning til et fremmed Folk.

Som et styrkende Bad for Aanden; som den Medea-Drik, der altid forynger igjen, er for mig Det at reise. Jeg føler en Trang dertil, ikke for at søge Stof, som en Recensent har troet og sagt, da han omtalte »E n D i g t e r s B a z a r«, og som siden er bleven efter-snakket af Andre; der ligger en Rigdom af Stof i mit eget Indre, dette Liv er for kort til at tømme dette Væld, men der hører Aands-Friskhed til at bringe det sundt og modent paa Papiret, og for mig er Reiselivet, som sagt, dette forfriskende Bad, hvorfra jeg ligesom yngre og stærkere vender tilbage. Ved fornuftig Oeconomie og ved Indtægten af mine Skrifter har jeg i de sidste Aaringer flere Gange været paa Reise. Erkjendelse, maaskee Overvurdering, men især Hjertelighed, Lykke og Glæde er i fuldeste Maal strømmet til mig derude, det kunde jeg dengang ikke sige om Hjemmet, og ved det hænger Hjertet; derude fik jeg et Solskin, som kun i enkelte Straaler kom til mig i mit Fædreland, hvor man meest havde Øie for mine Svagheder, idelig tillod sig at opdrage mig og forkuede mangan dygtig Spire hos mig, ja havde ødelagt den, om ikke fremmed Kjærlighed havde pleiet den, givet mig Selvstændighed og endelig, ved sin Udtalelse, Medfølelse og Vurdering overrasket og tvunget Hjemmets Folk til at agte min Digternatur. — Det er gaaet mig som Den, der i Hjemmet er Skumpelskud og Syndebuk, ude et forkjælet afholdt Barn; der løftede sig vel Sindet lidt, men indenfor Hjemmets Mure følte det da Haardheden og Lidelsen større.

Dog til Reisen igjen; den jeg her omtaler hører til

een af de, paa hvilke Gud forundte mig den største Erkjendelse og Glæde.

Jeg vilde igjen besøge I t a l i e n, det var for tredie Gang; jeg vilde kjende Syden ogsaa i sin varme Tid, og det var min Plan dernæst at gaae til S p a n i e n og hjem over F r a n k r i g.

Sidst i October 1845 forlod jeg K j ø b e n h a v n; altid før naar jeg reiste ud, tænkte jeg: »Gud, hvad vil Du paa denne Reise lade skee for mig!« Denne Gang var min Tanke: »Gud, hvad skeer med mine Venner her hjemme i den lange Tid, jeg er borte?« Og jeg følte en Angest: i eet Aar kan Liigvognen mange Gange kjøre ud af Porten, og hvilke Navne skulle skinne fra Kisterne! — Vi have den Talemaade, naar man pludselig føler en kold Gysen: »nu gik Døden over min Grav!« — Det er et koldere Gys, naar Tanken gaaer over vore bedste Venners Grave.

Jeg blev nogle Dage hos Grev M o l t k e p a a G l o r u p; Landlivet her holdt mig fast, og dette har selv i det sildige Efteraar noget poetisk smukt; naar Løvet er af Træerne, men Solen skinner paa det grønne Græs, og Fuglene quiddre, kan man tidt bilde sig ind, at det er en Foraarsdag; saaledes har vist den ældre Mand Øieblikke i sin Høst, hvor hans Hjerte endnu drømmer Foraar.

I min Fødeby, det gamle O d e n s e, blev jeg kun een Dag, jeg føler mig mere fremmed der, end i nogen af Tydsklants store Byer; som Barn var jeg eensom, har derfor ingen Barndomsvenner her; de fleste Familier, jeg her havde kjendt, ere døde, ganske nye Slægter gaae om i Gaderne, der ogsaa ere forandrede. Mine Forældres fattige Grave findes ikke mere, andre Døde ere igjen her nedlagte; Alt er forandret. — Jeg

gik een af mine Barndoms-Vandringer, ud til M a r i a-H ø i, der havde tilhørt den Iversenske Familie, denne selv var spredt ad, ubekjendte Ansigter viste sig for mig bag Ruderne. Hvor mange Ungdoms-Tænker bleve ikke vexlede her; en af de unge Piger, H e n r i e t t e H a n c k, som stille, med lysende Øine, dengang lyttede her til mine første Digte, da jeg som Discipel fra S l a g e l s e og senere som ung Student kom her, sad nu langt mere stille i det larmende Kjøbenhavn og havde derfra alt sendt sine første Skrifter ud i Verden, Romanerne »T a n t e A n n a« og »E n S k r i b e n t i n d e s D a t t e r«. Begge vare alt udkomne i Tydskland; den tydske Forlægger troede, at et Par Ord fra mig kunde være dem til Gavn, og jeg, den Fremmede, den maaskee alt for vel Modtagne, har indført den beskedne Piges Skrifter i Tydskland*). Hendes Barndoms Hjem ved Odense Canal, her hvor den første lille Kreds havde givet mig Hyldest og Glæde, besøgte jeg; Alt var mig nu der fremmed, jeg selv en Fremmed; heller ikke hende skulde jeg mere see, da jeg Aaret efter vendte hjem fra Reisen naaede mig Efterretningen, at hun i Juli (1846) var død; hun blev sine Forældre en kjærlig Datter, var et dybt poetisk Gemyt, og jeg har i hende mistet en trofast Veninde fra Barndoms-aarene, som med Interesse og søsterligt Sind fulgte mig i onde og gode Dage.

H e r t u g e n a f A u g u s t e n b o r g havde holdt sit Sølvbryllup, mellem de flere Danske, man hædrede med Indbydelse, var ogsaa jeg; der havde imidlertid da tydeligt viist sig en Gjæring, en Spænding, der stillede det hertugelige Huus i en Slags vaklende Stilling

---

*) See: Samlede Skrifter, XVIII, Side 117.

til dansk Interesse; uagtet min hele Virken laae og er udenfor det politiske Liv, vilde jeg dog helst undgaae at være Vidne til mulige Ord eller Yttringer, der kunde komme i Collision med min Danskhed, det laae mig ogsaa beqvemmere paa min Reise-Udflugt senere at tage over *G r a v e n s t e e n* og udtale min Tak for den venlige naadige Indbydelse, end at reise hen, atter tilbage og senere ud igjen. Jeg kom saaledes nu for første Gang til det smukt beliggende Jagtslot *G r a v e n s t e e n*, og blev som tidligere naadigt og hjerteligt modtagen, Intet mærkede jeg, der kunde støde dansk Sind og Hjerte; at de om Aftenen mellem andre Sange istemte »Schleswig-Holstein meerumschlungen«, antog jeg betydningsløst; i Familielivet taltes kun Dansk, og der udtaltes og fremhævedes for mig, hvor dansk just Hertugen var, hvilken Uret Kjøbenhavnerne i deres feilagtige Dom gjorde ham. Mindst anede jeg da, hvor snart Uveiret vilde bryde løs. — Jeg blev her hele fjorten Dage, det var, som om disse vare en Forberedelse paa al den Lykke og Velsignelse, der skulde møde mig, naar jeg kom til Tydskland. Egnen ved Flensborg Fjord er unægtelig en af de meest male- riske i det Slesvigske; her er store Skove, bjergagtige Høider og altid Afvexling med den bugtede Fjord og de mange stille Ferskvands-Søer. Selv Efteraarets svæ- vende Taager gav Landskabet noget end mere male- risk, noget fremmed for Øboeren, der kun i mindre Maalestok seer hos sig en saadan Natur. Der var smukt ude, der var velsignet inde; og her i festlig og fyrstelig Overflødighed blev til et af Eventyrene, der skildrer Savn og Nød, »d e n l i l l e P i g e m e d S v o v l s t i k- k e r n e«. Udgifveren af en dansk Folkekalender sendte mig tre forskjellige Træsnit og bad mig om jeg til eet

af disse vilde skrive ham en lille Historie, og jeg valgte Billedet med den fattige lille Pige, der sidder med Svovlstikkerne i Forklædet og holder et Bundt i Haanden.

Med Indbydelsen til oftere at vende tilbage til *Gravensteen* og *Augustenborg* forlod jeg et Sted, hvor jeg havde nydt lykkelige Dage; en tung, blodig Tid skulde gaae op herover; jeg har ikke havt Hjerte til at see disse Egne igjen — de sidste Toner, der klang for mig derfra, vare »Lotte ist todt!« — Prindsesserne af Augustenborg spillede den i ungdommelig Munterhed, Erindringen om hiin Tid og dens Efterklang er et smerteligt Echo — »todt! — todt!« — Men igjen til Reisen.

Til de gamle Venner i *Hamburg*, der besøgte, sluttede sig en ny, det var Maleren, den geniale *Speckter*; han overraskede mig med sine kjække, herlige Tegninger til mine Eventyr, han havde alt en heel Samling, og de ere senere komne i een af de tyske og i en engelsk Udgave; disse ere unegtelig de genialeste Billeder til Eventyrene. Det samme kjække Naturfriske, der aabenbarer sig i hvert af hans Arbeider og gjør det til et lille Kunstværk, udtaler sig i hele hans Personlighed. Han var da ikke gift, men Familiehjemmet, han var i, syntes mig et patriarchalsk Hjem; her var en gammel, hjertelig Fader, og begavede Søstre, som med hele deres Sjæl elskede Broderen. *Speckter* syntes opfyldt af mine Eventyr og gjennem disse at være mig inderlig god. Fuld af Liv og Spøg gik han en Aften med mig, jeg vilde i Theatret, og der var neppe meer end et Qvarteerstid til, at Forestillingen skulde begynde, vi kom forbi et rigt Huus. »Der maae vi først op, kjære Ven«, sagde han, »der boer en rig

Familie, Venner af mig, Venner af Deres Eventyr; Børnene vilde blive lykkelige!« — »Men Forestillingen begynder i Theatret!« sagde jeg. »Kun to Minutter!« svarede han og trak mig ind i Huset, nævnede mit Navn, Børnekredsen flokkede sig om mig. »Og nu fortæller De et Eventyr, kun et eneste!« Jeg fortalte eet og skyndte mig afsted for endnu betids at naae Theatret. »Det var et underligt Besøg!« sagde jeg. »Fortræffeligt!« jublede han, »ganske udmærket. Børnene ere opfyldte af Andersen og hans Eventyr, pludseligt staaer han midt i Kredsen, fortæller selv eet og — er borte, forsvunden! det er for de Smaa som et Eventyr selv! det vil just blive levende i deres Erindring!«

I O l d e n b o r g, Storhertugdømmet, ventede mig min egen lille Stue, hvor Alt var gjort hjemligt og hyggeligt for mig. Den tidligere nævnte Minister von E i s e n d e c h e r og hans aandfulde Kone, hvem jeg blandt alle Vennerne i Udlandet kunde regne blandt de meest deeltagende, ventede mig, hos dem havde jeg lovet at blive en fjorten Dage, men Opholdet her drog endnu lidt længere ud. Et Huus, hvori alle de bedste og meest Aandfulde i en Stad mødes, bliver altid et behageligt Opholdssted, og et saadant fandt jeg her. I den lille Stad er en stor Selskabelighed, og Theatret, hvor der da hverken gives Opera eller Ballet, hørte idetmindste dengang til de allerfortræffeligste i Tydskland. G a l l var da Theaterintendant, hans Dygtighed er noksom bekjendt, og af en stor og heldig Indflydelse viste sig Digteren J u l i u s M o s e n s Kaldelse til Medvirken. M o s e n, der for endeel ligner A l e x a n d e r D u m a s, har et noget afrikansk Ansigt med brune, funklende Øine, var, uagtet hans legemlige Liden, Liv og Aand; snart forstode vi hin-

anden og mødtes tidt. Ham skylder jeg, at jeg fik eet af Tydsklands classiske Stykker at see: Lessings Nathander Weise, hvis Titelrolle udførtes af Kaiser, en ligesaa tænkende og fortræffelig Skuespiller, som Forelæser.

Ogsaa Meyer, der saa interessant har skrevet om »Neapel und die Neapolitaner« traf jeg her atter; han gjorde sig bekjendt med mine øvrige paa Tydsk udkomne Skrifter og skrev Aaret efter i: »Jahrbücher der Gegenwart«, September og October Hefterne, en udførlig gennemgaaende Artikel: »Andersen und seine Werke«, der aander Kjærlighed, og viser Indsigt og Tænkning ved det Læste; det Hele tør vistnok kaldes en Roes for dansk Literatur, som det var af en stor Betydning for mig, men det syntes ikke, at Nogen her hjemme har lagt Mærke til dette ellers meget læste Skrift; aldrig er Anmeldelsen bleven nævnet, og jeg skulde troe, alene for Sammenligningen der mellem Heine, der havde den høieste Erkjendelse, og mig, der kun havde den i ringe Grad, den kunde her have været nævnet, som paafaldende, og saaledes har det vist ogsaa klinget for Læseren her om Heine og Andersen, at nævne de To sammen, men det var nu Tilfældet: »Beide Dichter haben »ein Verhältniss zur deutschen Romantik; aber Heine »steckt aus der Romantik, in deren Kranz er in guten »Stunden mit den schönsten Blüthen geflochten, in »der Prosa des Witzes herab; Andersen dagegen »nimmt den substantiellen Inhalt, den die neueste »Schule im Gegensatze zu der selbstsüchtigen Roman- »tik fordert, in die beiden Dichtungsarten, die er vor- »zugsweise kultivirt, in die Romane und das Märchen, »auf, ohne jedoch die kranke Seite dieser Schule: das

»philosophische Construiren und den politischen Tendenz zu adoptiren; er weiss nicht von Hegel, will auch »Nichts von ihm wissen, weil die graue Theorie seiner kindlichen, ächten Dichternatur widerstrebt; — —«

Capelmesteren P o t t og min Landsmand, Maleren J e r n d o r f, hørte til mine tidligere Venner, hver Dag knyttedes iøvrigt nye Bekjendtskaber; ved Ministeren v. E i s e n d e c h e r, i hvis Kreds jeg havde mit Hjem, aabnedes mig alle Huse; Storhertugen modtog mig med Deeltagelse og Naade, alt Dagen efter min Ankomst blev jeg indbudt her til Hofconcert og senere flere Gange til Taffels.

I v. E i s e n d e c h e r s Huus og hos Geheimeraad B e a u l i e u s havde jeg et Par Gange læst paa Tydsk mine Eventyr, og idet jeg lagde min danske Sjæl i Udtrykket, og ved Eventyret den bløde Udtale i min Mund maaskee bidrog til at forhøie det Naive, som idetmindste er søgt at gjengives i Oversættelserne, fandt man en særegen Interesse i at høre mig selv foredrage disse. For Storhertugen, i en udvalgt Kreds, men dog den største, jeg endnu ude havde læst for, gav jeg, som eengang tidligere ved Hoffet i Weimar, i et fremmed Sprog mine Eventyr; og overalt siden hos Vennerne i T y d s k l a n d vovede jeg det oftere og altid følte man, tør jeg troe, Interesse ved at høre mig selv forelæse disse smaa Historier. Den fremmede Udtale kan bedst tillades ved Læsningen af et Eventyr, det Fremmede grændser her til det Barnlige, der giver Forelæsningen en for denne Digtning naturlig Colorit. Jeg saae overalt de betydeligste Mænd, de meest aandfulde Qvinder med Interesse følge mig.

Anmelderen i »Jahrbücher der Gegenwart« siger:

»Man hat A n d e r s e n Eitelkeit vorgeworfen, weil

»er nicht müde wird dieselben Märchen immer wieder
»vorzulesen und von seinen Poesien zu sprechen. Allein
»gutmüthig, wie er ist, mag er einerseits den vielfachen
»Bitten, die allerwärts an ihn ergehen, selbst auf Ge-
»fahr grosser Ermüdung nicht entgegen sein; ein Mär-
»chen erzählen oder lesen ist ja ein so Kleines und
»Leichtes; wie ein artiges Lied immer wieder zu singen
»wird, will ein Märchen immer wieder erzählt sein und
»kommt erst e i n s an die Reihe, so folgen leicht noch
»ein Paar nach. Andererseits hören andere Dichter sich
»auch gern lesen, zumal wenn sie, wie A n d e r s e n,
»gut fortragen und Beifall finden; dichleibige Manu-
»scripte finden aber nicht leicht ein so williges Publi-
»cum. Auch andere Dichter reden sehr gern von ihren
»Werken, und für Alles, was ausser ihrem Kreise liegt,
»nur wenig Sinn zeigend, kehren sie gern im Gespräch
»zu ihrem Ich zurück; sie sind nur klüger und wissen
»besser den S c h e i n der Eitelkeit zu meiden.«

Jeg var endnu i O l d e n b o r g, og det var allerede blevet Vinter. Engene der stode under Vand og dannede store Søer om Staden, bar tyk Iis, Skøiteløberne fløi hen over den, og jeg var som voxet fast til den kjære Stad Oldenborg hos de gjestfrie Venner, Dage og Aftner glede saa hurtigt hen i aandfuldt Selskabsliv, ved Læsning, Musik, Skuespil og Samtaler; en lille Anecdote, vist ikke før optegnet, jeg hørte her og som rørte mig og knytter sig til den ulykkelige danske Dronning C a r o l i n e M a t h i l d e s Historie, maa jeg vedlægge disse Blade. En ældre Dame ved Storhertugens Hof fortalte, at hendes Fader havde været med i Ambassaden, der fra England afhentedé C a r o l i n e M a t h i l d e, C h r i s t i a n d e n S y v e n d e s Dronning; ombord paa Skibet fik de i Nordsøen en Storm; det

danske og engelske Flag, der forenet i eet vaiede paa Skibet, blev ved et Vindstød revet af Stangen og flængt i to Stykker, hvert Flag for sig; det var som et ondt Varsel, og Taarerne kom C a r o l i n e M a t h i l d e i Øinene, men saa greb hun i Hast de adskilte Stykker, fik Naal og Traad og satte sig ned paa Dækket, medens Søen sprøitede derop, og selv syede hun Flagene sammen til eet.

Et Træk af M o s e n s lille Søn rørte mig; han havde med stor Opmærksomhed hørt mig læse et Eventyr, og derfor da jeg Dagen før min Afreise kom at sige Levvel, og Moderen sagde, at han skulde give mig Haanden: »der gaae maaskee mange Tider før Du seer ham igjen!« brast Drengen i Graad, og om Aftenen da M o s e n kom i Theatret til mig, sagde han: »min lille E r i k eier to Tinsoldater, han har givet mig den ene til Dem at tage med paa Reisen!« og den fulgte med; i Historien om »det gamle Huus« har jeg tænkt paa lille Eriks Tinsoldat. M o s e n skrev til mig, foran i sin: »Johan af Østerrig:«

Kam ein Vogel einst herüber,
Von der Nordsee wüsten Strand,
Singend zog er mir vorüber,
Märchen singen durch das Land;
Fahre wohl! bring deine Lieder
Und dein Herz den Freunden wieder.

Afreisen kunde nu ikke længere udsættes, Julen nærmede sig, og denne vilde jeg i Aar tilbringe i B e r l i n; men hvad er Afstanden i vor Tid, fra H a n n o v e r til B e r l i n gik jo Dampvognen i een Dag! Jeg maatte afsted fra Oldenburg, fra alle Kjære der.

Da jeg forrige Gang var i B e r l i n, blev jeg, som

Forfatter til »I m p r o v i s a t o r e n«, indbudt i »d e t i t a l i e n s k e S e l s k a b«, hvor kunde, som havde været i Italien, kunde faae Adgang, her saae jeg første Gang R a u c h, der ved sin kraftige, mandige Skikkelse og sit sølvhvide Haar ligner noget T h o r v a l d s e n, dengang blev jeg ikke forestillet ham, og jeg vovede ikke selv at presentere mig; heller ikke i hans Atelier, hvilket jeg som andre Fremmede besøgte, fik jeg talt med ham; men da han, i Selskab med Museets Directeur, O l f e r s, gjestede Kjøbenhavn, mødtes vi der i den preussiske Gesandts Huus og lærte at kjende hinanden; nu altsaa i B e r l i n gik jeg strax til ham, han havde siden vort Møde læst de fleste af mine Skrifter og var især opfyldt af mine Eventyr; han trykkede mig i sine Arme, udtalte en altfor høi Roes over mig som Digter, men ærligt meent, tør jeg troe; et saadant Øiebliks Vurdering eller Overvurdering hos Geniet udsletter mange mørke Skygger i Sindet. Af R a u c h fik jeg mit første Velkommen i B e r l i n, han sagde mig, hvilken stor Kreds af Venner jeg havde i P r e u s s e n s Hovedstad, og jeg maatte snart erkjende Sandheden; det var de ædlest i Sindet, som de første af Rang i Kunst og Videnskab, der kom mig imøde: A l e x a n d e r H u m b o l d t, F y r s t R a d z i w i l, S a v i g n y og saa mange Uforglemmelige. Alt forrige Gang jeg var her, havde jeg søgt Brødrene G r i m m, men var dengang ikke kommen vidt med Bekjendtskab; jeg havde da intet Anbefalingsbrev bragt med, idet man sagde mig, og jeg selv troede det, at kjendte Nogen mig i B e r l i n, saa maatte det være Brødrene G r i m m; jeg opsøgte deres Bopæl; en Tjenestepige spurgte mig, hvem af de To jeg vilde tale med. »Den, som har skrevet meest!« sagde

jeg, idet jeg dengang var uvidende om, hvem af dem der havde været meest virksom ved Udgivelsen af Folke-Eventyrene. »J a c o b er den Lærdeste!« sagde Pigen; »ja, saa før mig til ham!« — Jeg kom ind i Stuen; og J a c o b G r i m m med det kloge, characteristiske Ansigt stod for mig.

»Jeg kommer til Dem uden Anbefalingsbrev, idet jeg haaber, at mit Navn er Dem ikke ganske fremmed!«

»Hvem er De?« spurgte han. Jeg sagde det, og J a c o b G r i m m sagde halv forlegen: »Jeg veed ikke, at jeg har hørt Deres Navn. Hvad har De skrevet?«

Nu blev jeg forlegen, nævnede mine Eventyr.

»Jeg kjender dem ikke!« sagde han; »men siig mig et andet af Deres Skrifter, saa har jeg vist hørt det nævne!«

Jeg nævnede »Improvisatoren« og endnu et Par af mine Bøger, han rystede med Hovedet, jeg følte mig ganske ilde ved det. »Hvad maa De troe om mig!« begyndte jeg, »saaledes, som vildfremmed at komme ind til Dem, saaledes selv at regne op, hvad jeg har skrevet! — men De maa kjende mig! jeg veed en dansk Samling Eventyr af alle Nationer, udgivet af M o l b e c h og dediceret Dem, i den staaer i det mindste eet Eventyr af mig!«

Godmodig, men forlegen, som jeg selv var det, sagde han: »Ja, den Bog har jeg ikke læst! Men det glæder mig at kjende Dem; maa jeg føre Dem til min Broder W i l h e l m!«

»Nei, Tak!« sagde jeg og ønskede bare at komme bort, det var gaaet mig galt nok hos den ene Broder, saa jeg ikke havde Lyst at prøve det samme hos den anden; jeg trykkede hans Haand og skyndte mig afsted; nogle Uger efter i Kjøbenhavn, idet jeg der

netop pakkede ind i min Koffert for at reise til Provindserne, traadte J a c o b G r i m m i Reiseklæder ind til mig, han var kommen til Kjøbenhavn, netop stegen i Land og paa Veien til Hotellet, da han kom forbi min Bopæl, var han strax gaaet op til mig, for: »nu kjendte han mig!« sagde han; hjerteligt trykkede han min Haand og saae mildt paa mig med sine kloge Øine; Postkarlen, der skulde hente mit Tøi, traadte i det samme ind, jeg havde kun faa Minuter, og Sammentræffet i Kjøbenhavn blev saaledes lige saa kort, som det i B e r l i n; men nu kjendte vi hinanden, nu vare vi gamle Bekjendte, der atter mødtes.

J a c o b G r i m m er een af de Personligheder, man maa elske og slutte sig til; ogsaa hans Broder lærte jeg nu at kjende og skatte. En Aften hos Grevinde B i s m a r k - B o h l e n læste jeg eet af mine Eventyr; i Kredsen her lyttede Een især med synlig Deeltagelse, udtalte sig klogt og eiendommeligt, det var W i l h e l m G r i m m.

»J e g havde dog nok kjendt Dem, dersom De var kommen ind til mig, sidst De var her!« sagde han.

Senere samledes jeg næsten daglig med begge disse to begavede, elskværdige Brødre; de Kredse, i hvilke jeg kom, syntes ogsaa at være deres, og det var mig en Lyst og en Glæde, at de lyttede til mine Eventyr, at de med Deeltagelse fulgte mig, de, hvis Navne ville evigt staae, saalænge »tydske Folke-Eventyr« læses. — Det havde under mit forrige Ophold i B e r l i n forstemt mig, at G r i m m slet ikke kjendte mig, og naar derfor den Tid Nogen stærkt udtalte, hvor kjendt og vel optagen jeg var i B e r l i n, rystede jeg med Hovedet og gav min Tvivl med de Ord: »G r i m m kjendte mig aldeles ikke!« — Nu var det opnaaet!

Tieck var syg, kunde Ingen see hos sig, sagde man, men da han fik mit Kort, sendte han mig strax Brev og ordnede et lille Festmaaltid, hans Broder, Billedhuggeren Tieck, Historikeren Raumér samt Steffens Enke og Datter vare med mig de eneste Gjester. Det var sidste Gang, vi samledes; et Par glade, levende Timer fløi; aldrig glemmer jeg siden den Musik, der laae i hans Tale, den Inderlighed, der straalende ud af hans kloge Øine, hvis Ild ikke ved Alderen slukkedes, men vandt i Glands. — »Alferne«, et af de skjønneste Eventyr, der er digtet i vor Tid, formaaer, om Tieck ikke havde skrevet Andet, at bære hans Navn til Udødeligheden. — Som Eventyrfortæller bøiede jeg mig for ham, den Ældre, Mesteren, han, som var den første tydske Digter, for mange Aar tilbage, der først trykkede mig til sit Bryst, som var det en Indvielse, at vi skulde vandre de samme Veie.

De ældre Venner maatte alle besøges, Antallet af de nye voxte hver Dag, Indbydelser fulgte; der hører ordenligt legemlige Kræfter til at udholde saa megen Velvillie! Henved tre Uger blev jeg i Berlin, og Tiden syntes ligesom at flyve hurtigere ved hver Dag, der gik, men jeg overanstrengedes, jeg var tilsidst legemlig og aandelig træt! jeg kunde kun vente Ro og Hvile ved igjen at komme paa Jernbanen, idet jeg fløi gennem Landene. —

Og dog midt i denne Suus og Tummel, i alt dette Overmaal af Godhed og Interesse for at gjøre mig mit Ophold her behageligt, stod een Aften tom, ubesat, een Aften, hvor jeg pludseligt følte Eensomheden i sin trykkende Skikkelse. Det var Juleaften. Netop den Aften, jeg med Barnets Sind saae i Festglands, hvor det hører til, at jeg maa see Juletræet, glæde mig

over Børnenes Glæde, see de Ældre blive Børn igjen — Netop denne Aften, som jeg siden hørte af de Mange, der gjestfrit og gjerne saae mig, Enhver troede, at jeg forlængst havde taget Indbydelse, hvor jeg helst vilde være, sad jeg ganske alene i min Stue i Hotellet og tænkte paa Hjemmet i Kjøbenhavn. J e n n y L i n d var i B e r l i n, M e y e r b e e r havde, som han tidligere udtalte for mig, sat igjennem, at hun var optraadt her, hyldet og beundret lød overalt hendes Roes, ikke blot Kunstnerindens, men Qvindens, begge i een forenet vakte en Begeistring, en Enthusiasme, saa Theatret formeligt bestormedes, naar hun sang. I alle Byer, paa alle Steder, hvor jeg kom, taltes om hende, dog denne Tale behøvedes ikke, hun var dybt i min Tanke, og det havde længe været min deiligste Phantasie, at tænke mig Juleaften tilbragt hos hende, jeg var forvissat om, at var jeg paa den Tid i B e r l i n, skulde jeg denne Festaften være i hendes Selskab. Det var mig en saadan fix Overbeviisning, at jeg afslog alle Indbydelser af Vennerne i B e r l i n, og da saa Aftenen kom, — var jeg ikke indbudt af J e n n y L i n d, og sad ganske eensom i Hotellet, følte mig saa forladt, aabnede Vinduet, saae op i Stjernehimlen, den var mit Juletræ; jeg var saa blød i Sindet, Andre vilde maaskee kalde det sentimental, de kjende Navnet, jeg kjender Stemningen. Morgenen derpaa var jeg ærgerlig, barnagtig ærgerlig over min spildte Juleaften, og jeg sagde J e n n y L i n d, hvor trist jeg havde tilbragt den. »Jeg troede, De var hos Prindsen og Prindsesser!« sagde hun; da fortalte jeg hende, at jeg havde afslaaet alle Indbydelser for at være hos hende, og at Det havde jeg glædet mig til

i lang, lang Tid, ja derfor var jeg netop i Julen kommen til Berlin.

»Kind!« sagde hun smilende, strøg sin Haand hen over min Pande, loe af mig og sagde, »det faldt mig aldrig ind, jeg var desuden buden ud, men nu maae vi gjøre Juleaften om, nu skal jeg lade Træet tænde for Barnet! Nytaarsaften staaer Juletræet hos mig!« Og netop Aarets sidste Aften stod for mig alene hos hende et lille Træ med Lys og Stads; J e n n y L i n d, hendes Ledsagerinde og jeg vare hele 'Kredsen. Vi tre Børn fra Norden vare samlede Sylvester-Aften. Jeg var Barnet, for hvem Juletræet var tændt; det var som Børns Legen »komme Fremmede«, vi fik alle Anretninger som ved stort Selskab, Thee, Iis og endelig Aftens-Bord; J e n n y L i n d gav en stor Arie og et Par svenske Sange, det var en ganske festlig Soirée, og jeg fik alle Juletræets Foræringer. Vor stille festlige Aften rygtedes og blev omtalt i Avisen, de to Børn fra Norden, J e n n y L i n d og A n d e r s e n, begge under Juletræet, stod der omtrent.

En lille Historie, et Bidrag til hendes Triumph, blev jeg indviet i. En Morgenstund saae jeg fra mit Vindue, »Unter den Linden«, stod, halv skjult af Træet nærmest Huset, en Mand, noget fattigt klædt, han tog en Kam op af Lommen, satte sit Haar, glattede Halsdugen og børstede Kjolen med Haanden. Jeg kjender den undseelige Armod, der trykkes af de fattige Klæder; min Interesse var alt vakt for ham. Et Øieblik efter bankede det paa min Dør, og samme Mand traadte ind til mig; det var Naturdigteren B—, der kun er en fattig Skrædder, men et ægte poetisk Gemyt, R e l l s t a b, K l e t k e og flere Forfattere i B e r l i n havde i Bladene hæderligt omtalt ham, sagt, at der i hans

Digte var noget Sundt og religiøst Inderligt. Han havde læst, at jeg var i Berlin og kom derfor at besøge mig. Vi sad i Sophaen sammen, og han udtalte en saa elskværdig Nøisomhed, et saa ufordærvet godt Gemyt, at det gjorde mig ondt, at jeg ikke var rig, for ret at kunne gjøre Noget for ham. At han i al sin Nøisomhed var trængende, saae jeg, Penge skulde han have, men det Lidet, jeg kunde give, skammede jeg mig ved at byde ham, det maatte idetmindste derfor komme under en modtagelig Form. Jeg spurgte ham, om jeg turde indbyde ham til at høre J e n n y L i n d.

»Jeg har hørt hende!« sagde han med et Smil. »Ja, jeg havde jo ikke Penge til at kjøbe Billet, men saa gik jeg hen til Formanden for Statisterne og spurgte, om jeg ikke en Aften kunde blive Statist i »Norma«, og man antog mig; jeg blev klædt som romersk Kriger, fik et stort Sværd ved Siden og kom ind paa Theatret, hørte hende bedre end Alle andre, jeg stod tæt ved hende, ak, hvor sang hun! hvor spillede hun! jeg kunde ikke lade være, jeg maatte græde derved, men det maatte man ikke, Formanden forbød det, han blev vred og vilde ikke oftere lade mig komme med, thi man tør ikke græde paa Theatret.«

J e n n y L i n d førte mig til Madam Birch-Pfeiffer. »Hun har lært mig Tydsk«, sagde hun, »hun er mig som en god Moder! De skal lære at kjende hende!« Jeg glædede mig dertil. Paa Gaden satte vi os op i en Droschke, den verdensberømte J e n n y L i n d i en Droschke, vil Enkelte sige som det blev sagt i Kjøbenhavn, da man engang mødte hende saaledes kjørende med en ældre Veninde; »det er upasende for J e n n y L i n d at kjøre i Droschke, det Ene maa dog svare til det Andet!« Hvor underligt

tidt Begrebet om det Passende fremstiller sig, saadanne Hverdagslivets Smaaligheder falde aldrig den sande Storhed ind. — Thorvaldsen sagde engang paa Nysøe, da jeg derfra vilde tage ind til Byen med Dagvognen: »jeg tager med Dem!« og nu lød: »det passede sig ikke, Thorvaldsen med Dagvogn!« — »Men Andersen kjører jo ind med den!« sagde han uskyldig i sin Tanke; »det er noget Andet!« maatte jeg sige ham, Thorvaldsen med Dagvogn, det vilde forarge; det havde det allerede, at Jenny Lind sad i en Droschke; dog nu i Berlin kjørte hun med mig i en saadan, som vi tog paa Gaden, og kom til Madam Birch-Pfeiffer. Jeg vidste om denne Kunstnerindes Dygtighed som Skuespillerinde, kjendte hendes næsten Scribeske Talent til at gjengive i dramatisk Form, hvad der er voxet frem paa Romanens Grund, vidste den Haardhed, Critiken havde næsten altid øvet mod den høitbegavede Kone, det forekom mig ogsaa i det første Øieblik, som om dette — og ganske naturlig — havde givet hende et lille Bitterheds-Smiil, jeg fornam det i hendes Hilsen. — »Jeg har endnu ikke læst Deres Bøger, men jeg veed, Critiken er altid Dem saare gunstig! det kan jeg ikke glæde mig ved!«

»Han er mig som en god Broder!« sagde Jenny Lind, og lagde min Haand i hendes, og Madame Birch-Pfeiffer bød mig hjertelig og ærlig velkommen, hun var Liv og Lune; da jeg næste Gang kom til hende, sad hun midt i Læsningen af »Improvvisatoren«, og jeg følte, at jeg havde een Veninde mere.

Under mit Ophold i Berlin nød jeg den Lykke flere Gange at modtages af Prindsessen af

Preussen, Søster til den nuregjerende Storhertug af Weimar, hun boede saa hyggeligt og dog som i et Fee-Palads; den blomstrende Vinterhave, hvor Kilden pladskede mellem Mosset foran Statuens Fod, førte ind til Værelserne, hvor de venlige Børn og den aand- og hjertefulde Fyrstinde tidt modtog mig. Een Formiddag læste jeg hos hende et Par af mine Eventyr, hendes kongelige Gemal lyttede til, ogsaa Semilassos Forfatter, Fyrst Pückler-Muskau, var tilstede.

Et smukt i Fløiel indbundet Album, paa hvis første Blad findes Billedet af den Fløi i Palaiet, hvor jeg her havde været, og med hendes nedskrevne Navn til Erindring, skjænkede hun mig ved Afskeden; det er ikke blot det Givne, der har en Betydning, men det er Maaden, det gives paa, som hæver dets Værd.

Strax ved min Ankomst til Berlin nød jeg den Ære at blive tilsagt til det kongelige Taffel; jeg fik Plads ved Siden af Humboldt, hvem jeg kjendte bedst, og ikke blot ved hans aandelige Betydning og hans elskelige jevne Væsen, men ved hans uendelige Velvillie mod mig, fik endnu mere kjær; Kongen modtog mig høist naadig, sagde, at han under sit Ophold i Kjøbenhavn havde spurgt efter mig og hørt, at jeg var bortreist; han udtalte en stor Interesse for min Roman: »Kun en Spillemand« og tilføiede, at han, efter at have læst denne Bog, altid naar han saae Storken, tænkte paa den stakkels Christian; Episoden med Storkens Død havde dybt rørt ham; ogsaa Dronningen udtalte sig med samme Mildhed og Naade; senere havde jeg den Lykke en Aften at blive indbudt til Slottet i Potsdam, en Aften for mig saa rig og uforglemmelig; her var, med Undtagelse af de to op-

vartende Hofdamer og Kammerherrer, alene Kongen, Dronningen, Humboldt og jeg; ved samme lille Bord, hvor de sad, fik jeg Plads, netop den samme, sagde Dronningen, hvor Oehlenschläger havde siddet og forelæst sin Tragedie *Dina*; jeg læste fire Eventyr: *Grantræet*, *den grimme Ælling*, *Toppen og Bolden* og *Svinedrengen*; Kongen var saa livlig, saa deeltagende, udtalte sig saa' klogt og aandfuldt; fortalte ogsaa, hvor smuk han havde fundet den danske Skov-Natur, hvor fortræffelig i Kjøbenhavn Udførelsen havde været af Holbergs »politiske Kandestøber«. Der blev saa gemytligt, saa godt i den kongelige Stue, milde Øine saae paa mig, jeg følte, man var mig god, ja alt for god! — Da jeg ud paa Natten kom til mit eget Kammer, var min Tanke saa opfyldt af denne Aften, mit Sind saa bevæget, at jeg ikke kunde sove; Alt forekom mig eventyrligt; hele Natten klang fra Taarnet Klokkespillet, den liflige Musik sluttede sig til mine Tanker; i Lykke bliver man god og from.

Endnu et Beviis paa Kongen af Preussens Naade og Godhed mod mig modtog jeg Aftenen før min Afreise. Jeg erholdt Ridderordenen af den røde Ørn, tredie Classe. Sligt Hæderstegn glæder Enhver, der faaer det, jeg tilstaaer ærligt, at jeg i høi Grad følte mig glad derved; jeg saae deri et tydeligt Tegn paa den ædle, oplyste Konges Godhed for mig; mit Hjerte var opfyldt af Taknemlighed. Det var den første Orden, der tildeelttes mig, og jeg fik den just paa min Velgjører Collins Fødselsdag, den sjette Januar; denne Dag har nu en dobbelt festlig Betyd-

ning for mig. Jeg var usigelig glad og bad: Gud glæde det kongelige Sind, der saaledes vilde glæde mig.

I en hjertelig Kreds, meest af unge Venner og Veninder, tilbragtes den sidste Aften, min Skaal blev drukken, et Digt: »D e r M ä r c h e n k ö n i g« frem-sagt; seent paa Natten kom jeg hjem for i den tidlige Morgen at være paa Jernbanen. — I W e i m a r skulde jeg igjen samles med J e n n y L i n d.

I »d a s M ä h r c h e n m e i n e s L e b e n s«, der blev skrevet og sluttet paa denne Reise, hvor altsaa Indtrykkene vare friske, min Følelse endnu stærkt vibrerende, siger jeg ved Afreisen herfra, og jeg maa gjentage Ordene: jeg har her fortalt en Deel af de utallige Beviser paa Naade og Godhed mod mig i B e r l i n og føler mig som Den, der fra en stor Forsamling modtager til et vist Øiemed rige Summer, det bliver en Trang da, at aflægge Regnskab for det Modtagne, sige hvad man har faaet; Gud give mig Kraft til at kunne det nu, jeg har modtaget Opmuntringens Sum i saa rig Fylde.

Efter et Døgns Reise var jeg alt i W e i m a r hos den ædle A r v e s t o r h e r t u g. Den uendelige Naade, jeg under dette mit Ophold daglig modtog af det w e i m a r s k e s t o r h e r t u g e l i g e H u u s, har jeg ikke Ord for at udtale, men hele mit Hjerter er fuldt af Hengivenhed. Ved Hoffesterne, ved det hyggelige Familieliv, lærte jeg at skatte det ædleste Sind mod mig, det var en maanedlang Søndagsfest; B e a u l i e u hyggede om mig med en Broders Sind; ufor-glemmelig bliver mig de stille Aftentimer hos ham, hvor Vennen udtalte sig for Vennen; den kloge, dygtige S c h ö l l som ogsaa S c h o b e r sluttede sig til disse. Den aandsfriske, værdige, gamle Fru v o n S c h w i n d-

ler, en trofast Veninde af Jean Paul fra hans Ungdomstid, mødte mig med Deeltagelse, moderlig Hjertelighed og de kjære Ord: at jeg mindede hende om denne store Digter! Hun fortalte saa Meget om ham, der for mig var fremmed og nyt; Jean Paul, eller, som han egentlig hed Friederich Richter, var i de unge Aar saa fattig, at han for at faae Papir til at skrive sit første Værk paa, maatte fortjene Pengene til det ved at afskrive Exemplarer af »Dorfzeitung« for Bønderne i Landsbyen, hvor han boede; det var Digteren Gleim, sagde hun, der først blev opmærksom paa ham og skrev til hende om denne unge, begavede Mand, som han havde indbudt til sig og sendt 500 Thaler, som han nok kunde behøve. — Fru von Schwindler havde levet her i Weimar i dets Glories Dage; ved Hoffet her om Aftenen samledes hun da med Wieland, Herder og Musäus; om disse, om Goethe og Schiller i Samlivet her havde hun en Rigdom at fortælle. — Eet af Jean Pauls Breve til hende, forærede hun mig og tilføiede de Ord:

»— Nach der Richtung, welche die Tages-Literatur
»meistens jetzt in Deutschland genommen hat, erwar-
»tete ich kaum auf meinem Lebenswege noch einer so
»schönen geistigen Verwandtschaft zu begegnen, als
»die ist, welche Hr. Andersen unbestritten mit
»Jean Paul hat.« — —

Jenny Lind kom til Weimar, jeg hørte hende ved Hofconcert og i Theatret, besøgte med hende de Steder, der ved Schiller og Goethe ere blevne hellige; vi stode ved deres Kister, hvorhen Cantsler Müller havde ført os; den østerrigske Digter Rollet, som her første Gang mødte os, skrev siden et

smukt Digt herom, der bliver mig et synligt Tegn om denne Time og dette Sted; man lægger jo kjære og smukke Blomster ind i sine Bøger, som en saadan lægger jeg her hans Vers.

Weimar am 29. Juni 1846.

Mährchenrose, die Du oftmal
mich entzückt mit süßem Duft,
Sah Dich ranken um die Särge
in der Dichterstengruft!

Und mit Dir an jedem Sarge
in der todtenstillen Hall
Sah ich eine schmerzenthückte,
träumerische Nachtigall.

Und ich freute mich im Stillen,
war in tiefster Brust entzückt,
Dass die dunklen Dichtersärge
spät noch solcher Zauber schmückt.

Und das Duften deiner Rose
wogte durch die Todtenhall
Mit der Wehmuth der in Trauer
stummgewordenen Nachtigall.

I en Aftenkreds hos den aandfulde Froriep mødtes jeg første Gang med Berthold Auerbach, Forfatteren til »Schwarzwälder Dorfgeschichten«; han opholdt sig just paa den Tid i Weimar. Hans »Dorfgeschichten« havde i høieste Grad opfyldt mig, jeg betragter dem som det meest Poetiske, det Sundeste og Glædeligste, den nyere Literatur har frembragt. Hans Personlighed gjorde det samme velsignede Ind-

tryk paa mig; der er Noget saa aabent, saa klogt og ligefremt i A u e r b a c h s hele Fremtræden, han seer ud, næsten kunde jeg sige, selv som en »Dorfgeschichte«, kjernesund paa Sjæl og Legeme, Ærligheden lyser ud af hans Øine; vi bleve snart Venner, han var aaben og fortrolig, foreslog mig, om vi skulde sige Du til hinanden, og smilende tilføiede han: »Men De veed, jeg er Jøde!« — Jeg loe, som om det at høre til det ældste Folk, eet af de interessanteste, kunde gjøre nogen Forandring.

Mit Ophold i W e i m a r drog bestandig længere ud, det blev mig næsten vanskeligt at rive mig løs. Efter S t o r h e r t u g e n s Fødselsdag, efter at have overværet alle Festlighederne, hvortil jeg naadigst blev indbudt, reiste jeg; jeg maatte og vilde være i R o m før Paasken. Endnu engang i den tidligste Morgenstund saae jeg A r v e s t o r h e r t u g e n, og med bevæget Hjerte sagde jeg ham mit Farvel; aldrig vil jeg for Verden glemme den ophøiede Stilling, hans Fødsel giver ham, men sige tør jeg, som jo den Fattigste tør sige om Fyrsten: jeg har ham kjær, som dem, der ere mit Hjerte kjærest. Gud glæde og velsigne ham i hans ædle Stræben! et ægte Hjerte banker her bag den fyrstelige Stjerne.

B e a u l i e u fulgte mig til J e n a, og her ventede mig et gjestfrit Huus, der fra G o e t h e s Tid har kjære Erindringer; jeg blev et Par Dage hos Boghandler F r o m m a n n, hvis geniale, gemytfulde Søster, under mit Ophold i B e r l i n, havde viist mig megen Deeltagelse. Ogsaa A r v e s t o r h e r t u g e n saae jeg endnu engang, han kom til J e n a, vi mødtes til Afsked hos S c h i l l e r s Svigerinde, F r u v o n W o l-

zogen, den aandfulde Forfatterinde til Romanen »A g n e s v o n L i l i e n«.

Holsteneren Professor M i c h e l s e n samlede hos sig i en festlig Aften en stor Skare af min Muses Venner, og i en smuk, hjertelig Toast for mig, udtalte han den danske Literaturs Betydning i dette Øieblik, det Sunde og Naturlige, der trivedes i den. Mellem de Indbudne interesserede mig især den berømte Theolog, Professor H a s e, Forfatteren til »Jesu Liv« og »Kirkehistorien«. Han havde, ved en Aften forud at høre mig læse et Par af mine Eventyr, fattet stor Godhed for mig; hvad han i Hjertets og Interessens varme Øieblik, om mine Eventyr, nedskrev paa et Erindringsblad til mig, vidner derom.

»Was S c h e l l i n g, nicht der jetzt in Berlin wohnt, »sondern der ein unsterblicher Heros lebt im Reiche »des Geistes, einst sagte: »Die Natur ist der sichtbare »Geist, der Geist, die unsichtbare Natur«, ist mir gestern Abend wieder recht anschaulich geworden über »Ihren Märchen. Wie die auf der einen Seite so tief »hineinlauschen in die Heimlichkeit der Natur, die »Sprache der Vögel verstehen und wissen wie's einem »Tannenbaum oder einem Gänseblümchen zu Muthe »ist, so dass Alles um seiner selbst willen da zu sein »scheint, und wir sammt unsern Kindern in Freude »und Sorge daran Theil nehmen, so ist auf der andern »Seite doch alles nur des Geistes Bild und das Menschenherz in seiner Unendlichkeit zittert und schlägt durch »alles hindurch. Mag dieser Quell aus dem Dichterherzen, »das Gott Ihnen verliehen hat, noch eine Weile so erquicklich fortsprudeln, und diese Märchen werden »in der Erinnerung der germanischen Völker zu Volks»sagen werden!«

Hvad jeg som Eventyr-Digter har at stræbe efter, ligger i disse sidste Linier! Det var ogsaa H a s e og den geniale Improvisator, Professor W o l f f i J e n a, jeg for en Deel skylder, at en tydsk Udgave af mine Skrifter bragte mig en Indtægt. De overraskedes ved at høre, at jeg endnu af de mange Oversættelser, der alt fandtes i Tydskland, ikke havde erholdt mindste Honorar, jeg havde været glad ved, at mine Bøger fik Oversættere og Læsere og følt mig Udgiveren forbunden, naar han sendte mig et Par Exemplarer. H a s e og W o l f f udtalte, at jeg burde og maatte gjøre lidt indbringende for mig den Plads, mine Skrifter alt indtog i Tydskland, og de viste hertil virksomt Sind; ved min Ankomst til Leipzig fik jeg saaledes et Tilbud fra Berlin, og i Leipzig selv foreslog B r o c k h a u s, ligesom ogsaa H ä r t e l og dernæst min Landsmand, Boghandler L o r c k, at de vilde være Forlæggere og eengang for alle, for de alt udkomne Skrifter, give mig et Par hundrede Daler i Honorar; jeg sluttede mig til min Landsmand, og vi have begge haft Gavn og Glæde af dette Foretagende. Under mit Ophold i Leipzig blev det bragt i Orden, Reiselivet fik et Par Forretningstimer, Boghandlernes By bragte mig ogsaa sin Bouquet, et Honorar, dog den bragte mig ogsaa mere, jeg samledes igjen med Familien B r o c k h a u s, tilbragte lykkelige Timer hos den herlige, geniale M e n d e l s s o h n; jeg hørte ham atter og atter spille; hans sjæfulde Øie saae mig ind i Sjælen, syntes jeg; faa Mennesker havde mere Præget af den indre Flamme end netop M e n d e l s s o h n; en blid, venlig Hustru og deilige Børn gjorde hans rige, velindrettede Huus velsignet og godt at være i. Det morede ham at skjemte med mig over S t o r k e n og dennes hyppige Frem-

træden i mine Skrifter; i »kun en Spillemand«, havde han faaet den kjær, glædede sig over den i Eventyrene og derfor skjemtende nikkede han tidt over Bordet: »fortæl os nu et Eventyr om Storken!« »skriv mig en Sang om Storken!« der lyste da et Skjelmeri ud af hans kloge, geniale Øine, noget barnligt overgivent! Efter min endte Reise mødtes vi igjen og da aldrig meer paa Jorden; ogsaa hans Hustru er fulgt ham, de smukke Børn, sande Modeller til de raphaelske Drengene ved Dresdner-Madonnaen, ere spredte om i Verden.

A u e r b a c h, som jeg atter traf her, førte mig i flere behagelige Kredse, jeg mødtes med Componisten K a l l i w o d a, med min dygtige Landsmand G a d e, M e n d e l s s o h n s Yndling, som rundt om i Leipzig var som Barn i Huset.

Strax ved min Ankomst til D r e s d e n ilede jeg hen til den elskværdige, gamle Baronesse D e e c k e n, der altid med moderligt Sind tog Deel i min Lykke; det var en jublende, hjertelig Modtagelse; en ikke mindre inderlig fandt jeg hos Maleren D a h l og gjen-saae min romerske Ven, Digteren med Ord og Farver, R e i n e c k, som ogsaa nu er mellem mine Døde: »S c h w a n e n l i e d« var hans sidste Sang; jeg samledes med den geniale B e n d e m a n n, hvis »sørgende Jøder« er en sand Digtning i Farver; Psalmens Ord: »ved Babylons Floder vi sørgende sad«, er her levendegjort for Øiet, værdigt alle Tider.

Maleren G r a h l malede mit Portrait, et af de smukkeste opfattede, og som er givet i Staalstik foran i »Gesammt-Ausgabe«.

Blandt ældre Venner savnedes een, Graven gjemte ham, det var Digteren B r u n n o w: »T r o u b a d o u r e n s« Forfatter. Med Liv og Inderlighed modtog

han mig sidst i sin Stue, hvor de smukke Blomster stode, nu vare de plantede paa hans Grav. Det vækker en egen Følelse, saaledes paa Livets Reise at mødes een eneste Gang, forstaae hinanden, faae hinanden kjær, og da skilles for altid — indtil Reisen er endt for begge.

Een for mig høist interessant Aften tilbragte jeg i den kongelige Familie, der med overordenlig Naade modtog mig; ogsaa her syntes at herske det meest lykkelige Familieliv. En Skare elskværdige Børn, alle Prinds J o h a n s, vare tilstede, den mindste af Prindsesserne, en lille Pige, som vidste, jeg havde skrevet Historien om »Grantræet«, begyndte fortrolig sin Tale til mig med: »vi havde ogsaa et Grantræ sidste Juul, og det stod her i denne Stue!« da hun, tidligere end de andre Børn, skulde til Sengs, blev fulgt bort og havde sagt god Nat til Forældrene og til Kongen og Dronningen, vendte hun sig endnu engang i den halv til-lukkede Dør, hvor kun jeg kunde see hende, nikkede saa venlig, bekjendt til mig, kyssede paa Fingeren og gav mig den sidste Hilsen, jeg var hende »der Märchen-prinz!«

Jeg læste et Par af mine Eventyr, eet af disse, »H o l g e r D a n s k e«, førte Conversationen over paa den rige Skat af Sagn, Norden eier; jeg fortalte et Par, fremhævede det Eiendommelige i den danske Naturskjønhed; hvorledes Bøgeskovene saagodtsom i een Nat sprang ud og stod i deres friske Deilighed; de duftende Kløvermarker med Kæmpehøie og Bautastene ved det aabne Hav. Heller ikke i dette kongelige Slot følte jeg Tryk af det Ceremonielle; milde, venlige Øine saae paa mig.

Min sidste Middag i D r e s d e n tilbragtes hos Mi-

nisteren K ö n n e r i t z, hvor jeg paa det Venligste følte mig optagen. Et Par Timer efter sad jeg i Dili-gencen, der, da Jernbane endnu ikke fandtes fra D r e s d e n til P r a g, skulde bringe mig afsted; Ven-ner og Veninder vare paa Posthuset, Fru S e r r e bragte mig deilige Blomster; »Herren har stor Familie her!« sagde Conducteuren, da vi rullede afsted; min Tanke samlede i een Sum alle de Mange, som havde gjort mig Opholdet saa rigt og lykkeligt. Solen skin-nede varmt; det var Foraar uden om mig og Foraar inde i Hjertet!

I P r a g havde jeg ingen Bekjendte, et Brev fra Dr. C a r u s i Dresden aabnede mig gjestfrit Grev T h u n s Huus; Arvestorhertugen af W e i m a r havde givet mig Brev med til Erkehertug S t e p h a n, i hvem jeg fandt en aandfuld og hjertelig Mand. Jeg besøgte H r a d s c h i n og W a l l e n s t e i n s Palais, men disse Herligheder fortrængtes alle af — Jødeqvar-teret — det var skrækkeligt: her vrimlede med Qvin-der, gamle Mænd og Børn, leende, skrigende, hand-lende, og ved hvert Skridt herinde blev Gaden mere snever, den ældgamle Synagoge, i Form af Jerusalems Tempel, ligger der indkneben mellem Husene, Tiden havde lagt et Jordlag op om dens Muur, jeg maatte nogle Trin ned for at træde derind, og her var Loft, Vinduer og Vægge sorte af Røg; en Stank af Løg og fæle Dunster kom mig imøde, saa at jeg maatte ud derfra, paa en aaben Plads, det var Kirkegaarden, der løfter sig paa Slægter af Døde; Steen ved Steen med hebraiske Indskrifter staae og ligge chaotisk her under en Skov af Hyldetræer, saa pygmæiske lave, saa syge-lige, næsten saftløse; Ædderkoppens Spind hang som Sørgeflors Pjalter mellem de døde, sorte Grave.

Afreisen fra P r a g var just paa et interessant Tidspunkt; det Militair, som i en Række af Aar havde ligget her, reiste paa Jernbanen bort for at komme til Polen, hvor Uroligheder vare udbrudte; den hele Stad syntes i Bevægelse for at tage Afsked med deres militaire Venner; Gaden ud mod Banegaarden var opfyldt med Mennesker, det var en heel Besværlighed at trænge sig derhen, flere tusinde Soldater skulde afsted; endelig satte Toget sig i Bevægelse. Det var et storartet Skue at see denne Menneskevrimmel, der opfyldte hele Bjergsiden, den syntes som belagt med et af de rigeste, brogede Tæpper, men Vævningen var Mænd, Qvinder og Børn; Hoved bevægede sig ved Hoved, Hatte og Tørklæder svingedes; en saadan Menneskemasse har jeg aldrig overskuet før, det var en storartet Gruppering, Sligt lader sig ikke arrangere paa Scenen eller i sin Udstrækning fremstille paa Lærredet; det var her Masserne, som imponerede; overalt, Mile vidt, langs Jernbanen, saae vi Folk samlede for at see og hilse paa de Bortdragende. Vi fore hele Natten gjennem det store Bøhmerland; udenfor alle Byer og Stæder havde store Skarer af Mennesker flokket sig; det var, som om hele Omegnens Folke­mængde havde samlet sig; de brune Ansigter, de lasede Klæder hos Mange, Fakkelsbelysningen og det for mig uforstaaelige bøhmiske Sprog gav det Hele et eget Præg, og fremad fløi vi, gjennem Tunneler og over Viaducter, Vinduerne raslede, Signalpiben lød, Damphesten pustede — jeg heldede mit Hoved mod Vognen og sov under den beskyttende Gud.

Ved O l m ü t z, hvor vi fik nye Vogne, nævnede Nogen mit Navn, det var W a l t h e r G o e t h e, vi havde reist sammen den hele Nat uden at vide det.

I W i e n mødtes vi oftere; ædle Kræfter, sandt Genie lever i G o e t h e s Sønnestøtter, hos Componisten og Digteren, men det er, som om Storheden af deres Bedstefader trykkede dem.

L i s z t var i W i e n, han indbød mig til sin Concert, til hvilken der var stor Vanskelighed ved at erholde Billet; jeg hørte igjen hans Phantasier over Themaer i »R o b e r t«, hørte ham igjen som en Storm-Aand lege med Strængene. Han er en Tone-Jongleur, der forbauser Phantasien. Ogsaa E r n s t var her, hans Concert var først ansat til en af Dage efter min Afreise, jeg havde aldrig endnu hørt ham, og det var uvist, om vi oftere mødtes; ved et Besøg hos ham greb han Violinen, og den sang gennem Taarer et Menneskehjertes Hemmelighed. Flere Aar efter, hjemme i Danmark, i Krigens første Aar, bleve vi i Kjøbenhavn Venner. Det var især »d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s« som drog ham til mig, og Læsningen af »Billedbog uden Billeder: »Ihre Bilder ohne Buch, so sollen Sie das Werk eigentlich nennen, denn man vergisst dabei ganz, dass es ein Buch ist!« — skrev han en Dag til mig.

Jeg saae igjen den herlige Grillparzer, var oftere sammen med den gemytlige Castelli, som just i de Dage af Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e var udnævnt til Ridder af Danebrog; han var fuld af Glæde derover, og bad mig sige mine Landsmænd, at hver af dem, der vilde komme til ham, og sige: »jeg er Dansk!« skulde paa det Hjerteligste være velkommen. Der er hos C a s t e l l i noget saa aabent, saa ærligt, blandet med en godmodig Humor, man maa holde af ham, han er mig Billedet paa en ægte Wiener, saaledes, som de Bedste der fødes og trives;

han har ved sine Skrifter skaffet sig en Formue, kjøbt sig et Landsted; jeg fik af ham, til en Erindring, hans veltrufne Billed, og neden under skrev han følgende lille Vers, der er ham ganske eiendommelig:

»Diess Bild soll Dir stets mit liebendem Sehnen
Von ferne zurufen des Freundes Gruss,
Denn Du, lieber D ä n e! bist Einer von d e n e n
Die man immer achten und lieben muss!«

C a s t e l l i førte mig til S e i d l og B a u e r n f e l d, Ingen af dem er bekjendt i Danmark, uagtet den Første fortjente at være det for sine ægte og hjertelige Digte, den Sidste for sine gode Lystspil, af hvilke flere burde bringes paa den danske Scene, saaledes Lystspillet: »B ü r g e r l i c h u n d R o m a n t i s c h«, »das Liebesprotokoll« etc.; følgende lunefulde Linier skrev han i mit Album:

»Der Eine treibt's
Der And're schreibt's.
So leben wir ein Jeder:
Der von der Gans, der von der Feder.«

De fleste lysende Stjerner i østerrigsk Literatur saae jeg glide mig forbi, som man paa Jernbanen seer Kirketaarne; man kan sige, at man har seet dem, og for at blive i Billedet af Stjerner, kan jeg sige, at i Selskabet Concordia saae jeg den hele Melkevei, her var en Skare af unge Kræfter, som voxte, her var Mænd af Dygtighed og Betydning.

Hos Grev S z e c h e n y i, der gjestfrit indbød mig, mødtes jeg med Broderen fra P e s t h, hvis ædle Virksomhed i Ungarn Alle kjende; dette korte Sammen-træf regner jeg til de interessanteste dengang i W i e n;

i hele hans Personlighed aabenbarede sig Manden, hans Øine sagde, at man kunde have Tillid til ham.*)

Da jeg forlod Dresden, havde hendes Majestæt Dronningen af Sachsen spurgt mig, om jeg var anbefalet Nogen ved Hoffet i Wien, og da jeg maatte svare: Nei, var Dronningen saa naadig at skrive et Brev og give mig til sin Søster, Erkehertuginde Sophie af Østerrig. Hendes keiserlige Høihed lod mig, gjennem Grev Szechenyi, kalde en Aften, og modtog mig paa det Naadigste; ogsaa Keiserinde-Moderen, Franz den Førstes Enke, var tilstede, mild og venlig; jeg fandt her Prinds Vasa og hans Søster, saae Hertugen og Hertuginde af Hessen-Darmstadt og flere Prindser; en af disse, som indlod sig venligt i Samtale med mig, Erkehertuginde Sophies ældste Søn, var den nu regjerende Keiser.

Prindsens Hovmester spurgte til sin danske Familie Brunns, det var Grev Bombello jeg talte med, hvis Broder blev gift med Ida Brun, og hvem Baggesen og Oehlenschläger i deres Skrifter oftere omtale. Efterat have drukket Thee, læste jeg et Par Eventyr: »Toppen og Bolden, den grimme Ælling og de røde Skoe«; da jeg skrev disse, drømte jeg mindst om at skulle læse dem her. Fra Keiserens Slot til Bondens Stue, kan jeg sige, man har været hjertensgod imod mig.

---

*) Stephan, Greve af Szechenyi, Stifter af Nationalmusæet i Ungarn, en af de øverste Ledere for de hydrauliske Arbejder ved »Eisernethor«, væsenlig Grunder af Donau-Skibsfarten. Har skrevet om »Hestevæsenet«, »Donau-Skibsfarten«, »om det ungarske Academie« og flere Bøger, der vise hans Dygtighed, fædrelandske Sind og Virksomhed; han blev født i Wien den 21de September 1792.

En smagfuld Brystnaal, som jeg før min Afreise fik af Erkehertuginde Sophie, vil, med Erindringen om denne Aften i Keiserborgen, blive mig kjær og interessant.

Endnu før jeg forlod Wien, havde jeg et Besøg at aflægge hos den aandfulde Fru von Weissen-thurn, hun var nylig kommen op fra Sygesengen, endnu noget lidende, mig vilde hun see, men, som stod hun alt paa Tærskelen til de Dødes Rige, trykkede hun min Haand, udtalte, at vi aldrig mere mødtes, at det var sidste Gang her, vi saae hinanden. Moderligt mildt saae hun mig ind i Øiet, hendes Blik fulgte mig gjennemtrængende til Døren, da vi skiltes, som var det isandhed for sidste Gang.

Og det blev det.

Jernbanen til Triest gik endnu kun til Grätz, og over Simringen maatte der kjøres; hvor skrækeligt efter en Dags Jernbaneflugt at snegle frem Nat og Dag og atter Nat, før vi naaede Triest; endelig laae Byen og Adriaterhavet under os; det italienske Sprog klang for Øret, men Italien, Landet for min Længsel, havde jeg dog endnu ikke naaet. Kun faa Timer stod jeg i Triest som en Fremmed; vor danske Consul von Oesterreicher, den preussiske og oldenborgske, til hvem jeg ligeledes var anbefalet, modtog mig paa det Bedste, flere interessante Bekjendtskaber knyttedes, Grev O'Donnels, Gouverneuren Stadion, Grev Waldstein, hvilken Sidste for mig som Dansk havde en særegen Interesse, da han er Descendent af Corfitz Ulfeldt og Eleonore; deres Portraiter hang i hans Stue, danske Erindringer, fra hiin Tid, vistes mig. Det var første Gang, jeg saae Eleonore Ulfeldts Bil-

lede, det veemodige Smil om Munden syntes at sige til mig: »syng de Skygger bort, en haard Tidsalder kastede over ham, for hvem det var min Lykke at leve og lide!« Alt før Oehlenschläger tænkte paa at skrive sin »Dina«, beskjæftigede dette Stof mig, jeg vilde behandle det for Scenen og havde alt samlet en Deel historiske Materialier dertil, da der blev sagt mig, at det laae vor Tid for nær, og at Kong Frederik den Sjette ikke tillod, at nogen af hans Forfædre, senere end Christian den Fjerde turde bringes paa Theatret; ved Grev Rantzau-Breitenburg fik jeg Vished om, at det forholdt sig saaledes. Christian den Ottende, som da var Prinds, opmuntrede mig imidlertid til at udarbeide Digtningen, »den kan jo læses!« sagde han, men jeg opgav den. Da Kong Christian den Ottende kom paa Thronen, faldt disse Hensyn bort, og en Dag sagde Oehlenschläger til mig: »Nu har jeg skrevet en Dina, som De jo engang tænkte paa!« Hans Drama var i Planen og Characteren ganske forskjelligt fra mit. Man vil heraf forstaae, at Alt om Ulfeldt og hans Slægt maatte opfylde og interessere mig. Grev Waldstein fortalte, at paa hans Faders Slot, i Ungarn eller Bøhmen, det erindrer jeg ikke nøie, fandtes en Mængde Breve og Papirer endnu Corfitz og Eleonore vedkommende. En anden Green af Ulfeldts Slægt har jeg lært at kjende i Skaane, nemlig Grev Beck-Friis; Billedet af Christian den Fjerde, som Familiens Stamfader, hænger der i Spisesalen. Om denne Familie og om alle Erindringerne i Kjøbenhavn lige fra »blaa Taarn«, til Skjændselsstøtten paa Ulfeldtsplads, maatte jeg fortælle; netop i de sidste Dage var Støtten her-

hjemme, paa Kongens Bud, bleven skaffet bort, Noget, som man veed, der tidligere strengt var holdt paa, ikke maatte skee. Jeg skrev:

Til Danmarks ædle, oplyste Konge,
 Christian den Ottende,
 da han lod Ulfeldts Skamstøtte tage ned.

Man opskrev Ulfeldts Feil, hans Dyd man dulgte,
 Om denne dog de danske Hjerter veed;
 Den ædleste af Qvinder tro ham fulgte,
 Hans Monument er hendes Kjærlighed,
 Det stande vil —! hvad Jordens er, maa svinde,
 Hiint mørke Tegn sees ikke meer i Nord;
 Fred i sin Grav fik hun, den bedste Qvinde,
 Du gav den, Konge! ved dit milde Ord.
 Hav Tak for det! — nu sees kun Troskabs Minde.

Ved Adriaterhavet levede min Tanke ganske tilbage i Ulfeldts Tid og paa de danske Øer. Mødet med Grev Waldstein, Stammoderens Portrait her, bragte mig ind i min Digterverden, saa at jeg næsten glemte, at næste Dag skulde jeg være midt i Italien.

I smukt, mildt Veir gik jeg til Ancona med Dampskibet Maria Dorothea; paa sexten Timer fløi vi over det klare, svulmende Vand, det var en stille, stjerneklar Nat; i den tidlige Morgenstund laae Italiens Kyster for os, de deilige, blaa Bjerger med den skinnende Snee, Solen var varm, Græs og Træer saa lifligt grønne at see; iaftes i Triest, nu i Ancona, midt inde i Italien, pludselig i en af Pavestatsens Byer, det var en Trolddom, som vor Tid mægter den

Igjen aabnede Italien hele sin maleriske Herlighed for mig; Foraaret havde kysset alle Frugttræerne, saa at de vare sprungne i Blomster, hvert

Straa i Kornmarkerne var fyldt med Solskin, Elmetræerne stode som Charyatider med opbundne Viinranker, der skøde de grønne Blade, og over Fylden af det Grønne hævede sig de bølgeformede, blaa Bjerger med deres hvide Sneelag. Med Grev W e n c e s l a u s P a a r fra Wien, en af de fortræffeligste Reisekammerater, jeg endnu er truffen paa, og en anden ung Adelsmand fra Ungarn gik det med Veturin i faa Dage fort. Ungareren, der som alle Reisende, naar de første Gang komme til Italien, vente Overfald, hvilket jeg ogsaa tidligere havde frygtet, førte Vaaben og Pisto-ler med: »Jeg har dem dobbelt ladte!« sagde han, og »hvor« spurgte jeg, da jeg ikke kunde opdage dem. »Jeg har dem i min Vadsæk!« og denne laae under mig, hvor jeg sad; da jeg ikke holdt af det, og tillige kunde forsikkre, at Røverne neppe ventede, til jeg havde reist mig, han faaet Vadsækken aabnet og de morderiske Vaaben frem, saa bleve de nu tagne op og heftedes oven over os i Vognen, og foran os i alle Vertshuse paa Veien. Vi besøgte L o r e t o, saae de Fromme knæle der i det hellige Huus, som Engle skulle have baaret gjennem Luften; vi kom gjennem vilde, romantiske Egne, her midt inde i Apenninerne; Røvere saae vi ikke til, uden lænkede paa en Vogn og eskorterede af Soldater.

Endelig laae foran os C a m p a g n e n med sit tankevækkende Øde. Det var den 31te Marts 1846, jeg skulde gjensee R o m ; for tredje Gang i mit Liv komme til den rige Verdensby; jeg følte mig saa lykkelig, saa gjennemtrængt af Tak og Glæde; hvor Meget gav ikke Gud mig, fremfor Tusinde og atter Tusinde! og selv i at føle dette ligger en Velsignelse; naar Glæden er uendelig stor, har man, som i sin dybeste Sorg, kun

Gud ret at holde sig fast ved! det første Indtryk, jeg veed intet andet Ord derfor, var *A n d a g t*, og alt som *Dagene* oprullede i mit kjære *Rom*, følte jeg, hvad jeg ikke kortere og bedre kan sige, end jeg skrev i et Brev til en af mine Venner:

»Jeg voxer her fast i Ruinerne, jeg lever med de forstenede Gader, og altid blomstre Roserne og altid ringe Kirkeklokkerne, og dog er *R o m* ikke *R o m*; som for tretten Aar siden, da jeg første Gang var her, det er, som om Alt var moderniseret, selv Ruinerne; Græs og Buske ere lugede bort, Alt er gjort nettere, Folkelivet synes traadt tilbage; jeg hører ikke *Tambourinen* klinge i Gaden, seer ikke de unge Piger, der dandse deres *Saltarello*; selv paa *Campagnen* er *Forstanden* paa usynlige *Jernbaner* fløien ind; *Bonden* troer ikke længere saaledes som før; ved *Paaskefesten* saae jeg store *Skarer* af *Folket* staae foran *Peterskirken*, staae, som den protestantiske *Fremmede*, da *Paven* gav sin *Velsignelse*. Det var min *Følelse* imod, jeg følte *Trang* til at knæle for det usynlige *Hellige*. Da jeg var her for tretten Aar siden, knælede de Alle, nu har *Forstanden* overvundet *Troen*. Om ti Aar, naar *Jernbanerne* rykke *Byerne* endnu nærmere sammen, vil *R o m* være endnu mere forandret. Dog det *Bedste* kommer ud af Alt hvad skeer, man maa og vil altid elske denne *Stad*; *R o m* er som en *Eventyr-Bog*, man opdager der stedse ny *Under* og lever i *Phantasien* og *Virkeligheden!*«

Da jeg første Gang reiste til *I t a l i e n*, havde jeg endnu ikke *Øie* for *Billedhuggerkunsten*; i *Paris* drog de rige *Billeder* mig fra *Statuerne*; først, som tidligere er sagt, da jeg kom til *F l o r e n t s*, foran den *medicæiske Venus* gik der en ny *Kunstverden* op for mig,

jeg kan bruge *Thorvaldsens* Ord: »Sneen tøde mig fra Øinene!« og nu ved det tredie Ophold i *Rom*, ved de gjentagne Vandringer i *Vaticanet*, kom jeg til at elske Statuerne langt høiere end Malerierne; men i hvilke andre Stæder end i *Rom* og tildeels *Neapel* træder denne Kunst mere storartet ind i Livet! man bliver reven med, man lærer i Kunstværket at beundre Naturen, Formskjønheden bliver sjælelig.

Iblandt det meget Dygtige og Skjønne, jeg saae paa den romerske Udstilling og i de unge Kunstneres Værksteder, blev ogsaa i Sculptur et Par Arbeider de, som meest fæstede sig i min Erindring, og det var hos vor Landsmand *Jerichau*; da jeg forrige Gang var her i *Rom*, sygnede han hen, det var hans tungeste Tid, Ingen kjendte ham, han kjendte sig ikke selv, nu var han i sin Erkjendelses Opgang, jeg saae hos ham Gruppen »*Herkules og Hebe*« og dernæst hans seneste Arbeide: *Pantherjægeren*, paa disse fik han netop, i de Dage jeg var her, Bestilling af en russisk Fyrste. *Dr. Stahr* fra *Oldenburg* opholdt sig paa den Tid i *Rom*, han havde i »*Allgemeine Zeitung*« især vakt den almindelige Opmærksomhed for *Jerichaus* Genie; Erkjendelsen deraf opfyldte mig, jeg saae i ham en ny Hæder for vort Fædreland; jeg havde kjendt ham som Dreng, vi bleve begge fødte i *Fyen*, vi mødtes i *Kjøbenhavn* i *Fru Læssøes* Huus, Ingen, ikke engang han selv, vidste da, hvad der rørte sig i ham, og halv i Spøg halv i Alvor talte han om sin Kamp med sig selv, enten at gaae til *Amerika* for at leve mellem *Huroerne* eller reise til *Rom* og blive Kunstner; Penselen havde han lagt hen og formede i Leret; min Buste var det sidste Arbeide af ham her i *Kjøbenhavn*, han

vilde have en Fortjeneste af den, jeg skulde sende ham Pengene, men det gik ikke, Ingen brød sig naturligviis dengang om, at have et Arbeide af J e r i c h a u, dertil en Buste af A n d e r s e n.

Nu, som sagt, var hans Sol i Opgang, og han var lykkelig, idet han var gift med den tydskfødte E l i s a b e t h B a u m a n n, den hjertefulde, geniale Kunstnerinde, hvis kjække Billeder erkjendtes og beundredes; netop i de Dage arbeidede hun paa sit store Stykke »i t a l i e n s k e Q v i n d e r v e d B r ø n d e n,« som Baron H a m b r o i London købte. Bestillingen paa »P a n t h e r j æ g e r e n« satte J e r i c h a u istand til med sin Kone at tilbringe Sommermaanederne i Danmark; hans Sundhed trængte dertil, og faa Dage efter vare de paa Reisen derhen.

Jeg sad igjen hos den gemytfulde K ü c h l e r, og saae de naturtroe Billeder springe frem fra Lærredet; jeg levede ikke blot med Landsmænd og Svenske, men ogsaa med de tydske Kunstnere, der hjertelig modtog mig, som en halv Landsmand. Jeg sad igjen med Romerfolket i det morsomme Dukketheater og hørte Børnenes Jubel; der var Balletdands med Been-Spræt, som svarede til Personerne. Min Fødselsdag, den anden April, blev smukt feiret; Fru G o e t h e, som var i Rom og tilfældigviis boede i det Huus (Hjørnet af *via felice* og *piazza barbarina*) hvor jeg har ladet min »I m p r o v i s a t o r« fødes og tilbringe sine Barndomsaar, sendte mig derfra en stor ægte romersk Bouquet, et heelt Blomster-Mosaik, med Paa-skrift: »f r a I m p r o v i s a t o r e n s H a v e«. Danske, Svenske og Norske indbød mig om Aftenen til et muntert Lag, hvor man drak min Skaal, som den svenske Maler S ø d e r m a r k smukt og hjerteligt ud-

bragte. En af mine Landsmænd viste ved denne Leilighed Forundring og Uvenlighed over, at man gjorde saameget af *A n d e r s e n*, det kunde han ikke forstaae, og *S ø d e r m a r k*, som hørte det, svarede høit, at han som Svensk forstod, hvorfor man gjorde af den danske Digter; jeg fik et Par smukke Billeder og venlige Erindringer fra Vennerne i Rom; Billedhuggeren *K o l b e r g* formede min Buste; der blev gjort et Par Tegninger af mit Ansigt, men som sædvanlig uden Held, kun Daguerreotypen og Photographien ere de eneste, som give det rette Udseende.

Beständig i Bevægelse, altid higende efter at benytte hver Time, see Alt, følte jeg mig under den idelige Scirocco tilsidst meget angreben; den romerske Luft var mig ikke god, og derfor strax efter Paaske, da Kuppelbelysningen og *Girandola* var seet, skyndte jeg mig afsted over *T e r r a c i n a* til *N e a p e l*; Grev *P a a r* gjorde Reisen med, vi flyttede ind paa *S t. L u c i a*, Havet laae foran, *V e s u v* lyste; det var deilige Aftener, maaneklare Nætter, det var, som Himlen var løftet høiere, Stjernerne gaaet endnu længere bort. Hvilken Lys-Effect! — I Norden strøer Maanen Sølv paa Vandet, her var det Guld; Fyrtaarnets dreiende Lanterne viste snart sit brændende Lys, snart syntes det ganske at være slukt. Fiskerbaadernes Blus kastede deres obeliskartede Skjær hen over Vandfladen, eller ogsaa skjulte Baaden dem, som en sort Skygge, under hvilken da Vanddybet blev belyst, man troede at see til Bunden, hvor Fiske og Planter rørte sig. Paa Gaden selv brændte tusinde Lys foran de Handlendes Boutiker; nu kom en Skare Børn med Lys og gik i Procession til *S t. L u c i a s* Kirke; et Par af de mindste faldt over deres egne Been og laae

og væltede om med Lyset, og imedens, over det Hele, som en Heros i det store Lys-Drama, stod Vesuv med sit blodrøde Blus og de belyste Røgskyer.

Solvarmen blev meer og meer trykkende, Sciroccoen blæste tørre, hede Luftbølger; jeg tænkte som Nordbo at kunne for kommende Tider have godt af al Varme, kjendte ikke til dens Magt, og naar Neapolitaneren klogeligt holdt sig inde eller sneg sig langs Husets smalle Skygge, løb jeg dristig omkring til M o l o, til M u s æ o B o u r b o n i c o, men een Dag, midt paa *Largo di Castello*, var det, som Aandedrættet med Eet veg bort, som om Solen sank glødende ned i mine Øine, dens Straaler gik mig gennem Hoved og Ryg, og jeg sank besvimet om; da jeg kom til mig selv, var jeg bragt ind i en Café, man havde lagt mig Iis paa Hovedet, jeg var som lammet i alle Lemmer, og fra den Tid vovede jeg mig kun om Aftenen ud, den mindste Anstrengelse angreb mig, kun Aftenerne hos den preussiske Gesandt, Baron B r o c k h a u s e n, paa hvis store, luftige Terrasse ved Søen, eller en Promenade til Vogns op paa C a m a l d o l i kunde jeg udholde; C a p r i og I s c h i a havde jeg besøgt; min Landsmandinde, Dandserinden Jomfru F j e l d s t e d, besøgte der Badene, og var ved disse bleven saa vel, at hun om Aftenen under Orangetræerne med de unge Piger dandsede S a l t a r e l l o, til saadan Henrykkelse for Ungdommen, at den bragte hende en Serenade; I s c h i a har imidlertid aldrig i den Grad tiltalt mig, som andre Reisende, her brændte Solen ogsaa altfor hedt, Alle raadede mig til at søge Hvile og Skygge i S o r r e n t o, T a s s o s B y. Med en engelsk Familie, jeg havde lært at kjende i R o m, leiede jeg et Par Værelser udenfor S o r r e n t o i C a l m e l l a, tæt ved

Havet, der rullede sine Bølger ind i Hulerne under vor lille Have. Hele Dagen maatte jeg for Varmens Skyld være inde, her skrev jeg flittigt paa »*das Märchen meines Lebens*«; i Rom, ved Neapels Bugt og inde i Pyrenæerne skrev og endte jeg de første Gang nedskrevne Livsbilleder, der skulde belyse mine Skrifter i den tydske Udgate; i Breve gik Ark for Ark til Kjøbenhavn, hvor en af mine dygtigste Venner havde fri Haand over det Nedskrevne og efter at have læst samme, sendte det til min Boghandler i Leipzig, og ikke et Blad forkom paa den lange Reise.

Opholdet i Calmella var hyggeligt og Udsigten smuk fra Vinduer og *Loggia*, jeg saae Vesuv og hele Havet foran, men der var ingen anden Spadseregang end den lange, smalle Vei mellem høie Mure, der indslutte og saa godt som skjule Steenhaverne; man maatte i Solvarmen der være et Ffirbeen for at kunne aande vel, og man maatte anskaffe sig Stylter, skulde man see sig lidt om over Murene, jeg flyttede derfor ind i Sorrento selv, hvor Componisterne, den svenske Josephson og den hollandske Verhulst, begge To mine Venner, levede og holdt deres Sommer *Villagiatura*. — Dagen jeg kom paa var her netop stor Festlighed: tre unge Piger, Døttre af en rig Kjøbmand, bleve indviede til Nonner. Kirken var paa det meest Brogede pyntet, et Orchester herinde opførte Musik, og det *Opera Buffa*, vi fik af »*Barbereni Sevilla*« hele *Don Baziles* Aria om Bagtalelse, og imedens knaldede Kanonerne udenfor. Det overveiende Grelle forstyrrede den fromme Stemning, jeg havde medbragt! en gammel, komisk Officeer, der havde saa besværligt ved at knæle, gjorde mig ikke høitideligere; først da Messen læstes af en af de unge Piger, og Stem-

men klang skjælvende og blød, kom jeg igjen i Kirke-Stemning.

Hos J o s e p h s o n var der, foruden hans personlige Elskværdighed, endnu Eet, som drog os nærmere, vort fælles Venskab for J e n n y L i n d ; hun havde, da han som Israelit gik over til den christne Tro, staaet Fadder til ham, og siden altid viist ham sand Deeltagelse og Venskab; paa hans Reise til Udlandet havde han i B e r l i n besøgt hende og var daglig kommen i hendes Huus; han blev kaldet »en svensk theologisk Candidat«, og snart fik man deraf »ein Landprediger«; Rygtet forlovede ham med den svenske Nattergal; hvem har ikke læst og hørt den Historie! det var ham, den var om, reent greben ud af Luften; vi spøjte tidt over Rygtets Geni og Opfindsomhed.

Et Par Uger gik, og den bekjendte neapolitanske Fest for »*Madonna del Arco*,« den, B o u r n o n v i l l e forskjønnethar givet os i sin Ballet »*N a p o l i*«, kaldte mig igjen til N e a p e l ; det var tillige min Bestemmelse, nu jeg følte mig lidt stærkere, at gaae herfra over M a r s e i l l e til B a r c e l o n a , besøge A l h a m b r a og S e v i l l a ; om et Creditiv derhen havde jeg alt skrevet hjem og kunde hver Dag vente det i N e a p e l . Jeg kom hertil og flyttede ind i et Hotel midt i Byen, nær Toledogaden; jeg havde tidligere, men i Vintertiden, boet her, nu fik jeg N e a p e l i al sin Sommerhede og i al sin Larmen, Noget saaledes over al Grændse Skrækkeligt havde jeg ikke tænkt mig! Solen skinnede med sine brændende Straaler ned i den snevre Gade, ind ad alle Vinduer og Døre; Alt maatte lukkes til, ikke en Luftning fornam man. Hvert lille Hjørne, hver Plet i Gaden, hvor der faldt Skygge, blev overfyldt med Arbeidere, der sladdrede

lystigt og høit; Vognene rullede forbi, Udraaberne skreg stærkere, end det var til at udholde, Folkelarmen i Gaderne brusede som et oprørt Hav, Kirkeklokkerne ringede uden Hvile! min Gjenbo, Gud veed hvem det var, spillede fra Morgen til Aften S c a l a, det var til at blive gal over! S c i r o c c o e n blæste sin koghede Luft, jeg var ødelagt. Paa S t. L u c i a, i mit gamle Logis, vare alle Værelser optagne, jeg maatte altsaa blive, hvor jeg var. Søbadene gave ingen Køling, de syntes mere at svække end at styrke; hvad jeg fik ud af alt dette, — et Eventyr! jeg digtede her Historien om S k y g g e n, men jeg var saa dvask, saa mat, at jeg først hjemme i Norden bragte den paa Papiret. — Sollyset laae som en Mare paa mit Bryst, en Vampyr, der vilde dræbe mig. Jeg søgte igjen ud paa Landet, men de samme Solstraaler brændte, og de brændte med samme Kraft som inde i Byen; vel var Luften herude mere elastisk, den var mig dog en Herkules Gift-Kaabe, der ligesom sugede Kraft og Marv ud af mig; jeg, som havde troet, at jeg just var et Solbarn, saa fast hang mit Hjerte ved Syden, maatte erkjende, at der var Nordens Snee i mit Legeme, at Sneen smeltede, og jeg blev mere og mere elendig. De fleste Fremmede gik det som mig i denne usædvanlige hede Sommer, Neapolitanerne sagde ogsaa, at i mange Aaringer havde de ikke kjendt en saadan, som denne. De fleste Fremmede reiste derfor bort, jeg vilde gjøre det samme, men mit Creditiv var endnu ikke indtruffet; Dag for Dag spurgte jeg forgjæves derom. Ingen Breve vare nogensinde, paa alle mine Reiser, gaaede feil, den af mine Venner i Kjøbenhavn, som skulde besørge Creditivet, var en af de meest practiske og nøiagtigste.

men der kom intet Creditiv, og tre Uger var allerede gaaet over den Tid det maatte indtræffe.

»Her er intet Brev!« sagde altid den mægtige R o t h - s c h i l d, til hvem det først skulde komme, og en Dag, kjed af min stadige Spørgen, trak han noget heftig Skuffen ud, i hvilken laae alle Breve til de Fremmede, som havde Creditiv der til Huset. »Her er intet Brev!« og i det han halvt ærgerligt stødte igjen Skuffen tilbage, faldt et Brev til Gulvet, det var forseglet med Lak, der i denne varme Tid var smeltet og havde klæbet sig fast bagest ved Skuffen, Brevet var til mig og med Creditiv, alt i en heel Maaned havde det ligget her, og maaskee var det kommet til at ligge endnu længere, var det ikke voldsomt blevet rystet fra sit Bræt; — jeg kunde altsaa nu reise!

Med Dampskibet »C a s t o r« tog jeg Plads til M a r - s e i l l e. Da jeg gik ombord, lod man fra Hotellet Camerieren følge med ned til Havnen, hvor jeg ud til Skibet skulde leie Baad, og hvor Roerkarlene gjaldt for paa det allergroveste at prelle de Reisende; omtrent to Carlin bleve vi enige om, men da Camerieren var borte og jeg med Karlene et godt Stykke fra Land, lagde de Aarerne og spurgte, om jeg vilde give en Scudo, ellers gjorde de ikke et Slag i Vandet, Dampskibet kunde seile, naar det viilde! — jeg erklærede det for uærligt, vi havde jo sluttet Accord, de svarede ikke; den yngste Roerkarl var særdeles smuk, han loe og det klædte ham prægtigt, men bedre end den anden var han dog ikke; jeg var i deres Vold, og maatte love dem det Forlangte; de vilde have Pengene strax, det sagde jeg nei til paa det Bestemteste. Da vi saa kom til Skibet, fortalte jeg høit deres Færd, men gav dem den

belovede Scudo, jeg havde givet dem mit Ord derpaa. — Det var den sidste neapolitanske Erindring.

Dampskibet var aldeles overfyldt med Reisende, hele Dækket besat med Reisevogne og under en af disse lod jeg min Seng gjøre istand, thi nede i Kahytten var der allerede ikke til at aande, Flere fulgte mit Exempel, og snart var Dækket til begge Sider saa godt som een eneste lang Søsterseng. — En af Englands første Adelsmænd, Marquis D o u g l a s, formælet med Prindsessen af B a d e n, var med sin Gemalinde ombord, vi kom i Samtale, han hørte, jeg var Dansk, men vidste ikke mit Navn, vi talte om Italien, og hvad der var skrevet om dette Land, jeg nævnte Fru S t a e l - H o l s t e i n s C o r i n n a, han afbrød mig med: »De har en Landsmand, som endnu fortræffeligere har skildret os I t a l i e n!« »Det troe ikke vi Danske!« svarede jeg. Han talte høist rosende om »I m p r o v i s a t o r e n« og dens Forfatter. »Det er Skade«, sagde jeg, »at A n d e r s e n havde været der saa kort, da han skrev den Bog!« — »Han har været der i mange Aar!« svarede Marquis D o u g l a s, »o nei«, forsikkrede jeg, »kun i ni Maaneder, jeg veed det vist!« »Jeg gad kjende den Mand!« sagde han; »det kan let skee!« vedblev jeg, »han er her ombord!« og nu sagde jeg, hvem jeg var.

Veiret blev imidlertid haardt, Vinden tog til, jeg maatte til Køis; det blev i Nætter og Dage Regn og Storm, Marquien og jeg mødtes ikke mere; den anden og tredie Nat blæste det fuldkomment en Storm, Skibet kastedes til alle Sider som en Tønne i aaben Sø; Bølgerne kom os paa Siden, løftede deres brede, skummende Top op, høiere end Relingen, ligesom om de vilde see ind til os. Der var en Knagen og Bevægelse

i Skibet selv og i Vognene, vi laae under, som om disse skulde synke og knuse os. Der var en Jamren; jeg laae stille og saae op paa de drivende Skyer, tænkte paa Gud og mine Kjære. Da vi endelig naaede G e n u a, gik de fleste Passagerer videre over Land, og jeg havde gjerne fulgt den almindelige Bestemmelse at holde sig til Landjorden, gaae over M i l a n o til S c h w e i z og denne Gang opgive S p a n i e n, men mit Creditiv lød paa M a r s e i l l e og nogle spanske Havne; jeg opsøgte den danske Consul, for hos ham at løse en Sum af mit Creditiv, men han kjendte ikke til det kjøbenhavnske betydelige Huus, der havde udstedt det, han kjendte ikke mit Navn, kunde ikke inklade sig paa Pengesager, og saa blev jeg nødt til at seile idetmindste til M a r s e i l l e. Veiret blev særdeles smukt; Luften var saa forfriskende, og alt, som jeg aandede lettere, kom igjen Længselen efter at see S p a n i e n. Dette Land skulde, som min første Reiseplan var, blive Bouquetten af Reisen; dette, at jeg m a a t t e med Skibet til M a r s e i l l e, betragtede jeg som et Fingerpeg: Du skal dog denne Gang see Spaniernes Hjem! og jeg optog igjen Villien at reise derhen. — Vi naaede M a r s e i l l e, men een Dag senere end Bestemmelsen, og kom saaledes for sildigt til at kunne gaae til B a r c e l o n a med Dampskibet, det gik kun hver tiende Dag, det blev mig for længe at vente. Søreisen havde styrket mig noget, jeg meente at have Kræfter nok til at kunne gjøre Reisen over Land, gjennem Sydfrankrig, saa fik jeg dog det at see tilligemed de pyrenæiske Bjerge.

Før jeg forlod M a r s e i l l e bragte Tilfældet mig et kjært Møde, en af mine Venner fra Norden, O l e B u l l; han kom fra A m e r i k a og var i F r a n k r i g

bleven modtagen med Jubel og Serenader. Vi boede i *M a r s e i l l e* begge i *Hôtel des Empereurs*; ved *Table d'hôte* mødtes vi, fløi hinanden imøde, vi talte om hvad vi havde seet og oplevet; han fortalte mig, hvad jeg da ikke vidste, ja ikke engang tænkte, at jeg i *A m e r i k a* havde mange Venner, at disse paa det meest deeltagende havde spurgt ham om mig, at de engelske Oversættelser af mine Romaner vare eftertrykte der og ved Godtkjøbs-Udgaver vidt udbredte i Landet. Mit Navn var fløiet over det store Verdenshav! — jeg følte mig ganske lille ved Tanken herom, men glad, inderlig lykkelig! hvorfor fik dog jeg fremfor saa mange Tusinde saa meget Held. Jeg havde en Følelse herved, som var jeg en fattig Bondeknøs, man kastede en Kongekaabe omkring; men lykkelig derved var jeg og er jeg. Mon dette er Forfængelighed, eller ligger denne i, at jeg udtaler min Glæde?

Om Aftenen, efterat jeg var til *R o*, hørte jeg Musik udenfor, det var en Serenade til Ære for *O l e B u l l*, Dagen derpaa reiste han til *A l g i e r*, jeg gik til *P y r e n æ e r n e*.

Veien førte gennem *P r o v e n c e*; Roser saae jeg ikke mange af, men blomstrende Granattrær, forresten havde Landskabet i sin grønne Friskhed, i sine bakkede Høider, noget beslægtet med Danmark; i Reisebogen staaer, at *Q v i n d e r n e* i *A r l e s* høre til de skjønneste, og er Afkom fra *R o m e r n e*, og Bogen har Ret; til Overraskelse vare her selv de fattigste Piger deilige; de havde ædle Skikkelser, deilige Former, Øine, som straaledede med Sjæl og Udtryk; hele Reiseselskabet i *D i l i g e n c e n* var betaget af Overraskelse og Henrykkelse, og Pigebørnene forstode det meget godt, de flygtede ikke som *G a z e l l e n*, men de havde dennes lette Be-

vægelse, dennes straalende Øine. Ja Mennesket er rigtignok det Skjønneste, der er skabt.

I N i m e s var mit første Besøg det prægtige romerske Amphitheater, dets Storhed mindede om, hvad I t a l i e n frembyder. Om S y d - F r a n k r i g s Oldtids Minder havde jeg saa godt som slet Intet hørt, og blev derfor i høi Grad overrasket; alene »det fiirkantede Huus i N i m e s« staaer i en Pragt som T h e s e u s-Templet i A t h e n ; R o m har ikke Noget saa vel bevaret. — I N i m e s boer Bageren R e b o u l, der skriver de smukke Digte; hvo, som ikke kjender ham fra disse, kjender ham vel fra L a m a r t i n e s Reise til O r i e n t e n. — Jeg fandt Huset, traadte ind i Bageriet, der stod en Mand i Skjorteærmer, han satte Brød ind i Ovn, det var R e b o u l selv. Et ædelt Ansigt, der udtrykker Characteren af en Mand, hilsende mig; jeg sagde ham mit Navn, og han var saa høflig at sige, at han kjendte det fra et Digt til mig i »*Revue de Paris*«, det, den franske Digter M a r t i n der havde skrevet, bad mig dernæst, dersom min Tid tillod det, at besøge sig i Middagsstunden, saa skulde han bedre modtage mig. Da jeg paa den bestemte Time kom til ham igjen, modtog han mig i et lille, næsten elegant Værelse; det var pyntet med Malerier, Statuer og Bøger, blandt disse ikke blot den franske Literaturs, men ogsaa Oversættelser af de græske Classikere. — Et Par Billeder paa Væggen vare Foræringer, sagde han, de forestillede hans berømte Digt: »det døende Barn«; han vidste af M a r m i e r s Bog: »*Chansons du Nord*«, at jeg havde behandlet det samme Thema og jeg fortalte ham, at jeg havde skrevet det, da jeg endnu gik i Skole. — Havde jeg i Morgenstunden seet ham, som den driftige Bager, var han nu gan-

ske Poeten; han talte livligt om sit Fædrelands Literatur, yttrede det Ønske at see Norden, hvis Natur og aandrige Liv særdeles interesserede ham.

Med stor Agtelse forlod jeg en Mand, hvem Muserne havde givet en ikke ringe Gave og som havde Forstand til, under den Hyldest, der bragtes ham, at blive ved sit hæderlige Haandværk, foretrække at være den mærkelige Bager i N i m e s, for en kold Hyldest og derpaa at forsvinde i Paris mellem hundrede Poeter.

Paa Jernbanen gik det over M o n t p e l l i e r til C e t t e med den Flugt, et Jernbanetog har i F r a n k r i g! man flyver, som gik det omkap med »den vilde Hær«; jeg huskede uvilkaarlig paa en Indskrift i B a s e l paa Gadehjørnet til Jernbanen; netop paa Pladsen, hvor eengang den berømte Dødningdands var malet paa Muren, staaer med store Bogstaver skrevet: »Dødningdands«, men lige over denne Indskrift staaer en anden: »Vei til Jernbanen«; disse to, netop paa Grændsen af F r a n k r i g, giver Spil for Phantasien; i den susende Flugt kom den mig i Tanken, »Dødningdands og Jernbane«, det var som Signalpiben gav Tegn til Dandsen! paa de tydske Jernbaner og paa den til R o e s k i l d e har man ikke saa vilde Phantasier.

Øboeren elsker Havet, som Bjergboeren sine Bjerge, det veed jeg fra mig selv! hver Søstad, den være nok saa lille, faaer for mig, ved Havet, en egen Nimbus. Var det Havet i Forening maaskee med det danske Sprog, som fra to Huse klang mig imøde i C e t t e, der gjorde mig denne By saa hjemlig; jeg veed ikke, men jeg havde mere Følelsen af at være i D a n m a r k, end i Sydfrankrig. Naar man langt fra sit Fædreland træder ind i et Huus, hvor Alle, fra Herskabet til Tyendet, taler vort Lands Sprog, som Tilfældet var

for mig i C e t t e hos C a s a l i s - T u t e i n, da har disse hjemlige Toner en Trolddoms Kraft, de bære, som en Faust-Kappe, os med Huus og Alt derinde, i et Nu til Hjemmet; ogsaa vor danske Consul, J a n s e n, var et Kjøbenhavns Byesbarn; C e t t e blev mig med Eet som et Stykke D a n m a r k. Dog Nordens Sommer var her ikke, men Neapels Sol-Dønning, Luftten mægtede at forbrænde Faustkappen; Varmen væltede ned, Solstraalerne lammede alle Kræfter; i Aaringer havde man heller ikke her kjendt en saadan Sommer; rundt om fra Landet lød Efterretninger om Folk, der af Heden faldt døde om; Natten selv var heed. Man forudsagde mig, at jeg ikke holdt Reisen ud i S p a n i e n, jeg følte det selv, men S p a n i e n var nu eengang Maalet, jeg øinede jo alt P y r e n æ e r n e, de blaa Bjerge lokkede — og en tidlig Morgen var jeg paa Dampskibet og foer over *l'étang de Thau*. Solen kom høiere, den brændte fra oven, den brændte fra Vandfladen; Myriader Medusaer, i deres geléagtige Bævren, fyldte Vandet rundt om; det var som om Solstraalerne forduñstede Søvandet og efterlod kun en gyngende Dyreverden; aldrig før eller siden har jeg seet Sligt. Ved L a n g u e d o c-Canalen kom vi Alle fra Dampskibet over i et stort Trækfartøi, der mere syntes indrettet for Gods, end for Passagerer; Dækket blev overfyldt med Kofferter og Kister, disse igjen besat med Mennesker, som under udspændte Paraplyer søgte Skygge; det var ikke muligt at bevæge sig heroppe, og intet Rækværk omgav denne Koffert- og Menneske-Stabel, som tre, fire Heste, ved lange Touge slæbte afsted; nede i begge Kahytter saae det ligesaa bepakket ud; Side ved Side sad man som Fluer i en Sukkerskaal; et af Hede og Tobaksrøg afmægtigt

Fruentimmer blev baaret ind til os i første Kahyt og lagt paa Gulvet, den eneste Plet der for et Øieblik var tom; hun skulde trække Luft, dog den syntes ikke at være der, i hvor mange Vifter der end bevægede sig. Ingen Forfriskninger fandtes, ikke engang en Drik Vand var det muligt at bringe tilveie uden det gule, lunkne Vand, Canalen frembød. Ned over Lugerne hang fra Dækket bestøvlede Been, der ved Lyset, de lukkede ude, ligesom gav den trykkende Luft Legeme; indelukket i dette Rum havde man endnu den Qval at maatte høre paa en Mand, der bestandigt vilde sige noget Vittigt, bestandigt synes interessant, Ordstrømmen squalpede ham om Munden, som den eensformige Kløven af Vandet squalpede om Fartøiet forude. Det var ikke til at døie. Jeg brød mig Vei op mellem Kofferter, Mennesker og Paraplyer og stod i en koghed Luft; og til begge Sider, fremad og tilbage, Time for Time, var der evig eet og det samme at see: grønt Græs, grønt Træ, en Sluse — grønt Græs, grønt Træ, en Sluse, og saa igjen det samme. Det var til at blive vanvittig over.

En halv Times Vei fra B é z i e r s bleve vi satte i Land; jeg følte mig næsten afmægtig, og ingen Vogne var her, Omnibusføreren havde ikke ventet os saa tidligt. Solen brændte ganske forfærdeligt, de smaa Træer havde vist solgt deres Skygge, der var ikke engang Contur af den. Man siger, at Sydfrankrig er et Stykke Land fra Paradiset, mig forekom det, under de Omstændigheder hvori jeg saae det, at være et Stykke skudt op fra Helvede selv med al sin infernalske Hede.

I B é z i e r s ventede Diligencen. Alle de bedre Pladser vare optagne, jeg kom, for første og jeg vil haabe for sidste Gang, ind i det bageste Aflukke af en saadan Vogn; ved Siden af mig satte sig en skrækkelig

tyk Madame i Tøfler og med et alenhøit Hovedtøi, det hun imidlertid strax tog af og hængte lige foran mig; nu kom en lystig Matros, der vist forud havde drukket for mange Skaaler, saa et Par skidne Karle, hvis første Manoeuvre var, at de trak deres Støvler og Trøier af og sad der hede og stinkende af Løg, medens de tykke Støvskyer væltede ind, og Solen brændte og blendede; det var ikke muligt at holde dette længere ud, end til N a r b o n n e; syg og lidende søgte jeg Hvile; nu kom Gensd'armer og spurgte om Pas; nu skulde der just ved den begyndende Nat bryde Ild ud i den nærmeste Landsby, Alarmen lød, Sprøiterne rullede afsted; det var, som om alle Plageaander vare slupne ud. Herfra og til P y r e n æ e r n e fulgte en gjentagen trættende Pasvisitation, som jeg ikke engang i Italien har kjendt; der blev som Grund hertil angivet den nære spanske Grændse, de mange Flygtninge derfra og nogle i Egnen her stedfundne Mord. Alt var til at gjøre Reisen til en Plage; og kun for hvad der var en saadan havde jeg Tanke og Nerve.

Jeg naaede P e r p i g n a n, Solen havde her ligesom feiet alle Mennesker af Gaderne, først ved Natten kom de frem, men de kom som en brusende Strøm, som et heelt Oprør, der vilde ødelægge Staden. Menneskemassen bølgede under mine Vinduer, høie Skrig lød, det gik gjennem mit syge Legeme. Hvad var det! Hvad betød det. Kunde Feberen saaledes brænde i mit Hoved, jeg vaklede hen til Altandøren, aabnede den, og Pladsen var sort af Mennesker, de saae lige op, hvor jeg stod, de skrege, svingede med Hattene, raabte: Leve! Leve! »Min Gud«, tænkte jeg, »det er Vanvid! det er Altsammen Noget, jeg bilder mig ind,

her er slet intet Menneske, jeg hører slet Ingen skrige, men jeg phantaserer det Altsammen; det er jo frygteligt!« jeg var nær ved at segne, jeg bøiede Hovedet til Siden, tæt ved paa Altanen stod en Mand, han talte ned til Folket, ham var det, Hilsener bragtes, idet han traadte ud. »God Aften, Hr. A r a g o!« lød den stærkeste Stemme, tusinde gjentog det, og Musikken klang. Det var den berømte A r a g o, som var min Nabo, Folket bragte ham en Serenade. Feberen fremgjøgledede det altsaa ikke, det var dog en Trøst; men denne Tummel; disse Skrig, var en fornyet Qval; jeg kjender faa Aftener i mit Liv, jeg, som da, har følt mig saa legemlig lidende. Den smukke Sang, som fulgte, kunde ikke husvales. A r a g o holdt igjen Tale; det var hans Fødeby, han efter mange Aar besøgte; Folkejublen ragede gennem Gaderne; den rislede mig gennem alle Nerver. Jeg var syg; hver Tanke om at reise til S p a n i e n blev opgiven; jeg følte, det var mig umuligt at reise længere; og selv denne Luft her, denne Varme, hvorledes skulde jeg udholde den, kunde jeg dog naae tilbage til S c h w e i z! jeg gruede for den lange Tilbagevei derop, indsaae ikke hvorledes jeg skulde kunne udholde den. Man raadede mig paa det Hurtigste først at søge ind i P y r e n æ e r n e og der indaande den styrkende Bjergluft; Badet V e r n e t, hiin Side P r a d e s, anbefaledes som køligt og godt; man gav mig Anbefaling til Commandanten i Etablissementet, og jeg bestemte mig til dette Ophold; der var intet Andet at gjøre; Natten, som den eneste kølige Tid, blev bestemt til Fart, og i en Nat og nogle Morgentimers angribende Reise naaede jeg derhen. V e r n e t ligger paa den franske Side, lidt inde i Bjergene. Luften var saa frisk, saa styrkende, som jeg i

Maaneder ikke havde aandet den. Efter et Par Dages Ophold her, syntes jeg at føle mig igjen frisk og vel.

Tankerne fløi igjen ind i S p a n i e n, som jeg var saa nær, kun nogle Timer fra; en lille Bjergtour kun, jeg gjorde den, og stod som M o s e s og saae for mig Landet, som jeg ikke skulde betræde. — Min Tanke, mit Haab var, Gud vil forunde mig, at jeg en Vinter-tid flyver fra Norden herhid igjen og da ind i det rige, skjønne Land, hvorfra nu Solen holder mig borte ved sit Flammesværd.

V e r n e t hører endnu ikke til de bekjendteste Bade-steder, uagtet det har det særegne, at det besøges hele Aaret; den Tid var den berømteste Gjest, Stedet havde havt, I b r a h i m P a s c h a, Vinteren forud havde han været der. Hans Navn var da endnu Etablisse-mentets Glands og Glorie, I b r a h i m P a s c h a s Navn var paa Læberne af Vertinden og af alle Op-varterne; hans Værelse blev strax, som noget høist interessant, viist frem; de to franske Ord, han kunde sige: »*merci* og *très-bien!*« i deres forkeerte Udtale vare staaende Anecdoter. — V e r n e t gjorde i Smaat og Stort det Indtryk, at det mellem Badesteder endnu var i en Slags Uskyldigheds Tilstand; kun i at skrive Reg-ninger, det fortalte Gjesterne mig strax, havde Com-mandanten hævet Etablissementet i Række med de første i Europa.

Man lever her i en Eensomhed, en Afsondren, som ved intet andet Bad, og det kan være ganske fortræffeligt; forlanger man derimod Adspredelse, ja, saa er her aldeles Intet gjort til Gjesterne's Underhold, jeg taler naturligviis om den Tid, jeg var der, jeg veed ikke hvad der i senere Aar kan være skeet. — Ved mit Ophold var Gjesterne's eneste Underhold-

ning. den, enten til Fods eller paa et Æsel at gjøre Vandring i Bjergene; men en saadan frembød ogsaa noget saa eiendommeligt, saa afvexlende, at man slet ikke savnede de sædvanlige arrangerede Badsteders Forlystelser. — Det er rundt om V e r n e t, som om de meest forskjellige Naturer ere kastede mellem hverandre, Norden og Syden, Bjerg- og Dal-Vegetation. — Fra eet Punkt seer man ud over Viinhaver op ad et Bjerg, der synes at vise et Prøvemønster paa Kornmarker og grønne Enge, hvor Høet staaer i Stakker; fra et andet har man kun de nøgne, metalagtige Klipper, med selsomme fremspringende Steenblokke, smalle og lange, som vare de sønderbrudte Statuer eller Søiler; snart gaaer man under Poppeltræer i smaa Enge, hvor Krusemynterne groe, en saa ægte dansk Natur, som var den skaaren ud af Sjælland selv, snart staaer man i Læ af Klippen, hvor Cypresser og Figen skyde frem mellem Viinløvet, det er et heelt Stykke af Italien. Dog Sjælen i det Hele her, de Pulse, som utallig banke lydeligt i Pyrenæerne, ere Kilderne; der er et Liv, en Sladdren i det evigt fortbrusende Vand. Overalt væl-der det frem, pipler i Mosset, bruser over de store Stene; der er en Flugt, et Liv deri, som Ordet ikke kan gjengive, man hører en evig brusende Accord fra de Millioner Strænge; over, under og rundt omkring sladdrer Flodnymphen.

Høit paa Klippesiden, ved den steile Afgrund, ligger Ruiner af et maurisk Slot, Skyerne hænge, hvor Balconen hang; Gangstien, hvor Æselet travet, fører gennem Riddersalen; heroppe fra og paa Veien, som leder til Badestedet, har man Skuet over hele Dalen, der lang og smal synes en Flod af Træer, der bugter sig mellem de røde, udbrændte Klipper; og midt i denne

grønne Dal, hæver sig paa et Bjerg terrasseformigt den lille By, *V e r n e t*, der kun mangler Minareterne for at synes en bulgarisk-tyrkisk By; en ussel Kirke, med to lange Huller som Vinduer og tætved et forfaldet Taarn, danner den øverste Deel, nedenunder komme de mørkebrune Tage, de smudsiggraa Huse med aabne Træluger istedetfor Vinduer, men malerisk er det! kommer man imidlertid ind i selve Byen, hvis Apothek tillige er dens Boghandel, da er Totalindtrykket: Usselhed. Næsten alle Husene ere opførte af Kampestene, men ikke store og tilhugne Steen, nei allesammen ligesom de kunde være samlede op fra en gammel Brolægning, de synes stablede op paa hinanden; et Par mørke Huller danne Dør og Vinduer; Svalerne flyve ud og ind, de have deres Rede i Stuen under Bjælkerne; gjør man selv en Visit derinde, i det mindste, hvor jeg gjorde det, da har man fra første Stokværk transparente Gulve under sig; gennem de slidte Bræder seer man ned i chaotisk Mørke. Paa Væggen hænger sædvanlig et Stykke fedt Kjød med haaret Side; man forklarede mig, at det brugtes til at gnide Støvler og Skoe med, naar disse skulde pudses. Sovekamret er paa det Grelleste malet *al fresco* med Helgenbilleder, Engle, Krands og Kroner, som i Malerkunstens allerufuldkomneste Tider. Menneskene selv usædvanlig stygge, endogsaa Børnene, sande Dverge. Ansigter, det barnlige Udtryk mildner ikke de plumpe Træk og kun faa Timers Vandring paa Bjergenes modsatte Side ned i Spanien, da blomstrer Skjønheden, lyse de kloge, brune Øine. Som det eneste poetiske Billede, *V e r n e t* frembød for mig, var et Skue paa Torvet: under et prægtigt, stort Træ havde en vandrende Bissekræmmer udbredt alle sine Varer, Tørklæder,

Bøger og Billeder, en heel Bazar, men Jorden selv var Disken; hele Byens uskjønne Ungdom, gjennembarket af Solen, stod forsamlet om disse Herligheder; et Par gamle Mo'rliller skottede derhen fra deres aabne Luge; til Hest og til Æsel drog en lang Skare af Badegjester, Herrer og Damer, forbi, medens to Smaabørn halvskjulte bag en Brædestabel agerede Haner og ide­ligt raabte »Kykkeliky!«

Langt mere Kjøbstad, beboelig og vel indrettet, er den et Par Timer herfra liggende Fæstning Villefranche med sit Slot fra Ludvig den Fjortendes Tid. Landeveien fører her igjennem Olette ind i Spanien, og her er altsaa nogen Færdsel; flere Huse frapperede ved deres smukke mauriske Vinduer, hugne i Marmor; Kirken selv er halv maurisk bygget. Altrene som i de spanske Kirker, Gudsmode­ren staaer med Barnet heelt i Guld og Sølv. Jeg besøgte Villefranche allerede en af de første Dage under mit Ophold; alle Gjester fra Etablissementet vare med paa dette Tog, til hvilket Æsler og Heste maatte drives sammen fra alle Kanter; Commandan­dens ærværdige Carosse blev forspændt, og uden og inden fyldt, som var det et fransk Trækfartøi; en høistelskværdig Holstener, den bedste Rytter af dem Alle og Alexander Dumas' Ven, den bekjendte Maler Dauzats førte Toget an; Fort, Casematter og Klippehuler bleve seete, den lille Stad Cornelia med sin interéssante Kirke blev ikke forbigaaet; overalt Spor af Maurernes Magt og Kunst. Alt i disse Egne tyde mere paa Spanien end Frankrig, Sproget selv svæver mellem begge. Og der i den friske Bjergnatur, ved Grændsen af et Land, hvis Skjøn­hed jeg ikke da skulde kjende, sluttede jeg den samlede

tydske Udgave af mine Skrifter: »Das Märchen meines Lebens«, »*the true story of my life!*« kalde Englænderne denne Bog. Slutningsordene der lyde saaledes: »Før jeg forlader P y r e n æ e r n e, flyver dette Skrevne til Tydskland, dette, et stort Afsnit af mit Liv; jeg selv følger efter, og et nyt, et ubekjendt Afsnit begynder. Hvad mon ruller op? Hvad skal jeg udrette? Mon den virksomste Deel af mit Liv endnu ligger for mig? Jeg veed det ikke! men taknemlig, trøstig seer jeg fremad. Hele mit Liv, de lyse og de mørke Dage førte til det Bedste. Det er som en Søreise, mod et bestemt Maal, jeg staaer ved Roret, jeg har valgt min Vei, jeg gjør mit, men Gud raader for Storm og Hav, han styrer, og skeer det anderledes, end jeg tænker, da er dette det Bedste for mig, den Tro er fast i mit Bryst, og den gjør lykkelig! Naar Juletræet tændes, naar som man siger: de hvide Bier sværme, er jeg, vil Gud, i D a n m a r k, hos mine Kjære der, med Hjertet fuldt af Reiselivets Blomsterflor, med styrket Legem og Sjæl, da springe nye Arbeider paa Papiret, Gud lægge sin Velsignelse i dem! han vil det! — En Lykkestjerne lyser over mig, Tusinde fortjente den vel bedre end jeg, selv begriber jeg tidt ikke, hvorfor just jeg fik saa megen Glæde fremfor Utallige! den lyse! men gaaer den ned, maaskee idet jeg her slutter disse Linier, den har lyst, jeg har modtaget min rige Deel, den gaae ned — ogsaa her fremspringer det Bedste. Gud og Menneskene min Tak, min Kjærlighed!«

V e r n e t, (Øst-Pyrenæerne) i Juli 1846.

XIII.

Ni Aar ere gaaet siden, rige Aar i Tidshistorien, alvorlige og store Dage for D a n m a r k, sorgfulde og ogsaa glade for mig, de have bragt mig al Erkjendelse i mit Fædreland, de have gjort mig ældre og dog bevaret mig ung, de have bragt mig Ro og Klarhed; de nye Afsnit, de danne, ville vi her rulle op!

Fra V e r n e t, hvor Bjergluften havde styrket mig, og jeg troede at have gjenvundet Kræfter til Hjemreisen, vilde jeg gaae til S c h w e i z; men uagtet jeg indrettede det saaledes, at kun Natten blev anvendt til Diligencefarten, og jeg den varme Dag blev i P e r p i g n a n og N a r b o n n e, var det dog, som jeg fra den livsnærende Luft var kommen ind i et Element, hvor Livsstoffet manglede; en tung, stille glohed Luft omgav mig, det var en Qval, og snart var jeg som gjennembrændt i hver Nerve! Natten selv bragte ingen Friskhed, undtagen for Fluerne, som nu fik Kræfter til deres Runddands. — Et Par Dage, eller rettere et Par Nætters Ro i C e t t e, hvor jeg ude paa Husets Altan lod lægge min Madrats og sov under stjerneklar Himmel, gav mig Luft nok til at holde ud; af M o n t p e l l i e r s Skjønhed veed jeg kun, at den laae i Solstraaler, som gjennembrændte mig. I min Stue, med tæt tillukkede Vinduesskodder, klædt paa som til at gaae i Bad, holdt de Fremmede sig. Paa Jernbanen, midt i dens piilsnare Flugt, bragtes Efterretningen om den skrækkelige Ulykke, der var indtruffen paa Frankrigs Nordbane; det vilde, havde jeg været frisk og sund, paa enhver anden Tid sat min Phantasie i Bevægelse, men jeg var saa betagen af Sydfrankrigs Sol, at jeg, som den Søsyge ombord, sank

hen i en Tilstand, saa at jeg var ligegyldig for hvad der skete. Ved Nimes endte da Banen, og man maatte i den fuldproppede støvslugende Diligence for at naae A v i g n o n.

Mandeltræerne stode med modne Frugter, Mandler og Figen bleve næsten det eneste, jeg ret nød; hvile og altid hvile bag tillukte Vinduesskodder er et daarligt Reiseliv! Pavernes Slot her saae ud som en Fæstning, der var forvandlet til Caserne, Domkirken ligger som en lille Fløi deraf. I Musæet stod V e r n e t s Buste af T h o r v a l d s e n, Ordet »*danois*« ved hans Navn havde et kløgtigt Hoved streget over med Blyant; to Billeder, forestillende M a z e p p a, noget forskellige fra Kobberstikkene, hang her af V e r n e t og »givet den gode Stad A v i g n o n«; om Aftenen blev der Liv og Røre i Gaderne, en Markskriger til Hest, med Trommen foran, udraabte som en anden Dulcamare sine Varer. — Ud over Vinduet hang fyldigt og stort Viinløvet som udspændte Marquiser mod Solstraalerne.

Jeg var V a u c l u s e saa nær, men havde til denne lille Reise ikke Kræfter, alle dem, jeg eiede, maatte jeg, som den Forsigtige, gjemme for at vinde til Schweiz, hvor Bjergene havde Køling. — Det besungne V a u c l u s e skulde jeg ikke see, Strømmen, der har baaret L a u r a s Billede, det, P e t r a r c a s Vers beholder og bærer evigt om i Verden. — Rhonefloden har en saadan rivende Fart, at Dampskibet med Strømmen bruger kun een Dag mellem L y o n og M a r s e i l l e, derimod, omvendt mod Strømmen op til Lyon hele fire Dage. — Jeg foretrak for det smudsige Dampskib den rask rullende Diligence, der isandhed her foer som med Leonore-Balladens vilde Heste.

Det antike romerske Theater i O r a n g e løftede sig frit over alle de andre nye Bygninger! Triumphbuen for Septimius Severus, alle de rige Romerherligheder, hvormed R h o n e n s Bredder er besaaet, førte Tanken til Italien; ikke havde jeg vidst og kjendt til al den Storhed af romerske Levninger, Sydfrankrig her frembyder.

Flodbredden blev altid mere afvexlende, jeg saae Byer med smukke gothiske Kirker og paa Bjergene gamle Borge, de laae som uhyre Flagermuus deroppe; smukke svævende Hængebroer hang udspændte over den piilsnare Strøm, som Skibene arbeidede sig op imod.

Endelig var jeg i L y o n, hvor R h o n e f l o d e n optager S a o n e n i sig; der, fra en af de høistliggende Gader, øinede jeg, mange, mange Mile borte mod Nordost, at der hævede sig over den flade, grønne Slette en hvid, skinnende Sky, det var M o n t b l a n c, der laae S c h w e i z, saa nær var jeg nu det Sted, hvor jeg igjen haabede at kunne drikke Luft og friere løfte Legeme og Sjæl, — men den schweizerske Consul vilde ikke visere mit Pas, før Politiet i L y o n havde givet sin Visa, og Politiet erklærede, at Passet ikke var i Orden. Jeg, som paa Reise lever næsten for meget for Pas og Visa, saa at det grændser til det Komiske med min Ængstelighed for at have Alt i Orden, jeg er af tusinde Reisende altid Den, der møder det værste Pasvrøvleri; snart kan man ikke læse, snart skriver en underordnet Skriver et galt Nummer paa det, saa at det ikke er at finde, snart opholder en italiensk Grændsebetjent sig over Navnet C h r i s t i a n og troer, det er en Religionssect, der kalder sig særegent den Christne, i L y o n var det ikke meer

eller mindre, end at Passet, som de sagde, fra Grændsen skulde være sendt til P a r i s og der af Indenrigsministeren viseret. Hele Dagen maatte jeg løbe til og fra *Préfectur de Police*, til jeg kastede mig i Armene paa en af de høiere Politiembedsmænd, hvem jeg erklærede, at Ingen havde forlangt eller sagt før, at jeg for at reise fra Pyrenæerne til S c h w e i z over L y o n skulde sende Pas til P a r i s, hvorhen jeg ikke vilde; det var nødvendigt, at jeg gik tilbage til M a r s e i l l e, blev der sagt mig, for der af den danske Consul at faae Passet i Orden for S c h w e i z, jeg erklærede, at jeg ikke taalte at gjøre Reisen, ikke heller kunde ligge i det glohede L y o n, jeg maatte til Bjergene! det var en høflig dannet Mand, jeg havde henvendt mig til; med Passet i Haanden examinerede han mig om Tid og Sted, jeg havde været paa de forskjellige Steder, hvor hver Visa var sat, og han kom snart efter, at her Intet kunde være til Hinder for min videre Afreise, ordnede Alt paa det Bedste, og næste Dag kunde jeg flyve afsted. Om Aftenen sad jeg da med roligt Sind i Operaen, denne var for Øieblikket tydsk, et Selskab fra Zürich var her og gav, som man siger, Smæk for Skillingen, paa een Aften F l o t o w s: »S t r a d e l l a« og W e b e r s »D e r F r e i s c h ü t z«; med Hensyn til Tiden kunde det vel bæres, thi af »F r e i s c h ü t z« fik man ene og alene Musiken, Dialogen blev sprunget over, Franskmændene forstode den jo dog ikke, meente de, men komisk tog det sig ud, lige efter C a s p a r s Drikkevise, at see M a x tage sin Hat, nikke og gaae, og C a s p a r synge Triumph ligesom han havde vundet Spillet ene og alene ved den Vise.

Jeg naaede S c h w e i z, ogsaa her trykkede Varmen,

Sneen paa Jomfruen, selv paa Montblanc, var mindre end i mange Aar, lange, sorte Fjeldstriber viste sig; men her var dog friskere Luft og Køling om Aftenen; jeg søgte strax til Vevay; her ved Søen, ved Savoyens snebedækkede Bjerge, var det en Velsignelse at aande og leve! som røde Stjerner paa den sorte Bjerggrund skinnede om Aftenen de store Blus, som Hyrder og Kulbrændere tændte hiin Side Søen. Jeg var igjen i Chillon; Byrons Navn, som han selv havde hugget ind i Søilen, havde, siden jeg var her sidst, lidt Overlast, der var kradset stærkt hen over det for at faae det bort. En Englænder havde gjort det, men var bleven forhindret deri; havde han ogsaa her udslettet Byrons Navn, i Verden var det dog ikke blevet udslettet. To nye Navne vare her komne til, det var Victor Hugo og Robert Peel.

I Freiburg saae jeg den dristigste, meest mægtige Hængebro, jeg endnu har seet, høit over Dal og Flod svæver den i Luften og gynger med den tunge Vogn; i Middelalderen havde Sligt hørt til Eventyrenes Verden, Videnskaben har løftet vor Tid ind i det før Overnaturlige. Endelig naaede vi Bern, der hvor Baggesen har levet saa længe, hentet sig en Hustru og været lykkelig. Som han saae det, saaledes lyste Alperne med samme Ildglands, idet Solen gik ned! Jeg tilbragte nogle Dage her og i Interlaken; jeg gjorde Udflugter til Lauterbrunnen og Grindelwald; den forfriskende Støvregn, som Vinden bar fra Staubbach i dets Fald, den iiskolde Luft i Grindelwalds Gletscherhuler var paradisisk efter en Skjærsildsreise. De brune Schweizerhuse paa de fløielsartede grønne Enge op ad Bjergsiden, den venligste og rigeste Natur op til den meest

storartede og vilde, er det Eiendommelige ved Schweiz. »Wetterhorn«, »Silberhorn« og »Jomfruen« lyste i Aftenens Ildglands; der kunde være saa herligt, stille og godt, men overalt forfulgtes man af Tiggere, de jodlede og jodlede, det var deres Præludium til Tiggeriet; men friskt og livsbringende var Opholdet i det kjære Bjergland; jeg gik til Basel og her paa Jernbanen gennem Frankrig til Strasburg. Rhindampskibsfarten begyndte først her; Luften laae tung og varm over Floden, hele Dagen varede Farten, Skibet blev tilsidst overfyldt, meest af Turnere, de sang og jubilerede; mod Danmark og alt Dansk var Stemningen: Christian den Ottende havde da udstedt det aabne Brev. Jeg erfarede det først her; i det Badenske var slet ikke behageligt for en Dansk at reise; Ingen kjendte mig, jeg indlod mig med Ingen, men sad syg og lidende paa den hele Flodfart.

Over Frankfurt naaede jeg det kjære Weimar, og her hos Beaulieu blev jeg pleiet og fik udhvilet; smukke Dage tilbragtes paa Sommerslottet Ettersburg, hvorhen Arvestorhertugen indbød mig; i Jena selv arbeidede jeg sammen med Professor Wolff for at bringe istand en tydsk Oversættelse af flere af mine lyriske Digte; men min Sundhed var stærkt angreben; jeg, som elsker Syden, maatte erkjende, at jeg var en Nordens Søn, hvis Kjød, Blod og Nerver har Rod i Snee og kolde Vinde; med langsom Fart vendte jeg hjemad. I Hamborg modtog jeg fra Kong Christian den Ottende Dannebrogordenen, den havde været mig bestemt, før jeg reiste, sagde man, og derfor skulde jeg have den, før jeg igjen naaede Fædrelandet; der kom jeg to Dage

efter. I Kiel mødte jeg den landgrevelige Familie samt Prinds Christian, siden Prinds til Danmark, og Gemalinde, et kongeligt Dampskib afhentede de høie Herskaber, man forundte mig den Behagelighed og Beqvemmelighed at følge ombord med hjem, men Søreisen blev høist besværlig, først efter to Nætters Fart, i Taage og Storm, traadte jeg i Land ved Kjøbenhavns Toldbod.

Hartmanns Opera »Liden Kirsten«, hvortil jeg havde leveret Texten, var under min Fraværelse bragt paa Scenen og havde vundet stort Bifald, skrev man mig til; Musiken var erkjendt, som den fortjener det, en ægte dansk Bouquet, saa eiendommelig, saa gribende; Texten havde selv Heiberg syntes godt om, jeg glædede mig til at høre og see det lille Arbeide, og det traf sig saa, at netop den Dag, jeg kom hjem, opførtes »Liden Kirsten«. »Ja, nu skal Du faae Fornøielse!« sagde Hartmann, »Folk er meget veltilfreds med Musik og Text!« Jeg kom i Theatret, man bemærkede mig, jeg saae det, og da »Liden Kirsten« var endt, blev der klappet, men tillige meget stærkt hysset. »Det er aldrig skeet før!« sagde Hartmann, »jeg begriber det ikke!« — »Men jeg forstaaer det nok,« svarede jeg, »bryd Du Dig ikke derom, Dig gjaldt det ikke, det var mine Landsmænd, som saae, at jeg var kommen hjem, og nu hilsede de paa mig!«

Jeg var forresten endnu legemlig lidende, Sommeropholdet i Syden kunde jeg ikke forvinde, kun den forfriskende Vinterkulde holdt mig sammen, jeg var i en nerveus kraftløs Tilstand, medens Sjælen derimod var virksom i høi Grad; jeg fuldendte paa den Tid Digtningen Ahasverus. H. C. Ørsted, for hvem jeg i de sidste Aaringer læste Alt, hvad jeg

skrev, virkede ved sin levende Deeltagelse, sin aandfulde Tale, meer og meer mægtig ind paa mig. Saa stærkt som hans Hjerte slog for det Skjønne og det Gode, saa gjennemtrængt søgte hans Tanke altid deri det Sande. Klart og bestemt udtalte han dette, og i ethvert Digt var Sandheden Digtningens Sjæl. En Dag bragte jeg til ham en dansk Oversættelse, jeg havde leveret af Byrons Digt »M ø r k e t«; jeg var da ganske opfyldt af det store Phantasie-Maleri, Digteren har givet her, og overraskedes derfor, da Ø r s t e d erklærede det for et aldeles forfeilet Digt, thi det var heelt igjennem Usandhed, den ene Tilsætning blev taabeligere end den anden. Ø r s t e d beviste det, og jeg forstod og erkjender hans sande Ord. »Digteren tør nok tænke sig«, sagde han, »at Solen forsvinder fra Himlen, men han maa vide, at der kommer da ganske andre Resultater, end dette Mørke, end denne Kulde, disse Begivenheder, dette er en Vanvittigs Phantasie!« Og jeg følte Rigtigheden deri, optog i min Anskuelse allerede da de Sandheder, han i »A a n d e n i N a t u r e n« udtaler for sin Tidsalders Digtere. At hvor de selv, som Høidepunkter i deres Tid, udtalte sig, skulde de fra Videnskaben og ikke fra en forsvunden Tids poetiske Rustkammer bringe Billeder og Udtryk; skildrer Digteren derimod en svunden Tid, naturligviis da er dens Forestillinger og Begreber om Verden de, som der maa bruges af de fremtrædende Characterer; dette saa Sande og Rigtige, som Ø r s t e d siden i sit Værk udtalte, blev til min Forundring ikke forstaaet, selv af en M y n s t e r. Flere af de tankerige Afhandlinger, vi finde i det omtalte Værk, læste han da for mig; vi samtalede siden derom, og med sin uendelige Kjærlighed og Beskedenhed hørte han endogsaa paa

en Indvending af mig, den eneste, jeg havde at gjøre, at Dialogformen, der minder om *Campes Robinson*, var nu forældet, den blev her, hvor der ikke var Leilighed til Character-Tegning, kun Navne-Overskrift, og man vilde uden denne kunne forstaae det Hele ligesaa klart. — »De har maaskee Ret!« svarede han med al sin milde Inderlighed; — men jeg kan ikke strax ret bestemme mig til en Forandring med hvad der nu i Aaringer hos mig har stillet sig frem under denne Form, men jeg vil overveie Deres Ord og tænke derpaa, naar jeg nedskriver noget Mere.«

Det var et Væld af Kundskab, Erfaring og Snille, der udstrømmede fra ham, og dertil en elskelig Naivitet, noget Uskyldigt, Ubevidst, som hos Barnet; en sjelden Natur, med Guddoms-Præget af hvad den var, aabenbarede sig her, og dertil kom hans store Religiøsitet; gennem Videnskabens Glas saae han den Guds Storhed, det er christeligt smukt at erkjende selv med tillukte Øine. Om Religionens dybe, velsignede Sandheder talte vi oftere; første Mose-Bog gennemlæste vi saaledes sammen, og jeg hørte den barnlig religiøse og dertil som Mand udviklede Tænkens Afspeiling i sig om Oldtids Mythe og Sagn om Verdens Skabelse. Jeg vendte altid saa klar i Tanken, saa rig i Sindet fra den elskelige og herlige Ørsted, og i Miskjendelsens og Mismodets tungeste Timer var han, som jeg maa gjentage, Den, der holdt mig oppe og forjættede en bedre Tid. — En Dag, jeg sjælelig lidende, ved Uret og Haardhed mod mig udenfra, var gaaet bort, havde han ingen Ro, før han, den ældre Mand, endnu engang og det seent paa Aftenen havde søgt mig i mit Hjem og der igjen udtalt Deeltagelse og Trøst; det greb mig saa dybt, at jeg glemte al min

Sorg, min Smerte, ret græd mig ud i Tak og Velsigelse over hans uendelige Godhed; jeg vandt igjen Kræfter og Mod til Digtning og Arbeide.

I T y d s k l a n d blev ved »Gesammelte Werke« og de forskjellige Oplag af mine enkelte Skrifter, jeg mere og mere kjendt og mødte megen Velvillie; »Eventyrene« og »Billedbog uden Billeder« læstes meest, de første fandt endogsaa Efterlignere. Mangen Bog og Digtning sendtes mig, og smukt og venligt lød især »Herzlicher Gruss deutscher Kinder dem lieben Kinderfreunde in Dänemark H. C. Andersen«.

Ude fra kom Solstraaler, ogsaa i Hjemmet lyste fleer og fleer, — Tanken var frisk, Hjertet blev ungt — med sine Erindringer og Stemninger. I Livets store Cirkel, den man gjennemgaaer, har Glæden og Smerthen hver deres Radier, den sidste har tidt forskjellige og mange, dem Verden ikke faaer at kjende.

Der er i det menneskelige Hjerte Aflukker, som Ingen, selv vore Kjæreste, faae Lov at see ind i, hos en Digter klinge tidt dybe Toner derfra; man veed ikke, om det er Digtning eller Virkelighed; ogsaa gennem mit Livs Eventyr tone saadanne Melodier, de tilhøre mig selv saa lidt, at kun Poesien har her Ord om, hvad der maaskee bevægede uendeligt dybt og var Dage og Nætters Liv og Tanke.

I.

Hvil sødt,
Som var Du lagt i Dødens Skrin,
Du min Erindrings Rose, faur og fiin!
Du er ei Verdens meer, Du er kun min,
For Dig jeg synger, mine Taarer trille —
Natten er smuk, Natten er stille; —
Dødt! — Alt er dødt.

II.

C h o r.

Du Pebersvend! vor Sang Du veed:
 »Gaa Du iseng, træk Nathuen ned,
 »Speil Du Dig ret i Drømmenes Elv,
 »Du seer helst Dig selv og drømmer Dig selv!«

D e n E e n s o m m e.

Ja, i mig selv ligger gjemt en Skat,
 Hvad veed Verden om den derinde,
 Hvad veed den om Tankerne mangel Nat,
 Om Taarer, som lønligt rinde,
 Den lydløse, bittre Taarernes Elv,
 Der ruller saa tungt, uden Vove.
 — En Pebersvend tænker kun paa sig selv,
 Lad ham sove!

I Aarets Løb var flere af mine Skrifter, saaledes »En Digtets Bazar«, »Eventyr« og »Billedbog uden Billeder« udkomne i England og havde der nydt samme venlige Modtagelse hos Publicum og Critiken, som tidligere »Improvisorerne«. Breve fra mangel ubekjendt Ven og Veninde, jeg der havde vundet, sendtes mig. Kong Christian den Ottende havde, fra den bekjendte londonske Boghandler Richard Bentley, modtaget mine Skrifter, smukt indbundne; der er fortalt mig af en af vore ansete Mænd, at Kongen ved denne Leilighed har udtalt sin Glæde over min Erkjendelse, men tillige sin Forundring over, at medens jeg saaledes paa-skjønnes ude, blev jeg saa ofte her hjemme angreben og nedsat. Den Velvillie, Kongen følte for mig, blev endnu større, da han læste: »das Märchen meines

L e b e n s!« — »Nu kjender jeg Dem først ret!« sagde han hjertelig til mig, idet jeg just traadte ind i Audiensværelset, for at bringe ham min nyeste Bog. »Jeg seer Dem saa sjeldent!« vedblev han, »vi maae oftere tale lidt sammen!« »Det beroer paa Deres Majestæt!« svarede jeg. »Ja, ja, De har Ret!« svarede han, og nu udtalte han sin Glæde over min Erkjendelse i T y d s k l a n d og især i E n g l a n d, talte om mit Livs Historie, smukt og kjærligt opfattede han den, og før vi skiltes, spurgte han: »hvor spiser De til Middag imorgen?« — »Paa Restauration!« svarede jeg. »Saa kom heller til os! spiis med mig og min Kone, vi spise Klokken Fire!«

Jeg havde, som før er omtalt, fra P r i n d s e s s e n a f P r e u s s e n et smukt Album, hvori var flere interessante Haandskrifter, Majestæterne saae det, og da jeg fik det tilbage, havde Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e selv skrevet deri de betydningsfulde Ord:

»Ved sit velanvendte Talent at skaffe sig selv en hædret Stilling er bedre end Gunst og Gave.«

Disse Linier skulle minde Dem om Deres

velvillige

C h r i s t i a n R.

Det var dateret »den anden April«, Kongen vidste, den var min Fødselsdag. Ogsaa Dronning C a r o l i n e A m a l i e havde skrevet hædrende, dyrebare Ord — ingen Gaver kunne glæde mig mere end netop denne Skat i Aand og Ord.

En Dag spurgte Kongen mig, om jeg dog ikke ogsaa skulde see E n g l a n d. Jeg svarede: jo, og at jeg netop

i den tilstundende Sommer tænkte paa at komme der. »De kan jo faae Penge hos mig!« sagde Hans Majestæt.

Jeg takkede og sagde: »jeg behøver det ikke! jeg har for den tydske Udgaave af mine Skrifter faaet 800 Rdlr., de Penge vil jeg anvende!«

»Men,« vedblev Kongen smilende, »De repræsenterer nu i England den danske Literatur, og De maa derfor leve nogenlunde smukt og godt!«

»O, det vil jeg ogsaa kunne! og naar Pengene ikke længere strække til, reiser jeg hjem!«

»De kan skrive directe til mig om, hvad De behøver!« sagde Kongen.

»O nei, Deres Majestæt, nu behøver jeg det ikke, jeg kunde en anden Gang maaskee bedre trænge til Deres Majestæts Naade, nu maa jeg ikke tage Sligt, man skal ikke altid plage! og det er mig saa ukjært at tale om Penge! men tør jeg skrive Deres Majestæt til, uden at bede om Noget, skrive — ikke som til Kongen — for saa bliver det jo et formelt Brev, men tør jeg skrive som til En, jeg ret har kjær!«

Kongen tillod det, og syntes glad ved den vistnok rigtige Maade, jeg havde mødt hans Velvillie paa.

Midt i Mai 1847 gik jeg over Land fra Kjøbenhavn, det var deiligt Foraar, Storken saae jeg flyve med udbredte Vinger fra Reden. Pintsedagene feirede jeg paa det gamle Glorup, saae i Odense Skytte- laugs-Glæden, som i min Barndom var den deiligste Dag; en ny Dreng-Slægt kom, som i hiin Tid, da jeg var lille, bærende den gjennemskudte Skive; hele Vrimlen svingede grønne Grene, som Birnams Skov, der nærmede sig Macheths Borg; den samme Jublen, den samme Trængsel — hvor ganske anderledes saae jeg det nu. — Dybt Indtryk gjorde paa mig en stakkels

halvfjøllet Knøs udenfor mine Vinduer; hans Ansigt var ædelt formet, Øinene glandsfulde, men der var noget Forstyrret i den hele Person, og Drengene drillede og jagede ham. Jeg tænkte derved paa mig selv, min Barndomstid, min sindssvage Bedstefader, om jeg var bleven i Odense, sat der i Lære, om ikke Tid og Forhold havde sløvet de Phantasiens Kræfter, som da saa mægtig fyldte mig, eller jeg ikke havde lært at smelte sammen med hele min Omgivelse, hvorledes var jeg maaskee da bleven betragtet? — Jeg veed ikke, men Synet af denne ulykkelige, jagede Fjollede udenfor mit Vindue fik mit Hjerte til at banke stærkt, min Tanke og Tak fløi mod Gud for hans Naade og Kjærlighed mod mig.

Reisen gik over H a m b o r g, der gjorde jeg Bekjendtskab med Forfatteren G l a s z b r e n n e r og hans geniale Hustru, den fortræffelige Skuespillerinde P e r o n i - G l a s z b r e n n e r; et kjøbenhavnsk Blad har sagt, at den lystige Satiriker G l a s z b r e n n e r har givet mig et Hib som Eventyr-Digter, jeg har ikke kunnet finde det, derimod har jeg fra ham et Digt:

An

H. C. A n d e r s e n .

Verständern wir, was bunte Vögel singen,
Die Düfte, die aus Blumen zu uns dringen,
Verständern wir, was in den Gräbern lebt
Und was das kalte Leben oft begräbt, —
Und könnten die Geheimnisse erlauschen
Aus Waldesweh'n und Meeresrauschen,
Verständern wir, was holde Kinderaugen sagen:
Wir brauchten Deine Werke nicht zu übertragen!

A. G l a s z b r e n n e r .

Dette tyder ikke paa, at Manden har saa meget imod mig.

Efter et Besøg hos kjære Venner i Oldenborg, gik Reisen ind i Holland. Her ad den murede Landevei, glat og reen/som Gulvet i en Melkestue, rullede Diligencen med os. Huse og Byer frembød et Billede af Velstand og Reenlighed. I Fæstningen D e v e n t e r. var just Marked; der var en Vrimmel af Mennesker i deres püntelige Dragter; paa Torvet stod Vaffelboutiker, som jeg fra gamle Dage saae dem herhjemme paa Dyrehavsbakken, Klokkespillene klang fra Kirketaarnene, det hollandske Flag vaiede. Fra Utrecht naaede jeg, paa Jernbanen, i en Time Amsterdam

»Hvor man jo som Amphibier
Boer halv i Vandet —!«

saa slemt er det da ikke, og det minder aldeles ikke om V e n e d i g, Bæverbyen med de døde Paladser. Den første Mand, jeg traf paa Gaden og spurgte om Vei, svarede saa forstaaeligt, at jeg tænkte som saa, det hollandske Sprog er da let at forstaae! men det var Dansk, han talte, det var en fransk Haarskærer-svend, der længere Tid havde været hos Friseur C a u s s e i Kjøbenhavn, lært noget Dansk, kjendte mig igjen, og paa min franske Tiltale svarede mig i det Danske, han kunde.

Skyggefulde Træer heldede ud over Canalerne, brogetmalede, klodsede Træk-Baade med Mand og Kone, hele Familien, gled stille forbi, Konen stod ved Roret, Fatter sad med sin lange Pibe. I Folkemængden var det mig paafaldende at see et Par ganske smaa Drange, hvis Klæder vare deelte ved to Farver, det halve Rygstykke sort, det andet halve rødt, og ligeledes Been-

klæderne, hvert Been havde sin Farve; nu kom nogle Smaapiger, de vare ogsaa saaledes farvedeelte, ganske som det er Brug med Slaverne herhjemme; jeg spurgte, hvad det betød, og hørte, det var *W a i s e n h u u s - b ø r n*, saaledes blive de her klædte paa. I Theatrene blev given Comedie paa Fransk; Nationaltheatret var desværre under mit Ophold lukket, ellers havde jeg der faaet at see ægte hollandsk Skik: under hele Forestillingen smøges, og *J a n*, som alle Opvartere i Holland altid kaldes, gaaer om, tænder Piberne og bringer Thee, der drikkes af store Skaaler; Comedien gaaer imidlertid lige fort endda, Coupletterne synges og Tobakspiberne dampe, saa Røgen breder sig ud over Tilskuerplads og Scene. Flere Hollændere fortalte mig det, og jeg tør troe, at det ikke var Overdrivelse.

Min første Indtrædelse i *A m s t e r d a m* var i en Boglade, hvor jeg vilde kjøbe en Bog med hollandske og flamske Digte; Manden, jeg talte med, saae forundret paa mig, gjorde en hurtig Undskyldning og løb bort, jeg vidste ikke, hvad det skulde betyde, og vilde gaae, da kom to Mænd fra nærmeste Værelse, saae ligeledes stift paa mig, og den Ene spurgte, om jeg ikke var den danske Digter *A n d e r s e n*! mit Portrait, der hang i Stuen, viste de mig, efter dette havde man kjendt mig; de hollandske Blade havde alt længe sagt, at jeg var ivente. En dansk Mand, Hr. *N y e - g a a r d*, der mange Aar har levet i Holland og der nævnes *v a n N i e w e n h u i s*, havde alt længe oversat paa Hollandsk alle mine Romaner; kort før jeg kom, var »*d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s*« og flere af Eventyrene: »*Sprookjes*« gjengivne og udkomne i *A m s t e r d a m*. Udgiveren af »*de Tijd*«, den nylig

afdøde v a n d e r V l i e t havde med stor Kjærlighed og Interesse fremhævet og omtalt min Virksomhed, mit Portrait var fulgt med Ugeskriftet.

Jeg hørte og fornam saaledes snart, at jeg havde mange Venner i H o l l a n d. H. C. Ø r s t e d havde givet mig et Brev med til Professor F r ø h l i c h i Amsterdam, og ved ham indførtes jeg hos den bekendte hollandske Digter v a n L e n n e p, Forfatter til »*De Roos van Dekama*« og »*Haarlems Verlossing*«, der regnes til de fortræffeligste Romaner i den hollandske Literatur. Jeg fandt i v a n L e n n e p en smuk, venlig Mand i et hyggeligt, velhavende Hjem; jeg var ikke der som en Fremmed, men en kjærkommen Gjest i Familien; smukke, venlige Børn flokkede sig om mig, de kjendte Eventyrene, især »*de roode schoentjes*« havde gjort et dybt Indtryk paa een af Drengene, dette havde saa forunderligt opfyldt ham, ganske taus stod han længe og betragtede mig, senere viste han mig Bogen, hvori det stod, og hvortil der var et Billede, hvorpaa Skoene vare malede røde, hele det øvrige Billede var derimod uillumineret. Den ældste Datter, S a r a, en voxen Pige, høist elskværdig og livlig, spurgte strax, om de kjøbenhavnske Damer vare smukke, og jeg svarede hende, »ja, de ligne Hollænderinderne!« hun vilde høre mig tale Dansk, og jeg maatte opskrive hende et Par Ord af dem, som behagede hende bedst. Ved Middagsbordet spurgte v a n L e n n e p mig, om jeg troede at kunne læse Hollandsk, han leverede mig da et beskrevet Blad. Det var af ham et Digt til mig; han læste det høit i Kredsen, det begyndte saaledes:

Den Dichter

H. C. A n d e r s e n.

Onbekend, gesmaad, verstooten,
 Dwaalde een halploos Kieken rond
 Over Funens vruchtb'ren grond
 Rijk van stroom en beek doorvloten o.s.v.

det findes, troer jeg, aftrykt i »*de Tijd*«.

Fra Amsterdam gik det til Harlem paa Jernbanen, den løber her et Sted, som var den Dæmningen mellem den aabne Nordsø og Harlemmer-Havet, og jeg saae det dristige Foretagende, den store Virken der med at udpumpe et Hav; det var allerede sunket betydeligt. Harlems mægtige Orgel, det største i Verden, lod just sine 8000 Metalpiber lyde under den smukke bjælkesatte Hvælving, idet jeg traadte ind under denne mægtige omvendte Skibskjøl. Underligt, halv tydsk, halv dansk, klang Sproget rundt om, og Indskriften paa flere Huse: »*hier gaat man uit porren!*« stod der; man gik ud at purre op, vække Folk. Altid klang Klokkespillene fra Kirkerne; det hele Land syntes mig en stor engelsk Park. Dette det første Indtryk af Holland nedlagde jeg i et lille Vers, det jeg skrev, da i Leyden Professor Schlegels Hustru bragte mig sin Stambog:

Saa Søndags-festligt hele Landet staaer!
 Saa Søndags-festligt lød for mig din Stemme!
 En Have Holland er, let Hjertet slaaer,
 Og her man strax sig føler glad og hjemme.

Fru Schlegel forstod det danske Sprog og kjendte Danmark, hun havde været i Kjøbenhavn og var netop hos Oehlenschläger, idet jeg der en Dag traadte ind i Stuen, hun huskede det saa godt; med hende,

hendes Mand og Professor G e e l, gik nu Veien til L e y d e n s Seeværdigheder, hvortil da hører Skandsen, der reistes af Angelsaxerne, da de under H e n g i s t og H o r s e droge til E n g l a n d.

I Ventesalen paa Banegaarden hang endeel Billeder og Placater, den største af disse var een, der anmeldte v a n d e r V l i e t s »*de Tijd*«, mit Navn og mit Portrait var tilfældigviis derpaa; Folk lagde Mærke til Billedet og mig, jeg følte mig ganske forlegen derved, skyndte mig at komme i en Vogn, jeg havde taget Billet til H a a g og læste nu paa Papiret, man havde givet mig, »*s'Gravenhage*«, det hollandske Navn for Byen, jeg kjendte det ikke, Toget foer afsted, og jeg troede at komme et ganske andet Sted, end jeg vilde.

Det første Menneske, jeg fra mit Vindue i H a a g opdagede nede paa Gaden, var en Bekjendt, en Ven fra R o m, den hollandske Componist V e r h u l s t, hvem jeg, om ikke i Ansigts-Form, saa dog i Gang og Bevægelser, gjaldt for at ligne; jeg nikkede ned til ham, han kjendte mig ikke, drømte ikke om, at jeg var i H a a g; da jeg derpaa en Timestid efter gik ud for at see mig om i den fremmede By, var igjen mit første Møde V e r h u l s t, det var en Glæde! der blev en Tale om Rom, om Kjøbenhavn, jeg maatte fortælle om H a r t m a n n og G a d e, hvis Musik V e r h u l s t kjendte. Han priste D a n m a r k, der havde en dansk Opera. Hollænderne, troer jeg, have kun fransk og italiensk Musik. Jeg fulgte ham til hans Hjem i en Udkant af Byen; fra Vinduerne saae man ud over frodige, grønne Marker og Enge, saa ægte hollandsk, og Klokkespillene i de nære Kirker klang i det samme — en Flok Storke, og her høre de hjemme, en Stork er endog Haags Vaaben, fløi i hilsende Flugt forbi.

V a n d e r V l i e t kjendte jeg ikke personlig, men han havde tidligere flere Gange skrevet mig til, sendt mig Oversættelser og Anmeldelser af mine Skrifter; jeg traadte ind i hans Stue, han var en ung, godmodig Mand, med Præg af et sandt Naturbarn, der med varmt Hjerte omfattede Alt, hvad jeg havde skrevet, han blev ved mit uventede Besøg saa overrasket, næsten overvældet; han havde ventet forud at faae at vide, naar jeg kom, havde indrettet det saaledes i sit Huus, at jeg skulde boe hos ham; hans unge Kone kaldte han til, hun var ligesaa glad og hjertelig, men hun talte kun Hollandsk, dog hvor vi ikke forstode hinanden, nikkede vi venligt og trykkede hinanden i Hænderne. De gode Mennesker vidste ikke alt det Gode, de vilde gjøre mig; deres eneste Barn, en ganske lille Dreng endnu, var, sagde Faderen, kaldt op efter mig og efter den stakkels Spillemand: »C h r i s t i a n.« Den overordentlige Glæde, min Nærværelse syntes at volde dem, rørte mig, det var et lille Hjem fuldt af Kjærlighed, dog, da jeg kun blev faa Dage i H a a g, og Hjemmet her laae meget afsides, foretrak jeg hellere at blive i Hotellet, der laae midt i Byen; Mand og Kone fulgte mig til min Dør, for at vi endnu saameget længere kunde være sammen. Det gjør godt i fremmed Land saaledes at finde Hengivenhed og Inderlighed. Mit Komme var dem, som Overbringelsen af det glædeligste Bud, og i livlig Stemning, leende og sladdrende, gik det afsted. Vi skiltes, og paa Trappen i Hotellet, hvor jeg boede, stod foran mig en sørgeklædt Mand, han nævnede mit Navn, jeg kjendte ham, hvor forskjelligt fra de leende Glade, jeg nylig forlod. Taarerne kom i Mandens Øine, det var H e n s e l, Svoger til M e n d e l s s o h n - B a r t h o l d y, han var nylig ta-

get fra Berlin, Lægerne vilde, at han skulde reise for at lede Tankerne fra sin Sorg; den syntes han at synke under. Hans herlige, geniale Hustru, Mendelssohns Søster, der i saa Meget lignede Broderen, et sandt Musik-Genie, og i sit Ydre eiede hans beslægtede Træk og Udtryk, var pludselig død. I Berlin havde jeg mødt hende og Manden i Selskaber, hun var Genialitet og Livlighed, havde Broderens Aand og Kjækhed, spillede som han med en Færdighed, et Udtryk, der henrev. Nylig, da hun frisk og munter, efter Middagsbordet, havde sat sig i Lysthuset, udstødte hun et Skrig og var i det samme død; hendes Mand, der er berømt som Portraitmaler, tidligere var han Officeer, havde malet hendes Billede, som hun saae ud i Døden, han førte det store Stykke med, det var opstillet paa Bordet inde i hans Værelse, det greb mig, som kom fra Glæden og de Glade, at see den kraftige Mand saa dybt rystet og i Taarer.

Aaret efter, som vi nu veed, døde Mendelssohn ligesaa pludselig og fulgte sin aandfulde, herlige Søster.

Jeg havde været i Haag fire Dage, det var Søndag, jeg vilde besøge den franske Opera, men mine Venner bad mig opgive det, og komme i en Kreds, der havde samlet sig i *Hotel de l'Europe*. »Her er nok Bal iaften!« sagde jeg, da vi gik op ad Trappen, »hvad Stads er her?« spurgte jeg, »her seer saa festligt ud!« Min ledsager smilte og svarede: »her er en Fest for Dem!« Jeg traadte ind i den store Sal og overraskedes ved den forsamlede Mængde. »Det er,« blev der sagt, »nogle af Deres hollandske Venner, som glæde sig ved at være sammen med Dem i Aften!«

I den korte Tid, jeg havde været i Haag, var der sendt Breve rundt om i Landet til min Musas Venner,

med hvilke v a n d e r V l i e t og Flere havde aftalt, at der skulde gives dem Underretning om, naar jeg kom; selv høit oppe fra Z u y d e r s ø e n indtraf, alene for min Skyld, den lange Reise uagtet, Forfatteren til »*Opuscules de jeunesse*«, v a n K n e p p e l h o u t, en rig Mand. Jeg fandt her en Mængde Kunstnere, saavel literaire Personligheder, som Malere og Skuespillere. Under Maaltidet, ved det blomstersmykkede, store Bord, udbragtes Skaaler og holdtes Taler. Især greb mig en Skaal, v a n d e r V l i e t udbragte for: »Faderen C o l l i n i i Kjøbenhavn, den ædle Mand, der havde optaget A n d e r s e n som Søn.« »To Konger,« sagde han og vendte sig dernæst mod mig, »Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e og F r e d e r i k W i l h e l m af Preussen, have hver givet Dem en Orden, naar disse engang blive lagte paa Deres Kiste, da give Gud Dem, for Deres fromme Eventyr, den skjønneste Orden, det udødelige Livs Hæderskrone.«*)

En talte om H o l l a n d s og D a n m a r k s Forbindelse i sproglig og historisk Betydning. En af Malerne, der havde tegnet smukke Billeder til min »Billedbog«, udbragte en Skaal for mig som Maler. K n e p p e l h o u t gav paa Fransk en Skaal for Frihed i Form og

---

*) I A m s t e r d a m s H a n d e l s b l a d e r i Referatet om denne Fest fremhævet, at dette der blev sagt: »dat wanneer eenmaal die ridderordens op zijne lijkist werden gelegd, de Koning der Koningen hem dan voor zijne godsdienstige en vrome sprookjes de schoonste orde zou schenken, de eerekroon des onsterfelijken levens.« Samme Tidende opbevarer flere Navne af de berømteste Kunstnere, som vare der, foruden dem, jeg alt har nævnet, saaledes V e r h u l s t, P e e t e r s, W a l d o r p h, B l e s, R o c k h u s s e n, C o r n e t, v a n D a m v a n I s s e l t, C a l i s c h, B o s b o o m, B e r g h e t c. e t c.

Phantasie. Der blev sunget Sange, reciteret humoristiske Digte, og da jeg endnu ikke havde Begreb om hollandske Skuespil og Tragedier, gav Haags berømte Tragiker P e e t e r s hele Fængsels-Scenen af S c h r a w e n w e r t h s »Tasso«. Jeg forstod ikke et Ord, men jeg følte Sandheden, hvormed den blev given, og jeg har ikke hos Nogen seet en fortræffeligere Mimik; det var som om Kunstneren blegnede og blussede rød; selv over Blodet i sine Kinder syntes han at have Magt; hele Forsamlingen brød ud i et jublende Bifald. Deilige Sange bleve afsungne, især greb mig Melodie og Begeistring ved National-Sangen: »Wien · Neérlands bloed!« Det var en af de mig meest hædrende Aftener i mit Liv. I S v e r r i g og H o l l a n d culminerede, syntes mig, Udtrykket af den største Hyldest, jeg har mødt; Gud, som kjender Hjerterne, veed, hvor ydmygt mit var. Det er en Velsignelse at kunne græde ud af Tak og Glæde. Næste Dag tilbragtes i det Frie; K n e p p e l h o u t førte mig »in Bosch«, hvor der var Promenade og Musik; forbi smukke, grønne Engpartier, ad idylliske Veie ved rige Landhuse kom vi og saae »L e y d e n« udstrakt for os. Vi nærmede os den og kjørte saa til L a n d s b y e n Scheveningen, der bag høie Sanddyner og Dæmninger beskyrmes mod Nordsøen. Her ved *Table d'Hôte* i Badehuset udbragte igjen en lille Vennekreds Skaaler for Kunst og Poesie, for D a n m a r k og H o l l a n d. Fiskerskibe laae langs med Kysten, Musiken klang, Søen rullede, her var saa hjemligt, det var en deilig Aften.

Da jeg næste Morgen skulde forlade H a a g, bragte Vertinden mig en Mængde Aviser, hvori allerede Festen for mig stod omtalt. Til Jernbanen fulgte mig et Par af Vennerne, jeg her havde faaet kjær, og som jeg med.

Veemod skiltes fra, uvis om vi nogensinde oftere i denne Verden mødtes.

R o t t e r d a m var mig den første ret levende hollandske By, langt mere, end A m s t e r d a m er det. Mange og store Fartøier laae i de brede Canaler; jeg saae, som tidligere, smaa hollandske brogetmalede Jagter, hvor Konen stod ved Roret, om ikke med Tøfler og Sporer, ligesom i Visen om »d e n u n g e H r. P e d e r s e n«, men dog ved Roret, og Fatter laae og røg sin Pibe. Alt syntes her Handel og Vandel. Et af de ældste hollandske Dampskibe, en sand Dampsnegl, »*Batavier*«, gik næste Morgen til London, jeg tog Plads med; Skibet var stærkt ladet, og høit op over Relingen stod opstablet store Kurve fulde af Kirsebær; en Mængde Udvandrende til Amerika vare Dækspassagerer, Børnene legede nok saa glade; her gik en Tydsker, tyk som Falstaff, op og ned med sin tynde, allerede saa godt som søsyge Kone, der gruede for det Øieblik, vi skulde ud af Maasfloden i den store Nordsø, hendes Mynde skjælvede ligesom hun og havde dog et Dækken over sig, bundet fast med store Sløifer; Ebben var indtraadt, der gik hele otte Timer, før vi kom ud i Nordsøen; det lave Holland syntes at synke dybere og dybere i den graagule Sø, og idet Solen sank, gik jeg til Køis. Da jeg i Morgenstunden kom op paa Dækket igjen, kunde jeg øine den engelske Kyst; ud for T h e m s e n s Munding laae i Tusindeviis Fiskerbaade som en uhyre Kyllingeflok, som sønderrevne Papirstykker, som et heelt Marked eller en Leir med Telte. Themsen forkynder rigtignok, at England er Havets Behersker, her flyve dets Tjenere ud, hele Skarer af talløse Skibe; hvert Minut kommer der, som Staffet, Dampskib paa Dampskib, en Løber var det med tungt Røgflor i Hat-

ten, hvor øverst den røde Ildblomst blussede. Brystende sig som en Svane gled det ene store Seilskib os forbi efter det andet; Lystjagter med rige, unge Gentlemen viste sig, Fartøi fulgte paa Fartøi, jo høiere vi kom op ad Themsen, tog Vrimlen til; jeg havde begyndt at tælle, hvormange Dampskibe vi kunde møde, men jeg blev træt af at tælle Mængden. Ved Gravesend saae det ud, op ad Themsen, som skulde vi ind i en stor rygende Mosebrand, og det var kun Damp af Dampskibe og Skorstene, som laae foran os. Et stærkt Tordenveir stod over Landet, det blaa Lyn gnistrede mod den begsorte Skygrund, et Jernbanetog jog forbi, dets blaa Røg bølgede, og som en Salve af Kanoner rungede Tordenbraget.

»Man veed, De er her, og hilser Dem Velkommen!« sagde i Spøg en ung Englænder til mig. »Ja,« tænkte jeg, »Vor Herre veed det!«

Themsen blev, man skulde ikke troe, det var muligt, endnu mere et Røre af Dampskibe, Baade, Seilfartøier, en med Trængsel overfyldt Gade, jeg begreb ikke, hvorledes disse Masser bevægede sig mellem hverandre uden at støde paa; snart sporedes Ebben, den dyndede, slimede Bund kom frem ved Bredderne, jeg tænkte paa Quilpi Dickens »Nelly and her grandjather«, tænkte paa Maryats Skildringer af Livet her paa Floden.

Ved »Custom-House«, hvor vi landede, tog jeg en Cap og kørte og blev ved at kjøre, det holdt ikke op i denne uendelige By; større og større blev Trængselen, Vogn ved Vogn i to Rækker op og ned, alle Kjørearter: Omnibusser fyldte uden paa og indeni, store Vogne, egentlig Kasser kun til at fremvise paa-klinede Placater med Dagens Nyheder, Mænd med

store Skilte paa Stænger, som de løftede over Vrimlen, og hvorpaa man kunde læse sig til Eet og Andet, der var at see eller tilkjøbs. Alle vare i Bevægelse, som strømmede det halve London til den ene Side af Byen, det andet til den anden Side. Hvor Gader krydse hinanden, er midt imellem disse et ophøiet Sted, med store Stene om, derhen styrtede Folk fra det ene Fortog ind imellem den nærmeste Vognrække og ventede saa paa Fristedet, til der paa den anden Side var Leilighed til at slippe mellem Vognene der og over paa det modsatte Fortog. L o n d o n, Byernes By! ja, det følte jeg øieblikkelig den var, det lærte jeg Dag for Dag siden at erkjende. Her er P a r i s i en høiere Potents, her er N e a p e l s Liv, men ikke dets Larm. Alt suser travlt, halvt stille, forbi, Omnibus paa Omnibus, 4000 siger man der er, Arbeidsvogne, Pakvogne, Caps, Droscher og stadselige Eqvipager rumle, slæbe, rulle og jage afsted, som var der en vigtig Begivenhed i hver Ende af Staden, de alle maatte til. Og altid gaaer denne Sø! Altid! naar engang alle disse Mennesker, vi nu see færdes, ere i deres Grave, rører sig endnu her den samme Travlhed, altid de samme Bølger med Omnibus, Caps, Karrer, de vandrende Mænd med Skilte for og bag, Skilte paa Stænger, Skilte paa Vogne med Annoncer om Luftbaloner, Buskmænd, Vauxhall, Panoramaer og J e n n y L i n d. Endelig naaede jeg *Hôtel de Sablonnière* i Leicester Square, som H. C. Ø r s t e d havde anbefalet mig, og fik et Værelse, hvor Solen skinnede lige ind paa min Seng, for ligesom strax at vise mig, at der nok kan være Solskin i London, men det var lidt rødgult, som faldt det gennem Glasset af en Ølflaske, men da siden Solen var nede, blev Luften deilig klar, og Stjernerne blinkede ned i de ved

Gas straalende Gader, hvor Vrimlen stadigt bølgede, brusede og stille summede. Træt sov jeg ind uden endnu at have seet nogen Bekjendt. Aldeles uden anbefalingsbrev var jeg kommen til London, den Eneste, jeg havde henvendt mig til her hjemme om et saadant, en høifornem Mand, der havde engelske Forbindelser, og ved hvem jeg ønskede, for en enkelt Gang at gjøre et Indblik i Londons *high life*, havde intet sendt mig. »De behøver ikke noget anbefalingsbrev her!« sagde vor danske Gesandt, Grev R e v e n t l o w, som jeg strax næste Morgen besøgte, »De er kjendt og anbefalet i England ved Deres Skrifter. Netop iaften er en lille udsøgt Kreds hos Lord P a l m e r s t o n, jeg vil skrive til Lady P a l m e r s t o n, at De er her, og jeg tør troe, at De vil faae en Indbydelse!« en saadan erholdt jeg faa Timer efter, og med Grev R e v e n t l o w kjørte jeg da om Aftenen derhen. Englands høieste Adel var samlet, Damer i de rigeste Toiletter, der var at see Silke med Blonder, funklende Diamanter og deilige Blomster-Bouquetter; saavel Lord P a l m e r s t o n som Lady P a l m e r s t o n tog meget venligt mod mig, og da Arvestorhertugen af W e i m a r, som var her med sin unge Gemalinde, hjertelig hilsede mig, og førte mig frem for, jeg troer, Hertuginde af S u f f o l k, der udtalte sig levende om »I m p r o v i s a t o r e n«: »Den første Bog over Italien!« som hun behagede at udtrykke sig, blev jeg snart omringet af Englands høifornemme Ladys, alle vidste de om den danske Digter, kjendte »T o p p e n og B o l d e n«, »d e n g r i m m e Æ l l i n g« o. s. v. Mange venlige Ord bleve sagt mig. Jeg syntes ingen Fremmed. Hertugen af C a m b r i d g e talte til mig om C h r i s t i a n d e n O t t e n d e; den preussiske Gesandt B u n s e n, der i en

tidligere Tid har viist de Danske i Rom mange Tjenester og var R e v e n t l o w s Ven, kom mig med sin Gemalinde saa hjerteligt imøde; Mange gav mig deres Kort, de Fleste indbøde mig. »De har iaften,« sagde Grev R e v e n t l o w, »gjort et Spring ind i den høie Verden, som Mange bruge Aaringer til! kun vær ikke alt for beskeden, her maa man træde frem, vil man frem!« og nu med denne Mands kjække Humor, vedblev han paa Dansk, som jo Ingen af Selskabet forstod, »imorgen see vi Kortene efter og vælg de bedste!« — »Nu har De talt rigeligt med Denne, herhøve er en Anden, De vil have endnu mere Gavn af at føres til; hos Denne finder De et godt Bord, hos Denne et udsøgt Selskab, ja her give endogsaa Mange Ansøgninger om at faae en Indbydelse!« og saaledes gik Talen fremdeles; jeg var tilsidst saa udmattet af at bevæge mig paa det blanke bonede Gulv, klattre aandelig i forskjellige Tungemaal, jeg ikke kunde; Heden var trykkende, jeg maatte tilsidst rive mig løs og søge ud paa Gangen, for at aande og hvile, idetmindste støtte mig op til Rækværket — og som denne Aften gik det nu fremdeles i hele tre Uger, det var Saison, den varme Sommerselskabstid, som vi kun kjende om Vinteren; indbudt blev jeg til hver Middag, til hver Aften, og efter dem til Baller om Natten; overalt Trængsel i Sale og paa Trapper, og da hele Ugen forud var besat med Udvalg af Indbydelserne, maatte jeg ud ogsaa til Frokost; det var ikke til at holde ud, en festlig Summen, Surren og Brusen, en eneste lang Nat og Dag fast i tre Uger; jeg har derfra kun endnu Momenter, enkelte Partier klart i Erindringen. Næsten overalt var det de samme Hovedfigurer, som traadte frem i vexlende Guld, Atlask, Blonder og Blomster.

Smukt til Decoration i Værelserne var især Roser anvendt, med disse vare som bedækkede hele Vinduer, Borde, Trapper og Nicher; de stode alle i Vand, baade i Glas, Skaaler og Kopper, men det saae man ikke uden ved Undersøgelse, for Øiet dannede de hele Tæpper, saa duftende og friske. Jeg boede, som sagt, i Leicester Square i *Hôtel de Sablonière*, hvor H. C. Ørsted havde boet og anbefalet mig Stedet, men det var, sagde Grev Rentlow, ikke fashionabelt nok, og her gik Alt efter Fashion; han paalagde mig ikke at nævne Leicester Square, det vilde være, sagde han, som om en Fremmed i Kjøbenhavn vilde sige i fornemt Selskab, »jeg boer i Peer Madsens Gang,« jeg skulde svare, at jeg boede hos ham. Og dog boede jeg tæt ved *Piccadilly*, paa en stor Plads, hvor Grev Leicesters Marmor-Statue stod mellem grønne Træer, ligeud for mine Vinduer; for sex à otte Aar siden havde her ogsaa været Fashion at boe, nu var det ikke. »Ritter« Bunsen, Grev Rentlow og flere af Gesandterne besøgte mig dog her, men det var ikke Fashion. Alt er i England Etikette, selv Dronningen er bunden til den i sit eget Huus. Man fortalte mig, at hun en Dag var ude i en af de deilige Parke og maaskee gjerne var bleven der lidt længere, men præcis Klokken 8 var Middagstiden, og da maatte hun være hjemme, man vilde ellers i hele England opholde sig derover. I Frihedens Land kan man være nær ved at døe af Etikette; dog det er en ringe Sag kun, her hvor saa meget Ypperligt findes. Her er man hos en Nation, der i vor Tid maaskee er den eneste ret religiøse; her er en Agtelse for Sæderne, her er Moral; der kan ikke dvæles ved enkelte Udvæxter og Afstrømninger, som altid findes i en stor By. — London er Høflighedens

By, og Politiet foregaaer den med sit Exempel, man behøver kun at henvende sig paa Gaden til en af dets Betjente, de ledsage En, vise En til Rette; i hver Boutique faaer man det venligste Svar. Og hvad det angaaer, om Londons evige graa Luft og Steenkulsdamp, da har man overdrevet dette; vel findes deraf i enkelte tæt beboede gamle Qvarterer, men den meest udstrakte Deel er luftig og fri, saa godt som P a r i s er det. Jeg har i London seet flere smukke Solskinsdage og mange stjerneklare Nætter. Det er iøvrigt høist vanskeligt, naar man er Fremmed i et Land og i en By, at give et sandt, tro Billede af den, efterat have været der en kort Tid. Det erkjender man bedst ved at læse andre Forfatteres Skildringer og Opfattelsen af vort eget Hjem, hvor vi ere inde i det Meeste og fortrolige dermed. Touristen nedskriver, hvad enkelte Individier fortælle, opfattet fra deres interesserede Standpunkt, selv seer han igjennem Reiselivets zittrende Briller; han tegner Landskaber og Figurer som paa Jernbane-Flugt og ikke engang Enkelthederne saa tro. For mig er L o n d o n Byernes By, R o m ufortalt; R o m er et Verdens-Basrelief af N a t t e n, hvori selv Carnevalets Lyst dog kun er en brusende, lystig Drøm, Pius den Niende selv kun en stor Tanke i Drømmen, L o n d o n er Verdens-Basrelief af D a g e n, den travle Virksomhed, den lynflyvende Livets Væverspole. Dagens Thema her var iøvrigt: J e n n y L i n d og kun J e n n y L i n d. For nogenlunde at undgaae hyppigt Besøg og for at boe i den meest friske Luft i London havde hun leiet sig et Huus i *Old Bromton*; det var Alt, hvad jeg kunde erfare i Hotellet, hvor jeg boede, og hvor jeg strax spurgte om hende. For at finde Stedet søgte jeg strax hen til »d e n i t a l i e n s k e O p e r a«, hvor hun sang,

ogsaa her var Gadepolitiet min sikkerteste Hjelp, det førte mig til Theaterkassereren, men hverken han eller de forskjellige Portiers der, vilde eller kunde give mig Oplysning, jeg skrev da paa et af mine Visitkort nogle Ord til J e n n y L i n d, skrev, at jeg var kommen til London, sagde hvor jeg boede, og bad hende ufortøvet om hendes Adresse, og næste Morgen havde jeg en glad, hjertelig Skrivelse til »Broderen«. Jeg orienterede mig paa Kortet, saae i hvilket Qvarteer af L o n d o n *Old Bromton* laae, og satte mig saa i en Omnibus, hvor Conducteuren gav mig god Besked om, hvor langt jeg kunde kjøre med ham, hvor jeg skulde dreie af, og hvilket Huus jeg da havde at gaae til, for at finde »d e n s v e n s k e N a t t e r g a l k«, som han med et Smil kaldte hende. Et Par Dage efter kom jeg, mellem de Tusinder af Omnibusser London har, ind i een, det var netop den samme, jeg kjendte ikke Conducteuren igjen, men han kjendte mig og spurgte, om jeg saa fandt »Nattergalen Jenny Lind.« Det var langt ude i et Hjørne af Byen, hun boede i et lille, nyseligt Huus, med en lav Hække foran ud til Gaden, her stod udenfor, og det næsten altid, en Flok Mennesker og saae paa Huset, i Haab om at faae Jenny Lind at see; i Dag vare de heldige, thi da jeg ringede paa, og hun fra Vinduerne kjendte mig, løb hun ud til Vognen, trykkede begge mine Hænder, saae med søsterligt Sind og Glæde paa mig, og glemte de mange Mennesker rundt om, der trængte paa; vi maatte skynde os ind i Huset, og der var nydeligt, rigt og hyggeligt; en lille Have aabnede sig med en stor Græsplet og mange Løvtræer, her boltrede sig en lille bruun, langhaaret Hund, der sprang op paa sin Herskerindes Skjød, blev klappet og kysset. Paa Bordet laae elegant indbundne Bøger,

hun viste mig min »*true story of my life*,« som M a r y H o w i t t havde dediceret hende; der laae paa Bordet et stort Blad, det var en Caricatur over J e n n y L i n d, en stor Nattergal med et Pigeansigt, L u m l e y stod og strøede hende *Sovereign* paa Halen, for at hun skulde synge. Vi talte om Hjemmet, om B o u r n o n - v i l l e s og C o l l i n s, og da jeg fortalte hende om Hollændernes Fest for mig, hvorledes de der havde udbragt den gamle C o l l i n s Skaal, klappede hun i Hænderne og raabte: »det var bra!« hun lovede mig derpaa, at jeg skulde faae Billet til Operaen, hver Gang hun sang, men jeg maatte ikke tale om at betale den, det var for naragtigt dyrt, sagde hun, »lad mig der synge for Dem, De kan siden hjemme læse et Eventyr for mig igjen!« Kun to Gange tillod mine mange Indbydelser mig at benytte den tilsendte Billet, jeg saae hende først i »*la Sonnambula*«, der vistnok er hendes Glandsrolle. Den Jomfruelighed, den Reenhed, der ligesom gjennemstraalede hende, gav Scenen noget Helligt. Den Maade, hvorpaa hun i sin Søvnvandring, i sidste Act, tager Rosen af sit Bryst, løfter den i Veiret og uvilkaarligt taber den, havde en Ynde, en Skjønhed, noget saa forunderligt Gribende, at man fik Taa- rer i Øinene; der var ogsaa en Jubel, et Bifald, som jeg ikke har hørt stærkere hos de heftige Neapolitanere. Blomster regnede ned til hende; Alt saa saa festligt ud; man veed, hvor pyntelig Enhver maa være i den store Opera i London; alle Herrerne paa Gulvet og i første Rang møde med hvide Halstørklæder; Damerne sidde der i største Selskabs-Pynt, hver med en stor Bouquet i Haanden. D r o n n i n g e n og Prinds A l - b e r t vare her, ligesom ogsaa Arvestorhertugen af W e i m a r og G e m a l i n d e. Det italienske Sprog

klang mig fremmed fra J e n n y L i n d s Læber, og dog sagde man, at hun heri, ligesom i Tydsk, var correctere end mangen Italiener selv, dog Aanden var den samme, som naar hun sang i sit smukke Modersmaal. Af Componisten V e r d i var for denne Saison og for J e n n y L i n d componeret en ny Opera »*I Masnadieri*«, Texten efter Schillers »die R ä u b e r«; jeg hørte den engang, men selv J e n n y L i n d s Spil og Sang kunde ikke løfte denne døde Tonedigtning. A m a l i e s Partie ender med, at hun tilsidst i Skoven dræbes af C a r l M o o r, idet Røverbanden er omringet. L a b l a c h e udførte den gamle M o o r, og det blev i høieste Grad komisk at see den colossale, tykke Mand komme ud af Taarnet og sige, at han segnede af Sult, hele Huset loe da ogsaa deraf. Ved samme Forestilling var det, at jeg for første Gang saae den berømte Dandserinde T a g l i o n i, hun traadte op i »*le pas des déesses*«; før hun traadte ind, havde jeg formelig Hjertebanken af Forventning, som jeg altid faaer det, naar Forventningen hos mig er stærkt spændt efter noget Herligt og Stort. Hun kom, — det var en ældre, noget stærkt bygget, ret smuk Kone, hun vilde være en nydelig Frue i en Selskabssal, men som ung Gudinde — *fuimus Troes!* — tænkte jeg og sad kold og ligegyldig ved denne gratiøse, ældre Dames Dands. Ungdom maa der være, og denne havde C e r r i t o! det var mageløst skjønt, det var Svaleflugt i Dandsen, Psyches Leg, Flyven! den saae man ikke hos T a g l i o n i; *fuimus Troes!* Vor Landsmandinde, Jomfru G r a h n, var ogsaa her i London og af Alle høit beundret, men hun dandsede ikke, hun var syg i Foden. En Aften under »*Elisire d'amore*« lod hun mig kalde op til sig i sin lille Loge, hvor hun med Liv og Lystig-

hed udviklede for mig Verden bag Coulisserne, fortalte om hver især; hun syntes ikke at høre til Beundrerne af J e n n y L i n d; naturligviis, under Dagens Jubel for denne Ene, blandede sig ogsaa lidt Modstand, den alt Stort og Godt maa prøve. J e n n y L i n d s Fremstilling af »N o r m a«, den krænkede, ædle Qvinde, som i høi Grad tiltalte mig, og som jeg har udtalt mig tidligere om, behagede i Almindelighed ikke Englænderne, der tidligere, ved G r i s i og hendes Efterlignerinder, havde seet den givet som en lidenskabelig M e d e a; Forfatteren til »O b e r o n« og flere Textbøger, P l a n c h e, var en ivrig Antagonist; men disse smaa Pust forsvandt i Jubelens og Erkjendelsens Herlighed, og lykkelig var hun i sit stille Hjem under de skyggefulde Træer; jeg kom en Middag der, træt og ødelagt af de idelige Indbydelser, den overvældende Hyldest! »Ja, nu kan De prøve, hvad det er at gøres af!« sagde hun, »man bliver som slidt op! og hvor tomt, hvor uendelig tomt er det med alle de Talemaader, som siges En!« Da jeg siden kørte hjem i hendes Vogn, trængte Folk sig tæt op til den, de troede, at J e n n y L i n d sad deri, og de fandt kun mig, der var dem en fremmed, ubekjendt Herre. Gamle H a m b r o havde ved mig indbudt Kunstnerinden til en *Dînée* paa sit Landsted, men hun var ikke at bevæge til at tage derimod, ikke engang, da det overlodes hende at bestemme de Indbudnes Antal, ja selv at være sammen kun med den gamle Mand og mig, hun vilde ikke forandre sin Maade at leve paa, men tillod mig at bringe den gamle, hæderlige Mand ud til sig, det gjorde jeg, og de To kom ypperligt ud af det sammen, de talte endogsaa om Penge og loe af mig, der forstod mig saa lidt paa disse og paa at omsætte mit Talent i Guld.

En ung Billedhugger, D u r h a m, ønskede at modelere hendes og min Buste, Ingen af os havde Tid at sidde længe for ham; ved et Par Ord fra mig fik den unge Mand imidlertid Tilladelse, en halv Time at komme til hende og omforme den Leerbuste, han, efterat have seet hende i Theatret, alt havde udkastet; jeg gav ham dobbelt saa lang Tid, og i denne ene Time frembragte han en, efter Tiden, mærkelig god Buste. Den har, med Jenny Linds, været paa Udstillingen i Kjøbenhavn, hvor begge bleve meget for strengt bedømte; thi der var Lighed og aandelig Opfatten i begge, og hvilken dansk Kunstner havde vel i saa kort Tid som D u r h a m kunnet frembringe mere, end hvad her er givet. Siden ere Aaringer gaaede, før jeg igjen saae J e n n y L i n d, hun forlod, som vi vide, under Triumph og Jubel, England og gik til Amerika.

Grev R e v e n t l o w førte mig til Lady M o r g a n ; han havde alt et Par Dage forud sagt mig, at den gamle Dame ventede os, men at hun havde udsat det til en bestemt Dag, da hun, betroede han mig, nok kjendte mig af Navn, men aldrig havde læst Noget af mig, og nu i Hast først vilde gjøre sig bekjendt med Improvisatoren, Eventyrene o. s. v. Hun beboede et Huus med smaa, brogede Værelser, fulde af Rococo, Alt havde et fransk Anstrøg, og især den gamle Dame, hun var Liv og Munterhed, talte Fransk, var selv ganske Fransk og uhyre sminket; hun citerede af mine Bøger, som jeg vidste, hun havde læst i Hast, men altid dog af en stor Høflighed mod mig; paa Væggen hang en Haandtegning af T h o r v a l d s e n, det var »N a t t e n o g D a g e n«, som vi have dem i Basrelief, og som hun i Rom havde faaet af ham. Hun sagde, at hun til Ære for mig, vilde indbyde alle Londons

berømte Forfattere, da skulde jeg lære at kjende Dickens, Bulwer o. s. v.; og strax om Aftenen førte hun mig til Lady Duff Gordon, der havde oversat mit Eventyr »den lille Havfrue«, og er en Datter af Forfatterinden Fru Austen; her skulde jeg træffe en Mængde Berømtheder, og det var ogsaa Tilfældet; men en endnu større udvalgt Kreds modtoges jeg i hos en anden engelsk Forfatterinde, til hvem min Ven Jerdan, Udgiver af »*Literary Gazette*« førte mig, nemlig til Lady Blessington. Hun boede i en Udkant af London i sit Palais »*Gorehouse*«. Hun var en blomstrende, noget corpulent Dame, særdeles elegant klædt og med glimrende Ringe paa Fingrene. Hun tog saa hjertelig imod mig, som var jeg en gammel Bekjendt, trykkede min Haand, talte om »en Digtets Bazar«, og sagde, at deri var en Skat af Poesie, som der ikke fandtes i mange Bøger tilsammen, at hun i sin sidste Roman havde nævnet den; vi gik ud paa den store Altan til Haven, den var rigt omvoxet med Epheu og Viinløv, en stor sort Fugl fra van Diemens Land' og to hvide Papegøier gyngede derude, den sorte Fugl blev klappet og maatte slaae sine Triller for mig; under Altanen voxte mange Roser, der var deilig Grønsvær og to prægtige hængende Grædepile, lidt længere henne, paa et Stykke Eng, græssede til Stads en Ko, det Hele saae saa landligt ud. Vi gik sammen ned i Haven, hun var den første engelske Dame, jeg ret forstod, men hun talte ogsaa med Flid saa langsomt, holdt mig dertil fast om Haandledet, saae mig bestandigt ved hvert Ord lige ind i Øinene og spurgte da, om jeg nu forstod hende. Hun fortalte mig Ideen til en Bog, den hun gjerne vilde, at jeg skulde skrive, en Idee, hun syntes

vozte ind i mit Rige. Det var om en fattig Mand, som kun eiede Haabet, og en rig, som eiede det Reelle, men ikke Haabet, og jeg skulde da vise hvor ulykkelig han var, medens den Fattige var lykkelig. Hendes Svigersøn Grev d'O r s a y kom til, Londons elegante Herre, der, som man sagde mig, ved sit Toilet bestemte Englands Modedragt. Vi traadte ind i hans Atelier, hvor i Leer stod modeleret af ham en næsten færdig Buste af Lady B l e s s i n g t o n, ligesom der ogsaa var et Oliemaleri af J e n n y L i n d, som »N o r m a«, malet af Grev d'O r s a y efter Hukommelsen. Han syntes en meget talentfuld Mand, ligesom han ogsaa var høist høflig og elskværdig. Lady B l e s s i n g t o n førte mig derpaa gennem alle sine Værelser, Napoleons Buste eller Portrait fandtes næsten i de fleste. Tilsidst kom vi i hendes Arbeidsværelse, her laae paa Bordet en Mængde Bøger opslagne, og, som jeg saae, alle om A n n a B o l e y n. Vi talte om Poesie og Kunst, og med Kjendskab og stor Kjærlighed berørte hun mine Arbejder, i hvilke, sagde hun, fandtes Meget af det, der især greb hende hos J e n n y L i n d, en vis Inderlighed og Natur. Hun talte om denne Kunstnerindes Fremstilling af »*la Sonnambula*,« den Reenhed og Jomfruelighed, som her aabenbarede sig, og Taarerne stod hende i Øinene ved Talen derom. To unge Piger, jeg troer hendes Døttre, bragte mig en Haandfuld af de deiligste Roser; J e r d a n og jeg indbødes til een Dag at tilbringe en Middag her, da vilde hun føre mig sammen med D i c k e n s og B u l w e r. Da vi til den Tid kom, fandt jeg det hele Huus i festlig Pragt; Tjenere i Silkestrømper og med puddret Haar stode paa Gangen, Lady B l e s s i n g t o n selv var i Glands og Herlighed, men med det samme milde,

straalende Ansigt; hun sagde mig, at *Bulwer* ikke kom, han levede i denne Tid kun for Valgene og var ude at samle Stemmer; hun syntes ikke særlig stemt for denne Digter som Menneske, sagde ogsaa, at han stødte fra sig ved sin Forfængelighed, og var dertil temmelig døv og meget vanskelig at underholde sig med; om hun saa gennem et falskt Glas, veed jeg ikke, anderledes varmt talte hun, og det gjorde Alle, om *Charles Dickens*; ogsaa han havde lovet at komme, ham skulde jeg lære at kjende. Jeg sad just og skrev mit Navn og et Par Ord foran i »*True story of my life*«, da *Dickens* traadte ind, ungdommelig, smuk, med klogt, venligt Udtryk og et stort kjønt Haar, der faldt til begge Sider. Vi trykkede hinandens Hænder, saa hinanden dybt ind i Øinene, talte og forstod hinanden. Vi vare komne ud paa Verandaen, jeg var saa bevæget glad ved at see og tale med den af Englands nu levende Digtere, jeg elskede høiest, Taarerne traadte mig i Øinene. *Dickens* forstod min Kjærlighed og Beundring. Blandt mine Eventyr nævnede han »den lille Havfrue«, som *Lady Duff Gordon* havde oversat i *Bentleys Magazine*, ogsaa »en Digtets Bazar« og »Improvisatoren« kjendte han; ved Bordet fik jeg Plads nær ved *Dickens*, kun *Lady Blessingtons* unge Datter sad imellem os. Han drak et Glas med mig, det gjorde ogsaa den nuværende Hertug af *Wellington*, dengang *Marquis af Duero*; for Enden af Bordet var et stort Billed, *Napoleon* i Legemsstørrelse, det hang stærkt belyst af mange Lamper. Her var Digteren *Milnes*, her var Postchefen for hele England, Forfattere, Journalister og Adelsmænd, men for mig var *Dickens* den Fornemste. En stor, rig Kreds af de hæderligste

Mænd saae jeg, men foruden de to Døttre kun Mænd; ingen Andre kom i Lady Blessingtons Huus, disse søgte det ubetinget, mig blev det af Grev Reventlow og Flere indpræget, at jeg i de store Saloner ikke maatte sige, at jeg kom til Lady Blessington, det var ikke Fashion, hun var i høieste Grad der i Miscredit. Grunden man gav, om den er sand veed jeg ikke, var den, at Svigersønnen, Grev d'Orsay, fandt sig hellere i sin Svigermoders, end i sin Kones Selskab, og at den unge Kone, iøvrigt Steddatter af Lady Blessington, derfor havde forladt Mand, Huus og Hjem, og levede hos en Veninde, medens Gemalen blev tilbage. Paa mig havde Lady Blessington gjort et høist behageligt Indtryk, og jeg kunde ikke lade være i de store Kredse, naar om Aftenen en Flok af de høiere Damer spurgte mig, hvem jeg havde besøgt, da at nævne Lady Blessington; da blev der altid en Pause, spurgte jeg saa om Grunden, hvorfor man ikke kunde komme der, eller hvad der hos hende ikke var som det burde være, fik jeg kun en kort Affærdigelse, at hun ikke var god; en Dag talte jeg om hendes personlige Elskværdighed og om hendes Gemyt, fortalte, hvorledes hun var greben ved at omtale Jenny Linds Fremstilling af »Sonnambula«, hele den Qvindelighed, hun derved aabenbarede; jeg havde seet hende fælde Taarer derved! »Skabning!« udbrød indigneret en gammel Dame, »Lady Blessington græde ved Jenny Linds Uskyld!« Et Par Aar efter læste jeg om Lady Blessingtons Død i Paris, Grev d'Orsay var Den, som sad ved hendes Dødsleie. Blandt andre litteraire Damer maa jeg nævne Qvækerinden Mary Howitt, ved hvis Oversættelse af »Improvisatoren« jeg

blev indført og kjendt i England. Ogsaa hendes Mand, Charles Howitt, er bekjendt som Forfatter, de udgav paa den Tid i London »Howitts Journal«; netop i Nummeret, der udkom Ugen før min Ankomst her, var leveret en Slags Berømmelses-Tale over mig, samt mit Portrait, der stod rundt om i Vinduerne i flere Bogudsalg. Jeg blev strax den første Dag, jeg kom, opmærksom herpaa og gik ind i en lille Boutik og købte det; »ligner det nu Andersen?« spurgte jeg Madamen, som solgte det; »o, det er ganske frappant!« sagde hun, »De vil kjende ham efter Billedet!« — Men hun kjendte mig ikke, uagtet vi længe talte sammen om Ligheden. — »*True story of my life*«, en Oversættelse af »das Märchen meines Lebens«, havde Mary Howitt nylig udgivet paa Brødrene Longmans Forlag, Bogen var, som sagt, dediceret Jenny Lind og er ogsaa senere udkommen i Boston. Strax ved min Ankomst havde Mary Howitt med sin Datter besøgt mig og bedt mig ud til sig i Clapton udenfor London; det var vistnok to danske Miil derud, jeg foer med Omnibus, den var belæst ude og inde, Veien fik aldrig Ende. Howitts boede godt, her var Malerier og Statuer, en net Have. Alle toge venligt imod mig. Nogle Huse derfra boede Freiligrath, den tydske Digter, som jeg engang havde besøgt i St. Goar ved Rhinen, da sang han de varme, malende Sange; Kongen af Preussen havde givet ham en aarlig Livrente, og den stødte han igjen tilbage, da Herwegh spottede ham som pensioneret Digter; skrev derpaa Friheds-Sange, gik til Schweiz og derfra til England, hvor han ernærede sin Familie ved at være paa et Handelscontor; en Dag, inde i London,

havde jeg mødt ham i Trængselen, han kjendte mig, jeg ikke ham, thi det tykke sorte Skjæg, jeg før havde seet ham med, var raget af. — »Vil De ikke kjendes ved mig?« sagde han og loe, »jeg er F r e i l i g r a t h!« og da jeg havde draget ham fra Trængselen hen mod en Dør, sagde han i Spøg: »De vil ikke tale med mig i Mængden, De, Konge-Ven!« — Der var venligt i den lille Stue, mit Portrait hang paa Væggen, Maleren H a r t m a n n, der engang paa G r a v e n s t e e n havde tegnet det, traadte just ind i Stuen, vi talte om Rhinen, om Poesie, men jeg var lidende af Livet i L o n d o n, af Touren herud, imidlertid stolede jeg paa, at Aftenen blev kølig og tog igjen Plads i Omnibus'en, men før jeg var vel ude af C l a p t o n, sank alle mine Lemmer sammen, jeg følte mig syg, mat i en Grad, som jeg havde været det i N e a p e l, jeg var nær ved at besvime, og altid blev Omnibus'en fuldere og mere varm, hvert Øieblik holdt den og fyldtes nu ogsaa ovenpaa; bestøvlede Been hang ned for de aabne Vinduer. Flere Gange var jeg ved at sige til Conducteuren: »Før mig ind i et Huus, hvor jeg kan blive, thi jeg holder det ikke ud.« Vandet sprang mig ud af alle Porer. Det var rædsomt! og altid langsomt fremad; mig forekom det tilsidst, som Alt flød bort omkring mig. Da jeg endelig naaede Banken, steg jeg ud i en Droschke og nu, jeg sad ene og fik det mere luftigt, kom jeg til mig selv og naaede Hjemmet, men en mere qvalfuld Fart, end den fra C l a p t o n, har jeg sjelden prøvet. — Imidlertid havde jeg dog lovet at komme derud igjen og blive der et Par Dage, det var dette længere Ophold der, som gav mig Mod til at begynde samme Reise igjen og i Omnibus. Det skulde være stille, nydende Dage derude, men Venner

ville tidt gjøre det mere end godt. Man skal altid føres fra det Nære til det, der er længere borte, og saaledes allerede den første Dag gik det efter Middag afsted i en Eenspænder, fem Personer indeni, tre udenpaa, vi skulde til et Landsted hos en gammel Frøken; det var en rædsom Hede, den hele Udflugt var complet til et Capitel i en af D i c k e n s Romaner.

Endelig naaede vi da til den gamle Frøken, der nok var literair; midt paa Græsplainen foran Huset legede en Mængde Børn, det saae ud som en heel Skole eller Pensionsanstalt, de dandsede rundt om en stor Bøg midt paa Marken og havde Alle Krands af Bøg eller Epheu om Hovedet. De sang og sprang. Man kaldte dem hen til mig, sagde dem, at jeg var den H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n, der havde skrevet Eventyrene, som de kjendte, og de trængte dem Alle omkring mig og rakte mig Haanden; sprang og sang saa igjen paa den grønne Mark. Der var rundtom smukke Høie og store Træpartier, der kastede deilig Slag-skygge; jeg skottede derhen, for vi maatte sidde i den lille Have i et solhedt Lysthuus; her kom en døv Forfatterinde, som skrev politisk, en Mængde Digtere, hvis Navne jeg ikke kjendte, jeg blev mere og mere udmattet og maatte tilsidst søge Hvile, hele Eftermiddagen ligge stille hen i en eensom Stue, jeg mægtede ikke at røre mig. — Da Solen gik ned, og det luftede lidt, blev jeg glad ved igjen at kunne aande; paa Hjemtouren til C l a p t o n saae vi det belyste L o n d o n udstrakt under os, det var som en storartet Illumination, som et transparent Grundrids i det Gigantiske; man saae i Ildcontour ved de mange Gaslygter flere bugtede Gader, nogle strakte sig lige ud mod den fjerne Horizont, et phosphorisk Hav

med tusinde Ildfyre. — Næste Dag var jeg igjen i L o n d o n. —

»*High life*« har jeg her seet og — »Armod«, disse ere de to Poler i min Erindring. — »Armod« saae jeg personificeret i en bleg, udhungret ung Pige, i slidte, elendige Klæder, skjule sig i Hjørnet af en Omnibus, »Elendigheden« saae jeg, og dog sagde den ikke et Ord i al sin Jammer, det var den forbudt; jeg erindrer Tiggerne, Mænd og Qvinder, de bare paa Brystet et stort, stivt Papir med de skrevne Ord: »Jeg dør af Sult! Forbarmelse!« De tør ikke tale, det er dem ikke tilladt at betle, og saa glide de som Skygger forbi. De stille sig foran En, og stirre med Hungerens og Sørgmodets Udtryk i det blege, magre Ansigt; de stille sig udenfor *Cafféer* og Conditiorier, vælge een mellem Gjesterne, som de uafslædig stirre paa med et Blik, o et Blik, som Elendigheden kan have det; hun peger paa sit syge Barn og paa det skrevne Blad paa sit Bryst; der staaer: »Jeg har ikke spiist i to Dage.« Jeg saae Mange, og man sagde mig, at i mit Qvarteer var kun Faa, i de Riges aldeles Ingen, det var lukket for den stakkels Parias Slægt. Alt i L o n d o n bliver Industri, ogsaa Betleriet, det gjælder om bedst at kunne drage Opmærksomheden hen paa sig, og jeg saae et Arrangement, hvorved det tilfulde opnaaedes. Her stod midt i Rendestenen, thi paa Gade og Fortog vilde han have spærret Passagen, altsaa midt i Rendestenen, en reenligklædt Mand med fem Børn, det ene Barn mindre end det andet, alle i Sorg, med et langt Sørgeflor fra Hat og Kaskjet, alle reenligklædte i Rendestenen, og hver holdt et Knippe Svovlstikker til Salg, betle maatte de jo ikke. En anden meget hæderligere og høist indbringende Industri er at være Gadefeier, og paa de

fleste Hjørner seer man en saadan med sin Kost; han feier stadigt Overgangsstedet fra Gade til Gade eller en vis Deel af Fortoget, og hvem der vil, giver ham en Penny; der skal være Qvarterer, hvor disse i Ugens Løb opsummere sig til en Formue; det er *Bulwer*, troer jeg, som har skrevet en lille Fortælling om en saadan Mand, hvis Haandtering Ingen i hans Qvarter kjender, han forlover og gifter sig med en hæderlig ung Pige, hver Dag er han borte fra sit Huus, Ingen veed hvor, og bringer derpaa hver Løverdags blanke Sølvstykker hjem; Familien er i Angest og Uro, troer han er Falskmyntner, passer ham op og opdager da, at han er Gadefeier. Jeg saae selv et af Afrikas Børn, en Neger med Turban paa, øve her den ædle Feiekunst. — Det var Livet i *London*, jeg saae: jeg fik et Indblik i »*high life*«, i de rige Sale og Trængselen paa Gaderne, Jubelen i Theatrene og, hvad der er en Deel af Nationen, Kirkerne; dog Kirker skal man see i *Italien*. *Paulskirken* i London seer betydeligere ud udenfra end indeni; den er lille imod Peterskirken, har ikke det Høitidelige som *Maria Maggiore* og *Del Angeli* i Rom. Den gjorde det Indtryk paa mig, som et herligt Pantheon, med rige, marmorne Monumenter. Over dem alle, over hver Statue herinde laae ligesom et sort Flor, det var et Slør af Kulrøgen, der var trængt herind og gav hver Statue et eget silkeagtigt Overtræk. — Paa *Nelsons Monument* staaer en ung Figur, den strækker Haanden hen mod een af de fire Seiersindskrifter, netop mod »Kjøbenhavn«; som Dansk havde jeg den Følelse, at det var, som om han vilde slette den ud af sin Triumph. — *Westminster* gjorde paa mig et ganske anderledes storartet Indtryk, og det i sit Ydre, som i sit Indre, det er en

Kirke! Skade, at der, for Englændernes Comfort, inden i den store Kirke er bygget en mindre, hvor Gudstjenesten holdes. Da jeg første Gang, gennem en Sidedør, traadte ind i *Westminster*, stod jeg netop i »*the poets corner*«, det første Monument, mit Øie faldt paa, var *Shakespeares*; øieblikkelig glemte jeg, at hans Støv ikke hvilte her, en Andagt, en Alvor fyldte mig, og jeg heldede Panden mod det kolde Marmor, ved Siden er Monument eller Grav for *Thomson*, til Venstre for *Southey*, og under Gulvets brede Stene ligge *Garrick*, *Sheridan* og *Samuel Johnson*. — Som bekjendt har Geistligheden ikke tilladt, at *Byrons* Monument fik Plads herinde. »Jeg savnede det her!« sagde jeg en Aften til een af Englands Bisper og lod, som jeg ikke vidste Grunden, »hvor kan det være, at et Monument af *Thorvaldsen*, formet for Englands største Digter, ikke opstilles der?« — »Det har andetsteds en fortræffelig Plads!« svarede han undvigende. — Mellem de mange andre Monumenter i *Westminster* over Konger og Mægtige var der især eet, jeg altid maatte standse ved, idet jeg der, paa een af Marmorskikkelserne, saae, forunderligt ligt, bedre end endnu nogen Billedhugger eller Maler har givet det, mit eget Ansigt. Ja, det var mærkeligt ligt min Buste. En Skare Fremmede, som en Dag tilfældigviis, da jeg ogsaa stod der, saae paa den og mig, studsede og betragtede mig med Forundring; det var dem, som om den høie Herre i Marmoret gik levende i Kjød og Blod gennem Kirkens Gange i min Skikkelse.

Allerede tidligere har jeg sagt, at det netop var i Valgtiden, at jeg opholdt mig i *London*, den var Skyld i, at jeg ikke traf sammen med *Bulwer*, Valg-

tiden, med alle dens Arrangementer og Udskeielser, dem vi i vort Land nok ogsaa komme efter, er første Gang seet ganske folkelig og broget. — Paa flere Pladser og Gader vare Tribuner for Talerne opreiste. I Trængselen gik Folk med Valglister paa Bryst og Ryg, for at man kunde læse Navnene; Faner vaiede, Faner bares i Tog omkring; fra Vogne, opfyldte med Vælgere, vaiede Tørklæder og store Flag med Indskrifter. Syngende og skrigende kom mange daarligtklædte Folk i elegante Vogne, tidt med meget pynteligt Tjenerskab; det var, som Herskaberne havde ladet deres ringeste Tyende hente, som var det den gamle hedenske Festtid, hvor Herskabet selv opvarter sine Slaver. Om Tribunen er der en Trængsel, en Murren, her flyve stundom fordærvede Appelsiner, ja endogsaa Aadsler i Hovedet paa Taleren. — Jeg saae i et af de elegantere Qvarterer to unge, velklædte Mænd nærme sig Tribunen, men idet den Ene vilde stige op, sprang der Nogle til, trykkede dem begge hver Hatten ned over Øinene, dreiede dem om, og nu bleve de af hele Folkemassen, fra den Ene til den Anden, puffet og stødt fra Tribunen, ja ud af hele Gaden, saa at de slet ikke fik Lov at stille sig. — Ude i L o n d o n s Omegn, flere Mile bort, hvor jeg til Vogns gjorde et Par Udflugter, var dette Øieblikkets Opgave endnu mere fremtrædende og ene raadende. I hele Optog, saae jeg, kom de forskjellige Candidat-Partier, med stor Fane foran sig og paa hver de meest virkende Indskrifter. De Fleste vare for en Hr. H o d g e s, hans Navn især prangede rundtom; det ene Partie havde mørkeblaa Faner med Orange, det andet lyseblaa, og Indskrifter som: »H o d g e s for evig!«, »R o t h s c h i l d, de Fattiges Ven!« o. s. v. Der var Musik med hvert Tog og

al mulig Pøbel. En gammel syg, rystende Mand blev kjørt paa en Trillebør hen for at give sin Stemme. Paa Torvet samlede Stemmer; der var ved denne Leilighed ligesom heelt Marked, med Træ- og Lærredstelte, hvori fandtes alskens Ting tilkjøbs; et heelt Theater blev reist op, jeg saae dem bære Skov-Coullisserne over Gaden ind i den store Thespis-Halle. — Hvad her imidlertid tog sig pynteligt ud og var som Stof til en heel Digtning, var de nydelige vandrende, eller rettere kjørende, Bissekræmmer-Huse. Den hele Huusholdning paa en Karre, med to Hjul, trukken af een Hest. Det var complet et Huus med Tag og Skorsteen; det Hele deelt i to Rum, hvoraf det bageste dannede et Slags Stue eller Kjøkken, med Talerkener og Kasseroller; her midt i Døren, udad, som paa en Omnibus, sad Konen og spandt paa sin Rok; for det aabne Vindue hang et lille rødt Gardin. Manden og Sønnen red, men styrede tillige Hesten foran det vandrende Huus.

Nuværende Baron H a m b r o havde udenfor E d i n b u r g h ved Stirling-Bugten leiet et Landsted, hvor han tilbragte Sommeren, for at hans syge Kone kunde nyde Strandbade; han skrev til sin Fader, at han maatte overtale mig til at komme til ham, da jeg i S k o t l a n d eiede saa mange Venner, som der glædede sig til at see mig; jeg frygtede for at gjøre den lange Reise, da jeg ikke talte godt nok Engelsk til saaledes ene at vove mig ud i Landet; en fornyet Indbydelse og Brev til Faderen om, at han skulde følge med, bestemte mig, og i gamle H a m b r o s Selskab gik det nu paa Jernbanen fra L o n d o n til E d i n b u r g h; vi deelte Reisen i to Dage og gjorde Y o r k til vort Nattequarteer. Det var »*expres train*«; i flyvende Flugt,

uden Rast eller Hvile, der var ikke paa hele Farten Tid at komme ud af Vognen. Før sang man: »Gjennem Dale, over Bjerge«, her maatte man synge: »Over Dale, gennem Bjerge«! vi fløi som den vilde Hær; Landskaberne rullede sig ud om os og under os, Egnene ligne F y e n og A l s, stundom gik det ind i Jorden, i uendelige, milelange Tunnel'er, hvor der for Lufts Skyld flere Steder ovenover var gjort Aabning; vi mødte uendelig mange Tog, der som Raketter susede forbi, og atter kom nye Landskaber, af mere Bjergnatur, med Teglbrænderier, hvor Ilden lyste ud af Skorstenene. — Paa Banegaarden i Y o r k hilste en Herre paa mig og presenterede to Damer, det var den nuværende Hertug af W e l l i n g t o n, som kjendte mig, han kom med sin Brud. — I »*Black Swane*« i Y o r k blev overnattet; jeg saae den gamle By med sin prægtige Kirke; saadanne maleriske Huse, med udskaaet Bjælkeværk i Gavle og Karnapper, som her, havde jeg endnu ikke seet. — Svalerne fløi i store Skarer omkring i Gaderne, og over mit Hoved min egen Fugl, Storken. — Fra Y o r k gik vi med Banetog næste Dag til N e w c a s t l e, der laae nede i en Dybde i Røg og Damp. Viaduct og Bro ved Byen vare ikke færdige endnu, vi maatte derfor Alle i Omnibus og gennem Staden til Jernbanen hiinsides Byen. — Her var en Trængsel og Uorden. — Man faaer ikke i E n g l a n d, som i andre Lande, et Tegn for sit Tøi, dette maa man selv passe paa, og det var ved de forskjellige Steder, hvor der skulde ompakkes, en heel Plage. — Trængselen her var netop den Dag meget stor, vi vare saa mange Reisende, og tidligt om Morgen var her just gaaet et Expres-Tog for Gentlemen, der med deres Hunde droge paa Jagt i S k o t l a n d.

alle Vogne til første Classe vare tagne, vi kom Een og Hver ind i anden Classe, der er saa slet den kan være, med Træbænke og Træskodder, som man i andre Lande har dem for fjerde Classe. Over to forskellige dybe Dale var Veien ikke færdig, men dog istand til at kjøres paa, her var Broernes Bjælkeværk lagt paa de mægtige Colonner, og Skinnerne slaaet paa, men for Øiet var det, da al Brædeværk manglede, som foer vi hen ad et Bro-Gelænder, man saae gjennem hele det aabne Bjælkeværk ned i Dybet under sig, hvor Folk gik og arbeidede ved Flodbredden. — Endelig vare vi ved Floden, der gjør Grændsen mellem England og Skotland; Walter Scotts og Burns Rige laae for os, Landet begyndte at blive bjergigt, vi saae Havet, Jernbanen løber langs Kysten, en Mængde Baade laae derude, og endelig naaede vi Edinburgh. Ved en smal, dyb Dal, som var det en ud-tørret Voldgrav i stor Stil, deles den i den gamle og den nye Stad, og nede i denne Dal gaaer Jernbanen fra London lige til Glasgow. Det nye Edinburgh har lige Gader, moderne kjedelige Bygninger, den ene Linie skærer den anden eller løber parallel med den, den har intet andet Skotsk, end at den, som Skottens Plaid, har sine regelmæssige Quadrater, men det gamle Edinburgh er en Stad saa malerisk prægtig, saa gammel, saa skummel, saa eiendommelig. Husene, som i Hovedgaden have en to à tre Etager, vende Bagsiden ud til den Dybde, der skiller den gamle og den nye By, og her faae de samme Huse ni til elleve Etager; naar nu om Aftenen Lysene der ere tændte hos de forskjellige Beboere, Etage over Etage, og de og det stærke Gaslys straalere over Tagryggen af de andre Huse i den høitliggende Gade, da er det et eget,

næsten festligt Skue, med Lys høit oppe i Luften, der just maa sees nede fra Jernbanevognen, idet man ruller ind under *Edinburgh* Ud paa Aftenen kom jeg med gamle *Hambro* hertil; Sønnen holdt med sin Vogn i Banegaarden; glad og jublende var Modtagelsen, og i Gallop gik det igjen ud af Staden til det Lyststed i »*Mount Trinitie*«, hvor jeg nu hos *Hambros* Familie skulde finde mit Hjem i *Walter Scotts* Land, i *Burns* Bjerge! en Mængde Breve laae som Bouquet til mig, Alt var rigt, hyggeligt og med den Comfort, et engelsk godt Hjem kan byde; kjære, venlige Mennesker saae jeg, deeltagende og hjertelige stemte for mig. Det var en lykkelig Aften i mit Liv.

Vort Huus laae midt i en Have, omgivet med lave Mure; Jernbanen fra *Edinburgh* løb tæt derved ud til Havbugten. Fiskerleiet her er en anselig By, men meget lig de sjællandske Fiskeres. De skotske Fruentimmers Klædning var end mere malerisk end de Danskes; et bredstribet Skjørt var nok saa pynteligt altid heftet op, og man saae det brogede Under-skjørt.

Alt næste Dag var jeg som levet ind i Familien; hvor man veed, man er en kjær, velkommen Gjest, der bliver man snart hjemme. — Livlige, elskværdige Børn fandt jeg der, den gamle Bedstefader var glad i dem; atter var jeg igjen traadt ind i et lykkeligt Familieliv, var imellem kjærlige, dygtige Mennesker. Husets Skik og Brug var i Alt ganske engelsk; om Aftenen samledes Familie og Tyende til Huusandagt, en Bøn blev holdt, et Stykke af Bibelen læst for, som jeg siden saae det overalt i Familier, hvor jeg kom; det gjorde et smukt og godt Indtryk paa mig.

Hver Dag var rig paa Afvexling paa Nyheder for

mig; allerede den første Formiddag begyndte det med Besøg og med at see og kjende Alt rundt om, jeg trængte vel til legemlig Ro og Hvile, men hvor kunde man hengive sig til den her, hvor der var en saadan Mængde at tilegne sig.

Med Banetoget gik vi i nogle faa Minutter til E d i n b u r g h; Toget standsede foran en Tunnel under Bjerget, opad hvilket ligge flere af n y E d i n b u r g h s Gader, de Fleste steg ud, »er vi alt ved Maalet«, spurgte jeg. »Nei,« sagde min Ledsager, idet vi alt sattes i Bevægelse igjen, »men kun Faa gaae længere med, man har Frygt for, at Tunnel'en her ikke er stærk, at den med hele Gaden ovenpaa kan styrte sammen, og saa stige de Fleste hellere ud her; den styrter ikke, medens vi kjøre, tænker jeg!« og vi foer ind i den lange, mørke Hvælving — og den styrtede ikke dengang, men hyggeligt var det ikke; dog gjorde jeg altid Farten med frem og tilbage, hvergang jeg med Banetoget besøgte E d i n b u r g h.

Udsigten fra den nye By til den gamle er imposant og prægtig, og frembyder et Skue, der stiller E d i n b u r g h i malerisk Gruppering sammen med C o n s t a n t i n o p e l og S t o c k h o l m; den lange Gade, næsten kan den kaldes Quai, hvis Kløften, hvor Jernbanen løber, betragtes som et Flodleie, har hele Panoramaet af den gamle By, med sit Castel og *Heriots Hospital*; hvor Byen helder ned mod Havet, staaer Bjerget: »*Arthur's Seat*« bekjendt fra *W a l t e r S c o t t s* Roman »*Fængslet i Edinburgh*«; den hele gamle By selv er som en stor Commentar til disse mægtige Digtninger for alle Lande; derfor staaer ogsaa *W a l t e r S c o t t s* Monument smukt, her hvor man fra den nye Deel af Byen seer Panoramaet af det

gamle *E d i n b u r g h*, det er i Form af et mægtigt gothisk Taarn, under dette sees Digterens siddende Portrait-Statue, hans Hund *M a i d a* ligger ved hans Fødder, og i Taarnets øverste Buer vise sig de nu verdenskjendte Skikkelser fra hans Skrifter, *Meg Merrilies*, *the last Minstrel*, o. s. v.

Hen over Kløften, hvor dybt nede Jernbanen er lagt mellem den gamle og nye Stad, fører en mægtig Bro, der mod Gaden berører de øverste Etager af de dybt nedefra reiste Bygninger. — Den berømte Læge, *Dr. S i m p s o n*, var min Fører herinde; Hovedgaden løber hen ad en Bjergryg; de mange Sidegader fra den ere smalle, skidne og med sex Etages Huse; af svære Kampestene synes de ældste reist; man maa tænke paa de italienske smudsige Byers mægtige Bygninger; Fattigdom og Elendighed syntes at kige ud af de aabne Luger, der som oftest tjene som Vinduer, Laser og Klude hang ud for at tørres; i eet af disse Stræder viste man en mørk, skummel, en Hestestald lignende Gaard, det havde eengang været *E d i n b u r g h*s eneste og betydelige Hotel, hvor Konger toge ind, og hvor *S a m u e l J o h n s o n* lang Tid havde boet. — Jeg saae Huset, hvor *B u r k e* havde levet, hvor de ulykkelige Offere bleve lokkede ind og qualte for at sælges som Cadavere. — I Hovedgaden stod endnu, men faldefærdig, *K n o x*'s lille Huus; hans Billed udhugget, talende fra en Prædikestol, pranger paa dets Hjørne. — Forbi det gamle »Fængsel i *E d i n b u r g h*«, der ikke ved sit Ydre, men ved *W a l t e r S c o t t s* Digtning drager Øinene til sig, gaaer det ned mod *Holyrood House*, der ligger i den vestlige Udkant af Byen. — En lang Riddersal med slette Portraiter, kjedelige Værelser at gaae igjennem, og hvor *C a r l*

den Tien de har boet, saae jeg her; først i Maria Stuar ts Sovekammer blev det mig »*Holyrood House*«; Betrækket derinde viste »*Phætons Fald*«, det har hun altsaa stadigt havt for Øie, som var det en Forudmindelse om hendes eget. Ind i det lille Værelse tæt ved var den ulykkelige Rizzio bleven slæbt for at myrdes, Blodpletter sees endnu paa Gulvet; paa hver Side var et skummelt Taarnkammer; udenfor laae Kirken, nu en deilig Ruin; Epheu, der i England og Skotland udvælder med Fylde, som jeg kun har seet det i Italien, dækker her Kirkens Mure, det seer ud som et heelt rigt Tapet; det evige Grønne snoer sig her op om Vinduer og Søiler; Græs og Blomster skyde op om Liigstenene.

Man kalde ikke disse Billeder fra Edinburgh Stykker af en Reisebeskrivelse, de ere virkelig Dele af mit Livs Historie, de have saa levende afspeilet sig i mit Sind og Tanke, at de kun der saa ganske for mig høre hjemme; de ere ligesom Resultatet af de Dage, jeg der henlevede.

Under denne Beskuen af By og Bygninger, knytter sig dertil en Scene, der overraskede og fyldte mig. — Vi vare et heelt Selskab komne op i »*George Heriots Hospital*«, en storartet, slotsmæssig Bygning, hvis Stifter, Guldsmeden, vi ved *Walter Scotts Roman* »*The Fortunes of Nigel*« Alle kjende. Den Fremmede maa medbringe en skriftlig Tilladelse og derpaa hos Portneren selv nedskrive sit Navn, jeg skrev mit heelt ud »*Hans Christian Andersen*«, saaledes som jeg i England og Skotland altid nævnes. Den gamle Portner læste det og fulgte med egen Velvillie stadigt den gamle *Hambro*, der havde et godt, jovialt Ansigt og sølvhvide Haar, og

spurgte da: om han ikke var den danske Digter. — »Saaledes har jeg netop tænkt mig ham, dette milde Ansigt, disse ærværdige Haar!« — »Nei!« svarede man og pegede paa mig, »der er Digteren!« — »Saa ung!« udbrød den Gamle, »ham har jeg læst, og ham læse Drengene her! Det er mærkeligt at see en saadan Mand, ellers ere de altid gamle eller døde, naar man hører om dem!«

Man fortalte mig det, og jeg gik hen til den gamle Mand, trykkede hans Haand; han og et Par af Drengene, der kom til og bleve udspurgt, vidste god Besked om *the ugly duck* og *the red shoe!* — Det overraskede mig, bevægede mig, at jeg her oppe var kjendt og havde Venner blandt de fattige Børn og deres Omgivelse. Jeg maatte træde tilside for at skjule mine Taarer, Gud kjender mit Hjertes Tanker.

»*This is indeed popularity!*« siger den engelske Forfatter B o n e r, som i Fortalen til »*the dream of little Tuk and other tales*« omtaler dette Træk.

Redacteu ren af »*Literary Gazette*«, J e r d a n, havde givet mig Brev med til den bekjendte Medarbejder af »*Edinburgh Review*«, Lord J e f f r e y, hvem D i c k e n s har dediceret sin »*the cricket on the hearth*«; han boede udenfor E d i n b u r g h paa sin Landeieendom, et sandt gammelt, romantisk Slot, hvis Mure og Vægge næsten skjultes af Evigtgrønt. Der brændte en mægtig Ild paa Kaminen i den store Sal, hvor Familien snart samledes, hvor Unge og Gamle kjærligt sluttede sig om mig. Børn og Børnebørn kom; jeg maatte skrive mit Navn foran i hver af de forskjellige af mine Bøger, de eiede; vi vandrede om i den store Park hen til et Punkt, hvorfra man oversaae E d i n b u r g h, der herfra ikke er ulig A t h e n, her var ogsaa et L y k a-

b e t t o s at see, og et A k r o p o l i s — Et Par Dage efter gjengjældte hele Familien mit Besøg, de kom til »*Mount Trinitie*«. Ved Afskeden sagde Lord J e f f r e y: »Kom snart til S k o t l a n d, at vi kunne mødes, jeg har ikke mange Aar at leve i!« Døden har alt kaldt ham, vi mødtes ikke mere paa denne Jord.

Flere berømte Personligheder samledes jeg med i Selskabslivet hos Forfatterinden Miss R i g h b y, som har besøgt K j ø b e n h a v n og skrevet om den, og hos den udmærkede Læge S i m p s o n; jeg lærte at kjende de meest forskjellige Personligheder. — Jeg mødtes med den joviale Critiker W i l s o n; han var Liv og Lune, kaldte mig spøgende »Broder«; de meest forskjellige kritiske Partier mødtes i at vise Velvillie mod mig. »Den danske W a l t e r S c o t t« var det Æresnavn, Mange bærede mig uværdigt med. Forfatterinden Mrs. C r o w n e bragte mig sin ogsaa paa Dansk oversatte Roman »*Susan Hopley*«. Vi mødtes hos D r . S i m p s o n, hvor i den store Aftencirkel blev gjort flere Forsøg med Æther-Indaanding; det var for mig uskjønt, især at see Damer komme i denne Drømme-Ruus, de loe med aabne, døde Øine, der var noget Uhyggeligt deri, og jeg udtalte det, erkjendende, at det var en ypperlig og velsignet Opfindelse, til at benytte ved en smertelig Operation, men ikke til at lege med; gjøre Spørgsmaal, det var en Uret, var som at friste Gud; en gammel, værdig Mand sluttede sig til mig, udtalte det samme; jeg syntes ved min Paastand at have vundet hans Hjerte; og da vi nu et Par Dage efter, tilfældigviis, mødtes paa Gaden, hvor jeg, meest for at eie en Erindring fra E d i n b u r g h, havde kjøbt den hele hellige Bibel, en billig, smuk Udgave, blev han mig endnu mere god, klappede mig paa Kinden

og udtalte sig saa varmt om mit fromme Sind, som jeg slet ikke fortjente det. — Tilfældigheder stillede mig i det Lys, han fandt smukt.

En otte Dages Tid var gaaet, jeg vilde see noget af Høilandet; H a m b r o, der med sin Familie skulde til et Bad paa den skotske Vestkyst, foreslog mig at være deres Gjest med paa Reisen gjennem en Deel af Høilandet og med dem see de Steder, W a l t e r S c o t t har malet os i »*Lady of the Lake*« og i »*Rob Roy*«; først i D u m b a r t o n skulde vi skilles.

Paa den modsatte Side af S t i r l i n g F j o r d ligger den lille By K i r k c a l d y, hvor der paa det skovbegroede Fjeld ligger en mægtig gammel Ruin, Strandmaager omflagrede den og dykkede skrigende Vingerne i Vandet, man sagde mig først, at det var Ruinen af Slottet R a v e n s w o o d, men en gammel Herre fra Byen kom til og forklarede, at det var Noget, man havde fundet paa at sige Fremmede, fordi det Navn ved »B r u d e n f r a L a m m e r m o o r« havde faaet en mere almindelig Interesse, men i og for sig var Navnet R a v e n s w o o d et Phantasienavn af Digteren, det virkelige Sted for Begivenheden laae længere oppe i S k o t l a n d, ogsaa Navnet A s h t o n var et opdigtet Navn, idet den virkelige Familie levede endnu og hed S t a r.

Ruinen selv med sine skumle Fængsels-Hvælvinger, og sit yppige Evigtgrønt, der som et fast Tæppe laae hen over Muurresterne og hang sig fast ned over den ved Havet fremspringende Klippe, var saa malerisk, saa eiendommelig her, netop idet Havet ved Ebben var traadt bort, Skuet herfra over til E d i n b u r g h saa storartet, saa uforglemmelig.

Med Dampskib sejlede vi op ad S t i r l i n g f j o r d,

en Nutids Minstrel sang skotske Ballader og spillede dertil paa sin Violin, det klang saa sørgeligt, og under disse Toner nærmede vi os Høilandet, hvor Klipperne laae som Forposter, Taagen lagde sig over dem, løftede sig igjen, det var som et Arrangement i Hast for at vise os *Ossians Land* i dets rette Belysning. *Stirlings* mægtige Castel høit paa en Klippe, der synes som en gigantisk Steenfigur at være skudt ud fra den flade Slette, behersker Byen, hvis ældste Gader ere smudsige, slet brolagte og ganske som om de vare fra gammel Tid. Skotterne fortælle gjerne af deres Lands Historie, siger man; her kom ogsaa virkelig strax i Gaden, hvor *Darnley's House* ligger, en Skomager med Skjødskind for og gav os Oplysninger og Forklaringer om *Darnley* og *Maria Stuart*, om gamle Tider og Skotternes Bedrift. Det er en ganske storartet Udsigt, man har fra Castellet ud over den historisk berømte Slette, hvor Slaget stod under *Edward den Anden* og *Robert Bruce*; vi kørte hen til Høien der, hvor Kong *Edward* plantede sin Standart; Efterkommerne have hugget saa mange Stumper og Stykker af Stenene, mellem hvilke den stod, at der nu, for at forhindre Fortsættelsen heraf, er lagt et Jerngitter over Resten af dem. — Nær derved ligger en fattig Smedie, det var her *Jacob den Fjerde* flygtede ind, sendte Bud efter en Præst og skriftede, og da Præsten hørte, at det var Kongen, stødte han ham en Kniv i Hjertet. Smedens Kone viste os i sin lille Stue, at der i Hjørnet, hvor hendes Seng stod, var det netop, at Mordet var skeet. — Den hele Egn saae iøvrigt dansk ud, men mere fattig, og som i en koldere Aarstid end egentlig Tiden var. Linde-

træet blomstrede nu her, medens det hjemme bar store Frøknopper.

Det er dyrt at reise i E n g l a n d og S k o t l a n d, men her faaer man Noget for sine Penge, Alt er fortræffeligt, her er sørget for En, her er Comfort, selv i den mindste Landsbyes Vertshuus, saaledes viste det sig for mig. — C a l l e n d e r er ikke stort andet end en Flekke, men man boede her som paa et greveligt Slot, bløde Tæpper laae op ad Trappen og hen ad Gangene, Ilden blussede saa lysteligt i Kaminen, og den trængte man til, skjøndt Solen skinnede ude, og man saae alle Skotterne gaae med de bare Knæ, der jo rigtignok ogsaa er deres Vintercostume; de svøbte sig i deres brogede Plaid, selv de fattige Drengene havde en saadan, om kun en Ias; udenfor mit Vindue bugtede sig en Flod om en gammel Høi som vore Kæmpegrave; der var en hvælvet Bro med det yppigste Evigtgrønt, og tæt ved løftede sig Klipperne, Bjerglandet aabnede sig for os. I den tidlige Morgen kjørte vi afsted for at komme betids nok med Dampskibet over *Loch Katrine*; Veien blev mere og mere vild, Lyngen kom frem, den stod i Blomster, enkelte eensomme Huse, opførte af Steen, kom vi forbi; *Loch Katrine*, lang og smal, med et dybt mørkt Vand, strakte sig mellem brungrønne Bjerghøider; Lyng- og Kratskov dannede Kysterne og saa langt jeg saae, var Indtrykket det: er J y l l a n d s Hede et Hav i Blikstille, saa er denne Egn Heden i Storm! dødgjorte staae de store Bjergbølger, men alle grønne, med Kratskov og Græs; til Venstre for os i Søen laae en lille, tæt skovbegroet Ø, det var E l l e n s Ø, hvorfra »*the Lady of the Lake*« havde styret sin Baad, Øen, som W a l t e r S c o t t ved sin Digtning har gjort os kjendt og interessant.

Ved Søens modsatte yderste Pynt, hvor vi steg i Land, laae et fattigt Vertshuus, et Slags improviseret Nattekvarteer, stort og udstrakt vel, med Seng ved Seng, vist et halvt Hundrede Stykker, men lavt til Loftet, Rørmaatter paa Gulvet, smaa bitte Vinduer, som et Græstørvs-Huus saae dette Nattekvarteer ud, hvor de Reisende, der kom over *Loch Lomond* fra »røde Robins« Land, kunde finde Ly til den følgende Morgen, at Dampskibet gik over *Katrinensøen*. — Vi blev her ikke længe; alle Passagerer begave sig afsted, de fleste til Fods, nogle til Hest; *Hambro* havde skaffet en lille Vogn for mig og for sin Kone, idet vi begge vare for svage til at gjøre den anstrengende Fodvandring gennem Hedelandet. Her var ingen ordenlig Vei, kun en Sti; vi kjørte, hvor Vognen bedst kunde, over Høider og Dybder, over Knolder og Steen, der ved Mærker var antydet, som en tilkommende Landevei; Kudsken gik ved Hesten; i svinglende, vild Fart rullede vi snart nedad, snart slæbtes vi langsomt opad, det var en egen Fart. Ikke et Huus var at see, ikke et Menneske mødte vi, rundt om laae stille, mørke Bjerge, svøbt i Taage; eensformigt altid det samme; en eenlig Faarehyrde, som forfrossen svøbte sig i sin graa Plaid, var den første og eneste levende Gjenstand, vi milevidt saae. Stilhed hvilede over det hele Landskab. *Ben Lomond*, det høieste Bjergpunkt, brød endelig gennem Taagerne, og snart nede under os saae vi *Lomond-Søen*. Nedfarten til den var, uagtet her løb et Slags Vei, saa steil, at det var et halsbrækkende Arbeide at komme her med Vogn, denne maatte blive og til Fods nærmede vi os det vel indrettede Vertshuus, hvor en Mængde Mennesker afventede Dampskibets Komme;

ombord paa dette var den Første, jeg mødte, en Landsmand, Møens geologiske, fortræffelige Fremstiller: R. P u g g a a r d. Alle ombord vare vi svøbte i vor Plaid; i Regn og Rusk, Taage og Blæst gik Dampskibet heelt op til den nordligste Pynt af Søen, der her ender i Udløbet af en lille Flod, Passagerer kom og gik; vi vare i Landet for hele Sceneriet i »røde Robin«,

»Land of brown heath and shaggy wood,
»Land of the mountain and the flood!«

som det klinger fra »*the last Minstrel*«; her til Høire, idet vi seilede ned ad Søen tilbage, passerede vi »røde Robin« Hule, store Klippestykker laae styrtede ned; en Baad bragte os her et heelt Selskab, i dette var en ung Dame, som saae stift og gennemtrængende paa mig, kort efter traadte en af Herrerne hen til mig og sagde, at der var en ung Lady, som troede at kjende mig efter et Portrait, om jeg ikke var den danske Digter H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n? jeg sagde Jo, og den unge Dame fløi hen imod mig, glad og inderlig, med en Tillid, som til en gammel Bekjendt, trykkede min Haand og udtalte naturligt og smukt sin Glæde ved at see mig; jeg bad hende om een af de mange Bjergblomster, hun bragte fra »røde Robin« Fjeld, og hun udsøgte de bedste og smukkeste, hendes Fader og hele Familie omringede mig, bad mig følge med dem til deres Hjem, være deres Gjest, men jeg hverken kunde eller vilde forlade mit Selskab; H a m b r o m o r e d e den Hyldest, der vistes mig, snart var alle Passagerers Opmærksomhed henvendt paa mig, og det var overraskende, hvor stor Vennekredsen blev. Det er en forunderlig glad Følelse, saaledes langt fra Hjemmet

at føle sig vel seet og modtagen, at ligesom tilhøre saa mange venligt stemte Mennesker.

I B a l l o c h steg vi i Land, rullede afsted forbi S m o l l e t s Monument i hans lille Fødeby, og var mod Aften i D u m b a r t o n, en ægte skotsk By tæt ved C l y d e. Om Natten rasede en Storm med lange kæmpestærke Stød, det var som om man under den ideligt hørte Havets Rullen, Alting knagede, Vinduerne klappede, en syg Kat mjavede i et Væk, det var ikke til at lukke et Øie, i Morgenstunden blev det stille, gravstille just oven paa en saadan Nat, det var en Søndag, og det vil sige Noget i S k o t l a n d, Alt hviler da, selv Jernbanetogene tør ikke gaae, kun det fra L o n d o n til E d i n b u r g h standser ikke til Forargelse for de strengt hellige Skotter. — Alle Huse ere lukkede, Folk sidde inde og læse Bibelen eller drikke sig fulde — det har man almindelig sagt mig.

Det var min Natur ganske imod at sidde inde en heel Dag, slet Intet at see af Byen, jeg foreslog en Spadseretur, man sagde mig, at det gik aldeles ikke an, det vilde forarge; hen imod Aften gik vi dog Alle en Tour ud af Byen, men der var en Stilhed, en Speiden fra Vinduerne, en Seen ud efter os, saa at vi snart vendte om. — En ung Franskmand, jeg talte med, forsikkrede, at han med to Englændere fornylig havde en Søndageftermiddag været ude med en Medestang, en gammel Herre kom forbi og havde med de allerhaardeste og-vrede Ord bebreidet dem deres »Ugudelighed«, at more sig paa en Søndag, ikke at sidde ved Bibelen, idetmindste skulde de dog ikke forarge og op-røre Andre! En saadan Søndagsfromhed kan ikke være almindelig sand; hvor den er det, agter jeg den, men

som nedarvet Vane bliver den Maske og giver kun Anledning til Hykleri!

Med H a m b r o traadte jeg ind i en lille Boglade, for at købe Bøger og Landkort. — »Har De den danske Digter H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n s Portrait?« spurgte H a m b r o i Spøg; »Ja!« svarede Manden og tilføjede: »Digteren selv skal være her i Skotland!« — »Vilde De kunne kjende ham?« — Manden saae paa H a m b r o, hentede mit Portrait, saae stift paa ham og sagde: »det er nok Dem!« — saa godt lignede Billedet! Jeg fik ikke Lov at være ukjendt, og da den gode Mand i D u m b a r t o n hørte, at jeg var Forfatteren, glemte han Alt, bad, om han maatte kalde sin Kone og sine Børn ind for at see mig og tale med mig; de kom, de syntes lykkelige ved at møde mig, jeg maatte trykke dem Alle i Haanden. Jeg følte og forstod, at jeg virkelig, idetmindste mit Navn, var kjendt her oppe i S k o t l a n d. »Det troer nu Ingen hjemme!« sagde jeg til H a m b r o, og tilføjede: »nu lad saa være, det er ogsaa Mere, end jeg fortjener!« — Jeg blev blød, jeg fældede Taarer, som altid, naar jeg overraskedes ved noget Uventet, noget altfor Meget, man saae i mig som Digter. Det Hele overgik jo mine dristigste Ungdoms-Drømme og Forhaabninger; tidt syntes jeg selv, er det ikke kun en Drøm, en forfængelig Drøm, jeg ikke engang tør fortælle mine Venner, naar jeg vaagner.

I D u m b a r t o n tog jeg Afsked med H a m b r o, hans Kone og Børn gik til et Badested ved Havet, jeg med Dampskibet op ad C l y d e til G l a s g o w; Afskeden stemte mig inderlig veemodig, jeg havde hele min Tid i S k o t l a n d levet med de kjære Mennesker; H a m b r o selv havde været som en hjertelig om-

hyggelig Broder for mig, Alt hvad han troede kunde glæde mig, erholdt jeg, mine Ønsker ligesom aflurede han mig, og hans fortræffelige Kone var fuld af Aand og Følelse, saa inderlig deeltagende, Børnene saa fortrolige, saa livlige.

Jeg har siden Ingen af dem seet, Moderen vil jeg først see hos Gud, hvorhen hun gik fra sine Kjære her paa Jorden; med taknemmeligt Sind flyver min Tanke mod hende. Det er trøstende og godt, at have Venner og Kjære paa Jorden og — i Himlen.

En Kamp havde jeg endnu med mig selv, før jeg forlod *Dumbarton*, den, om jeg skulde gaae tilbage til *London* og hjem, eller forlænge Opholdet i *Skotland*, altsaa gaae endnu nordligere op til »*Loch Laggan*«, hvor Dronning *Victoria* og Prinds *Albert* opholdt sig, og af hvem, som der i Brev var sagt mig, jeg vilde blive naadigt seet.

Da jeg under Slutningen af mit Ophold i *London* i høieste Grad var lidende og angreben ved det overanstrengende Selskabsliv, modtog jeg en naadig Indbydelse at komme til Dronningen og Prindsen paa Øen *Wight*, jeg var da saa lidende og udpiint, at jeg aldeles ikke følte mig istand til at gjøre Reisen derhen for at fremstille mig; og ligesaa smigret jeg var ved den usædvanlige Naade, ligesaa fortvivlet var jeg over ikke at have Sundhed og Kræfter til at kunne modtage den, jeg raadførte mig med vor danske Gesandt, Grev *Reventlow*, og han, der vidste hvor afficeret og ilde jeg følte mig, sagde, at det blev bedst, jeg ligefrem udtalte det i et Brev, og da jeg gik til de skotske Bjerge, for der at hvile og aande friere, og Dronningen netop ogsaa kom til *Skotland*, da udbad mig den Naade, om jeg der kom i hendes Nærhed

og var rask og vel, jeg da turde forestille mig. Fra en af Hoffets Herrer fik jeg et privat Brev, hvori blev sagt mig, at de høie Herskaber vare mig naadige og gode, og at kom jeg til *Loch Laggan*, vilde Hendes Majestæt der modtage mig.

Opholdet i S k o t l a n d blev ikke en saadan Ud-
hvilen, som jeg havde troet, jeg var ikke meget mere styrket nu efter tre Ugers Ophold her, end da jeg reiste herop, og dertil kom hvad Folk, som jeg troede velunderrettede, sagde mig, at jeg der i Miles Afstand ikke fandt noget vel indrettet Vertshuus, at jeg nødvendigviis maatte træde op med Tjener, kort sagt, vise mig lidt rigere, end min Kasse tillod det; skrive til Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e, der velvillig havde tilbudt selv at understøtte mig, kunde jeg efter min Følelse ikke, da jeg mundtligt havde vægret mig for at modtage denne Naade, desuden vilde der gaae Uger hen, før jeg kunde have Svar tilbage. Det var mig en Lidelse! jeg skrev derfor Brev igjen, sagde, hvorledes jeg havde det, og at jeg troede det bedst for mig, at vende hjem, som jeg da strax gjorde, men opgav derved tillige de forskjellige Indbydelser, jeg havde fra et Par af S k o t l a n d s rige og høie Herrer til at komme i deres Hjem, og jeg mistede at see A b b o t s f o r d, hvorhen jeg havde Anbefalingsbrev. W a l t e r S c o t t s Svigersøn, L o c k h a r t, hvis Gjest jeg i L o n d o n havde været, havde saa hjerteligt og deeltagende modtaget mig, hans Datter, Bedstefaderens Yndling, havde fortalt mig om den kjære Bedstefader, med hende havde jeg seet Vaaben og andre Erindringer, der havde tilhørt den store Digter, hans herligt lignende Billede, hvor han sad med Hunden M a i d a, saae lyslevende paa mig, og af Miss

L o c k h a r t fik jeg en Haandskrift af ham, den een-gang kaldte: store Ubekjendte. A b b o t s f o r d maatte opgives, som »*Loch Laggan*«, og nedslaaet herover foer jeg med Banetoget hjemad, fra G l a s g o w først til E d i n b u r g h.

En Begivenhed, i sig selv saa ganske lille, men for mig et nyt Fingerpeg paa min Lykkestjerne i Stort og Smaat, maa jeg dog fortælle. Jeg havde under mit sidste Ophold i N e a p e l kjøbt en simpel Palmestok, den var fulgt mig paa et Par Reiser og saaledes ogsaa til S k o t l a n d; da jeg med H a m b r o s Familie kjørte over Heden mellem L o c h K a t r i n e og L o c h L o m o n d, havde en af Sønnerne den at lege med, og da vi øinede B e n L o m o n d, løftede han den iveiret og raabte: »Palme, kan Du see det høieste skotske Bjerg? Kan Du see der den store Sø?« og saaledes fort, og jeg lovede, at Stokken, naar den igjen kom til N e a p e l med mig, skulde den fortælle Kammeraterne der om Taagelandet, hvor O s s i a n s Aander boede, om Landet, hvor den røde Tidselblomst var den hædrede, idet den prangede i Vaabenet for Folk og Rige. Dampskibet kom hurtigere, end vi havde ventet, vi bleve i Hast kaldte ombord. »Hvor er min Stok!« spurgte jeg. Den var glemt oppe i Vertshuset; da Skibet, efter at have med os været ved Søens nordligste Bred, vendte tilbage, og P u g g a a r d steg i Land, bad jeg ham, at tage Stokken med til D a n m a r k. Jeg kom til E d i n b u r g h, og den Morgen, jeg stod paa Banegaarden, for at gaae derfra til London, kom, faa Minutter før vort Togs Afgang, Trainet fra S k o t l a n d; Conducteuren steg ned, kom hen mod mig, syntes at kjende mig og overrakte mig min Palmestok, idet han med et Smil sagde, »den har reist

ganske godt alene!» En lille Seddel var heftet ved den med Paaskrift: »den danske Digter, H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n!» og en saadan Orden og Omhu havde der været, at Stokken var gaaet fra Haand til Haand, først med Dampskibet paa *Loch Lomond*, saa med Omnibusfører, derpaa med Dampskib igjen og nu med Banetog, blot ved sin lille Anbefaling; den kom i mine Hænder, idet Signalet lød til at flyve fra S k o t l a n d; Stokkens Eventyr skylder jeg endnu at fortælle, gid jeg engang maa gjøre det saa godt, som den alene gjorde sin Reise!

Over N e w c a s t l e og Y o r k gik det Syd paa. — I Vognen traf jeg den engelske Forfatter H o o k med sin Kone, de kjendte mig og fortalte, at der i alle de skotske Aviser havde været talt om mig og mit Ophold hos D r o n n i n g e n! — jeg, som slet ikke havde været der; Aviserne vidste Besked, et Blad saae jeg senere, som meddeelte, at jeg havde læst høit af mine Eventyr, og ikke eet Ord var sandt. Jeg kjøbte paa et af Holdestederne det nyeste Nummer af »*Punch*«; jeg stod omtalt deri; det var et Udfald, en lille Bemærkning over, at jeg, den Fremmede, en Digter fra Udlandet, hædredes af E n g l a n d s D r o n n i n g med en Indbydelse, som ikke var tildeelt nogen engelsk Forfatter. Dette og den forskjellige Omtale af et Besøg, der slet ikke var blevet realiseret, piinte mig; hvad Vittighedsbladet »*Punch*« angik, da sagde mine Medreisende, »det er et Tegn paa at være populair, naar man kommer i det Blad, mangen Englænder vilde give mange Pund for at opnaae det!« — jeg vilde dog helst være fri; forstemt og trykket ved denne Omtale, dette saaledes at tilhøre Offentligheden, kom jeg ganske syg til L o n d o n. Grev R e v e n t l o w lovede paa

det Bedste at udtale sig for mig hos den høie, ædle Dronning og Prinds Albert.

Jeg blev et Par Dage i London; endnu havde jeg Intet der seet, uden »*high life*« og nogle af Landets udmærkede Mænd og Qvinder, derimod Gallerier, Museer, alt Sligt var mig fremmed, ikke engang Tunnel'en havde jeg faaet Tid til at besøge, til at se denne blev en Morgenstund bestemt, man havde raadet mig at gaae med et af de mange smaa Dampskibe, der fare op og ned ad Themsen inde i London, men jeg følte mig saa stærkt angreben, saa ilde just idet jeg vilde afsted, at jeg opgav den lange Fart til Tunnel'en, og maaskee herved — reddede Livet, thi netop samme Dag og Time, som jeg vilde have gaaet ombord paa et af disse smaa Skibe, sprang eet af dem, »*Criquet*«, i Luften med 100 Mennesker; Rygtet om Ulykken lød øieblikkelig gennem hele London, og uagtet det slet ikke var afgjort, at jeg netop var kommen paa dette Skib, Muligheden, ja Rimeligheden var dog saa nær, at jeg blev høitideligt, taknemlig stemt og takkede min Gud for den Sygelighed, der i en tiltagende Grad, virkelig kort før det afgjørende Øieblik til at komme ombord, havde overvældet mig.

London var nu forladt af hele den fornemme Verden, Operaen ophørt, de fleste af mine Omgangsvener vare gaaede til forskjellige Badesteder eller over til Fastlandet. Jeg længtes efter Danmark, efter mine Kjære der, men før jeg forlod England, var jeg indbudt at tilbringe endnu nogle Dage paa Landet i »*Seven-Oaks*« hos min Forlægger Richard Bentley; den lille By, tæt op til Knole berømte Park, ligger kun en kort Vei fra Jernbanen til Canalen; det var altsaa et for mig beqvemt og kjært Besøg paa

Hjemtouren. — Jeg havde tidligere været i Seven-Oaks, der er en heel lille Stad. Denne Gang gik det paa Jernbanen til *T u n b r i d g e*, hvor *B e n t l e y s* Vogn afhentede mig. Dansk Natur omgav mig; Markerne vare saa grønne med smukke Høider, og spredt paa disse stode flere gamle Træer, der gav det hele Landskab noget Parkmæssigt; skaarne Hækker eller et Jernstakit dannede oftest Skjelnet. — Prægtige og solid comfortable Stuer, Roser og Evigtgrønt i Haven og tæt op til den bekjendte *K n o l e - P a r k*, hvis gamle Slot tilhører Earlen af *A m h o r s t*. Een af de tidligere Besidderses Forfædre har været Digter, og til Ære for ham pranger der een Sal under Navnet Digtersalen; der hænger den gamle, høiadelige Herre, Digteren, øverst og i heel Størrelse, alle berømte Poeters Portraiter pynte de andre Vægge som Selskab for den her regjerende Poet. — I et af Nabohusene var en Marschandiserbod, saa complet *the old curiosity shops*, som *D i c k e n s* maler den i »*Master Humphrys Clock*«. Som en Fest gik Dagen her hos de mange kjære Menneker; jeg blev hjemme i dette ægte gammelengelske, fortræffelige Familieliv, hvor der fandtes al Comfort og Hyggelighed, som Formue og Elskværdighed kan skabe. Paa de mange Stambogsblade, jeg her maatte nedskrive, udtaler eet til *B e n t l e y* selv ganske min Tanke og Stemning.

Med Længsel, hvori dog sig Angest blanded',
 Jeg gik til *S h a k s p e a r e's* Land, min Barndoms Hu,
 Og dansk, med Mark og Skov, sig hæved' Landet,
 Jeg var som hjemme, strax i første Nu;

Og om sig Sproget ei for Læben føied',
 Jeg Hjertets Sprog forstod igjennem Øiet,

En Solskins-Dag saa rig mig E n g l a n d gav,
I Blomst sprang Hverdagslivets Aronstav.

I hvor meget jeg trængte til Ro og Hvile efter de store Anstrengelser, Opholdet havde foraarsaget i E n g l a n d og S k o t l a n d, denne Tid stod dog for mig som mit Livs rigeste Solskinsdage, Hæderens og Erkjendelsens fuldeste Maal; om end træt og udmattet heraf, var det saa naturligt, at jeg med Veemod forlod saa Mange, der kun havde gjort mig Glæde og alt Godt, og mellem de Mange, jeg elskede og ikke mere, idetmindste for lang Tid, skulde see, var C h a r l e s D i c k e n s; han havde siden vort Bekjendtskab hos L a d y B l e s s i n g t o n besøgt mig uden at træffe mig, vi mødtes ikke mere i L o n d o n, jeg havde der modtaget et Par Breve fra ham, og selv bragte han mig alle sine Værker, den smukke illustrerede Udgave, og havde foran i hvert Bind hædret mig ved at skrive: *Hans Christian Andersen from his friend and admirer Charles Dickens.* Jeg hørte, at han med sin Kone og Børn brugte Søbadene et Sted ved Canalen, men hvor vidste man ikke; jeg vilde fra R a m s g a t e gaae over O s t e n d e hjemad; i Haab om at et Brev med D i c k e n s's Adresse fandt ham, skrev jeg ham til og sagde Dag og Time, jeg vilde indtræffe i R a m s g a t e, om han da i Hotellet, hvor jeg steg af, vilde have afgivet sin Adresse; boede han ikke for langt derfra, vilde jeg opsøge ham for endnu engang at samles med ham. I R o y a l O a k s l a e Brev fra D i c k e n s, han boede omtrent en dansk Miil derfra i B r o a d s t a e r, og han og hans Kone ventede mig til Middag; jeg tog en Vogn og jog afsted til den lille Stad, tæt ved Havet. Et smalt lille Huus, men nydeligt og net, blev helt beboet af D i c k e n s, der med sin Kone paa det Hjer-

teligste og Gladeste kom mig imøde; der var saa prægtigt hos dem, at jeg lang Tid ikke lagde Mærke til, hvor smukt Skuet var fra Spisestuen, hvor vi sad; Vinduerne vendte ud til Canalen, det aabne Hav rullede næsten lige ind under dem; medens vi spiste, blev det Ebbe, Vandet veg forunderligt hurtigt, den store Sandbanke der, hvor saa mangen strandet Sømands Been hvile, hævede sig mægtigt fremad, Fyrtaarnet tændtes. Vi talte om Danmark og dansk Litteratur, om Tydskland og Sproget, det *Dickens* vilde lære; en italiensk Liremand kom tilfældigt og spillede udenfor til vort Maaltid; *Dickens* talte Italiensk med Manden, hvis Ansigt straaede af Glæde ved at høre sit Modersmaal. — Efter Maaltidet kom Børnene ind. »Dem have vi fuldt op af!« sagde *Dickens*; der var ikke færre end fem, det sjette var ikke hjemme, alle Børnene kyssede mig, og det Mindste kyssede sig selv i den flade Haand og rakte saa mig den. Ved Kaffen kom en ung Dame som Gjest, en af mine Beundrerinder, sagde mig *Dickens*; det var et Løfte, at hun skulde indbydes, naar jeg engang kom. Aftenen fløi hen. *Mistress Dickens* syntes omtrent paa Alder med sin Mand, lidt corpulent, og med et saa inderligt godt Ansigt at man strax fik Tiltro til hende. Hun var i høi Grad opfyldt af *Jenny Lind*, ønskede saa gjerne at eie hendes Haandskrift, men denne var det saare vanskeligt at erholde, jeg havde det lille Brev, hvormed *Jenny Lind* havde hilset mig velkommen i *London*, og sagt mig sin Bopæl, det fik nu *Mistress Dickens*. Seent paa Aftenen skiltes vi, og *Dickens* lovede mig Brev i Danmark.

Men endnu engang før min Afreise skulde vi mødes, *Dickens* overraskede mig med at være tagen til

R a m s g a t e næste Morgen og stod paa Skibsbroen, idet jeg kom for at gaae ombord. »Jeg maatte sige Dem endnu et Levvel!« sagde han, fulgte mig ombord og blev der hos mig, til Skibsklokken gav Signal til Afreisen. — Vi trykkede hinandens Hænder, han saae mig med de kloge, hjertefulde Øine saa venligt ind i mine, og idet Skibet gik, stod han yderst ved Fyrtaarnets Rand; saa kjæk, saa ungdommelig og smuk! han svingede med Hatten, D i c k e n s var den Sidste, der sendte mig Hilsen fra det kjære Englands Kyst.

Jeg steg i Land ved O s t e n d e, de Første, jeg her mødte, var Kongen af Belgien og hans Gemalinde, de fik paa Fastlandet min første Hilsen og gjengjældte den venligt, ikke eet Menneske ellers kjendte jeg, de To vidste jeg dog hvem var --- samme Dag gik jeg paa Jernbanen til G e n t. Der, i Morgenstunden, medens jeg paa Banegaarden ventede Toget, der gik til C ö l n, kom flere af de Reisende, som vilde med, de presenterede sig, de sagde, de kjendte mig efter mit Portrait, en engelsk Familie nærmede sig, een af Damerne kom hen til mig, hun var Forfatterinde, sagde hun, og havde et Par Gange i London været i Selskab med mig, men jeg var da, sagde hun, saa omringet og søgt, hun havde henvendt sig til R e v e n t l o w om at presenteres for mig, men han havde svaret: »De seer, det er mig umuligt!« — Jeg loe, det havde virkeligt været Tilfældet, jeg var jo i Mode, saalænge det stod paa, nu var jeg ganske til hendes Tjeneste. Hun var naturlig og venlig, priste min Lykkestjerne at være saa berømt! — »Hvor lidet er det!« sagde jeg og tilføiede: »hvorlænge vel!« — men fornøiet mig har det dog, uagtet det er ængsteligt saaledes at løftes, uden maaskee at kunne holde sig oppe!« — Jeg var saa taknemlig, saa opfyldt

af den Hæder og Lykke, jeg havde vundet; — gennem Tydskland, hvor der fra England var læst om den Ære, jeg havde vundet, viste man mig saa megen Venlighed og Agtelse. I H a m b o r g traf jeg Landsmænd og Landsmændinder: —

»Gud! A n d e r s e n! er De her!« var Modtagelsen, »nei, De skulde see, hvor morsomt C o r s a r e n har gjort Løier med Deres Ophold i E n g l a n d, De er tegnet af med Laurbærkrands og Pengeposer! Gud, hvor det er morsomt!«

Jeg kom til K j ø b e n h a v n, faa Timer efter stod jeg ved mit Vindue og saae ud, da kom to velklædte Herrer forbi, de saae mig, standsede, loe, og den Ene pegede op og sagde saa høit, at jeg kunde høre hvert Ord:

»Vil Du see, der staaer vor udenlandske berømte Ourangoutang!« —

Det var Raat — det var Ondt — det naaede mit Hierte — det glemmes ikke!

Ogsaa deeltagende Venner traf jeg, Mange, der glædede sig over den Hæder, der var forundt mig, og i mig den danske Nation, i det dygtige H o l l a n d og det mægtige E n g l a n d. En af vore ikke unge Forfattere rakte mig venligt Haanden og sagde aabenhjertigt og smukt: »jeg har ikke rigtig læst Dem før, nu vil jeg gjøre det; Folk har talt ondt og nedsættende om Dem, men De er Noget, maa være Noget, mere end de her hjemme ville indrømme; saaledes som De er bleven modtagen og optagen i E n g l a n d, bliver man ikke, er man et ubetydeligt Menneske! Jeg tilstaaer Dem ærligt, jeg har ganske skiftet Tanker om Dem!«

Anderledes lød, hvad en af mine kjæreste Venner

sagde mig og viste mig skriftlig. — Han havde sendt til en af vore første Bladredacturer et Par engelske Aviser, i hvilke stod om al den Hæder, jeg nød i London, dertil omtalte særdeles rosende »*true story of my Life*«. Men Manden havde ikke villet optage, hvad der stod om mig, thi, sagde han: »Folk vilde jo troe, at de gjorde Nar af A n d e r s e n derovre!« Det var ham utroligt, og han vidste, at det ogsaa vilde være det for Massen af — Landsmændene.

I eet Blad hed det, at jeg havde Penge af Staten til denne Reise, og det tydede hen paa, at jeg aarligt reiste, — jeg sagde Kong Christian den Otteende, hvad der stod skrevet.

»De har, hvad nok Faa vilde have gjort,« sagde han, »afslaaet mit velmeente Tilbud! Man er uretfærdig mod Dem herhjemme! man kjender Dem ikke!«

Den første lille Bog, jeg skrev efter min Hjemkomst, et Hefte »Eventyr«, sendte jeg til England, de udkom der ved Juletid: *A christmas greeting to my english friends*, dedicerede:

C h a r l e s D i c k e n s :

»Jeg er igjen i min stille danske Stue, men min »Tanke daglig i det kjære England, hvor for faa Maaneder siden Vennerne der forvandlede for mig Virkeligheden til et smukt Eventyr.«

»Under Beskjæftigelsen med et større Arbeide, frem-sprang, som Blomster springe frem i Skoven, fem »smaa Historier. Jeg føler en Lyst, en Trang til at »bringe i E n g l a n d som Julehilsen det første Frem-sprungne fra min Digterhave, og jeg bringer det til »Dem, hvem jeg alt i Deres Værker havde faaet kjær, »og som, efter at vi mødtes, er voxet for altid fast i »mit Hjerte, min kjære, ædle C h a r l e s D i c k e n s .

»De gav mig det sidste Haandtryk paa E n g l a n d s
 »Kyst, De tilraabte mig fra denne det sidste Levvel,
 »det er saa naturligt, at jeg sender Dem fra D a n -
 »m a r k min første Hilsen igjen, saa inderlig, som et
 »hengivent Hjerte kan bringe den.

H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n .

K j ø b e n h a v n , 6 . D e c b r . 1847.

Den lille Bog blev særdeles vel optagen og for mig høist smigrende anmeldt, dog, som en sand Solstraale lyste mig ind i Sjæl og Hjerte det første Brev fra D i c k e n s selv, det bragte mig hans Tak og Hilsen. — Hele hans kjærlige Sind lyser ud derfra, det aander en Godhed for mig, der gjør mig rig. Jeg har forud viist alle mine bedste Skatte, hvorfor da ikke vise denne! D i c k e n s vil ikke misforstaae mig.

»Tusind Tak, min kjære A n d e r s e n ! for Deres
 »venlige og høist skattede Erindring om mig i Deres
 »Jule-Bog. Jeg er meget stolt deraf, føler mig dybt
 »æret derved, og jeg kan ikke nok sige Dem, hvor
 »høit jeg sætter et saa hjerteligt Tegn paa Erkjendelse
 »af en Mand, med den Genius, De besidder.

»Deres Bog gjorde min Jule-Arne lykkeligere. Vi ere
 »Alle henrevne af den. Den lille Dreng, og den gamle
 »Mand, og Tinsoldaten ere især mine Yndlinger. Jeg
 »læste dette Eventyr gjentagne Gange, og læste det
 »med den meest uudsigelige Glæde.

»Jeg var for nogle Dage siden i E d i n b u r g h , hvor
 »jeg saae nogle af Deres Venner, der taledede meget om
 »Dem. Kom til England igjen, — snart! Men hvad De
 »end gjør, hold ikke op med at skrive, for vi kunne
 »ikke taale at miste en eneste af Deres Tanker. De

»ere altfor sandt og simpelt skjønne, til at De maa
»beholde dem i Deres eget Hoved.

»Vi ere for længe siden komne tilbage fra den Sø-
»kyst, hvor jeg sagde Farvel til Dem, og ere igjen i
»vort eget Huus. Min Kone siger, jeg skal hilse Dem
»kjærligt fra hende. Det samme siger hendes Søster.
»Det samme sige alle mine Børn. Og da vi Alle have
»det samme Sindelag, beder jeg Dem modtage Sum-
»men, i en kjærlig Hilsen fra Deres oprigtige og
beundrende Ven

Charles Dickens.

Til Hans Christian Andersen.«

Ved denne Juletid udkom paa Dansk og Tydsk min
Digtning: A h a s v e r u s.

Allerede Aaringer forud, da Ideen hertil opfyldte
mig, talte O e h l e n s c h l ä g e r til mig derom. »Hvad
er det!« sagde han, »man siger, at De skriver paa et
Verdens-Drama, med alle Tidens Historie! Det for-
staaer jeg ikke?« Jeg udviklede Ideen, som jeg tid-
ligere her har udtalt den*). »Men i hvilken Form kan
De magte alt det?« spurgte han.

»Jeg vexler med dem alle, lyrisk, episk, dramatisk,
snart i Vers og snart i Prosa!«

»Det kan man ikke!« udbrød den store Digter ivrig,
»jeg veed ogsaa, hvad det er at digte! der er Noget,
som hedder Form og Grændse, og det skal man agte!
det Grønne for sig og det brændte Kul for sig! — Ja,
kan De svare mig herpaa!«

»Svare kunde jeg nok!« sagde jeg ganske godmodigt,
uagtet en lille Lystigheds-Djævel kildrede mig, og jeg

---

*) See Side 265.

maatte lyde ham; »svare kunde jeg nok! men De bliver vred, om jeg svarer, hvad jeg nu kunde sige!«

»Ved Gud i Himlen, jeg tager Dem det ikke ilde op!« sagde han.

»Nu, det er ogsaa meest kun for at vise, jeg har virkeligt et Svar, jeg holder mig til Deres Ord, det Grønne for sig og det brændte Kul for sig! — Det er nu saadan lignelsesviis sagt: det brændte Kul for sig! De kunde ogsaa blive ved og sige Svovlet for sig og Salpeteret for sig, men saa kan der jo komme Een, der slaaer alle tre Dele sammen, — saa har han opfundet Krudtet!«

»A n d e r s e n! Det er skrækkeligt at høre, opfinde Krudtet! — De er et godt Menneske, men De er, som ogsaa Alle sige, alt for forfængelig!«

»Men hører det ikke til Haandværket!« lod Lunets overgivne Dæmon mig svare!

»Haandværket! Haandværket!« gjentog den kjære, herlige Digter, som her slet ikke forstod mig.

Da nu »A h a s v e r u s« udkom, læste han den, og efter mit Ønske at vide, om han nu havde forandret sin tidligere Mening, tilskrev han mig et Brev saa velmeent og ærligt, sagde mig aabenhjertig, hvor lidet denne Digtning tiltalte ham, og da hans Ord til alle Tider ville have Interesse, og Flere vistnok opfattede mit Digt paa samme Maade, vil jeg ikke skjule hans Dom.

»Min gode A n d e r s e n!

— — Deres skjønne Talent til naivt og aandfuldt »at fortælle Eventyr med Originalitet, som at skildre »det Liv, der møder Dem, i Novellen og Reisebeskrivelsen, har jeg altid erkjendt og paaskjønnet. Ogsaa

»i Dramaet har jeg glædet mig over Deres Talent, f.
»Ex. i Mulatten, skjøndt Stoffet var Dem givet og
»allerede digterisk bearbejdet og Skjønhederne mest
»vare lyriske. Men allerede for et Par Aar siden, da
»De forelæste mig Noget, yttrede jeg Dem ærligt, at
»denne Plan og Form i Digtet ikke huede mig. — Ikke
»desmindre syntes De høist ubehageligt overrasket, da
»jeg, sidst vi taltes ved, gjentog Dem det, med den
»Bemærkning, at jeg endnu kun havde læst mig lidt
»ind i Bogen. Jeg har gjennemlæst den med Opmærk-
»somhed heelt igjennem og kan ikke forandre min Me-
»ning. Bogen gjør et uhyggeligt og forvirrende Indtryk
»paa mig, De maa tilgive, at jeg siger Dem det reent
»ud! De forlanger jo at vide min Mening, og jeg er
»nødt til at sige Dem den, naar jeg ikke falsk vil af-
»spise Dem med høflige Talemaader. Dersom jeg for-
»staaer mig paa dramatisk Composition, saa er »A h a s-
»v e r u s« intet Stof til Drama, G o e t h e opgav det
»vel og af denne Grund. Den eventyrlige, barokke Le-
»gende maatte vel behandles paa en humoristisk Maade,
»som et Eventyr. Skomager maatte han blive; det er
»Skomageren, der ikke vilde blive ved sin Læst, og
»som var for hovmodig til ei at ville troe, hvad han
»ikke kunde begribe. At gjøre ham til et abstract Be-
»greb for speculativ Poesie — derved bliver han ingen
»Gjenstand for sand Poesie — mindre for et Drama.
»Til et Drama udfordres nødvendig en sammentrængt,
»fuldstændig, overskuelig Handling, der yttre og ud-
»folder sig i Character. Dette er i Deres Stykke ikke
»Tilfældet. »A h a s v e r u s« fremtræder hele Stykket
»igjennem som tilbagetrædende, betragtede Tilskuer.
»De andre Personer handle ligesaa lidet, det hele Digt
»bestaaer af lyriske Aphorismer, Fragmenter, under-

»tiden Fortælling, Alt løseligt sammenholdt. Der fore-
 »kommer mig at være lidt formegen Prætension og
 »liden Præstation i dette Digt. Det indbefatter hver-
 »ken mere eller mindre, end hele Verdenshistorien fra
 »Christi Fødsel til vore Tider. For Den, som grundigt
 »og troligt har studeret Historien, med dens store Sce-
 »ner og herlige Characterer, kan det ikke være veder-
 »qvægende at see disse lyriske Aphorismer ofte af
 »Nisser, Svaler, Nattergale, Havfruer etc. Det forstaaer
 »sig, at der undertiden ere smukke lyriske eller be-
 »skrivende Steder, f. Ex. om Gladiatorene, Hunnerne,
 »de Wilde; men det er ikke nok. Det var nu fra For-
 »mens og Stoffets Side; men fra den digteriske Aands
 »Side savnes ogsaa den ægte Dybde og Høihed, som
 »hører til det Store og Sublime. Det Hele er som en
 »Drøm; Deres naturlige Tilbøielighed at skrive Even-
 »tyr viser sig ogsaa her; thi alle Billederne fremtræde
 »næsten som eventyrlige Drømmebilleder. Historiens
 »Genius fremtræder ikke i sine store Forskjelligheder;
 »Tanken beskjeftiger for lidet; Billederne ere ikke nye
 »og originale nok, der er Intet, som rører Hjertet; tvert
 »imod har Barnabas noget Oprørende; paa den Maade,
 »han efter sin Forbrydelse kommer til Ære og Værdig-
 »hed; thi uden at vi siden see ham i Handling og Cha-
 »rakterudvikling, høre vi kun fortalt, han først myr-
 »der en gammel Qvinde, og at der siden er Glæde i
 »Himlen over hans Omvendelse.

»Dette var nu min Mening! maaskee jeg feiler, men
 »jeg taler ærligt efter min Overbeviisning og kan ikke
 »forandre den af Høflighed eller Smiger!

»Tilgiv altsaa, hvis jeg uskyldig har krænket Dem
 »og vær forsikkret om, at jeg forresten i Dem erkjender

»og agter en genial og original Digter i andre Retninger.«

Deres hengivneste
A. O e h l e n s c h l ä g e r.

Den 23de December 1847.

Der er saa meget Sandt og Rigtigt i dette Brev om min Digtning, men jeg seer og stiller den dog anderledes, end den ædle, store Digter gjorde det. »A h a s v e r u s« er af mig ikke kaldt et d r a m a t i s k D i g t, skal slet ikke stilles paa denne Digtarts Plads; her er ikke og kan ikke være den dramatiske Forvikling, ikke heller dennes Farve i Characteertegning. »A h a s v e r u s« er en Digtning, der i vexlende Form skal vise og forklare den Idee: Menneskeslægten forstøder det Guddommelige, men skrider dog frem mod Fuldkommenhed og Erkjendelse. Dette har jeg villet give kort, klart, rigt, og troede at opnaae det i den vexlende Form; Bjergspidserne af Historien have tjent mig som Scenerie. — Man maa ikke stille det sammen med et Drama af S c r i b e eller et E p o s af M i l t o n, man maa gennem min Digternatur see, hvorvidt Ideen gennem den valgte Form er bleven beskuelig. De aphoristiske Enkeltheder er som Mosaikstykkerne, der saaledes danne det hele Billede. — Man kan sige om enhver Bygning, det er Steen paa Steen jeg seer, hver kan tages enkelt for sig, men saaledes maa man ikke see, men derimod Heelheden, som deres Sammenstillen bevirker.

I de senere Aar have imidlertid hævet sig flere Stemmer, mere sammensmeltende med de Forhaabninger, jeg havde og tildeels endnu har om denne Digtning,

der vistnok altid betegner et fremtrædende Overgangspunkt i mit Digterliv.

Den Første, og næsten kan jeg sige den Eneste, der strax og i høi Grad følte sig tiltalt af min Digtning, var Historikeren L u d v i g M ü l l e r, han betragtede »A h a s v e r u s« og »E v e n t y r«, som de to af mine Bøger, der udgjorde min Betydning i dansk Literatur.

Fra Udlandet er naaet til mig en lignende Erkjendelse. I »Bildersaal der Weltliteratur«, hvori der fra den ældste Tid til vor, gives et værdifuldt Udvalg af den lyriske og dramatiske Poesie i alle Lande, fra Indiens Drama, fra Hebræernes Psalmer, Arabiens Folke-digtere til Troubadourerne og vore Dages Digtere, optoges under Afdelingen: »S k a n d i n a v i e n« af danske Forfattere foruden Scener af »H a k o n J a r k«, »K o n g R e n é ' s D a t t e r« og »T i b e r« ogsaa et Par Scener af »A h a s v e r u s.«

Her hjemme, netop idet disse Blade sluttes, altsaa otte Aar efter at Digtningen første Gang udkom, er det i »D a n s k M a a n e d s s k r i f t«, i en mig velmeent og grundig Anmeldelse af: s a m l e d e S k r i f t e r, at ogsaa »A h a s v e r u s« forundes en større Opmærksomhed end før; den erkjendes, for hvad jeg selv anseer den, e t T i l l ø b, en Henpegen til en fremtidig Udvikling hos mig som Digter.

XIV.

Aaret 1848 rullede op, et mærkeligt Aar, et Vulkan-Aar, hvori de store Tidsbølger ogsaa skyllede blodigt hen over vort Fædreland.

Allerede de første Dage i Januar laae Kong Christian den Ottende syg; sidste Gang jeg saae ham, var en Aften, jeg ved en Skrivelse blev tilsagt hos ham til Thee, og at medbringe Eet eller Andet at læse for Hans Majestæt. Foruden Høistsamme fandt jeg her Dronningen, en Hofdame og en Cavaleer. Kongen hilsede saa hjertensmild og god, men maatte ligge paa Sophaen; jeg forelæste et Par Capitler af min da endnu ikke fuldendte Roman »De to Baronesser«, jeg læste desuden to à tre Eventyr; Kongen syntes saa oplivet, loe og talte livligt og inderligt. Da jeg siden gik bort, tilnikkede Kongen mig saa glad og venligt fra sit Leie, og de sidste Ord, jeg hørte ham sige, vare: »Vi sees snart igjen.« Men det skete ikke. Han blev meget syg, jeg følte en Uro, en Angest for at miste ham og gik daglig ud til Amalienborg for at høre om hans Befindende; snart lød den Vished, at det vilde blive hans Død, jeg kom ved denne Efterretning inderlig bedrøvet til Oehenschläger, der, forunderlig nok, endnu ikke vidste, at Kongens Liv var i Fare, han saae min Bedrøvelse og brast i Graad; hans Hjerte hang saa inderligt ved Kongen. Næste Formiddag mødte jeg paa Amalienborgs Trapper Oehenschläger støttende sig paa Christiani, de kom ud fra Forværelset. Oehenschläger var bleg, sagde ikke et Ord, trykkede i Forbigaaende min Haand, og Taarerne stode i hans Øine. Kongen var saa godt som opgivet.

Den tyvende Januar var jeg flere Gange derude, jeg stod en Aften i Sneen paa Pladsen og saae op til Vinduerne, hvor indenfor min Konge laae døende. Klokken 10¹/₄ var han hensovet.

Næste Morgen stode Folk udenfor Palaiet, derinde

laae Christian den Ottende død! jeg gik hjem og græd dybt og inderligt for ham, jeg saa usigelig holdt af og nu havde mistet i denne Verden.

I Sorg og ret ud af mit Hjerte skrev jeg over ham nogle Stropher, den Linie i disse:

»Det Dygtige Du skatted' og forstod!«

blev lagt mig for Had, det skulde være en Hentydning paa mig selv. Hele Kjøbenhavn var i Bevægelse, den nye Tingenes Orden rullede op. Den otte og tyvende Januar blev Constitutionen forkyndt.

Christian den Ottende laae paa *Lit de parade*; jeg kom derhen, jeg saae ham og blev saa smerteligt bevæget, at jeg syg maatte føres ind i et af de tilstødende Værelser.

Den fem og tyvende Februar blev Kongens Liig bragt til Roeskilde; jeg sad herhjemme og hørte Klokkerne ringe.

Gjennem Europa gik store Bevægelser, Revolutionen brød ud i Paris, Louis Philippe med Familie forlod Frankrig; som mægtige Søer gik Oprøret gennem Tydsklands Byer; herhjemme læste vi endnu kun herom. — Her alene var et Fredens Hjem! her kunde man endnu aande frit, tænke paa at besøge Kunst, Theater og alt det Skjønne.

Men Freden varede kun kort, de store Dønninger naaede allerede op til os. Oprøret brød ud i Holsteen. Rygtet slog ned som en Lynstraale og Alt var i Bevægelse.

En utrolig Menneskemasse samlede sig i Casinos store Sal, og næste Morgen drog en Deputation til Frederik den Syvende, jeg stod paa Slotspladsen og saae den store Skare. — Snart var Kon-

gens Svar og Ministeriets Afskedigelse bekjendt i Staden.

Jeg var i forskjellige Kredse Vidne til de høist forskjellige Indtryk af Begivenhederne. Gjennem Gaderne droge Dag og Aften store Folkeskarer syngende fædrelandske Sange; der skete ingen Excesser, men der var noget Uhyggeligt i at møde disse næsten fremmede Horder, disse mig ubekjendte Ansigter, det var, som om en heel anden Slægt var traadt frem. Flere Venner af Orden og Ro sluttede sig derfor til Folkestimlen og ledte den fra Afveie. Jeg selv blev af Ordens-Comiteen optagen til at virke med for at holde god Orden, og der behøvedes kun, naar Hoben raabte Navnet paa et Sted, hvor den maaskee vilde have skeiet ud, at en Enkelt gjentog »lige frem!« og saa gik den hele Stimmel ligefrem! — I Theatret sang Publicum, Orchestret maatte spille fædrelandske Sange. — Rundt om forkyndtes, at Byen skulde illumineres, og komisk nok, de, der vare dette nye Ministerium mindst velsindede, satte Lys i Vinduerne, for ikke at faae deres Ruder slagne ind.

En Deputation fra Holsteen kom til Kjøbenhavn, Forbittrelsen var stor imod dem, men Kongen bød i sin Proclamation: »De slesvig-holsteenske Afsendinges Sikkerhed betroe Vi vort danske Folks Ære!«

Studenterne hævdede den, idet de gik om i Folketobben og talte til paa det Bedste, Soldater opstilledes i Gaderne, gjennem hvilke de Afsendte skulde til Dampskibet, Folkemassen ventede her, og imidlertid førtes de fra Slottet til Canalen bagved, og derfra til Toldboden, hvor de saaledes, uden at bemærkes, kom ombord.

Rustninger skete til Lands og Vands. Hver hjalp

efter sine Kræfter. En af vore dygtige Embedsmænd kom hjem til mig og udtalte, at det vilde være godt, om jeg gjennem Pressen i England, hvor jeg var kjendt og læstes, vilde tale vor Sag. Jeg skrev strax til Hr. J e r d a n, Redacteur af »*Literary Gazette*«, hvori mit Brev, der giver et tro Billed af Stemning og Tilstand her hjemme, øieblikkelig blev optaget:

Kjøbenhavn, den trettende April 1848.

K j æ r e V e n!

Det er kun faa Uger siden jeg skrev Dem til, og i Tidshistorien ligger en Række Begivenheder, som om Aar vare hengaaede. Politik har aldrig været min Sag, Digteren har en anden Mission, men nu, da Bevægelser gaae gjennem Landene, saa at man ikke kan staae paa Jordbunden uden at føle disse i sine Fingerspidser, maa man tale derom. De veed, hvorledes det øieblikkelig staaer til i Danmark: vi have Krig! men en Krig, der føres af det hele begeistrede danske Folk, en Krig, hvor Adelsbaaren og Bonde, fuld af sin retfærdige Sag, stiller sig frivillig i Slagrækken; det er denne Begeistring, jeg maa fortælle Dem, dette Fædrelands-Sind, som opfylder og opløfter hele den danske Nation.

Det falske Lys, hvori de partiførende Slesvigholstenerne, i en Række af Aar, gjennem tydske Blade, have sat os for det ærlige, dygtige tydske Folk, den Maade, hvorpaa Prindsen af N o e r har taget R e n d s b o r g, idet han sagde, at den danske Konge ikke var fri, og at det var i Dennes kongelige Interesse, han handlede, har oprørt de Danske, og som een Mand har dette Folk reist sig; alt Hverdagslivets Smaaligheder forsvinde for store, ædle Træk. Alt er i Bevægelse, men med

Orden og Enighed; Pengebidrag i rigt Maal strømme til fra alle Stænder og Classer, selv den fattige Haandværkssvend og Tjenestepigen bringer sin Skjærv; man hørte, at der var Trang paa Heste, og i faa Dage sendtes fra Byerne og fra Landet en saadan Mængde, at Krigsministeren nu har bekjendtgjort, at der ikke haves Brug for flere. I alle Huse pille Qvinderne Charpie; i Skolernes øverste Classe arbeide Drengene med at lave Patroner; de Fleste, som kunne bære Vaaben, øve sig i at bruge disse. Unge Grever og Baroner stille sig som Menigmand i Soldaternes Række, og dette, at Alle staae lige i Kjærlighed og Forsvar for Fædrelandet, begriber De, styrker Soldatens Mod og Begeistring.

Blandt de Frivillige er en Søn af Statholderen i Norge, en ung Mand, der hører til de første Familier; han var her i Besøg denne Vinter og ønskede, henreven for vor ærlige Sag at tage Deel i Kampen, men kunde, som Udlænding ikke optages; da kjøbte han sig øieblikkelig en dansk Gaard, meldte sig nu som dansk Borger, trak Soldatertrøien paa og gik som Menig ind i en af de bortmarscherende Batailloner, bestemt paa at leve kun af sit Commishrød og sine tolv Skilling om Dagen, dele Kammeraternes Lod. Og som han have danske Mænd af alle Stænder gjort; Herremanden og Studenten, Rige og Fattige gaae med, og det er med Sang og Jubel, som til en Fest! Vor Konge er selv dragen til Hærens Hovedquarteer, dansk, ærlig i Sind og Villie for vor gode Sag; hans Livgarde er om ham; en Deel af denne ere Holstenere, og disse bleve ved Afmarschen fritagne for at gaae imod deres Landsmænd, men Enhver udbad sig det som en Naade at gaae med og erholdt den.

Indtil dette Øieblik, og vi haabe fremdeles, er V o r H e r r e med os. Hæren gaaer rask seirende f r e m a d, Øen A l s er taget, ligesom ogsaa Byerne F l e n s b o r g og S l e s v i g, vi staae ved den holsteenske Grændse og have gjort over tusinde Fanger; de Fleste af disse ere bragte her til K j ø b e n h a v n og høilig opbragte paa Prindsen af N o e r, der, uagtet hans Løfte var at opoffre Liv og Blod med dem, forlod dem i det første Slag, forlod dem, da de Danske med Skud og Bajonetter trængte ind i F l e n s b o r g.

I vor Tid gaae Omskiftelsens Storme gennem Landene, men Een over dem Alle omskiftes ikke, d e t e r G u d, den Retfærdige! han er for Danmark, som kun vil sin Ret, og den skal og maa blive erkjendt; Sandheden er den seirende Magt hos Folk og Nationer.

»Nationaliteterne deres Ret, det Dygtige og Gode al Fremgang!« Det er og maa være Europas Løsen, og ved dette seer jeg fortrøstende fremad. Tydskerne ere et ærligt, sandhedskjærligt Folk, de ville komme til Klarhed om Forholdene heroppe, og deres Forbittrelse vil og maa forvandle sig til Høiagtelse og Venskab; gid denne Tanke komme snart! Gud lade sit Ansigt lyse over Landene!

H a n s C h r i s t i a n A n d e r s e n .

Dette Brev var eet af de faa herhjemme fra, der gik igjennem flere udenlandske Blade.

Meer end de Fleste led jeg sjælelig under denne os paaførte ulykkelige Krig; jeg følte i en Grad som aldrig før, hvor fast jeg var voxet til Hjemmets Jordbund, hvor dansk mit Hjerte var; jeg kunde have stillet mig i Slagrækken og glad givet mit Liv for at bidrage til Seier og Fred, men paa samme Tid gik mig

ogsaa levende gjennem Tanken alt det Gode, jeg havde nydt i Tydskland, den store Erkjendelse, man der havde viist mit Talent, og de mange Enkelte, jeg der maatte elske og være taknemlig, jeg led uendelig! og naar da mangt et stærkt bevæget Sind, ligesom i Fornemmelsen heraf just mod mig udtalte sig i Vrede og Bitterhed, da var det ofte mere, end jeg mægtede at bære! Exempler herpaa vil jeg ikke give; bedst at alle bittre Ord fra hiin Tid svinde, og at Vunden læges mellem de beslægtede Folk! — Her var det ogsaa H. C. Ø r s t e d, der løftede mit Sind og talte om Erkjendelsens bedre Tid, der nu er kommen.

Der var Sammenhold, der var Kjærlighed; flere af mine unge Venner gik med som Frivillige, mellem disse V a l d e m a r D r e w s e n og Baron H e n r i k S t a m p e. Ø r s t e d stod stærkt bevæget ved Begivenhedernes Gang, han skrev i et af vore Dagblade tre Digte: »K a m p e n«, »S e i r e n« og »F r e d e n.«

»Dybt føle vi, Fjenden vor Broder dog er,
Aarhundreder med os forbunden;
Men selv han os tvang til den blodige Færd;
Nu gjælder kun tabt eller vunden.«

Det var Grund-Accorden.

At tage den røde Trøie paa var tidligere et sandt Fortvivlelsens Skridt; Landsoldaten var da kun en sølle Karl, nu kom pludselig den røde Trøie til Agt og Ære; med den rødtrøiede Soldat under Armen gik Damer i Silke og Flor. En af de Første af de høiere Stænder, jeg saaledes saae, var L ø v e n s k j o l d, den norske Statholders Søn, og ligesaa den unge Grev A d a m K n u t h, som ganske nyligt var blevet confirmeret. Han mistede sit ene Been ved en Spidskugle.

L ø v e n s k j o l d faldt, ligesom Maleren L u n d b y e, men denne Sidstes Død var ved Vaadeskud; jeg hørte derom af et Øienvidne. L u n d b y e stod melancholsk og lænede sig til sit Gevær, nogle Bønder gik forbi, hvor de andre Geværer tæt foran ham stode opstillede, og kom til at støde dem om; man hørte et Skud og saae L u n d b y e styrte til Jorden; han var skudt nedenfra Kjæben opad, Munden flenget og et Stykke Kjød med Skægget bortskudt; han udstødte et Par svage Suk; blev svøbt i et Dannebrogflag og lagt i Jorden.

Mig greb til Taarer de unge Menneskers Begeistring, og da jeg en Dag hørte en lystigtgjørende Fortælling om unge Herrer, der før havde gaaet med Glacéhandsker paa, men nu stod og gjorde Skandsegravning med røde vablede Hænder, foer jeg op og raabte ud af mit Hjerte: »Jeg kunde kysse dem paa disse Hænder!« — Næsten daglig drog unge Skarer bort, jeg fulgte en ung Ven, og da jeg kom hjem, skrev jeg Visen:

»Jeg kan ikke blive, jeg har ingen Ro!«

der snart kom paa Mængdens Læber og havde Hjerteklang.

»Paaskeklokken kimed'« — den ulykkelige Paaskedag i S l e s v i g opgik. Den fjendtlige Styrke splittede vor; tung Sorg laae over Landet; men Modet var ikke tabt, Kraften samlede sig mere, den Ene sluttede sig tættere til den Anden; det viste sig i det Store, som i det Smaa.

Preusserne droge ind i J y l l a n d, vore Tropper til A l s. Midt i Mai reiste jeg til F y e n og fandt hele G l o r u p opfyldt med vore Tropper, hvis Hovedquarteer var O d e n s e; paa G l o r u p laae fyrretyve

Mand foruden flere høie Officerer; General H e d e m a n n holdt Manoeuvre udenfor Gaarden.

Alle Frivillige blandt de Menige bleve af den gamle Greve behandlede som Officerer og havde daglig Plads ved hans Bord.

De Fleste af Officererne havde gjort Campagnen med derovre og fortalte levende om det der Oplevede. Snart havde Natteqvarteret været den aabne Gade i en Landsby, hvor de med Tornisteren under Hovedet sov langs Husene, i Regn og Blæst, eller der var en Sammenstuvning i smaa Kamre, hvor Leiet tidt var en høi Dragkiste med Messingbeslag, der trykkede ind i Kjødet, men den overanstrengte Trætte sov dog. En ung Læge fortalte om sin Marsch med Soldaterne over de nøgne Hedestrækninger, her fik han en Kirke til Lazareth, Alterlysene bleve tændte, men halvmørkt blev her dog; langt borte lød Signalskud: Fjenderne kom; den hele natlige spændende Scene, Alt fornam jeg, som om jeg selv havde oplevet det.

Preusserne vare trængte op i Jylland, de forlangte i Brandskat fire Millioner, snart lød Efterretningen om et nyt Slag.

Alt Tanke og Haab vendte sig mod Svenskerne, der vilde komme os til Hjælp; i N y b o r g skulde de lande; Alt var der tilberedt til festlig Modtagelse.

Herresædet G l o r u p fik sexten svenske Officerer med deres Opvartere, dertil tyve Spillemænd og Underofficerer; imellem de Svenske var fire Mand, som Hertugen af A u g u s t e n b o r g havde maattet stille, eller rettere hans Gods i Sverrig maatte levere imod dets Herre.

Alle jublede Svenskerne imøde! Characteristisk og smukt var den ægte Iver, Huusholdersken paa G l o -

r u p, den gamle Jomfru I b s e n viste; den store Ind-
 kvartering, som Gaarden her skulde skaffe Plads til,
 gav hende nok at tænke paa; »der maa redes en stor
 Seng til dem i Loen!« blev der sagt. »De ligge i Loen
 paa Halm!« sagde hun, »nei, de skal have Senge! Komme
 de her for at hjælpe os, skal de ogsaa have en Seng!«
 og hun lod tømre og save og fik af Bræder og Døre
 i Hast lavet Sengesteder i ti à tolv Værelser. Dyner
 skaffedes ogsaa tilveie, grove, men hvide Lagener skin-
 nede i hendes »Caserne«, som hun kaldte det. Om de
 svenske Soldaters Ophold i F y e n, som jeg saae det
 paa G l o r u p, gav jeg senere en Skildring i »Nordi-
 scher Telegraph« og som et sammentrængt Billede vil
 det her være paa sin Plads.

De Svenske i F y e n 1848.

»Jeg maa fortælle Dem lidt om de Svenske i F y e n!
 deres Ophold her staaer imellem de smukkeste lyse
 Billeder fra denne Sommer. Jeg saae deres fest-
 lige Modtagelse i Smaabyerne, de vaiende Flag,
 de glade Ansigter; milevidt ind i Landet stode
 paa Veiene Skarer af Bønder, gamle og unge, og
 spurgte forventningsfulde: komme nu de Svenske? og
 med Spise og Drikke, med ⁷Blomster og ⁷Haandtryk
 modtoges de. Det var hjertelige Mennesker, vel disci-
 plinerede Soldater; høist gribende var deres Morgen-
 og Aftenandagt, Kirketjenesten hver Søndag, Alt un-
 der aaben Himmel, efter gammel krigerisk Brug fra
 G u s t a v A d o l p h s Tider. Paa den gamle Gaard,
 hvor een af de øverst Commanderende med Officerer
 og hele Musikcorpset laae, fandt Søndagens Guds-
 tjeneste Sted; med fuld Musik marscherede Tropperne
 ind i den store fiirkantede Borggaard, stillede sig her,

Officererne forrest; Psalmesangen begyndte ledsaget af Musiken. Nu traadte Præsten frem paa den store Trappe. hvis høie Steengelænder var belagt med et stort Tæppe. Jeg husker levende den sidste Søndag her: Under Gudstjenesten, der var begyndt i et graat stormende Veir, talte Præsten om Fredens Engel, der steg ned som Guds milde oplivende Solskin, og netop idet han talte dette, brød tilfældigviis Solen frem og belyste de blanke Hjelme og de andægtige Ansigter. Dog meest høitideligt af Alt var Morgen- og Aftenandagten. Paa den aabne Landevei opstilledes Compagnierne, en Underofficeer læste en kort Bøn, og nu istemte de Alle Psalmesangen uden Ledsagelse af Musik; naar Sangen var endt, lød gennem den hele Række et dybt: »Gud bevare Kongen!« Jeg saae mange af vore gamle Bønder staae ved Grøften og bag Gjerdet, med blottede Hoveder og foldede Hænder, stille holdt de Gudstjeneste med.

Efter den daglige Vaabenøvelse saae man den svenske Soldat, paa Gaarden hvor han var indquarteret, troligt hjelpe til paa Marken i dette Aars rige Kornhøst. Der var et Liv, en Travlhed. Paa Herregaarden, hvor vi havde Regimentsmusiken, spillede denne hver Eftermiddag indtil Solnedgang, Havens lange Lindealleer fyldtes med Folk fra hele Omegnen, det var en daglig Fest; ud paa Aftenen, i Folkestuen, klang den svenske Violin, og saa gik Dandsen til fælles Fornøielse. Den fyenske Bonde og den svenske Soldat forstode i sproglig Henseende snart hinanden. Det var en Lyst at see, hvorledes Hjertelaget gjensidigt kom frem, hvorledes Enhver efter sin Evne gav med god Villie. »Men den svenske Hær gik ikke over at slaaes?« siger maaskee Een og Anden. Ligger da hele Øieblik-

kets dygtige Virkninger alene i Sværdets Slag. Den Agtelse, det Venskab og den Forstaaen, som i de sidste Aar sluttedes meest af Yngre i Universitetsbyerne er nu ved Svenskens Ophold i F y e n opgaaet for Tusinder af Folket selv; hvad vidste den fyenske Bonde, hvad den svenske om hvor beslægtede vi stode hinanden; Erindringer om de gamle fjendtlige Tider levede, disse ere adsplittede, nu ere de nabolige Folk rykkede hinanden nærmere, en god Sæd til Forstaaen er nedlagt, og god Forstaaelse er en Fredens Urt og kun den bærer Velsignelse. I Bondens Huus, i Præsteboligen som paa Herregaarden, stod mangt et Øie i Graad ved Afskeden. Paa Nyborg Skibsbro, hvor det svenske og danske Flag vaiede ved Venners Indskibning, aftaltes mangt et gjensidigt Besøg et kommende Fredens Aar. Dansken glemmer ikke den Svenske, hans Hjerteslag have vi hørt og følt; mangan svensk lille By, der neppe er rig, sammenskød Penge, »Enkens hellige Skjærv«, til den danske Broder. Da Rygtet gik over Land om de Danskes Nederlag ved Slesvig, sad høit oppe i Sverrig Menigheden i deres Kirke, Præsten bad for Konge og Fædreland, da reiste en gammel Bonde sig og sagde: Fader, vil I ikke ogsaa bede en Bøn for de Danske! det er et af disse smaa Træk, som opløfter fra Jorden det Guddommelige i os.

Nationerne i Norden forstaae, skatte og elske hinanden; gid denne Enighedens, Kjærlighedens Aand svæve over alle Riger!«

Største Delen af Sommeren tilbragte jeg paa G l o - r u p, var der i Vaar og Høst, og blev saaledes Vidne

til Svenskernes Ankomst og senere Bortreise. Selv kom jeg ikke til Krigsskuepladsen, jeg blev paa G l o r u p, hvor der daglig indtraf Folk, som kom derovre fra, Nysgjerrige og Slægtninge, som saae til deres Kjære. Men som en Duft kom det Skjønne fra Krigsskuepladsen og gik op i min Tanke; jeg hørte om en gammel Bedstemoder, der med sine Børnebørn stode paa Veien, da vore Tropper kom, hun havde strøet Sand og Blomster for dem og raabte med de Smaa: »Gud velsigne de Danske!« jeg hørte om det Naturspil, at der i S l e s v i g i en Bondes Have voxte røde Valmuer med hvide Kors, fuldkommeligt Dannebrog. En af mine Venner besøgte A l s og tog derfra over til D y p p e l, hvor alle Huse stode med Revner og Huller af Kanonkugler og Kartetscher, og dog stod endnu paa eet af Husene Fredens Symbol: en Storkerede med hele dens Familie; den stærke Skyden, Ild og Røg havde ikke jaget Forældrene bort fra Ungerne, da de endnu ikke kunde flyve.

Seent paa Sommeren bragte Posten fra Udlandet mig et Brev, fra en mig ubekjendt Haand, dets Indhold bevægede mig stærkt, og kastede tillige et Lys over, hvorledes tidt Begivenhederne erfarede ude. Brevet var fra en høi Embedsmand, en fremmed Souverains Undersaat; han skrev, at uagtet han aldrig havde seet mig, ikke havde fjerneste Bekjendtskab til mig, troede han dog gjennem mine Skrifter, især: »D a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s« at vide, at han kunde have Tiltro til mig, og nu fortalte han, at en Morgenstund var det Rygte naaet til Staden, hvori han boede, at de Danske havde gjort et Angreb paa Kiel og skudt den i Brand; hele Ungdommen kom derved i Bevægelse, og i Øieblikkets Opflammen drog

ogsaa hans yngste Søn med andre unge Mennesker afsted for at hjælpe de Betrængte; i Slaget ved B a u blev den unge Mand gjort til Fange og førtes til K j ø b e n h a v n ombord paa Linieskibet »Dronning Maria«; efter et længere Ophold der var han imellem de Flere, det forundtes at forlade Skibet; men efter at være komne i Land var der Nogle, som øvede Excesser, saa at det senere ikke kunde tillades Andre Frihed, end dem, som kunde skaffe for sig en Kjøbenhavns Borger, der vilde indestaae for deres Opførsel. Brevskriveren kjendte ikke en Eneste i Kjøbenhavn; jeg var den, han gjennem mine Skrifter vidste om og havde Tillid og Haab til, og derfor vilde han bede mig at gaae i Caution for Sønnen, der var et bravt hjertensgodt Menneske! bad mig tillige om, jeg vilde skaffe Denne i Kost hos en kjøbenhavnsk Familie »der ikke for meget hadede de Tydske!«

Denne Tillid rørte mig, og jeg skrev øieblikkelig derom til en af mine meest formaaende Venner i Kjøbenhavn, lagde det tydske Brev ved, for at man deraf kunde see klart den hele Sag, saaledes som den var given mig, og spurgte nu, om man efter dette kunde paa mit Ansvar opfylde det Forlangte og være den unge Mand til Gavn. Hver Time det drog ud, vidste jeg var en Fængsels-Time, og derfor sendte jeg strax et ridende Bud med min Brevpakke til næste Kjøbstad. Postdagen efter erholdt jeg Svar, at der behøvedes ikke at gjøres Noget, alle Fanger vare netop i disse Dage udleverede og med Dampskibet i K i e l. Jeg blev glad paa den sørgende Faders Vegne, glad ved strax at have gjort, hvad jeg følte Hjerte til at gjøre, men jeg besvarede ikke Brevet, det behøvedes da ikke. Manden har aldrig erfaret om min Deelta-

gelse, først her i Fredens velsignede Dage sender jeg ham nu min Hilsen, den jeg tidt har tænkt paa at burde bringe, og det tør jeg tilføie, jeg følte dybt ved hans Brev og handlede, som vistnok mange af mine Landsmænd, beæret med samme Tillid, vilde have handlet.

Seent paa Høsten forlod jeg G l o r u p. Vinterens Nærmelse bragte Hvile i Krigsoperationerne, den tilsyneladende Ro vendte Tanker og Virken ligesom mere tilbage for en Tid til de vante Beskjæftigelser; jeg havde paa G l o r u p fuldendt i Sommerens Løb min Roman: »D e t o B a r o n e s s e r«, der ved dette Sommerophold vist vandt i Friskhed og Sandhed, hvad Ø-Naturen angaaer.

Den engelske Udgave dedicerede jeg min engelske Forlægger, den hædrede og kjendte R i c h a r d B e n t l e y.

Bogen udkom og blev efter Tid og Omstændigheder ret vel optaget; i eet af vore Blade blandedes vistnok Romanen og Tidsbevægelserne saaledes sammen, at man fandt det ikke passende, at den gamle Baronesse, i Glæde over sin Yndling Kammerjunkeren's Tilfredshed med London, udbragte en Skaal for England, og bemærkede, at det var lidt for tidlig, at lade hende gjøre det, da England endnu ikke havde gjort Noget for os Danske.

H e i b e r g læste denne Bog, skrev mig et Par venlige Ord til og indbød mig hos sig sammen med flere Venner og Bekjendte, og udbragte da smukt min Skaal: »for den Roman, man gik forfrisket fra, som fra en Foraarsvandring i Skoven.« Det var den første ret hjertelige Imødekommen, jeg i mange Aar havde fundet hos denne Digter, det gjorde mig godt og »det Bittre glemtes, det nye Gode gjemtes.«

Det danske Theaters hundredaarige Fest skulde fejres den attende December; Heiberg og Conferentsraad Collin vare enige om at overdrage mig at skrive Forspillet til denne Fest. Bournonville skulde give en Ballet i samme Anledning og han gav »gamle Minder«; man saa som i en *Laterna magica* alle de meest malende Scener i Repertoirets Balletter. Min Plan til Forspillet havde vundet Directionens Bifald, da den ganske billigede min Idee, der hvilede heelt paa Tidsøieblikket. Jeg vidste med hvilken Stemning Folk den Tid kom i Theatret, vidste hvor ringe Betydning det just nu havde for dem, thi Tanken var derovre, Tanken var hos Soldaterne i Kri-gen, jeg maatte altsaa lade min Digtning følge med dem og da derovre fra see at bære den tilbage til den danske Skueplads, min Overbeviisning sagde mig, at det ikke var i Sværdet nu til Dags vor Styrke laae, men i Aandens Dygtighed, og jeg skrev »Kunstens Dannedevirke«, som man kjender det og som det nu findes i mine samlede Skrifter. Det blev Festaftenen optaget med stærkt Bifald; men det blev givet Abonnementerne rundt, det var et Misgreb; det benyttedes som et Trækmiddel en heel Uges Aftener. Paa Festen selv blev det, som sagt, optaget med stort Bifald; — Folk vare grebne — men nu kom Bladene, og eet af disse bebreidede mig især, at der i Forspillet var en væmmelig evig Snakken om Danmark og Dannebrog, at vi skulde lade Andre rose os og ikke rose os selv, da det ellers klang som Jacob von Thybo o. s. v. — Et andet Blad refererede Forspillet saaledes, at jeg ikke ret vidste, om Referenten havde skrevet det i Eenfoldighed eller af ond Villie. Ved fjerde Forestilling var det alt en gammel Historie, man klappede

ikke længere, og fra denne Forestilling gaves Anmeldelsen i »N o r d o g S y d«, hvis Redacteur ikke var fornøiet med min Digtning; den gjorde imidlertid sin Virkning, da den skulde, og jeg anseer endnu Ideen og hele Formen for heldig og den eneste rigtige i de Dage og under den Folkestemning.

I Januar kom »B r y l l u p p e t v e d C o m o - S ø e n« paa Scenen, og nu blev Componisten, G l ä s e r, hvem man længe havde viist Ligegyldighed, ja Uretfærdighed, høilig paaskjønnet, og hans Musik modtaget med stormende Bifald. Bladanmeldelsen lød varmt og erkjendende for ham, hans Musik og B o u r n o n - v i l l e s Arrangement blev særdeles rost, jeg derimod ikke nævnet. Derimod udtalte G l ä s e r sig varmt og inderligt for den Hæder, jeg havde medvirket til.

Omtrent ved Juletid var F r e d r i k a B r e m e r for første Gang kommen her til K j ø b e n h a v n, jeg var den Eneste hun personlig kjendte, og hendes øvrige Bekjendtskab indskrænkede sig til Brevvexling med nuværende Biskop M a r t e n s e n; jeg havde saaledes den Glæde at tage imod hende, være hende til Tjeneste og føre hende om her i K j ø b e n h a v n, Noget, der var ligesaa let som behageligt med en Qvinde af den Betydning, som hun er; hun blev her hele Vinteren over og langt ind i Sommeren, i hvilken hun besøgte I n g e m a n n i S o r ø, samt reiste til S v e n d - b o r g og M ø e n s K l i n t; hendes Hjerte voxte fast til den danske Sag, og det lyser fra hendes lille Bog, den synlige Blomst af hendes Ophold her, og som er udkommen paa Svensk, Engelsk, Tydsk og Dansk: »L i v e t i N o r d e n«. Hendes Hjerte og Tanke var for de Danske.

»Tapperhet, mensklighet,
 hjeltemod, ädelmod,
 är igår, som idag,
 Danska krigsmäns lag.«

Dette lille Vers skrev hun her i Kjøbenhavn, og det var et Udtryk af hendes dybe, varme Sjæl, som den omfattede Dansken.

Hendes lille Bog vandt imidlertid ikke den Erkjendelse, ja man kan sige slet ikke den Tak, hun her med Rette fortjente, vi kritisere altid, især hvor vi see, Hjertet spiller en Rolle; man opholdt sig og dvælede ved den lidt for overdrevne Skildring af Trængselen paa Østergade, som vi vare vante til, men ikke hun, der da endnu ikke havde besøgt London eller Amerikas store Stæder. Hendes lille Bog, der viser et stort Hjerte for Danmark, fik, som sagt, ikke her den Deeltagelse, de Taarer, jeg saa tidt saae i hendes Øine, idet hun dybt følte for det danske Folks og Riges Skjæbne. — Hun var her i de tunge Dage, de levende Dage.

I April, om Aftenen, kom Efterretningen om, at Skjærtorsdag var Linieskibet »Christian den Ottende« sprunget i Luften med Besætning, et Sorgens Vee gjendlød saa rystende, saa stort, — det var en Landesorg. — Jeg følte mig, som stod jeg paa et synkende Vrag. — Et eneste frelst Menneskeliv fra Skibet var som en Seier, en vundet Rigdom. Paa Gaden mødte jeg min Ven Capitain-Lieutenant Chr. W u l f f, hans Øine straaledede, han trykkede min Haand, »veed Du, hvem jeg bringer hjem?« sagde han, »Lieutenant U l r i c h! han er ikke sprungen i Luften, han er reddet, flygtet, har naaet vore Forposter, og jeg bringer ham hjem!« — Jeg kjendte slet ikke Lieutenant U l r i c h, men jeg brast i Graad af Glæde. »Hvor er han? Jeg maa see

ham!« — »Han gik til Marineministeren og derfra til sin Moder, der troer, han er død!«

Jeg søgte ind i den første Urtekræmmerbod, fik en Veiviser og fandt, hvor Ulrichs Moder boede; da jeg imidlertid kom derhen, fik jeg Ængstelighed for, at hun endnu var uvidende om det Høle, jeg spurgte derfor Pigen, som lukkede op, »ere de bedrøvede eller glade her i Huset!« — Da straaledede Pigens Ansigt: »De ere glade, Sønnen er jo falden ned ligesom fra Himlen!« — og nu gik jeg uden videre ind i Stuen, hvor hele Familien sad i Sørgeklæder; netop denne Morgen havde de faaet disse paa, og den formentlig afdøde Søn stod frisk og glad midt imellem dem! — Jeg fløi ham om Halsen, jeg kunde ikke Andet, jeg maatte græde, og man følte og forstod, jeg ikke kom som en Fremmed; da jeg fortalte Frøken Bremer denne Historie, som hun senere har berørt i sin Bog, blev hun ligesaa betagen, som jeg havde været det. Hendes Sjæl var blød, som den er ædel og stor.

Mit Sind var sygt, jeg led aandeligt og legemligt; jeg trængte til en anden Omgivelse, Frøken Bremer talte om sit smukke Fædreland, ogsaa der havde jeg Venner, jeg bestemte mig til en Reise enten op i Dalarna eller maaskee til Haparanda, Midsommersdagen; Frøken Bremer's Midsommers Reise havde givet mig Lyst dertil; hun var utrættelig i at skrive Breve for mig til sine mange Venner rundt om i hele Sverrigs Rige, thi i det Land behøver man saadanne; der finder man ikke overalt Vertshuse at tage ind i, men maa søge sit Hjem hos Præsten eller paa Herregaarden. Før Afreisen arrangerede hun for mig en Afskedsfest paa svensk Maade, som vi i vort reflecterende Kjøbenhavn ikke kjender eller ynder; der var

Udklædning, Declamation, mange Gjester og mellem disse H. C. Ørsted, Martensen og Hartmann. Jeg fik et smukt Sølvbæger med Indskrift: »et Minde om Fredrika Bremer.« — Et lille Digt fulgte:

Med Svalorna dragar du bort mot nord,
du Danmarks sangrika Svala,
ett vintriga hem, ett frostbunden jord
med sommarens fläftar hugsvala.

Och tusinde röstar på Sverrigas strand
velkommen Dig snart skulla helsa.
O! helsa det goda, det älskade land,
de svenska Vennerna helsa.

Men medtag en talisman minnesgod,
från Vännen, som vel du känner,
och drick ur de svenska källornas flod
en skål for de danske Venner.

Drick, ädle Skald, utur vänskapens bål,
den är Din öfverallt oppa jorden,
men ingenstäds dricks H. C. Andersens skål
så varmt som här hemma i norden.

F. B.

Christi Himmelfartsdag reiste jeg herfra over til Helsingborg; det var deiligt Foraar, de unge Birketræer duftede saa forfriskende, Solen skinnede varm; den hele Reise blev som en Digtning og saaledes klinger den fra de givne Billeder og Stemninger: »I Sverrig.«

Som en halv engelsk-hollandsk By laae med lysende Gasflammer, storartet og levende: Gøtting, ganske anderledes, som det syntes, frem med Tiden end de andre svenske Byer, kun Theatret var ikke ganske gaaet frem, og det originale Stykke man gav, var hæs-

ligt -- raat vil jeg hellere kalde det — Hovedrollen deri, sagde man, udførtes af Forfatteren selv. Det, som oprørte mig, var, at den hele Handling dreiede sig bogstavelig om een endnu levende virkelig Person: en gammel, lærd Magister, som i Spøg kaldtes A r a b, for sit Kjendskab til det østerlandske Sprog, vilde i Stykket saa gjerne gifte sig; det var Anecdoter af Mandens Liv, der vare optagne; Stykket selv var ogsaa kun løse Scener uden Handling og Character, men Hovedpersonen selv levede, og var, sagde man, paa Fattighuset i S t o c k h o l m, Fremstilleren gav hans Person, hans sande Portrait, hvorefter der stormende applauderedes. Jeg gik efter anden Act; det oprører mig at latterliggjøre Personen, hvor der kun udrettes derved, at man gjør Løjer.

Byens Havn og prægtige Badehuus med Badekar af Marmor troer jeg, skyldes den driftige og fortjenstfulde Commerceraad W i e c k, i hvem jeg tillige fandt en høist elskværdig Vert, og i hvis rige, hyggelige Hjem jeg i faa Timer sluttede Bekjendtskab med G ø t h a b o r g s betydeligste Personer, mellem disse maa jeg af Damer nævne den aandfulde Romanforfatterinde Frøken R o l a n d e r.

Jeg saae igjen det mægtige T r o l l h ä t t a - F a l d, og har siden med Ord forsøgt at male det; Indtrykket af det bliver altid nyt og stort, dog ligesaa levende gjemmer min Tanke det nye Indtryk, som fulgte, nemlig et Møde udenfor V e n e r s b o r g, hvor Dampskibet lagde til for Passagerernes Skyld. Ved Landingsstedet her stod en lille Piberdreng, som jeg Aaret forud havde seet med de svenske Tropper i F y e n; han hilsede mig saa glad, saa bekjendt, ganske overrasket ved at gjensee mig i sit Fædreland. Da han med de

svenske Soldater laae paa G l o r u p, skulde de en Dag paa Øvelse, Drengen havde lidt ondt i Maven, og den brave gamle Huusbestyrerinde tillod ikke, at han gik med, Barnet skulde have Havresuppe! Office-ren sagde, det var Intet, han feilede. »Her er jeg hans Moder!« sagde hun, »Barnet er sygt, og han kommer ikke ud at pibe i Dag!« Han spurgte til Jomfruen og til den gamle Greve, men Jomfruen var dog for ham Herskerinden.

Jeg kom til S t o c k h o l m og klædte mig om for strax at søge vor Gesandt, hos hvem jeg haabede at høre om Krigen, som ganske opfyldte mig, paa Veien derhen havde jeg det Uheld at møde Dr. L e o, en dansktalende Tydsker, som jeg kjendte fra Kjøbenhavn, hvor jeg venligt var kommen ham imøde, og havde ført ham til Frøken B r e m e r, der da var i Besøg hos os; om hende og mig fortalte han siden ikke smukt i sine: »C h a r a c t e r e a u s m e i n e r s k a n d i n a v i s c h e n M a p p e«, aftrykt som Feuilleton i »Novellen-Zeitung«; han giver et Slags Caricatur-Portrait af mig fra Mødet her paa Gaden i Stockholm, hvor jeg, strax efter at have forladt Dampskibet, kom, som han siger, i festligt Toilet, med hvide Glacée-handsker og viste mig paa Promenaden, f o r a t b l i v e s e e t, og for at min Ankomst kunde Dagen efter komme i Aviserne. Han har gjort mig Uret heri, be-drøvet mig, — men det vil jeg huske paa, han har ogsaa oversat smukt flere af mine Bøger — har talt venligt og godt om mig andre Tider og Steder — jeg rækker ham Haanden igjen — og uden »Glacée-handsker.«

L i n d b l a d, hvis skjønne Melodier J e n n y L i n d har bragt ud i Verden, var een af de Første, jeg mødte,

han ligner hende, som en Broder kan ligne sin Søster, det samme Præg af Melancholie, men hos ham er kraftigere Træk; en Opera-Text, som han bad mig skrive for sig, kunde jeg endnu have Lyst til at bringe, for at den ved hans Magt kunde bæres paa Folkesangens Vinger.

I Theatret gav det italienske Selskab en her i Stockholm af dets italienske Capelmester Foroniconi komponeret Opera: »Dronning Christine«, Texten af Sangeren Casanova; det forekom mig mere at være storartede Harmonier, end just Melodier; Acten med de Sammensvorne havde størst Virkning; smukke Decorationer og gode Costumer savnedes ikke, og hos »Christine« og »Oxenstjerna« var søgt at give Portrait-Lighed; det Eiendommeligste ved det Hele var iøvrigt det, i Christines svenske Hovedstad at see Christine selv som Sang-Figur paa Scenen.

Ved Boghandler, Magister Bagge var jeg bleven indført i Literatur-Selskabet, og fik ved en Fest her min Plads hos Digteren, Kammerherre Beskow; ogsaa Dr. Leo var Gjest, og Præsidenten tog Anledning til at udbringe en Skaal for »de to udmærkede Fremmede, Hr. Andersen fra Kjøbenhavn, Forfatteren til »Improvisatoren« og »Eventyr, fortalte for Børn« og Dr. Leo fra Leipzig, Red. af »Nordischer Telegraph«. Senere udbragte Magister Bagge smukt og hjerteligt en Skaal for mig og for mit Fædreland, og bad mig sige mine Landsmænd det hele svenske Folks Begeistring og Deeltagelse for os.

Jeg svarede med Ord af een af mine Sange:

Skarpt som et Sværd laae Øresund
Imellem Nabostrande,

En Rosengreen en Morgenstund
 Forened disse Lande,
 Hver Rose aanded Poesie,
 Den slagne Vunder læger,
 Hvo mægted' dette Trylleri?
 T e g n é r og O e h l e n s c h l ä g e r !

og tilføiede: at flere Skjalde vare siden komne til paa svensk og dansk Side, og ved disse havde Folkene mere og mere lært at forstaae hinanden, følte Hjerteslaget, og det svenske Hjerteslag havde vi just i den sidste Tid dybt og inderligt fornummet, som jeg fornam det i dette Øieblik!« Taarerne kom mig i Øinene, rundt om lød Hurra!

B e s k o w førte mig til Kong O s c a r, han kom mig saa hjerteligt imøde, det var mig næsten, som om vi oftere havde talt med hinanden, og dog var dette første Gang vi mødtes. Jeg takkede Hans Majestæt for Nordstjerne-Ordenen, han tidligere allernaadigst havde hædret mig med; talte om S t o c k h o l m s Lighed med C o n s t a n t i n o p e l, om Søen R o x e n s med den sydlige Deel af L o c h L o m o n d; om de svenske Soldaters Disciplin og Gudsfrygt, og Kongen sagde, at han havde læst, hvad jeg havde skrevet om Svenskernes Ophold i Fyen; udtalte sin varme, deeltagende Følelse for det danske Folk, sit Venskab for vor Konge. Vi talte om Krigen. Jeg sagde, at det laae i Nationens Character, at hvor den følte, den havde Ret, holdt den fast derpaa, og glemte, at den var lille. Jeg forstod den ædle Konges hele smukke Sindelag.

Jeg sagde, at hvad Godt Dansken saae han gjorde for dem, vilde bringe ham hele dette Folks Taknemlighed. Vi talte om Arvestorhertugen af W e i m a r,

som han ogsaa holdt meget af; Hans Majestæt spurgte mig dernæst, om jeg kom snart igjen tilbage fra U p s a l a, hvor jeg nu tog hen, han vilde see mig hos sig en Middag, ogsaa »Dronningen, min Hustru,« sagde han, »kjender Deres Skrifter og vil gjerne personligt kjende Dem.«

Efter min Tilbagekomst var jeg til Taffels. Dronningen, som personlig ligner meget sin Moder, Hertuginde af L e u c h t e n b e r g, hvem jeg havde seet i Rom, kom mig hjerteligt imøde og sagde, at hun alt kjendte mig længe af mine Skrifter og af »d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s«; ved Taflet havde jeg Plads ved Siden af B e s k o w, lige over for Dronningen. Prinds G u s t a v især talte der levende og livligt med mig. Efter Bordet læste jeg »H ø r r e n«, »d e n g r i m m e Æ l l i n g«, »e n M o d e r« og »F l i p p e r n e«. Ved Læsningen af »e n M o d e r« saae jeg Taarer i Øinene hos det ædle Kongepar; de udtalte sig saa varmt, saa deeltagende, hvor vare de dog begge elskelige, saa ligefremme og velsignede; ved Bortgangen rakte Dronningen mig sin Haand, som jeg trykkede til mine Læber; hun saavel som Kongen hædrede mig med en fornyet Indbydelse og at høre mig endnu engang at læse. En sympathetisk Følelse, om jeg her tør bruge dette Ord, drog mig særlig til den unge, elskværdige Prinds G u s t a v, hans store blaa, sjælfulde Øine havde en Inderlighed, som øvede en stor Magt, hans usædvanlige Talent for Musik interesserede mig; der var noget saa tilnærmeligt, trofast i hans Personlighed, og vi mødtes begge i vort Hjertelag for Hertugen af W e i m a r, om ham talte vi, om Krigen, om Musik og Poesie:

Ved det næste Besøg paa Slottet var jeg med B e-

skow tilsagt i Dronningens Værelser, en Time før Taflet; Prindsesse Eugenie, Kronprindsen, samt Prindserne Gustav og Carl vare der, snart kom ogsaa Kongen; »Poesien kaldte ham fra Forretningerne!« sagde han. Jeg læste »Grantreet«, »Stoppenaalen«, »den lille Pige med Svovlstikkerne« og paa Forlangende »Hørreren«. Kongen fulgte med stor Opmærksomhed; »den dybe Poesie, der laae i disse Smaadigtninger«, saaledes behagede han at udtrykke sig, tiltalte ham, og han sagde, at han paa sin Reise til Norge havde læst Eventyrene, blandt andre: »Grantreet«. Alle tre Prindser trykkede min Haand, og Kongen indbød mig at komme til hans Fødselsdag den fjerde Juli, da Beskow vilde være min Cicerone!

Man vilde i Stockholm offentlig vise mig en Hyldest, en Hæder; jeg vidste, hvorledes Sligt vilde blive mig misundt hjemme og give Stof til ond Snak; det forstemte mig, jeg var febril ved Tanken om at være Aftenens Festkonge; jeg følte mig som en Delinqvent, gruede for de mange Skaaler og den lange Aften.

Her var den aandfulde, berømte Fru Carlén; den under det pseudonyme Navn »Wilhelmina« mindre bekjendte, men fortræffelige Roman-Forfatterinde; ogsaa Skuespillerinden, Fru Strandberg, og flere Damer tog Deel i denne festligt arrangerede Aften. Fru Carlén indbød mig til en Spadseretour og tog min Arm, men vi turde ikke gaae i Haven, hvor jeg vilde, nemlig, hvor jeg ikke saae mange Tilskuere, vi skulde og maatte vandre en bestemt Vei, Publicum vilde ogsaa see Hr. Andersen, sagde man; det var et Arrangement, velmeent men mig lidt piin-

ligt, jeg saae i Tanken det Hele i Træsnit hjemme i »C o r s a r e n«; der var jo O e h l e n s c h l ä g e r, som Folk dog var vant til at see med et Slags Pietet op til, tegnet af, omringet af svenske Damer, idet han aflagde sit Hædersbesøg i Stockholm. Foran mig i Alleen saae jeg en heel Skare Børn, med en umaadelig Blomsterguirlande komme os imøde, de strøede Blomster for mig og omringede mig, medens Trængselen af Folk rundt om var stor, og man tog hædrende Hatten af, og hvad var min Tanke? »I K j ø b e n h a v n vil man da gjøre Nar af mig derfor, hvor jeg vil faae ilde at høre!« Jeg var aldeles forstemt, men maatte see glad ud mellem de venlige, gode Mennesker; jeg slog det Hele hen i Spøg, kyssede een af Børnene, sladdrede lidt med en anden. Ved Aftensbordet udbragte Digteren, Pastor Mellin en Skaal for mig, efter af have henviist til min digteriske Virksomhed, derpaa fremsagdes nogle festlige Vers, skrevet af Romanforfatterinden Wilhelmina; og nu fulgte et smukt Digt af Hr. Carlén:

Det var under vaktparaden —
från ståten så mången blick
flög hän till en välkänd fremling,
der langs promenaden han gick.
Men främst med tindrande ögon
— när främlingen bort sig begraf —
stod qvar ved sin moders sida
en fem quarters hög s k a n d i n a v.

»Ack, snälla min älskade mamma,
»men är det då r i k t i g t sant
»att h a n der har gjort mina sagor —
»jag mins dem alla så grant:

»den modige tennsoldaten
 »och Karo och bondens ko
 »och flickan hos dockan i trädet
 »och månen i storkens bo.

»Ack, bjud honom hem i afton
 »att sitta i mormors berså.
 »och låt oss få plättar och risgröt,
 »det bästa af allt ändå!
 »Då skall jag väl ha min jacka
 »med silfverknapparna i . . .
 »Tänk, om han villa berätta
 »en saga för mig och Marie!«

Så fråjdade skald, af naturen
 din lager du takit emot
 Den kan ej förhärjas af stormen:
 i hjertat den eger sin rot . . .
 Till barn har du bildat oss alla
 i lifvets stora »Bazar« —
 haf tack — o, måtte din himmel
 ett rum för barnen ha kvar!

Jeg gjensvarede, at jeg vilde betragte denne Hjertelighed, man viste mig, som en Forudbetaling, jeg haabede, Gud gav mig Kraft til at give tilbage, ved et Arbeide, der udtalte min Kjærlighed til Sverrig. Og jeg har søgt at indløse mit Løfte. Lystspildigteren, Skuespiller Jolin, sagde i Dialect: »en Dalkarl Historie«; Sangerne fra det kongelige Theater Strandberg, Wallin og Günther sang svenske Viser, Orchesteret spillede og begyndte med den danske Melodie: »Der er et yndigt Land.« Klokken Elleve om Aftenen kjørte jeg hjem; glad i Hjertet over de venlige Mennesker, glad over at komme til Ro.

Snart var jeg paa Veien til »Dalarna«; et af

F r e d r i k a B r e m e r s Breve førte mig i U p s a l a til Digteren F a h l k r a n z, Broder til den berømte Landskabsmaler, og selv hæderlig kjendt ved sine Digtninge »A n s g a r« og »N o a h s A r k«; jeg mødtes med Vennen, Digteren B ø t t g e r, gift med T e g n é r s Datter D i s a, to lykkelige Mennesker, hvis Hjem var som opfyldt af Huuslivets Solskin og Poesie.

Mit Værelse i Hotellet stødte op til en stor Sal, derinde holdt just Studenterne Sexa, og da de erfarede, jeg var Nabo, kom en Deputation og bad mig, om jeg vilde høre dem synge, der var Munterhed og Glæde, deilig Sang; jeg søgte strax, efter Ansigterne at dømme, at finde Een, jeg kunde slutte mig til; en høi, bleg Mand behagede mig, og det var, lærte jeg snart, rigtigt valgt; han sang saa smukt, declame-rede saa rigtig sin Sang; han var den Genialeste af dem Alle, det var, lærte jeg siden, Gluntarnes Com-ponist og Digter W e n n e r b e r g. Siden hørte jeg ham med B e r o n i u s synge sin Nutids bellmanske Sange; det var hos Landshøvdingen, i hvis Kreds jeg samledes med Upsalas betydeligste Mænd og Qvinder og fandt den hjerteligste Modtagelse. Første Gang mødtes jeg her med A t t e r b o m : »Blommornas« Skjald, han, som sang om »L y k s a l i g h e d e n s Ø«; der er, siger M a r m i e r, et Slags Frimureri mellem Dig-terne, de kjende og forstaae hinanden, det følte og erkjendte jeg Sandheden af hos denne elskværdige, gamle Skjald.

Behål, hur tidens stridsvagn än må dundra,
Dit lif af dikt och frojd i Sagans värld!
Liuft är att älska, herrligt att beundra;
Jag minnes Dig — med denna dubbla färd.

Atterbom.

For at reise i S v e r r i g maa man have egen Vogn, jeg havde været nødsaget til at kjøbe en saadan, havde ikke Landshøvdingen venskabeligst tilbudt mig sin til den hele lange Reise; Professor S c h r ø d e r forsynede mig med Slanter og Pidsk, F a h l c r a n z skrev Reiserouten, og en for mig og paa mit Reiseliv egen Fart begyndte, ikke ulig dem, man gjør i A m e r i k a, hvor endnu ikke Jernbanenettet naaer. Det var saa ganske som Reiselivet for et hundrede Aar tilbage, imod hvad jeg ellers var vant til.

Man bandt Krandse paa Maistænger til Midsommer-aften, da jeg naaede L e k s a n d, hvor Siljansøen, udstrakt og stor, skinnede foran mig; mægtige Piletræer heldede sig ud over den hurtigflydende Dal-Elv, hvor de vilde Svaner svømmede; hiin Side M o r a op mod den norske Grændse fortonede Bjergene saa blaa; det hele Liv og Røre, de maleriske Dragter, Sommervarmen, Alt var saa forskjelligt fra hvad jeg havde tænkt mig det heroppe i det stille, kolde Norden; og nu ved Midsommerfesten hvilken Livlighed! Baade i Mængde kom overfyldte med de pyntelige Kirkefolk, Gamle og Unge, selv smaa Pattebørn, det var et Malerie saa levende, saa storartet, jeg kan med Ord kun fattigt gjengive det. Professor M a r s t r a n d, hvem min Skildring heraf og min mundtlige Fortælling siden indvirkede paa, gjorde i to Aaringer, netop til Midsommerfesten, en Reise herop og gav os i Aand og Farver det rige Billede paa Lærredet.

I L e k s a n d var endnu et Vertshuus at finde for den Reisende, men ikke højere oppe; i R ä t t v e k maatte jeg derfor følge Landets Skik, stige af hos Præsten og faae Nattekvarteer; men før han hørte mit Navn, var jeg ham allerede velkommen; siden

blev det som en Fest, og da jeg den følgende Dag med ham gik til den nærliggende Vandanstalt, stod ved Broen en heel Flok Børn, de svingede med Huen, de kjendte ham, der havde skrevet Eventyrene. »A n d e r s e n er heroppe i Dalarne!« var igaar Nyheden, en af de Smaa jublende var kommen at fortælle! Jeg tænkte i denne Stund paa mine smaa, fattige Venner i H e r i o t s Hospital i Edinburgh, tænkte paa Skotlands Ungdom, nu jeg stod i den glade Barnekreds oppe i D a l a r n e, og mit Hjerte blev ydmygt og blødt, Gud taknemmeligt, jeg bad ham tilgive mig de Suk, den Smerte jeg kunde udtale for ham i tunge Timer, i krænkede, bittre Øieblikke.

Det er de gamle Minder, det er den Solglands, Sagn og Historie kaster over en Egn, der har en Magt og Betydning, tidt større end den maleriske Skjønhed. Heroppe er det Dalkarlefolkets Trofasthed, G u s t a v V a s a s Flugt og hele Optræden, der fæster sig til Tanken; her er og saagodtsom uforandret Scenen for denne romantiske Deel af hans Liv i hele dens Storhed og Eensomhed. I den Billedrække, jeg har givet: »I S v e r r i g«, vil man see, saavidt jeg mægtede det, Indtrykket paa mig. Den uendelige store, udstrakte Skovstrækning, med sine eenlige Miler, sine dybe, klare Skovsøer, hvor Linnæaen blomstrer over Klippestenene, og hvor de vilde Svaner bygge, var noget Nyt, næsten fremmed for mig, jeg følte mig ligesom flyttet Aarhundreder tilbage i Tiden. F a h l u n med dens Kobbergruber og hele dens smukke Omegn blev besøgt, og herfra gjemmer Erindringen en lille Begivenhed, af dem man maa regne til Tilfældigheder, men Mange dog stille paa et høiere Trin. Jeg har mellem mine svenske Billeder givet den Overskriften: »hvad

Straaene sagde«. Det er ingen Digtning, det er noget Oplevet.

I Haven hos Landshøvdingen i F a h l u n sad en Kreds af unge Piger, de toge spøgende fire Græsstraa i Haanden og bandt paa disse Enderne to og to sammen; hvor det da lykkes, at alle fire Straa danne et sammenhængende Heelt, der, efter Folketroen, bliver det opfyldt, hvad Den tænkte paa, som bandt dem. Det vilde ikke lykkes for Nogen af dem, og nu vilde de, at jeg skulde forsøge det. »Men jeg troer ikke derpaa!« forsikkrede jeg, men tog dog fire Straa og lovede, at jeg i Tilfælde af at have Held med mig, skulde sige mit Ønske derved. Jeg bandt, aabnede Haanden, og mine Straa hang sammen; uvilkaarligt steg Blodet mig op i Kinderne, jeg blev overtroisk, og tverimod min fornuftige Tanke, troede jeg paa det, fordi jeg gjerne vilde det; og hvad var Ønsket! spurgte man, jeg sagde det: »at Danmark maa vinde en stor Seier og snart faae en hæderlig Fred!« — »Gud give det!« udbrød de Alle; og Straaenes Prophetie den Dag var — tilfældig — en Sandhed — snart lød den til S v e r r i g : »S l a g e t v e d F r e d e r i c i a !«

Over G e f l e vendte jeg igjen tilbage til U p s a l a og D a n n e m o r a, hvis svimlende Gruber jeg saae ovenfra; jeg har tidligere besøgt R a m m e l s b j e r g i H a r z e n, B a u m a n n s H u l e, H a l l e i n s S a l t v æ r k og Katakomberne under R o m og paa M a l t a, det var ingen Steder nogen Fornøielse, uhyggeligt, trykkende, et fælt Mareridt — jeg skal ikke gjerne under Jorden, før man bringer kun mit døde Legeme der.

Ved G a m m e l - U p s a l a steg jeg af Vognen for at see de nu gjennemgravede Høie, som bære O d i n s, T h o r s og F r e y r s Navne. Da jeg for tretten Aar

tilbage var her, laae de endnu i Aartusinder tillukkede. Den Gamle, som havde Nøglen til Høiens Indgang, og hvis afdøde Fader dengang skjænkede i Mjødhornet for mig, blev glad ved at høre mit Navn, og nu vilde hun ogsaa, sagde hun, illuminere for mig, som for de høie Herrer, der havde været her fra S t o c k h o l m. Medens hun begyndte dermed, steg jeg ene op paa Høien, og Bøn og Tak til Gud for alt Godt i den hengaaede Tid, siden jeg sidst var her, fløi mig fra Læberne med de Ord »din Villie skee med mig!« saaledes har jeg min ubevidste Kirkegang, snart i Skov-Naturen, snart paa Oldtids Grave og snart i den lille eensomme Stue. Da jeg kom ned, var der sat smaa Voxlys rundt om inde i Gangen, og jeg saae den gamle Urne med hvad hun kaldte Odins Been, det vil sige hans Afkoms, Ynglinga-Slægtens. Rundt om laae Aske af brændte Dyr.

Efter at have gjenhilset Vennerne i U p s a l a naaede jeg S t o c k h o l m, hvor jeg hos den gamle Fru B r e m e r modtoges som Barn af Huset, da levede der endnu den aandfulde, meget syge A g a t h e, Søster til F r e d r i k a B r e m e r, til hvem alle Brevene fra A m e r i k a ere skrevne og som siden ved F r e d r i k a s Hjemkomst var død. Der var hyggeligt, rigt og godt i den gamle Moders Huus, hvor jeg nogle Gange samledes med en stor Kreds af Familien, der hører til de bedste i det gode Sverrig; det var saaledes ganske interessant at see Virkelighedens Forskjel imod alle de Historier i D a n m a r k og U d l a n d e t om denne Forfatterindes Slægt og Vilkaar; da hun først traadte frem, hed det, at hun var Gouvernante hos en adelig Familie, og saa var hun Eierinde af Godset Aosta, fri og selvstændig.

Det er ikke blot de levende Dygtige og Herlige, der i en fremmed Stad er mig en Trang at komme nær, men de kjendte kjære Dødes Grave maa jeg besøge, bringe dem en Blomst eller hente mig en fra deres Grave; i Upsala havde jeg været ved Geijers Grav. Monumentet var endnu ikke reist; Tørneros's Grav var overgroet med Græs og Nelder. I Stockholm gik jeg til Graven, der gjemmer Nicander og Stagnelius, kørte ud til Solna ved Stockholm, paa den lille Kirkegaard ligger Berzelius, Choræus, Ingelmann og Cru-sell, paa den større har Wallin sin Grav.

Mit egentlige Hjem i Stockholm var og blev forøvrigt hos Digteren Baron Beskow, hvem Carl Johan adlede; han hørte til disse elskværdige Personligheder, fra hvem der ligesom udstraalet et mildt Lys over Livet og Verden; hjertelig og talentfuld er han, derom vidne hans Tegninger, hans Musik; Stemmen selv er i Sang her hos den ældre Mand saa blød og frisk; hans Betydning som Digter kjendes; og ved Oehlenschlägers Oversættelser er ogsaa for Tydskland hans Tragedier blevne kjendte; elsket af sin Konge og sin Omgivelse er han hædret, dertil en Mand af sjelden høi Dannelse, en trofast kjærlig Ven.

Du Kjærlige, du Milde, med et Hjerte som Faa,
 Bramfri, som altid den sande Aand man saae,
 Beskeden og saa rig dog paa Digtekunstens Skatte,
 — I disse fattige Ord dit Billede jeg satte.

Den sidste Dag under mit Ophold i Stockholm var det Kong Oscars Fødselsdag, jeg var hædret med Indbydelse til Festen; Kongen, Dronningen og alle

Prindserne vare ved Afskeden saa milde og hjertefulde; jeg var dybt bevæget, som naar man skilles fra sine Kjære.

O e h l e n s c h l ä g e r omtaler i sit Levnet, fjerde Bind, Side 85, Grev Saltza, og man bliver nysgjerrig efter ret at vide, hvem Manden er, men kommer ikke til Kundskab derom; O e h l e n s c h l ä g e r fortæller:

»En Bekjendt af Biskop M ü n t e r gjorde mig i »disse Aar et Besøg engang. Det var en høi, anseelig »svensk Mand, som ved Indtrædelsen sagde mig sit »Navn; men jeg hørte det ikke. Da jeg nu undsaae »mig ved, at spørge atter om Navnet, haabede jeg »under Samtalen at høre det igjen, eller at slutte mig »til, hvem han var. Han sagde mig, at han var kom- »men for at spørge mig om, hvad jeg syntes om Æmnet »til en Vaudeville, han agtede at skrive. Han fortalte »mig det; det var ret smukt, jeg beholdt det og tænkte: »det er altsaa en Vaudevilledigter. Derpaa talte han »om M ü n t e r, som en gammel Ven; »thi jeg skal »sige Dem,« vedblev han, »jeg har studeret Theologie »og oversat Johannes Aabenbaring.« En Vaudeville- »digter, tænkte jeg nu, som ogsaa er Theolog. »M ü n- »t e r er ogsaa Frimurer,« vedblev han, »alt sit Fri- »mureri har han lært af mig; thi jeg er Mester af Sto- »len.« Jeg blev ved hemmelig at regne sammen: Vau- »devilledigter, Theolog, Mester af Stolen. Nu begyndte »han at tale om C a r l J o h a n, som han roste meget »og sagde: »Jeg kjender ham godt! jeg har drukket »mangt et godt Glas med ham.« Jeg sagde: Vaude- »villedigter, Theolog, Mester af Stolen, intim Ven af »C a r l J o h a n. Han vedblev: »Her i Danmark gaae »Folk ikke med deres Ordener; imorgen gaaer jeg i

»Kirke, saa tager jeg mine paa«. Det kan De ogsaa »gjerne! svarede jeg; og han vedblev: »Jeg har dem »Allesammen!« Jeg sagde: Vaudevilledigter, Theolog, »Mester af Stolen, C a r l J o h a n s intime Ven, Sera- »phimerridder. Endelig begyndte den Fremmede at »tale om sin Søn, som han havde formaaet til at huske »paa, at deres Stamfader havde været mellem de Før- »ste paa Muren, da Jerusalem blev erobret. Nu blev »det mig klart, at det maatte være Grev von S a l t z a. »Og det var han ogsaa.«

Saavidt O e h l e n s c h l ä g e r.

I Forværelset hos Kong O s c a r var jeg af B e- s k o w presenteret for den gamle Grev S a l t z a, der strax venlig med svensk Gjestfrihed indbød mig paa Hjemreisen at besøge sig paa sit Gods M e m, dersom han var der, idet Dampskibet lagde til, hvor jeg strax vilde erfare det, eller at komme til ham paa Godset S æ b y ved L i n k ø p i n g, der videre frem paa min Reise ikke laae langt fra Canalen. Jeg tog det for de almindelige venlige Ord, man saa tidt hører, og tænkte ikke at gjøre Brug af Indbydelsen; men paa Hjemreisen om Morgenens, idet vi forlode R o x e n og skulde op gjennem de tretten Sluser ved Wreta Kirke, hvis Kongegrave jeg har besunget i »Billedbog uden Billeder«, traadte pludselig Componisten J o s e p h s o n ombord, med hvem jeg, som tidligere er fortalt, havde levet i S o r r e n t o og paa C a p r i, og senest truffet i U p s a l a; han var Grev S a l t z a s Gjest paa S æ b y, og da man havde beregnet, hvilket Dampskib jeg maatte komme med paa Canalveien, afsendtes han til Sluserne her, for med Vogn at afhente mig; det viste et venligt Sind af den gamle Mand, i Hast fik jeg mit Tøi samlet, og i en skyllende

Regn kjørte jeg til Sæby, til det i italiensk Stil byggede Slot, hvor den gamle Grev S a l t z a boede med sin aandfulde, elskværdige Datter, Enke-Friherrinde F o c k.

»Der er et aandeligt Slægtskab mellem os To!« sagde den gamle Mand; »det følte jeg strax, da jeg saae Dem! vi vare ikke hinanden fremmede!« han tog saa glad imod mig, og Gubben med de mange Egenheder blev mig snart kjær ved Aand og Elskværdighed; han fortalte om sit Bekjendtskab med Konger og Fyrster; med G o e t h e og J u n g S t i l l i n g havde han staaet i Brevvexling. Han fortalte, at hans Forfædre havde været norske Bønder og Fiskere, de kom til Venedig, reddede christne Fanger og bleve af Karl den Store gjorte til Fyrster af S a l t z a. Det Fiskerleie, der laae, hvor nu P e t e r s b o r g ligger, havde tilhørt hans Faders Fa'erfa'er, og jeg hørte fortælle, at S a l t z a skal engang, da Keiseren af Rusland var i S t o c k h o l m, have sagt i et Slags Spøg til Keiseren: »det er egentlig mine Forfædres Grund, den store Keiserstad ligger paa!« og Keiseren skal spøgende have svaret: »nu, saa kom og tag den!« Der gaaer et Sagn om, at Keiserinde K a t h a r i n a den Første var Svensk, og efter S a l t z a s Fortælling og Optegnelse stadfæstes dette, han drager hendes Barndoms-Historie ind i hans Faders Bedstefaders Liv; ganske interessant ere de Optegnelser herom, han har gjort og som han fortalte:

En Dag læste Faderen et Sammendrag af den russiske Historie, men lagde snart Bogen hen og sagde, at det ikke forholdt sig, som det stod der om Keiserinde K a t h a r i n a, han vidste det bedre, og nu fortalte han ham: »Min Faders Mo'erfa'er var General H a n s A b r a h a m K r u s e, Oberst for de grønne

Dragoner; da han var Oberstlieutnant for disse og boede paa Oberstlieutnants-Eiendommen Bråten, skete det, at hans Kammertjener J e a n R a b e ønskede at gifte sig med hans Frues Kammerjomfru K a t h a r i n a A l m p a p h; Fru K r u s e, født A n n i k e S i n c l a i r, lod gjøre et prægtigt Bryllup, og paa Brudesengen kom Guldgalonet, hvilke Fru A n n i k e, som Hoffrøken hos K a r l d e n T i e n d e s Gemalinde, havde baaret paa sin Skarlagens Kjortel; det blev siden et Ordsprog i Familien: »det er stadseligt som J e a n R a b e s Brudeseng!« J e a n blev siden Regiments-Feldvebel ved Elfsborgs Regiment, men døde ligesom Hustruen meget tidlig og efterlod en eneste Datter K a t h a r i n a, som blev bragt til den gamle Generalinde K r u s e paa Hökälla, hvor hun forblev i to Aar; da kom Fru A n n i k e s Cousine, Grevinde T i s e n h u s e n i Besøg, hun fandt den otteaarige K a t h a r i n a at være et smukt og klogt Barn, hvorfor hun tog hende til sig; de tilbragte sammen Vinteren i Stockholm og reiste saa i Vaaren til Pommern, hvor Grevinden skulde modtage en stor Arv; men da de kom ved R ü g e n, laae der et Vagtskib, det forbød dem at stige i Land, da Pesten var udbrudt der; nu vendte de altsaa om igjen til S t o c k h o l m og tilbragte der den kommende Vinter i Regjeringsgatan i det saakaldte Ankarcronske Huus. I R e v a l døde en Moster til Grevinden, som derfor i Mai reiste derover, uagtet Russerne just da stundom faldt ind og hærgede Esthland, der var Grevindens egentlige Fødeland, hvorfor hun ogsaa talte Tydsk og havde tydske Tjenestefolk; K a t h a r i n a maatte naturligviis ogsaa lære dette Sprog. Reisen gik vel af; og efter tre Dages Ophold derovre sendtes K a t h a r i n a i et Ærende ud af Staden; da hun

kom tilbage igjen, stod skrevet paa Husets Dør, at Ingen maatte træde ind, der var Pest-Smitte. K a t h a r i n a skreg høit; Portneren svarede indenfor, at Grevinden og ni Personer allerede vare døde, og han selv afspærret. K a t h a r i n a løb i Graad og Fortvivlelse op ad Gaden, da hun mødte Præsten, Pastor G l ü c k fra M a j a m, som var kommen til Byen for at faae en Barnepige til sin lille Søn, der skulde vænnes fra; Præsten saae den velvoxne, blomstrende Piges Fortvivlelse, spurgte, hvad der var skeet, og da han hørte det, og at hun ikke havde været inde i Huset, tog han hende i Tjeneste som Barnepige, og hun i sin Forladthed gik ind derpaa, uagtet hun tidligere var bedre vant. Snart blev hun meget afholdt i Præstegaarden; Præstens Kone kunde tilsidst slet ikke undvære hende. Grev S a l t z a s Fa'erefaders Fader, naar han var paa Jagt der i Egnen, overnattede i Præstegaarden. Efter Slaget ved N a r v a, under K a r l d e n T o l v t e, var det at Russerne hærgede Esthland; de anførtes af A n e s e n L a p u t s c h i n (?); han afbrændte M a j a m Kirke, tog den hele Besætning paa Farfaders, S a l t z a s, Eiendom, og sendte de tro Vassaller afsted til S i b e r i e n; idet Præstegaarden stod i lys Lue, saae han første Gang K a t h a r i n a, og selv beholdt han hende som Bytte. M e n z i k o w var bleven Fyrste og Czarens Yndling, han yttrede, da han ved et Besøg hos L a p u t s c h i n saae K a t h a r i n a, som opvartede dem, at hun var smuk; Dagen derpaa blev hun sendt ham som hans Livegen; han brød sig ikke stort om Qvinder og saae i hende kun en net Opvarterske. En Dag laae hun og skurede hans Gulv, Keiseren traadte ind, men da M e n z i k o w ikke var hjemme, vendte han om for at gaae

igjen; da saae han paa Bordet staae den Tallerken Confect, der altid sattes frem for ham, naar han kom, han tog af den; K a t h a r i n a kjendte ham ikke, blev ved at skure Gulvet, han saae paa hende, strøg med sin Haand Haaret tilside paa hendes Pande: »Du er en smuk Pige!« sagde han; hun rødmede, han klappede hende, gav hende et Kys og gik. K a t h a r i n a fortalte med stor Fortrydelse M e n z i k o w om den fremmede Officeer, der var kommen, havde spiist af Confecten og tilladt sig at kysse hende; da hun beskrev ham, forstod M e n z i k o w, at det var Keiseren, og benyttede sig heraf; der var just givet Befaling til at bære nye Klædninger af en anden Art end før, een af disse for Qvinderne blev Katharina iført, den var meget klædelig, dertil pragtfuld, Hue-tøiet lignede de hollandske Landbeboeres. Keiseren maatte hun overbringe en Tallerken Confect af kogt Frugt med en underdanig, indsmigrende Skrivelse, at Czaren ikke maatte forsmaae Confecten og hende, som bragte den. Hvorledes hun siden blev Czarens Gemalinde, melder Historien.

Fa'rfaders Fader kom under hendes Regjering tilbage fra siberisk Fangenskab, hvor han havde været i sexten Aar; en stor Fest var just anstillet i M o s k o v i den keiserlige Have; han blev indbudt og kom i Følgeskab med den gamle Knes G a g a r i n, der i Fangenskabet havde været S a l t z a s sande Ven; den gamle G a g a r i n kunde ikke taale M e n z i k o w og da ved Indtrædelsen Denne ikke gjengjældte hans Hilsen, sagde han: »Saae Du ikke, jeg hilsede?« M e n z i k o w svarede ham ikke, men smilte haanligt og blev nu af den Gamle udskjældt; M e n z i k o w kaldte paa sine Folk, overvældede Gubben og traadte paa ham;

Saltza, der vilde forsvare sin Ven, blev nu ogsaa angreben, Katharina saae det fra den ophøiede Plads, hvor hun stod, hun kjendte paa Stemmen sin fordums Ven og raabte til Menzikow: »Rører Du et Haar paa Saltzas Hoved, saa sidder Dit imorgen den Dag paa Kremll!« Og Striden endtes.

Siden blev Saltza Præsident i Commercecollegiet og altid i Keiserindens Gunst; hans Familie findes endnu i Rusland.

Gubben Saltza gjælder for at være Aandeseer; Carl Johan, der var spaaet af Lenormann, at han skulde blive Konge, havde Venskab og Tillid til ham, og forunderlig nok, Kongens Dødsdag, fortæller man, traf ind paa den Dato, Saltza forud havde sagt. Her paa Sæby, i den store Riddersal, hvor nu Saltza og jeg sad, havde Carl Johan og Dronning Eugenie ofte spiist; rundt om hang Billeder af Saltzas ridderlige Fædre, Rococo-Stole og Meubler udgjorde Bohavet, det store Rum opvarmedes ved to Kaminer. Her sad jeg med den værdige gamle Herre, vi talte om Aandelivet, og han fortalte med stor Alvor og Sandhed, hvorledes hans Oldefader havde viist sig for ham om Natten, spurgt ham, om han vilde gaae med at see Guds Himmel og tilføiet: »men saa maa Du først prøve at døe!« »Han rørte ved mig,« sagde den gamle, værdige Mand, »og jeg sank som i Besvimelse!« »er Døden ikke Andet?« »Nei«, sagde Oldefader, og saa stod jeg i Forgaarden til Guds Himmel! Det var den deiligste Have!« Beskrivelsen af denne var, saaledes som Saltza gav den, ganske som her paa Jorden, jeg erkjendte intet Nyt; han traf der sin Broder og Søster; denne var, da hun døde, et ganske lille Barn, han kjendte hende ikke,

før hun sagde, hvem hun var. »Det er godt, Du kommer nu,« sagde hun, »det er idag Christi Navnedag, og da skal jeg fra Barnehimlen ind i den store Guds Himmel!« —

»Men«, indvendte jeg, »hvorfor kommer Barnet ikke strax i Guds store Himmel, det siger jo Bibelen!« — »Ja vel, men jeg har nu seet det!« sagde han. — Smukt var imidlertid, hvad han sagde om Gud. »Jeg stod der i Himlen, da kom en Glands, jeg ikke kunde udholde, jeg kastede mig ned, det klang ligesom Musik, en saadan har jeg aldrig hørt, og jeg følte mig saa glad, saa usigelig vel! — Hvad er det dog! sagde jeg. Det var Gud, som gik os forbi! svarede min Oldefader.«

Alt dette fortalte den gamle Mand med en Alvor, en Overbeviisning, der gjorde et eget Indtryk paa mig; »deroppe fik jeg at vide Alt, hvad der vil hænde!« sagde han. »Jeg veed om enhver Ting, hvad Udgang den faaer! — dengang var jeg kun femten Aar.«

Under mit Ophold paa Sæby var det »F r e d e r i k s - D a g«, den gamle Greves Navnedag, og det var ret interessant her at see den svenske Maade, den feiredes paa.

Nede i een af Stuerne var reist en Bue af Egeløv, og over hans Navnetræk sad en smuk Egeløvs Krone med Roser i for Ædelstene. Da vi sad ved Kaffeboardet, hørtes Skud ude fra Indsøen, Tjeneren traadte ind, og med høi Stemme, næsten som med udenad lærte Ord, meldte han, medens han paa samme Tid ikke kunde lade være med et Smil at forraade, at det Hele var Comedie: »Et Skib, N o r d s t j e r n e n, ligger udenfor til Ankers med fremmede Søfarere!« Disse bleve nu indbudne; der lød Skud fra Skibet, og Inspecteuren, hans Hustru og to Døttre traadte ind. Dem var det,

som fra Godset paa hiin Side Søen vare indtrufne. — Ved Middagsbordet vare flere Inspecteurer og en Mængde af Godsets Embedsmænd, siden kom fra Nabogodserne Familierne til Lykønskning. Udenfor opmarscherede og stode i Rækker alle Godsets Skolebørn, Piger og Drengene, hver med en lille grøn Green i Haanden, de bleve anførte af Skolemesteren, der holdt en Tale paa Vers til den gamle Greve, der traadte ud til dem og modtoges med skingrende Hurra. Skolemesteren fik Penge, saae jeg, Børnene Kaffe og Mad og dernæst Lov til at dandse i den store Forstue, hvor en Bonde spillede Violin; Friherrinden gik venligt om mellem dem, viste Bønderfolkene Slottets Sale og Stuer og gav dem rigelig Mad og Drikke; der var festligt og fornøieligt. Nu kom tilfældigt Posten med Breve og Aviser. »Nyt fra Danmark, Seier ved Fredericia!« lød det jublende; det var de første fuldstændige trykte Efterretninger herom, Alle vare interesserede herfor; jeg greb Listen over Døde og Saarede.

Til Ære for Danskens Seier lod den gamle Saltza Champagnen knalde; i en Hast havde Datteren faaet et Dannebrogflag istand, det blev stillet op; den Gamle, der tidligere havde talt om Hadet i gammel Tid mellem Svensk og Dansk og gjemte tre danske Kugler, af hvilke den ene havde saaret hans Fader, den anden hans Farfader, den tredie dræbt Farfaders Fader, løftede nu i Nabofolkets Brodertid det fyldte Glas for gamle Danmark, og talte saa hjerteligt og smukt Danskens Hæder og Seier, at Taarerne trængte mig frem i Øinene.

Der var i Selskabet en tydsk ældre Gouvernante, jeg troer fra Braunschweig; i flere Aar havde hun levet her i Sverrig og hørte nu, hvad der i

S a l t z a s Tale kom mod T y d s k e r n e, hun brast i Graad, og sagde uskyldig til mig: »Jeg kan ikke gjøre for det!« og da jeg havde udtalt min Tak for S a l t z a s Skaal, var det Første, jeg havde at gjøre, at række den tydske Pige Haanden og sige, »der komme gode Dage, T y d s k e og D a n s k e ville igjen række hinanden Haanden, som vi To nu og drikke Fredens velsignede Skaal!« og saa klinkede vi.

Der var hjemligt og godt at være, en smuk Natur, Skov, Klipper og Sø; med Veemod forlod jeg det venlige Hjem, den eiendommelige Gamle, og skrev til Afsked i hans Album:

Bag Stjernen i dit Bryst et Hjerte slaaer,
Og i dit Slot man Digterharpen finder;
Lyksalig Den, Gud giver mange Aar,
Og Aar som dine, rig' paa store Minder.

Den Begeistring for D a n m a r k og D a n s k e n, jeg her fandt, klang gjennem hele Landet, og jeg som D a n s k hørte Udtrykket deraf.

I L i n k ø p i n g steg jeg af hos Professor O m a n n, og overraskedes her i Haven ved at en Mængde unge Mænd havde samlet sig her til festlig Modtagelse; Digteren R i d d e r s t a d havde skrevet tre smukke Sange, den første bragtes mig paa Melodien: »Der er et yndigt Land«, derpaa en H i l s n i n g til D a n m a r k:

Härliga land!
Lummiga lundar och öar;
Soliga stränder och sjöar;
Härliga land!

Kämpande land!
 Skandiens förpost mot söder,
 Manligt du strider och blöder;
 Kämpande land!

Segrande land!
 Lagrar din klinga har skurit,
 Skölden med ära du burit;
 Segrande land!

Bröderneland!
 Trofasta handslag vi trycka.
 Samdrägt är kraft och är lycka,
 Bröderneland!

Härliga land!
 Sköldmön dig följer med seger,
 Frihet och framtid du äger;
 Härliga land!

og idet de istemte Sangen lyste med Eet den deiligste Regnbue paa Himlen, som et Fredens Tegn, jeg blev sært bevæget derved, nu lød en Sang til D a n e b r o g e n; og mellem hver af Sangene holdtes hjertelige Taler om S v e r r i g s Kjærlighed til D a n m a r k og Glæde over Seiren; mellem Festens Skaaler var een for de Faldne ved F r e d e r i c i a; jeg blev bevæget til Taarer: følte mig »saa dansk i Sind«; s v e n s k e og d a n s k e Flag vaiede, og da jeg drog til B e r g, for derfra næste Morgen at gaae med Dampskib, fulgte R i d d e r s t a d og en Skare Venner mig med Sang og Hilsen:

Med lyran på din arm,
 Så full af poesier;
 Med lyran i din barm,
 I hjertats djup, i själens brand,
 Så rik på melodier;
 Du drar från land til land.

Sjung jord och himmel, sjung!
 Sjung sagor om att lefva!
 Sjung dödens saga, sjung!
 Som svanen på sin blå sjö,
 Du sjungende må lefva,
 Du sjungende må dö!

Ved M o t a l a vilde jeg blive et Par Dage, hele Strækningen hertil kan med Ret kaldes G ö t h a - C a n a l e n s H a v e, her er en deilig Sammensmeltning af svensk og dansk Natur, rige Bøgeskove ud over Søerne, Klipper og brusende Strømme; i det lille Vertshuus oppe ved Fabriken indrømmede en ung ugift Mand, Hr. N y g r e n, mig sin hyggelige Stue og flyttede selv hen til en Ven, at jeg kunde have det godt, og det var første Gang vi To mødtes, det var den nu afdøde C. D. N y g r e n, en poetisk Natur, en Ven af F r e d r i k a B r e m e r og mine Digtningers Beundrer; udenfor mit Vindue mellem Løvtræer og Graner flød M o t a l a saa hurtigilende, saa glasgrøn og gjennemsigtig, at jeg kunde see paa Dybet hver Steen, hver Fisk; den modsatte Bred af Canalen har P l a t e n s Grav, der af alle Dampskibene hilses med Kanonskud. I denne Natur fik jeg et hjerteligt, friskt, velsignet Brev fra D i c k e n s, der havde modtaget og læst »de to Baronesser«, det var mig en Festens Dag, de deiligste Roser, bragt mig, prangede paa mit Bord.

Herfra gjorde jeg Udflugt til det gamle V a d s t e n a, hvis rige Slot nu kun er et stort Kornloft, hvis mægtige Kloster er en Daareanstalt. Ved Afreisen fra M o t a l a boede jeg i det lille Vertshuus nede ved Broen; jeg skulde afsted før Dag, var derfor tidligt gaaet til sengs, faldt strax i Søvn, men vaagnede ved smuk

Sang af mange Stemmer; jeg stod op; det lød deiligt; jeg aabnede Døren og spurgte Pigen, om her var nogle høie Gjester, man bragte denne Serenade. »Det er jo for Dem, Herre!« sagde hun, »for mig!« udbrød jeg forundret og begreb det slet ikke. Man sang endnu: »Der er et yndigt Land!« Sangen var for mig, jeg vil ikke sige Digteren, men for den danske Andersen; det var Kjærligheden til de Danske, som ogsaa her slog ud i Blomst for mig. Fabrikarbejderne paa Mortala havde hørt, jeg var kommen her tilbage igjen fra Vadsstena, og at jeg næste Morgen vilde videre; de brave Mennesker vare gaaede herved for at vise mig Tegn paa deres Høiagtelse og Deeltagelse. Jeg gik nu ud til dem, trykkede Haanden paa de Nærmeste; jeg var dybt bevæget og taknemlig; naturligviis sov jeg siden ikke hele Natten.

Hvert Sted jeg kom, hver Dag var som en Fæst! Overalt klang Deeltagelse for Danmark saa inderlig, saa trofast, Danskene har ikke Begreb derom. Venner og Gjestfrihed mødte jeg, selv det lille Mariestad lod mig ikke savne disse; overalt fik jeg Indbydelse at flytte i Huset til Familien og være deres Gjest; man tilbød mig Vogn og Heste, kort sagt alle tænkelige Opmærksomheder. — Paa Kinnekulle tilbragte jeg flere Dage i den ældre Grev Hamiltons Kreds, dels paa Blomberg, hvor en af Sønnerne er gift med Geijers Datter, der forunderlig meget ligner Jennylind, havde dertil en Klang af hendes Stemme; smukt sang hun alle sin Faders Sange. Den lille Anna, Husets eneste Barn, ellers sky mod alle Fremmede, kom villig til mig, vi syntes strax at kjende hinanden.

Ogsaa Wenersborg frembød en Vennekreds, der

førte mig til den smukke Omegn, og ved Trollhättä forlængedes Opholdet i flere Dage; her i Skoven ved Sluserne fandt jeg et velsignet Hjem hos Oberstlieutnant W a r b e r g og hans Frue; saa hyggeligt, saa kjærligt blev der sørget for mig, saa godt, som Fremmede ude altid vilde gjøre mig det.

Fra G ö t h a b o r g gjorde jeg Udflugt til Øen Marstrand, hvor Fredrika Bremer var i Besøg hos sin Søster A g a t h e, der her brugte Badene; storartede Havne med dybe Vande danne Skjærgaarden her; den vilde Rose blomstrede paa de solophedede Klipper; den italienske Operatroupe fra Stockholm gav Formiddags-Concert; jeg fandt et sydligt Badesteds Livlighed. Fredrika Bremer vilde til Amerika, hun fulgte mig til G ö t h a b o r g; paa Skibet samlede sig snart en Kreds om os og sang svenske og danske Sange. »Der er et yndigt Land, det staaer med brede Bøge!« syntes Svenskens Yndlingssang, den lød igjen, lød som Farvel til mig.

Et Par Dage efter var jeg i Danmark.

Min vistnok meest gennemarbejdede Bog »I Sverrig« giver det aandige Resultat af denne Reise, og jeg tør troe, at fremfor noget andet enkelt af mine Arbejder aabenbarer sig her det Eiendommeligste hos mig: Naturskildringer, det Eventyrlige, Humor og Lyrik, som denne sidste kan gives i Prosaen. Det svenske Blad »B o r e« udtalte sig først herom: »Man »finder i denne bok inga vanliga tourist-impressioner »och reflexioner, det hele er en dikt på prosa, fordelad »i flera fristående tafler, men udgörende eet helt, af- »fattadt i denna naiva, barnslig trohjertade stil och »med denna öppna blick for natur- och folklif, som

»gjort mange af Andersens dichter och förtälj-
 »ningar så kära här i Sverige. Bilder från det virkliga
 »lifvet äre på ett vackert och otvunget sätt sammen-
 »väfda med historiska minnen och fantasiens gestalter
 »och det hela blir et äkta poetiskt resa-äfventyr, en
 »skärsommARBILD från höga Norden.«

Ogsaa her hjemme, hvor Critiken i de sidste Aar ikke alene havde antaget en sømmeligere Tone, naar den talte om mine Arbeider, men viist disse større Opmærksomhed og sand Erkjendelse, nævnedes med Roes og Velvillie denne Bog; særlig fremhævedes deri »en Historie«: »Det er en deilig Digtning, besjælet af »Poesiens og den skjønne, rene Menneskelighedens Aand »og derved forlenet med en opløftende Kraft; det gjør »godt at læse dette Afsnit, det er ogsaa fortalt med »rolig Højhed, undtagen det første Blad, der er holdt »i den bekjendte Eventyrsmåneer, der her ikke er paa »sin Plads!« — Og deri kan Anmelderen have Ret. — »Poesiens Californien« bliver særlig erkjendt: »Den tegner os i træffende Billeder Overtroen og Viden- »skaben, disse to Poler, som den med Rette betegner »som Grundlaget for de to Retninger i Digtekunsten, »den sygelige Romantik og den klare, livsfriske, hu- »mane Digtning. Vor Forfatter udtaler sig med Energi »mod Romantiken og bortkaster med Stolthed alle dens »brogede Pjalter, der kun tilhulle og vanzire den clas- »siske nøgne Skjønhed. I dette Afsnit, som overhove- »det i hele Værket, viser Andersen sig besjælet af »en sund og smuk Stolthed og Glæde over Menneske- »aanden, en velgjørende, stille Tilfredshed over alt det »Gode og Skjønne i Tilværelsen og overhovedet en »mild og human Verdensanskuelse.«

I England, hvor »I Sverrig« udkom samtidig

med den danske Original, mødte jeg samme Velvillie, samme hædrende Udtalelse, og som jeg maa sige næsten altid har været Tilfældet, indtil jeg mødte et Angreb, og det fra den af Alle, jeg mindst ventede det, fra hende, som indførte mine Skrifter i England, som med saa stor Venlighed der modtog mig: Mary Howitt; det overraskede mig, det var mig saa uventet, saa utænkeligt. Jeg har tidligere omtalt vor Sammentræffen i London, hvorledes, under mit Ophold der, Venner, som interesserede sig for mig, fik bragt i Orden, at den Yndest, mine Skrifter vandt i det store England, ogsaa kom mig lidt til Gode i pecuniar Henseende.

Den høiagtede, dygtige Boghandler Richard Bentley vedblev at være min Forlægger, jeg skulde fra Kjøbenhavn tilsende ham et engelsk Manuskript; dette skete, og Mary Howitt kom saaledes ikke til at oversætte hverken »De to Baronesser« eller »I Sverrig«, men at hun skulde blive mig vred derfor, og i de haardeste Udtryk nu dømme om mig, som Tilfældet er i det af hende og William Howitt udgivne Værk: »*the literature and romance of northern Europe*«, ventede jeg ikke. Alle danske Digtere, store og smaa, omtales deri venligt og smukt, men ikke jeg, der eengang syntes at være hendes Yndling; hun skriver, efter først at have erkjendende omtalt de af mine Bøger, hun har oversat:

»Men Andersens senere Frembringelser have været mislykkede Forsøg; de, der ere udkomne i England, ere næsten faldne døde fra Pressen, og Grunden dertil ligger klart for Dagen. Andersen er en »besynderlig Blanding af Naturlighed og Verdslighed.

»Det barnlige Hjerte, som giver hans bedste Arbeider
 »deres Liv, viser sig til din Forbauselse i Virkeligheden
 »under Skikkelse af en *petit maître*, der sukker efter at
 blive lagt Mærke til af Fyrster. Digteren i ham gaaer
 »tabt for Dig, og Du beholder kun Egoisten tilbage;
 »og naar Du engang har faaet Øinene op herfor, saa
 »veed Du ogsaa, hvorfor Du finder saa stort Behag i
 »een eller to af hans Romaner, medens de øvrige fore-
 »komme Dig høist ubetydelige; thi han skildrer altid
 »sig selv — sin egen Aand, Historie og Følelse. Dette
 »henriver os den første Gang, mindre den anden og
 »aldeles ikke den tredie; thi det er kun *crambe repetita*.«

»Maaskee er A n d e r s e n s Berømmelse hos os for
 »en stor Deel begrundet i den Kjendsgjerning, at vi
 »vare fuldkommen uvidende om, at Danmark besad
 »en Skare af virkeligen store og originale Skribenter.
 »A n d e r s e n fremstod som et Vidunder fra et Land,
 »til hvis litteraire Rigdom det engelske Publicum kun
 »kjendte meget lidet, medens han i Virkeligheden kun
 »tilhørte en talrig og gigantisk Slægt som et af dennes
 »middelgode Medlemmer.«

Hvor ganske anderledes opfattede og omtalte den samme begavede Dame mig, nogle Aar forud, da jeg besøgte L o n d o n; da skrev hun i den udbredte »*Howitzs Journal*«:

»I dette Øieblik, da H a n s C h r i s t i a n A n d e r-
 »s e n er i vort Land, troe vi ikke at kunne byde vore
 »Læsere nogen mere velkommen Gave end et fortræffe-
 »ligt Portrait og en Livsskildring af denne ualminde-
 »lige Mand. Hvad enten vi betragte ham som Menne-

»ske, der i sin egen Personlighed lægger sand Aands-
 »adel og moralsk Værd for Dagen, eller som den ge-
 »niale Mand, hvis Værker alene have hævet ham fra
 »den dybeste Fattigdom og Ringhed til at være en
 »hædret Gjest hos Konger og Dronninger, saa er H a n s
 »C h r i s t i a n A n d e r s e n en af sin Tids mærke-
 »ligste og interessanteste Mænd.«

»Ligesom de fleste Mænd af stort originalt Talent
 »tilhører han aldeles Folket; og i hans Skrifter, som
 »fornemmeligen ere grebne ud af Folkelivet, beskriver
 »han, hvad han selv har lidt og seet. Dog have aldrig
 »Fattigdom og Modgang forbittret hans Sind, tvert-
 »imod, Alt hvad han har skrevet, er særdeles livligt
 »og rigt paa den mildeste menneskekjærlige Medfølelse.
 »Det menneskelige Liv med alle dets Prøvelser, Savn
 »og Taarer er ham en hellig Ting; han gjør os bekjendt
 »med Hjertets Dybder, ikke for at fremstille skjulte
 »og oprørende Lidenskaber eller Forbrydelser, men for
 »at vise os, hvor elskeligt det er i sin Naturlighed og
 »Sandhed; hvor rørende i dets Svaghed og dets Mangler;
 »hvormeget det maa elskes og beklages, vises Over-
 »bærenhed imod og bekæmpes. Kort sagt, denne store
 »Skribent, med al en stærk poetisk Naturs brændende
 »Iver og med sin store Evne til at skildre Lidenskaber,
 »er i høi Grad gennemtrængt af en christelig Aand.«

Hvorledes skal jeg kunne sammenstille disse tid-
 ligere og senere nedskrevne Domme, af en Dame med
 Aand, og, som det syntes, Hjertelag for mig og min
 Musa? Da Frøken Bremer kom her tilbage fra
 Amerika og havde lagt Reisen over London,

spurgte jeg hende om M a r y H o w i t t, hvem jeg vidste, hun havde besøgt.

»Den gode M a r y H o w i t t«, sagde hun, »talte saa vel om Dem, talte med Taarer og sagde: »han vil ikke have med mig at gjøre!«« Hvorledes forstaaes saa venlig sagte Ord og saa haarde skrevne, nu, disse ere vel blevne til i et Øiebliks umilde Stemning; den kan vi Alle have, hun kan maaskee ogsaa have skiftet Mening om mig, som hun eengang har gjort det. — Der er ikke Vrede i mit Sind, venligt rækker jeg hende over Havet, gjennem disse Blade, min Haand til Forsoning.

Romanen »D e t o B a r o n e s s e r« blev imidlertid hædrende optagen, »I S v e r r i g« ikke mindre, ja denne Bog opnaaede netop samme Aar, som M a r y H o w i t t s strenge Dom udtaltes, den Hæder, at blive gjort ret folkelig, idet den i Forening med »*The story of my life*« optoges i »*The popular library*«, der almindelig kjendes under Benævnelsen: Udgaver til *one shilling*, hvilke udbredes i tusindevis. — Oversættelsen her er fortræffelig og i et *Postscript**) udtaler sig Oversætteren, K e n n e t h M a c k e n z i e, saa varmt, saa hædrende, at M a r y H o w i t t s skarpe Ord overtønes, ogsaa »*the Athenæums*« Kritik over min senest i E n g l a n d udkomne Bog »*A Poets daydreams*«, som man benævner mine »Historier«, tyder paa samme Deeltagelse og Gunst.

---

*) See Bilag V.

Det nye Aar 1850 gik op med en Sorg for mig, en Sorg, ogsaa for Danmark og det Skjønne, mit første Brev i Aaret til Weimar meldte det:

»Oehlenschläger er død den tyvende Januar, »netop Kong Christian den Ottendes Døds- »dag, ja næsten samme Dødstime; jeg gik sildigt om »Aftenen to Gange forbi Slottet ud til Oehlenschläger, jeg vidste af Lægerne, at Døden var »ham nær, og underlig var det mig ved Amalienborg »at see op til de mørke Slotsvinduer og tænke, for to »Aar siden gik jeg her i Angest for min kjære Konge, »og nu gik jeg atter i lignende Stemning for en Konge »— en Digter-Konge. Hans Død var uden Smerte; »sine Børn havde han om sig og bad dem læse høit »en Scene af hans Tragedie »Socrates«, hvor denne »taler om Udødelighed og Forvisningen om det evige »Liv; han var saa rolig, bad, at Dødskampen ikke »maatte blive haard, lagde saa Hovedet ned og var »hensovet. Jeg saae hans Liig, Guulsotten havde givet »det Udseende af en Bronze-Statue, der var Intet, »som viste kun den Døde, Panden var saa deilig, Ud- »trykket saa ædelt. Den sex og tyvende Januar blev »han af Folket baaren til Graven; Folket i Ordets Be- »tydning, thi det var Embedsmænd, Studenter, Ma- »troser, Soldater, alle Classer, som af sig selv skiftedes »til at bære Kisten den lange Vei til Frederiks- »berg, derude hvor han fødtes, og hvor han ønskede »sin Grav. Den egentlige Sørgefest var i Frue Kirke. »Af Sørgecomiteen vare to Digtere opfordrede til at »skrive Cantaten, den Ene var gamle Grundtvig, »den Anden var jeg. Talen holdtes af Sjællands Biskop. »Til Sørgefesten i Theatret blev bestemt Tragedien

»H a k o n J a r k« og den Scene af »S o c r a t e s« som
»læstes for O e h l e n s c h l ä g e r i hans Dødsstund!«

I de sidste Aaringer var O e h l e n s c h l ä g e r til min Glæde bleven saa mild og hjertelig mod mig, han udtalte varmt sin Erkjendelse; en Dag, da jeg ved et af Bladenes Spot over mig, var afficeret, gav han mig en lille Nordstjerne, jeg havde netop paa C h r i s t i a n d e n O t t e n d e s Begravelsesdag modtaget fra K o n g e n af S v e r r i g denne Orden. »Denne har jeg baaret!« sagde O e h l e n s c h l ä g e r, »jeg giver Dem den til en Erindring om mig! De er en sand Digter! det siger jeg, lad dem saa snakke, de Andre!« og han rakte mig Nordstjerne-Ordenen, som jeg eier og bevarer.

Den fjortende November 1849 havde hans Fest været paa Skydebanen; nu saa kort efter skulde følge hans Sørgefest. Vi veed, at Digteren selv havde til denne forlangt opført sit Sørgeespil »S o c r a t e s«; det skete imidlertid ikke. Jeg forstaaer det ikke, at den store Digter i Døden kunde tænke paa det ringe Hæders Arrangement; jeg havde ønsket, at han havde sagt som L a m a r t i n e s »døende Digter«, der, da man nævner ham hans store Minde her paa Jorden, svarer: »hvad troer Du, Svanen, der flyver mod Solen, tænker paa den lille Skygge, dens Vingeslag kaster paa Bølgerne.« —

Ved Festen var Theatret opfyldt af Mennesker og Alle sortklædte, Logerne i første Række behængt med Sørgeflor og O e h l e n s c h l ä g e r s Plads i Parquettet udhævet ved Flor og Laurbærkrands. — »Hvor

det er smukt af Heiberg!« sagde en Dame, »det vilde røre Oehlenschläger selv, om han saae det!« — og jeg maatte svare: »ja, det vilde glæde ham at see, han dog havde en Plads!« — Ved Heibergs Tiltrædelse som Theaterdirecteur bleve alle Fripladser for Digtere, Componister, forhenværende Directeurer og forskjellige Embedsmænd reducerede til den yderste Plads og Klappen paa hver af de faa Bænke, man har i første Parquet, og hertil fik saa godt som det hele Sang-, Skuespil- og Balletpersonale samme Adgang; kom Alle, da kunde ikke Trediedelen, selv staaende, rummes; Oehlenschläger, medens han levede, gik i Theatret hver Aften, men kom han nu ikke betids, og een af de alt Siddende ikke viste ham den Opmærksomhed at lade ham faae sin Plads, saa maatte han staae; et Par Gange henvendte han sig til mig, der da selv var staaende, og spurgte i spøgende, ynkelig Tone: »hvor tør jeg her være«. I Aften havde han dog en Plads! Det var netop den, han under den tidligere Direction havde bestemt for sig, ligesom ogsaa Thorsvaldsen havde sig en saadan. Man kan undskylde Heiberg med, at Rigsdagen bød ham indskrænke Fripladserne, men for en Oehlenschläger, Scenens første dramatiske Digter, synes mig dog, der skulde have været en Plads. — Ved Sørgefesten gik saaledes en Bitterheds Draabe gennem min Sjæl, men det var ikke første Gang i den danske Skueplads.

Jeg vender mig nu til en anden, som een af vore Forfattere har udtrykt sig om:

»Kun Casino!«

Kjøbenhavnerne havde i de to sidste Aar faaet et Folketheater, det var skudt op, kan man sige, uden

at man selv vidste det, Ingen tænkte derpaa, i det mindste ikke, at det der skulde faae Fremgang. — Flere, blandt Andre Hr. O v e r s k o u, havde tænkt over, talt og skrevet om et saadant Theater, men det blev kun paa Papiret. Vi havde da en ung, talentfuld Mand, begavet med et mærkværdigt Talent til, uden selv at have Midler, dog at bringe disse tilveie, naar det gjaldt om at gennemføre en Idee, et virkeligt Genie i sin Virken, han vidste at skaffe Kjøbenhavnerne et »T i v o l i«, der kan maale sig med, om ikke overgaaer i Anlæg og Plan, alle andre lignende Forlystelsessteder; han skaffede os ogsaa »C a s i n o«, hvor Mængden for en billig Priis fik Musik og Skuespil, og Staden selv et Sted, stort og smagfuldt, til dets meest besøgte Concerter og Maskerader, kort sagt, et Locale til egentlige Folkeforlystelser. Denne Mand var G e o r g C a r s t e n s e n! fra A m e r i k a lyder senest hans Navn og Dygtighed høist erkjendt, som Den, der i Forening med C h. G i l d e m e i s t e r har reist det ved Architectur og Brugbarhed udmærkede Glaspalads i N e w Y o r k. C a r s t e n s e n var af en sjelden Godmodighed, den antager jeg for hans største Feil; han blev tidt spottet, udleet, kaldt »*maître de plaisir*« og dog var hans Virksomhed af vedvarende Nytte, til Gavn og Glæde og er det endnu.

Selve Theatret i »C a s i n o« blev, da Bygningen reistes, ikke betragtet som Hovedsagen her, det var først under den driftige Skuespildirecteur L a n g e, at det lidt efter lidt voxte i Publicums Gunst og i sin egen Styrke. Een Tid stode Casino-Actierne saa lavt, at man fortæller, at en enkelt solgtes for et Glas Punsch, men snart tog det Hele her et stort Opsving.

Repertoiret var meget begrændset; ingen dansk For-

fatter af nogenlunde Navn havde viist Lyst eller Villie til at skrive eller give et Arbeide til denne Scene. Hr. Lange anmodede mig om min Deeltagelse, og mit Forsøg blev optaget over al Forventning. I »T u s i n d og e e n N a t« havde jeg læst et Eventyr: »G e s c h i c h t e d e s P r i n z e n Z e y n A l a s n a m u n d d e s K ö n i g s d e r G e i s t e r«, der særdeles egnede sig til en Opera-Text, men i hvor meget Stoffet endogsaa interesserede mig, opgav jeg det, da Trylle-Operaen blev saa lidt forstaaet og vurderet her til Lands, selv med den bedste Musik, jeg havde jo Ex-emptet for mig i »R a v n e n«. — Ved at læse G o z z i, fandt jeg hos ham det omtalte Stof behandlet som Eventyrcomedie, dog endnu bedre end denne, mere egnet til Opførelse, var det hos R a i m u n d i »d e r D i a m a n t d e s G e i s t e r k ö n i g s.« Jeg havde tidligere, som man veed, forsøgt mine Kræfter i Even-tyr-Comedien, skrevet for det kongelige Theater »Lyk-kens Blomst«, der rigtignok var bleven lagt hen efter den syvende Forestilling, men den havde vundet Bi-fald, og hos mig selv var den Overbeviisning, at det Talent, Verden erkjendte hos mig som Eventyr-Digter, ogsaa maatte kunne bære nogen Blomst i denne Ret-ning; jeg gjengav da R a i m u n d i »M e e r e n d P e r l e r o g G u l d«, og dette Stykke, tør jeg sige, bragte C a s i n o - T h e a t r e t i Credit, alle Classer, fra de Fornemste til de Fattigste, kom at see det, 2,500 Mennesker rummedes i C a s i n o, og i en Række Forestillinger, den ene strax efter den anden, vare alle Billetter udsolgte. Jeg havde saaledes stor Er-kjendelse og Glæde deraf. Hundrede Rigsdaler var mit betingede Honorar; man vil erindre, at paa den Tid intet Theater her til Lands, uden det kongelige, be-

talte en Forfatter for sine Arbeider, dette var allerede Noget, og et Tillæg endnu af hundrede Daler tilsendtes mig, da Stykket stadigt »gav Huus«, som man kalder det; siden fulgte andre unge Forfattere mit Exempel. H o s t r u p, O v e r s k o u, E r i k B ø g h, R e c k e og C h i e v i t z gave talentfulde Arbeider; Personalet selv hævede sig Aar for Aar, Publicums Fordringer bleve altid større og altid overtrufne; den agtværdige Omhu og Stræben, der her viste sig, er naturligviis af Enkelte bleven overseet. — »Kun Casino« er der blevet sagt, men naar Folk af Dygtighed sige det, uagtet de ikke komme der, eller f. Ex. Forfatteren af »H u n d r e d e A a r« i sin Digtning taler med Haan om Skuespillet i C a s i n o, saa er det en Uret.

Jeg havde skrevet et nyt Stykke for dette Theater, en Eventyr-Comedie »O l e L u k ø i e«; denne nordiske Drømmegud, som jeg alt tidligere i et af mine Eventyr havde søgt at legemliggjøre, give Form og Character, vilde jeg bringe levende for Øiet paa Scenen selv og ved ham lade udtale den Sandhed, at Sundhed, godt Humeur og Sjælefred var meer end Penge nok. — Jeg gjennemtænkte min Digtning og nedskrev den. — Directeur L a n g e viste den største Omhu, ja Kjærlighed for, saa værdigt som muligt, paa den lille, snevre trykkede Skueplads i C a s i n o at give dette Stykke, der fordrede en stor Scene; det var mig en Glæde at have med Personalet her at gjøre, de vare interesserede for Digtningen, de viste Agtelse for Forfatteren, de vare ikke de Almægtige, Digtningens bærende Aander, som jeg havde mødt dem i det »rigtige« Theater. O l e L u k ø i e kom paa Scenen i C a s i n o; der var propfuldt.

Forestillingens Aften kom, og jeg oplevede i nogle

faa Timer den bølgende Sø, et Publicum kan vise i sin Dom, ellers bruger den Uger dertil, men, som sagt, jeg fik Storm og Havblik paa een Aften. Man forstod ikke min Digtning, ved første Act blev leet og støiet, ved anden Acts Slutning haanede man det Hele, Flere gik bort ved tredie Acts Begyndelse, de sagde oppe i Klubben: »Det er Vrøvl det Hele! Nu ere de for Øieblikket i China! Gud veed, hvor hans Phantasie fører videre!«

Men i Begyndelsen af tredie Act blev et Øiebliks Ro, tidligere havde man talt med, nu hørte man efter, det blev mere og mere stille, med Eet lyste Ideen for dem, og der gik et jublende Bifald stormende gjennem Huset. Da Tæppet faldt, vare Alle grebne, klappede og udtalte deres Erkjendelse. Jeg havde under Mishaget, under den Haan og Spot, der tidligere lød, ikke følt Bedrøvelse; det var første Gang i mit Liv, jeg havde en levende Bevidsthed om den Uret, jeg led, jeg følte mig ligeoverfor den haanende Mængde fornærmet, jeg var krænket, og det Bifald, som nu stormede mig imøde, var mig tomt og intet. Da jeg gik bort, kom Flere til mig og udtalte deres Tak, jeg kunde ikke modtage den: »Man har spottet og haanet mig, det maa jeg først see at glemme!«

Stykket gik mange Aftener med stort Tilløb og megen Erkjendelse; af selve Folket, af Menigmand, som man kalder den Fattigere, fik jeg den; jeg høstede en Tak, som ingen Blad-Critik, ingen Dialectisk-Interessant i de forskjellige Samfund har kunnet give større. En fattig Haandværksmand stod med Taarer i Øinene en Aften ved Slutningen af Stykket, og idet vi gik ud af Døren sammen, greb han min Haand og sagde: »Tak, Hr. Digter A n d e r s e n, det var en velsignet

Comedie!« De Ord vare mig mere end den meest glimrende Anmeldelse. — Eet Træk maa jeg endnu meddele; i en Familie af Embedsklassen, et Huus hvor jeg ofte kom, fortalte mig Fruen, at hun denne Morgen var bleven forundret over det usædvanlig fornøiede Ansigt, Staldkarlen havde, da hun talte til ham. — »Er der mødt H a n s noget særdeles Godt, siden han i Dag er saa fornøiet?« spurgte hun en af Pigerne, og denne fortalte, at den ene af de Billetter, der igaar blev foræret dem, var nær ved ikke at blive benyttet, men saa havde man givet den til H a n s i Stalden; samme H a n s var ganske, hvad man kalder en Bondeknold, der gik og døde hen. »Der er foregaaet en heel Forandring med ham!« sagde Pigen, »da han i Aftes kom hjem fra den Comedie om O l e L u k ø i e, var han saa glad over Alt, hvad han havde hørt og seet.« »Jeg har altid troet, at de, der havde Penge, og de Fornemme vare saa lykkelige i det, nei, nu seer jeg nok, at vi Andre have det lige saa godt; det har jeg lært derude; det var ligesom en Prædiken det Hele, men man saae den, og det var yndigt!« Ingens Dom har glædet og smigret mig meer end den fattige, udannede Karls!

En ældre, sjelden aandfuld Dame, der ikke ofte besøgte Theatrene, saae en Forestilling af O l e L u k ø i e og skrev saa sandt og hædrende om Fremstillingen af C h r i s t i a n s Rolle: »— — Hvad der henrev mig, og hvad jeg aldrig glemmer, var S c h m i d t s »velsignede Spil, nei, det er Synd at kalde det Spil, »det var Natur, den elskeligste, yndigste Natur, man »kan tænke sig! jeg gamle Bedstemoder græd af Glæde »over hans usigelige, søde, barnlige Kjærlighed. Hils »ham fra en gammel Bedstemoder, siig ham, at jeg

»fulgte hvert Ord han udtalte, hver Bevægelse han
 »gjorde, med bævende, lyksaligt Hjerte, jeg var Bedste-
 »moderen, han var mit Barnebarn. Gid han aldrig blev
 »een Dag ældre, end han nu er — den Rolle kan ikke
 »spilles eller, rettere sagt, udføres af en Ældre.« — —

Stykket opnaaede en Række af Forestillinger for godt Huus, men snart hed det, at en anden af de Forfattere, der den sidste Tid havde leveret de fleste Stykker for C a s i n o, i Forening med en yngre Literat havde skrevet en Parodie paa min Eventyr-Comedie, og at samme var bestemt til at opføres paa Provinds-Theatrene eller idetmindste paa Hr. B u c h a r i s Marionettheater. — Det smertede mig, at idet jeg erkjendte denne Forfatters Talent, lod dette vederfares al Erkjendelse, han saa aldeles kunde lukke Øinene for det Digteriske, der var i mit Arbeide, og vilde, som jeg da forstod, endogsaa personlig fremstille og spotte mig; jeg ventede Alt, hvad der kunde krænke og saare mig, jeg havde jo saa tidt prøvet det her hjemme og led smertelig herunder. I en saadan nedslaaet forkuet Stemning, før jeg havde læst Parodien, fik jeg under mit Ophold paa G l o r u p, fra H. C. Ø r s t e d et Brev, der viser hans Opfattelse af mig som Digter, viser vort kjærlige Forhold og vist, som et Indlæg i Sagen, her er paa sin Plads, idet Brevet selv har sin Betydning og Interesse ved Brevskriveren.

»Kjøbenhavn den 18de Juli 1850.

»Kjære Ven.

»— — Det Mismod, hvorum De skriver til M a -
 »t h i l d e, bør De rive Dem løs fra, dersom De ikke
 »allerede har gjort det, førend dette Brev kommer
 »Dem til Hænde. De har beriget Literaturen med saa

»mange fortræffelige Arbeider, at Ingen, uden De selv,
»kan beskylde Dem for, at have udrettet altfor Lidet;
»ja ikke engang at Deres Modstandere nu mere tør
»have en saadan Mening. Men lad ogsaa en eller anden
»Modstander være grov, saa maa De trøste Dem med,
»at næsten alle udmærkede Mænd have været saadanne
»Angreb underkastede. Jeg har tidt seet engelske Jour-
»nalister behandle deres Lands meest udmærkede Mænd
»med Haan; blandt Andet mindes jeg at have seet
»den store Statsmand P i t t kaldet et Dummerhoved.
»P o p e i forrige Aarhundrede, B y r o n i dette, have
»havl sig at beklage over bittre Angreb. G o e t h e
»og S c h i l l e r er det ikke gaaet bedre i Tydskland.
»O e h l e n s c h l ä g e r og B a g g e s e n, saa for-
»skjellige de end vare, og saa fjendtlige de stode mod
»hinanden, havde dog det tilfælles at de ofte ere blevne
»meget haardt angrebne. Gaaer De udenfor Digternes
»Række kan jeg nævne Dem min Broder og M y n-
»s t e r, som have været udsatte for saa bittre Angreb.

»Bryd Dem saalidet som muligt om Angreb; det
»staaer nu for altid fast, at De har leveret udmærkede
»Digterværker, som ville bevare Deres Navn baade her
»og udenlands i uforgjængelig Berømmelse.

»De skriver, at De har udarbejdet O l e L u k ø i e,
»ligesom Deres andre eventyrlige Digte, med tænksom
»Overveielse. Herom tvivler jeg ikke, angaaende det
»Meste i Deres Digte kan jeg gjøre mig selv saa fuld-
»kommen Rede, som der tør gjøres for et eventyrligt
»Digt. Det samme gjælder paa een Undtagelse nær om
»O l e L u k ø i e. Det Tankebilled, som deri fremstilles,
»synes mig klart nok; men det vedbliver at være mig
»en, om jeg maa sige practisk Vanskelighed, at see en
»saa omfattende Drøm, hvori saa mange Personer skulle

»handle og lide, fremstilles saaledes, at de samme, som
 »til een Tid i Stykket skulle være Drømmebilleder, til
 »en anden skulle være virkelige Personer. Maaskee er
 »min Mening urigtig; men sæt, at den var rigtig, vilde
 »O l e L u k ø i e dog ikke ophøre at være et Digt fuldt
 »af Aand og Kunst. Jeg vil endnu gaae videre og sætte,
 »at man ikke kunde tillægge det denne Roes, men at
 »det stod langt under Deres andre Værker, burde dette
 »ikke længe græmme Dem, om det ogsaa kunde ærgre
 Dem lidt; thi hvo veed ikke, at G o e t h e, O e h l e n -
 »s c h l ä g e r, B a g g e s e n og saa mange andre be-
 »rømte Digtere have ladet trykke Værker, som stode
 »langt under deres Mesterværker.

»Jeg haaber, at De ligesom hidindtil, ikke vil for-
 »svare Dem mod Deres Angribere; jeg vil endog raade
 »Dem, ikke at tage Hevn ved et eller andet, om ogsaa
 »nok saa godt anbragt Sidehug; derimod mener jeg,
 »at De muligt gjorde vel, om De engang skrev en Af-
 »handling over det Eventyrliges Aesthetik. De kunde
 »deri bringe Folk ud af mangen Misforstaaelse. Helst
 »maatte De bruge Andres Værker til Exempler; men
 »De behøvede naturligviis ikke at udelukke Deres egne;
 »men al Polemik maatte holdes ude deraf. Endelig maa
 »jeg sige, at jeg langt fra ikke vilde tilraade et saadant
 »Arbejde, dersom det i en betydelig Grad skulde af-
 »holde Dem fra egentlige Digtværker, nei jeg vilde
 »da tvertimod fraraade det. — — —

Stedse Deres

H. C. Ø r s t e d.«

I denne Sommer fuldendte jeg paa G l o r u p og
 paa det smukke C o r s e l i t z e paa F a l s t e r min
 maaskee meest gjennemarbejdede Bog »I S v e r r i g«;

denne var det sidste Skrevne, H. C. Ø r s t e d hørte, og i høieste Grad tiltalte den ham; de to Afdelinger: »T r o o g V i d e n s k a b« samt »P o e s i e n s C a l i f o r n i e n«, begge fremsprungne ved hans aandfulde, indvirkende Samtaler, og ved Opfattelsen af »A a n d e n i N a t u r e n«, blev Stof for os til mangen Samtale. »Man har beskyldt Dem saa tidt for Mangel paa Studium«, sagde han en Dag paa sin milde, spøgende Maade, »maaskee bliver De Den af Digterne, der vil udrette meest for Videnskaben!« — Beslægtet med denne Klang, lød siden et »*Postscript*«, der følger den engelske Udgave i *Rouledge's popular library**). Man vil ikke misforstaae mig, som om jeg tænkte at virke for Videnskaben i Videnskabens Betydning, nei som Digter at hente Stof fra de der lidet søgte Gruber, fra en saadan derinde er f. Ex. Eventyret »V a n d d r a a b e n«, hvilket ogsaa Ø r s t e d i sin Bog »A a n d e n i N a t u r e n« nævner, idet han fremhæver videnskabelige Opdagelser, der alt have fundet Indgang i Digterverdenen.

Han forstod og glædede sig over den Inderlighed og Kjærlighed, hvormed jeg omfattede alle de nyere Opdagelser, alle disse mægtige Aandens materielle Bærere i vor Tid. — »Og dog har De«, sagde han en Dag i Spøg, »forsyndet Dem mod Videnskaben, glemt hvad De skylder den, — ikke med et Ord har De omtalt den i Deres smukke Digt: »D a n m a r k, m i t F æ d r e l a n d!**«) Nu har jeg derfor søgt at erstatte det!« og han bragte mig et Vers, han havde skrevet og føiet

---

*) Bilag V.

***) See »Samlede Skrifter« 16de Bind Side 170.

til mit Digt mellem tredie og fjerde Vers, og som lyder saaledes:

»See Tankelyn gik ud fra danske Hjerner,
Og lyste for den hele vide Jord,
De vendte Øiet op mod Himlens Stjerner,
Og ned i Løndomskraftens dunkle Spor;
Du danske friske Strand,
Hvor Øiet frit omsvæver,
Og frie Blik til Tankeflugt os hæver,
Dig elsker jeg, Danmark, mit Fædreland!«

Da jeg en Dag gjentog for ham: »Tro og Videnskab« og »Poesiens Californien«, trykkede han venlig min Haand og sagde, jeg havde her gjort det godt igjen.

Under mit Sommerophold paa Glorup tilsendte han mig anden Deel af »Aanden i Naturen«, og skrev om denne Bog: »Jeg tør ikke haabe, at den skal »gjøre det samme gunstige Indtryk paa Dem, som jeg »havde den Glæde at erfare, at den første havde gjort, »thi denne nye Bog har fornemlig det Øiemed, nærmere at belyse den tidligere; dog vil den ikke savne »al Nyhed, og at Tænkemaade og Tone er den samme, »tør jeg selv forsikkre!« —

Bogen opfyldte mig, og jeg udtalte min Tak og Glæde derover i et langt Brev; heraf Følgende:

»— — De meente, at denne Bog ikke vilde gjøre det Indtryk paa mig, som første Deel, jeg kan ikke skille dem fra hinanden, det er som een rig Strøm; og hvad der især gjør mig glad, er, at jeg her synes kun at see min egen Tanke, den, jeg tidligere ikke saaledes har gjort mig klar selv. Det er min Tro, min Overbeviisning, der ligger i tydelige Ord for mig. Jeg kan ikke forstaae mig paa Biskop Mynster, jeg

synes dog, at han maa indsee og forstaae, hvad jeg har som den solklare Dag. Jeg har ikke blot for mig selv, men senere for enkelte Andre læst høit: »N a t u r-videnskabens Forhold til adskillige vigtige Religionsgjenstande.« Dette Stykke især er saa skikket til at forelæse, og jeg vilde ønske, at jeg kunde give alle Mennesker det. Jeg skatter hos den fromme Mængde det: blindt hen at troe, men jeg finder det langt mere velsignet, i sin Tro, ogsaa at vide. V o r H e r r e kan godt taale, at han sees gjennem den Forstand, han selv gav os; jeg vil ikke med tilbundne Øine, gaae til Gud, jeg vil have dem aabne, see og vide, og kommer jeg vel ikke til andet Maal end Den, som kun troer, saa er min Tanke dog bleven rigere. Jeg er glad i Deres Bog, glad ogsaa over mig selv, at den er mig saa let læselig, at den ligesom forekommer mig at være et Resultat af min egen Tænkning; jeg synes ved Læsningen at kunne sige: »ja, d e t vilde jeg ogsaa have sagt!« — Sandheden i den er gaaet over i mig og er bleven en Deel af mig selv. Imidlertid har jeg endnu kun læst den halve Bog, jeg blev reven fra den ved Efterretningerne om Krigens Gang, og siden har jeg kun havt Tanke for Begivenhederne der; dog kunde jeg ikke udsætte det ganske med at skrive og med, ud af min hele Sjæl, at takke Dem. — — — I hele otte Dage har jeg Intet kunnet bestille, jeg er saa betagen, jeg glemmer vore brave Soldaters Seir, ved Tanken om de mange unge Mennesker, der have offret Livet, jeg kjendte jo Flere af de Faldne. Oberst L æ s s ø e, veed De, var en Ven af mig; jeg har kjendt ham, fra han var ung Cadet, og altid følt, der maatte blive noget Dygtigt af ham; hans Forstand var uendelig klar, hans Villie saa fast, og dertil kom Kundskaber

og høi Dannelse. Jeg havde ham saa kjær! Hvor tidt har han ikke, skjøndt yngre end jeg, overfløiet mig med kjække, modige Tanker, han drillede mig saa spøgende, naar der kom sygelige Skud i min Phantasie. Vi have tidt, paa Veien fra hans Moder ind til Byen, saa levende talt om Øieblikket, om Verden og om Fremtiden — nu er han borte! hans stakkels gamle Moder er vist dybt nedbøiet, jeg veed ikke, hvorledes hun bærer sin Sorg. Han faldt samme Dag, som Schleppegrell og Trepka, faldt i en lille By, nær Idsted; de af vore Soldater, som først kom ind i Byen, bleve af Beboerne, fortæller man, tracterede med Mad og Drikke; de Efterfølgende bleve derved gjorte trygge, og da de vare midt derinde, aabnede sig Døre og Porte, Insurgenterne og Beboerne, Mænd og Qvinder, styrtede væbnede ud og skød ned for Fode. Vore Soldaters Udholdenhed er mageløs, gennem en dyb Mose gik de fremad mod den fjendtlige Ild, sprang fra Knold til Knold, og uagtet de for Kartetscherne faldt som Fluer, fulgte Kammeraterne og forjog Fjenden fra sin sikke Position. Var nu kun dette Slag det sidste, men vi veed ikke, hvad der endnu kan forestaae; om ikke de Manges dyre Liv er henkastet. — Gud lad dog Sandhed blive Sandhed, lad Freden igjen lyse over Landene! Sorgen seer i denne Tid ind til de fleste Familier, det er bittre alvorlige Dage. En Slags Lyst føler jeg til at reise derover, og see det rige Liv, som rører sig, men jeg bekæmper denne Lyst, jeg veed, jeg vil gribes altfor stærkt ved Synet af den Elendighed, som der møder mig. Ja, kunde jeg gjøre Noget, blot alene vederqvæge og oplive nogle af de Lidende, men jeg kan ikke! — —

Lev hjertelig vel!

Deres sønlig hengivne

H. C. A n d e r s e n .

Da Efterretningen kom om Slaget ved I d s t e d, kunde jeg ikke juble op i Seiren, jeg var betagen og opfyldt af L æ s s ø e s Død; midt om Natten skrev jeg til hans Moder, jeg vidste ikke, hvad Kraft Gud gav hende til at bære dette tunge Tab.

Oberst L æ s s ø e.

Paa Valpladsen faldt Du for Danmarks Sag,
Der brast dit ildfulde Hjerte,
Din Aand var klar som den lyse Dag,
Men »fremad!« den steg i det blodige Slag,
Saae Danskens Seier og — Smerte.

Græd, stakkels Moder, nedbøiet tungt,
»Hans Liv var saa ungt!« — men evigt ungt
Staaer ogsaa hans Eftermæle.

Efter Kampen og Seiren lyste Freden — den, jeg med jublende Hjerte hørte om.

Soldaternes Hjemkomst vare Festdage, der straaledede ind i mit Liv, og blive der altid i Erindring og Skjønhed. — For de svenske og norske Frivillige skrev jeg en Sang, som de ude ved Jernporten til Frederiksberg-Allee modtoges Dansken med. Over Vesterport prangede som Hilsen den Indskrift:

»Sit Løfte har han holdt, den tappe Landsoldat!«

Alle Laugene mødte med deres Faner og Emblemer, som vi før kun var vant til at see paa Theatret i Dramaet H a n s S a c h s; det greb mangen ringe Mand at see den Betydning, hans Stand havde i Staden, at et eget Banner var hans; Musiken klang; »Guldæblerne«

paa »gammel Torv« sprang, som ellers kun paa Kongens Fødselsdag.

Fra alle Huse vaiede danske, norske og svenske Flag, mange Indskrifter vare sindrige smukke: »Seier — Fred — Forsoning«, stod der eet Sted. Alt var saa festligt, man følte sig »saa dansk i Sind.« — Da de første Soldater kom, strømmede Taarerne mig ned over Kinderne.

— — »Nu komme de! hør fra Voldene Skud!
Saa sunde, saa prægtige see de ud!«
Hurra! Hurra! I herlige, brave Soldater!
De komme med Blomster paa Hat og Gevær,
Et vandrende Foraar de ligne;
Gaa ind imellem dem, tal med hver,
Det er de Mænd vi velsigne.
De stred og døied og udholdt, som Faa,
Og vide selv ikke, hvor store de staae.
Den fineste Frøkens Rosenmund
Kunde kysse Soldaten i denne Stund.
Hurra! Hurra! I herlige, brave Soldater!

Ridehuset var forvandlet til en Seiers-Hal med vaiende Flag og Guirlander. — Officerernes Bord var dækket under tre, med gyldne Frugter, prangende Palmer; de Menige sad ved lange Borde, Studenter og andre unge Mennesker agerede Skaffere, Musik, Sang og Taler vexlede i festligt Lag, Bouquetter og Krands regnede ned. Det var en Lyst at være her, en Glæde for mig at tale med de jævne, brave Karle, der ikke vidste, at de vare Helte.

Jeg spurgte En, om de nu havde det lidt godt i Casernerne, og han, det var en Slesviger fra Angeln, svarede: »Vi have det velsignet! Vi kunde ikke sove den første Nat, saa godt var det, vi laae paa Madraser

med Tæppe, til! derovre vare vi i tre Maaneder ikke af Klæderne, og det Værste var i Barakkerne den slemme Røg af det vaade Brænde. Her er bare Fornøielse, og det er et galant Folk i K j ø b e n h a v n.« Flensborg roste han, som en rigtig dansk Stad; »de varme Dage kjørte Folk derfra lige ned til S l e s v i g og bragte os Viin og Vand! Det var en Velsigelse!«

Der var en Beskedenhed udbredt over Soldaterne, især Fodfolket, hver udpegede selv de Tappreste af Kammeraterne, og den Krands, der tilfældig kastedes i Vrimlen, satte de paa Den, de fandt værdigst. Inde i Ridehuset, hvor sexten hundrede Mennesker bevertedes, Fodfolk og Husarer, hvor mange Taler holdtes, sagde en af Officererne til en Menig: »Du skulde ogsaa staae op og tale, Du taler saa godt!« »Det skikker sig ikke her!« svarede han! »Jo, det vilde just være kjønt, at ogsaa en Menig talte!« — »Ja, saa maatte det være en Husar!« sagde Soldaten i stor Beskedenhed.

Indskydelsens levendegjørende Ord bleve rigeligen talte, og ligesaa inderlig modtagne; der traadte vel ogsaa en Enkelt op, der ikke magtede Ordet efter Hjertelaget, saaledes beholdt jeg af det Noget, en skikkelig Rigsdagsmand sagde, kun dette: »I er fra Jylland og jeg er fra Jylland, og vi døde meget og I har døiet meget. Og nu er vi her! Nogle af Jer er fra den By og Andre fra den By, jeg er nu fra den!«

Hr. Directeur L a n g e i Casino havde givet et stort Antal Billetter til hver Forestilling, saa at en Mængde af Soldaterne frit kunde komme der, og det var mig en usigelig Glæde at være dem lidt til Tjeneste, skaffe dem Pladser, tale med dem, give dem Besked; meget Eiendommeligt hørte og saae jeg ved denne Leilighed

de Fleste havde aldrig været paa Comedie, og havde ikke Begreb om Sligt. — Vestibulen og Gangene vare festligt smykkede med Grønt og Flag. Under en Mellemact traf jeg to Soldater udenfor. »Naa, faae De Noget at see!« spurgte jeg? — »O Alting, det er deilig at see paa!« — »men Comedien derinde!« — »er her mere endnu!« sagde de begge To, de vare blevne paa Gangen og havde seet paa Gasflammer og Flag, seet Kammerater og Folk gaae op og ned ad Trapperne.

Under disse Jubelens Dage feiredes dertil i Privatlivet endnu en anden Fest — en Familiefest kan den kaldes. To Aar forud var under Tidsbevægelsernes Omkiftelser Geheimeraad Collin traadt ud af sin Embedsvirksomhed; hans Jubilæum indtraf den attende Februar 1851; i Stilhed feiredes den i Familie-Kredsen.

Med Seirens Grønt Soldaterne hjemdrage,
En Jubel gennem hele Danmark gaaer,
Og sindrigt, smukt, just mellem disse Dage
Det være maa. din Hæders Festdag staaer;
Du ogsaa ærligt kæmped' for det Sande,
Alt Godt og Herligt tjeate Du saa tro,
Velsignet er rundt om i Kongens Lande
Din Virken i halvtredsindstyve Aar.

Din Daad er gjemt i Frugter, der vil trives,
Dit Navn. det staaer Slægters Kjærlighed,
Men ingen Kjærlighed dog større gives
Til Dig, end den, Du i vort Hjerte veed;
Vi, dine Nærmeste, vi Lykkelige,
Som dagligt see Dig, dagligt staae Dig nær.
Tæl os, som Sjæle i dit Hjerte-Rige.
Saa inderligt vi holde af Dig hver.

See med os mange Aar det Foraars-Grønne,
Der opad Muren groer til Spurvens Ly,
Hør med os Fredens Klokker for det Skjønne,
Pluk Frugter af det Gode i det Ny.

Med Seiers Blomst staaer T h y r a s »Vang og Vænge«,
Du ogsaa, Oldefader, evig ung;
Du leve med os, leve for os længe,
Hurra! da er os ingen Sorg for tung!

I de samme Dage netop under Soldaternes festlige Hjemkomst, medens Sang og Glædesskud lød rundt om, kom tunge Mindedage, Fru E m m a H a r t m a n n og H. C. Ø r s t e d døde begge i samme Uge.

Der var hos hende, denne forunderligt rigtbegavede Qvinde, et Lune, en Livsglæde, der aabenbarede sig i en Naturlighed, der ikke kjendte til Fold eller Skygge; Alt stod her i en Skjønheds-Harmonie, som Genialiteten giver den. Hun er et af de Mennesker, der har draget mig ind i sin Aandens, Lunets og Hjertets Kreds og altsaa har virket paa mig, som Sollyset virker paa Planten! Det er umuligt at gjengive det Væld af Glæde og Spøg, denne Inderlighed, der udstrømmede fra hende. Det er saa sandt, hvad Præsten, Digteren B o y e sagde ved hendes Kiste: »Hendes Hjerte »var et Guldstempel, hun fyldte det ganske med Kjærlighed, og af den tog hun saa rundelig og meddeelte »rigeligt deraf, ikke til sine Egne alene, men til Mange »udenfor, til de Fattige og Syge og Sorrowfulde, saa »langt som den kunde række hen!« — og altid med et venligt Ord, en Spøg, blev det Bedste givet og bragt dem Alle. Ja sandt er det Vidnesbyrd ved Graven, at »glade Tanker og lystige Følelser boede derinde, og gjerne lod hun dem alle flagre ud, ret ligesom vingede Fugle med Sang og Munterhed, at det blev som en venlig Vaardag i Huset for dem, der vare samlede om hende!« ja, de quiddrede som de vilde, og Alle bleve glade derved. Det var, som om Ordene bleve forædlede, naar hun brugte dem; hun kunde sige enhver Ting,

som Barnet kan det, man føler, det er i et reent Kar, det frembæres. Mangen Spøg, mangt et morsomt Indfald lød fra hendes Læber, men at man kunde bringe paa Papiret, ja fra Scenen lade sige saadan Passiar, sagde hun, som hun hver Dag kunde give, fandt hun komisk forfærdeligt, saaledes Alt hvad der blev sagt af Aandernes Konge, i »Meer end Perler og Guld,« Grethes Repliker der om Storken og staae i Storketanker, at Sligt turde bydes det hele strenge Publicum! Vel gik hun at see ovennævnte Stykke ligesom ogsaa Ole Lukøie, men det havde sin særegne Aarsag. — En Dag i haardt Sneefog kom hendes to ældste Dreng hjem fra Skolen, langt ude paa Christianshavn, en tredie, dengang ganske lille, var paa Veien hjem bleven borte for dem, og nu sad hun i Angst og Skræk; jeg kom just derind og lovede at gaae og opsøge den Bortkomne; jeg var ikke vel, det vidste hun, og holdt ikke meget af at løbe til Christianshavn, men hvor kunde det falde mig ind at tænke paa Andet end at hjælpe. Det rørte hende, og da jeg var afsted, gik hun, fortalte man mig, op og ned ad Gulvet, i Angst og Taknemlighed tillige, udbrød hun: »Det er mageløst af ham! jeg skal ogsaa gaae hen at see hans »Meer end Perler og Guld!« — Bringer han min søde Dreng, saa vil jeg ogsaa see: Ole Lukøie!« — »Ja, det har jeg lovet!« sagde hun, da jeg kom igjen; — »jeg vil see det — skjøndt det er rædsomt!« og hun saae det, og hun loe og var morsommere derved, end begge Stykkerne ere det. Meget musikalsk var hun, flere Musikstykker af hende, men uden hendes Navn, ere baarne ud i Verden. Med hele sin geniale Sjæl opfattede og forstod hun Hartmann, forudsaae den Erkjendelse og Betydning, han

ogsaa maatte faae i Udlandet, da. blev hun dyb alvorlig, der lyste en Klarhed fra hendes Tanke, hun, som de Fleste ellers kun saae leende og fuld af Spøg.

Om Ørsted's Aanden i Naturen, og særligt om Sjælens Udødelighed, var en af vore sidste Samtaler. »Det er saa svimlende stort, det er næsten for Meget for os Mennesker!« udbrød hun: »men jeg vil troe det! maa troe det!« og hendes Øine lyste; idet samme kom en Spøg igjen over hendes Læber. Humorets Ord over os usle Mennesker, der kunde tænke os en »heel Kommen op til V o r H e r r e!«

Det var en Sorgens Morgen! H a r t m a n n slyngede sine Arme om min Hals og sagde i Taarer: »hun er død!« — »Hvor i Livets Dage Moderen havde siddet mellem Blomster, hvor hun som Husets velsignende Fee nikkede kjærligt til Mand, Børn og Venner, hvor hun som Husets Solstraale udbredte Glæde og var det Heles Sammenhold og Hjerte, der sad nu Sorgen.« —

I samme Time som Moderen døde, blev pludselig den mindste af Børnene, en lille Pige, M a r i a, syg; i et af mine Eventyr: »Det gamle Huus«, har jeg opbevaret et Træk af hende; det var denne lille Pige som to Aars Barn, der altid naar hun hørte Musik og Sang, maatte dandse til den, og da hun ved de ældre Søskenes Psalmesang en Søndag, kom ind i Stuen, begyndte hun sin Dands, men hendes musikalske Sands tillod hende ikke at komme ud af Tact og Tone, og saa blev hun staaende ved hver, saa længe den varede, først paa eet Been og saa paa et andet, det var complet i Psalmetact, hun uvilkaarlig dandsede. — I Moderens Dødstime bøiede sig det lille Hoved; det var, som om hun kunde have bedet Vor Herre: giv mig een af Børnene med, den Mindste, som ikke kan und-

være mig! og Gud hørte denne Bøn. Den Aften, da Moderens Kiste blev baaren til Kirken, døde den lille Pige, og blev efter nogle Dage lagt i sin Grav tæt ved Moderens, fra hvis Kiste endnu een af Krandsene frisk og grøn strakte sig ind imod den Ventede.

Paa Liigbaaren var det lille Barn ligesom bleven til en voxen Pige, aldrig har jeg seet mere Billedet af en Engel, og dets Uskyldighed klinger endnu for mig i de for denne Verden næsten for barnlige Ord, da hun kun nogle Aar gammel en Aften skulde i Bad, og jeg i Spøg spurgte: »maa jeg gaae med Dig!« — »Nei«, svarede hun, »for jeg er saa lille, men naar jeg bliver stor, saa maa Du!«

Døden udsletter ikke Skjønhedspræget i Menneskets Aasyn, ofte forhøier den det, kun Legemets Opløsning er det Uskjønne. Aldrig saae jeg Nogen i Døden saa smuk, saa ædel som Moderen her, der var en op-høiet Ro udbredt over hendes Ansigt, en hellig Alvor, som stod hun foran sin Gud; hun var den skjønneste Døde, jeg har seet. — Rundt om var udbredt en Duft af Blomster.

»Blomster eisked hun og Blomster være
Som et Tæppe over Kisten lagt,
Toner elsked hun og Toner bære
Vort Farvel, igjennem Taarer bragt!«

sang vi ved hendes Kiste, og over den gjenlød Sandhedens Ord: »Aldrig saarede hun et Menneske ved sin Dom, naar hun bedømte Verden og dens Færd, aldrig forringede hun den Retskafnes Ære og Roes, aldrig tillod hun Bagtalelsen ustraffet at berøre et hæderligt Navn. Hun veiede ikke ængstelig sine Ord, hun betænkte ikke altid forud, om ei hendes Tale kunde

misforstaaes af Saadanne, som ikke havde hendes Fri-modighed.«

Op til Gadens Huse paa Garnisonskirkegaarden sees tæt indenfor Jerngitteret een Grav, altid mere smykket end de andre, fredet og værnet, — derinde hviler Støvet af E m m a H a r t m a n n og den lille M a r i a.

Fire Dage efter var det, at jeg mistede H. C. Ø r s t e d. Det var mig næsten for tungt at bære. Jeg tabte i de To saa uendeligt Meget: Først E m m a H a r t m a n n, som ved Lune og Liv, Spøg og Munterhed løftede mit Sind, naar jeg var forkuet og bedrøvet, hende, hos hvem jeg ligesom kunde søge ind i Solskin, og nu Ø r s t e d, hvem jeg saa godt som alle Aaringer, jeg var i Kjøbenhavn, havde kjendt og faaet kjær, han, Een af de meest Deeltagende i mit Livs Vel og Vee. I de sidste Dage gik jeg skifteviis fra H a r t m a n n s til Ø r s t e d s; Vennen, som i mine Aandens Kampe og dens Prøvelser aandelig meest havde holdt mig oppe, skulde jeg sidste Gang her mødes med; dog endnu kom det ikke i min Tanke. Ø r s t e d var saa sjæleung, glædede sig til og talte om det kommende Sommerophold paa Fasangaarden i Frederiksberg Have. Aaret forud, seent paa Høsten stod hans Jubilæum, og Staden havde skjænket ham og hans Familie, medens han levede, den Sommerbolig, O e h l e n s c h l ä g e r senest beboede: »Naar Træerne skyde Knopper, og Solen kommer lidt frem, tage vi derud!« sagde han, men allerede de første Dage i Marts laae han syg; men havde selv godt Mod. Fru H a r t m a n n døde den sjette Marts, dybt bedrøvet

kom jeg hen til Ø r s t e d, da hørte jeg, at hans Sygdom var farlig, han havde Inflammation i den ene Lunge. »Det bliver hans Død!« den Sorgens Tanke fyldte mig, selv troede han at være i Bedring. »Paa Søndag vil jeg staae op!« sagde han; og Søndagen stod han op for sin Gud!

Da jeg kom derhen, droges han med Døden, hans Kone og Børn stode om Sengen, jeg satte mig i Stuen udenfor og græd, — jeg var ved at synke om. — Der var en Ro, en Christens stille Ro der i Hjemmet!

Den attende Marts var Begravelsen, jeg led legemlig, det var en Kamp og Anstrengelse for mig at gaae den korte Vei fra Universitetet til Kirken, den langsommelige Gang droges ud hele to Timer. Provst T r y d e holdt Talen, ikke Biskop M y n s t e r, han var ikke bleven anmodet derom! sagde man, undskyldende, men skulde Vennen bedes om at tale over Vennen! Jeg trængte til at græde, jeg kunde det ikke; det var, som om mit Hjerte skulde gaae itu!

I Sørgehjemmet sad Fru Ø r s t e d og den yngste Datter M a t h i l d e, de hørte Klokkerne ringe, altid ringe, de mange lange Begravelses-Timer. Basunernes Toner gjorde Hjerterne godt. Jeg kom senere derhen, vi talte om det særegne Tilfælde, at i Kirken lød netop H a r t m a n n s Sørgemarsch, den han componerede til T h o r v a l d s e n s Jordefærd; da vi sidst hørte den, var Ø r s t e d med os, H a r t m a n n spillede den. — Det var hos Frøken B r e m e r, da hun ved min Afreise til S v e r r i g gjorde en lille Fest. Den lille M a r i a H a r t m a n n, som netop nu denne Morgen lagdes i Jorden, var dengang klædt ud som en Engel, skulde række mig en Krands og et Sølvbæger, H a r t m a n n spillede nogle Stykker for os, Frøken

Bremer reiste sig og bad om »Sørgemarschen«, men idet denne brusede fra Strængene, blev hun sært greben, som om der laae en Forudbetydning deri, et Varsel for mig, og hun greb min Haand, bad mig ikke at see noget Sørgeligt deri, »det betyder at gaae frem til Storhed!« sagde hun. — Nu lød den over Ø r s t e d, ham, hvem jeg dengang først troede, at Festen var for, ham klang Sørgemarschen, over hans Kiste klang den »f r e m t i l S t o r h e d!«

Han var saa sand, han var saa iegod,
 Et Barne-Sind og dog den dybe Tænker,
 For ham i denne Verden klart det stod,
 Hvad Gud til Mængden først bag Døden skjænker.
 Han var et Fjeld i Danmark, seet vidt om,
 De Vises Steen i dette Fjeld var inde!
 Hvor var han kjærlig, ligefrem og from,
 Og dog saa stor! han glemmes ingensinde,
 Thi ved hans Tankelyn et Lys blev tændt,
 Der viser Skatte, saa umaa'elige!
 Og han var Danmarks Søn, fra Ringhed sendt,
 En Konge dog, og det i Aandens Rige.
 Hans Liv er sluttet her, saa godt og smukt,
 Hans Navn, den Stjerne bliver aldrig slukt!
 — For os, som stod ham nær, ham voxed' fast,
 En Deel af Verden med hans Hjerte brast.

XVI.

Fred hvilede over Landene, Foraarssolen skinnede, jeg følte Reise-Længsel, Trang til at leve op igjen, og derfor fløi jeg ud fra Byen, ud til den lysegrønne Skov, til kjære Venner ved Præstø-Bugt, til C h r i s t i n e l u n d. De unge Folk derude vilde have Stor-

ken til at bygge Rede paa deres Huus; et Hjul var lagt paa Gavlen, som Grundlag for Reden, men der kom ingen Stork. »Vent til jeg kommer!« skrev jeg, »da kommer Storken!« og netop, som jeg havde sagt det, i den tidlige Morgenstund, da man op ad Dagen ventede mig, kom to Storke, Han og Hun, de vare i fuldt Arbeide med at bygge, da jeg rullede ind i Gaarden; jeg saae iaar Storken flyvende, det betyder, siger gammel Tro, at man selv skal flyve afsted, komme paa Vandring, min Flugt denne Sommer blev imidlertid kun kort; P r a g s Taarne var de sydligste, jeg saae; Aarets Reise-Capitel havde kun faa Blade, men paa det første, som man seer, er Vignetten her de flyvende Storke, som bygge paa Taget i Læ af den nys udsprungne Bøgeskov.

Ved C h r i s t i n e l u n d havde iøvrigt F o r a a r e t selv sat sin Vignet: en blomstrende Æblegreen, den groede paa en Markgrøft: den var Foraaret selv i sin deiligste Aabenbarelse! ved Synet af den fremsprang den lille Historie: d e r e r F o r s k j e l! — De fleste af mine Digtninger have saaledes udenfra en Rod; Enhver vil, ved med Digterøie at betragte Livet og Naturen rundt om, see og fornemme saadanne Skjønhedsaabenbareelser, der kunde benævnes T i l f æ l d e t s P o e s i e; jeg vil nævne et Par Exempler: — netop den Dag Kong C h r i s t i a n d e n O t t e n d e døde, veed vi, fløi en vild Svane mod Roeskilde Doms Kirkespir og knuste sit Bryst; O e h l e n s c h l ä g e r har i sit Mindedigt om Kongen opbevaret dette Særegne. Da man paa O e h l e n s c h l ä g e r s Grav vilde hænge friske Krandsse, og derfor tog de visne bort, fandt man, at i een af disse havde en lille Sangfugl bygget Rede. Da jeg en mild Juletid var paa B r e g e n t v e d,

laae der en Morgen et tyndt Sneelag hen over de brede Stene ved Obelirken i Haven; tankeløst skrev jeg med min Stok i Sneen de Ord:

»Udødelighed er som Sneen,
Imorgen kan man ikke see'en!«

Jeg gik bort, det blev Tøveir og efter nogle Dage igjen Frost; da kommer jeg hen til Stedet, al Sneen er smeltet paa en lille Plet nær og i den stod alene tilbage Ordet: U d ø d e l i g h e d! — Jeg blev dybt greben ved dette Tilfældige, og min levende Tanke var: Gud, min Gud, jeg har aldrig tvivlet!

Mit egentlige Sommerophold dette Aar blev paa det kjære Glorup hos Vennen, den ædle, gamle Grev G e b h a r d M o l t k e - H v i t f e l d t. Det blev det sidste Aar, vi To samledes her; Gud kaldte ham til sig næste Foraar; men dette Sommerophold ligesom satte Krandsen paa alle de kjære Dage, jeg havde tilbragt her. Han gav en Fest for de Soldater, som fra hans Godser havde været med i Krigen. Jeg har tidligere talt om den ædle Gamles fædrelandske Sind, den levende Deeltagelse, han tog i Tidsbevægelserne, jeg har talt om de danske og svenske Troppers Ophold paa Glorup; nu havde Seirens Klokker ringet, nu skulde Soldaterne her have en rigtig glad Dag og Nat; Fest-Arrangementet blev overdraget mig, det opfyldte mig, det lykkedes og forskaffede mig stor Glæde.

Paa begge Sider af et stort Bassin i Haven strække sig to lange Lindealleer, i den ene lod jeg reise et Telt paa halvtredsindstyve Alen i Længden, sexten i Bredden og ti i Høiden; Gulvet var med høvlede Bræder, her var Plads til at dandse. Alleens Træer tjente som Colonner, Stammerne bleve omviklede med skinnende

rødt Damask, der eengang havde været Tapeter, og nu længe ligget henkastet i en Krog; Capitælerne dannedes af brogede Skjolde og store Blomsterkoste. Et Rapsseil tjente til Tag, men under det svævede fra Salens Midtpunkt til alle Sider et Loft, virket af Guirlander og Dannebrog-Skjolde; tolv Lysekroner med Danskens Farver lyste i det store Rum. Fra Væggens røde Grund prangede i Blomster Kongens Navnetræk, og paa broget malede Skjolde stode alle Generalernes Navne. — Mellem Salens to Indgange løftede sig et stort Orchester under en Vifte af Dannebrog-Flag; ophøiede Loger var anbragt paa Siderne, og øverst i Salen, mellem blomstrende Forglemmigei, to Vaser med Blus og Sørgeflor; smaa sorte Skjolde bare Navnene paa den først- og sidstfaldne af Officererne: H e g e r m a n n - L i n d e n c r o n e og D a l g a s; to andre havde Indskriften L a n d s o l d a t e n; ovenover mellem Skjolde, der nævnede Seiersstederne, prangede et mægtigt Skjold med Verset:

Til Landsoldaten.

For hvad Du maatte prøve og døie
I Kamp, paa Vagt og i Slud,
Staae Taarer i mangt et Øie,
Gud signe Dig — Du holdt ud!

En Krands af Blodbøg svævede ovenover med Guld-krone og gyldne Laurbærgrene. Det Hele var af en stor forunderlig Virkning paa dem, det var gjort for. — »Det kunde selv Kongen see!« sagde en Bonde. »Det har kostet over tusind Daler!« sagde en Anden, »Du kan sige en Million!« sagde hans Kone. — »Det er Himmeriges Rige!« sagde en gammel værkbrudden Mand, der var baaren derhen til Festen: »Den Deilig-

hed, den Musik og den Levemaade! det er Himmeriges Rige!« — For intet Digterværk har jeg faaet en saa eenstemmig Erkjendelse og Roes, som her for mit Byggetalent, Noget, der maatte være let for mig, der havde seet saa meget af festligt Storartet i dette Slags, indrettet af Bournonville og tidligere af Carstensen.

Den syvende Juli i smukt Veir stod Festen. Om Middagen Klokken Eet kom Soldaterne opmarscherende, og bleve i Borggaarden af Præsten modtagen med en Velkomsttale; nu spillede »den tappré Landsoldat« og Toget drog til Dandsesalen, hvor Bordene stode rigelig dækkede, Kanonskud lød fra den lille Ø, hvor Flag vaiede, Orchesteret spillede, Glæde og Fornøielse lyste ud af alle Øine. — Den gamle Excellence udbragte Kongens Skaal, jeg læste derpaa et Vers til Landsoldaten, min Vise fulgte strax efter. — Mellem de mange hjertelige Skaaler udbragte en Soldat een for den Mand, der havde bygget den deilige Sal, og en anden af dem meente i sin Uskyldighed, at det fik jeg vist ogsaa en god Skilling for.

Mod Aften først kom Pigerne, hver Karl var det overladt selv at indbyde een, og Dandsen begyndte i den straalende Dandsesal; Alleen langs Bassinet var illumineret; en lille Tremaster med brogede Lygter laae ude paa Vandet; de fleste Udklipninger til Lamper og Lygter havde jeg selv gjort.

»Jeg giver næste Aar saadan en Fest igjen!« sagde Excellencen, »det er deiligt at kunne glæde saa mange Mennesker, og de ere saa brave, saa hæderlige!« — Men det blev den sidste Fest han gav. Gud kaldte ham til sig i det næstkommende Foraar. Dog feiredes ogsaa i det Aar en Fest, det var hans Børns Sølv-

bryllupsfest, og til den blev kun indbudt Bønderne fra Godset, i heele deres Mængde.

Soldaternes Fest var imidlertid Glandspunktet i Sommerdagene her, og al min Iver og Deeltagelse havde i sig selv en Løn: den Glæde, at disse Timer staae som et straalende Blad i mit Livs-Eventyr.

Krigsaarene laae imellem, siden jeg sidst havde været i T y d s k l a n d ; Krigsskuepladsen havde jeg endnu ikke besøgt, thi alene af Nysgjerrighed at komme der, medens de Andre virkede, var min Følelse imod; nu var Freden sluttet; nu skulde vi igjen venligt mødes og samles; men i min Tanke var levende de blodige Begivenheder, de Egne, hvor der var stridt og lidt, derhen maatte jeg først.

En af mine unge Venner gjorde Reisen med mig, vi mødtes ved S v e n d b o r g , og snart førte Dampskibet os til A l s , hvor endnu saaes Forskandsninger og Jordhytter; paa Opseilingen af Flensborg Fjord frembød hvert Teglværk, hver fremspringende Odde en Fortælling om Krigen. I F l e n s b o r g selv var det især »d e F a l d n e s G r a v e«, Besøget gjaldt. Høit over By og Fjord løfter sig de Dødes Have, og her var det især een Grav, jeg søgte og fandt: det var Frederik Læssøes, han hviler imellem Schleppegrell og Trepka; jeg plukkede der eet grønt Blad til hans Moder og eet til mig, tænkte paa hans korte, daadrige Liv, hans venlige Tanke for mig.

Snart nærmede vi os den egentlige Kampplads, nye Huse istedenfor de afbrændte stode under Bygning, men rundt om viste endnu den nøgne Jord, hvorledes Kugleregnet havde ligesom afskræillet Græstørven. En Alvor, en Veemod fyldte min Sjæl, paa L æ s s ø e tænkte jeg, hans sidste Øieblik, tænkte paa de Mange,

her havde udaandet. Det var mig en hellig Jordbund, jeg kjørte hen over.

Endnu var Byen Slesvig i Beleiringstilstand, Helgesen var Commandant, jeg havde aldrig seet ham før, og netop han skulde være den Første, jeg mødte, idet jeg traadte ind i Hotellet hos Madam Esselbach; den kraftige Skikkelse tildrog sig strax min Opmærksomhed, hans Træk mindede ogsaa noget om det Portrait af ham, jeg havde seet; det maatte være Helten fra Frederiksstad, jeg traadte hen til ham, spurgte, om det var Commandanten: han svarede Ja, og da jeg derpaa nævnede mit Navn, tog han sig strax venligt af mig, een af hans Officerer førte mig til Dannevirke og gav livlig og god Besked; Dronning Thyras mægtige Jordvold syntes at have løftet sig igjen, jeg saae Ulvegrave med Pæle og Huller; en heel Barakby stod endnu, Officerernes Huse der prangede med Glasvinduer, i et af disse havde nu Soldater deres Vagtstue.

Aftenen tilbragte jeg hos Helgesen, han var venlig, jævn og ligefrem, mindede mig i sit Væsen om Thorvaldsen; han nævnede eet af mine Eventyr, der ret havde møret ham, og ganske characteristisk, det var netop: »den standhaftige Tinsoldat«.

Ved Kronværket, foran Rendsborg, stode danske Soldater, jeg nikkede til dem, og de ærlige jævne Karle forstod, at det var Danske, der sad i Vognen, de smilede og nikkede igjen; men Farten selv i Rendsborg og gjennem Byen var mig uhyggelig, det var, som jeg kjørte igjennem en Dødsgrube, her hvor Oprøret havde sin Kjerne. Alle fæle Minder kom mig i Tanke; Byen selv har altid seet mig skimlet

og trykkende ud, nu var det en smertelig, uhyggelig Følelse som Dansk at komme her. Paa Jernbanen fik jeg Plads hos en gammel Herre, han tog mig an for en Østerriger, roste disse, som han kaldte mine Landsmænd, talte derpaa ondt om de Danske; jeg sagde ham, at jeg var Dansk, og vor Samtale var forbi; ilde Blik troede jeg rundt om at see; jeg aandede først friere, da hele H o l s t e e n og H a m b o r g med laae bag ved mig.

Paa den hannoveranske Jernbane, i Vognen tæt op til min, lød dansk Sang, danske Pige-Stemmer, en Blomsterbouquet fløi ind til mig; min Bouquet igjen var kun i Ord:

Paa Jernbaneflugt,
Lyder Sangen smukt!
Den friske, den bløde, den danske Sang,
Gjør Hjertet stort og Barmen trang.

Danmark og det Danske fyldte mig, omtone mig saaledes hiin Side E l b e n. Saa dansk var jeg ikke før fløiet ind i det tydske Land.

I L e i p z i g og D r e s d e n gjensaae jeg først Bekjendte og Venner, de vare uforandrede, hjertelige og velsignede, Mødets Stund var glad og inderlig; det gjorde Sindet vel, at den tunge blodige Mellemtid, var lagt tilbage. Næsten Alle erkjendte smukt det danske Folks Kraft og Sammenhold, den Styrke, der laae deri, og Enkelte udtalte: »de Danske havde Ret«. At der ogsaa vare dem, som havde en modsat Mening, er meget sandt, men disse udtalte det ikke. Jeg havde ingen Aarsag til at beklage mig, jeg saa og fornam et venligt Sind og en hjertensgod Stemning; ja »Tilfældets Poesie«, om jeg tør gjentage dette Ord, gav selv

sin Digtning til Ære for den Danske. Jeg maa fortælle den lille Begivenhed.

I det smukke M a x e n, nogle Miil fra D r e s d e n, hos den gjestfrie Familie v. S e r r e, hvem jeg tidligere taknemligt har nævnt og omtalt, havde jeg ikke været i syv Aar; dengang, netop Aftenen før jeg reiste, fandt jeg paa en Spadseretour med Godsets Frue et lille Lærketræ, ikke større, end at jeg kunde gemme det i Lommen, det laae henkastet paa Veiën, jeg tog det op, det var knækket. »Det stakkels Træ!« sagde jeg, »det maa ikke døe!« og nu søgte jeg rundt om os paa en Klippegrund en Kløft med en Plet Jord, hvori jeg kunde plante Træet! — »Man siger, jeg har en lykkelig Haand!« sagde jeg, »maaskee groer det«. Kun heelt ude paa Klippeskrenten fandt jeg lidt Jord i en Steenrevne, her stak jeg Træet ned, gik og glemte saa den Begivenhed.

»Deres Træ i M a x e n groer ganske fortræffeligt!« fortalte mig i K j ø b e n h a v n nogle Aar efter Maleren D a h l, der lige kom fra D r e s d e n. I M a x e n hørte jeg nu Begivenheden med: d e n d a n s k e D i g t e r s T r æ, som det kaldtes og som det i Aaringer havde haaret til Indskrift.

Træet havde fæstet Rødder, skudt Grene og var voxet stort, thi det blev pleiet og passet, Fru v. S e r r e havde ladet lægge Jord rundt om det, senere faaet der et Stykke af Steenklippen sprængt, i den sidste Tid var en Sti anlagt tæt forbi og foran Træet stod den Indskrift: »d e n d a n s k e D i g t e r s T r æ«; under Krigen med Danmark havde det ingen Overlast lidt, det vilde af sig selv gaae ud, sagde man, aldrig kunde der blive Noget af det Træ, en mægtig Birk groede tæt ved, dens store Grene bredte sig

hen over Lærketræet, der alene derved maatte standses og forkomme. — Men en Dag, midt under Krigen, blev det et haardt Veir, Lynet slog ned, splintrede Birketræet ned fra Klippen og — »den danske Digtets Træ« stod frit og urørt.

Jeg kom til M^axen, saae mit frodige Træ, og tæt ved Stubben af den splintrede Birk. En ny Tavle prangede med Indskrift. Det var netop Major v. Serrers Fødselsdag, alt Intelligent fra Dresden var der festligt samlet. Arbejderne fra Godsets Marmorbrud og Kalkovne kom med Sange og Blomster.

Paa enhver af mine Reiser har jeg et eget Held til at noget Særegent, noget Interessant møder, og det var ogsaa Tilfældet paa Jernbanen mellem Leipzig og Dresden; der sad i Vognen hos mig en gammel Dame med en stor Madkurv paa Skjødets, ved Siden af hende en tolv Aars Knøs, Henry, der træt af at have reist Nat og Dag længselsfuld saae efter Dresdens Taarne; til Gjenboe havde jeg en ung livlig Dame, der kjækt udtalte sig om Kunst, Literatur og Musik, om hvilke hun syntes at vide god Besked; i flere Aar havde hun været i England, de kom Alle fra Breda. — Under Togets Standsning, da jeg med to andre Reisende var traadt ud, gjettede vi paa, hvem hun kunde være, jeg antog hende først for en Skuespillerinde, en Anden meente, hun var Gouvernante i en meget fornem engelsk Familie. Under Farten stødte den gamle Dame sagte til mig og sagde: »det er en mærkværdig Person!« »Hvem er hun?« spurgte jeg hurtigt. »Demoiselle —!« pludselig holdt hun inde, thi den unge Dame, der havde heldet sig ud af Vognen, talte igjen med os. Min Nysgjerrighed var betydelig spændt. »Antoinette!« raabte Broderen til hende,

»der har vi Dresden! — A n t o i n e t t e!« — Da vi steg ud af Vognen, hviskede jeg til den Gamle, »hvo er den unge Dame,« og hemmelighedsfuldt hviskede hun, idet vi skiltes, »Demoiselle B o u r b o n.« Og hvo er A n t o i n e t t e B o u r b o n, spurgte jeg i Dresden, og man fortalte, at saaledes kaldtes Datteren af den bekjendte Uhrmager i Genf, der fremtraadte som Søn af den ulykkelige Dauphin L u d v i g d e n S e x t e n d e og M a r i e A n t o i n e t t e, at Børnene havde levet en Tid i England, opholdt sig nu i B r e d a, men kom imellem incognito til Dresden. En gammel fransk Dame, der følte sig forvisset om, at det var den virkelige Dauphins Børn, levede med dem og for dem. Det fortalte man mig, det svarede til mit Reiseselskab, og vist er det, at A n t o i n e t t e s Ansigt var kongeligt kjækt, hun kunde nok ansees for at være Datter af Dauphinen, eller idetmindste af en Mand, der havde Bourbonernes Ansigtstræk.

I W e i m a r var tomt, vidste jeg, alle Vennerne vare spredte omkring, Besøget her og en Udvidelse af Reisen, gjemte jeg derfor til næste Aar.

I Efteraaret hjemme erholdt jeg, den sjette October 1851, Titel som Professor.

Ved Foraarets Komme, saasnart Skoven sprang ud, sprang jeg med, for at knytte Reisetraaden fast, hvor den sidst slap, og det var ved det kjære W e i m a r; og Vennerne der hilsede mig saa trofast, Modtagelsen var saa inderlig, som altid, lige fra det storhertugelige Huus til de mange Bekjendte og Venner overalt i Staden. B e a u l i e u d e M a r c o n n a y var i den Mellemtid, vi ikke havde seet hinanden, bleven Hofmarschal, Theaterintendant, var gift, havde et lykkeligt Hjem, hvori jeg, som i gamle Dage, optoges som

Ven; som en Broder kunde jeg næsten sige; et Par søde Børn legede allerede i Stuen, strakte deres smaa Hænder mod mig; og Huusmoderen selv stod som Husets gode beskyttende Aand; Lykke og Velsignelse boede herinde.

Hvad der iøvrigt under dette mit Besøg i Weimar traadte frem som en ny Erindrings-Bouquet, var Samlivet med Liszt, der, som bekjendt, er her ansat som Capelmester og af stor Indvirkning paa hele Theatrets musikalske Element. Den Opgave, han især har stillet sig, er, at bringe frem dramatiske Compositioner af Betydning, der ellers maaskee vanskelig vilde komme paa de tydske Theatre, Weimar har saaledes givet Berlioz: »Benvenuto Cellini«, der ved Hovedpersonen har for Weimaranerne en Slags Interesse ved Goethes »Benvenuto«. Det er imidlertid Wagners Musik, der i høi Grad tiltaler Liszt, og for dens Udbredelse og Erkjendelse virker han af alle Kræfter, dels ved at bringe den paa Scenen, dels ved det skrevne Ord; han har udgivet paa Fransk en heel Bog om de to Compositioner »Tannhäuser« og »Lohengrin«; den første har allerede ved sit Sujet Betydning i det Weimarske, idet den slutter sig til Rækken af Thüringer-Sagnene, Scenen er paa og ved Wartburg. Wagner nævnes som vor Nutids betydeligste Componist, Noget, jeg efter min jævne naturlige Følelse ikke kan erkjende, det forekommer mig, at al hans Musik er componeret gennem Forstanden; jeg maa i Tannhäuser beundre det mageløse vel declamerede Recitativ, saaledes hvor Tannhäuser vender tilbage fra Rom og fortæller sin Pilegrimsfart, det er henrivende! jeg erkjender det Storartede, det Malende i hele Tone-

digtningen, men for mig mangler her Musikens Blomst; Melodie. Wagner har selv skrevet Texten til sine Operaer, og som Digter i denne Retning indtager han en høi Plads; der er Afvexling, der er Situationer, Musikken selv var, jeg hørte den første Gang, en stor Tone-Sø, der rullede hen over mig, betog mig aandelig og legemlig! Da seent paa Aftenen, efter Forestillingen af »Lohengrin«, Liszt kom i Logen til mig, selv Liv og Flamme endnu, sad jeg træt og betagen. »Hvad siger De nu!« spurgte han; og jeg svarede: »jeg er halv død!« »Lohengrin« synes mig et underfuldt susende Træ, uden Blomst og Frugt. Man misforstaae mig ikke, min Dom over Musikken er desuden af ringe Betydning, men jeg forlanger i denne Kunst, ligesom i Poesien, de tre Elementer, Forstand, Phantasie og Følelse, og denne sidste aabenbarer sig i Melodier! Jeg seer i Wagner en Nutids tænkende Componist, stor gjennem Forstand og Villie, en mægtig Nedbryder af forkasteligt Gammelt, men jeg savner hos ham det Guddommelige, som en Mozart og en Beethoven fik. Et stort, et dygtigt Partie taler som Liszt, Mængden slutter sig i enkelte Steder til disse, jeg troer i Leipzig har Wagner en saadan Erkjendelse, men det var ikke saaledes tidligere; en Aften i »Gewandthaus« for flere Aar tilbage, da jeg var der, gav man efter flere Nummere af forskjellige Componister, der blev stærkt applauderet, Ouverturen til »Tannhäuser«, det var første Gang jeg hørte den, første Gang jeg hørte Navnet Wagner*); det Malende i hele denne Tone-

---

*) Wagner var ansat ved Orchesteret i Dresden, men tog Deel i de politiske Folkebevægelser, og flygtede derpaa til Schweiz, hvor han nu lever i Zürich.

digtning greb mig, og jeg brød ud i Bifald — men jeg var saa godt som den Eneste, rundt om saae man paa mig, man hyssede, men jeg blev mit Indtryk af Musiken tro, klappede endnu engang og raabte »Bravo!«, men indvendig følte jeg Forlegenhed, Blodet kom mig op i Kinderne. Nu derimod klappede Alle der for Wagners »Tannhäuser!«, jeg fortalte det til Liszt, og han og hele hans musikalske Omgivelse lønnede mig med et »Bravo!«, fordi jeg havde fulgt den rigtige Følelse.

Fra Weimar gik Reisen til Nürnberg! den electro-magnetiske Traad er ledet langs Banen! — mit Hjerte er dansk, som Nogens! det slaaer med stærkere Slag ved mit Fædrelands Hæder! det fornem jeg her paa Jernbanen. Der sad i Vognen hos mig en Fader med sin Søn, Faderen pegede ud paa den electro-magnetiske Traad. »Det er,« sagde han, »en Opfindelse af en Dansk: Ørsted! Jeg var lykkelig ved at høre til en Nation, der fødte ham.

Nürnberg laae foran, jeg har i een af mine Historier: »Under Piletræet«, givet en Afspeiling af den gamle prægtige Stad, ligesom ogsaa Reisen gennem Schweiz og over Alperne har laant mig Baggrunden til denne Digtning. München havde jeg ikke besøgt siden 1840, og da stod den, har jeg skrevet i »en Digtets Bazar!«: som en Rosenstok, hvorfra aarligt nye Grene skyde ud, men hver Green er en Gade, hvert Blad er et Palais, en Kirke eller et Monument, nu var Rosenstokken bleven et mægtigt Træ, fuldt udsprunget, een Blomst kaldtes Basilica, en anden Bavaria, og saaledes maatte jeg igjen udtale mig, da jeg af Kong Ludvig blev spurgt om Indtrykket af München. »Danmark har mistet en

stor Kunstner og jeg en Ven!» udtalte han, og vor Samtale var om Thorvaldsen.

München er for mig Tydsklands interessanteste By, og det er Kong Ludvig især, som ved sin Kunst- sands og en uendelig Virksomhed har bevirket dette. Ogsaa Theatret er i Blomstren; det eier en af Tydsklands dygtigste Theater-Intendanten, Digteren Dr. Dingelstedt; aarligt gjør han Reiser til de betydeligste tydske Skuepladser og lærer at kjende de sig der udviklende Talenter, besøger Paris og kjender Repertoiren, Theatrenes og Publicums Tarv. Det vil snart blive et Mønster-Repertoire, der frembydes paa Kongetheatret i München; her er dertil »Sætten i Scene«, en Opmærksomhed for denne selv, der er aldeles ukjendt hjemme hos os, hvor man f. Ex. tager til »Regimentets Datter«, hvor Scenen er i Tyrol, Coulisser med Palmer og Cacter, lader »Norma« i den ene Act boe i Socrates's græske Stue og i anden Act i Robinsons Palmethytte; man byder os Dag-Coulisser hvor Solen skinner ind ad, medens vi i Baggrunden har aaben Altan ud til mørkeblaa Stjernehimme! — Alt uden Tanke eller Opmærksomhed og det i det Uendelige. Men hvem lægger Mærke til Sligt, hvem bryder sig om Sligt, siges der, intet Blad anker derpaa! Münchens Repertoire har Afvexling, her er Iver for at kjende Tidens betydeligste Frembringelse i de forskjellige Lande; med de der meest bekjendte Forfattere sætter Theaterintendanten sig i Forbindelse; et hædrende Brev, jeg modtog fra ham, bragte os i Brevvexling, han ønskede Underretning om det danske Theater-Repertoire, med Hensyn til originale Stykker, omtalte i samme Brev den nu regjerende bayriske Konges Kjendskab til mine Skrifter og hans naadige Interesse for mig. Intendanten Dingelstedt blev

saaledes Den, jeg strax besøgte i M ü n c h e n, han tildeelte mig øieblikkelig en af de første Loger i Theatret, den var under hele mit Ophold her til Afbenyttelse for mig og min Reisefælle; han underrettede Kong M a x om min Ankomst, og Dagen efter fik jeg Tilsigelse til Taflet paa Jagtslottet S t a r n b e r g, hvor hans Majestæt da opholdt sig. Geheimelegationsraad v. D ö n n i g e s afhentede mig; vi fløi med Jernbane-Flugt og indtraf før Taflets Tid til det lille Slot, der ligger smukt ved en Sø, som begrændses af A l p e r n e. Kong M a x er en ung, høist elskværdig Mand; paa det allernaadigste og venligste blev jeg modtagen af ham, han sagde mig, at mine Skrifter, navnlig »I m p r o v i s a t o r e n«, »e n D i g t e r s B a z a r«, den lille H a v f r u e« og »P a r a d i s e t s H a v e« havde gjort et dybt Indtryk paa ham. Han talte om andre danske Forfattere, kjendte til O e h l e n s c h l ä g e r s og H. C. Ø r s t e d s Skrifter, han skattede det aandelige friske Liv i Kunst og Videnskab, der rørte sig i mit Fædreland; af v. D ö n n i g e s, der havde bereist Norge og Sjælland, vidste han især om Sundets Pragt og vore skjønne Bøgeskove; vidste om den Skat, vi fremfor Andre eie i det nordiske Musæum.

Ved Taflet hædrede Kongen mig med at udbringe en Skaal for min Musa, og da vi reiste os, indbød han mig til en Seiltour; det var graat Veir, men Skyerne i Flugt; ved Søen laae en stor lukket Baad, pynkelige Roerkarle presenterede med Aarerne og snart og let-glede vi hen over Vandet; jeg læste ombord Eventyrét: »d e n g r i m m e Æ l l i n g« og under livlig Samtale om Poesie og Natur kom vi til en Ø, hvor just paa Kongens Befaling en smuk Villa blev bygget; tæt

ved var gennemgravet en stor Høi, man antog den for en Kæmpegrav, som de hos os i Norden, her var funden Knokler og en Flintesteens Kniv. Følget holdt sig noget tilbage, Kongen bød mig tage Plads hos sig paa en Bænk tæt ved Søen, han talte om mine Digtninger, om Alt hvad Gud havde givet mig, talte om, hvor forunderligt Menneskenes Lod i Verden blev, og den Fortrøstning, der laae i at holde sig til V or H er re. I Nærheden af, hvor vi sad, stod et stort blomstrende Hyldetræ, det gav Anledning til at omtale den danske Dryade deri, som den aabenbarer sig i Eventyret »H y l d e m o e r«, jeg fortalte om min seneste Digtning, den dramatiske Benyttelse af samme Person, og da vi gik Træet forbi, bad jeg om Tilladelse til at plukke een af dets Blomster til en Erindring om denne Stund; Kongen brød selv een af og rakte mig, den gjemmes nu mellem kjære Minder og fortæller om Aftenen her.

»Vilde dog Solen skinne!« sagde Kongen, »De skulde see, hvor smukt Bjergene her kunne lyse!«

»Jeg har altid Lykken med mig!« udbrød jeg, »den vil vist skinne!« og i samme Øieblik kom virkelig Solen frem, Alperne skinnede i deiligt Rosenrødt. Da vi siden seilede hjem, læste jeg paa Søen Historierne om »e n M o d e r«, »H ø r r e n« og »S t o p p e n a a l e n«.

Det var en deilig Aften, Vandfladen blikstille, Bjergene bleve saa blaa, Sneetoppene glødede, det Hele var som et Eventyr.

Ved Midnat naaede jeg München. Allgemeine Zeitung omtaler smukt dette Besøg: »K ö n i g M a x u n d e r d ä n i s c h e D i c h t e r.«

Fra München gik jeg til Schweiz, *Lago di Como* og *Milano*, denne By var endnu erklæret i Beleiringstilstand; da jeg skulde bort derfra, kunde

man i »Politiet« ikke finde mit Pas, jeg blev kaldet dærop, en saadan Begivenhed var nok til at fordæve mig hele min Reiseglæde. En aaben Skrivelse fra den østerrigske Gesandt i Kjøbenhavn, der anbefalede mig til de civile og militaire Embedsmænd kom mig nu til Nytte, man var meget forekommende, men mit Pas var ikke at finde; nu bragtes frem alle de, der vare modtagne, og jeg opdagede mit, ganske rigtigt henlagt efter sit Nummer, men dette var af Gensd'armen nedskrevet urigtigt, svarede ikke til det, han havde sat paa mit Modtagelsesbeviis, Alt kom igjen i god Orden; men, som sædvanlig, jeg skulde fremfor Andre have Plageri med mit Pas, det jeg paa Reisen, næsten til det Komiske, vaager over.

Tilbageveien gik over St. Gothard og Vierwaldstädter-Søen, i hvis deilige Omgivelse jeg blev nogle Dage. Ved Schaffhausen sagde jeg Schweiz Farvel og tog igjennem Hjemmet for Auerbachs »Dorfgeschichten«, det romantiske »Schwarzwald«. Sorte Kulmiler udsendte her deres blaalige Røg, deilige Mennesker kom forbi, Bjergveien »die Hölle« var et sandt Alpepartie.

En gribende Scene blev jeg Vidne til paa en Jernbanestation imellem Freiburg og Heidelberg; en stor Skare Udvandrere til Amerika, Gamle og Unge, steg ind i Vognene, deres Slægt og Venner toge Afsked med dem, det var en Fortvivlelse, de græd høit og jamrede. Jeg saae en gammel Kone klamre sig fast til en af Vognene, hun maatte rives løs. Toget gik, hun kastede sig paa Jorden. Vi fløi afsted fra denne Jammer, dette Hurraraab; altid vexlede Egnen for dem, som foer afsted, men de, som bleve tilbage, have

kun Savnet og Sorgerne, hver Ting, der minde dem om de Bortdragne.

Heidelberg Slots-Ruin besøgte jeg paa den friske varme Sommerdag. Inde i Ruinens Stuer og Sale voxede Kirsebærtræer og Hyld, Fuglene fløi quiddrende omkring, med Eet raabte en Stemme mit Navn; det var K e s t n e r, den hannoveranske Gesandt i Rom, Søn af W e r t h e r s L o t t e; han var i Besøg i T y d s k l a n d, det var vort sidste Møde, han døde Aaret efter.

Sidst i Juli var jeg igjen i K j ø b e n h a v n, Hendes Majestæt Enkedronning C a r o l i n e A m a l i e hædrede mig med en naadig Indbydelse ud til Sorgenfri, jeg var her flere Dage, boede i afdøde Geheimeraad A d l e r s Værelser; mange Livserindringer fra Barndomstiden til disse lysere og bedre Dage gik gjennem min Sjæl, der bøiede sig taknemlig mod den kjærlige Gud.

Eggen rundt herom, den jeg tidligere kun flygtigt havde seet, blev jeg nu mere kjendt med; jeg lærte endmere at skatte det fromme hjertenskjærlige Gemyt hos den i Sorg prøvede ædle Dronning.

Jeg havde for C a s i n o skrevet Eventyr-Comedien: »H y l d e m o e r«; Directeuren og alle Spillende lovede sig særdeles meget af denne Digtning; den blev ved første Forestilling modtagen med stort Bifald, hvori dog blandede sig nogen Hyssen, men saadant fandt i den sidste Tid altid Sted efter ethvert nyt Arbeide, »D a g b l a d e t« udtalte sig venligt og erkjendende derom, men »d e n B e r l i n g s k e T i d e n d e« og

»F l y v e p o s t e n« der ellers altid var meget mildt-dømmende ogsaa mod mig, brød ganske Staven over dette Arbeide og kunde aldeles ikke finde Sammenhæng deri; jeg svarede med at fortælle Indholdet, der danner en ganske vel udtænkt lille Historie. Derimod fandt jeg Paaskjønnelse hos de Fleste af vore Digtere. H e i b e r g og I n g e m a n n tilskrev mig hver et meget smukt anerkjendende Brev, Pastor B o y e udtalte sig saa varmt, saa inderligt, og jeg troer, at »H y l d e m o e r« var det eneste Stykke, han nogen-sinde gik at see i Casino. Men Bladcritiken i Almindelighed øvede sin Magt og kølnede Folks Interesse; jeg kom ved denne Leilighed til den Overbeviisning, at mine fleste Landsmænd ikke have stor Sands for det Phantastiske, de vilde ikke stige for høit, men blive paa Jorden og ernære sig redelig ved tarvelige dramatiske Retter, lige efter Kogebogen. Directeur L a n g e vedblev imidlertid at give Stykket, og lidt efter lidt klarede det og blev tilsidst optaget med udeelt Bifald. Ved een af Forestillingerne kom jeg til at sidde i Nærheden af en gammel, brav Mand fra Landet, allerede i første Scene af Stykket, hvor Elementaanderne optræde, vendte han sig om til mig, som han ikke kjendte, og indledende sagde han, »det er da noget forbandet Tøi at hitte Rede i!« — »Ja, det er jo lidt svært,« svarede jeg, »men siden bliver det tydeligere, saa kommer der en Barbeerstue, hvor der barberes og en heel Deel om Kjærlighed!« »Naa, saa det gjør der!« sagde han. Da Stykket var endt, havde det tiltalt ham særligt, eller ogsaa var han kommen efter, at jeg var Forfatteren, thi nu vendte han sig om mod mig og forsikkrede: »det er et overmaade rart Stykke, og meget forstaaeligt, det er bare

Begyndelsen, der har sine Vanskeligheder til man kommer ind i dem!»

Paa det kongelige Theater opførtes i Februar 1853 »N ø k k e n«; Professor Gläser havde over denne Digtning udgydt en Fylde af Melodier, en nordisk Tone klang i disse, og det erkjendtes.

I Pintsen forlod jeg K j ø b e n h a v n, tog ud til I n g e m a n n s i den friske Skovnatur, til det Hjem, hvorhen mit Hjerte, lige fra Skoletiden i Slagelse, stadigt hver Sommer drog mig. Alt der, og Hjerterne med, var uforandret, — Vandre-Svanen, hvor vidt den flyver om, flyver altid igjen til det gamle kjendte Sted ved Skovsøen, og jeg har dens Natur.

I n g e m a n n er vist vor meest folkelige Digter, hans Romaner, dem Critiken strax vilde gnave Livet af, staae levende og læste; de ere trængte ind hos Høie og Lave i de nordiske Riger, dem læser den danske Bonde og faaer derved kjær sit Fædreland og dets historiske Minder, en dyb Accord klinger her fra hver Digtning, selv fra de mindre af disse og for at nævne en saadan, der sjeldnere omtales: »den stumme Frøken«, det er her, som om Digtningens Træ gjennem-susedes af Øieblikkets store Bevægelser, dem vi Alle have fornummet, og som vore Børnebørn ville høre dem af de Gamles Mund. I n g e m a n n har dertil Humor og Digterens evig unge Hjerte! Det er lykkeligt at kjende en Natur som hans, og endnu lykkeligere at vide, at have i ham en prøvet, trofast Ven!

I den billedsmykkede Stue, her, hvor Lindetræerne skygge udenfor og Søen skinner blank og blaa, hvor

Alt næsten endnu er, som da jeg fra Slagelse Skole, som Discipel, kom her en deilig Sommerdag, bøiede sig nu til en heel broget Krands en Digtning for mig herinde, Erindringen om Alt hvad jeg saae, levede og vandt i den lange Mellemtid, det Meeste af mit Livs Eventyr.

Foraaret begyndte saa smukt dette Aar, hilsede mig med grønne Skove og Nattergale-Sang, — og snart var alt dette kun en tom Herlighed; — tunge, angstfulde Dage ventede. Cholera-udbrød i Kjøbenhavn, jeg var ikke længere i Sjælland, men hørte om alle Sygdommens Rædsler og Dødsbud, det første for mig nære, smertelige, var om Digteren, Pastor Boye. I de sidste Aar kom han mig saa inderlig, saa erkjendende imøde, jeg havde faaet ham saa hjertelig kjær.

Een af de piinligste, smerteligste Dage i denne bittere Tid var netop en Dag, der skulde være viet til Glæde og Munterhed. Jeg var paa Glorup, Grev Moltke-Hvitfeldt feirede sit Sølvbryllup, jeg var den eneste Fremmede, der var indbudt, og det alt for Aar og Dag siden; alle Godsets Bønder vare Gjester, jeg troer her var samlede over sexten Hundrede, Alt var rigt og festligt med Dands og Lystighed, Musiken klang, Flagene vaiede, Raketterne stege, og midt under denne Jubel fik jeg Brev om, at et Par af mine Venner vare bortrevne. Dødsengelen gik fra Huus til Huus; nu sidste Aften standsede den ved Hjemmets Hjem for mig, Collins Gaard. »Vi ere, idag Alle, flyttede andetsteds hen!« skrev man, »Gud veed, hvad der forestaaer i næste Døgn!« Det var, som fornam jeg Budskab om, at Alle, hvem mit Hjerte var voxet fast til, skulde rives bort; jeg laae i Graad paa mit Kammer, udenfor klang lystig Dandsemusik og Hurra, Raket-

terne lyste, det var ikke til at udholde. Daglig lød nye Sørgebudskaber; ogsaa i S v e n d b o r g udbrød Cholera, min Læge, mine Venner, Alle raadede de mig at blive paa Landet; i Jylland stod mere end eet gjestfrit Huus mig aabent.

En stor Deel af Sommeren tilbragtes nu hos M i c h a e l D r e w s e n paa S i l k e b o r g; en Skildring af denne naturskønne Egn, der minder om Schwarzwalds Skov-Fylde og Skotlands storartede Hede-Eensomhed, har jeg givet med alle dens Minder og Sagn.

Hvor Klostret stod ved Søens Siv,
 Bag Hedens Lyng og tunge Veie,
 Nu rører sig et virksomt Liv,
 De store Møllehjul sig dreie.
 En lille Kjøbstad alt der groer,
 Mod Aaen Ellene sig bøie,
 I Danskens Høiland Ørnen boer,
 Nær Hedens tusind' Kæmpehøie.

Et Stykke Danmarks Deilighed
 Er S i l k e b o r g, det maa man love,
 Der Guden-Aa faaer Leilighed,
 At see sig om i dybe Skove.
 Nær Aaen Himmelbjerget staaer,
 Det staaer saa fast som Norges Dovre;
 I Mosen Storcken kulsort gaaer.
 Der er saa smukt og godt derovre!

Midt i denne deilige Natur, og i et gjestfrit Hjem, gik jeg dybt sørgmodig om, mit Hjerte var inderligt bedrøvet; jeg kom i en nerveus, lidende Tilstand, i Uvishedens Qval. Naar Posthornet klang, løb jeg afsted for strax at faae Breve og Aviser, jeg var ved at synke i de Minuter, jeg maatte vente; jeg var forpiint, trykket, sjælesyg, og saasnart derfor Sygdom-

men i Kjøbenhavn tog saaledes af, at man meente, jeg kunde komme tilbage, skyndte jeg mig til de kjære Mennesker, hvem jeg havde tænkt aldrig mere at gjensee.

I Foraaret, kort før Epidemien udbrød, var min brave Forlægger, Cancelliraad Reitzel, død; med sand Deeltagelse, der gik over til Venskab, havde vi, under hele min Forfattervirksomhed, sluttet os til hinanden; hans sidste Foretagende blev Bestemmelsen om at levere i en billig Udgave mine »S a m l e d e S k r i f t e r«; i Tydskland var allerede syv Aar tidligere en »G e s a m m t - A u s g a b e« givet, og med denne fulgte: »d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s«, en Skizze kun, men som i Udlandet blev optagen med udeelt Interesse og Deeltagelse; »M a g a z i n f ü r d i e L i t e r a t u r d e s A u s l a n d e s«*) giver en gennemgaaende høit hædrende Anmeldelse: »die Literatur hat in G o e t h e s W a h r h e i t u n d D i c h t u n g, R o u s s e a u s B e k e n n t n i s s e u n d i n J u n g - S t i l l i n g s L e b e n f a s t d i e e i n z i g e n B e s i t z t h ü m e r d e r A r t a u f z u w e i s e n, a b e r k ü n f t i g w i r d A n d e r s e n s n e u e s t e s W e r k: »d a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s« u n z w e i f e l h a f t m i t z u d e n s e l b e n g e z ä h l t w e r d e n.« Det er med hver af de to sidstnævnte Forfatteres Selvbiographie, at min Bog sammenstilles og hjertelig erkjendes. Det samme har jeg erfaret fra England og Amerika, hvorhen den er baaren ved Oversættelse af M a r y H o w i t t og *Dr. Spillan*; paa Dansk skulde nu ogsaa den Lykke tildeles mig, endnu ung og frisk i Sindet, at udgive mine samlede Skrifter; et Ønske af Betydning, idet jeg da kunde ordne og tillige bortkaste een og anden

---

*) 1847, Nr. 30.

altfor bladløs Green; min Selvbiographie vilde dertil stille det Hele i sit rette Lys. Jeg vilde give ikke den tidligere Skizze, men den hele friske fulde Erindring af hvad jeg levende følte og vandt! Et Slags Fremstilling af de mange Betydelige, mit Livs Vei førte mig sammen med, Indtrykkene fra min Tid og hele Omgivelse, vilde jeg troe, som optegnede for en kommende Slægt, maatte have et Slags tidshistorisk Interesse, ligesom ogsaa en simpel Fremstilling af, hvad Gud lod mig prøve og overvinde, vilde styrke mangt et kæmpende Talent.

I Efteraaret 1853 blev Arbeidet begyndt, netop i de Dage i October Maaned var det fem og tyve Aar, siden jeg blev Student; det var blevet Skik og Brug i de sidste Aaringer, at hvert Hold feirede sin Sølv-Artiums-fest, om jeg saaledes tør kalde den. Det Interessanteste ved hele Festen var det første Møde i Forsamlings-Salen, det, at gjensees med saa Mange, man i saa lang Tid ikke havde mødt; Nogle vare blevne tykke og ukjendelige, Andre gamle og graahaarede, men Ungdomssind lyste i dette Øieblik ud af alle Øine, dette Møde var for mig egentlig Bouquetten; ved Bordet blev holdt Taler og flere Sange sungne, een, jeg havde skrevet, udtalte ganske min Stemning, og som det viste sig ogsaa de Andres; her er den:

Saa er vi sammen da igjen ved Bordet,
Sidst var det ved det store, grønne Bord,
Og der hver af os skulde føre Ordet,
Her kun Enhver, som vil, skal have Ord,
Og give Taler, Viser eller Stemme,
Enhver jo giver efter sine Kaar;
Og nu er vi gemytlige og hjemme,
Vi er Studenter fem og tyve Aar.

Vel mødes vi i Ny og Næ paa Gaden,
 At sige, naar i samme By vi boe,
 Men de, som leve langt fra Vagtparaden,
 Kan knap paa Møde og paa Venskab troe,
 Derfor lød Opraab, derfor skete Manen
 Om Møde her, som der i Brevet staaer,
 Champagnen knalder nu paa S k y d e b a n e n,
 Her er vi efter fem og tyve Aar!

Historien har faaet rige Blade,
 Fra dengang vi til Artiums-Bordet gik,
 Erindringer, de tunge og de glade,
 For Verden og os selv, staae for vort Blik:
 Saa rig en Tid, at vi kan kaldes Gamle,
 Og i vort Hjem, hvor Brødfrugt-Træet staaer,
 Vi kan i Kredsen, som vi om os samle,
 Fortælle om de fem og tyve Aar!

De Fleste af os fik en lille Kone,
 Maaskee en stor, og det er ogsaa godt,
 Og saa en Børneflokk omkring sin Throne,
 Og man er rig, selv om man har det smaat;
 Og man har Aands og Legems Mad og Drikke,
 Man har sin egen Kraft, hvordan det gaaer,
 Og saa har man en Ven, man veed det ikke,
 Vi er saa mange fra det samme Aar!

Mens Tidens Aand er gennem Verden draget,
 Vi voxe meer til Hjemmets Jordbund fast,
 Det bruste om os under Vingeslaget,
 Hver Gang det Gamle for det Nye brast;
 Men Eet ei brast, og derom vil vi sjunge:
 Vort Baand, der fra Examens-Bordet naaer.
 Og nu er vi iaften Alle unge,
 Studenter kun paa fem og tyve Aar!

En smuk aandfuld Skaal udbragtes derpaa af Professor Clausen for Paludan-Müller og mig, de to Digtere, der af Aarets Studenter havde hævdet sig en fremtrædende hæderlig Plads i Literaturen.

Nogle Dage efter underrettedes jeg om ved en trykt Circulaire:

»Mellem dem af Studenterne fra 1828, som bleve
»længst samlede ved Festen den 22de October, yttredes
»Ønsker om et fælleds Foretagende, som kunde bevare
»Mindet om det Aar, der havde forenet os. Efter nogen
»Overveielse bleve vi enige om at gaae ud fra Tanken
»om Aarets »fire store og tolv smaa Poeter«, og stifte
»et Legat, under Navn af det Andersen-Paludan-Müllerske Legat, som i Tiden, naar det
»ved aarlige Bidrag havde naaet en passende Størrelse,
»skulde anvendes til Understøttelse for en dansk Digter, som ikke havde offentlig Ansættelse.«*)

Hvorvidt og til hvad dette vil udfolde sig, ligger i Fremtiden, men Glæden har jeg over Tanken derved, den er en Erkjendelse, en Hyldest af danske Studenter, af Kammerater fra eet og samme Studenter-Aar.

Reiselivet er mig som et forfriskende Bad for Aand og Legem; et Par Uger i det kommende Aar tog jeg bort, for i Wien, Triest og Venedig at nyde Foraaret i sin Friskhed; kun tre, fire Livsbilleder herfra af Betydning ere nedtegnede.

Kirsebærtræerne blomstrede i det kjære sachsiske Hjem i Maxen, Kalkovnene dampede, Königstein, Lilienstein og alle disse Bjerge i det Smaa løftede sig og vinkede; det var igjen, som der kun laae en lang Vinternat — men med en fæl Choleradrøm imellem, — siden jeg stod her sidst; jeg troede at see den samme Blomstren, de samme Skyer og Skygger, det samme

---

*) Indbydernes Navne: A. Skrike, M. J. Hammerich, Fr. Barfod, L. J. Bruun, F. Liebenberg, C. Rothe, J. P. Trap.

gjestfrie Hjem og de kjære Venner. — Paa Dampens Vinger gik det i Flugt gjennem Bjerge, over Dale, Stephans-Taarnet øinedes, og i Keiserstaden, efter mange Aar, skulde jeg mødes igjen med Jenny Lind-Goldschmidt. Hendes Mand, som jeg første Gang her saae, kom mig hjerteligt imøde, en kraftig, lille Søn stirrede paa mig med store Øine. Jeg hørte hende igjen synge; det var den samme Sjæl, det samme Tonevæld! Tauberts lille Sang: »Ich muss nun einmal singen, ich weiss nicht warum«, er som bleven til paa hendes Læber, det var den jublende qviddrende Fugl, saaledes kan ikke Nattergalen fløite, Droslen ikke trille, der maa en Barnesjæl deri, en Tanke-Sjæl, den maa synges af Jenny Goldschmidt. Det er det dramatiske Foredrag, det dramatiske Sande, der udgjør hendes Magt, hendes Storhed, og kun i Concert-Salen i den der foredragne Arie og Vise lader hun os høre det, — hun har forladt Scenen — det er en Synd mod Aanden, det er at opgive sin Mission — det Gud vil!

Bedrøvet og dog glad, underlig tankefuld — fløi jeg mod Illyrien, Landet hvor Shakspeare har henlagt saa mange ved ham udødelige Scener, Landet hvor Viola finder sin Lykke.

Det er et overraskende deiligt Skue ved Solnedgang, som jeg saae det, pludseligt fra den høie Fjeldrand at see dybt under sig det rødstraalende Adriaterhav; Triest laae ved denne Belysning end mere mørk, Gaslamperne vare netop blevne tændte, Gaderne straalende i Ildcontour, det var fra Vognen et Skue ned, som fra en Luftballon i sin langsomme Dalen; det skinnende Hav, de straalende Gader, seet i disse faa Minuter, beholdes gjennem Aaringer.

Fra T r i e s t er man ved Dampskib paa sex Timer i V e n e d i g.

»Et sørgende Vrag paa Vandet« var Indtrykket, det gjorde paa mig, da jeg første Gang 1833 var her, nu kom jeg her igjen, søsyg fra Døningerne paa Adriaterhavet, det forekom mig, som jeg slet ikke slap i Land, men kun fra et mindre over i et større Fartøi, det eneste Hyggelige syntes mig kun det, at nu ved Jernbane-Moloen var den tause By bleven forenet med det levende Fastland. — V e n e d i g, seet i Maaneskin, er et deiligt Skue, en underlig Drøm, værd at kjende, de lydløse Gondoler glide som Charons Baade mellem de høie Paladser, der speile sig i Vandet, men ved Dagen er her uskjønt, Canalerne have et smudsig Vand, hvori flyder Kaalstokke, Salatblade og alskens Ting, Vandrotterne komme fra Husenes Revner, Solen brænder hedt ned mellem Murene.

Glad fløi jeg paa Dampen fra den vaade Grav, henover det uendelige Dige, omgivet af skimlet grønne Vandstriber og Sandflader; paa Fastlandet hang Viinløvet i festlige Guirlander, den sorte Cypres pegede mod den blaa Luft, V e r o n a var Reisens Maal den Dag. I det varme Solskin sad her paa Amphitheatrets Trin nogle hundrede Mennesker, de fyldte ikke stort, de saae Skuespil, der opførtes paa et midt herinde opreist Theater, med malede Coulisser, seet ved italiensk Solskin. Orchestret spillede Dandse-Musik, det Hele havde noget saa Travesterende, noget saa ynkeligt Nutids her paa Rest af den svundne romerske Old.

Under mit første Besøg i V e n e d i g fik jeg der et Skorpionsstik i Haanden, nu i Nabobyen, som V e r o n a er bleven det ved Jernbanen; skulde jeg friste samme Skjæbne, jeg fik et Stik paa Hals og paa Kind,

det brændte, det hovnede, jeg var meget lidende, og saaledes saae jeg G a r d a - S ø e n, det romantiske R i v a med sin frodige Viinløvsdal, men Smerte og Feber drev mig afsted. Vi kjørte om Natten i det klareste Maaneskin en vild romantisk Vei, en af de skjønneste, jeg har seet, et Natur-Maleri, som ikke en S a l v a t o r R o s a s Phantasie kunde skabe paa Lærredet. Jeg har Indtrykket deraf, som af en deilig Drøm midt i en Smertens Nat.

Lidt over Midnat naaede vi T r i e n t, der frembød hele Italiens Uhyggelighed for de Reisende. Venten ved Porten til en Gensd'arm langsomt kom og affordrede Pas, det man i den mørke Nat maatte give ud i fremmed Haand, med Løfte om at erholde det igjen næste Morgen tidlig, uden Billet, uden Beviis, ganske uden al Tilhold i det passtrengte Østerrigske; saa slæbede man hen ad store, bælmørke Gader til et palaisagtigt, men som uddødt Hotel, hvor efter lang Banken og Larmen kom en dvask halvklædt Cameriere, der førte os op ad kolde, brede Trapper, ad lange Gange og skumle Corridorer, ind i en stor, høi gammel Sal med to opredte Senge, hver til en heel Familie med Børn; en søvning Lampe stod paa det støvede Marmorbord, Dørene kunde ikke lukkes, man saae gjennem dem ind i store Sale, ogsaa med Senge til hele Familier; der var Blinddøre i Tapeterne, Løntrapper og rød Viin spildt paa Gulvet, livagtig at see som Blodpletter. Det var Omgivelsen, det var Stedet den sidste Nat i Italien. Saarene brændte, Blodet brændte, der var ikke Tanke om Søvn og Hvile, endelig blev det Morgen, Bjælderne klang paa Veturinens Heste, og vi fløi fra T r i e n t og dets nøgne Morbærtræer, Bladene vare

plukkede af og bragt til Torvs. Over *Brenner*, gennem *Innsbruck*, naaede vi *München*.

Her fandt jeg Venner, Omhu, Hjelp. Kongens Læge, den elskværdige, gamle Geheimeraad *Gietl* tog sig paa det Hjerteligste og meest deeltagende af mig; og efter fjorten noget pinefulde Dage var jeg istand til at modtage den kongelige Indbydelse til Slottet *Hohenschwanga*, hvor Kong *Max* og hans Gemalinde tilbragte Sommertiden.

Der kunde digtes et Eventyr om *Alperosens Alf*, der fra sin *Blomst* flyver gennem *Hohenschwanga*s billedmalede *Sale*, hvor han seer Noget, som er endnu skjønnere end hans *Blomst*.

Mellem *Alperne* og *Floden Lech* i en aaben, frodig Dal, mellem to klare, mørkegrønne *Søer*, den ene noget høiere end den anden, hæver sig paa et *Marmorbjerg* Slottet *Hohenschwanga*, før stod her *Borgen Schwannstein*; *Welfer*, *Hohenstauffer* og *Schyrrer* vare engang dets *Herrer*, deres *Bedrifter* leve endnu her i *Billeder*, malede paa Slottets *Vægge*. — Kong *Max* har, som *Kronprinds*, ladet Slottet restaurere og blive til den *Pragtbolig*, det nu er.

Intet af Slottene ved *Rhinen* er deiligt som *Hohenschwanga*, og ingen har der en *Omgivelse* som dette, den udstrakte Dal og de sneebedækkede *Alper*. Prægtigt løfter sig den høit hvælvede *Port*, hvor to *Ridderskikkelser* staae med *Baierns* og *Schwanga*s *Vaabenbillede*, *Rude* og *Svane*. I *Slotsgaarden*, hvor *Vandstraalen* springer fra *Muren*, der pranger med *Madonnas Billed*, malet *al fresco*, skygge tre mægtige *Lindetræer*, og i *Haven*, mellem en *Fylde* af *Blomster*, hvor de deiligste *Roser* svulme i det *Grønne*, troer man at gjenfinde *Alhambras Løvebrønd*; det iis-

kolde, friske Væld løfter endnu paa denne Høide sin Straale fyrretyve Fod i Veiret.

Digtningens levende Ord udtaler over Slottets Indgang sin Hilsen:

»Willkommen, Wandrer, holde Frauen,
Die Sorge giebt dahin,
Lasst eure Seele sich vertrau'n
Der Dichtung heiterem Sinn.«

En Vaabenhal, hvor gamle Rustninger med Hjelm og med Landse synes levende Ridder-Skikkelser, er det første Sted, man træder ind i, og nu aabne sig en Række rigtmalede Sale, hvor selv Vinduernes brogede Glas fortælle Legender og Historier, hvor hver Væg er som en heel Bog, der melder om forsvundne Tider og Mennesker.

»H o h e n s c h w a n g a u er den smukkeste Alpe-rose, jeg saae her i Bjergene; gid den ogsaa altid her blive Lykkens Blomst.«

Disse Ord paa Tydsk nedskrev jeg der i et Album, de ere og blive ogsaa i mit Hjerte.

Her tilbragte jeg et Par deilige, lykkelige Dage! Kong M a x modtog mig, om jeg tør sige det, som en kjær Gjest, den ædle, aandfulde Konge viste mig saa stor Deeltagelse og Naade; her var godt og velsignet. Dronningen, en født Prindsesse af Preussen, af sjelden Skjønhed og elskelig Qvindelighed, blev jeg af Hans Majestæt selv forestillet for. Efter Taflet, den første Dag, kørte jeg med Kongen i en lille aaben Vogn en ganske deilig Tour, vist et Par Mile, heelt ind i det østerrigske T y r o l, og denne Gang var jeg fri for Spørgen om Pas, der er mig en Plage, ingen Standsning mødte; deilig malerisk vexlede Egnen, Landboere

stode paa Veiene, hilsende Kongen; de Kjørende, vi mødte, holdt, imedens Hans Majestæt drog forbi. Et Par Timer varede denne deilige Fart mellem de solbelyste høie Bjerger, og i al den Tid talte med mig Kongen, saa deeltagende, om »D a s M ä r c h e n m e i n e s L e b e n s«, det han nylig havde læst, og spurgte om flere af de deri nævnte danske Personer, udtalte dertil, hvor smukt og godt nu Alt var for mig, hvilken glad Følelse jeg maatte have, efterat have overvundet saa Meget og endelig tilkæmpet mig al Erkjendelse.

Jeg sagde, at mit Liv virkeligt tidt forekom mig som et Eventyr, saa rigt, saa forunderligt vexlende, jeg havde prøvet det at være snart fattig og eensom, snart i rige Sale; jeg kjendte at være haanet og at være hædret, — selv denne Stund, nu jeg ved en Konges Side fløi mellem de solbelyste Alper, var et Eventyr-Capitel i mit Liv!

Vi talte om Skandinaviens nyeste Literatur, jeg nævnede S a l o m o n d e C a u s, R o b e r t F u l t o n og T y c h o B r a h e, hvorledes Digtekunsten i vor Tid drog frem disse Tidens Løftere. Aand, Hjerte og Guds frygt lyste i al den ædle Konges Tale; det var og er mig een af de uforglemmelige Timer her.

Om Aftenen læste jeg for det kjære Kongepar Historierne: »Under Piletræet« og »Det er ganske vist.« Med v. D ö n n i g e s besteg jeg et af de nære Bjerger; saae den deilige, storartede Natur. — Altfør hurtig henfløi Tiden.

Dronningen forundte mig at skrive nogle Ord i sit Album; Keisere og Kongers Navne straaledede der, og mellem disse et fra Videnskabernes Rige, Professor L i e b i g, hvis hjertelige, indtagende Personlighed jeg i München havde lært at kjende og faae kjær.

Blød om Hjertet, dybt taknemlig mod det elskelige Kongepar, forlod jeg *H o h e n s c h w a n g a u*, hvor der blev sagt mig, jeg atter skulde være velkommen. En stor Bouquet af Alperoser og Forglemmigei førte jeg med mig i Vognen, som kørte mig til *F ü s s e n*.

Fra *M ü n c h e n* gik Hjemveien over *W e i m a r*.

C a r l A l e x a n d e r havde tiltraadt Regjeringen; han opholdt sig just paa Slottet »*W i l h e l m s t h a l k*« ved *E i s e n a c h*, hvorhen jeg tog og tilbragte rige, lykkelige Dage hos den ædle Fyrste, i denne uendelig deilige Natur midt i *Thüringerskoven*.

Det gamle *W a r t b u r g*, paa hvis Ophbyggelse ganske i dets oprindelige Stil den nu regjerende Storhertug i en Række af Aar har anvendt store Summer af sin egen Formue, stod nu saagodt som fuldendt, med prægtige Billeder paa Murene der melde Slottets Sagn og Historie. Minnesangersalen i sin Fortids Størhed stod allerede med Søilerækkerne, og hvilken Udsigt her over Skov og Bjerge, hele Sceneriet fra Minnesangertiden: *Venusbjerget*, hvor *Tannhäuser* forsvandt, de tre »*Gleichen*«, selv Skoveensomheden, som *W a l t h e r v o n d e r V o g e l w e i d e* og *H e i n r i c h v o n O s t e r d i n g e n* kjendte den. — Sagn og Historie har her hele sit uforandrede Grundrids.

Paa det lille Slot nede i Byen *E i s e n a c h*, boer Hertugen af Orleans' Enke med sine to Sønner, Greven af *P a r i s* og Hertugen af *N e m o u r s*; jeg hørte af de meest Forskjellige, hvor afholdt hun og Børnene vare af Alle der, hvor uendeligt meget Godt hun eiter sine Kræfter udøvede: hvor hjertensgod og deeltagende hun viste sig, en sand Velsignelse for den lille Stad. Paa Gaden mødte jeg de unge Prindser med deres Lærere, de vare tarveligt klædte, men saae opvakte

og gode ud; — Storhertugen af W e i m a r presenterede mig selv for Hertuginde. — Det gik mig saa levende gjennem Tankerne, hvad hun havde prøvet, lidt og gaaet igjennem, den hele Omvexling i hendes Liv, uvilkaarlig kom Taarerne mig i Øinene, før jeg endnu ret havde begyndt at tale, hun saae det, rakte mig venligt Haanden, og da jeg paa Væggen betragtede Billedet af hendes afdøde Gemal, ung og blomstrende, som jeg havde seet ham i P a r i s paa Ballet i *Hôtel de ville*, og omtalte den Tid, kom Taarerne i hendes Øine; hun talte om ham, om sine Børn, sagde mig venligt, at de kjendte mine Eventyr; der var en Hjertelighed, en Inderlighed, en Sorg og dog noget qvindeligt Kjækt, som jeg havde tænkt mig det hos H e l e n e a f O r l e a n s. Hun stod netop reiseklædt for med Banetoget at gaae nogle Mile bort; »vil De spise hos mig imorgen?« spurgte hun. Jeg maatte svare, at jeg var i Begreb med Afreisen endnu i Dag: »om et Aar kommer jeg her tilbage!« — »Et Aar«, gjentog hun: »hvor Meget kan der ikke skee i et Aar, der skeer saa Meget i faa Timer!« — Og Taarer og Alvor lyste fra hendes Øine.

Hun rakte mig venligt Haanden til Afsked, og sært bevæget forlod jeg den ædle Fyrstinde, hvis Skjæbne har været tung, men hvis Hjerte er kongeligt stort og stærkt i Tillid til Gud.

Snart var jeg i D a n m a r k, og i travl Virksomhed ikke blot med Udgivelsen af mine »Skrifter«, men med Gjengivelsen af M o s e n t h a l s »Volksschauspiel«: »D e r S o n n w e n d h o f«; jeg havde under mit Op-

hold i W i e n seet det paa »Burgtheater«, det tiltalte mig særdeles, jeg gjorde Etatsraad H e i b e r g opmærksom paa det, han tog ikke Notits deraf, det gjorde derimod Hr. Directeur L a n g e, han bad mig at skaffe sig det for C a s i n o, og ved Intendanten for »Burgtheater« erholdt jeg fra M o s e n t h a l Stykket og »fri Haand over det.« Beslægtet med A u e r b a c h s »Dorfgeschichten«, valgte jeg dette os forstaaelige Navn: E n L a n d s b y h i s t o r i e, og bragt paa Scenen, vandt det, som man veed, stort Bifald og er saaledes gjentagne Gange givet. Foruden de tilføiede Sange, der ere nødvendige ved Opførelsen paa Casino-Theatret, havde jeg foreskrevet, at i sidste Act »A n n a« oppe i Sennhytten griber en Brand og ved Skinnet af den gjenkjender »M a t h i a s«, som hun saae ham, da Ilsang Smedie brændte. — M o s e n t h a l læste siden ved Hjælp af sine danske Venner i W i e n min Oversættelse og skrev mig strax derpaa et Brev til fuldt af Tak og Inderlighed, og tilføiede med Hensyn til mine faa Forandringer: »Die eingelegten Lieder sind trefflich gewählt, der Effect in der letzten Scene, das Schwingen des Feuerbrandes so plastisch, dass wir es bei der hiesigen Darstellung zu adoptiren gedenken!«

Mine »Eventyr«*) var, som tidligere er sagt, ved at fremtræde i den større ved V. P e d e r s e n smukt

---

*) Nogle af disse ere i de sidste Aar blevne dramatiserede i Tydskland og der bragt paa Scenen, saaledes »Svinedrenge«, der, efter den trykte Textbog: d i e P r i n z e s s i n v o n M a r z i p a n, allerede har oplevet mange Forestillinger, og findes optaget i »Kindertheater« von C. J. G ö r n e r. — »Den lille Havfrue« er som Eventyr-Comedie opført paa et af Wiens større Theatre.

illustrerede Udgave ligesom afsluttede, de nye, som fulgte og endnu kunde komme, fik jeg her Leilighed til at bringe sammen under Benævnelsen »H i s t o r i e r«, det Navn, jeg i vort Sprog anseer at være meest betegnende for mine »Eventyr« i al deres Udstrækning og Natur; Folkesproget stiller den simple Fortælling og den meest dristige Phantasie-Skildring hen under denne Benævnelse; Ammestuehistorien, Fabelen og Fortællingen betegnes hos Barnet, hos Bonden, i det Folkelige, ved det korte Navn: H i s t o r i e r.

Et Par Hefter fremtraadte paa Dansk og Tydsk, de bleve høist erkjendende modtagne; en engelsk Udgave, betitlet: »*A Poet's day dreams*« udkom hos R i c h a r d B e n t l e y; Anmeldelsen i »*the Athenæum*« 1853 viser, at M a r y H o w i t t s forandrede Dom over mig ikke havde nogen Indvirkning paa den engelske Critiks hædrende Dom om mig; den siger: »Denne lille Bog, som er tilegnet C h a r l e s D i c k e n s, synes nærmest at være bestemt til en Jule- eller Nyt-aarsgave, men den vil være ligesaa velkommen i »hvilken som helst Blomster- eller Høstmaanend som i »den hellige Tid, »naar Iistapper hænge ved Muren«, »eftersom den kan læses og vil erindres af Digtere »længe efter det travle Aars Udløb, og efter at dets »travle Mennesker har været samlede med deres Fædre. »Vi behøve ikke at yttre os om vor Modbydelighed for »Sentimentalitet i dette Ords sædvanlige Betydning. »For det, der er usandt og sygeligt, om det end er »nok saa yndefuldt, nok saa tiltrækkende, have vi »hverken Øie, Øre eller Hjerte; men for den Følelse, »der er mindre dyb end den lidenskabelige Bevægelse, »mindre høi end den begeistrede Tro, mindre vild end »Geniets meteoragtige Udskeielser, nære vi en sær eien-

»dommelig Kjærlighed, og dem, der ikke nære den, »yder Phantasien kun en halv Tilfredsstillelse. I Hen- »seende til Originalitet, Lune og Inderlighed ere A n- »d e r s e n s Fortællinger enestaaende i deres Slags. »Hvem der ønsker Beviis for vor Paastand, behøver »blot at læse: »Hun duede ikke«, »Hjertesorg«, »Under »Piletræet«, og »Det er ganske vist« i dette Bind; og »lad Nogen af dem, der mulig synes, at de ere for »smaa«, forsøge paa at frembringe Noget saa fuld- »endt, fiint og let. Rigtignok behandle de i Alminde- »lighed ikkun ubetydelige Gjenstande og almindelige »Følelser, men derfor ere de ikke desto mindre sande »Kunstværker, og som saadanne fortjene de varm Mod- »tagelse hos Enhver, der elsker Kunsten og dens Frem- »bringelser!«

Netop i disse Dage, idet jeg fylder mit halvtred- sindstyvende Aar og de »s a m l e d e S k r i f t e r« ud- sendes, bringer »d a n s k M a a n e d s s k r i f t« en af Hr. G r i m u r T h o m s e n skreven Anmeldelse af disse. Den Dybde og Varme, denne Forfatter allerede tidlig viste i sin Bog om B y r o n, aabenbarer sig ogsaa her i dette mindre Skrift, hvori afslører sig en Kjendskab, en Inderlighed til og for de Arbeider, han omtaler; det er mig næsten, som om V o r H e r r e vilde, at jeg skulde slutte dette Livs Capitel med at have seet opfyldt H. C. Ø r s t e d s fortrøstende Ord til mig i mine tunge Miskjendelsens Dage! Hjemmet har bragt mig Erkjendelsens, Opmuntringens rige Bou- quet!

I Hr. G r i m u r T h o m s e n s Anmeldelse er netop ved Eventyrene i faa Ord anslaaet den rette Stræng, der giver Klangens fra denne min Digtning Dybde; det er vistnok ikke tilfældigt, at de givne Exempler

paa det Heles Kjerne og Betydning hentes fra »Historier«, altsaa fra det senest Skrevne: »Eventyret holder en lystig Dommedag over Skin og Virkelighed, over den ydre Skal og den indre Kjerne. Der gaaer en dobbelt Strøm deri. En ironisk Overstrøm, som leger og spøger med Stort og Smaat, som spiller Fjerbold med Høit og Lavt; og saa den dybe Alvors Understrøm, som retfærdigt og sandt bringer Alt »paa sin rette Plads«. Dette er den sande, den christelige Humor!«

Hvad jeg vilde og stræbte at opnaae, er her klart udtalt!

Mit Livs Eventyr indtil denne Time ligger saaledes nu oprullet for mig saa rigt, saa smukt, saa fortrøstende! — selv af Ondt kom Godt, af Smerte kom Glæde, en tankedyb Digtning, jeg kunde ikke digte den saa. Jeg føler mig at være et Lykkens Barn! saa Mange af min Tids Ædleste og Bedste ere komne mig kjærligt og aabent imøde, sjelden er min Tillid til Menneskene bleven skuffet! de bittre, tunge Dage have ogsaa i sig Spiren til Velsignelse! hvad Uret jeg troede at lide, hver Haand, som greb tungt ind i min Udvikling, bragte dog sit Gode.

I vor Fremskriden mod Gud fordunster det Bittre og Smertelige, det Skjønne bliver tilbage, man seer det som Regnbuen paa den mørke Sky. Menneskene dømme mig mildt, som jeg i mit Hjerte dømmer dem, og de ville det! et Livs Bekjendelser har for alle Ædle og

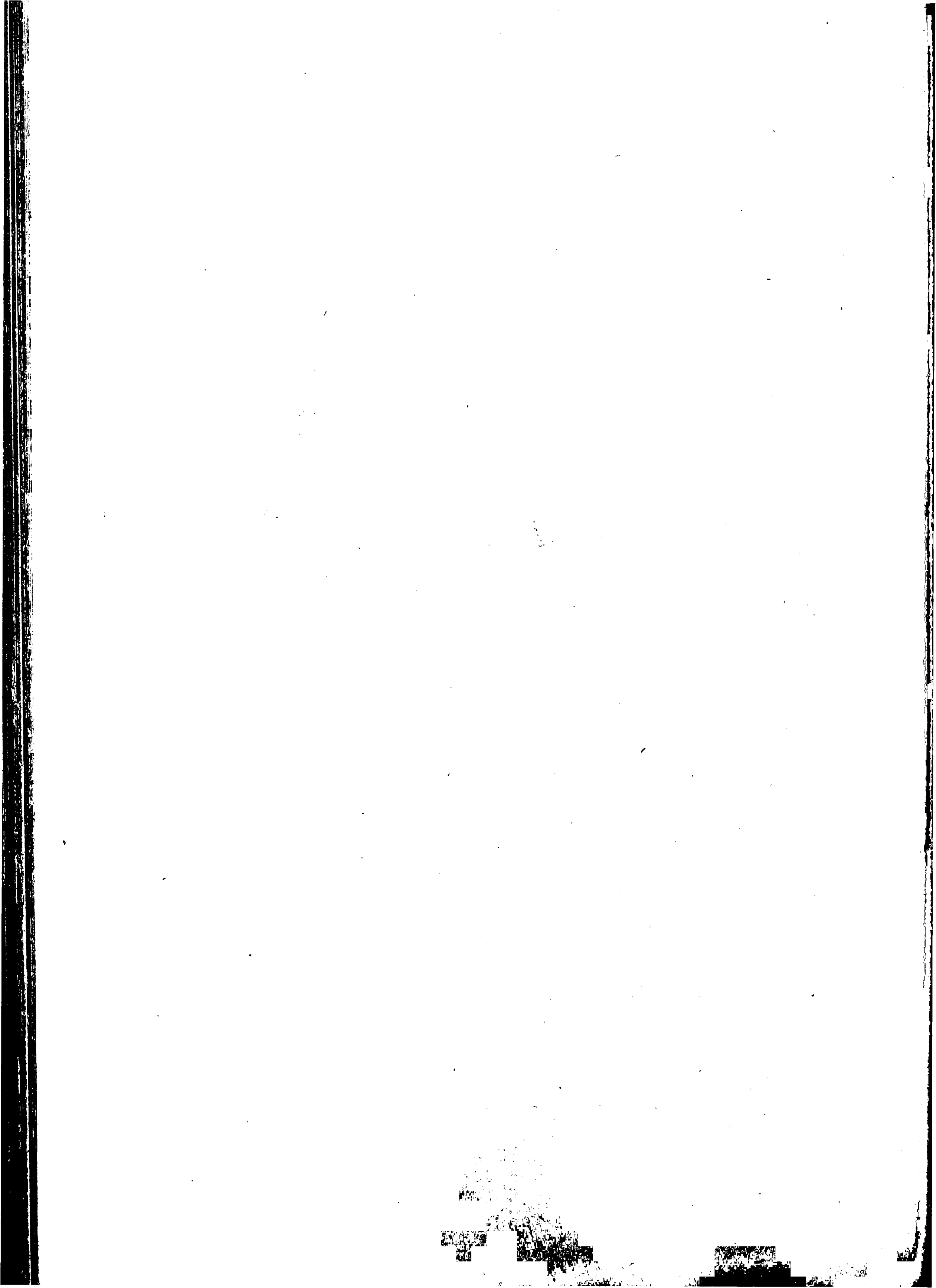

Gode en Magt af Skriftemaalets Hellighed; trygt giver jeg mig hen. Aabent og tillidsfuldt, som sad jeg blandt kjære Venner, har jeg h r fortalt mit Livs Eventyr.

Kjøbenhavn, den 2den April 1855.

H. C. ANDERSEN.

BILAG

I.

»Cand. phil. H. C. A n d e r s e n har troet at kunne give sit Ønske om offentlig Understøttelse til en Udenlandsreise en forøget Vægt ved ældre Forfatteres fordeelagtige Yttringer om hans poetiske Talent og om Gavnligheden af en Udenlandsreise i hans Stilling. Uagtet jeg er langt fra at tillægge min individuelle Mening i denne Sag nogen anbefalende Vægt, tillades det mig ved denne Leilighed at yttre min Deeltagelse for den unge Forfatter og hans Fremtids Lykke, idet jeg i hans Arbeider erkjender de umiskjendelige Yttringer af en poetisk Natur og en ualmindelig Gave til at fremstille Billeder og Scener af Naturen og Menneskelivet. Jeg vilde ansee det for særdeles gavnligt, hvis den Deeltagelse, hans poetiske Bestræbelser allerede have vakt, maatte aabne ham Leilighed til, ved Kongelig allernaadigst Understøttelse, at udvide sin Synskreds ved det for en Digter saa vigtige Bekjendtskab til den sydlige Natur og Folkelivet i fremmede Lande.

S o r ø, den 30te December 1832.

B. S. Ingemann.

»Digteren H. C. A n d e r s e n har af mig forlangt et Vidnesbyrd, som han vilde lade følge med en allerunderdanigst Ansøgning om et Reiestipendium. Da

denne Sag ikke hører indenfor min Embedskreds, vilde jeg have nogen Betænkelighed ved at opfylde dette Ønske, dersom jeg ikke troede, at det lod sig fyldestgjøre, uden at jeg behøvede at fremstille mig som Dommer mellem stridige æsthetiske Partier; naar jeg nemlig indskrænkede mig til at tale som Vidne om de Fortjenester, jeg troer, at alle Personer ere nogenlunde enige om at tilstaae ham. Ingen synes at ville nægte ham levende og letbevægelig Indbildningskraft, og en betydelig Magt over Sproget, som endog viiste sig i hans Arbejder, førend han endnu havde haft Leilighed til at erhverve sig de sædvanlige Skolekundskaber. Visse af hans Arbejder have derfor vundet et almindeligt Bifald! endnu flere have vundet et vel ikke saa udbredt, men dog temmelig vidtudbredt Bifald; og selv i dem, der ikke have opnaaet dette, erkjender man dog for det meste villig de ovennævnte udmærkede Egenskaber. Blev en Understøttelse til Reisen ham allernaadigst forundt, saa at han kunde gjøre sig nøiere bekjendt med andre Nationer og fremmede Landes Natur, vilde han sikkert med den varmeste Taknemlighed gjøre sig en saadan Naade værdig, og med sand Iver stræbe videre at uddanne sin, allerede med saa meget Held øvede Digteraand.

Kjøbenhavn den 31te December 1832.

Allerunderdanigst

H. C. Ørsted.

»At Hr. H. C. Andersen er en ung Digter med Phantasie og Følelse og Vid, har i flere Aar et ikke ubetydeligt Publicum været enig i. Allerede som et

uopdraget Barn, aldeles blottet for Kundskaber, viste han et besynderligt Talent, til rhythmisk at udtrykke sig i Modersmaalet; med Lethed og Levenhed; han kunde digte flydende, velklingende Vers, førend han kunde læse og skrive; saa man kan vel sige, at denne Gave er ham medfødt af Naturen! At han i senere Aar har gjort Fremskridt, vil Billigheden ogsaa tilstaae; dog kunde han vel trænge til at udvide sin Menneskekundskab, at dyrke og skjærpe sin Dømmekraft, at øve sig i at opfatte og fremstille interessante Characterer. Til denne Øvelse er vist ingen Skole bedre end en Udenlandsreise, og en saadan vilde uden tvivl være den unge Digter til største Nytte, ligesom det ogsaa er at haabe, at det vilde bære gode Frugter for Fædrelandets Literatur.

Allerunderdanigst

Adam Oehlenschläger.

Den 7de Januar 1833.

»Det er kun efter den unge Digtters indstændige Begjæring, at jeg tilsidesætter en Følelse af Uværdighed ved her, i en Række af mit Fædrelands berømmelige Navne, at henstille mit til Anbefaling for en ung Mand, der allerede har præsteret meget i et Fag, hvori jeg selv har forsøgt et underordnet Anlæg.

Men da jeg har kjendt Hr. A n d e r s e n siden det første Aar, da han faderløs og uopdraget, fattig, men rigt begavet, styrtede sig ud i Livets Strøm, for at opnaae et Maal, han selv endnu ikke kjendte; da jeg i de paafølgende Aar saae den nedarvede Guddomsgnist, tæt indhyllet i qvælende Røgskyer, mere og mere at bryde igjennem og tilsidst at slaae ud i altid kla-

rere Flammer: da følte jeg mig oftere gennemtrængt af Ærbødighed for den Genius, som i ham kjæmpede med næsten alle ydre Forhold og som — hvad man tør haabe — omsider vil beseire dem alle.

At dette maa lykkes, er et Ønske, jeg nærer — ikke alene for Digteren, men ogsaa for Digtekunsten i Danmark; og at de mægtigt gribende Gjenstande, som en større Reise frembyder, vilde give hans noget vilde Phantasie et reellere Stof at behandle, at han ved forøgede Kundskaber vilde vinde en høiere Smag og en skarpere Følelse for det Passende, at han overhovedet vilde have godt af i den nærværende Periode af hans Liv — hvilken jeg anseer at være hans høiere Opdragelses — at rives ud af den Nødtørftighed, som kun altfor ofte har tvunget ham til at producere, — dette er hos mig en Overbeviisning, som høiligen bestyrkes, naar jeg seer hen til, hvor heldigt allerede en lille Udflugt til hiinsides Elben virkede paa ham og afgav glædelige Spor i alle de af hans senere Arbejder, som ere fremkaldte af en reen digterisk Bevæggrund.

Charlottenborg, den 8de Januar 1833.

Allerunderdanigst

J. Thiele.

»Digteren Hr. H. C. A n d e r s e n, som har indgivet en allerunderdanigst Ansøgning, om at erholde et Reiestipendium af Fonden *ad usus publicos*, har troet, at en anbefaling fra mig skulde kunne bidrage til Opfyldelsen af hans Formaal, og har derfor anmodet mig om at meddele ham en saadan. Uagtet

jeg nu ikke selv troer, at han trænger til min Anbefaling, eller at denne skulde være istand til at fremme hans Forehavende, har jeg ikke desmindre troet at burde efterkomme hans Ønske. Det er i denne Anledning, at jeg tillader mig at bemærke, at ihvorvel Hr. A n d e r s e n s poetiske Frembringelser have været Gjenstand baade for Roes og for Dadel, synes dog den offentlige Mening om ham, forsaavidt at være bestemt, at den erkjender hans Digter-Talent. Og for mit Vedkommende gjør jeg mig en Fornøielse af at erklære, at jeg fra dets første Fremtræden har fundet dette Talent ualmindeligt, da jeg i hans forskjellige Frembringelser — i hvad jeg end kan have havt at indvende imod nogle af dem — har troet at see et Lune, som er nær beslægtet med vor berømte W e s s e l s. At Hr. A n d e r s e n, der — som alle Digtere — lærer af Livet hellere end af Bøgerne, vilde ved en Reise til Frankrig og Italien berige sig med nyt Stof og samle en Mængde Kundskaber, der vilde være af gavnlig Indflydelse paa Udøvelsen af hans Fag, derom har jeg aldeles ingen Tvivl.

Kjøbenhavn, den 9de Januar 1833.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg.

Dr. phil., Professor, kongelig Theaterdigter og Oversætter, Lærer ved den kongelige militaire Høiskole.

II.

AGNETE OG HAVMANDEN.

»Høistærede!

— — Jeg er ikke den rette Dommer for Deres Digt; vi have, om jeg maa sige en ganske forskjellig æsthetisk Religion, De synes at være af den Mening, at Digteren kan skabe, hvad han vil, naar der kun er Livlighed, Følelse og Phantasi i Værket: jeg vil, at den af Digteren fremstillede Verden med al dens Frihed og Dristighed, dog skal beherskes af de samme Love, som det aandelige Øie opdager i den virkelige Verden, og uden hvilke det ikke var værd at leve deri. Efter min Mening bør derfor det Godes Magt føles som Herskende i et Digtværk, om ogsaa det Onde, ja selv Helvede er dets Gjenstand. Digtet har, efter min Mening, ikke Lov til at indskrænke sig til Verdensdissonantserne, udrevne af deres Sammenhæng, ligesaa lidt som et musikalsk Kunstværk tør nøies med at give os Dissonantser, der skulle opløses udenfor Kunstværket. Jeg kan ikke noksom rive mig løs fra denne med min Natur sammensmeltede Overbeviisning, for ret upartisk at nyde efter deres egen Art, de Værker, som ikke ville underordne sig hine den aandelige Verdens Love. I Deres nye Digt fremstiller

De os et Væsen, hvori Hjertets aldrig tilfredsstillende Længsel, dens forunderlige Higen efter en ny og anden Verden skal aabenbare sig. Men denne Længsel viser sig ikke henrettet paa Noget af det, der giver Tilværelsen dens høiere Adel; det er ikkun af vild Begjærlighed efter noget sandseligt Stort. En saadan Begjærlighed kunde være Yttringen af en høiere Trang; men her seer man Intet af denne, tvertimod, hun sønderriver Venskabs- og Kjærlighedsbaand for at tilfredsstille denne Sandseverdenens Tillokkelse. Vel sandt, Digteren har Lov til at skildre dette; men saa maa det skinne igjennem, at denne Tillokkelse er en Forførelse, har noget Djævelsk; og dette Djævelske maa ikke være uovervindeligt for Mennesket, men den Ulykkelige, som hengiver sig dertil, maa vises os som skyldig, ei som den, der ene er dømt ved Skjæbnen. De seer let, at denne Grundanskuelse maa have en Indflydelse paa min hele Dom om Digtet. Iøvrigt tilstaaer jeg med Fornøielse, at De har anvendt megen sindrig Kunst paa at danne et dramatisk Digt af det gjenstridige Stof, der passer saa godt paa Kæmpevisens Træsnit, og at mange skjøne Vers og Skildringer, saavel af Følelser som af Naturen, ikke har forfeilet deres Indtryk paa mig.

Kjøbenhavn den 8de Marts 1834.

Deres

H. C. Ørsted.

III.

AN ANDERSEN IN COPENHAGEN.

Berlin, den 21sten Juni 1836.

Mit Freuden, theuerster Freund, wünsche ich Ihnen Glück zu Ihrem Improvisator*), indem ich Ihnen meinen herzlichen Dank für so manche freundliche Erinnerung abstatte, die ich träg und undbeholfen unerwiedert gelassen habe. Gar erfreulich wohlthuend ist das rein unschuldige, keusche, fromme Buch. Die Seite muss ich an ihm zuerst hervorheben, weil es so ganz im Gegensatz steht zu den hervorragenden Erzeugnissen der Zeit, die, wo sie auch Ehrfurcht erzwingen, höchst betrübend sind. Ich rechne dazu die französischen Romane, alle die mir zu Händen gekommen sind: *Nôtre dame de Paris, la salamandre, la peau de chagrin, le père Goriot, un secret, l'âne mort et la femme guillotinée* u. a. Zum Erschrecken durchschauende Blicke in die Verderbniss des menschlichen Herzens und der Gesellschaft, aber eine entgötterte Welt, eine Nacht, jenseits welcher keine Sonnen strahlen; der Satan von Milton schlägt mit Riesenschwingen das Nichts, aber

---

*) Deutsch von Kruse, unter dem Titel: »Jugendleben und Träume eines italienischen Dichters. 2 Thle. Hamburg 1835.«

es kann ihn nicht tragen, und er fällt unabsehbar. — Das sogenannte junge Deutschland hat nur durch die Entrüstung, die es erregt hat, Aufmerksamkeit erweckt. Ein frevelndes Abbrechen und Abreißen ohne Neubau, ohne Plan und Aussicht dazu. Eine ekelhafte Philosophie oder gar Religion der Sittenlosigkeit, wozu in schleppenden Erzählungen hölzerne Puppen die Träger sind, Papierfiguren ohne Fleisch und Blut, ohne Leben. — Hier wollen wir doch nicht den Heine mit einverstanden wissen. Der ist wohl ein Dichter bis in die Fingerspitzen. Der erschafft Lebendiges, und wenn er anrührt, tritt, Katze oder Mensch, aus dem Papier heraus, und steht da dem Gespötte preis oder dem Beschauen.

Auf solchem dunkeln Grund, woran ich erinnern musste, nimmt sich Ihr helles Bild gar köstlich aus, und wir lieben es und den lieben Dichter, der es uns geschenkt hat. Alles ist frisch, lebendig und Liebe werth. Alles gefühlt und gesehen, und das Leben ohne die mir so oft verdriessliche Klugheit Tiecks, die recht geistreich auszukramen er blos Titularmenschen beauftragt, welche weder Fleisch noch Blut haben. Die Kinder- und Jugendjahre sind Ihnen besonders geglückt, das Leben bei Excellenzen; die Sängerin und die kleine Aebtissin sind eben so schöne als wahre Gestalten, nur die Geschichte der blauen Grotte lässt und etwas ungläubig. —

Ich wollte Ihnen mehr darüber schreiben, aber ich habe das Buch nicht zur Hand, das ich in der Ihnen bekannten literarischen Gesellschaft lesen lasse, wo es den grössten Beifall findet. Besonders Gaudy ist davon entzückt, der jüngst aus Italien zurückgekehrt, eben seinen Römerzug herausgegeben hat. Wissen Sie, dass

ich eitel darauf sein möchte, Sie zuerst in Deutschland eingeführt zu haben, ein Verdienst, das ich mir gern von Ihrem Uebersetzer anrechnen lasse. Uebrigens wird Ihnen der nächste deutsche Musenalmanach zeigen, dass ich noch Ihrer gedacht: »Bag Ellekrattet nede«.

Was mich anbetrifft, mein sehr theurer Freund, ich bin ein alter kranker Mann, dem namentlich mit andern Sinnen die Stimme ganz ausgegangen ist. Ich schreibe Ihnen sehr flüchtig, im Begriff nach dem schlesischen Gebirge abzureisen, wohin man mich schickt, eine andere Luft einzuathmen. — Auf Besserung habe ich gar keine Aussicht, wohl aber auf ein verlängertes gebrechliches Alter. Das ist nicht eben nach meinem Sinn, ich bin jedoch heiter und wohlgemuth und genieße mit Vollbewusstsein und mit herzlichem Dank des vielen Glückes, das mir geworden, und des Wohlwollens und der Liebe, die mir aller Orten entgegen kommen, und denen die neuliche Herausgabe meiner gesammelten Schriften eine neue Gelegenheit gegeben, an den Tag zu treten. Es ist wahrlich schön, geliebt zu sein, und des Glückes genieße ich reichbelohnter Sänger in vollen Maasse.

Ich hätte Ihnen auch gerne ein Buch geschickt, aber ich bin unbeholfen, gehe nicht aus und sehe niemanden. Ich verbringe meine Zeit mit Husten und Ausruhen und kann an nichts denken. — Ich habe mir, glücklich genug, eine Beschäftigung ersonnen, die sich meinem jetzigen geschwächten Hinschleichen wohl eignet, die ich zu jeder Zeit wieder vornehmen und wieder welegen kann; dies ist ein linguistisches Studium; ich lerne jetzt eifrigst die Sprache von Hawaii, Grammatik und Lexicon, die noch fehlen, einst den bereits gekannten Zweigen dieses Sprachstammes anzureihen. —

In meiner Reise lag mein Beruf, die Lücke, die das Hinscheiden von Wilhelm von Humboldt offen liess, möglichst zu ergänzen. — Er hatte nämlich seine Sprachforschung von Indien aus über Java bis auf die Inseln der Südsee ausgebreitet und was ich unternehme, ist, das letzte Glied der abgebrochenen Kette aufzunehmen.

Ich werde unterbrochen und muss abschliessen, da ich die letzten Momente vor der Reise Ihnen zugewendet habe.

Leben, lieben und dichten Sie wohl, bleiben Sie frisch und gesund und behalten im freundlichen Angedenken einen alten Freund.

Ihren Uebersetzer

Adalbert v. Chamisso.

IV.

»DAS MÄHRCHEN.«

(Aus Jahrbücher der Gegenwart, Septbr. und Octbr. Heft:
»A n d e r s e n u n d s e i n e W e r k e« von Dr. K. A. Mayer.)

— — Bekanntlich hat das M ä h r c h e n — jene Dichtungsart, die, auf den naiven Standpunkt der Kindheit sich stellend, eine übernatürliche Welt phantastisch in die natürliche hineinträgt — in dem Orient, dem Lande der Sagen und der Wunder, seine liebste Heimath. Die träumerische, symbolisirende, lyrisch-epische Poesie des Orients brachte uns dasselbe schon früh entgegen, und lange war die funkelnde Perlenschnur indischer und persischer Märchen, von denen frühere und spätere Sammlungen, wie die d e r T a u s e n d u n d E i n e n N a c h t, grosse Verbreitung erlangten, Vorbilder des abendländischen Märchens. Von der andern Seite wuchs und blühte aber bei uns, in der Stille des Landlebens unter niedriger Hütte, das Volksmährchen, wie die Blume in der Tiefe des Waldes, die ihren Duft in die Wildniss streut. Trümmer unserer Götter- und Sagenwelt, Elfen und Nixen, wie die nordische Mythe sie kennt, Hexen und Heiligen, die mit dem Christenthum kamen, gingen hier vom Munde des Vaters zu Sohn und Enkel über, und erst die neueste Zeit hat

diese wunderbaren Traumbilder einer entschwundenen Zeit, vielleicht kurz vor ihrem Untergange, zu sammeln Sorge getragen. — Wie jede andere aus dem Herzen der Nation hervorgehende Dichtung, spiegeln diese Märchen die Volks- und Zeitseele wieder. Der unfreie Orient erscheint auch in seinen Märchen gebunden. Denn, wenn auch häufig ein sittlicher Zweck zu Grunde gelegt ist oder wenigstens beabsichtigt wird, so regiert hier doch wesentlich das Unfreie, das Leblose, und ein Zauberring, eine Wunderlampe, eine Wünschelruthe bestimmen das Schicksal. In dem germanischen Volksmärchen aber, das überdiss weit mehr individuelles Leben hat, sind die Elfen, Gnomen und Hexen die leitenden Mächte — also gute und böse Wesen nach Menschenweise; wobei dann das Laster seiner Strafe, die Tugend, nach überstandener Prüfung, ihren Lohn zu finden pflegt. Alles ruht hier auf einer freieren, sittlicheren Anschauungsweise, wenn vielleicht auch in noch so rohem Gewande und zerrissen und verschoben durch das Ungeschick der Ueberliefernden.

Schon vor der Zeit unserer Neuromantiker hatten M u s ä u s und H e r d e r das Märchen bearbeitet, von denen der erstere sich an das germanische Volksmärchen, der zweite an das Märchen des Orients anlehnte. Aber M u s ä u s, der seine Dichtungen »V o l k s m ä r c h e n« zu benennen liebte, war weit davon entfernt den schlichten naiven Ton des Volkes zu treffen; im Gegentheil diente ihm das Märchen als Mittel, Opposition gegen die damals in der Poesie herrschende Sentimentalität zu machen; seine Darstellung, die kindlich sein sollte, ist gelehrt, frivol, ironisch. H e r d e r dagegen, der das Märchen hoch stellte und von ihm äusserte, dass es dem menschlichen Herzen seine Dinge

fein zu sagen wisse, predigt Weisheit in seinen Märchen; aber die Dichtung gelingt ihm nicht; es fehlt die poetische Gestaltung, und der didaktische Zweck ist Eins und Alles. — Bei der Romantik, mit der es die Liebe für die Sage und das Wunder theilt, musste das Märchen einen fruchtbaren Boden finden, ja es datirt von dieser Zeit an recht eigentlich die künstlerische — oder soll ich sagen: die künstliche — Pflege desselben. Tieck, Brentano, Arnim, Fouqué, Hoffmann, Chamisso und zuletzt Hauff schrieben Märchen oder märchenhafte Erzählungen für Gross und Klein, und die Brüder Grimm suchten im Norden und Süden Deutschlands die Volksmärchen zusammen und banden einen Strauss davon, wie keine andere neuere Literatur einen zweiten bietet. Aber gerade diese Grimm'schen Kinder und Hausmärchen, die, einfach und würzig wie Waldblumen, so ganz den Eindruck des Ursprünglichen und Aechten machten, liessen die Märchendichtungen der Romantiker als künstlich getriebene, ja zum Theil krankhafte prahlerische Gartenblumen erscheinen ohne erquicklichen Düft, ohne wahre Schönheit der Farbe und Form. Die Romantiker hatten keine Kinderherzen, sie spielten nur die Kinder; ihre ganze Richtung war eine Reaktion, eine Negation der Antike ohne wesentliche positive Leistungen, ohne die Zeugungskraft der vollen Mannheit. — Durch den Umschwung des Geistes, den die Hegelsche Philosophie hervorrief, durch einen geharnischten Aufsatz der Hallischen Jahrbücher insbesondere, die damals in der schönsten Periode ihrer kurzen Blüthe standen, ward die Romantik in ihrer ganzen Blösse aufgedeckt, und die junge Literatur strebte

neuen Zielen entgegen, ohne sich jedoch bis jetzt grosser entscheidender Siege rühmen zu können. Nach dem Hegel'schen Kanon galt das Drama, und wohl mit Recht, als die reifste Frucht am Baume der Poesie; deshalb verdienten aber doch die übrigen Gattungen lange nicht die Geringschätzung, die man ihnen widerfahren liess, und wohl Manchem wäre nicht die Anerkennung der Zeitgenossen entgangen, hätte er nicht gierig nach dem höchsten Preise gegriffen, den ihm die strenge Gottheit versagte. Dem armen Märchen, dem Schooskind der Romantik, fiel natürlich ein hartes Loos. Liess man auch gnädig die Grimm'sche Sammlung als historisch interessanten Rest einer untergegangenen Welt gelten: so erklärte man doch im Uebrigen die ganze Gattung für eine überwundene Dichtungsstufe, für ein kleines Genre, das höchstens nur noch für die Kinder tauge — als ob Dichter überhaupt für Kinder schreiben! Ist denn die Welt auf einmal so allverständlich und grämlich geworden, dass eine Gattung nicht mehr gelten soll, die in alter und neuer Zeit Gross und Klein erfreut hat? Warum soll das Märchen keine Form sein, dessen sich auch das moderne Bewusstsein bemächtigen kann? Freilich, der deutschen Poesie der Gegenwart ist diese Aufgabe nicht gestellt; zerrissen und tendenziös ist ihr für's Erste der naive Naturlaut, der dieser Dichtung Seele ist, abhanden gekommen — obschon neue Erscheinungen, wie A u e r b a c h ' s D o r f g e s c h i c h t e n, zeigen, dass er nicht ganz verloren ist. Nun wohl, wenn uns diese Frucht zu hoch hängt, so lässt sie Andere pflücken. Ein germanisches Nachbarland, das, dem Getümmel der Welt ferner liegend, noch weniger von den Zeitfragen berührt worden, mag hier für uns ein-

treten. Andersen, das kindlich reine, gläubig fromme poetische Gemüth, mag den Schatz heben, der nur einem so frohen unschuldigen Herzen geschenkt ist. Wer unter uns Deutschen, der in junger Liebe das Heil des Vaterlands, ja das der ganzen Menschheit umfängt, möchte die politische und religiöse Gährung gegenwärtiger Zeit missen? Ich sage: »der ganzen Menschheit«; denn so wie Frankreich die Initiative im politischen Fortschritt hat, so Deutschland im religiösen; es ist diess seine Weltmission, deren Erfüllung uns viel Herzblut gekostet hat und noch kosten wird. Also Heil dieser Gährung, die zur Klärung führen wird — wenn auch dass wilde Brausen der Zeit den zarten Saiten des Dichters Missklänge entlocken sollte. Doppelt willkommen sei dann aber auch der seltene Poet, der bei diesem Sturm sich die Harmonie der Seele bewahrt hat! Nur bringe man, um seine Märchen zu würdigen, selber ein empfängliches Herz mit. Es ist eine Rohheit, die Poesie oder die Kunst überhaupt zu schelten, wenn wir selber kein Organ für die besitzen oder diess Organ nicht ausgebildet oder gar zerstört haben. Bei keiner Dichtungsart wird aber der einseitige zersetzende Verstand, mit dem Viele von das Schöne treten, weniger ausreichen als beim Märchen. Andersen selber wehrt sich überall (besonders in der unten näher zu besprechenden Schneekönigin) gegen diesen einseitigen Verstand wie gegen ein Gift, das gerade seiner Natur am feindlichsten ist.

Was nun aber sind die Vorzüge des Andersen'schen Märchens, und in wie fern hat diese Dichtungsart durch ihn eine Fortbildung erfahren? Wir antworten: das Märchen Andersens' in seiner vollsten Ent-

faltung füllt die Kluft zwischen dem Kunstmährchen der Romantiker und dem Volksmährchen, wie es die Brüder Grimm aufgezeichnet haben. Es besitzt die Vorzüge beider, ohne ihre Schwächen zu theilen. Es greift nicht in die Vergangenheit wie die Romantiker, die, mit der Gegenwart unzufrieden, künstlich ein Stück Mittelalter reproduciren wollten — so wie andere Zeiten ein künstliches klassisches Alterthum zu schaffen trachteten —; noch auch ist es Vergangenheit, wie das Volksmährchen; vielmehr athmet es den frischen Hauch der Gegenwart und steht — natürlich die kindliche Sphäre, die es festhält, vorausgesetzt — auf der Höhe der Zeitbewusstseins. Man wird mir vielleicht einwenden, dass der kindlichfromme Glaube, den es festhält, sammt dem mit singenden und musicirenden Engelein angefüllten Himmel und anderem Zubehör der Art in dieser Enge einem überwundenen Standpunkte angehöre. Dagegen lässt sich aber erwiedern: einmal: dass diess vielleicht eine nothwendige oder, wenn nicht nothwendige, doch recht geeignete Dekoration für das Mährchen, das doch einmal auf Glauben sich gründet, ist — wenigstens so lange wir noch neuer Glaubensformen, nach welchen die Zeit ringt, entbehren; und zweitens: dass der religiöse Standpunkt Andersen's, so weit es aus seinen Werken hervorgeht, dennoch wesentlich der moderne ist, indem er überall die sittliche Bethätigung, die Liebe, in den Vordergrund stellt, seine Glaubensformen hingegen Niemand aufdrängt.

Andersen's Mährchen ist ferner weder ironisch, noch bloss phantastisch, noch auch didaktisch — d. h. prosaisch, wie das seiner Vorgänger; seine Poesie ist reines Metall ohne schlechten Zusatz. —

Während das dumpfe Volksmärchen nur unvollkommen zur Darstellung von Ideen gelangt, ist die Märchendichtung unseres Dänen Träger von Ideen, die sich in rein gehaltenen, höchst lebendigen Bildern verleiblichen. So belerth und veredelt sie, ohne die Belehrung sich zum Zweck zu setzen, und gerade deshalb vielleicht um so mehr. Andersen's Poesien sind überhaupt nicht gemacht, sondern der Geist giebt sie ihm; »sie klopfen ihm an die Stirn und rufen: »da bin ich!« — wie er selber in seinem *Fliedermütterchen* erzählt. Und wie das neugeborene Kind eine Seele mitbringt, so ist auch dem Märchen die Idee eingepflanzt; sie ist sein Kern und sein Mark, das ihm erst volles Leben und Kraft verleiht. Diese Idee kann aber nur von dem reiferen Menschen erkannt und gewürdigt werden, und somit sind die besten Märchen Andersen's keine Kindermärchen, sollten sie auch durch den Verleger der Originale oder der Uebersetzungen — vielleicht nur aus Speculation — so genannt sein. Dennoch aber können sie, in Folge ihrer naturwüchsigen lebensvollen Form, annäherungsweise von Kindern genossen werden, wie ich diess selbst erprobt habe. Nur lese man sie ihnen nicht, sondern trage sie in frischer Erzählungsweise vor. Dabei kann der Text ziemlich beibehalten werden, welcher durchaus — und diess ist kein geringer Vorzug — nicht als geschriebenes, sondern gesprochenes Wort erscheint, das deshalb auch von dramatischer Wirkung ist.

V.

POSTSCRIPT.

And now what have I to say?

Here we sit again by our own firesides, and can peacefully muse over the bright scenes through which we have followed the kindly poet. Bright! What is brighter than a look into that neighbourland of enchantment, which our leader tells us is ever at hand! Better feel we, and meeker, after such a voyage, with such a cheerily burning lamp as this book in our hands! Andersen hath struck the wildest and the tenderest chords of his lyre, and flung impetuously out the full and rolling ideas that filled his mind. Has he no farther meaning, no deeper intent in this work? Yes! surely.

He would make, and perhaps he may, poets of his hearers. He would cause them to think. He would remind them of that touch of Nature, which a mightier bard hath told us makes the whole world kin. Poetry, — and people begin to see, to feel it now, — is not so mightily discordant with social life, and Andersen hath shown this, or striven to show it, throughout the whole of his literary career. He has discovered Poetry amidst the most common-place of all things. And how?

By seeking it! But he hath endeavoured, too, and with goodly success, to show the near connection there exists between the highest pursuits, the holiest, and the lowliest. His works contain a theory, a theory it were well that all mankind should study; and they go still farther than mere theory, by proving that hypothesis with triumphant success. His last chapter contains the most decisive expression of it. Is not Poetry in all things, but most in that which renders greater the Being whom God created in his own likeness? There have been men, and are still such, who press humanity down to the level of the brute. Such men ever look upon Intellect as a thing of naught, and such men are the enemies of Andersen.

When old Æsop, or he that wrote his fables, gave speech to animals, and raised them, did he not do so to raise mankind still more? Think, then, that Andersen doth likewise. When he makes the flowers tell their sorrows to the moon, he follows only in the track of Æsop, and with the same object, and with the same success. This is the inward meaning of his seemingly childish works. But childish works make the most, because the earliest, impression, and we look back with pleasure upon the fairy stories, which conveyed a moral fact and pleasing fancy to our youthful minds. As the twig is bent, the tree will grow. No child, it was long ago remarked, believes literally what it hears, but is — God save the mark! — metaphysical enough to perceive the veiled meaning of the apologue. Herein lies the strength and everlasting support of writers like Andersen.

But still, this is not all his mission. To sing Science, the California of Poetry, is a part of it. No poet save

himself can do it. Let us hope that he will see this fact himself. How fully he could do so, is proved by the Hymn to Steam Power in the chapter called Trollhätta, to take but a single instance.

Throw not aside thy mighty harp, but, gently using it, give forth quickly to the world the Poem of Science. Already do I think that thou dost meditate it; then give thy passion-filled feelings vent, and sweep thy masterhand once more across the willing chords of thy lyre! Think, Man, of thy fellow-men, that thou wouldst raise; think, Poet, of the cause of Poetry!

Oh! Poet, bear in mind the words of our own Poet, the Poet of Poets: —

»Own'st thou the heavenly influence of the muse,
Spend not thy fury on some worthless song;
Dark'ning thy power to lend base subjects light;«

but turn thy thoughts intently to the new Aladdin. Thou hast nobly striven, strive again, and produce more from the treasure of Poetry within thee! Thus do I cheer thee on to this noble task, bidding thee, Farewell!

K. R. H. M.

March, 1852.

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

GYLDENDALS BIBLIOTHEK

UGESKRIFT FOR HJEMMET

Red. af Prof. Vilh. Østergaard

har bragt følgende komplette Værker:

1. Aargang

B. S. Ingemann: Landsbybørnene.
Leonora Christina Ulfeldt: Jammersminde.
Paludan-Müller: Fire Digte og Danserinden.
Fru Gyllembourg: Fortællinger. I.
Chr. Winther: Fortællinger i Prosa. I.
— Til Een.
S. Schandorph: Udv. Fortællinger.
H. C. Andersen: Improvisatoren.

2. Aargang

Joh. Herm. Wessel: Samlede Digte.
C. Hauch: Guldmageren.
J. L. Heiberg: Vaudeviller (i Udvalg) I.
Holger Drachmann: Udv. Fortællinger.
St. St. Blicher: Udv. Noveller. I.
H. C. Andersen: Kun en Spillemand.
B. S. Ingemann: Romantiske Fortællinger.
Poul M. Møller: Udv. Digtninger.
Chr. Winther: Fortællinger paa Vers og Træsnit.

3. Aargang

Fru Gyllembourg: Fortællinger. II.
S. Schandorph: Smaafolk.
Henrik Hertz: Tre Lystspil.
Alex. L. Kielland: Skipper Worse.
H. C. Andersen: O. T.
Georg Brandes: Fem danske Digttere.
Fra Oplysningstiden: Fortællinger af Rah-
bek, Pram og Tode.
Anton Nielsen: Fra Landet.
H. P. Holst: Den lille Hornblæser.
Chr. Winther: Fortællinger i Prosa. II.

4. Aargang

Kristian Elster: Samlede Værker. I—II.
S. Schandorph: Det gamle Apothek.
J. L. Heiberg: Vaudeviller. Ny Samling.
B. S. Ingemann: To Fortællinger.
H. C. Andersen: De to Baronesser.
Magdalene Thoresen: Udv. Fortællinger.
Chr. Winther: Romancer og Ballader samt
Udvalgte Digte.
Carit Etlar: Udvalgte Fortællinger.

9. Aargang

M. Goldschmidt: Ravnen. — Jonas Lie: Familien paa Gilje. — Bj. Bjørn-
son: Det flager i byen og på havnen. — H. C. Andersen: Mit Livs
Eventyr. — H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr (Fortsættelse. 1855—1867).
Henrik Ibsen: To Skuespil. — Gustaf af Geijerstam: Bogen om Lille-Bror. — Boganis:
Jagtbreve. — Karl Gjellerup: Germanernes Lærling. — Viggo Stuckenberg: Sol og Valraavn.

5. Aargang

A. Oehlenschläger: Øen i Sydhavet. I—II.
Bj. Bjørnson: Udvalgte Fortællinger.
B. S. Ingemann: Kristen Bloks Ungdoms-
streger.
Henrik Hertz: Lystspil. Ny Samling.
C. Hauch: En polsk Familie.
Paludan-Müller: Digtninger
Vilh. Østergaard: Niels Ribes Eventyr.
Kr. Janson: Præriens Saga.
Joh. Ewald: Udv. Skrifter.

6. Aargang

Ludv. Holberg: Niels Klims underjordiske
Rejse.
P. Fr. Rist: Fortællinger.
Alex. L. Kielland: Garman & Worse.
Carit Etlar: Salomon Baadsmand.
S. Schandorph: Skovfogedbørnene.
Carl Ewald: Makra.
J. L. Heiberg: Udvalgte Digtninger.
St. St. Blicher: Udvalgte Noveller. II.
A. Oehlenschläger: Udvalgte Digtninger.
Yngre danske Digttere (Antologi) I.

7. Aargang

Sophus Bauditz: Fortællinger.
Victor Rydberg: Den sidste Athenienser.
— Fribytteren paa Østersøen.
— Vaabensmedden.
Jonas Lie: Livsslaven.
Henrik Hertz: Romantiske Skuespil.
John Paulsen: Sjødronningen.
Yngre danske Digttere (Antologi) II.
H. F. Ewald: Udvalgte Fortællinger.

8. Aargang

Thomas Lange: Udv. Fortællinger. I—II.
Henrik Pontoppidan: Skyer.
Camilla Collett: Amtmandens Døttre.
Karl A. Tavaststjerna: Streng Tider.
H. F. Ewald: Familien Nordby.
S. Schandorph: Et Aar i Embede.
Jens Baggesen: Udvalgte Digtninger.
Vilh. Østergaard: Tyge Brahe.

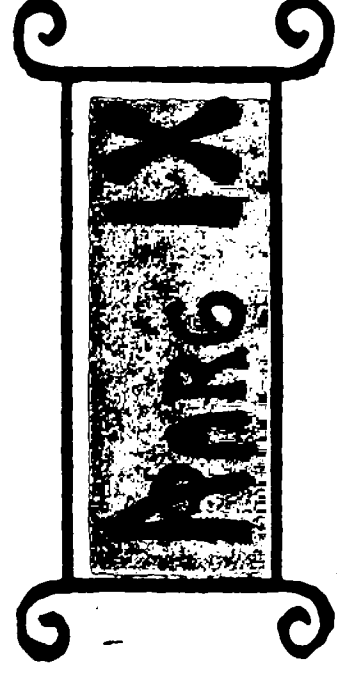
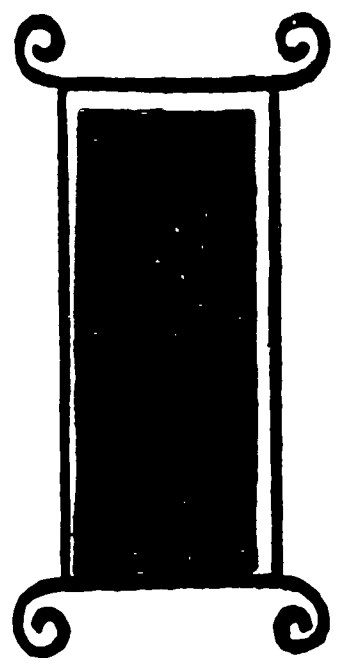
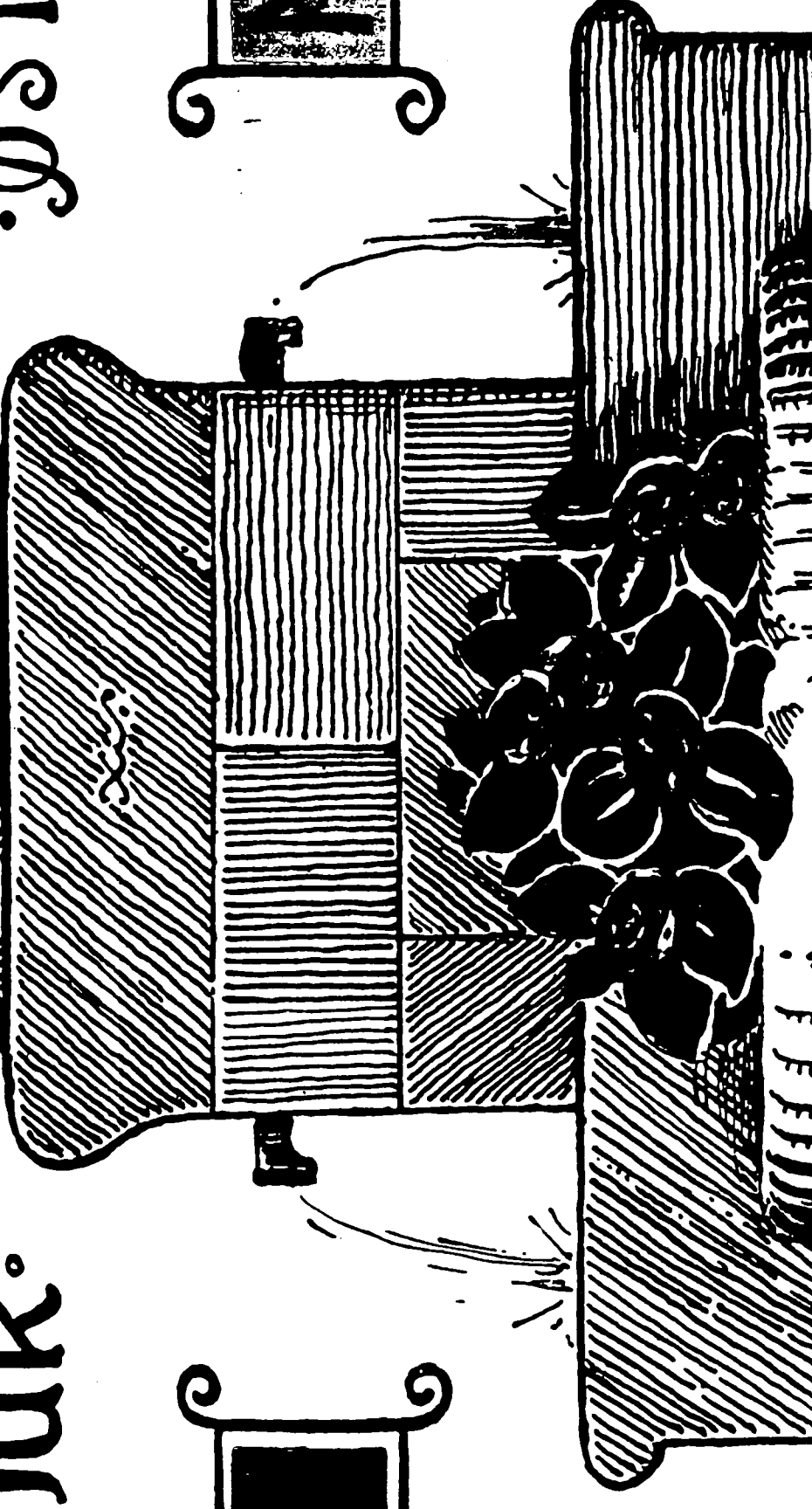
Gyldendalske Boghandel • Nordisk Forlag.

NYBORG

BIBLIOTHEK FOR HJEMMET

UGESKRIFTS.
FOR NORDISK.
LITTERATUR.

• REDIGERES.
• AF VILHELM
• ØSTERGAARD

Exp.: Klareboderne 3

50 Øre pr. Maaaned

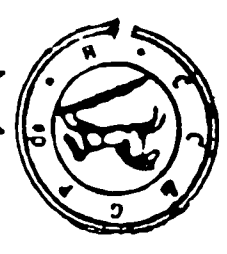
Søndag d. 19. April 1908.

Expedition for Norge: Karl Johansgade 41-43 • Christiania

Magasin du Nord.

Indhold:
H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr.
Henrik Ibsen: To Skuespil.

Repræsentant for Danmark:
Hans Voigt, København B.
Telef. 5272. Telegr.-Adr.: Hansvoigt.

ICS
obler

Extrafine Kvaliteter

Pris pr. Pund Kr. 1,20, Kr. 1,40,
Kr. 1,60 og Kr. 1.80.

Garanteret rene og uforfalskede Varer.
Faæs overalt.

Forsikrings-Aktieselskabet

Tkjold

Hovedkontor: Raadhusstr. 1, St.
København K.

Ulykkesforsikring.

J. Saxtopph-Mikkelsen.

Fotografisk Atelier.
(Forh. Atelier Moderne).
Købmagergade 12.
Byens bedste kunsthvatsatelier.
Interieurs, Exterieurs og Portraits.
1ste Klasse.

G. Skyum,
L'orvegade 4
ved Knippelsbro.

Stort Udvalg i GULD,
SØLV og ELECTROPLET.
Reparationer, Forgylning og
Forsøvnning udføres proferi
og samvittighedsfuldt

Brokbaand.

Maltagning Kl. 4¹/₂ til 6.
Westh Hansen,
Gl. Kongevej Nr. 99
(i St. Thomas Allé).
Telefon 4774.

Den bedste Sennep

er W. Bähncke & Co.s.
Faas i de bedre Kolonialforretninger.

Herr- & Dameskraver.

Holmens Kanal 40. Tlf. 5589.

BOGBIND Tlf. 17607 y.

Antik og moderne Indbinding.
H. OIAF HANSEN, K ystalgade 7, 2.

Kjær & Sommerfeldt

anbefale
„White Horse“
Whisky.

Pløj dit Ansigt og dit Lægeme med

den nye amerikanske elektriske Vibrations-Maskine, som kun forefindes i min Klinik. — Svensk Massage og Sygegympastik saavel ude som paa Kliniken.

Julie Detlefsen,

Frederiksborggade 43, 2.

For gemytlige Mennesker,
Humoristiske Gemyt-, Fixer- og Trylle-Artikler til Moro i Selskaber. Skriv efter Ill. Prislister og indlæg 20 Øre i Frimærker.
J. A. Larsen, L. Kongensgade 39 kbhv.

HANSONS PÆLFABRIK
STEMPEL NY ØSTERGADE 2
TF:354 MÆRKEPLADER
SIGNETER DØRPLADER HAANDTRYKKERIER

Brynato Brynato

Køb og Salg.
Katalog sendes gratis

Th. Johansens Antikvariat.

H. C. ANDERSEN.

MIT LIVS EVENTYR

FORTSÆTTELSE (1855—1867)

UDGIVET AF JONAS COLLIN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1908

H. C. ANDERSEN

MIT LIVS EVENTYR

FORTSÆTTELSE (1855—1867)

UDGIVET AF JONAS COLLIN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1908

Efter Udgaven 1877.

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

Med den danske Udgave af mine »samlede Skrifter« fulgte »mit Livs Eventyr«, sluttet paa min halvtredsindstyvende Fødselsdag, d. 2den April 1855. Henved fjorten rige, alvorfulde Aar ere gaaede siden med lyse og mørke Dage. Hvad jeg har at fortælle om disse, blev oprindeligt bragt for at ledsage den nye engelske Udgave af mine Skrifter hos Hurd & Houghton i New-York.

Fra mit danske Hjem, Kjøbenhavn, fra denne Side Verdenshavet, fortalte jeg det for Vennerne i det store Verdensland, fortalte som var det for mine Kjære i Danmark; og man vil her som der velvilligt høre, mildt dømme og forstaae, at det ikke er Forfængelighed, naar jeg udbryder, at jeg er et Lykkens Barn, der af ydmygt Hjerte tidt undres over, hvorfor Vorherre just forunder mig saa megen Glæde og Velsignelse.

Det er langt lettere at skrive sit Ungdomsliv end at fortælle det i de senere Aar Oplevede; ligesom næsten Alle med Alderen blive langsynede og bedst see de fjerne Gjenstande, saaledes gaaer det ogsaa med det Sjælelige, hele Erindringssynet af, hvad der levede og rørte sig i os; det er ikke ganske let at bevare Bil-

lederne i den Tidsorden de fulgte, dog ogsaa hertil blev jeg begunstiget.

Da Digteren *I n g e m a n n* døde, sendte hans Enke mig alle de Breve, jeg fra min Skoletid og til hans Død havde skrevet til ham; ved disse og enkelte Optegnelser har jeg her kunnet give hvad Aar for Aar oprullede for mig, fra dengang, da jeg i 1855, den 2den April, sluttede »*mit Livs Eventyr*«.

Og jeg maa begynde med *I n g e m a n n* og hans Hustru, »*de Gamle ved Skovsøen*« som han skrev paa det Billed af deres Bolig i *Sorø*, som han sendte mig.

Aldrig noget Aar reiste jeg den forbi uden at blive nogle Dage hos de elskelige Mennesker; ogsaa i Foraaet 1855 var min første Udflugt til det *I n g e m a n n*-ske Hjem, hvor jeg og Hver, som kom, maatte føle, her blev man god og bedre. Der var et lykkeligt Huusliv, to kjærlige Sjæle, den skjønneste Gjenleven af *Philemon* og *Baucis*. Alt gik sin stille, glade Gang. *I n g e m a n n*, troer jeg, gjorde aldrig Selskab. Folk kom om Aftenen gjerne af sig selv, og tidt voxede det op til en heel Kreds, men det var som Bordet dækkede sig selv, Alt blev ordnet og baaret frem af usynlige Smaa-Alfer. Der var ingen Travlhed at mærke, Alt gled hen under livlig Tale. Her var *I n g e m a n n* den meest livlige og underholdende; helst fortalte han da Spøgelsehistorier, der sædvanligviis knyttede sig til Klosterkirken og Omgivelserne her; han fortalte med et saa humoristisk Smil, at naar man kjendte ham, forstod man strax, at Historierne bleve skabte i Øieblikket, fremsprungne ved et eller Andet i Samtalen. Tidt laante han, i al Uskyldighed, virkelige Personer til sin Fortælling.

Øieblikkets Hverdags-Sladder og tomme Mening slog han Knips af; de daarlige og ubarmhjertige Kritikker var han stærkt paa Nakken af. Et Par af hans meget læste Romaner, som vare gaaede ind i Folket, havde man været uretfærdig imod, ogsaa jeg kunde beklage mig. En Aften dreiede Samtalen sig herom, og nu fortalte I n g e m a n n en skjemtfuld Historie, fuld af Trøst og Moral for os begge to; Akademiets gamle, brave Gartner, N i s s e n, havde det Høfligheds-Mundheld at sige: »Det har I Ret i, Tak skal I have!«, men forandrede derhos slet ikke sin Mening; han gjorde som han vilde. »Veed De,« sagde I n g e m a n n, »hvorfra det Mundheld hidrørte? Ja, det er ganske mærkeligt. Da Gartner Nissen blev ansat ved Akademiet og viiste megen Dygtighed, maatte han dog døie en Deel Snak; Een sagde, at det burde være saaledes, en Anden saaledes, og det tog han sig nær, var i daarligt Humeur og gik og græmmede sig. Da møder han en Dag ude i Haven en lille graa Mand med en rød Hue paa; den Lille spurgte, hvem han var. »Jeg er N i s s e n« svarede Gartneren. »Nissen?« 'sagde den lille Mand, »ja Du kalder Dig Nissen, men jeg er Nissen ved Akademiet, Huus-Nissen; hvorfor seer Du saa forknytt ud?«

»O!« sagde Gartner N i s s e n, »Alt hvad jeg gjør med bedste Villie, faaer jeg Utak for. Een siger dit og Een siger dat. Jeg kan ikke gjøre dem tilpas, og det piner mig, det lider jeg ved.«

»Det skal jeg hjælpe Dig for,« sagde den lille Nisse, »men Du maa tjene hos mig i hele otte Dage; jeg boer derovre bag Søen, der har jeg en Have, Du skal passe. Jeg vil imidlertid sige Dig forud, at der er mange underlige Dyr derovre; de sidde i Buur: Abekatte, Papegøier

og Kakaduer; de gjør en myrderlig Støi, men de bide ikke.«

»Det er godt« sagde Gartner N i s s e n, og saa gik han med Akademi-Nissen og passede hans Have i otte Dage. Altid derovre skreg det Kræ omkring ham. Da Ugen var tilende, kom den Lille og spurgte ham, hvorledes det gik, han saae jo nu ganske vel og glad ud; »kommer Du saa godt ud af det med Skrighalsene?«

»O det Skraal«, sagde Gartner N i s s e n, »lader jeg gaae ind ad det ene Øre og ud ad det andet; de skjælde mig ud og sige, at Alt, hvad jeg-gjør, er galt gjort. Saa leer jeg, nikker til dem og siger: Det har I Ret i, Tak skal I have,« og saa gjør jeg min Dont; det Skraal er ikke Noget at lægge sig paa Hjertet.«

»Saaledes skal Du ogsaa bære Dig ad ovre i Akademi-Haven og gjøre Din Gjerning.« Det Raad fulgte Gartner N i s s e n, beholdt sit gode Humeur og den Talemaade: »Det har I Ret i, Tak skal I have!«

»Skulle vi bære os lige saadan ad?« sluttede I n g e m a n n med et skjælmsk Smil.

Paa den Slags Smaahistorier var han riig og opfindsom; hans Dom var iøvrigt mild; Kjærlighed til Fædrelandet, til det Skjønne og Gode voxede og trivedes her i dette ægte digteriske Hjem, hvor jeg altid havde den deilige, sikke Følelse: her er jeg en kjær, velkommen Gjæst.

Hurtigt fløi Timerne her hos de to kjære Gamle ved Skovsøen. Jeg kunde ret nyde dette Idylliv, men saa kom der igjen Krillen i Vingerne; jeg maatte afsted. Det gjæstfrie B a s n æ s og H o l s t e i n b o r g aabnede mig Herregaardslivet rigt og velsignet. Derfra gik det ved Sommeitid først til det smukke M a x e n ved D r e s d e n, hvor det af mig plantede Træ, skjær-

met og hygget om, løftede sig i Frodighed og Friskhed. Et Egetræ, ikke større, end at jeg kunde skjule det mellem begge Hænder, plantede jeg i Haven foran Huset; det groer nu med store Skud og Grene.

Mit Brev til *I n g e m a n n* vil fyldiggjøre Billedet af Reisen hertil og Opholdet her:

M a x e n ved *D r e s d e n* d. 12te Juli 1855.

»Kjæreste *I n g e m a n n*!

De erindrer fra »mit Livs Eventyr« mit Træ i *M a x e n* hos Familien *S e r r e*. De vil da kjende lidt til Stedet, hvor jeg nu er. Det ligger nær det *s a c h s i s k e S c h w e i z*. Her er meget smukt. Mit Træ staaer frodigt og stort, lige ved Dybden; fra Bænken her oppe under Træet seer jeg, som Fuglen i Luften, ned paa en stor Landsby og Engen, hvor Høet staaer i Stakker. *B ø h m e n s* blaanende Bjerger har jeg for mig længst borte, og rundt om paa den Grund, hvor jeg er, voxer Kirsebærtræer og Kastanier. Faarene gaae med Klokker, der klinge som var jeg i et Alpeland. *S e r r e s* Eiendom er dertil en prægtig gammel Gaard med hvælvede Gange og et mægtigt Taarn. Fru *S e r r e* er saa hjertensgod, saa uendelig opmærksom mod mig. Smuk Musik hører jeg og Foredrag af Digte. Berømtheder, Bekjendtheder og andre skikkelige Folk flyve ud og ind her i Gjæstfrihedens Hjem; det er som et aabent Herberg. Jeg har ganske min Frihed, det man ellers ikke altid har, naar man skal være behagelig Gjæst; derfor føler jeg mig her saa vel. Jeg føler iøvrigt paa denne Reise mere end før, at jeg trænger til, om ikke Familieliv, saa dog Mennesker, som jeg holder af at være sammen med. Derfor bliver min Lyst til denne Gang at besøge Italien daglig mindre. Jeg kommer

rimeligviis heller ikke hjem til Vinter. Nu flyver jeg om otte Dage til M ü n c h e n og da ind i S c h w e i z, hvor jeg ret glæder mig til at leve ind i Alpenaturen, giver kun Gud mig Sundhed og et fornøiet Sind; dette har jeg endnu savnet paa hele Reisen hertil. Denne varede jo rigtignok kun nogle Dage, men disse vare mig næsten pinlige. H a m b o r g syntes mig en tom Børs paa den hede Sommerdag, Veien til B e r l i n en støvet, hed Bagerovn. Jeg havde ikke Lyst at besøge Nogen i B e r l i n og fløi derfra til D r e s d e n, til M a x e n, ud i Guds Natur, til venlige Mennesker. At reise er at leve! Tænk nu selv paa at flyve ud med Deres Kone! I fire Timer er De fra S t e t t i n i B e r l i n og da efter fem Timer i D r e s d e n, hvorhen Deres Kone længes og glæder sig til Billedgalleriet. Glem den tidligere Tid, den lange Vei, det da var ned til S a c h s e n s Kongeby. Nu flyve vi paa F a u s t's Kappe. Jernbaneflugten er den meest poetiske Flugt, vi legemstunge Mennesker heelt og holdent kunne gjøre.»

I M ü n c h e n, hvorhen jeg reiste, fandt jeg Brev fra den kjære J n g e m a n n, der meddeelte mig sin og mange Venners Glæde, over min da udkomne nyeste Bog, »M i t L i v s E v e n t y r.« Brevet sluttede saaledes:

— »De har sagtens nu forladt Deres frodige Træ i M a x e n og Deres gode Venner omkring det; men hvor Deres Eventyrfugl har fløiet om i Verden, vil De jo finde et frisk grønt Træ med venlig Skygge og milde Øine i Nærheden. At opsøge slige Træer og slige Øine paa den Faustkappe, De vil lokke mig op paa (og som mere ligner Uhyret, D a n t e rider paa Ryggen af ved V i r g i l s Side gennem Helvede), er

jeg for gammel og stiv til. Nu kommer jo Verden til at snurre rundt om mig og vor lille Klostersø med Røg og Piben, og naar Bjergene komme til os, behøve vi lige saa lidt som M a h o m e d at løbe om efter dem. Nu skulle Poeternes Huse have Hjul for at kunne trilles hen, hvor der ingen Jernbaner komme. Dog hver sin Lyst! D e r e s Huus staaer nu engang paa Lokomotiv-Uhyrets Dragehale.«

Jeg blev dog, og ikke saa kort, i det kunstrige M ü n c h e n, hvor jeg tilbragte uforglemmelige Timer hos K a u l b a c h og hans Familie. Hos Professor L i e b i g hørte jeg G e i b e l forelæse de første Akter af hans Tragedie »B r u n h i l d e«; mellem de udvalgte Tilhørere var den udmærkede Skuespillerinde, Frøken S e e b a c h, der skulde udføre Hovedrollen i hans Digtning. Jeg havde med stor Glæde seet hende i flere Skuespil og erkjendte, at hun var tilfulde berettiget til den store Hyldest, der vistest hende. Et laae mig paa Hjertet at sige: Det er en Uvane af Publikum at fremkalde efter Tragedien den dræbte Heltinde, og endnu værre at see hende komme frem smilende og neiende. En stor Kunstnerinde skulde bryde denne Uskik, ikke træde frem, om hun nok saa levende kaldes paa. Frøken S e e b a c h gav mig aldeles Ret, og jeg bad hende gjøre Begyndelsen.

Aftenen efter opførtes »K a b a l e og K j æ r l i g h e d«, hvori hun optraadte som L o u i s e. Efter at hun havde taget Gift, kaldtes hun frem. Hun kom ikke. Jeg blev ganske glad derved. Fremkaldelsen steg lydeligere, endnu holdt hun Stand, men da Raab og Skrig løftede sig til en heel Storm, viiste hun sig, og jeg havde Intet udrettet mod denne Uskik.

Det er deiligt, og mig en heel Nødvendighed, at

flyve lidt ud og om i Verden: god Oekonomi og et tarveligt Liv hjemme har gjort mig det muligt. Men hvor langt prægtigere, tænkte jeg tidt, at være saa riig, at man kunde tage en Ven med. Ogsaa dette er et Par Gange forundt mig uagtet mine smaa Kaar. Jeg har flere Gange fra Fyrster modtaget Brystnaale og Guldringe; disse Kostbarheder — mine høihjertede Givere ville tilgive og glæde sig med mig — sendte jeg til Juveleren, fik Penge og kunde sige til en ung, kjær Ven, der endnu ikke havde seet Noget udenfor sit Hjem: »Flyv med ud, en Maaned eller to, som Pengene strække til.« De lysende, glade Øine, jeg da saae, vare mere fornøielige end de blinkende Stene i Brystnaale og Guldringe. Denne Gang fulgte mig fra München Edgar Collin, der ved sin Interesse for, hvad han saae, ved sit glade Ungdomssind og sin venlige Opmærksomhed for mig gjorde Reisen høist behagelig. Vi gik over Ulm ind i Würtemberg til Wildbad-Gastein, hvor min Ven, Etatsraad Edvard Collin med Familie opholdt sig i Badetiden. Schwarzwalds Skove, Landsbyhistoriernes Jordbund skulde jeg for første Gang besøge. Deiligt Solskins Veir var det, et Samlivs smukke Dage rullede op. Da igjen gik det paa Dampdragens Ryg, som Ingemann kaldte Banetoget, til en større Natur, til Schweiz med de dybe Søer og de høie Bjerge. Fra Luzern vilde jeg og min unge Reiseven med Dampskibet til Flüelen; han blev syg ombord, følte sig mere og mere ilde, og jeg besluttede at gaae i Land ved den næste By, hvor Skibet lagde til. Det var den lille By Brunnen. Min unge Ven blev i Hotellet pleiet paa det Bedste, og allerede næste Dag var han saa vel, at han ønskede Bøger at læse. Værten selv

bragte forskjellige og mellem disse en Schweizer-Almanak; i den fandtes et Portrait af Humboldt, som Repræsentant for Videnskaben; og tæt ved et Portrait af H. C. Andersen, »Eventyr-Digteren«. »Her er Deres Portrait!« raabte Edgar Collin. Værten betragtede det og mig, trykkede venligt min Haand, jeg havde en Ven i ham, Veninder i hans to Søstre, som styrede Huset. Den ene af disse, Agathe, var, ligesom Broderen, meget musikalsk. De vilde glæde mig og forundte mig en heel kunstnerisk Aften. Naar jeg senere kom til Schweiz, besøgte jeg altid disse kjære Venner. De leve endnu og ere af gammel Schweizer-Slægt. I Schillers »Wilhelm Tell« nævnes deres Familienavn: »Auffermauer.«

Reise-Uheldet, Collins Ildebefindende og den derved fremkaldte Afbrydelse af Touren heelt op ad Søen, skulde just blive Spiren til megen Glæde for os begge og for mig ikke blot en øieblikkelig, men frem i Aarene. Ved et senere Besøg forundtes mig her endogsaa en Hyldest, jeg mindst drømte om.

En Aften, før jeg vilde reise i den tidlige Morgen, gled et Fartøi med Fakler og Musik henad Søen ud for Hotellet. Det lød smukt op til os, og alle Gjæsterne kom til Balkon-Vinduerne. »Hvad betyder det?« spurgte jeg Agathe. »Det er en Hilsen til Dem,« sagde hun. »O, bild mig ikke det ind,« svarede jeg, »Musik for min Skyld!« »Det er det dog,« paastod hun. »Siig det ikke« bad jeg; »var det Tilfældet burde jeg gaae ned og takke, men hvor forfængelig og latterlig vilde jeg ikke staae, naar det slet ikke gjaldt mig«. »Det er for Dem« forsikkrede hun paany. Jeg følte mig i en tvivlsom Stilling, men gik imidlertid ned ved Strandbred-

den, hvor en Mængde Mennesker havde samlet sig, og hvor Fartøiet nu lagde til. Den Første, der steg i Land, standsede jeg, og med en Bemærkning om den smukke Musik spurgte jeg ham, for hvem den var. »For Dem« svarede han, og nu trykkede jeg hans og nogle Andres Hænder. Om den hele Festlighed var en Opmærksomhed bragt mig ved *Agathe Aufdermauers* Foranstaltning, eller om jeg virkelig i *Brunnen* havde flere musikalske Venner af min Musa, er mig ikke klart, men vist er det, at *Brunnen* er bleven mig en uforglemmelig Eventyr-By.

I *Zürich* levede Komponisten *Wagner* i Landflygtighed. Jeg kjendte hans Musik, som jeg tidligere har omtalt. *Liszt* havde varmt og levende fortalt mig om Manden selv. Jeg gik til hans Bopæl og blev venligt modtaget. Af danske Komponisters Arbejder kjendte han kun ret til *Gades*, og han udtalte sig om dennes Betydning som Musiker; derefter yttrede han sig om *Kuhlaus* Kompositioner for Fløite, men han kjendte ingen af hans Operaer. *Hartmann* kjendte han kun af Navn. Jeg kom derved til at fortælle ham om det store Repertoire af danske Operaer og Syngestykker lige fra *Schultz's*, *Kuntzens* og den ældre *Hartmanns* til *Weyses*, *Kuhlaus*, *Hartmanns* og *Gades*. *Wagner* hørte paa mig med stor Opmærksomhed. »Det er jo, som om De fortalte mig et helt Eventyr fra Musikkens Verden, rullede et helt Forhæng op for mig hiinsides Elben.« Jeg fortalte ham da om *Sverrigs Bellmann*, beslægtet med *Wagner* deri, at han, ligesom denne, selv digtede Texten til sin Musik, men forresten en fuldstændig Modsætning til *Wagner*. Den berømte Musiker gjorde paa mig det fuldeste Indtryk af den store

geniale Natur han er. Det er en uforglemmelig, lykkelig Time, som jeg ikke senere har gjenlevet.

Paa Hjemreisen over C a s s e l besøgte jeg S p o h r. Han boede i sin gamle Gaard i Gaden, som nu bærer hans Navn. Siden 1847, da vi oftere mødtes i London, havde jeg ikke seet ham; nu blev det sidste Gang. Faa Aar efter klang gennem Landene Dødsklokken: S p o h r er død.

Hvor var han livlig ved dette mit sidste Besøg hos ham. Vi talte om H a r t m a n n s Opera »R a v n e n«, som han satte stor Priis paa og ønskede at bringe paa Scenen i C a s s e l; han havde endog skrevet til H a r t m a n n derom, men Planen maatte opgives, da Theatret ikke eiede de fornødne kunstneriske Kræfter.

Fra C a s s e l gik Reisen til Vennerne i W e i m a r, hvor jeg som altid blev modtaget med Hjertelighed ved Hoffet. H a r t m a n n s Opera »L i d e n K i r s t e n« var netop da til Instudering under Navnet »K l e i n K a r i n« og vandt hos alle Musikkyndige særdeles megen Anerkjendelse.

I Efteraaret var jeg igjen i K j ø b e n h a v n. Der opførtes atter paa C a s i n o - T h e a t r e t M o s e n t h a l s Folke-Komedie: »D e r S o n n w e n d h o f« som jeg havde givet det for os bedre forstaaelige Navn: »E n L a n d s b y h i s t o r i e.« Stykket, med mine tildigtede Sange og Chor, gjorde fremdeles megen Lykke.

Med et Par Ord af et Brev, som jeg paa Aarets sidste Aften skrev til I n g e m a n n, vil jeg her afslutte 1855:

»— Udenfor er det ikke vinterligt, men raat, efteraarsagtigt, med Regn og Rusk og sølede Gader, der nok bilde sig ind, at de ligge ved N i l e n, fordi de staae med fedt Dynd. Jeg føler derved Lyst til Stue-

livet, og bliver denne Stemning ved, da faaer jeg maaskee Noget bestilt. Gid jeg nu, da »mit Livs Eventyr« er udkommet, maa begynde »et nyt Liv« med et Værk, der fortjener Navnet af »et Værk«; gid jeg som De maa bevare Friskhed og som De bestille Noget.«

1856.

Allerede den anden Dag i Aaret kom I n g e m a n n s Hilsen og Tak for Brevet:

»— Det er smukt og kjærligt af Dem netop Nytaarsaften at strække Haanden ud mod S o r ø, saaledes at vi her Nytaarsmorgen maatte fornemme det aandelige Haandtag. De er en trofast og kjærlig Sjæl, og vi skjønne paa det.«

Aaret blev dog ikke saa lyst og lykkeligt som I n g e m a n n ønskede mig det.

Man kan have Dage, paa hvilke ligesom alle Uheld strømme sammen, men tilvisse: man kan ogsaa have slige Aaringer. Et saadant blev for mig 1856. Aarets Vanddraabe var, syntes jeg, fuld af smaa pinende Infusionsdyr, Uheld, Plager, Krænkelser. Jeg vil ikke sætte dem under Glas og Ramme; seete der, ere de nu saa smaa som det Sandkorn eller det lille Insekt, der kan flyve os i Øiet og pine og brænde saa længe det sidder der. Men tager man det ud og seer paa det, siger man: »den Smule!«

Min hele Tanke og Stræben var at levere noget Dygtigt. Jeg var ikke — som S i b b e r n har troet og udtalt — et fromt, drømmende Barnesind. Mangen religiøs Kamp havde jeg gennemgaaet i mig selv. Tro og Viden vare tidt mødtes i mit Hjertes Løn-

kammer. Jeg skrev »A t v æ r e e l l e r i k k e v æ r e«, en Roman paa dansk Grund i Krigens Tid. Jeg gjorde mange Forstudier, altfor mange, læste en stor Deel af hvad der er skrevet om Materialismen.

Det interesserede I n g e m a n n at høre derom, og jeg fik ham til at læse den i de Dage udkomne mærkelige Bog: »*Eritis sicut deus*«. Jeg besøgte Professor E s c h r i c h t s Forelæsninger over Materialismen og modtog i den Anledning fra I n g e m a n n et Brev, der er karakteristisk for ham og hans Anskuelse i denne Sag:

»— Naar De fornøier mig igjen med et Brev, saa lad mig vide, hvad E s c h r i c h t opstiller mod den Materialisme, han bekjæmper, om det er en personlig, levende Gud eller en Naturkræfternes Urkraft, en høieste Verdenslovens Lovgiver eller en abstrakt Ideernes Idee, hvoraf hine Love bevidstløst udvikle sig, og som først i Menneskenaturen komme til Bevidsthed, en død *prima causa*. I sidste Tilfælde har De jo selv i Deres fromme, inderlige Tro paa en Gud, man kan bede til, langt mere, end hvad Naturvidenskaben peger paa. Forresten kan vi vist altid have godt af at gaae i Skole hos Naturforskeren, hvor gamle vi saa blive.«

I Sommertiden var jeg igjen paa Fart, igjen i Maxen hos Familien S e r r e, hvorfra jeg skrev til I n g e m a n n:

»Kjære Ven!

Fra Stationen ved S o r ø sendte jeg Dem en Hilsen, idet jeg foer forbi. Sorø havde sit venligste Ansigt, Søen skinnede med Guld og Purpur. Jeg er nu i M a x e n, hvor Alt staaer i Sommer-Frodighed; Kirsebærrene ere modne, Roserne udfoldede, og mit Træ

løfter sig i Kraft høit paa Klippeskrænten. Vi have her i Besøg Digteren G u t z k o w; De. kjender vel hans meget omtalte Roman: »die Ritter vom Geiste?« Var den ikke i ni Dele, saa havde jeg læst den. Det er min Plan at aflægge Visit i W e i m a r paa Søndag. Storhertugen feirer sin Fødselsdag den 24de Mai. G ö t h e s »F a u s t«, anden Deel, bliver opført. Jeg er indbudt og glæder mig til at komme.«

I September var jeg igjen i K j ø b e n h a v n. Al min Tanke, al min Tid gik op i Digtningen »A t v æ r e eller ikke være«, som jeg selv ventede mig stor Glæde af. Det viiste sig imidlertid senere, at Alt det, jeg havde slidt for at samle og tilegne mig, mindre tiltalte end det af Gud Givne, det Digteriske i Bogen.

1857.

I April skrev jeg I n g e m a n n til:

»— Fra Charles Dickens har jeg nylig faaet et velsignet Brev. Han skriver, at han mod denne Maanedes Slutning ender sin Roman »Little Dorrit« og er da en »fri Mand«. Han har en smuk Villa mellem R o c h e s t e r og L o n d o n; der flytter han ud med sin Familie i Begyndelsen af Juni og venter mig; jeg skal faae en smuk Udsigt og kjærlige Venner. Jeg er lykkelig over Tilbudet om at komme der. Jeg vil see, om jeg kan lægge Udreisen over S o r ø sidst i Mai for at være hos Dem paa Deres Fødselsdag d. 28de Mai. En Uges Tid tidligere vil min Roman, »A t v æ r e eller ikke være«, udkomme. Jeg har tilladt mig at dedicere den til »Digteren I n g e m a n n

og Philosophen S i b b e r n«; De vil forstaae min Tanke dermed.«

En af de Første, jeg forelæste min nye Bog, idet den udkom, var Hds. Majestæt Enkedronningen, C a r o l i n e A m a l i e. Altid havde hun og hendes kongelige Gemal været mig naadige og gode. Jeg tilbragte denne Gang flere Dage paa det skjønne, skovrige S o r g e n f r i. Skovene sprang netop ud i de Dage, jeg var der. Hver Aften læste jeg nogle Kapitler af Romanen, der berører den første, tunge, men dog løftende Krig. Under Læsningen saae jeg ofte den ædle Dronning dybt bevæget, og ved Bogens Slutning udtalte hun inderligt og smukt sin Tak. Hun hører til de ædle, veltænkende Kvinder, hos hvem man glemmer hendes høie Rang og glæder sig ved det ædle Menneskelige. En Aften kørte hun en Tour gjennem Skoven og ud ad Strandveien. Jeg var i en anden Vogn med to af Hoffets Damer; idet Hendes Majestæt kørte forbi et Sted paa Veien, hvor en Deel Børn legede, kjendte disse hende, stillede sig i Række og raabte Hurra. Lidt efter kom Vognen, hvori jeg sad. »Der er Andersen!« raabte de Smaa »Hurra!« Efter Hjemkomsten til Sorgenfri sagde Dronningen smilende: »Jeg troer, alle Børn kjende os To, jeg hørte Hurra-raabet.«

Paa Gaden og fra Vinduerne nikker tidt et venligt Barneansigt til mig. Jeg mødte en Dag en rigt klædt Dame spadserende med sine Børn; den mindste lille Dreng rev sig løs, løb over til mig og rakte mig Haanden. Moderen kaldte paa ham og sagde, som jeg siden hørte fortælle: »Hvor tør Du tiltale en fremmed Herre!« Men den Lille svarede: »Det var ingen Fremmed, det var A n d e r s e n, ham kjender jo alle Drengene.«

Det var i dette Foraar netop ti Aar, siden jeg havde været i England. I den Mellemtid havde Dickens oftere glædet mig med Brev; nu fulgte jeg hans venlige Indbydelse.

Jeg var lyksalig! Opholdet hos Dickens maatte blive og blev et Glandspunkt i mit Liv. Over Holland naaede jeg Frankrig og gik om Natten til den 17te Mai med Dampskibet fra Calais til Dover. I mine »samlede Skrifter«*) findes en udførlig Skildring af dette mig saa dyrebare Ophold, hvor Mennesket Dickens blev mig lige saa uendelig kjær som Digteren Dickens var og er mig. Her følger et kort Uddrag af det Givne:

I Morgenstunden naaede jeg med Banetoget London og søgte strax Nordbanen for at naae Stationen Higham. Her var ingen Vogn at erholde; tilfods, ledsaget af Banebetjenten, som bar mit Tøi, naaede jeg Gadshill, hvor Dickens havde sin smukke Villa. Dickens traadte mig imøde saa glad, saa hjertelig, lidt ældre at see til, end da vi sidst mødtes, men dette Ældre laae for en Deel i Skjægget, han havde lagt sig til. Øinene lyste som før, det samme Smil om Munden, den samme kjærlige Røst lød saa hjertelig, ja, om det var muligt, endnu hjerteligere end før. Dickens var nu i sin Manddoms bedste Alder, i sit fem og fyrgetyvende Aar, saa ungdommelig, livfuld, veltalende og riig paa Humor, der gjennemstraaledes af den varmeste Hjertelighed. Jeg veed ikke noget mere Betegnende at sige om ham end de Ord, jeg i et af de første Breve derfra skrev om ham: »Tag det Bedste ud af alle Dickens's Skrifter, dan Dig deraf

---

*) 1ste Udg. 28. Bd. Pag. 23—54.

Billedet af en Mand, og Du har C h a r l e s D i c k e n s«. Og saaledes som han i den første Time stod for mig, var og blev han uforandret alle de Uger, jeg blev der, altid livssund, glad og deeltagende.

Nogle Dage før min Ankomst var en Ven af D i c k e n s, Lystspildigteren D o u g l a s J e r r o l d, død. For at samle et Par Tusinde Pund til Enken var D i c k e n s traadt sammen med B u l w e r, T h a c k e r a y og Skuespilleren M a c r e a d y; en dramatisk Forestilling og flere Oplæsninger hørte med til Programmet. Al den Virksomhed og Travlhed forvoldte, at han, oftere end det ellers vilde have været Tilfældet, maatte tage til L o n d o n og blive der hele Dagen. Et Par Gange fulgte jeg med og blev hos ham i hans velindrettede Vinterbolig i Hovedstaden. Med ham og hans Familie var jeg tilstede ved H ä n d e l s - F e s t e n i Glaspaladset. Vi saae begge for første Gang den uopnaaelige tragiske Skuespillerinde R i s t o r i, saae hende udføre Titelrollen i en italiensk Tragedie »K a m m a«, og som L a d y M a c b e t h; især i denne sidste Rolle greb hun os mægtigt; der var i hele hendes Fremstilling en psykologisk rystende Sandhed, forfærdelig og dog indenfor Skjønhedslinien. Det er umuligt, at der nogensinde kan gives et mere sandt og gribende Billede af den i Sjæl og Legeme gjennemrystede Kvinde.

Jeg saae den storartede og phantastiske Pragt, med hvilken Direktøren K e a n, Søn af den berømte Skuespiller, bragte S h a k s p e a r e s Stykker paa Scenen, saae første Forestilling af »S t o r m e n«, hvor det at sætte i Scene var løftet til Overdrivelse. Den dristige Digtning forstenedes i Illustrationen, det levende Ord

fordunstede, man fik ikke den aandelige Ret, man glemte den for Guldfadet, den blev baaren frem paa.

Et Værk af S h a k s p e a r e, kunstnerisk fremstillet, om end kun mellem tre Skjærmbredder, er for mig en større Nydelse end her, hvor den forsvandt i Skjønheds Staffage.

Af de Forestillinger, der bleve givne til Indtægt for J e r r o l d s Enke, stod som Glandspunktet den, hvori D i c k e n s med Nogle af sin Familie optraadte, et nyt romantisk Drama, »*The frozen deep*« af Digteren W i l k i e C o l l i n s. Forfatteren selv udførte den ene Elskers Rolle, D i c k e n s den andens.

I D i c k e n s ' s Huus blev der jevnlig givet dramatiske Forestillinger for gode Venner. Dronningen havde længe ønsket at see en af disse og vilde nu overvære Opførelsen af en saadan Privatforestilling i det lille Theater »*the galery of illustration*«. Som Tilskuere var, foruden Dronningen, Prinds A l b e r t, de kongelige Børn, den unge Prinds af P r e u s s e n og Kongen af B e l g i e n, kun et Udvalg af de Spillendes Allernærmeste tilstede. Fra D i c k e n s ' s Huus kom kun hans Hustru, Svigermoder og jeg.

D i c k e n s udførte sin Rolle i Dramaet med gripende Sandhed og stor dramatisk Genialitet. Den lille Farce: »*Two o'clock in the morning*« blev givet med mageløs Livlighed af C h a r l e s D i c k e n s og Ud-giveren af P u n c h, M r. M a r k L e m o n, der, efter Sigende, i den senere Tid er optraadt offentlig med stort Held som »*F a l s t a f f*«.

Efter Forestillingen tilbragte jeg Timerne indtil langt ud paa Natten sammen med alle de Spillende og Med-virkende. Der var i *Houshold words office* arrangeret

en munter lille Fest, som senere fornyedes i det Grønne hos A l b e r t S m i t h, Bestigeren af M o n t b l a n c.

Paa Landet hos D i c k e n s saae jeg E n g l a n d s rigeste Dame, Miss B u r d e t t C o u t t s, der af Alle omtaltes som en af de ædleste og meest velgjørende Kvinder. Det er ikke nok, at hun har bygget flere Kirker, men hun sørger fornuftigt og christeligt for de Fattige og Syge. Hun indbød mig til at boe i hendes Huus i L o n d o n. Jeg tog imod Indbydelsen og saae der et i al Riigdom indrettet engelsk Huus, hvor dog den ædle, kvindelige, høist elskværdige Miss C o u t t s selv blev mig det meest Uforglemmelige.*)

Hvor afvexlende og rigt Livet end var inde i London, var jeg dog altid glad ved at naae ud igjen til det egentlige Hjem i Gadshill. Der var saa hyggeligt i den lille Stue, hvor D i c k e n s sad med Hustru og Gjæster. Det var lykkelige Timer, men dog kom der ogsaa i disse tunge, mørke Øieblikke, ikke indenfra, men udenfra; særligt erindrer jeg fra denne Tid en Kritik over min sidste Bog, »A t v æ r e e l l e r i k k e v æ r e«. Den satte mig i daarligt Humeur, hvad den

---

*) Af den mundtlige Skildring, som A n d e r s e n i sin Tid gav mig af sit Ophold hos Miss Coutts, mindes jeg et lille Træk, der synes mig ret betegnende saavel for And. selv som for hans gjæstfrie Værtinde og hendes Tyende. Andersen var vant til at have sin Seng redet paa en egen Maade og holdt navnlig af at ligge meget høit med Hovedet. Han ønskede sit Leie forandret og forsynet med flere Hovedpuder, men Miss Coutts Tjenere og Piger optraadte med et saa fornemt Væsen, at Andersen ikke turde bede dem derom. Han gik derfor til Miss Coutts selv og bad hende rede hans Seng om, da Tjenestefolkene vare altfor fornemme. Miss Coutts morede sig derover og i Forening med Andersen redte hun Sengen om efter hans Ønske.

ikke skulde have gjort. Dog just i denne min Sorg og Forstemthed maatte jeg erkjende, hvorledes selv denne Prøvelse skulde føde Glæde, forunde mig en Udtalelse af Dickens's uendelige Hjertelighed. Da han af sin Familie hørte, hvor forstemt jeg var, lod han et heelt Fyrværkeri af Spøg og Lune lyse, og da det endnu ikke trængte heelt ind i mit Humeurs mørke Krog, kom der Alvor i al Hjertelighedens Glands, en saa varm Anerkjendelse, at jeg følte mig løftet, styrket og fyldt af Lyst og Trang til at fortjene den. Jeg saae ind i Vennens milde, straalende Øine og følte, at jeg burde takke »en stræng Kritik« for, at jeg havde vundet et af de deiligste Øieblikke i mit Liv.

Altfor snart henfløi de lykkelige Dage hos Dickens. Afskeds-Morgen kom. Jeg skulde, før jeg endnu naaede Danmark, see Apotheosen for Tydslands digteriske Storhed. Jeg var indbudt til Festen i Weimar ved Afsløringen af Goethes, Schillers og Wielands Statuer.

I den tidlige Morgen lod Dickens spænde for sin lille Vogn, satte sig selv op som Kudsk og kørte mig til Maidstone, hvorfra jeg skulde tage med Banetoget til Falkestone. Han tegnede til mig et ledende Kort over alle Stationerne; han var saa livlig, saa hjertelig den hele Vei, men jeg sad næsten taus, forstemt over, at Afskeds-Øieblikket nærmede sig. Paa Banegaarden omfavnede vi hinanden; jeg saae ind i hans sjæfulde Øine, saae — maaskee for sidste Gang — ham, i hvem jeg beundrer Digteren og elsker Mennesket. Et Haandtryk endnu, og han kørte bort. Toget brusede afsted med mig.

»Forbi, forbi, og det blive alle Historier!«

Fra Maxen ved Dresden sendte jeg Brev til Charles Dickens:

»Kjære bedste Ven!

Endelig kan jeg skrive! Det har da ogsaa varet længe nok, altfor længe! Men alle Dage, næsten hver Time, var De i min Tanke. De og Deres Hjem er blevet som et Stykke af mit sjælelige Liv, og hvorledes kunde det være anderledes. I Aaringer elskede og beundrede jeg Dem; det var gennem Deres Skrifter, men nu kjender jeg Dem selv. Ingen af Deres Venner kan inderligere hænge fast ved Dem end jeg. Dette Besøg i England, Opholdet hos Dem er et Glands-punkt i mit Liv; derfor blev jeg saa længe, derfor var det mig saa tungt at sige Farvel. Tilvisse, da vi kjørte sammen fra Gadshill til Maidstone, havde jeg det saa tungt, det var mig næsten ikke muligt at føre en Samtale; jeg var ved at græde. Siden, naar jeg tænker paa Afskeden, føler jeg ret levende, hvor haardt det har maattet være for Dem nogle Dage derefter at følge Deres Søn Walter ombord og vide, at De ikke skulde see ham igjen før om syv Aar. Jeg har ikke Udtryk, selv om jeg kunde skrive mit Brev paa Dansk, til at sige Dem hvor lykkelig jeg var hos Dem, hvor taknemlig jeg er. Jeg forstod hvert Minut, at De var mig god, at De gjerne saae mig og var mig en Ven. De kan troe, jeg skatter hvad det vil sige. Ogsaa Deres Hustru modtog mig saa hjertensgod, mig den Fremmede. Jeg indseer, at det kan slet ikke have været saa behageligt for den hele Kreds at have i Uger om sig en Saadan, der talte Engelsk saa daarligt som jeg, En, der syntes faldet ned fra Skyerne. Dog hvor lidet lod man mig føle dette. Bring

min Tak til dem Alle! B a b y sagde til mig den første Dag jeg kom: »*I will put you out of the window*«, men senere sagde han, at han vilde »*put*« mig »*in of the window*«, og jeg gjør hans sidste Ord til hele Kredsens. Efter at have levet i et saadant Hjem og været saa glad og opfyldt af det som jeg var, kunde P a r i s naturligviis intet Opholdssted være for mig. Jeg følte mig som i en heed Bikube, hvor der ingen Honning fandtes. Varmen var trykkende, jeg maatte afsted, men i korte Dagsreiser. Hele fem Dage hengik, før jeg naaede F r a n k f u r t: først den 27de var jeg i D r e s d e n, hvor Familien S e r r e ventede mig. Dagen derpaa var det Huusherrens Fødselsdag, og denne skulde feires hos en af Vennerne, den berømte Pianist og Komponist H e n s e l t, der lever den længste Tid af Aaret i P e t e r s b o r g, men i Sommertiden opholder sig paa sit Gods i S c h l e s i e n. Derhen kom vi til Glæde og Festlighed. Først igaar kom vi her tilbage til S e r r e s Eiendom i M a x e n. I den tidlige Morgen skriver jeg dette Brev. Det er, som om jeg selv bragte det. Jeg staaer i Deres Stue paa G a d s h i l l, seer, som første Dag jeg kom, Roserne blomstre om Vinduerne, de grønne Marker løfte sig hen mod R o c h e s t e r. Jeg fornemmer Æbleduften af de vilde Rosenhække ud mod Marken, hvor Sønnerne spille C r i q u e t. O, hvormeget vil der ligge imellem, før jeg igjen fornemmer og seer det i Virkeligheden, om det nogensinde skeer! Men hvad end Tiden opruller, mit Hjerte vil trofast, kjærligt og taknemligt hænge ved Dem, min store, herlige Ven! Glæd mig snart med et Brev; siig mig saa, naar De har læst »*To be or not to be*«, hvad De dømmer om den. Glem kjærligt de Skyggesider, som Samlivet maaskee

har viist Dem hos mig. Jeg vil saa gjerne leve i god Erindring hos den, jeg elsker som en Ven og Broder.

Deres trofaste

Hans Christian Andersen.«

Snart efter modtog jeg et rigt, hjerteligt Brev fra den ædle, herlige Dickens med Hilsener fra Hver især, selv fra det gamle Monument*) og Hyrdehunden deroppe.

Senere kom der sjeldnere Breve, i de sidste Aar slet ingen.

»Forbi, forbi, og det blive alle Historier!«**)

Men nu til Begivenhederne igjen!

I Weimar stod Alt i festlig Glands; fra alle tydske Lande strømmede Folk til. Jeg havde imidlertid det bedste, hyggeligste Hjem hos min Ven, Overhofmarschal Beaulieu. Flere af Tydsklands første dramatiske Kunstnere vare hidkaldte for paa den Scene, hvor Goethe havde virket, at hævde hans Betydning. Scener af 2den Deel af Goethes »Faust« bleve givne, ligesom et tidssvarende Forspil dertil, skrevet af Dingelstedt, som da var Theater-Intendant. Ved Hoffet gaves rige, interessante Fester, hvor Fyrster og Kunstnere mødtes. Indvielsen af Wielands,

---

*) En gammel, forfalden Muursteens-Obelisk, som Dickens i Spøg havde kaldt »Andersens Monument«.

Udg. A.

***) Dickens's Afbrydelse af Korrespondancen blev Andersen en Kilde til megen Forstemthed. Han skrev flere Gange til ham uden at faae Svar og opgav det derfor tilsidst. Hans Venskab for Dickens ophørte dog ikke, og endnu i sine sidste Leveaar omtalte han ham oftere med Kjærlighed og Beundring, aldrig med Bitterhed.

Udg. A.

Goethes og Schillers Statuer fandt Sted i deiligt Solskinsveir. Idet Sløret faldt fra de to sidstnævnte Mesters Skikkelser, saae jeg et af disse Tilfældets poetiske Momenter: en hvid Sommerfugl omflagrede Goethes og Schillers Hoveder, som om den var uvis om, paa hvem af disse den skulde sætte sig som Udødelighedens Symbol. Efter en kort Omflagren løftede den sig i det klare Sollys og forsvandt. Jeg fortalte denne lille Begivenhed til Storhertugen, til en nær Slægtning af Goethe og til Schillers Søn. Denne Sidste spurgte jeg en Dag, om der var nogen Sandhed i, hvad saa Mange i Weimar sagde, at jeg skulde have Lighed med hans Fader. Han svarede, at det var Tilfældet, men Ligheden laae meest i min Skikkelse, Holdning og Gang. »Min Fader,« sagde han, »havde store blaa Øine, hans Ansigt lignede ikke meget Deres, og han havde rødt Haar.« Dette Sidste havde jeg ikke før hørt.

Til Festligheden i Theatret havde Liszt komponeret Musiken; den vandt stormende Bifald og Fremkaldelse, men mig tiltalte den ikke. Feilen være nu min, det var for mit Øre som Bølger af Dissonantser, der vel løstes i Harmoni, men ikke bar mig; jeg følte mig forstemt ved ikke at kunne være med som de Andre, følte mig særlig forlegen lige over for Liszt, hvem jeg beundrer som Kunstner og i Tankeflugt seer op til. Næste Dag var jeg indbudt af ham til Middag; han saae en Kreds af sine Venner, tilvisse alle Beundrere. Jeg følte, at jeg ikke kunde stemme ærligt med i Begejstringen; det pinte mig; jeg tog en hurtig Beslutning, reiste samme Dag fra Weimar, men jeg er endnu bedrøvet, naar jeg tænker tilbage derpaa; jeg beklager, at jeg gav efter for en

Stemning og ikke fik sagt Farvel til Pianoets Fyrste. Jeg har senere aldrig mødt ham, der i sin Kunst hører til et af vor Tids store Phænomener.

Hjemreisen gik over H a m b o r g; der var Cholera. Jeg naaede K i e l, hvor jeg hørte, at Sygdommen ogsaa var i D a n m a r k og stærkest i K o r s ø r, hvorhen jeg netop skulde med Dampskibet. Veiret var godt, Overfarten altfor kort, saa at vi kom til den cholerabefængte By flere Timer inden Banetogets Afgang, og traf der i Ventesalen sammen med en Deel af Byens Folk.

I Kjøbenhavn modtog min Læge mig med Spørgsmaalet, hvad jeg vilde her, nu da flere Cholera-Tilfælde havde viist sig. Jeg skyndte mig igjen ud paa Landet, først til I n g e m a n n og derfra til det gjæstfrie B a s n æ s; men i den lille nærliggende Stad S k j e l s k ø r var der ogsaa Cholera. Jeg vidste det ikke, men følte mig desuagtet forunderligt betaget.

Sindet kom imidlertid atter i Ligevægt, og da udviklede sig Planen til en ny Eventyr-Komedie: »L y g t e m a n d e n.« I n g e m a n n syntes godt om den, men den kom dog kun i løst Udkast paa Papiret, og først flere Aar efter blev den givet i ganske forandret Form og Skikkelse som Eventyret: »L y g t e m æ n d e n e r e i B y e n.«

Direkteuren for det kongelige Theater overdrog mig at skrive en Prolog til en Fest i Theatret d. 5te December. Scenens ypperste Tragiker skulde fremsige den, men han havde i de sidste Aar havt vanskeligt ved at lære udenad, han glemte, og han fortalte sig. Jeg frygtede, at det ogsaa vilde blive Tilfældet denne Gang, og det blev Tilfældet. Med sit prægtige, klangfulde Organ sagde han Prologen, men saa hullet, at

den for mig ikke vaiede som en Festfane, men som en pjaltet Las. Kritiken omtalte den, hædrede Kunstnerens smukke Fremsigelse, men »det Sagte hang ikke rigtigt sammen«; det var naturligviis Digterens Skyld og ikke den høitskattede Kunstners. Jeg lod Dagen efter Prologen trykke, for at man kunde læse og forstaae den, men det var rigtignok *post festum*. Forlængst er dette hendunstet, men *I n g e m a n n s* Skrivelse til mig staaer som en digterisk Vignet, tegnet henover det Udslettede:

S o r ø, Anden Juledag 1857.

»En glædelig og velsignet Jule- og Nytaarstid! Ingen *spleen* i det nye Aar og ingen Strammen i Humoret af de kjøbenhavnske eller nogensomhelst af Yderverdenens ephemeriske Spindelvæve! See paa Mælkeveien, tænk paa det store, rige Livs Eventyr gennem alle Tilværelsens høiere og høiere Steder til den sidste store Verdensdags Ende, og lad os takke Vorherre for Uendeligheden i den Herlighed, han har beredt os baade her og hiinsides, medens vi puste alle Smaaplaneternes Spindelvæve bort med et frit og glad Aandepust! Poesien er dog, Gud skee Lov, et bedre Luftskib end alle de brogede Ballon-Skibe, hvormed Virtuoserne daglig stige op og dratte ned, eftersom den ustadige og ofte mephitiske *Aura popularis* udspiler eller forlader Døgnballonerne. Naar de nu faaer fat paa Deres »Lygtemand«, saa lad ham ogsaa optage i sig og befrie Dem fra den Edderkop-Dæmon, der spinder og omsnærer os med alle Lilleput-Verdenernes aandelige Spindelvæv! Jeg forsøgte det i mine »fire Rubiner«, men Ideen fik neppe Anskuelighed nok. Naar man bliver gammel, blive

selv de poetiske Ideer let for magre og mangle det Kjød og Blod, man dog ikke kan undvære i denne Verden.

Hjertelig Hilsen fra min L u c i e; en Nisse, der har bragt hende Tandpine og en hoven Mund, har søgt at forpurre vor Juleglæde. Her staaer ellers et smukt Juletræ i vor Dagligstue, hvormed Pigen og Havekonden har overrasket os Juleaften. Fra Fru J e r i c h a u har jeg faaet J e r i c h a u s Medaillon-Portrait af ham selv, og i Æskelaaget har hun afridset en smuk Jule-Engel. Der er dog megen smuk Venlighed og Kjærlighed i Verden, og vi vare skammelig utaknemmelige, naar vi vilde være vrantne eller kleimodige. Det er De jo igrunden heller ikke, men det Prolog-Pilleri havde utilbørligt forstemt Dem. Glæd os snart med Efterretning om, at De flyver frisk og freidig i en poetisk Himmel.

Deres hjertelig hengivne

I n g e m a n n.

1858.

I de senere Aar er det saa ofte blevet sagt mig, at jeg tilsidst maa troe derpaa, at naar jeg selv foredrager mine Eventyr, komme disse i deres bedste Lys. Jo større Forsamling jeg staaer for, desto bedre lykkes Oplæsningen. Og dog gaaer jeg altid til en saadan med en utrolig Angst. I den første Tid havde jeg forud en søvnløs Nat, og naar Aftenen kom, var jeg som i Feber.

Det er ikke den Enkelte, selv den betydeligste Mand, der som Tilhører vækker denne Angst, nei, det er

Mængden, Massen; den ligesom omtaager og betager mig. Og dog er jeg altid blevet modtaget med Glæde og lydelig Taksigelse.

I de sidste Aar havde der i K j ø b e n h a v n dannet sig en Arbejderforening, tidligere end den nu bestaaende. To af de Mænd, som særligt interesserede sig for at virke her ved Foredrag og Oplæsninger af almeennyttigt Indhold, var Lægen, Professor E. H o r n e m a n n og Redakteur B i l l e. De henvendte sig til mig med Anmodning om at læse nogle af mine Eventyr i Foreningen.

Det var paa en uhyggelig, bevæget Tid i K j ø b e n h a v n. Der strømmede langt flere Folk til, end der var Plads til i den store Sal; udenfor trængte Mængden sig tæt op til Vinduerne og forlangte, at disse skulde aabnes; det var for et nerveust, frygtsomt Gemyt som mit ganske overvældende. Dog, saasnart jeg stod paa Talerstolen forsvandt al Frygt.

Jeg indledede Oplæsningen med følgende Ord, som vist dengang vare nødvendige:

»Mellem de lærerige Foredrag, som skulle holdes i Arbejderforeningen, er der et, som man har troet ikke burde savnes, og det er et fra Digtekunsten, den Kunst, der aabner vore Øine og vort Hjerte for det Skjønne, det Sande og det Gode.

I England, i den kongelige Marine, er der gennemalt Tougværket, i Smaat og Stort, en rød Traad, der antyder, at det tilhører Kronen. Gjennem alle Menneskers Liv og Levnet gaaer der ogsaa en Traad, en usynlig Traad, der viser, at vi tilhøre Gud.

At finde denne Traad i Stort og Smaat, i vort eget Liv, i Alt uden om os, det skal Digtekunsten hjælpe os til, og den kommer frem i mange Skikkelser. H o l-

berg lod den komme i sine Komedier, viiste os sin Tids Mennesker med deres Skrøbeligheder og Morsomheder, og dem kunne vi lære meget af. — I de ældste Tider virkede Digtekunsten meest med hvad man kalder Eventyr. Selv Bibelen har indklædt Sandheder og Viisdom i hvad vi kalde Parabler og Lignelser. Nu veed vi allesammen, at Lignelsen ikke skal tages lige efter Ordene, men efter Betydningen, som er lagt i disse, efter den usynlige Traad, som ogsaa løber der. Vi veed, at naar vi høre Echo fra Muren, fra Skoven og Bakkerne, saa er det ikke Muren, ikke Skoven og Bakkerne, som tale, men en Gjenklang af os selv, og saaledes skal man ogsaa i Eventyret, i Lignelsen see at finde sig selv, finde den Betydning, den Lærdom og Glæde, vi kunne faae ud deraf.

Saaledes stiller Digtekunsten sig ved Siden af Videnskaben og aabner vort Øie for det Skjønne, Sande og Gode. Derfor læse vi nu et Par Eventyr.«

Og jeg læste og blev fulgt med Opmærksomhed; enkelte naive, hjertefulde Udbrud hørtes. Jeg var glad og tilfreds ved at have læst. Senere holdt jeg endnu et Par Oplæsninger, og andre Forfattere fulgte mit Exempel.

I 1860 stiftedes til større Virksomhed den nuværende Arbejderforening, hvori jeg jevnlig hver Vinter har læst op og mødt stor, hjertelig Deeltagelse og Paaskjønnelse. Flere af vore danske Digtere og Forfattere, ligesom de meest betydende Skuespillere, have der foredraget Digte og dramatiske Værker. Ved en af de aarlige Fester paa Foreningens Stiftelsesdag, hvortil jeg var indbudt, udbragtes en varmt følt Skaal for den danske Scenes Prydelse, nu afdøde M i c h a e l

Wiehe. Han blev nævnet som den Første, der havde brudt Isen, den Første, der havde bragt Poesiens Gaver til Arbejderforeningen, og da han havde banet Veien, havde alle vi Andre fulgt efter. I Arbejderforeningen af 1860 havde vistnok Wiehe været den Første, der havde holdt Oplæsning, saavidt jeg mindes et Digt af O e h l e n s c h l ä g e r, men Aar forud, da Arbejderklassen første Gang samledes i Forening, var jeg, i 1858, den, som brød Isen, og det er en Ære, som jeg ikke vil give slip paa.

I Studenterforeningen havde jeg som ung Student læst mine første Eventyr. Aaringer vare hengaaede siden. Nu, 1858, læste jeg igjen og blev saa hjerteligt modtaget, saa glad hilset, at, om min Frygt for at læse op for en stor Kreds end ikke forsvandt, saa følte og forstod jeg dog tilvisse, baade her og blandt Arbejderne, at jeg læste for unge, varme Hjerter, for natursunde Mennesker, der gjorde de overstandne Aftener til henfarne smukke Fest-Øieblikke.

I de sidste Aaringer udkom ved Juletid eller tidligt paa Foraaret et lille Hefte Eventyr, paa hvis gule Omslag prangede Billedet af Storken, som kommer flyvende med Foraaret paa sin Ryg. Det sidst udkomne Hefte indeholdt det større Eventyr »D y n d k o n g e n s D a t t e r«. Herom skrev I n g e m a n n:

S o r ø d. 10de April 1858.

Kjære Ven!

De er et lykkeligt Menneske! Naar De rager i en Rendesteen, finder De strax Perler, og nu har De jo fundet en Ædelsteen i — Dyndet. Det er en velgjørende Phantasus, der saaledes holder os Rosen for Næsen, hvor det stinker værst i Verden, og viser os en kongelig Herlighed i Dyndet; at hun er smuk, har

jeg allerede hørt af Andre. Det skal fornøie mig at see hende efter den Storvask og de sex Skylninger, De har foretaget med hende. Jeg har saa megen Kjærlighed til hendes ældre Sødskende og saa megen Kjærlighed til hendes Afvaskers Smag og fine æsthetiske Lygte, at der hverken ved hende eller det halve Kongerige, hun sagtens medbringer, klæber mindste Plet fra hendes Faders Heelstat. Med vor egen Heelstat er det jo Dynd. Gid nu Deres Prindsesse kunde vise os, hvad Godt og Skjønt der kan komme ud af et saadant Rige. Lykke og Velsignelse i det Livsaar, De har begyndt. Det er maaskee inkonseqvent, men i hvor høi Priis jeg end sætter paa, at man er født, som Betingelse for alt Liv og Begyndelsen paa alt det, der er værdt at leve for, bryder jeg mig dog ikke meget om Fødselsdagen. Den anden April huskede vi desuagtet paa med Hensyn til den fredelige anden Aprils Helt paa Storkeryggen, som jo er Vignet paa Deres Eventyr og Historier. Dannebrogsmandskorset var nær kommet den Dag. Den Paaskjønnelse fandt vi kjøn og i sin Orden. Hjerteligst Hilsen fra os begge.

At Theatret ikke slaaer Hauch ihjel, var mig en glædelig Tidende. Mig vilde denne Post ødelægge, og Dem maaskee med, hvorvel De jo, naar det skal være, kan være praktisk som Pokker. Jeg var ogsaa praktisk i min Direktør-Tid, men det tog paa Kræfterne, og eet Aar til havde jeg ikke udholdt det. Nu et fremdeles lykkeligt Privatliv og Digterliv med friskt farvede Psychevinger, hvad enten De med disse flagrer over Blomster eller kører i Deres Karre gjennem Dyndriget for atter at flyve hen over Verden i Solskin og Sommerluft. Deres hjertelig hengivne

B. S. I n g e m a n n.

I Juni var jeg allerede paa Reise, i Besøg hos S e r r e s og hos Vennerne i B r u n n e n. — Reiselivets Glæde var endt. I Hjemmet forestod mig Meddelelsen om en Begivenhed, der rystede mig, fyldte mig med stor Sorg, og som altid træder smerteligt og afskrækkende frem for mig, naar Venner ira A m e r i k a kalde mig til deres Hjemland hiinsides Verdenshavet. Jeg har i de første Blade af »m i t L i v s E v e n t y r« fortalt om Admiral W u l f f s Huus i K j ø b e n h a v n, hans Hustru og Børn, om den ældste Datter, H e n r i e t t e, som altid, i tunge og glade Dage, tog saa inderlig Deel i Alt, hvad der mødte mig. -Efter Forældrenes Død boede hun sammen med sin yngste Broder C h r i s t i a n, Lieutenant i Marinen. En mere kjærlig og opoffrende Broder, end han var, har Ingen eiet. For hende var det en Trang, ja, om man vil, en Sundheds Sag at reise, og særligt elskede hun Havet. Paa flere større Reiser fulgte Broderen hende; med ham besøgte hun Italien, de vestindiske Øer og det amerikanske Fastland; paa deres næstsidste større Reise kom de begge paa et Fartøi, hvor der var Smitte af den gule Feber. Broderen blev angrebet, og hun, den svage Pige, var hans Pleierske, sad ved den Feber-syges Seng, tørrede med sit Lommetørklæde hans hede, vaade Pande, tørrede saa sine Øine med det samme Klæde, men hun blev den Stærke; hun slap for Sygdommen, medens Broderen bukkede under. Dybt overvældet af Smerte fandt hun et kjærligt Hjem paa E a g l e w o o d ved N e w - Y o r k hos den ædle M a r c u s S p r i n g og hans fortræffelige Hustru, hvis Bekjendtskab hun havde gjort gennem Forfatterinden F r e d e r i k k e B r e m e r. Efter et Aars Tids Forløb kom H e n r i e t t e W u l f f igjen

til D a n m a r k, og vi saae hinanden saa godt som daglig. Savnet af Broderen var i mange Henseender uhyre tungt for hende. Hendes Tanker fløi tidt til det Sted, hvor hans Støv hvilede; hun maatte endnu en Gang derhen og bestemte sig i Sommeren 1858 til denne Reise. I September afseilede hun med det hamburgske Dampskib »A u s t r i a«. Fra England modtog Søsteren det sidste Brev fra hende. Hun fortalte, at der var saa særdeles Mange ombord paa Skibet, men der var Ingen, hun følte sig draget til; ja, da de kom i Land i England, følte hun en saa stor Ulyst til Reisen, at hun helst havde vendt om igjen, men hun skammede sig over sin Svaghed og blev paa Skibet.

Ikke længe efter læste vi i Avisen, at Dampskibet »A u s t r i a« var brændt paa Atlanterhavet. Jeg var overvældet ved denne Tidende; hendes Søster og ældre Broder, hendes Slægt og Venner gik i en Angst og Uvished; snart fulgte Skildringer af de skrækkelige Scener i Undergangens Øieblik, Beretninger fra de Enkelte, der vare frelste, men hvem vare disse? Var hun, den lille, svage Skikkelse, mellem de Levende. Ingen Efterretning kom med Visheden om, at hun var paa Havets Bund. Jeg lagde min Smerte i de Ord, som jeg i Sorgens første Øieblik nedskrev:

Henriette Wulff.

(død paa Dampskibet »A u s t r i a« d. 13de Sept. 1858.)

I det brændende Skib, paa det rullende Hav,
I Rædsler, som ei vi udholde at høre,
Har Du lidt, har Du endt, har Du fundet Din Grav,
Dødsmaaden og Kampen naae aldrig vort Øre.

Du dristige, kraftfulde Sjæl! Du Dig holdt
 I et skrøbeligt Legem; høit stod Du i Vrimlen,
 Og aldrig Dit ildfulde Hjerte blev koldt,
 Her Faa kun forstod Dig, men Flere i Himlen.

Du var mig en Søster, deeltagende, stærk,
 Min Sjæl holdt Du oppe, naar Verden mig traadte,
 Du kjendte, forstod mig, og det er Dit Værk,
 At tidt jeg ei sank, naar synke jeg maatte.

Det Falske, det Tomme, det Bjældeklangs Smaa
 Har Hobens Beskyttelse, bæres af Strømmen,
 Dens Løb ei forandres, Skumbølgerne gaae,
 Og Jordlivet gaaer, det er endt snart som Drømmen.

Farvel min Veninde fra Barndommens Aar,
 Du var mig meer god end jeg det fortjente.
 Nu har Du stridt ud; — hos en Broder Du staaer,
 Med hvem alt paa Jorden Dig Længsel forente.

Din Kiste blev Havet, det rullende Hav,
 Og Indskriften over Dig staaer i vort Hjerte.
 Din Sjæl er i Himlen; der Herren Dig gav
 Lyksalighed tifold for Dødsstundens Smerte. —

I det brændende Skib, paa det rullende Hav,
 I Rædsler, som ei vi udholde at høre,
 Har Du lidt, har Du endt, har Du fundet Din Grav,
 Dødsmaaden og Kampen naae aldrig vort Øre.

Min Tanke var i Nætter og Dage opfyldt af denne
 Begivenhed. Jeg kunde ikke tænke paa Andet, og
 mangan Nat i Uvishedens Tid bad jeg i mit Hjerte
 Gud: Er der en mulig Forbindelse mellem Aandens
 og Legemets Verden, da forund mig et Vink, et Tegn
 derfra, selv om det kun er en Drøm om hende. Men
 uagtet min Tanke, naar jeg var vaagen, heelt om-

sluttede Ungdoms-Veninden, saa viiste eller rørte der sig aldrig, naar Søvnen kom med Drømme, Noget, som min Phantasi kunde sætte i Forbindelse med hende. Den stadige Tanke paa det, der var hændet, angreb mig saaledes, at en Dag, da jeg gik paa Gaden, forekom det mig pludseligt, at Høsene vare uhyre Bølger, der rullede mod hverandre. Jeg saae Bevægelsen, men i samme Øieblik blev jeg i den Grad forfærdet over mig selv, at jeg med al min Villiekraft brød denne stādige Tænken paa Et og det Samme; jeg følte, at det ellers maatte føre til Vanvid. Der kom en pludselig Ro i mit Sind, en Fortrøstning til Gud, og Sorgen løste sig i Veemod.

I n g e m a n n skrev til mig:

S o r ø d. 19de Oktober 1858.

— »Jo større hiin Sjæl i det lille, svage Legeme har været, desto lettere har Flugten været fra det brændende til det slukkende Element og desto friere Flugten til det store Aanderigets Element, hvori vi dog først ret skulle drage Aande. Dog, »d e t d ø e n d e B a r n s« og »A t v æ r e e l l e r i k k e v æ r e .s« Digter behøver jeg ikke at udmale Lyssiden selv, i det jordiske Undergangs Billede, der et Øieblik maa kunne overvælde os som det Rædsomste. Det har De selv vist allerede gjort, og har De da tillige givet Smerten og Kjærligheden Luft i en Afskedssang til den befriede Aand, saa har Smerten tabt sin Braad, inden dette lille Brev naaer Dem. Baade min L u c i e og jeg har hjertelig følt og deelt Deres Smerte ved Tanken og Udmalingen af det sandsynlige indtrufne Forfærdelige, men vi vide, Gud skee Lov, ogsaa hvor og hvorledes De vil søge og finde ikke alene Trøst,

men selv Opløftelse i hvad den høieste Kjærlighed dog kun tilskikker. Gud velsigne Dem og give Dem Kraft til ikke blot selv at finde Trøst, men ogsaa at kunne meddele den til Søsteren.«

Frøken Wulffs ældste Broder, Kaptain i Marinen Peter Wulff, skrev til en af de fra Skibet frelste Søofficerer, og Alt, hvad der erfarede, var, at Henriette Wulff var seet ved Frokostbordet. Efter dette pleiede hun altid, vidste man, at gaae til sin Kahyt og først komme igjen til Middagsbordet. I denne Mellemtid var det, at Ulykken skete. Skibet skulde udluftes ved at brænde Tjære, Tjæretønden væltede, og det brændbare Stof udbredte Røg og Flamme, der snart omspændte hele Skibet; man antog, at hun, kvalt af Røgen, var død i Kahytten. Den er nu hendes Gravkammer paa Atlanterhavets Bund.

1859.

Hartmanns melodirige, folketonende »Liden Kirsten«, hvortil jeg har skrevet Texten, blev efter lang, ufortjent Hvile igjen bragt paa Scenen og fik der stor Anerkjendelse; selv min Text blev fremhævet. Kritikerer i »Fædrelandet« kaldte den et virkeligt Digt, en Inspiration, »une rêve de l'ideal au milieu des tristes réalités de la vie.« »Skjønne, venlige Billeder glide forbi, de tale saa naivt og uskyldigt til En, og Udarbeidelsen i Sproget er saa phantasirig og plastisk, at man ikke læser dette Digt uden at røres.« En saa velvillig Udtalelse forundtes nu mit Digt.

I det tidlige Foraar udkom et nyt Hefte »Eventyr og Historier.« Mellem disse: »Vinden

fortæller om Valdemar Daae og hans Døttre.«

Skoven var sprunget ud, Veiret varmt og smukt. Kong Frederik den Syvende opholdt sig da paa det gamle, prægtige Slot Frederiksborg i den deilige Skovnatur. Han lod mig kalde for at høre mig selv forelæse min nye Digtning. Jeg blev modtaget med den jevne, hjertelige Ligefremhed, som Kongen altid viiste, og jeg tilbragte nu to smukke Dage i Christian den Fjerdes stolte Bygning, om hvilken Hauch har sunget saa smukt:

»Skjøn som en Rose fra Feernes Riger,
Fast som det Ord, der blev talt af en Helt,
Stolt som et Fjeld, der mod Lyset opstiger,
Blinker Dit Taarn under Stjernernes Telt.«

Jeg saae al den Pragt og gamle Herlighed, gik i disse Sale, sad ved Kongens Bord, som paa den smukke Solskinsdag var dækket ude i Haven. Da Taffelet var hævet, fulgte en Rotour paa Søen rundt om Slottet. Kongen meente, at just herude i det Frie maatte jeg læse Historien, som Vinden fortæller om Valdemar Daae og hans Døttre. Kongen og hans Gemalinde, Lehnsgravinde Danner, tog Sæde i Kongebaaden, hvor jeg ogsaa fik Plads; et Par Baade med andre Gjæster fulgte. Vi glæde hen over det blanke Vand, hvori de ildrøde Skyer ved Solnedgangen speilede sig. Og jeg læste Historien om Riigdoms og Lykkens Høifaren, læste Vindens Susen: hu-u-ud-fare hen! Der blev et Øieblik Stilhed, idet jeg havde endt Læsningen, selv følte jeg mig forunderlig veemodig, og man vil forstaae, at Erindringerne om disse Minuter i Kongebaaden, hvor Søen, Luften og Slottet selv straaledede

som i Glød, levende kom mig i Tanke, da senere paa Aaret det Sorgens Budskab lød: »F r e d e r i k s b o r g staaer i Flamme!»

Sommertiden kaldte mig til J y l l a n d, Danmarks meest maleriske Provinds. Erindringen herfra er nedlagt i »E n H i s t o r i e f r a K l i t t e r n e« og en Skildring af »S k a g e n.«

Etatsraad T a n g, Eieren af det gamle N ø r r e - V o s b o r g, hvor engang Ridder B u g g e s Gaard stod, nærved Nissum-Fjord, havde indbudt mig. Et Billede af Stedet, Gaarden og Menneskene er givet af mig i et Brev til I n g e m a n n:

— »I Mandags reiste jeg fra S i l k e b o r g vesterpaa. Jeg tænkte at komme i øde, næsten ubeboede Egne og finder overalt dyrkede Marker og smukke Haver op til Præstegaardene, hvor Hyld og Roser blomstre. Her er meget beboet og et prægtigt Folkefærd. N ø r r e - V o s b o r g er en rigtig gammel Gaard med dybe Grave og høie Volde tæt op til Vinduerne. Det skjærmende Krat rundt om Haven har Vestens Storme klippet som havde det været under Gartnerens Sax. Gaardens Kapel er forandret til Gjesteværelse; der sover jeg. En hvid Dame viser sig paa dette Sted, men hun har endnu ikke besøgt mig; hun veed vel, at jeg lider Spøg, men ikke Spøgeri. I Onsdags, den 6te Juli, feiredes her paa Gaarden F r e d e r i c i a - S l a g e t; sex Bønderkarle, som havde været med, bleve indbudne. Der blev spiist, drukket og holdt Taler, Dannebrog vaiede, og da man bad mig om at læse et Eventyr, læste jeg »H o l g e r D a n s k e.« Etatsraad T a n g ynder meget Bondestanden, og denne have vi besøgt; hvor her er rige, pyntelige Gaarde! Kjøkkenerne saae ud som vare de Dukkeskabe, og

Lofterne vare skjulte med et Mosaik af Skinker og Pølser. De gode Mennesker overvældede mig med Kage, Syltetøi og Drikkevarer. De bød mig Snapse og flere Slags Vine, Thevandsknægte og Liqueurer, og da jeg naturligviis kun kunde nippe til al den Overflødighed, kom de med Chokolade: den kunde jeg vel drikke, sagde de, og saa bragte de gammelt Øl ovenpaa; de meente det saa godt.

Iforgaars kjørte vi til H u u s b y-Klitterne ved V e s t e r h a v e t, tre Mile herfra. Vi vare flere Vogne, alle med Dannebrogflag; disse plantedes paa Klitterne, et Telt blev reist, Havet rullede, og vi sang fædrelandske Sange. Omtrent to Bøsseskud fra Klitterne ligger H u u s b y-Præstegaard, med store lyse Stuer, et godt Bibliothek og D e r e s Portrait. I Haven groe mægtige Træer, og der er en Mylder af Roser. Men hvor var Vinden skarp, da vi om Aftenen kjørte hjem, den skar mig Rifter i Læberne og skurede Huden af mit Ansigt.

Igaar var her stort Selskab paa N ø r r e - V o s b o r g for min Skyld. Her var over Hundrede Mennesker, meest af Bondestanden. Vi drak The i Haven og sad siden tilbords ud paa Natten i den store Sal, hvor der lød Sange og Taler. Det er prægtige Folk, Bønder med Dannelse og Lyst til at vide og forstaae. De ønske særligt her vesterpaa en Jernbane, den kommer nok. Landet selv bliver engang et Kornland og Skovland, er jeg forvisset om; men da er den romantiske, lynggroede Hede borte, med sin Eensomhed, sit Fata morgana og al sit Præg af en gammel Tid. Mange Sagn har jeg hørt herovre; flere knytte sig til N ø r r e - V o s b o r g. Her i Kjælderen er det, at Taterkvinden L a n g e m a r g r e t h e sad; hun havde

revet Fosteret ud af fem frugtsommelige Koner for at spise det varme Barnehjerte og meente, at naar hun havde ædt det syvende, kunde hun gjøre sig usynlig. Idag tuder Vinden som ved Efteraarstid, og Havet høres.«

Nørre-Vosborg, den 11te Juli 1859.

Deres inderlig hengivne

H. C. Andersen.

Det var et deiligt Ophold her og ikke just saa kort. Ved Afreisen fulgte hele Familien mig til Lemvig. Her, nær ved Limfjorden, er Hamlets Grav, ikke ved Helsingør, hvor Shakespeare har henlagt sin storartede dramatiske Digtning. »Amlets Grav« siger Vesterjyden. Den eensomme Faarehyrde sidder tidt paa Høien og blæser sin eensformige Melodi paa den lille Fløite, han har skaaret af en Hyldegreen eller et Faarebeen.

Vi naaede Lemvig og tog ind i Gjæstgivergaarden. Lidt efter saae jeg Dannebrogssflaget stukket ud fra Taget, og snart efter kom ogsaa Gjenboens Dannebrogssflag ud.

»Er her noget Festligt?« spurgte jeg, og fik da af Etatsraad Tang at vide, at det var til Ære for mig.

Nu gik vi sammen ud for at bese Byen; milde Øine hilsede mig, og fra flere Huse vaiede Flag. Jeg kunde ikke ret troe, at det gjaldt mig, men da jeg næste Dag i den tidlige Morgen kom til Dampskibet, maatte jeg forstaae, at jeg havde Venner ogsaa i Lemvig, og det fra de Store til de Smaa.

I Folkestimlen stod en lille, vel indpakket Dreng. »Stakkels lille Fyr« sagde jeg, »saa tidlig oppe for at komme med Dampskibet?«

»Han skal ikke med«, svarede Moderen. »Han havde

ikke Rist eller Ro, før jeg lovede ham, at han skulde komme herhen for at see A n d e r s e n reise; han kjender alle hans Eventyr.« Jeg kyssede den lille Dreng og sagde: »Gaa dog hjem og i Seng, min lille Ven! Lev vel, lev vel!« Jeg var ganske barneglad, blev varm derved og frøs ikke som den Lille i den kolde, friske Vestkysts-Morgen.

Skibet gled gennem O d d e s u n d, hvor Tydsklands Keiser engang plantede sin Fane og vilde, at Danskhed skulde døe. Vi kom til T h i s t e d, Hexeprocessernes By, som H o l b e r g fortæller os om. Vi vare ved Landingsbroen; jeg sad i Kahytten, da man kom og kaldte mig op paa Dækket. Venner af mine Digtninger stode paa Broen for at bringe mig et rungende Hurra.

Ud paa Dagen naaede jeg A a l b o r g. Her hilsede glade Øine mig, og jeg følte venlige Haandtryk. Min Ven fra Studentertiden, Kammerherre D a h l s t r ø m, gift med Ø r s t e d s elskværdige Datter S o p h i e, førte mig til sit Hjem, det gamle A a l b o r g h u u s. A n d e r s S a n d ø e Ø r s t e d var her i Besøg, han, Retsvidenskabens Stjerne af første Rang og den betydende Statsmand. Da vi efter Middagsbordet sad i Skumringen, meldte Tjeneren, at der strømmede saa mange Mennesker ind i Gaarden, og snart efter kom en Deputation op i Stuen. A a l b o r g-Sangforening vilde bringe mig en Hilsen i Sang. Jeg følte mig forlegen ved, at det gjaldt mig og ikke Ø r s t e d; jeg kunde ikke stille mig ved det aabne Vindue, hvor han for et Par Aar siden havde staaet og modtaget en lignende Hyldest. Jeg gik ned i Gaarden til de forsamlede Mennesker; Sangen begyndte, og jeg trykkede saa Mange jeg kunde i Haanden, glad og taknemlig. Det

var den første Serenade, der blev bragt mig i Hjemmet. Svenske Studenter havde tidligere, paa mit første Besøg i Lund 1840, bragt mig en saadan.

Fra Aalborg gik Reisen mod Skagen, Danmarks nordligste Pynt, hvor Nordsøen og Kattegattet mødes.

Det gamle Børglum - Kloster, hvor engang Kirkemagt raadede mere end Kongen selv i eget Rige, er nu Herresæde. Proprietair Rotbøll, dets Besidder, havde venligst indbudt mig til at være der i nogen Tid for at bese Egnen og maaskee blive Vidne til en af Vesterhavets Storme. Jeg har i min historiske Fortælling »Bispen paa Børglum og hans Frænde« givet Billedet af Stedet:

»Nu ere vi oppe i Jylland, heelt ovenfor Vildmosen; vi kunne høre Vesterhavet rulle; det er ganske nær ved; men foran os løfter sig en stor Sandhøide; den have vi længe seet, og vi kjøre endnu hen imod den, langsommelig kjøre vi i det dybe Sand. Oppe paa Sandhøiden ligger en stor, gammel Gaard, det er Børglum - Kloster; den største Fløi er Kirken. Derop komme vi nu i den sildige Aften, men Veiret er klart, det er lyse Nætter. Man seer saa langt, saa langt vidt omkring, over Mark og Mose, ned til »Aalborg - Fjord,« over Hede og Eng, lige ud over det mørkeblaa Hav.

Nu ere vi derude, nu rumle vi ind mellem Lo og Lade og svinge om, ind ad Porten til den gamle Borggaard, hvor Lindetræerne staae i Række langs Muren; der have de Ly for Vind og Veir, derfor groe de, saa Grenene næsten skjule Vinduerne.

Vi gaae op ad den steenlagte Vindeltrappe, vi gaae hen ad de lange Gange under Bjælkeværksloftet, Vin-

den suser her underligt, ude eller inde, man veed ikke rigtigt, hvor det er, og saa fortæller man — ja man fortæller saa Meget, naar man er bange eller vil gjøre Andre bange. De gamle, afdøde Kanniker, siger man, glide stille forbi os ind i Kirken, hvor Messer synges; man kan høre det i Vindens Suus; man bliver saa underligt stemt derved, man tænker paa de gamle Tider, tænker, saa at man er i den gamle Tid«.

»Det spørger paa B ø r g l u m«, havde man sagt mig i A a l b o r g. I en bestemt Stue viiste de afdøde Kanniker sig, sagde man, og man forsikkrede mig, at Stiftets Biskop selv havde seet dem. Jeg vover ikke at benægte Muligheden af en Forbindelse mellem Aande- og Legemverdenen, men jeg troer ikke med Forvisning paa den. Vor Tilværelse, Verden i og om os, er et heelt Underværk, men vi ere saa vante dertil, at vi kalde det naturligt. Alt holdes og bæres ved store Naturlove, Fornuftlove, Love, der ligge i Guds Almagt, Viisdom og Godhed, og jeg troer ikke paa Afvigelser fra disse.

Efterat jeg den første Nat havde sovet paa B ø r g l u m - K l o s t e r, kunde jeg ved Frokostbordet ikke undlade at spørge Huusherren og hans Frue, i hvilket Værelse her paa Gaarden Biskoppen havde sovet og Spøgelseerne viiste sig. Man spurgte, om jeg havde Frygt, og tilføiede, at det var netop i mit Værelse, at de afdøde Kanniker havde viist sig. Det Første, jeg nu havde at gjøre, var at gaae derhen og undersøge Væselset fra Gulv til Loft; ja jeg gik ud i Gaarden, betragtede nøie alle Omgivelser og kravlede op til Vinduerne for at komme efter, om Stedet egnede sig til at arrangere Spøgelse-Scener; jeg vidste ikke, om man her, ligesom paa andre Herregaarde, rigtig-

nok i min tidligste Ungdom, havde Morskab med at arrangere spøgefulde Nattescener. Men jeg opdagede Intet, og jeg sov den Nat og flere Nætter i Ro og Tryghed.

En Aften kom jeg tidligere tilsengs end sædvanligt og vaagnede nu kort efter Midnat med et underligt Kuldegys; jeg følte mig uhyggelig tilmode, tænkte paa de omtalte Spøgelser, men sagde til mig selv, hvor taabelig dog denne Frygt var, hvorfor skulde her de hvide Kanniker vise sig for mig. Havde jeg ikke, da jeg endnu levede i Uvished om *H e n r i e t t e W u l f f s* Død, bedet inderligt til Gud, at det maatte forundes mig, om Sligt var muligt, at erholde et synligt eller hørligt Tegn paa, at hun var mellem de Henfarne; men Intet viiste sig, Intet fornam jeg.

Disse Tanker løftede mig ud af min Betagethed, men i samme Øieblik saae jeg i den bageste, mørkeste Deel af Værelset en Taageskikkelse som et Menneske. Jeg saae og saae, det isnede gennem mig; det var ikke til at holde ud. Jeg har en dobbelt Natur: Frygt-somhed og Trang til at vide og forstaae. Jeg sprang ud af Sengen, løb mod Taagebilledet og saae nu nærved, at den blanke, ferniserede Dør, hvis to frem-springende Afsatser bleve belyste fra et Speil, der igjen gennem Vinduet fik Lys fra den klare Sommer-nat, formede nogenlunde en Menneskeskikkelse. Det var Spøgeriet, jeg saae paa *B ø r g l u m*.

Senere har jeg oplevet endnu et Par Spøgelse-Historier; det vil vist her bedst være Stedet til at meddele disse.

Det var et Aarstid senere; jeg var paa en anden stor, gammel Herregaard. Jeg gik ved høi lys Dag gennem en af de store Sale og hører pludseligt, at

der bliver ringet stærkt som med en Bordklokke. Lyden kom fra den modsatte Fløi af Gaarden, hvor jeg vidste, at Værelserne ikke vare beboede. Jeg spurgte Husets Frue, hvad det var for en Klokke jeg havde hørt. Hun saae alvorlig paa mig! »De har ogsaa hørt den?« sagde hun »og hørt den ved høi lys Dag«; og hun fortalte, at den oftere var hørt, især seent paa Aftenen, naar Gaardens Beboere forføiede sig til Ro, ja, at Lyden var saa stærk, at den kunde høres af Folkene nede i Kjælderen. »Lad os dog undersøge det« sagde jeg. Vi gik gjennem Salen, hvor jeg havde hørt den hemmelighedsfulde Klokke, og mødte Husets Herre og Stedets Præst. Jeg fortalte om Klokkelyden og forsikkrede, idet jeg traadte hen mod Vinduet: »Der er ikke Spøgeri«, og idet Ordene vare udtalte, ringede Klokken endnu stærkere end første Gang; da rislede det mig koldt ned ad Ryggen, og jeg sagde med mere svag Stemme: »Jeg tør vel ikke benægte det, men jeg troer ikke ret paa det.«

Før vi forlode Salen, klang Klokken endnu engang; men i samme Øieblik faldt mit Øie tilfældigt op paa den store Lysekronen under Loftet; jeg saae, at mange smaa, hængende Glasstykker vare i Bevægelse. Jeg greb en Stol og sprang op paa den med Hovedet mod Kronen. »Gaa hurtigt og stærkt hen over Gulvet!« bad jeg. Man gjorde det, og nu hørte vi Alle den stærke Klokkelyd; den havde en Klang, som lød den langt borte fra — og Spøgeriet var opdaget.

En ældre Præsteenke, som hørte derom, sagde senere til mig: »Det var saa interessant med den Klokke! Hvor kunde dog De, som er en Digter, nænne at løse Saadant op til Ingenting!«

Endnu en Spøgelse-Historie; den sidste:

Jeg var i K j ø b e n h a v n. Jeg vaagnede midt om Natten og seer, at der paa Kakkelovnen for Enden af Sengen staaer en kridhvid Buste, som ikke tidligere havde været der. »Det er vistnok en Foræring«, tænkte jeg, »men hvem forestiller den?« Jeg reiser mig op i Sengen og stirrer paa den hvide Skikkelse, som i samme Øieblik forsvinder. Det jog igjennem mig, men jeg stod op, tændte Lys og saae paa Uhret. Klokken var netop eet; i samme Øieblik hørte jeg Vægteren raabe Tiden. Jeg skrev den lille Begivenhed op og lagde mig igjen, men kunde ikke finde Hvile. Da kom det mig i Tanke, at det kunde være Maanelyset, der gennem Vinduet havde skinnet ind paa den hvide Muur. Jeg stod igjen op og saae ud, Luften var skyet, Nymaanen maatte ogsaa forlængst være nede; alle Lygter var slukkede, altsaa kunde Lysbilledet heller ikke have viist sig fra en af disse.

Næste Morgen undersøgte jeg nøie Værelset og saae ud over Gaden; ovre ved Gjenboens Huus var en Lygte; Skinnet fra den kunde ved det halvt nedhængende Gardin og et Seil paa et Fartøi ude i Kanalen have formet paa Væggen Skikkelsen af et menneskeligt Hoved. Jeg gik derfor, da det blev Aften, ned paa Gaden og spurgte Vægteren, paa hvilken Tid han slukkede Lygterne. »Klokken eet« svarede han, »lige før jeg raaber.«

Lysskjæret paa Muren havde jeg seet og stirret paa; Vægteren havde i det Samme slukket Lygten og med den Spøgelset.

Men igjen til B ø r g l u m - K l o s t e r, hvor Flere end Een fortalte om natlige Syner. Jeg havde aldrig den Lykke at see dem, men saasnart jeg paa Hjemveien kom til A a l b o r g, maatte jeg fortælle om Spø-

geriet og tale med den høiærværdige Herre, der havde seet de hvide Kannikeskikkelser. Jeg tillod mig at yttre, om Synet af disse dog ikke muligviis kunde ligge i en Feil i Øinene, men han svarede alvorligt: »Det ligger maaskee i en Feil i Deres, at De ikke kan see Sligt.«

Ti, tolv Dage tilbragte jeg paa B ø r g l u m, besøgte den lille Fiskerby L ø k k e n, hvor Flyvesandet i Garderne laae høit op om flere Huse, men det vilde jeg faae endnu mægtigere at see, naar jeg naaede op til S k a g e n, sagde man. Veien derhen førte mig over H j ø r r i n g. Om Aftenen var jeg træt og vilde tidligt tilsengs, men Værten i Gjæstgivergaarden betroede mig i al Hemmelighed, at jeg vilde faae Besøg ud paa Aftenen; flere Damer- og Herrer vilde komme for at hilse paa mig, og Haven skulde illumineres.

Ud paa Aftenen kom virkelig en Deputation. Jeg blev ført ned i Haven, hvor jeg modtoges med en smuk Sang, hvis Slutning jeg her vil gjengive:

»Smaablomsterne i Hedens Lyng
Fortalte Dig vist Et og Andet,
Selv Marehalmen raabte: »Syng!«
Og gav Dig Nyt fra Flyvesandet.

Og hist ved Vesterhavets Kyst
Forstod Du Bølgens vilde Røst;
Imens for Andre Alt var tyst,
Du fik saa meget Smukt at vide.

Syng for os Alt, hvad Du har hørt,
Og lad Din Tone lyde længe;
Som før vi skulle lytte rørt'
Og glade til Din Harpes Strænge.«

Provst D j ø r u p holdt en hjertelig Tale til mig. Det var en stemningsfuld Aften, Stjernerne blinkede saa klare, og jeg følte mig saa løftet og glad.

Ogsaa i Frederikshavn, hvorfra Farten til S k a g e n skulde begynde, fandt jeg et hyggeligt Hjem hos Venner, der søgte at gjøre mig Opholdet og Reisen saa behageligt som muligt. Man sørgede for, at jeg fik en paalidelig Kudsk, der kunde kjøre mig langs Havstokken, det vil sige Strandbredden, hvor Bølgerne rullede. Det var en velhavende, fortræffelig Bonde, der vidste Besked med, hvor der var sikker Grund, og hvor der var det slugende Kviksand. Man havde forud viist ham mit Portrait og sagt: »det er en stor Digter«, og Bonden loe saa smaat og sagde: »naa, det er en stor Løgner«. Han vilde paa hele Veien heller ikke ret indlade sig med mig eller fortælle Noget; han loe kun kløgtig af hvad jeg sagde ham; men godt kjørte han, og god og gjæstfri var han; jeg fik ikke Lov at forlade hans Gaard, førend jeg der havde faaet et rigt Traktement, stegte Kyllinger, Pandekager, Viin og Mjød.

Vi kjørte over Mark, Hede og Mosegrund, vi kjørte over Havstokken, paa det faste Sand indenfor Brændingen. Snart naaede vi Klitterne, der laae som store Sneedriver ved Vintertid. Strandbredden var som belagt med bævrende, rødbrune Meduser, Konchylier og afrundede Smaastene. Vrag laae ved Vrag; vi kjørte midt igjennem et stort, engang tremastet Skib. Skrigende Fugleskarer omkrydsede os. Taarnet af den i Sandflugt begravede S t. L a u r e n t i u s-Kirke vinkede og viiste: her ligger Skagens By. Denne selv er tredeelt, og den ældste Deel ligger en halv Miil fra de to Andre. Hen mod disse kjørte vi: Gaderne her

ere omskiftelige, alt som Flyvesandet vil det; de antydes ogsaa ved Touge, spændte fra Stang til Stang; her ligger et Huus, halvt skjult af en Sandklit, der en mørk, tjæret Bygning med Straatag, her et Par Huse med røde Tage; i en lille Kartoffelhave saae jeg en Griis, tøjret til en Gallionsfigur, Haabet, støttende sig paa et Anker. Her kigger fra Husets Gavl en kolossal Skikkelse: W a l t e r S c o t t som Gallionsfigur fra et strandet Skib.

Ørkenlandet heroppe har ogsaa sin Oase, en frisk, frodig Plantage med Bøg, Piil, Poppel, Fyr og Gran. Grønsvær dækker Gangenes Sandgrund, der ellers snart ved Vinden vilde faae Overmagt.

Jeg besøgte S k a g e n s yderste Pynt, der ikke er bredere, end at et Menneske kan staae der og lade Bølgerne fra N o r d s ø e n skylle hen over den ene Fod, medens K a t t e g a t t e t s Bølger slaae over den anden. Talløse Søfugle fyldte Luften med Skrig, og fra det umaadelige Havsvælg lød en dyb Summen, Dønningens Rullen og Bryden. Skuet ud over Havets i Luft hensvindende Flade virker svimlende; man vender sig uvilkaarligt her ude paa Pynten for at see, om man endnu har fast Land bag sig og ikke er ude paa Havfladen, en Orm kun for disse Skysværme af skrigende Fugle. Vragstumper og Vrag af Skibe staae som Mammuths-Knokler nede i det klare, gjennemsigtige Vand, der, naar Stormen farer hen over det, forvandles til skummende Vandfald, der vælte sig over Kystens Revler mod de opfygede Sandbjerge.

Fra S k a g e n s »G r e e n« kjørte jeg over Klitternes dybe Sand til G a m m e l - S k a g e n, der gennem Aaringer altid flyttedes høiere og høiere op i Landet. De tunge Bølger vælte nu der, hvor det tid-

ligste G a m m e l - S k a g e n laae. Vi naaede den i Sandflugt begravede gamle Kirke, som hollandske og skotske Skippere her lode bygge og indvie til S t. L a u r e n t i u s. I Aarenes Løb lagde Sandet sig om Kirkegaardens Muur, derefter over denne, hen over Gravene og Liigstenene, heelt op mod Kirkens egne Mure. Endnu søgte dog Menigheden derhen og holdt sin Gudstjeneste, men snart kunde man ikke skovle sig frem. En Søndag, da Skagboerne og Præsten kom, havde en mægtig Sandmile lagt sig foran Kirkedøren; Præsten læste da en kort Bøn og sagde: »Vorherre har nu lukket dette sit Huus, vi maae reise ham et nyt andetsteds!«

Den 5te Juni 1795 blev Kirken ved kongelig Resolution nedlagt; men Taarnet skulde vedligeholdes som Sømærke, og som saadant benyttet det endnu.

Den gamle Kirkegaard vilde Skagboerne dog ikke give Slip paa; de Gamle ønskede at hvile hos deres Forudgangne. Med stor Besværlighed benyttede man da Pladsen som Begravelsessted indtil Aaret 1810, da Sandet saa fuldstændigt havde lagt sig over Kirkegaarden, at en ny maatte anlægges.

Jeg arbeidede mig op til den tilfygede, gjemte Kirke og gjengiver her Indtrykket ved Synet af denne saaledes som jeg har nedskrevet det i min Skildring af S k a g e n. *)

»Med en egen Følelse, som ved Askehøiderne over P o m p e j i, staaer man her ved denne begravede Kirke. Blytaget er brækket af; det hvide Sandmeel, glødende i den hede Sol, ligger skjulende hen over Kirkens Hvælvinger; i Gravnat derinde er Alt skjult,

---

*) »Samlede Skrifter«, 1ste Udg. 28de Bd. Pg. 57-71. Udg. A.

glemt og af Slægter glemt, til engang Vestens Storme maaskee bortfyge de tunge Sanddynger, og Solstraaler igjen lyse ind gennem de aabne Vinduesbuer, hen Paa Billederne i Choret, den lange Række Portraiter af S k a g e n s Raadmænd og Borgmestere med deres Bomærker. Maaskee en fjerntkommende Slægt træder ind i dette S k a g e n s P o m p e j i og igjen beundrer den gamle kunstigt udskaarne Altertavle med dens bibelske Billeder; det varme Solskin bestraler igjen M a r i a med Barnet, der i sin Haand holder den gyldne Verdenskugle. Nu ligge de døde Sandbølger hen over Kirken; et Vildnis af Klittjørn med de gule Bær voxer i Sandet, de vilde Roser sætte her Blomst og Hyben; man kommer til at tænke paa Eventyret om Prindsessen i den sovende Skov, hvor Slottet skjules af et uigjennemtrængeligt Krat. Det mægtige Kirketaarn løfter endnu to Trediedele af sin Høide over Sandklitterne, Ravne bygge deroppe, en Vrimmel af dem omsusede Taarnet, deres Skrig og de knasende Grene af Klittjørn, jeg traadte paa for at komme frem, var den eneste Lyd, jeg fornam i denne Sandørken«.

Efter et Par Dages Ophold heroppe i denne storartede, vilde Natur, der med sin skrigende Fuglevrimmel frembød et Sceneri for A r i s t o p h a n e s ' s »F u g l e n e«, vendte jeg igjen Syd paa, hjem ad. En af mine unge jyske Venner og en Svigerinde til Præsten fulgte med. Bølgeslagene vare for stærke til at vi kunde kjøre i Havstokken; vi maatte over det dybe Sand og kom langsommeligt fremad. Jeg talte og fortalte om fremmede Lande, jeg havde seet, fortalte om I t a l i e n og G r æ k e n l a n d, om S v e r r i g og S c h w e i z. Den gamle Postkarl lyttede til og sagde med en Slags Forundring: »Men hvor kan det fornøie

saadant et gammelt Menneske som Dem, saadan at tridse om?»

Jeg spurgte næsten lige saa forundret: »Finder De mig saa gammel?» — »De er jo en Olding« svarede han. — »Hvor gammel troer De da jeg er?» spurgte jeg. — »Han er saadan oppe i Firs«. — »Firs!« udbrød jeg, »Reisen har vel anstrængt mig; seer jeg daarlig ud?» — »Ja han seer fæl ilde ud«, sagde han.

Jeg talte om det nye, prægtige Fyrtaarn paa Skagen. »Ja det skulde Kongen see!« meente Postkarlen, og jeg svarede: »Jeg skal fortælle Kongen derom, naar jeg taler med ham«. Da smilede den gamle Karl til mine Medreisende: »Naar han taler med Kongen!« — »Ja jeg har talt med Kongen,« sagde jeg, »og jeg har spiist med ham«. Den Gamle lagde Haanden paa sin Pande, rystede med Hovedet og smilede saa kløgtig: »Han har spiist med Kongen!« Han troede, jeg var lidt smaatosset.

Fra Frederikshavn, hvis Omegn er et Stykke Danmarks Deilighed med Lynghede, Bøgeskov, Kornmarker og aaben Strand, kom jeg igjen til Aalborg, boede atter paa Aalborghus, hædredes atter med Hilsen og Sang; det var som en Drøm, en deilig Drøm, som jeg blev glad ved og takkede Vorherre for. Overalt milde Øine, varme Hjerter og deiligt Solskinsveir i den vaxlende jydske Natur. Her, paa Veien mellem Randers og Viborg, medens jeg kjørte, sprang Sangen »Jylland« frem, Digtet, som vor dygtige Componist Heise har givet Toner, der klinge ud over Danmark:

»Jylland mellem tvende Have
Som en Runesteen er lagt;

Runerne er Kjæmpegrave
Inde midt i Skovens Pragt.
Og paa Heden alvorstor,
Her, hvor Ørknens Luftsyn boer.

J y l l a n d! Du er Hovedlandet,
Høiland med Skov-Eensomhed!
Vildt i Vest med Klittag Sandet
Løfter sig i Bjerges Sted.
Østersø og Nordhavs Vand
Favnes over Skagens Strand.

Paa A s m i l d - K l o s t e r ved V i b o r g oprandt atter Festsdage hos kjære Venner, men deiligst, meest uventet blev dog Hilsenen paa Afreisens Morgen. Jeg var allerede en Miils Vei fra V i b o r g; da saae jeg paa Veien en ung Dame, jeg havde truffet paa A s m i l d - K l o s t e r, og endnu en anden saae jeg. Nu holdt min Kudske stille, og jeg saae sex unge, smukke Piger, barnesindede, hjertensgode, staae tæt ved med Blomsterbouquetter til mig. De vare i den tidlige Morgen gaaede en heel Miil for at sige mig Lev vel, hvad de ikke havde villet saa nær ved Kjøbstaden. Jeg blev høiligt overrasket, dybt bevæget, takkede slet ikke saaledes som jeg burde; i min Overraskelse sagde jeg kun: »Men kjære Børn! at gaae saa langt for min Skyld! Gud velsigne Eder, Tak! Tak!« og nu raabte jeg i det Samme til Kudsken: »Kjør dog! Kjør dog!« Jeg var betaget og vilde ud derover. Det var ikke at vise den Glæde og Taknemlighed, jeg følte; det var en keitet Forlegenhed.

Udbyttet af Jyllandsreisen viiste sig ved Juletid, da jeg bragte: »E n H i s t o r i e f r a K l i t t e r n e«, som blev særdeles vel modtaget; dog meente en Anmelder af denne Bog, at man vistnok vilde føle sig meget.

skuffet, dersom man, efterat have læst disse Skildringer, reiste derop og troede at finde en saa poetisk Natur som den af mig beskrevne. Jeg havde imidlertid den Glæde, at Konferentsraad Brinck-Seidelin, den Mand, som bedst kunde dømme om Sandheden, og som selv har givet en fortræffelig Skildring af Skagen i sin Hjørrings Amts Beskrivelse, kom til mig og paa det Varmeste udtalte sin Tak for den Troskab og Sandhed, hvormed jeg havde tegnet hele Naturen derovre. Fra Skagens Præst fik jeg et Brev; ogsaa han glædede sig over Naturskildringerne, isærdeleshed fordi de vare saa sande. Han tilføiede: »Vi ville nu ogsaa troe paa og fortælle, naar Fremmede komme til den i Sandflugt begravede Kirke: Jørgen ligger derinde.«

En digterisk Hilsen sendtes mig deroppe fra:

Du kjære Digter tag imod min Tak,
Der kun er fattig mod Din rige Gave.
Hvor Sandet hvirvler vildt ved Skagerak,
Du plukked' Blomster for Din Digterhave;
Du bar dem ved Dit Bryst en stakket Stund,
Saa slog de Rod i Digterhertets Grund.

Saa skjød de frem med Yppighed og Glands,
Med Duft som Blomster fra et himmelsk Eden,
Og dog det var den simple, lille Krands,
Du samlede i Klitten og paa Heden —
Kun Lyngens Blomst og Sandets vilde Tjørn,
Som fra Dit Hjerte skjød, liig Englebørn.

Saa flagrede de ud i Verden om
Ved Vintertid som Sneens hvide Flager,
Og dog med Vaarens Farvepragt de kom,
Med Øiet mildt og Kinden rosenfager;
Fra Dig de kom med Kjærlighedens Bud,
Det var Dit Hjertes Børn, Du sendte ud.

Jeg har fornummet deres Englerøst,
 Og deres Toner kan jeg ei forglemme.
 Her hørte jeg dem, her ved Havets Kyst,
 I selve Klitten, hvor de høre hjemme,
 Her, hvor de vilde Bølger for Dig sang,
 Her, hvor Du nylig gik Din Digtergang.

Hvor Sandet længst har dækket Kirkens Muur,
 Og Taarnet rager frem fra Klittens Bänker,
 Du blev begeistret af en vild Natur,
 Et deiligt Syn gik op for Dine Tanker.
 Da var det, at Dit Seerøie saae
 Hin Kongesnekke med den gyldne Raa.

Da var det, at Du hørte Psalmesang
 Og Orgeltoner under Kirkens Bue,
 Da var det, at Din ædle Digtertrang
 Brød frem i Phantasiens høie Lue,
 Da var det, Lyngens Blomst og Klittens Tjørn
 Skjød fra Dit Hjerte ud liig Englebørn.

H j ø r r i n g, December 1859.

C a m i l l o B r u u n.

Juletiden skulde tilbringes paa det kjære, hjemlige
 B a s n æ s, men som altid maatte jeg først besøge
 I n g e m a n n s. Jeg reiste derud tidligt om Morgenen
 den 17de December; alt paa Banegaarden lød det Sor-
 gens Bud: »F r e d e r i k s b o r g - S l o t staaer i Flam-
 mer!« Erindrungen om mit sidste Besøg her kom mig
 betydningsfuldt i Tankerne, da jeg — som jeg har
 fortalt — seilede der i Kongebaaden og ved Solned-
 gang under den ildrøde Himmel læste »hvad Vinden
 fortæller om V a l d e m a r D a a e,« om Riigdom og
 Høihed, der farer hen.

Hos I n g e m a n n modtog jeg Brev fra Kong M a x
 af B a y e r n. Han skrev, at da jeg ifjor paa S t e r n-

b e r g-Søen i den kongelige Baad læste nogle af mine Eventyr, bestemte han, at jeg skulde være en af hans Maximilians-Riddere. De Hindringer, som dengang stode i Veien, vare nu hævede, og han sendte mig den høie Orden, der var stiftet af ham selv. I Ordenen er afbildet en Pegasus, naar den tildeles Digtere og Kunstnere, men en Minerva-Ugle, naar den gives til Videnskabsmænd. Jeg vidste, at den i M ü n c h e n var tildeelt Digteren G e i b e l, Maleren K a u l b a c h og Chemikeren L i e b i g, og man har fortalt mig, at de to første Udlændinge, der fik den tilsendt, var Franskmanden A r a g o og den danske Digter A n d e r s e n.

Jeg var meget glad over den ædle, kunstelskende Konges Paaskjønnelse. I n g e m a n n og hans Hustru toge inderlig Deel i min Glæde, og før jeg forlod deres Hjem, kom endnu et Tegn paa Deeltagelse, en dansk, storartet Anerkjendelse, den, som I n g e m a n n saa elskværdigt havde pukket paa, fordi den ikke kom. Nu havde jeg den.

Strax efter min Hjemkomst fra J y l l a n d gik jeg en Dag udenfor Byen. Paa Veien mødte jeg Biskop M o n r a d, som da var Kultusminister. I en lang Aarrække havde vi kjendt hinanden; som unge Studenter boede vi i Huus sammen, og han besøgte mig. Senere, da han var Præst paa F a l s t e r, og jeg kom fra det smukke Herresæde C o r s e l i t z e, men paa Grund af Stormveir ikke kunde slippe fra Øen, tilbragte jeg et Par smukke, oplivende Dage hos ham og hans Familie. Senere omgikkes vi ikke. Nu standsede han mig og sagde, at den offentlige Understøttelse, 600 Rd., som jeg aarligt havde af Staten, var altfor lille; jeg burde have 1000 Rd. ligesom Digterne H e r t z, C h r i s t i a n W i n t h e r og P a l u d a n - M ü l l e r. Jeg blev glad

overrasket og dog forlegen, trykkede hans Haand og sagde: »Tak! jeg kan behøve det; jeg bliver jo ogsaa ældre, og Honoraret her hjemme er, som De veed, meget ringe; derfor Tak! inderlig Tak, men misforstaae mig nu ikke, naar jeg siger: jeg minder Dem aldrig om, hvad De her har sagt; jeg kan det ikke.« Vi skiltes ad; længe hørte jeg ikke noget Resultat; nu, under Besøget hos I n g e m a n n, kom gennem Aviserne Efterretningen om, at der i Folkethinget var vedtaget, at jeg til mine 600 Rd. skulde have et aarligt Tillæg af 400 Rd. Den kjære I n g e m a n n udbragte med Lune og Hjerte en humoristisk Skaal for mig, mine Venner sendte mig Lykønskninger, og jeg følte dybt bøiet, at jeg var et Lykkens Barn, altid beskyttet, altid baaret, og jeg fik derved en Angst, som jeg oftere har kjendt: at en saadan Lykke dog aldrig kunde vare ved, der vilde og maatte komme, maaskee snart, Prøvelsens Søer, tunge Dage.

Juleaften var jeg paa B a s n æ s, hvor Juletræet tændtes, ikke blot eet for Husets Gjæster, men ogsaa eet for Godsets fattige Børn; deres Træ stod lige saa rigt og straalende som vort. Fru S c a v e n i u s havde selv pyntet det og tændt hvert Lys, og jeg havde klippet og klistret Figurerne, der hang paa Grenene. De dækkede Borde rundt om bare Julegaver, som de fattige Mødre særligt glædede sig til, Hvergarn til Skjorter, Lærred til Særke og mangt et andet nyttigt Stykke. De Fattige bleve godt beværtede og havde en glad Aften; vi havde fleie. Sneen fygede, Kanebjælderne klang, de vilde Svaner sang ude fra Stranden. Der var deiligt ude, der var hyggeligt inde; Ungdommen dandsede til den lyse Morgen. Fra Nabogaardene og milevidt borte fra vare Slægtninge og Be-

kjendte indbudne. Fra det nære B o r r e b y, V a l-
d e m a r D a å e.s ridderlige Gaard, kom Familien og
dens Gjæster; mellem disse var Een, som jeg særligt
glædede mig til at samles med, Novelledigteren S a i n t-
A u b a i n, der er vidt bekjendt som Pseudonymen
C a r l B e r n h a r d. Hans friske, livlige Skildringer
og det naturtro, dansk Charakteristiske giver ham Be-
tydning som Forfatter. Han var dertil elskværdig,
hjælpsom og opoffrende; ikke skulde man troe, at han
var oppe i de Treds, saa ungdommelig var han af
Udseende. Han var mellem de Dandsende, han var
mellem de Converserende, og mod mig var han aaben,
hjertelig, leende af Verdens Smaalighed; glad ved alt
det Velsignede, der ogsaa fandtes.

1860.

Den sjette Januar stod jeg igjen i K j ø b e n h a v n; det var Faderen C o l l i n s Fødselsdag, en Mærkedag for mig og tilvisse for utallige Andre, hvem han havde hjulpet og baaret et Stykke frem paa Livets trange Veie.

Ved dette Aars Begyndelse opstod Ideen at opreise et Monument for H. C. Ø r s t e d, Elektromagnetismens Opdager. Ideen udgik fra Fru J e r i c h a u, ligesom Ideen til det nu reiste Monument for O e h l e n-
s c h l ä g e r udgik fra H e n r i e t t e W u l f f, der gjennem sin Broder og andre dygtige Mænd førte Planen igjennem. Som Indbydere til Ø r s t e d s Monument blev stillet Statsmanden, Geheimeraad T i l-
l i s c h, Mineralogen F o r c h h a m m e r, Handelsstandens Repræsentant, Etatsraad S u h r og jeg. Mo-

numentets Fuldførelse overdroges Professor J e r i c h a u; for en bestemt Sum, til en bestemt Tid skulde Statuen være fuldført, støbt i Bronze og da opstilles paa een af K j ø b e n h a v n s offentlige Pladser.

Foraaret kom, Reiselysten kom. Skoven var grøn, skrev I n g e m a n n, og bad mig komme. Snart var jeg i S o r ø og faa Dage efter i R e n d s b o r g. Kaptain L ø n b o r g og hans Frue havde indbudt mig. Jeg tilbragte et Par deilige Dage der, fornam kun Luftning af Danskhed, saae Dannebrog vaie og følte Intet til den Modvillie, der rørte sig mod Dansken. Der laae meget Militair; Officererne hædrede mig med en Fest, og da der blev yttret Ønsket om, at jeg vilde lægge en Dag til og glæde Soldaterne ved at læse nogle af mine Eventyr, var jeg naturligviis strax beredt dertil. Et stort Lokale, jeg troer »H a r m o n i e n«, blev valgt til Oplæsningen, Salen var smykket med Blomster og danske Flag, og Kongens Buste stod øverst, omgivet af Dannebrog. Officerer og Underofficerer, dertil en Mængde Damer og enkelte af Byens Borgere, der forstode Dansk, vare tilstede. Rekrutterne fyldte Galleriet, og Musikkorpset spillede mellem hver Oplæsning af et Eventyr.

Solen skinnede endnu, da jeg vendte hjem til L ø n b o r g s Huus, hvor flere Venner samledes; det var en deilig dansk Dag, sagde de Alle.

Da jeg ved Midnat var i Seng, hørte jeg en Stimmel udenfor; jeg blev urolig og tænkte strax: nu gaaer det løs, nu følger en Demonstration fra de Tydske. Min Vært og hans Frue troede det Samme; jeg laae lyttende nogle Sekunder; da lød Sang, smukke Stemmer, jeg hørte Ordene: »S c h l a f e w o h l«. Det var en ganske venlig Hilsen, som de Tydske bragte den danske Dig-

ter, hvis Eventyr og Historier de kjendte i Oversættelse.

Om Morgenen mødte den danske Militair-Musik og spillede udenfor vort Huus, og da jeg ud paa Dagen kom til Banegaarden, vaiede Dannebrog rundt omkring. En Deputation fra Soldaterne bragte mig Tak for Oplæsningen, stillede sig derpaa i Række og sang danske Sange, og da Toget foer afsted, udbragte de et rungende Hurra for mig til Afskedshilsen.

Det var min Tanke at flyve endnu engang i mit Liv ned til Rom og overvintre i Italien. Veien gjennem Tydskland lagde jeg over Eisenach og Nürnberg, besøgte for første Gang den gamle Stad Regensburg og gjorde Udflugt til det prægtige »Valhalla«, som Kong Ludvig her har tryllet frem paa Fjeldranden.

I München ventede mig kjære Venner; deilige, stemningsrige Timer tilbragte jeg her hos den geniale Maler Kaulbach. I hans Huus var saa aandsfriskt, saa hjemligt; flere af Münchens betydelige Mænd samledes her, saaledes Liebig, Sieboldt, Geibel og Kobell.

Kong Max og hans ædle Gemalinde viiste mig stor Godhed; det var ikke let at forlade det kunstrige München og de hjertelige Mennesker der.

Men en Udflugt af særlig Interesse kaldte mig et Par Dage ud i Bjergene til Passions-Skuespillet i Ober-Ammergau.*)

Hvert tiende Aar gjentages her disse Folke-Skuespil, en Levning af Middelalderens Mysterier. Den be-

---

*) Udførligere skildret i »Samlede Skrifter«, 1ste Udg. 28de Bd. Pg. 13—23. Udg. A.

kjendte E d u a r d D e v r i e n t saae disse i Aaret 1850 og har skrevet en interessant Artikel derom. Nu i 1860 havde de taget deres Begyndelse den 28de Mai og skulde vedvare een Gang ugenligt indtil den 16de September.

A m m e r g a u s Beboere leve meest af at skjære i Træ; nu hvilede dette Arbeide under Tiaarsfesten. Fremmede langt borte fra kom for at tage Deel i den, og Tilstrømningen var stadigt i Tiltagende. Enhver modtoges som en kjær Gjæst, ikke som en Fremmed, og blev for en ringe Betaling herbergeret paa det Bedste, alt efter Omstændigheder og Evne. Jeg fik det nu ganske fortræffeligt; det havde mine Venner i M ü n c h e n sørget for. Stedets Præst Hr. D a i s e n b u r g e r, der har udgivet O b e r - A m m e r g a u s Historie, modtog mig med stor Gjæstfrihed. Der var et Liv og Røre overalt, i og udenfor Husene, Kjøbstadfolk og Bønder tumlede sig mellem hverandre, Klokkerne ringede, Geværskud knaldede, »Valfart-Vandrende« kom syngende og bedende. Hele Natten igjennem lød Sang og Musik; der var stor Bevægelse, men ingen Vildskab.

Næste Morgen førte Pastoren mig til Theatret, der af Bjælker og Brædder var reist paa den grønne Slette udenfor Byen. Klokkeren otte skulde Passions-Skuespillet begynde og, kun afbrudt ved en Times Hvile, vedvare indtil Klokkeren fem om Eftermiddagen.

Vi sad under aaben Himmel; Vinden susede, hen over os, Fuglene kom og fløi igjen; jeg maatte tænke paa de gamle indiske Skuespil i det Frie, hvor »S a k u n t a l a« blev opført, og paa de græske Theatre. Jeg saae foran mig Scenen for Choret og Chorførerne, der traadte op og med Sang, Recitativ og Tale for-

bandt den storartede Handling: hele Lidelseshistorien, illustreret ved Parallelsteder fra det gamle Testamente, givne i levende Billeder. Bag Chores og Chorførernes Scene var reist det egenlige Theater med bevægeligt Forhæng, Koulisser, Bagtæpper og Soufitter. Theatret selv begrændsedes paa hver Side af en smal Bygning med Altan; i den ene Bygning boede Ypperstepræsten, i den anden P i l a t u s. Den dramatiske Handling hos hver af dem foregik paa Altanen. Fra hver af de to nævnte Bygninger hvælvede sig en stor Port, gennem hvilken man saae ind i J e r u s a l e m s Gader. Den hele, ofte tredobbelte Handling var forbausende godt sat i Scene. Man var hos Ypperstepræsten, man var hos P i l a t' u s, man stod hos Folket, da det svingede Palmegrenene, og da det raabte: »Korsfæst;« der var dertil en Ro, en Skjønhed, som maatte gribe Enhver. Man fortalte, at de Personer, hvem Menigheden overdrog de hellige Roller, maatte være af pletfri Vandel, og at Fremstilleren af C h r i s t u s altid førend Passions-Skuespillets Begyndelse nød Alterens Sakramente. Hiint Aar var det en ung Billedskjærer, S c h a u e r; det fortaltes, at den aandelige Anstrængelse i den Grad betog ham, at han efter Forestillingen ikke mægtede at nyde Noget eller at tale med Nogen, førend han i Eensomhed havde samlet sig.

Det hele Skuespil var som en Kirkegang, hvor Prædiken ikke blot hørtes, men blev seet levendegjort. Enhver gik vistnok opbygget herfra, opfyldt af den Kjærligheds Sjæl, der gav sig selv hen for ufødte Slægter.

Min hjertensgode, lærde Vært sagde mig ganske aabent, at han aldrig havde læst Noget af mig, men

at han vidste, at jeg skrev Eventyr. Jeg saae ligesom et Smil om hans Mund! han læste ikke Eventyr. Jeg havde hos mig et lille Hefte af »Eventyrene«, oversatte paa Tydsk; dette gav jeg ham og bad ham, at han ved Leilighed vilde læse lidt deri. Han tog venligt mod Bogen og forærede mig strax efter sin »O b e r - A m m e r g a u s H i s t o r i e«. Allerede Dagen derpaa, da vi gik ud til Skuespillet, sagde den geistlige Herre til mig. »Jeg har allerede læst den lille Bog, De gav mig igaar; kald det ikke Eventyr, det er jo langt over Sligt. »H i s t o r i e n o m e n M o d e r« vil jeg kunne fortælle ved et Barns Grav og gennem den bringe Trøst til de Bedrøvede.

Fra M ü n c h e n tog jeg over L i n d a u til S c h w e i z, op i J u r a b j e r g e n e til den lille Uhrmagerby L o c l e, hvor jeg i 1833 fuldendte min Digtning »A g n e t e o g H a v m a n d e n«.

Dengang var Reisen herop besværlig, flere Timer maatte man kjøre med Diligence, nu gik det med Damp, paa Jernbane. Denne gaaer et langt Stykke skraat opad; saa er man paa en Holdeplads, hvor Lokomotivet forude tages fra, og et andet spændes paa bagtil. De bageste Vogne blive nu de forreste, og op gaaer det ad en ny Skraaplan til næste Afsats, hvor der igjen venter et Lokomotiv til den følgende Skraaning. Det er en virkelig Reise i Zigzag.

Øverst gaaer Banetoget gennem en af de største Tunneler, 4,200 Metre lang, og efterat man netop har seet Dagslyset og aandet den friske Luft, farer man øieblikkeligt ind i en anden Tunnel, halvt saa lang som den første. Man naaer nu den smukke Bjergby, C h a u x d e F o n d s, og snart derefter, i en dyb Dal oppe paa Bjerghøiden, L o c l e. Her lever og virker

min Landsmand og Ven Jules Jürgensen, hvis Uhre aarligt forsendes lige til Amerika.

For 80 Aar siden var her i Egnen ikke een Uhrmager; nu beskjæftige 20,000 Mennesker i Locle sig med Uhrmagerkunsten. Den Gang kom her hændelsesviis en engelsk Hestepranger; hans Uhr gik itu, og man viiste ham hen til Smeden, Daniel Jean Richard, en behændig, fingernem Mand, der rigtignok aldrig før havde taget et Uhr fra hinanden; nu vovede han det, satte det rigtigt sammen igjen og gav det tilbage til Hesteprangeren. Men han havde nu faaet Lyst til at gjøre et Uhr til sig selv. Det lykkedes ham, og fra den Time dreiede al hans Tanke sig om Uhrmagerkunsten. Han lod sine syv Sønner oplære i den og grundede snart i Locle det første Uhrmagerværksted. Byen vilde nu reise et Monument for Smeden Daniel Jean Richard.

Min Ven Jules Jürgensen boede under dette mit Besøg endnu i den samme gamle Gaard, hvor jeg havde været Gjæst hos hans Onkel Houriet. Jeg kom til at boe i min gamle Stue, besøgte igjen den underjordiske Vandmølle, saae Doub-Faldet, kjørte gjennem Gran- og Birkeskov ind over den franske Grændse, hvor Bøgene groe, og hvor Solen skinner langt varmere end ved Locle; men varme Hjerter vare her, deeltagende Venner. Jürgensens ældste Søn er, ligesom sin Broder, en dygtig Medvirker i Faderens Kunst, men han har tillige et ikke ringe litterairt Talent. De enkelte franske Oversættelser, der dengang fandtes af mine Skrifter, ansaaes ikke for at være gode, og min unge Ven vilde derfor forsøge at gjøre det bedre.

Under min Medvirken blev ogsaa, medens jeg op-

holdt mig i *Locle*, en fransk Oversættelse begyndt. Jeg lærte og saae til min Forundring, hvor rigt paa Udtryk for Følelser og Stemninger det danske Sprog er fremfor det franske; dette sidste har ofte kun et enkelt Ord, hvor vi have et heelt Udvalg. Det franske Sprog vil jeg kalde plastisk, det ligesom nærmer sig til Billedhuggerkunsten, hvor Alt er bestemt, klart og afrundet, men vort Modersmaal har en Farverigdom, en Afvexling i Udtryk, der betegne de forskjellige Stemninger. Jeg var glad ved mit Modersmaals Rigdom; hvor er det blødt og klangfuldt, naar det tales, som det skal tales!

Jules Jürgensens Oversættelse af »*Dyndkongens Datter*« og endnu et Par andre af mine Eventyr udkom paa Joel Cherbuliez's Forlag i Genf og Paris 1861 under Titelen: »*Fantasies danoises*.«

I Genf vilde jeg tilbringe nogen Tid. Veien dertil fra *Locle* førte over *St. Croix* til *Yverdun* gennem de smukkeste Partier af *Jurabjergene*, hvor man fra Høiderne har det meest storartede Skue over *Alperækken*, *Neuchâtel*- og *Genfersøen*. Jeg saae det i deilig Aftenbelysning med *Alpegløden* og stemningsriig Stilhed. En god Pension i Genf hos *Madame Achard* var anbefalet mig; jeg fik Værelse ud til Søen, havde elskværdig Omgang af Franske og Amerikanere, og jeg havde snart Venner og Bekjendte i Byen. Man førte mig til *Schweizerdigteren Petit-Sen*, en høist elskværdig gammel Mand, *Schweiz's Béranger*. Han havde en smuk landlig Bopæl udenfor Byen, hvor jeg var til Middag hos ham. Han var saa ungdommelig glad, saa sprudlende livlig. Da Maaltidet var endt og Kaffen drukket,

tog han Guitaren, og som Nordens B e l l m a n n sang han flere af sine Sange.

En af de første Dage efterat jeg var flyttet ind hos Madame A c h a r d og vilde besøge en af de Familier, til hvem jeg var anbefalet, tog jeg udenfor min Dør en Drosche og viiste Kudsken Brevets Adresse med Gaden og Huusnummeret. Jeg satte mig i Vognen; han kjørte og kjørte, det var en lang Vei, ned ad Gader og op ad Gader, hen over den gamle nedlagte Vold. Endeligt var jeg ved Stedet; jeg steg ud af Vognen, saae mig om og opdagede, at jeg befandt mig i en Gade, der stødte tæt op til Pladsen, hvorfra jeg var kjørt ud; jeg saae Md. A c h a r d s Huus, hvor jeg boede. »Er De en Schweizer«, spurgte jeg. »Ja!« svarede han. — »Det kan ikke være sandt!« sagde jeg, »jeg kommer langveis fra, høit oppe fra Norden, og der have vi læst om Schweiz, hørt om Wilhelm Tell og det ærlige, brave Schweizerfolk; det staaer høit i Ære hos os. Og nu kommer jeg her ned for ret at kunne fortælle derhjemme om de brave Folk, og saa: derovre paa den anden Side af Pladsen sætter jeg mig op i Vognen, viser Adressen, hvor jeg skal hen, det var kun et Par Skridt at kjøre, og saa føres jeg vidt omkring i Byen, en lang Tour. Det er Bedrag! Det kan en Schweizer ikke gjøre, De er ingen Schweizer!« Da blev Mennesket ganske forknyt; ung var han; godt saae han ud.

»De skal slet ikke betale!« sagde han, »eller kun betale hvad De selv vil. Schweizerne ere brave Folk!« Hans Ord og Stemning rørte mig, og vi skiltes ad som gode Venner.

Under Opholdet i G e n f kom Efterretningen til mig om Digteren J o h a n L u d v i g H e i b e r g s

Død. Jeg har i »M i t L i v s E v e n t y r« omtalt hans Betydning og mit Forhold til ham. Han havde i sin hos Publikum høit anseete »F l y v e n d e P o s t« ført frem mine første Digtninger, han havde, da jeg som ung Forfatter søgte Reiestipendium, givet mig et betydende Vidnesbyrd: at jeg i Humor var beslægtet med vor høit skattede W e s s e l, i Danmark Lunets meest anerkjendte Digter. Der kom vel siden en Tid, hvor H e i b e r g var mig imod, da han skrev sit Digt »E n S j æ l e f t e r D ø d e n«, men snart igjen kom Tilnærmelse, Forstaaen og Erkjendelse af, hvad Gud havde forundt mig.

Efterretningen om H e i b e r g s Død kom mig saa uventet og betog mig. Alle de Aandsdygtige og Store, jeg havde kjendt og levet med, fore hen, Een efter Anden.

Til langt ind i September blev jeg i G e n f. Vinden blæste allerede vinterlig koldt fra Jurabjergene og hvirvlede det gule Løv af Træerne. Efterretningerne fra I t a l i e n lød ikke indbydende og fredelige. Jeg tvivlede om at finde et hyggeligt Vinterophold i R o m, og i S p a n i e n var Cholera. Jeg besluttede da at overvintre i D a n m a r k. Dog før jeg naaede Hjemmet, skulde jeg komme ind i Sommeren til al dens Yppighed og Frugtfulde. Dette blev Tilfældet, da jeg over B a s e l naaede S t u t t g a r t, hvor en stor landoekonomisk Fest feiredes. Fra Stad og Land valfartede man derhen; Frugter af alle Arter smykkede Festbygningen, Kornneg og Humleranker, Æbler og Pærer, Druer og allehaande Rødder prangede i bugnende Arabesker. Altid, naar jeg siden tænker tilbage paa W ü r t e m b e r g, staaer denne Eftersommers Frugtfulde i min Tanke.

Med min unge Ven, Maleren A m b e r g e r, fra B a s e l kom jeg til S t u t t g a r t. Han modtoges paa Banegaarden af den bekjendte, driftige Boghandler H o f f m a n n, der strax paa det Hjerteligste indbød ogsaa mig til at boe i sit Huus. Theater-Intendanten gav mig Plads i sin Loge.

»Ja, De kan sagtens reise,« sagde Vennerne i K j ø b e n h a v n, da jeg kom hjem og fortalte om al den Gjæstfrihed og al min Lykke. »En gjæstfri Arne i J u r a b j e r g e n e, i S t u t t g a r t, i M ü n c h e n, i M a x e n, allevegne!« »De har Deres Huus paa Lokomotiv-Dragens Hale«, skrev I n g e m a n n engang; næsten var og er det saa.

Juleaften sad jeg ikke i R o m, som jeg havde tænkt, men jeg sad godt og glædeligt paa B a s n æ s.

I et Nummer af »*Household words*« havde D i c k e n s samlet en Deel arabiske Ordsprog og Talemaader, mellem hvilke han i en Note fremhævede:

»*When they come to shoe the Paschas horses, the beetle stretched out his leg. (Arabic.) This is exquisite; we commend it to the attention of Hans Christian Andersen.*« Jeg følte stor Lyst til at give Eventyret, men det kom ikke. Først nu, ni Aar efter, netop paa Aarets næstsidste Dag, under Besøget paa B a s n æ s, hvor jeg tilfældigt læste D i c k e n s ' s Ord igjen, sprang pludseligt frem Eventyret »S k a r n b a s s e n«. Dagen derpaa skrev jeg »S n e e m a n d e n«. Dette sluttede min Digtervirksomhed i 1860.

1861.

Strax i April kriblede og krablede det i mig. Trækfuglenaturen kom med de første varme Solstraaler. Jeg vilde og maatte endnu engang i mit Liv see Rom, fuldføre Reisen, som jeg opgav Aaret forud. Denne Gang fulgte med mig min unge Ven J o n a s C o l l i n, Søn af Etatsraad C o l l i n. Over G e n f og L y o n naaede vi N i z z a. Her var Hvile, og herfra begyndte for mig det egentligt Nye af Reisen, den maleriske smukke Vei: »*Via della cornice*«, Veien mellem N i z z a og G e n u a. Her skulde man helst gaae paa sine Fødder eller i langsomt Ridt nyde det deilige Skue mellem Klipper og Skovstrækninger ud over det rullende Middelhav. Her var en Rigdom af Palmetræer, som jeg intet andet Sted i I t a l i e n har seet dem; herfra føres aarligt ved Paasketid de mange Palmegrene til R o m, hvor de indvies af Paven og uddeles.

Klippeøen, det lille Fyrstendømme Monaco, ligger med Stad og Land som et tegnet Landkort nede i Vandet; det laae i deiligt Solskin som et lille Legetøis-Rige, i hvilket man fik Lyst til at slippe ind.

Reisen fra N i z z a til G e n u a tager med Diligencen et Døgn, men Veien er saa malerisk smuk, at man ikke bør befare Halvdelen af den ved Nattetid. Vi deelte den derfor i to Reiser, overnattede midtveis og havde næste Morgen vore sikkrede Pladser i Diligencen for ved Dag at flyve videre.

Gamle Erindringer fornyedes i G e n u a, hvor jeg ikke havde været siden mit første Besøg i 1833. Med Dampskib naaede C o l l i n og jeg i godt Veir til *Civita vecchia*. Paa hele Reisen hertil havde ikke eet Menneske spurgt os om Pas. Nu, i Pavestaten, be-

gyndte Pasplagen i storartet Stiil. Ingen fik Lov at stige i Land, før Passene vare affordrede, og hver Passageer maatte strax ved Landstigningen begive sig ad en just ikke saa kort Vei til Raadhuset, hvor man endda ikke fik sit Pas tilbage, men kun en Slags Kvittering, en Seddel med Tilladelse til at tage med Banetoget til R o m. Midtveis under Farten maatte denne Seddel fremviises; først udenfor Rom erholdt vi Passene tilbage, og nu maatte vi gennem den danske Konsul søge at faae Opholdskort, men inden dette lykkedes, hengik der næsten en Uge. R o m, hvem just de Fremmedes Besøg er en saa stor Indtægtskilde, synes aldeles ikke at tænke paa, at her skulde netop Alt gøres for at lette Besøget for den Fremmede.

I den gamle *Café greco*, hvor Konsulen for D a n m a r k, S v e r r i g og N o r g e, min Ven B r a v o boede, fik jeg et Par Værelser for mig og min unge Reisefælle, og nu gik vi ud i den store Stad, som var mig saa kjendt og hjemlig. Jeg gjensaae og kunde vise C o l l i n alle de kjendte Herligheder; ikke Meget havde forandret sig, siden jeg var her sidst. Man talte imidlertid meget om Usikkerheden paa Gaden, om Mord og Plyndring; men heller ikke denegang fornam jeg i Virkeligheden Noget dertil. Ruiner, Kunstskatte, Kirker og Haver bleve besøgte, Venner og Bekjendte ligeledes. Een af de Allerførste var vor Landsmand K ü c h l e r, nu »P i e t r o«, Munk i Klosteret oppe paa Keiserborgens Ruiner. Med Tonsur og sin grove, brune Munkedragt kom han mig imøde, omfavnede og kyssede mig. Det fortrolige »Du« lød atter fra hans Læber. Han førte os til sit Atelier, et stort Værelse med den deiligste Udsigt over Orangetræer

og Roser, ud mod Kolosseum, ud over Kampagnen til de maleriske Bjerger. Jeg var glad ved at samles med Vennen og over den herlige Udsigt. »Her er mageløst deiligt«, udbrod jeg. — »Ja, her skulde Du ogsaa blive, leve i Fred og Gud!« sagde han med et stille, venligt Smil, hvori der laae Alvor.

Men jeg svarede raskt: »Et Par Dage kunde jeg blive her, men saa maatte jeg afsted, ud i Verden igjen, leve i den, være i den!«

K i c h l e r arbeidede paa en Kopi efter D o m i n i c h i n o, bestilt af Grosserer P u g g a a r d i K j ø b e n h a v n. Pengene derfor tilfaldt naturligviis Klosteret.

Den norske Digter B j ø r n s t j e r n e B j ø r n s o n var i R o m. Her skulde jeg gjøre hans Bekjendtskab; jeg havde ikke seet ham, ikke været sammen med ham før. Der var gaaet en Tid hjemme i K j ø b e n h a v n, før jeg havde læst denne begavede Digters Arbeider. Flere havde sagt, at hans Bøger slet ikke vilde falde i min Smag. Det er bedst, meente jeg, selv at prøve det, og jeg læste hans Fortælling: »E n g l a d G u t.« Det var som jeg stod paa Fjeldet i den friske Luft, i duftende Birkeskov. Jeg var henrykt og foer strax i alle dem, som havde sagt til mig, at B j ø r n s o n ikke vilde falde i min Smag. Jeg sagde dem, at det var en Fornærmelse mod mig, og at jeg var forundret over, at man kunde troe, at jeg ikke skulde have Tanke og Hjerte for en virkelig Digter.

Nu meente og udtalte Een og Anden, at B j ø r n s o n og jeg i vore Personligheder vare hinanden saa modsatte, at vi strax vilde støde mod hinanden.

Da traf det sig kort før min Afreise fra Kjøbenhavn, at jeg paa anden Haand blev anmodet om at tage

nogle Bøger med til ham fra hans Hustru. Jeg gjorde det gjerne, og ved mit Besøg hos hende udtalte jeg hvor kjær hendes Mand var mig som Digter, og jeg bad hende skrive til ham, at han maatte være elskværdig mod mig, naar vi mødtes, thi jeg vilde holde af ham, vi maatte være Venner. Og fra det første Møde i R o m og til denne Time var han mig deeltagende og god, han var »elskværdig« som jeg bad og ønskede.

Skandinaverne havde bestemt en Fest for vor Konsul B r a v o i en landlig Udkant af R o m. Jeg har givet et Billede af Stedet i mit Eventyr »P s y c h e.« Festen var ogsaa for mig, som nu fjerde Gang kom fra Norden og besøgte Romerstaten.

En smuk, Sang af B j ø r n s t j e r n e B j ø r n s o n blev bragt mig:

Vor Luft er meget mindre lys,
 Vort Hav har meget mere Gys,
 Vor Skov har ei den Palmepragt
 Som Sydens, er der sagt.
 Men Nordlys over Natten flyer,
 Og Skoven hvisker Eventyr,
 I Havets Gang
 Er Efterklang
 Af Fædres Seierssang.

Fra hine Eventyrets Land
 Du bærer Bud, Du Vandringsmand,
 Om Vinterdrøm med Nordlys i
 Og Skovens Spøgeri.
 Ja, om et Sted saa høit mod Nord,
 At Folk og Dyr tilsammen boer,
 Og mindste Straa
 Kan tale saa,
 At Børn det godt forstaae.

Hvor Himlen selv i Venlighed
 Som Juletræ sig bøier ned,
 Og Alt gaaer sammen, som i Gud —
 Derfra Du bærer Bud!
 Du kom i Roms Scirocoluft
 »Med Bøgeløv og Birkeduft«,
 Med Melodi
 Og Trylleri
 Fra Nordens Phantasi.

Du vilde see, om vi har gjemt
 Den Barnelyre, Du har stemt,
 Og om den toner sødt, selv naar
 Antiken Takten slaar.
 Ja, selv i Steen den klinge maa
 Og skal som Du rundt Verden gaae
 Med Trylleslag
 Og hvælve Dag
 For Kjærlighedens Sag.

Kun een Maaned blev jeg dennegang i R o m. Mellem de kjære Bekjendtskaber, jeg her sluttede, staaer særligt det med Amerikaneren, Billedhuggeren S t o r i. Han førte mig til sit Atelier, hvor jeg fyldtes af Beundring over Portraitstatuen af B e e t h o v e n og en allegorisk Fremstilling af »A m e r i k a.« Han førte mig til sin Hustru og sine Børn, der beboede en Etage i Palazzo Barberini. En Dag samlede han her flere amerikanske og engelske Venner med hele deres Børneflokk. Jeg stod midt i Børnekredsen, og med en utilgivelig Dristighed, men paa Opfordring læste jeg »d e n g r i m m e Æ l l i n g« paa Engelsk, som jeg ikke kan godt nok. Da jeg sluttede Oplæsningen, bragte de Smaa mig en Krands.

S t o r i førte mig til den engelske Digterinde E l i s a b e t h B a r r e t B r o w n i n g. Hun var syg, meget lidende, men med lysende, milde Øine saae hun

paa mig, trykkede min Haand og takkede mig for mine Skrifter. To Aar efter hørte jeg af Lytton Bulwe's Søn, hvor varmt og inderligt Elisabeth Browning havde tænkt paa mig. Hendes sidste Digt: »*The North and the South*«, skrevet i Rom i Mai 1861; altsaa netop i Dagene ved mit Besøg, sluttede Digtsamlingen: »*Last Poems*«, udkommet efter hendes Død. Jeg lægger den duftende Blomst ind her imellem disse Blade:

»Now give us lands where the olives grow.«
Cried the North to the South,
»Where the sun with a golden mouth can blow
Blue bubbles of grapes down a vineyard-row«
Cried the North to the South.

»Now give us men from the sunless plain«
Cried the South to the North,
»By need of work in the snow and rain,
Made strong and brave by familiar pain!«
Cried the South to the North.

»Give lucider hills and intenser seas«,
»Said the North to the South,
Since ever by symbols and bright degrees
Art, childlike, climbs to the dear Lords knees«,
Said the North to the South.

»Give strenuous souls for belief and prayer«,
Said the South to the North,
»That stand in the dark on the lowest stair
While affirming of God »He is certainly there«,
Said the South to the North.

»Yet oh, for the skies that are softer and higher!«
Sighed the North to the South.
»For the flowers that blaze, and the trees that aspire,
And the insects made of a song or a fire!«
Sighed the North to the South.

»And oh, for a seer to discern the same!«
 Sighed the South to the North;
 »For a poet's tongue of baptismal flame,
 To call the tree or the flower by its name!«
 Sighed the South to the North.

The North sent therefore a man of men,
 As a grace to the South;
 And thus Rome came Andersen.
 »Alas, but must you take him again?«
 Said the South to the North.

Solen brændte allerede med hede Straaler, Folk toge ud i Bjergene, og Collin og jeg begave os paa Hjemfarten*), besøgte Pisa og tilbragte en Uges Tid i

---

*) Jeg troer dog her at burde tilføie, at det, der nærmest drev Andersen bort fra Rom, ikke var Varmen, men en Frygt, der til sine Tider betog ham med næsten uimodstaaelig Magt. Sammenhængen dermed var denne: Den første Dag, vi vare i Rom (d. 28de April), besøgte Bjørnson os og fortalte Andersen, at Tiggeren Beppo var rasende over, at han var bleven skildret i »Improvisatoren« som en slet Person, og at han derved var gaaet glip af mangen god Bajoch. Bjørnson, som ikke kjendte Andersen, var uforsigtig nok til yderligere at fortælle ham, at Beppo havde ladet falde nogle Ord om, at han nok skulde hævne sig, og denne Meddelelse satte Andersen i stor Frygt. Han udtalte til mig, at han var overbeviist om, at han vilde blive myrdet af Een eller Anden, som Beppo havde leiet dertil, og at han intet Øieblik kunde være sikker, saa længe han opholdt sig i Rom. Det lykkedes mig den Dag at faae ham nogenlunde beroliget, men om Natten kom Angsten paany over ham og lod ham ingen Ro. Senere talte han vel sjeldnere om sin Frygt, men af og til beherskedes han dog stærkt af den, og den blev en væsenlig Faktor i hans Bestemmelse

Florenz. Fra Livorno vilde vi med Dampskibet til Genua. Det blev et stormende Veir, Søen rullede

---

om at forlade Rom. — Under vort Ophold der skrev Andersen to Eventyr, om hvis Tilblivelse en lille Notits maaskee her kunde faae Plads. Det første af dem var »Psychen«. Den 5te Mai om Eftermiddagen vare vi i Theatro Alibert. Efterat vi havde seet et To-Akts Stykke (»Officerens Giftermaal« troer jeg det hed), sagde Andersen til mig, at han under Forestillingen havde digtet en heel Historie, som han skulde fortælle mig, naar vi kom hjem. Ud paa Aftenen meddeelte han mig hele Anlægget til Historien, men først d. 17de fik den sin endelige Form og blev døbt »Psychen«. Det andet Eventyr var »Sneglen og Rosenhækken«. Dette blev til paa følgende Maade: Andersen havde en Dag opdaget, at jeg læste een af Søren Kierkegaards Bøger, og dette bragte ham lidt i Misstemning, thi siden Kierkegaard havde kritiseret »Andersen som Romandigter« (»Af en endnu Levendes Papirer«. 1838), havde A. følt nogen Bitterhed mod ham og syntes ikke ret om den Beundring, som jeg nærede for ham. En Yttring, som A. ved denne Leilighed lod falde om en fælles Ven af os, bragte mig i Harnisk, det ene Ord tog det andet (jeg var kun 21 Aar), og jeg idetmindste sagde Meget, som jeg ved roligere Overlæg ikke vilde have sagt, og som Andersen fuldstændigt misforstod. Vor Strid endte med, at A. brast i Graad og gik ind i sit eget Værelse. Et Par Timer derefter kom han ind til mig, rolig og glad, og sagde: »Vil Du høre et Eventyr?« Saa læste han »Sneglen og Rosenhækken«; der var skrevet fuldt færdigt i Mellemtiden. Naar A. i sine »Bemærkninger til »Nye Eventyr og Historier« 1ste—3die Bind« (Samlede Skr. 29de Bd. Pag. 174) skriver: »Sneglen og Rosenhækken hører til de oplevede Eventyr«, saa maa dette dog forstaaes saaledes, at en lille Tildragelse vel gav Anledning til dets Fremkomst, men at en dyb Misforstaaelse af Begivenheden fandt Sted og maatte finde Sted, for at det Oplevede kunde blive Anledning. Jeg

svært, og vi bleve næsten alle søsyge. Jeg følte mig saa lidende, saa udmattet, at da vi naaede *G e n u a*, var der ikke Tanke om at kunne følge min Bestemmelse om samme Dag at gaae til *T u r i n*.

Neppe vare vi komne i Land, før der lød stærke Kanonsalver: Sørgebudskabet om, at *C a v o u r* var død. Endnu den følgende Dag følte jeg mig uskikket til Reisen, men haabede dog, ved at afreise Dagen derpaa, at komme tidsnok til *C a v o u r s* Begravelse. Vi kom ud paa Eftermiddagen til *T u r i n* og hørte da, at den store Statsmand allerede Aftenen forud var bleven begravet.

Sidst i Ugen naaede vi *M i l a n o*, hvor vi mellem de skønne Marmorskikkelser paa Domkirkens Tag saae ud over de solbelyste Alper. Før Diligencen over *S i m p l o n* bar os hen til disse, tilbragte vi et Par smukke Solskinsdage og maaneklare Aftener paa *I s o l a b e l l a i L a g o m a g g i o r e*.

I *S c h w e i z* opholdt vi os længst i *M o n t r e u x*. Her voxede frem og udfoldede sig Eventyret »*I s j o m f r u e n*«^{*)}. Den sørgelige Begivenhed med det unge Brudepar, som paa deres Bryllupsdag besøgte den lille Ø udfør *V i l l e n e u v e*, hvor Brudgommen omkom, blev lagt som Virkeligheds-Rod for den Digtning, i hvilken jeg vilde vise Schweizernaturen saaledes, som den under flere Besøg i dette herlige Land havde afspeilet sig i min Tanke.

---

mindes ogsaa, at jeg, da *A.* spurgte mig, hvad jeg syntes om Eventyret, svarede: »Udmærket! De er Rosenhækken, det er klart, men lad os ikke skjændes om, hvem der er Sneglen.« (Eventyret blev skrevet d. 24de Mai). Udg. Anm.

^{*)} Allerede i *B e x* fik *A n d e r s e n* Ideen dertil, og læste der Begyndelsen for mig d. 18de Juni. Udg. Anm.

I L a u s a n n e fik vi det smertelige Budskab fra Hjemmet, at den gamle C o l l i n laae for Døden. Man antog, at Gud allerede havde kaldt ham, naar vi modtog Brevet, og man bad os derfor om ikke at ile med Hjemreisen. Denne gik jævnt og stille Nord paa. Vi bleve et Par Dage hos Vennerne A u f d e r m a u e r i B r u n n e n, hvor vi mødtes med Bibliothekaren ved Klosteret i E i n s i e d e l n, Pater G a l l - M o r e l l, en elskværdig geistlig Herre. Klosteret selv er det meest anseete i Schweiz og besøges af Pilgrimme og fromme Katholiker fra T y d s k l a n d og F r a n k r i g.

E i n s i e d e l n ligger neppe mere end en Miil fra Landeveien mellem B r u n n e n og Z ü r i c h e r - S ø e n. Collin og jeg vilde ikke flyve det forbi, og indtraf her just paa Klosterets tusindaarige Stiftelsesdag*). Den lille By var opfyldt af Fremmede, der trængte sig til den pragtfulde, med Blomster, Lys og Inskriptioner smykkede Kirke. Mange Fromme samlede sig udenfor paa Pladsen foran den sprudlende Kilde og drak af hvert Væld; thi Sagnet melder, at C h r i s t u s har engang været i Einsiedeln og drukket af Vandet, men af hvilket Væld veed man ikke; derfor drikkes nu af dem alle.

Vi besøgte min Bekjendt, Bibliothekaren, der modtog os paa det Venligste og i Forening med flere yngre geistlige Herrer viiste os Klosterets Mærkværdigheder og førte os til Kirken, hvor den blomstersmykkede

---

*) Dette er ikke aldeles korrekt. Tusindaarsfesten feiredes hele Aaret igjennem, men den egenlige Høitidelighed skulde, efter hvad der blev sagt, finde Sted d. 14de September. Vort Ophold der faldt paa d. 14de og 15de Juli.
Udg. A.

bestraalede Sarkophag for Klosterets Stifter*) stod med smukke Mindevers, skrevne af vor lærde Ledsager. Vi saae Bibliothekets Skatte, ogsaa en gammel Bibel i dansk Oversættelse saae vi; da der blev udtalt Ønsket om at erholde en nyere, lovede jeg at skaffe den, og den er kommen der.

Fra det festligt smykkede *E i n s i e d e l n* kom vi over *M ü n c h e n* og *A u g s b u r g* til *N ü r n b e r g*. Ogsaa her var Fest. Flag og Faner vaiede i alle Gader; her var Sangerfest, ikke Minnesangernes, nei, vor Tids Sangeres. Fra alle *B a y e r n s* Byer vare Sangforeninger komne hertil og gave en storartet Sangfest. Folk rundt om fra strømmede til; det var ikke let at finde Plads i Hotellerne, men jeg var, som altid, den Hellige og fik Vertens egen hyggelige, lille Stue.

Fra *N ü r n b e r g* gik Reisen til *D r e s d e n* og *M a x e n*, hvorfra vi efter tre Ugers Ophold tog til *B r a u n s c h w e i g*. Ogsaa her kom vi til Fest; jeg troer, det var Byens Tusindaars-Fest. Fra alle Huse vaiede Flag, rundt om var der anbragt Guirlander, og Gaderne vare bestrøede med Blomster og Sand.

I *K o r s ø r* skiltes *C o l l i n* og jeg. Han tog til *K j ø b e n h a v n*, jeg til *B a s n æ s*, hvorfra jeg efter et kort Ophold tog til Sorø og besøgte *I n g e m a n n*. Her fik jeg Budskabet om den kjære gamle *C o l l i n s* Død; i de sidste Dage havde han ligget aldeles stille hen uden at kjende Nogen. Han vilde heller ikke have kjendt mig, skrev man.

Jeg reiste strax ind til Byen for at samles med de Bedrøvede.

*) Den hellige *M e i n r a d*, der — efter vor Ledsagers Beretning — døde som Martyr paa Carl d. Stores Tid.

»Paa Hjemmets Arne Ilden brændte ud,
 Nu sidder Sorg i Sammenholdets Stue.
 Din Længsel bar i Jesus Dig til Gud,
 — En Haandfuld Aske her — hist Livsens Lue.«

sang jeg. Mange og bedre Sange lød, men tilvisse ingen mere dybtfølt end min. Saamange Minder i Gjerninger og Ord glede mig gennem Tankerne.

Jeg kjørte ind til Byen, vilde helst være ene, men alle Vogne vare opfyldte; kun i een sad to Damer; der tog jeg Plads. Den Ældre sad stille, halvt sovende i et Hjørne, den Yngre havde strakt sig ud paa Sæderne i hele Vognens Brede og nød Frugter og Forfriskninger. Hun saae ud som en Spanierinde; de sorte Øine lyste, en heel Samtale før hun selv begyndte at tale. »Jeg troer at kjende Dem«, sagde hun paa Fransk. Jeg gjentog det samme til hende og udbad mig hendes Navn. »P e p i t a« svarede hun. Det var den paa Casino-Theatret Aaret forud overhyldede spanske Dandserinde. Jeg sagde hende mit Navn, og hun fortalte da sin ældre Ledsagerinde, at jeg var en Poet, og at hun i Casino havde udført en Rolle i eet af mine Stykker, hvori hun talte Fransk og udførte spanske Dandse. Det var Eventyr-Komedien »O l e L u k ø i e.« Hun fortalte sin Ledsagerinde hele Indholdet med de faa Ord: »Det er en ung Skorsteensfeier, som forelsker sig i en spansk Dandserinde, og saa er det hele en Drøm.« — »Char-mant!« sagde den gamle Dame; men jeg var ikke i Stemning til at fortsætte Samtalen. Ved første Station søgte jeg Plads i en anden, den første den bedste Vogn, og undskyldte min Bortgang med, at jeg havde fundet Venner, hos hvem jeg maatte tage Plads.

Jeg naaede K j ø b e n h a v n, gik til Hjemmets Hjem, hvor Børn og Børnebørn af den Dybtsavnede

vare samlede. Snart var Begravelsesdagen, jeg skrev til Ingemann:

— »Jeg fandt hele Collins Familie i det gamle Hjem; de vare alle rolige, men dybt veemodige. Min gamle Ven var lagt i Kiste; han saae mild og sovende ud, der var en deilig Ro udbredt over hans Ansigt. Begravelsesdagen gruede jeg meget for, men jeg følte mig dog der stærkere, end jeg turde have troet. Biskop Bindesbølls Tale fyldestgjorde mig ikke, den dvælede for længe ved det politiske Liv og ved Kong Frederik den Sjette. Pastor Blædel sagde senere nogle Ord ved Graven; de dannede et smukt Supplement til Bispens Tale; forenede bleve de det, som skulde siges. Resten af Dagen, som jeg tilbragte aldeles ene, var mig bitterlig tung. Jeg savner, hvad jeg i en Række af Aar var vant til, daglig at see den gamle Collin og tale med ham. Huset er nu saa underligt eensomt. Det er underligt at see Rækkerne saaledes svinde bort. Nu er jeg selv i forreste Række til Afmarsch.«

Tiden nærmede sig mod Jul. Jeg havde paa Reisen og senere efter Hjemkomsten arbeidet »flittigt«. Ved Juletid kom et Hefte nye Eventyr ud med »Iisjomfruen«, »Sommerfuglen«, »Psyken« og »Sneglen og Rosenhækken«. Bogen tilegnede jeg Bjørnstjerne Bjørnson.

Juleaften blev tilbragt paa Holsteinborg; derfra fløi Brev til Ingemann:

Holsteinborg. Juledag 1861.

»Kjære Ven!

Min Stue støder lige op til Kirken; jeg kan gennem Døren træde derind paa Pulpituret. Orgelet spiller,

og Psalmesangen lyder ind til mig, idet jeg skriver dette Brev. Her er saa julefestligt, og iaftes var her Barneglæde. Alle de Smaa vare saa lykkelige ved Juletræet og dets Herligheder. Jeg fik ogsaa mit Julebord med mange Sager, der tydede hen paa mine Eventyr. *K a t t e n* sad paa *B l æ k h u s e t*, *N i s s e n* dandsede med *P e n n e h o l d e r e n*, *S o m m e r f u g l e n* fløi i florentisk Mo-saik paa *P a p i r t r y k k e r e n*, og min lille *P i g e* med *S v o v l s t i k k e r n e* havde ogsaa indfundet sig.

Jeg tænkte ellers meget igaar paa min Juletid i Barndommen; den var dog den rigeste, jeg har oplevet, uagtet Stuen var saa lille, og jeg intet Juletræ havde; men Grøden, Gaasen og Æbleskiverne manglede aldrig, og den Aften stod der to Lys paa Bordet. Et halvt Hundred Aar tilbage har jeg Jule-Erindring. Hvor forunderligt er jeg dog baaret frem! Tak for de to hyggelige Dage hos Dem og Deres Kone. Bring ogsaa *S o p h i e* min Hilsen. Hun havde vist for Dem pyntet et Juletræ, smukke Blomster havde hun skjult nede i *K j æ l d e r e n*; de skulde frem til Juleaften, sagde hun mig.

Gud veed, om jeg er i *S o r ø* næste Juletid. Min Lyst er i det nye Aar at flyve til *S p a n i e n*. Jeg maa altid have mine Juledrømme, og disse ere om Reiseliv. — Jeg tænker paa *I t a l i e n* eller *S p a n i e n*. Juleveiret er mildt, men heller saae jeg klar Luft og snehvide Marker. Ifjor havde vi det saaledes med skinnende Sne og rimfrosne Træer; da digtede jeg »*S n e m a n d e n*«; iaar vil min Musa ikke komme til mig. Gid et godt og glædeligt Nytaar rulle

op for os Allesammen! Ingen Krig! Ingen Cholera!
Fred og Sundhed raade!

Nu lev hjertelig vel!

Deres trofast hengivne

H. C. Andersen.»

1862.

Strax i de første Dage af Aaret, medens jeg endnu var ude paa Landet, modtog jeg fra Ingemann et Brev, fuldt af Hjertelighed og Humor. Ingemann og H. C. Ørsted, som begge holdt af mig, stod i deres digteriske Anskuelse lidt paa Kant mod hinanden. Ørsted forlangte med Rette stræng Sandhed, selv i Phantasiens Raaderum.

»Fornuften i Fornuften er det Sande,
Fornuften i Følelsen er det Skjønne«

havde han engang skrevet til mig og holdt fast paa. I »Maanedsskrift for Litteratur« havde Ørsted taget stærkt fat paa Ingemanns phantastiske Digtning: »Ole Navnløs«, saa haardfast, at den hjertevarme Philosoph Sibbern tog til Forsvar. Ørsted og Ingemann, de to elskeligste, meest barnehjertede Personligheder, kom ikke til at mødes, ikke til at kjende hinanden, de havde ellers tilvisse snart følt deres Hjerte-Slægtskab. Jeg fortalte til hver af dem saa mangt et smukt Træk af den Anden, saa mange Udtalelser, som tiltalte Modstanderen. Nu var H. C. Ørsted død for Aaringer siden. I Brevet, jeg fik herude paa Landet fra Ingemann, stod:

»Jeg var imorges ude paa Banestationen, gik under

Telegraphtraadene, og de begyndte at snurre. Hvad er nu det? Kan jeg ikke have Lov at gaae i mine egne Tanker? Hvad er det Ørsted vil? Traaden dirrede og talte. Hvad er det dog? Da faldt det mig ind: Ørsted veed, at jeg idag vil skrive til A n d e r s e n, og nu siger han: »Hils fra mig!« Jeg har altsaa en Hilsen til Dem fra H. C. Ørsted.«

Det var det sidste Brev, jeg fik fra den kjære I n g e m a n n, og i Hilsenen, han sendte, saae jeg Forstaaen og kjærligt Gjensyn mellem de to kjærligste Sjæle. Snart vilde Gud, at de skulde mødes.

Aaret begyndte iøvrigt med megen Glæde for mig. De ved Juletid udgivne Eventyr vandt stor Anerkjendelse og have nu oplevet et Par Oplag.

Kong F r e d e r i k d e n S y v e n d e hørte altid helst mig selv læse Eventyrene, ikke blot paa F r e d e r i k s b o r g, saaledes som jeg forhen har omtalt, men flere Gange kaldtes jeg til C h r i s t i a n s b o r g. Strax i Februar læste jeg saaledes for Kongen og en ganske lille Kreds, han havde samlet om sig, de fire sidste Eventyr. »I s j o m f r u e n« tiltalte og opfyldte ham især. Selv havde han som Prinds tilbragt længere Tid i Schweiz.

Nogle Dage efter Oplæsningen modtog jeg følgende egenhændigt skrevne Brev fra Kongen:

»Min gode Andersen!

Det er mig en Fornøielse at sende Dem min Tak for den Glæde, De forskaffede mig ved Forelæsningen af Deres deilige Eventyr forleden Aften, og jeg kan kun sige saa meget, at jeg lykønsker mit Land og dets Konge til at eie en Digter som Dem.

Deres velvilligste

F r e d e r i k R.«

Christiansborg den 13de Februar 1862.

Jeg blev uendelig glad ved dette kjære Brev, som jeg gjemmer mellem mine bedste Erindringer. Med Skrivelsen fulgte en Gulddaase med Hans Majestæts Navnetræk.

Fra Bjørnstjerne Bjørnson i Rom fik jeg ogsaa Brev. Han var glad for Tilegnelsen, glad for hvert enkelt Eventyr, særligt for »Iisjomfruen.« Han skrev:

»Iisjomfruen« har en Begyndelse saadan, at det jublede og sang i Luften, lo med Grønt og Blaat og Schweizerhuse. De har der skildret en Gut saadan som jeg kunde have Lyst til at have en Broder, og hele Sceneriet, Babette, Mølleren, Rotterne, hun, som fulgte med over Fjeldet og saae ham ind i Øiet. Jeg blev begeistret til Udraab og maatte gjøre flere Standsninger. Men kjære, milde Mand! at De havde Hjerte til at slaae dette Billede i Stykker for os. Den Tanke, som danner sidste Afdeling, har Noget af Gud i sig, den imponerer mig, denne Tanke, at to Mennesker skilles paa Toppunktet af deres Lykke; endnu mere, at de forinden, klart, som naar en pludselig Kastevind kruser det stille Vand, har ladet os ane, at der boede i Begges Sjæle hvad der kunde have kuldkastet denne Lykke; men at De nænnede at gjøre det med disse to Mennesker! —«

Brevet slutter saaledes: »Kjære, kjære Andersen! hvor jeg holder af Dem! Jeg troede saa fuldt og fast, at De hverken ret forstod mig eller ret holdt af mig, skjøndt De gjerne med Deres gode Hjerte vilde begge Dele; men nu seer jeg, at jeg tog behagelig Feil, og det har jo bidraget til at fordoble den Kjærlighed, jeg har for Dem.«

Jeg blev inderlig glad over Bjørnsons Brev, lykkelig ved det Venskab og Hjertelag for mig, det saa levende udtalte.

Et andet Brev fra en mig ubekjendt ung Student i en af Provindserne maa jeg ogsaa her berøre for den Poesi, den Naturlighed, der laae i hans Meddelelse. I Brevet var lagt en Fiirkløver, tør og presset. Om den skrev han, at da han var en lille Dreng, læste han første Gang mine Eventyr og var lyksalig ved dem; da havde hans Moder fortalt ham, at Andersen havde prøvet tunge Dage, gaaet meget igjennem, og den lille Dreng følte sig ganske sørgmodig ved hvad han hørte; da han kort efter fandt en Fiirkløver i Marken, og da han havde hørt, at en saadan bragte Lykke, bad han sin Moder, om han maatte sende den til Andersen, for at han kunde blive lykkelig. Fiirkløveren blev ikke sendt, Moderen gjemte den i sin Psalmebog. »Nu ere flere Aar gaaede«, stod der i Brevet, »jeg er bleven Student, Moder døde ifjor, og jeg fandt i hendes Psalmebog Fiirkløveren. I disse Dage læste jeg Deres nye Eventyr »I s j o m f r u e n«, og læste det med den samme Glæde, som jeg følte, da jeg som Lille læste Eventyrene. Nu er Lykken med Dem, og De behøver ingen Fiirkløver, dog sender jeg Dem den og fortæller dens lille Historie.« Dette var omtrent Indholdet af Brevet, som er blevet borte for mig. Jeg husker ikke den unge Mands Navn, har ikke kunnet takke ham, men nu, efter Aaringer, læser han maaskee her min Hilsen og Tak.

Jeg sad i Læsning og Digtning; da kom, sidst i Februar, Aften-Avisen, og jeg læste: »Bernhard Severin Ingemann er død«. Det overvældede mig; mit Brev fløi afsted:

»Kjære velsignede Fru I n g e m a n n!

I denne Aften først hørte jeg, og saae af Avisen, hvad Gud har villet. Jeg er bedrøvet, men kun bedrøvet for Dem. De er saa ene, han er borte fra Dem! Det maa være Dem som en tung Drøm, og De længes efter at vaagne, at see ham igjen, være hos ham. Vorherre er saa god, kun hvad der er det Bedste for os skeer, det troer jeg, det kan jeg ikke slippe! Jeg vilde saa gjerne endnu engang have seet ham, talt med ham; vi vare saa unge begge To, og dog er jeg snart, efter Aarene, gammel nok til at følge ham. Jeg længes efter ham. Der er et Liv efter dette! der maa være det, som Gud er Gud. Det er en Lyksalighed for Tanken, saa at jeg ikke kan være bedrøvet, uden for Dem, kjære, ædle Veninde! tør jeg nævne Dem saaledes. Bryd Dem ikke om at svare paa dette Brev, De har ikke Stemning dertil; jeg veed, De tænker venligt paa mig. Hils Sophie, Deres Pige hedder jo saaledes; ogsaa hun er bedrøvet, det veed jeg. Hun holdt af ham som hun holder af Dem. Gud give Dem Styrke og løfte Dem gjennem milde Dage til ham, den Kjære, Milde, Uforglemmelige.

Med den inderligste Deeltagelse

H. C. A n d e r s e n.«

I de første Dage af Marts laae Markerne med Sne, men Luften var deilig klar, og Solen skinnede. Jeg foer med Banetoget ud til S o r ø; det var Begrævelsesdagen. Jeg stod i det Hjem, hvor jeg fra min Skoletid i S l a g e l s e indtil nu som Ældre havde tilbragt lykkelige Timer, hvor Samtalerne havde skiftet i Alvor og Skjemt. Fru I n g e m a n n sad stille, from i sin Sorg, den gamle trofaste Pige, S o p h i e, brast i

Graad, da vi mødtes, talte og fortalte om hans »yndige Død«, hans kjærlige Ord og milde Tale.

Fra Akademiet bragtes Kisten til Kirken, en stor Sørgekare fulgte, og i den var Repræsentanter for alle Samfundsklasser. Mange Bønderfolk fulgte; just for dem havde han aabnet *D a n m a r k s* Historie og ladet Skikkelserne fra den handle og fortælle saa Hjertet blev varmt derved.

Da Kisten sænkedes i Graven, kviddrede alle Smaa-fuglene i Solskinnet over den. Vi have i et Billede hans Jordefærd; jeg skrev dertil følgende Ord:

B e r n h a r d S e v e r i n I n g e m a n n .

†

»Ved hans Vugge stod Danmarks Genius og Poesiens Engel; de saae gennem Barnets milde blaae Øine ind i et Hjerte, der ikke kunde ældes i Aaringer; Barne-sindet vilde aldrig forsvinde, han skulde blive en sjelden Urtegaardsmand i Poesiens Have i det danske Land, og de gave ham Hilsen og Indvielse ved et Kys.

Hvorhen han saae, faldt en Solstraale; den tørre Green, som han berørte, satte Blade og Blomster; han brød ud i Sang, som Himlens Fugle synge, i Glæde og Uskyldighed.

Fra Folketroens Ager, fra svundne Tiders mosgroede Grave tog han Frøkorn, lagde dem ved sit Hjerte, lagde dem paa sin Pande, plantede dem og lod dem groe; og de trivedes, de voxte ind i Bondens lave Hytte, slyngede sig som Sanct Hans-Urten hen under Loftet og bredte ud de friske Blade. Hvert Blad var for Bonden et Historiens Blad, der susede i den tanke-rige Vinteraften hen over den lyttende Kreds; den hørte om gammel Tid i Danmark og om Danskens

Sind; de danske Hjerter løftedes derved i Glæde og Kjærlighed.

Han lagde Frøkorn bag de brusende Orgelpiber, og Cherubernes syngende Træ viftede sine Grene, susede Psalmesang: Fred i Hjertet, Glæde i Gud.

I Hverdagslivets tørre Jordbund lagde han Eventyrets Blomsterløg, og det skjød frem, udfoldede sig i broget Pragt og gribende Sælsomhed.

Han førte ind til de Smaa Storcken fra Kong P h a r a o s Land; han lærte dem Morgen- og Aftensange, og de forstode hos ham hvert eneste Ord.

Hvad han plantede groer; thi det har slaaet Rødder i Folkets Hjerter. Hans Tale lagde Toner i det danske Sprog, hans Fædrelandssind lægger Kraft i Sværdet, hans rene Tanke er som den forfriskende Søvind.

Det var nu sidste Juul. Hvad vi melde er ikke Digtning; selv fortalte han til Vennen sin Drøm: Hans Jordeliv var endt, Legemet en henkastet Støvklædning; han løftedes bort, men fast holdt han endnu paa en Haand, han kunde ikke slippe den, hans trofaste Hustrues Haand; og han fornam, at den blev vaad af Taarer, og i det Øieblik fulgte hun ham. — Da vaagnede han.

Vakt er han i denne Stund, men hun sidder ene tilbage i det Hjem, hvor Hver, som traadte ind, blev mildere og bedre; hun sidder i Længsel og Savn; for ham er til Mødets Stund Tiden, som Minuttet for os, det veed hun. »Tak og Kjærlighed!« lyder fra hendes Mund, lyder fra Barnehjertet og det danske Folk.

Hvad der maa forsvinde og veire hen, er nu lagt i Graven under Kirkeklokkers Klang, Psalmetoner og Kjærlighedens Taarer. Hvad der aldrig dør, er hos

Gud. Hvad han plantede, er hos os til Glæde og Velsig-
nelse.«

Allerede i Mai begyndte for mig Foraarstiden og med den Herregaardslivet. Jeg var paa det hjemlige B a s n æ s, det kjære H o l s t e i n b o r g, det musik-
rige L e r c h e n b o r g. Store Reiseplaner vare iøvrigt lagte, jeg følte Længsel og Lyst efter at besøge S p a n i e n. En Gang før havde jeg staaet ved Indgangen dertil, men Sommervarmen og Sygelighed holdt mig tilbage. Nu valgte jeg en bedre Aarstid.

Jeg havde i Spøg sagt til min unge Ven J o n a s C o l l i n: »Vinder jeg det store Lod i Lotteriet, saa reise vi sammen til S p a n i e n, ja smutte over til A f r i k a:« men jeg vandt ikke det store Lod, vinder det aldrig, men skal have det i mindre Portioner paa anden Maade. Min danske Forlægger, Boghandler R e i t z e l, sagde mig en Dag, at mine samlede, illustrerede Eventyr vare udsolgte, og at han ønskede at give en ny Udgave. For den første havde jeg kun erholdt 300 Rd., nu tilbødes mig 3000 Rd.*). Det

---

*) For at forebygge en mulig Misforstaaelse bør det dog bemærkes, at ovenstaaende Angivelse ikke er fuldstændig nøiagtig. Andersen havde ganske vist i 1849 faaet 300 Rd. for de illustrerede Eventyr, men at denne Betaling tilsyneladende var saa lav, hidrørte for en væsenlig Deel fra, at der med Anskaffelsen af Træsnittene var forbundet meget store Udgifter. For 2den Udgave fik han derfor et langt større Honorar, nemlig 1200 Rd. og ved 3die Udg. var Eventyrene blevne forøgede med »Historier« og udgjorde saaledes en langt større Samling end den oprindelige Udgave. Udg. A.

kom uventet som en Lotterigevinst; den var altsaa vunden, og Collin og jeg reiste.

Med Morgentoget kom jeg forud til Sorø for at være et Par Timer der hos Fru Ingemann. Hun saae usædvanlig rask ud og følte sig styrket, sagde hun, ved en deilig Drøm, som Gud havde forundt hende Natten forud. Hun havde i den seet Ingemann, saa ung og saa smuk, saa uendelig glad; de havde ret udtalt sig for hinanden. Hendes Øine lyste derved. Alt i Stuerne var iøvrigt ved det Gamle; det var som om Ingemann var gaaet kun en Spadseretour og hvert Øieblik kunde ventes hjem igjen. Hun talte til mig om forskjellige Anliggender vedrørende hans Skrifter, men først da vi talte om Samlivets henrundne Dage, fik Taarerne frit Løb.

Jeg gik over paa Kirkegaarden; strax ved Indgangen er en Grav, paa hvis Steen er skrevet et Navn, velbekjendt i den danske Litteratur: Christian Molbech. I »mit Livs Eventyr« har jeg fortalt om ham; han var stræng i sin Dom over mine Skrifter og over de meget læste Ingemannske Romaner. Med Tiden fordunster al Bitterhed, vi gaae Alle frem til Forstaaen. En lille Historie, som Ingemann havde fortalt mig, kom mig her i Tanke: Kort efter Molbechs Død gik Ingemann en Aften i Sorø seent hjem fra Selskab. Kirkedøren var aaben, og i den stod Præsten Zeuthen i fuld Ornat. »Jeg venter,« sagde han, »paa gamle Molbechs Liig, der om nogle Øieblikke kommer her til Kirken.« I det Samme holdt der en Rustvogn, og to unge Mænd, svøbte i deres Kapper, fulgte; det var Molbechs Sønner. Kisten blev baaret ind i Kirken. Zeuthen og Ingemann sluttede sig til Sønnerne, det var

det hele Følge. Zeuthen talte et Par Ord over Kisten, og Ingemann følte sig glad og mildt stemt. Med samme Følelse stod jeg her nu og gik saa til det Sted, jeg egentligt vilde besøge her paa Kirkegaarden, Ingemanns Grav. Paa Mindestenen er hans Medaillon-Portrait anbragt. Ofte seer man, blev der sagt mig, Smaabørn løfte hverandre op for at kysse Ingemanns Mund. En Maler kunde bringe noget Smukt ud af dette Oplevede.

Fra Korsør begyndte Reisen med Jonas Collin. Vi vilde lægge Veien over Flensborg, thi næste Dag, den 25de Juli, skulde Monumentet over de faldne Krigere, den af Bissen formede Løve, afsløres der paa Kirkegaarden. Der var en stor Menneskemasse forsamlet under vaiende Dannebrogflag. Tidligere havde jeg besøgt de Faldnes Grave; nu vare disse jevnede med Jorden, men Ligene vare ikke blevne flyttede. Foran en stor Høi med Bautastene, som bar de Faldnes Navne, stod Løven endnu ikke afsløret. Jeg satte mig mellem Gravstenene. Eleverne fra den danske Høiskole i Tønder vare samlede og istemte en Sang. Veiret var smukt, Solen skinnede, men det blæste næsten en Storm. Det var for mig som de henfarne Aander susede gennem Træerne. Under Kanonsalut faldt Sløret, og Løven stod der opreist, seende ud over Gravene. Hvad vil skee, hvis en Fjende engang beseirer os her, gik anelsesfuldt gennem min Tanke.

Over Frankfurt naaede vi Brunnen, hvor vi skulde træffe sammen med Jonas Collins Forældre og Søster, som opholdt sig her paa Reisen til Italien. Paa Vierwaldstädter-Søen overraskedes vi af en af disse mægtige Schweizer-

storme; fra Bjergene blæste en F ø h n, som løftede Søen i høie Bølger, Kaptainen kunde ikke lægge Skibet op til Landingsbroen, Brændingerne sprøitede der hen over Bolværket. En meget stor pramagtig Baad, roet af flere Mænd, kom ud for at sætte os i Land et Stykke fra Byen, hvor en Aa udmundede i Søen, og hvor Vandet var mere smult; men før vi naaede derhen, havde vi en lang Strækning, hvor Brændingen brødes mod Klippestykkerne. Søerne bar mod Land, men vi turde ikke nærme os dette, før vi vare ud for Aamundingen. Mændene arbeidede med Aarerne, dog nærmere og nærmere dreves vi mod Brændingen; da maatte alle Mand tage fat i Aarerne; det knagede og vippede, men vi fik Magten, og et Par Minutter efter vare vi paa stille Vand og inde i Aaen og hilsedes af Venner, Bekjendte og Ikke-Bekjendte.

Afrikanske, solhede Dage ventede os i det ellers saa luftfriske, smukke Brunnen. Aufdermauer havde overdraget sit Hotel til en Fremmed og boede selv med Søsteren smukt og landligt nær ved Byen. Vor Ven fra det foregaaende Aar, Bibliothekaren fra Einsiedeln, Pater Gall-Morell var der, og der blev smukt musiceret.

Med Collins Familie fortsattes Reisen over Brünnig til Interlaken. Alt som vi kom op paa Bjergene, blev Luften mere let og frisk, Bøgene stode grønne som i det tidlige Foraar. Gieszbach blev besøgt og Gletscherne ved Grindelwald. I Bern lever som Geistlig en Søn af den danske Digter Baggesen og Sophie Haller, Datter af Schweizerdigteren. Hvergang jeg er kommen gennem Bern, har jeg besøgt den venlige, gamle Mand, som har stor Sympathi for Danmark, men ikke kan tale det

Sprog, i hvilket hans Fader sang de smukke og spøgende Sange.

Vort længste Ophold i Schweiz blev i M o n t r e u x*). Stemning og Naturomgivelser her fra har jeg gjemt i et Digt eller rettere i et Brev til Digteren C h r i s t i a n W i n t h e r, der vilde udgive en Nytaarsgave fra danske Digtere, og dertil ogsaa ønskede Bidrag fra mig:

M o n t r e u x d. 26de August 1862.

Et Digt forlanger De! jeg eier intet,
 Jeg ellers bragte Dem mit allerbedste;
 Her i Montreux groe Laurbær, men ei Digte,
 Det sidste her var Byrons om Chillon.
 Naturen rundt om er vel selv et Digt,
 Mit Hjerte rummer det, men ei Papiret;
 Jeg kan ei tegne Aftenen her ved Søen,
 Hvor Vandet skifter om med Blaaf og Purpur,
 Et luftigt Rosenblad mod Himlens Guldgrund.
 Liig mægtige Chor-Stole i en Kirke,
 Staaer Klippe sælsomt stillet op ved Klippe;
 Der hænge Skovene, som Draperier,
 Og fjernest løfter sig Høialteret,
 Et Bjerg med evig Sne til Altardug**).
 Her er en Fred, en Deilighed i Aftenen,
 Et Farvespil, som ingen Maler giver,
 Og dog i al den Glands og Deilighed
 Min Harpe hænger uden Klang og Toner,
 Den lette Bjergluft lader den ei zittre,
 Mit Hjertes stærke Slag ei virke vil;
 Det er som Strængene i Slummer laae,
 Som om de samlede Kræfter for at klinge
 Med større Fylde og med nye Toner

---

*) Vi boede der i 14 Dage og omgikkes fornemmelig med den elskværdige russiske Familie Manderstjerna. Af berømte Folk, med hvem vi der kom i Berøring, maa nævnes Chemikerne Liebig og Wöhler. Udg. A.

***) *Dent du midi.*

Snart i det Skjønheds Land, der aabnes for mig.
 Hvor brændende Granatblomst mellem Laurbær
 Vildt groer paa Gjærdet i det stærke Sollys,
 I C i d s og i C e r v a n t e s Fædreland.
 Der sende Naadens Gud mig Digter-Gaven,
 Den bruse gennem de nu tause Strænge
 Og bære hjem til vore grønne Øer,
 Hvor Bøgen skygger over Kæmpegrave,
 Fata Morgana fra G r a n a d a s Have.

S p a n i e n var Maalet. Strax indenfor den franske Grændse skiltes J o n a s C o l l i n og jeg fra hans Forældre og Søster; de gik over M o n t C e n i s ind i I t a l i e n, vi fore over L y o n, N i m e s, C e t t e og P e r p i g n a n ind i S p a n i e n.

Den sjette September, netop den Dag, paa hvilken jeg første Gang kom til K j ø b e n h a v n, den Dag, jeg første Gang kom ind i I t a l i e n, skulde jeg komme til S p a n i e n. Jeg havde ikke bestemt det, Omstændighederne ordnede det saaledes, og d e n s j e t t e S e p t e m b e r er bleven mig en af mit Livs Mærkedage.

Hvad jeg saae og fornam, har jeg nedskrevet og givet i min Bog: »I S p a n i e n«; derfor her kun faa og korte Uddrag:

Fra G e r o n a naaede vi paa Jernbanen seent om Aftenen B a r c e l l o n a med de straalende Caféer, der overgaae hvad Paris i denne Art har at fremvise. Storinkvisitoren's Huus laae i Gruus, Munkeklostrene vare, som overalt i Spanien, forvandlede til Oplagssteder eller Hospitaler. Jeg saae for første Gang en Tyrefægtning, ikke blodig, som den senere frembød sig længere Syd paa, hvor Tyren stødte sine spidse

Horn ind i Bugen paa Hesten og rev den op, saa Indvoldene styrtede ud.

I B a r c e l l o n a blev jeg Vidne til Regnskyllets vældige Magt. Bjeigstrømmen svulmede op til en rivende Flod, der brød hvert Hegn, skyllede over Jernbaner og Kjøreveie, trængte ind ad Byens Port og fyldte B a r c e l l o n a s Hovedgade med brusende Vandhvirvler, trængtè ind i Husene og rev Alt med sig; i Kirken stod Præsten i Vand til midt paa Livet og sang Messe. Over een Miil ud i Havet saae jeg Vandet kaffeguult fra Flod-Oversvømmelsen.

I deiligt Solskinsveir paa Havets blikstille Flade bar Dampskibet os til V a l e n c i a s Forstad. Vi vare som i en stor Frugthave; hele Sletten om V a l e n c i a dufter og pranger med Lunde af Citron- og Appelsintræer; tykke Viinstokke med saftige, tunge Druer voxte hen over den varme rødlige Jordbund.

Efter nogle Dages Ophold her og lige saa længe i A l i c a n t e fløi vi til Palmernes By, det romantiske E l c h e, saae første Gang Zigeuner-Folket som S p a n i e n har det, og som det viser sig i M u r c i a s Forstad.

Det var i de sidste Dage af September, og dog brændte Solen, som om den vilde have Blodet i Kog. I C a r t h a g e n a, hvorhen vi naaede fra M u r c i a for at indskibe os til M a l a g a, rørte sig næsten ingen Vind, Luften glødede, Vinen glødede, Regnvandet, vi havde at blande deri, var lunkent; men den hele Natur, Menneskene, Alt var Skjønhed — og Glød. Vor Balkon hang ud over den smalle Gade, saa nær ved Gjenboens, at den næsten berørte den, og at vi ufrivilligt bleve Vidner til de smaa huuslige Scener derovre.

Natten forinden vi med Dampskibet skulde tage

herfra til M a l a g a, blæste en Storm, saa at Træerne rykkedes op med Roden. Jeg havde en Angst for at komme ud paa Søen i dette Veir; men Dampskibenes Ankomst og Afgang var ubestemt, jeg havde intet Valg. Jeg gik ombord med C o l l i n, og jeg, Lykkens Barn, saae Bølgerne lægge sig, før vi forlode Havnen, og Søen hvile som et udspændt Silkeklæde. I den deiligste stille Nat glede vi over det lysende Hav og saae i den tidlige Morgen M a l a g a med sine hvide Huse, sin mægtige Domkirke og det høitliggende G i b r a l f a r a, Maurernes engang saa stærke Fæstning.

I Byerne ved Havet føler jeg mig altid strax saa hjemlig, og hvor Meget fyldte og greb mig just her! De skjønne mauriske Minder, den evig unge, deilige Natur og al den Skjønhed hos Andalusiens Kvinder. Vi kunne blive henrykte ved en herlig Statue, et deiligt Billede, hvor meget mere da ved det guddommelige Billede i Kvinden. Jeg var overrasket og stod tidt stille paa Gaden for at see disse svævende, kongelige Skjønhedens Døttre, disse Øine, der lyste under de lange mørke Øienhaar, den fine Haand og de yndige Bevægelser med Viften. Der kom frem saa meget af Guds Skjønhed i Mennesket; det var deiligere at see end Statuer og Billeder.

Vor danske Konsul førte en Dag C o l l i n og mig ud paa den protestantiske Kirkegaard ved M a l a g a; her var paradisisk deiligt; dog vilde jeg ikke igjen have fremhævet dette Besøg, naar ikke den Skildring, som jeg gav deraf i min Bog »I S p a n i e n«, havde bragt mig en overraskende Tilretteviisning. Jeg skrev:

»Her stode Myrtehækker i Blomster til tusinde Brudekrandse; høie Geraniebuske omhegnede Mindetavler med Indskrift paa Dansk, Norsk kan det ogsaa

kaldes, forsaavidt det var Indskrift over en Nordmand; her var Engelsk, Tydsk og Hollandsk at læse. Passionsblomster slyngede deres Ranker over mange Gravstene, Pebertræerne sænkede deres grædepiilhængende Grene ned over Hvilestedet. Her stod en enkelt Palme, der et Gummitræ, og midt i det Grønne et venligt, lille Huus, pompejiansk malet; herinde var Forfriskninger at faae; smukke Børn, med straalende Livsens Øine, legede der.«

For dette var det, at jeg, efterat min Bog var udkommen og oversat paa Engelsk, fik en i høi Grad uventet Tilretteviisning. En Dame i L o n d o n havde læst Bogen, og følt sig ubehagelig berørt ved det ikke korrekt valgte Udtryk: »h e r i n d e v a r F o r f r i s k n i n g e r a t f a a e«. Hun havde skrevet til en Slægting i M a l a g a om Oplysning herom; den Tilskrevne havde henvendt sig til en af de Herrer, til hvem jeg havde været anbefalet; denne henvendte sig til den danske Konsul; der var blevet talt til Familien i det smukke lille Huus paa Kirkegaarden, spurgt om man her havde for Betaling leveret Forfriskninger til nogen Fremmed; og da dette ikke var Tilfældet, blev jeg af den naadige Dame opfordret til i næste Udgave af min Bog: »I S p a n i e n« at berigtige, hvad jeg tidligere havde skrevet: »herinde var Forfriskninger at faae.« De Ord flød fra Pennen, ikke tænkte jeg, at de skulde blive til Forargelse for Nogen. Jeg husker tydeligt Besøget paa Kirkegaarden; Luften var varm, jeg var træt og tørstig og spurgte derfor vor danske Ledsager, om det ikke var muligt her at faae lidt Vederkvægelse. Han førte mig da ind i det lille Huus, og de venlige Mennesker der gave mig Frugt eller Iisvand, jeg erindrer ikke hvilket, men der blev tilvisse

ikke betalt derfor; dette skulde jeg have tilføiet i min Bog; jeg havde da ikke forarget den fromme, skrivende Dame, ikke heller, hvad der særligt ligger mig paa Hjerte, været Skyld i, at de brave Mennesker, som ikke vilde lade mig vansmægte, maatte plages med en afæsket Erklæring.

En Uges Tid bleve vi i M a l a g a, hvortil vi vilde vende tilbage for at indskibe os til G i b r a l t a r; men først skulde G r a n a d a besøges, hvor man med store Festligheder ventede Dronningen, der før første Gang begav sig til A n d a l u s i e n.

G r a n a d a med sit A l h a m b r a skulde være Glandspunktet i vor spanske Reise. Aftenen kom, vi sad i Diligencen, den jog afsted, trukket af ti Muuldyr med klingende Bjælder, Pidsken smældede, vi foren ad »A l a m e d a e n«, gennem Flodleiet og op ad Bjergene, hvorfra vi saae ned paa det med Lygter stærkt oplyste M a l a g a. Luften blev tyk, stærke Lyn fulgte; et Par bevæbnede Mænd med stort Skjæg kiggede ind i Vognen, og jeg tænkte allerede paa Overfald, men det var vore Beskyttere mod Røvere, Vei-Gensdarmene, som ledsagede os paa de farefulde Steder. Over L o j a naaede vi næste Formiddag G r a n a d a, hvor der allerede var bestilt Værelser for os i denne paa Huusly trange Tid.

Fra vor Landsmand i B a r c e l l o n a, Hr. S c h i e r b e c k, bragte jeg Brev til hans spanske Svoger, Oberst Don J o s é L a r r a m e n d i, en livlig, elskværdig Mand, utrættelig i at være C o l l i n og mig til Tjeneste. Vi fik ved hans Hjælp saa meget Interessant og Smukt at see og forstaae, som neppe ellers var blevet os forundt. Vort første Besøg gjaldt A l h a m b r a, og vi kom netop derop tidsnok, forinden det ved ophængte

Tæpper og smagløs Udpyntning i Anledning af Dronningens forestaaende Besøg tabte sin egenlige Skjønhed.

Den niende Oktober holdt Dronningen sit Indtog i *G r a n a d a*. Her havde neppe siden *I s a b e l l a* d. *F ø r s t e s* Tid udfoldet sig en saadan Pragt som denne. I sex Nætter og Dage var *G r a n a d a* tilvisse Eventyrets By. Kirkeklokkerne ringede, Zigeunerne dandsede med Kastagnetter og underlige Strænge-Instrumenter gennem Gaderne, Musikkorps spillede rundt om, og Fanfarerne lød: *Viva la reyna!* Roser bleve plukkede Blad for Blad og faldt fra Balkonerne som Blomstersnee ned over Dronningen, der strax, selv af ethvert Barn, kunde kjendes som Dronning; hun bar Guldkrone og Purpurkaabe. Om Aftenen og om Natten hang her over Gaderne Guirlander af farvede Lamper som en Sky af brogede Kolibrier.

Efterat Dronningen var afreist til *M a l a g a* og Festlighederne vare forbi, flyttede *C o l l i n* og jeg op til *A l h a m b r a* i »*Fonda de los siete suelos*«, der ligger op til *A l h a m b r a s* Mure, netop ved den til-murede Port, gennem hvilken Maurerkongen *B o a b d i l* red ud til Kamp mod *F e r d i n a n d* og *I s a b e l l a*, der beseirede og udjog ham og *M a u r e r*-*f o l k e t*.

W a s h i n g t o n *I r w i n g s* »*Alhambra*« læste jeg heroppe; det Døde blev levende, det Henfarne kom igjen; jeg kunde daglig besøge de mauriske Haller, vandre i Sultanernes »*Generalifa*«. Her var en Rosenduft som i Digtningerne fra hiin gamle Tid, de klare Vande styrtede endnu med den samme Rislen og Brusen, de gamle, mægtige Cypresser, Vidnerne til hvad Sagn og Sange melde, stode med friske Grene i den sollyse Luft, jeg aandede.

Gjennem Taarer, som da jeg første Gang forlod Rom, saae jeg ved Afreisen Alhambra, hvor jeg havde været glad og dybt bedrøvet, prøvet mange Svingninger i min Sjæl, følt mig betaget og lidende; og hvorover? — ja, nu ere disse Minder farne hen, det er godt at glemme, tidt bedre end at erindre; deiligst dog at komme til at forstaae.

Ved Afreisen var vor Landsmand Visby og Oberst Larra mend i tilstede; vore smaa Venner, Larra mendis Børn vare ogsaa med og hilste os til Afsked med deres »*Vaya Usted con dios!*«

Vi vare igjen i Malaga, og da jeg der ordnede mine Sager til Afreisen, fik jeg en Overraskelse, en Sorg. Mine Ordensdekorationer i ganske lille Efterligning, havde jeg taget med paa Reisen; mellem disse var Nordstjernen, netop den, som Øehenschläger havde baaret, og som han engang, da jeg var dybt bedrøvet over en for stræng Kritik, havde givet mig med de meest anerkjendende trøstende Ord. »Nordstjernen gaaer aldrig ned«, sagde han, »De skal bære den, naar jeg er kaldet bort«. Nu var den og alle mine andre Ordener frarøvet mig, og trods alle Efterlysninger i Malagas og Granadas Aviser fik jeg dem aldrig igjen.

Om Aftenen gik Collin og jeg ombord. Ved Dagen saae vi Gibraltar-Klippen, og snart vare vi paa engelsk Grund, i et godt Hotel, hvor den danske Konsul Mathiesen allerede havde bestilt Værelser til os. Hos ham og med ham tilbragte vi et Par smukke Dage, besøgte de uindtagelige Fæstningsværker, og besteg Klippernes Høidepunkt, hvorfor vi havde Udsigt til Tarifa og over mod Ceuta paa Afrikas Kyst.

Den anden November, en deilig Solskinsdag, seilede

Collin og jeg over Gibraltar-Strædet til Tanger, medens Søen rullede sine Bølger ind fra Atlanterhavet. Den engelske Minister-Resident Drummond-Hay, gift med en dansk Dame, havde gjæstfrit tilbudt os sit Huus. Mit Brev, der meldte vor Ankomst, var flere Dage forud givet til en Fisker, men var endnu ikke kommet, og ved vor Ankomst til Byen stode vi saaledes ganske ene og fremmede i en anden Verdensdeel. Vi fandt imidlertid gennem de snevre, menneskefyldte Gader til Ministerens Hotel og fik der at vide, at hele Familien var paa Landet, et Par Mile fra Tanger paa deres Landsted Rawens-Rock. Ministerens Sekretair var heldigviis tilstede, og han skaffede snart Heste til os og Muuldyr til vor Bagage. I Forening med ham droge vi saaledes, en heel Karavane, gennem Byens snevre Hovedgade, der var opfyldt af marokkanske Jøder, Arabere, tæt tilhylede Kvinder og nøgne Børn. Udenfor Fæstningsporten kom vi midt ind i en heel Leir af Beduiner og Arabere med deres Kameler.

Gennem en vild, frodig Natur naaede vi Rawens-Rock, et stort Slot midt i det Grønne. Drummond-Hay, hans Hustru og Døttre modtog os saa hjerteligt; det danske Sprog klang, Alt var Solskin og Deilighed rundt om. Fra min Stue saae jeg ud over Tanger til de blaanende Bjerge, jeg saae over til Europa, hvor jeg øinede Gibraltar-Klippen og om Aftenen Trafalgars Fyr.

Her var en Eensomhed og et storartet Naturliv ved det rullende Verdenshav. Ogsaa Bylivet skulde vi kjende, og derfor flyttede hele Familien efter en Uges Tids Forløb med os ind til deres store velindrettede Bolig i Tanger.

Sir Drummond-Hay forestillede os for Paschaen, der venligt modtog os i Slottets fliselagte Gaard og førte os ind; der blev bragt os grøn The, vi fik hver to store Kopper og skulde have endnu en tredie, men jeg forhindrede det ved at sige, at det stred imod vor Religion at drikke tre Kopper, og saa slap vi. Paschaen fulgte os senere til Slottets yderste Port, hvor han rakte os Haanden med megen Hjertelighed.

I Drummond-Hays Huus var engelsk Comfort, hyggeligt og smagfuldt indrettet, men deiligst af Alt de elskelige Mennesker. Fra Husets Balkon saae man ud over Oleander-Buske og Palmer, heelt ud over Middelhavet. Altfor snart fløi Tiden hen.

Et fransk Krigsdampskib, »Titana«, ventedes fra Algier; med dette vilde vi gaae til Cadiz. Det var tungt at sige Farvel til de kjære Venner i det hyggelige afrikanske Hjem. Besøget her var det Interessanteste af hele Reisen.

Ved Solnedgang gik vi ombord. Midt om Natten, da vi laae i vor søde Søvn, stødte Skibet mod en Sandbanke i Trafalgar-Bugten. Jeg skyndte mig op paa Dækket; Skibet laae om paa den ene Side. Min Phantasie forestillede mig den største Fare; dog neppe et Kvarteer varede det, før Skibet igjen kom ud af Sandet, og vi glede hen over den rullende Sø i det klare Maaneskin*). Da Solen brød frem, kastede vi Anker

---

*) Den lille Meddelelse, som Andersen i det Foregaaende har givet om den »skrivende« engelske Dame, der forargedes over en ganske uskyldig Unøiagtighed i hans Skildring af Malagas Kirkegaard, har gjort mig som Udgiver saa betænkelig, at jeg her ikke tør udelade en Berigtigelse, som jeg under andre Omstændigheder ikke

paa Rheden udfør C a d i z, Reenlighedens By. Den prangede med Flag, og de mange Skibe af alle Nationer frembøde et prægtigt Skue. I selve Byen er der forøvrigt ikke Stort at see, her er ingen mærkelige Kirker, ingen Ruiner, intet Galleri. Romantiken maae man søge i Skuet ud over Havet og i andalusiske Øine; de lyste pragtfuldt hos de mantilleklædte Skjønheder paa A l a m e d a e n.

Jernbanen over X e r e s d e l a F r o n t e r a fører til S e v i l l a, en af Spaniens meest romantiske Byer, prangende med pragtfulde Kirker og udødelige Billeder. Fortidsminder og store Navne knytte sig til denne Stad. Daglig besøgte vi den mægtige Domkirke, paa hvis høie mauriske Klokketaarn, L a G i r a l d a, Troen staaer bevinget, straalende i Solskinnet. Vi besøgte Maurerkongernes Slot, det prægtige A l c a z a r, der glimrede med Guld og Farver, som i dets Herligheds Tid. Haven stod overfyldt med Orañgetræer og Roser, Sydens Sommer havde endnu Hvile herinde. I M u i l l o s Fødeby, foran en Rigdom af hans skjønne Billeder, gik det ret op for mig, hvor stor han var, ja ofte udbrød jeg: »Han er dog den største af dem alle!« Man maa reise til S p a n i e n, særligt til S e v i l l a og M a d r i d, for ret at see hvad han har vidst at fæste til Lærredet.

---

vilde have fundet det Umagen værdt at fremkomme med, om den end forsaavidt kan være af Interesse, som den afgiver et Exempel paa den Magt, som A.s' levende Phantasie havde over ham. Den hele Begivenhed indskrænkede sig i Virkeligheden til, at Skibet sagtnede sin Fart for at lodde, men A. lod sig ikke rokke; han var vis paa, at vi maatte gaae under, og han fastholdt senere sin Tro paa, at vi havde svævet i stor Fare. Udg. A.

Med den bekjendte engelske Genremaler John Philip og den svenske Maler Egron Lundgreen, besøgte vi første Gang Murillo-Salen, som paa Kunst-Akademiet i Sevilla omslutter de rigeste af alle dets Herligheder. Vi saae ogsaa hans skjønne Fremstilling af Moses i Ørkenen, der findes i Kirken »La Caridad«, som tilligemed Klosteret, der nu er Hospital for gamle svagelige Mænd, er stiftet af Don Juan Tenorio; han døde som Munk her i Klosteret og har selv skrevet sin Gravskrift: »Her ligger det sletteste Menneske i Verden.« Sagnet om Don Juan Tenorio blev første Gang dramatiseret af den spanske Digter Tirso de Molina. Stykket blev benyttet af Molière, og omskrevet til Text for Mozart bæres det ved udødelig Musik gennem Tider og Slægter.

Ad Jernbanen kom vi i nogle Timer til Cordoba, engang Maurernes Hovedsæde med sexhundrede Moskeer, en Million Indvaanere, med blomstrende Fabriker og videnskabelige Anstalter, — nu en stille, folketom Stad med fattige Gader, hvor Ødelæggelsens Aand synes at have hærget og bredt Forglemmelsens Dække over saa meget Stort og Herligt. Cordobas mægtigste Moskee, nu de Christnes Domkirke, er Byens eneste Herlighed. Et Tusinde og atten Marmorsøiler bære Loftet; det er som en Skov af Søiler, og midt derinde reiser sig en rigt forgyldt Kirke, hvor Høisangen lyder for Jesus og Jomfru Maria, medens Væggene rundt om med de mauriske Buer endnu forkynde i arabiske Skriftegn: »Der er kun een Gud, og Mahomed er hans Prophet.«

Fra Cordoba til Madrid var den største Deel af Jernbanen endnu ikke fuldendt. Vi maatte atter

prøve Besværlighederne i en spansk Diligence. Mod Aftenen kom vi til *Andujar* og ud paa Natten til den tydske Koloni-By, *Carolina*, fra hvilket Sted Naturen rundt om tiltog i vild Skjønhed. *Sjerra Morena* frembød en henrivende Afvexling og storartet Deilighed. Ogsaa her i denne udskregne Egn, hvorfra hveranden Reisebeskriver fortæller om Røvere, Overfald og Mord, var jeg den Lykkelige; jeg troer, jeg kunde have reist med min fyldte Pengepung aabenlyst i Haanden uden at være bleven plyndret; ikke Een af dem, vi mødte, saae ud til at ville gjøre Fortræd.

Barakbyer, tækkede med friske Kaktusblade, vare reiste for Jernbanearbejderne; her var Liv og Røre. Efter omtrent fire og tyve Timers vildt jagende Kjørsel naaede vi den lille Stad *Santa Cruz de Mudela*, en By med fattige, daarlige Huse og ubrolagte Gader, gennem hvilke man vandrede i stinkende Dynd. Den anbefalede »*Fonda*« ved Jernbanen var en stor snavset Kro med Halm strøet paa Gulvet. Soveværelserne havde ikke Ruder, men Trælaager. Hvor træt jeg end var, vilde jeg dog ikke blive her. Banetoget til *Madrid* gik øieblikkeligt afsted, og efter 10 Timers Fart kom vi ved Midnat, meget overanstrengte til *Madrid*, paa hvis bekjendte Plads, *Puerta del Sol*, vi fik Værelser i et godt Hotel, *Fonda del oriente*.

I *Madrid* var der koldt med Sne og Iisslag. Byen tiltalte mig aldeles ikke; den har intet karakteristisk Spansk, ingen store Minder fra Maurertiden. Dog Eet eier *Madrid* fremfor alle andre Hovedstæder, sit prægtige Galleri med Billeder af Europas største Mestere, navnlig af *Murillo* og *Velasquez*. Her

tilbragte vi Timer, de lykkeligste Timer, og for at opfriske spanske Minder og gjensee en eiendommelig spansk Natur reiste Collin og jeg et Par Dage til det maleriske, interessante Toledo. Veien derhen fører over Aranjuez, hvis nærmeste Omgivelser erindre om dansk Natur og Skovskogge. Toledo gjør Indtrykket af en stor, mindevækkende Ruin og er ved sin nøgne, klippefulde Omegn, hvor Tajo-Floden i Fald paa Fald bruser afsted og driver de smaa Vandmøller, saa malerisk, uforglemmelig skjøn. Alcazar med sine stolte Søilerækker, sine omstyrtede Buer og sin Forladthed, gjør et stort Indtryk og løfter sig kongelig over al den rundt om ødelagte og dog endnu synlige Herlighed. Kun en enkelt Fløi af Slottet er beboelig, og Soldater af Regimentet Cordoba vare indkvarterede der. Domkirken og Kirken San Juan de los Reyes, ja det er Kirker at see, selv efter at man har været i Malagas, Carthagenas, Sevilas og Cordobas Domkirker. Med salomonisk Pragt staae som begravede og aflukkede to jødiske Synagoger, nu christnede med Navnene Nuestra Senora del Transito og Santa Maria la Blanca. I Væggenes kunstige Udhugninger, der ligne et Broderi i Tyll, slynge sig hebraiske Skriftsprog. Salomons-Templerne staae her endnu, men Israels Folk er borte, Folket, der havde Loven: »Der er kun een eneste sand Gud.«

Eensomt og stille var her i Byen og endnu mere i hele dens Omgivelse; der var kun tre Livstegn: Kirkeklokkernes Lyd til Messe, Hammerslag i Damascenerklingernes Fabrik, det eneste levende Minde fra gammel Tid, og nu — Lokomotivet.

I Madrid, hvortil vi igjen kom for at blive endnu

nogle Uger, havde Forfatteren, *Don Sinibaldo de Mas*, tidligere spansk Gesandt i China, arrangeret et Festmaaltid for mig i en af Stadens Fondaer. Ved dette skulde jeg lære at kjende nogle af Nutids-Poeterne. Jeg mødtes her med *Don Rafael Garcia y Santedeban*, Forfatter til »*El Ramo de Ortigas*« og flere »*Zarzuelas*«. Jeg havde i Spaniens Hovedstad truffet sammen med flere betydelige Mænd, der hjerteligt kom mig imøde, hvor lidt de end kjendte af mig, idet, saavidt jeg veed, kun to af mine Eventyr vare oversatte paa Spansk, nemlig: »*Den lille Pige med Svovlstikkerne*« og »*Holger Danske*«. Digteren *Hartzenbusch* blev mig kjær. Hans Slægt var tydsk, men han selv var født i Spanien og stod nu som en anerkjendt, udmærket dramatisk Forfatter og Eventyrdigter; hans »*Cuentos y fabulas*«, vare paa Alles Tunge, og man var saa høflig at sige, at vi lignede hinanden i at skrive Eventyr. Hjerteligt kom han mig imøde og skrev hædrende, venlige Ord til mig i det Exemplar af hans Eventyr, som han gav mig til Erindring. Endnu et Navn, berømt i Spaniens Politik og nyere Litteratur, Hertugen af *Rivas*, maa jeg nævne. Jeg blev ført til ham og venligt modtaget af ham. Vi vare gamle Bekjendte; han erindrede mig derom, vi vare tidligere mødtes i *Neapel*, hvor han dengang var Gesandt.

Vor Plan om at blive Julen over i *Madrid* blev ikke til Noget. Klimaet var utaaleligt; her var Regn, Rusk og Sne, som naar det paa denne Aarstid er værst hjemme i Danmark. Enkelte Dage indtraadte en Forandring i Temperaturen, men det blæste da en tør, gjennemtrængende Vind, nervepirrende, ikke til at holde ud; jeg maatte afsted, ind i Frankrig, op

mod D a n m a r k. Men ved Afreisen i den kolde Aften, da Sneen faldt, blev jeg ret varm om Hjertet ved at see saa Mange, der havde forundt mig Velvillie, og hvem jeg havde faaet kjær, nu møde til Afsked. Den gamle Excellence, Sverrigs Minister B e r g m a n, flere unge spanske Digtere og en af de elskværdigste unge spanske Mænd, jeg havde truffet, *Jacobo Zobel Zangroniz* fra Manila. Han havde under hele vort Ophold i Madrid været utrættelig i at være os til Tjeneste, og jeg sender ham her, hvis han seer dette, min Hilsen og Tak.

Jernbanetoget brusede afsted; det blev et stormende Veir. Vinden hylede og bragte en Snestorm ved E s c o r i a l, hvor Jernbanen allerede holdt op. Vi bleve der puttede ind i en snever Diligence og maatte blive i den til Morgengry. En Medreisende stødte med Albuen Vinduesruden ud, Sneen fygede ind, et lille Barn græd ideligt, Vognen truede med at vælte, der var ikke at tænke paa Søvn eller Hvile, men kun paa at brække Arme og Been.

I *San Chidrian* kom vi atter til Jernbanen; men Toget gik først flere Timer efter vor Ankomst; vi maatte i Ventetiden sidde i et koldt, uordenligt Træskuur. Endelig slog Timen, og ved Middagstid d. 20de December vare vi i B u r g o s, hvor S p a n i e n s Helt, den besjungne C i d, har levet, og hvor han og hans højhjertede Hustru Z i m e n e hvile i Benediktiner-Klosteret *San Pedro de Cordoña*. Vi saae i Domkirken den steenfyldte Kuffert, med hvilken han bedrog Jøderne, et Træk saa karakteristisk for hans Tid, saa lidt hædrende i vor.

C o l l i n og jeg boede her i *Fonda de la Rafaela*. Det var aldeles stræng Vinter; Ruderne frøs til, Sneen

fygede, man gav os en »B r a s s e r o« med glødende Trækul. Før vi gik i Seng, stillede vi den udenfor Døren, men denne hang saa gabende paa sine Hængsler og med saa store Sprækker, at den giftige Kuldamp trængte ind i vort Værelse. Da jeg ud paa Natten vaagnede, fornam jeg Kuldampens Mareridt, det var som havde jeg en knugende Hætte over mit Hoved. Jeg raabte paa C o l l i n; han svarede underligt drømmende; jeg gjentog mit Raab og sagde, at jeg var syg; han var endnu mere lidende, og meente, at det var B r a s s e r o e n, der var Skyld i vor Tilstand. Jeg foer ud af Sengen som en Beruset, naaede svimmelende hen til Balkondøren og fik den med stor Anstrengelse lukket op. Sneen fygede ind til os, men den kolde, friske Luft hjalp; dog varede det en Times Tid, inden C o l l i n og jeg ret kom til Besindelse igjen. Nær var Natten i B u r g o s bleven vor sidste Nat i denne Verden.

Fra B u r g o s var Jernbane til O l a z a g o i t i a. Her kom vi atter i Diligence. Rundt om laae høi Sne, Natten var mørk og kold, men i Dagningen naaede vi over P y r e n æ e r n e til S a n S e b a s t i a n, der ligger malerisk ved den baskiske Havbugt. Her var endnu Vinter, men da vi nogle Timer op ad Dagen naaede den franske Grændse, skinnede Solen forarsagtigt, Trærne stode med Knopper, og Violerne blomstrede. Snart naaede vi B a y o n n e og tilbragte her vor Juleaften. En Voxstabel, snoet om Champagneflasken, blev tændt som Julelys, og Skaaler tømtes for D a n m a r k og alle de Kjære der hjemme.

Det berømte Badested B i a r r i t s ved den b i s c a y i s k e Havbugt ligger, som bekjendt, ganske nær ved B a y o n n e. Der vilde vi tilbringe nogle Dage

og fra Høiderne her endnu engang see Spaniens snebedækkede Bjerge. Som Kanonskud lød Havets Brænding ind i de store Huler, der gabe i den sønderrevne Klippekyt. Søen sprøitede som en Flok Hvaler hen over de fremragende, sælsomt formede Steenblokke. Øiet saae ud over det vidtstrakte Verdenshav, hvor Gjenbo-Kysten er Amerika.

Nytaarsaften vare vi i Bordeaux, hvor Landsmænd og franske Venner hjerteligt modtog os.

1863.

Bordeaux er en herlig By; især følte jeg mig draget til Theatret, hvor Operaen var i sin Blomst. Her hørte jeg første Gang Gounods »Faust«. Her var Stemmer, her var dramatisk Sang og skønne Dekorationer. Jeg har glemt de Syngendes Navne, men ikke det fortræffelige Indtryk, jeg havde, heller ikke min Ærgrelse over den ellers nydelige Fremstillerinde af Margrethe*), ved at see, hvor tankeløs en Kunstnerinde tidt kan være. I tredje Akt, hvor Margrethe jomfruelig og from kommer hjem fra Kirken med sin Psalmebog i Haanden, tager hun Rokken frem, sætter sig og synger Balladen om Kongen af Thule; men Margrethe, som nu ikke længer havde Brug for Psalmebogen, kastede den, som var den en Klud, ind imellem Kouliserne. Saaledes vilde den fromme Margrethe ikke have baaret sig ad i Virkeligheden, endsige i det Skjønnes Rige. Hvergang jeg saae »Faust«, skeete det, og jeg maatte have

---

*) Mdme Gasc.

Tid, gennemtones af Melodierne og Foredraget, før jeg igjen var inde i Charakteren.

Vi saae Domkirken, Resterne af det romerske Amphitheater, Byens gamle Bygninger og dens Samlinger. Veiret vedblev at være varmt og smukt, paa Torvene vare Violer at faae i Mængde, og Frugttræerne satte Blomst. Vor danske Konsul, K i r s t e i n, førte os til sin smukke Villa ude paa Landet, tæt ved Flodbredden. Her saae vi det friske unge Foraar, som vi nu haabede vilde følge os paa vor Fart mod Norden.

I A n g o u l è m e standsede vi en Dags Tid, men forlængede Opholdet i P o i t i e r s, hvor C o l l i n havde en Ven, Konchyliologen H e n r i D r o u ë t. Han førte os om i Staden, der er stor, ligger høit og har en pragtfuld Domkirke, som fører tilbage i Maurernes Tid. Her er flere andre ældgamle Bygninger og ikke færre end to og tredive Klostre.

Veiret var imidlertid ikke længere foraarsmildt som i B o r d e a u x; vi maatte atter lade Brændestykkerne knittre i Kaminen. Et Par smaa Skildpadder, som C o l l i n førte med fra T a n g e r, frøs ligesom vi og søgte hen til Ilden, saa de nær havde forbrændt sig.

Fra det gamle P o i t i e r s kom vi til det pyntelige T o u r s med den storartede Hængebro, den mægtige Domkirke, de brede Gader og velbelyste Boutiker. Her var igjen Solskin med Blomster og Grønt. Vi besøgte det gamle Huus, hvor L u d v i g d. E l l e v t e s berymtede Skarpretter T r i s t a n l' H ê r e m i t e har boet. Gaarden pranger med Udhugninger og Indskrifter; fra dens Taarn sees ud over Byen og Floden, helt ind i Landet. En Deel Kirker laae i Ruin, enkelte andre benyttedes til profant Brug, saaledes en til Stald, en anden til Theater.

Fra T o u r s gik Reisen til B l o i s. Hver By har, ligesom Mennesket, sit Ansigt; de vise Slægt-Liighed og ere dog forskellige, man beholder et Minde, et Træk. Saaledes har jeg Sydfrankrigs Byer; de staae som smaa Vignetter til Reisedagene her, og ikke mindst levende har jeg beholdt det gamle B l o i s med de krogede, snevre Gader, de skyggefulde Promenader langs den brede Flod. Jeg husker levende Vandringen op til Domkirken, hvor Gaden løfter sig saa steil, at man har reist Rækværk til at holde sig ved, idet man stiger. Uforglemmeligst er mig dog det gamle Slot, nu forvandlet til Kaserne, men godt vedligeholdt. Den hele Bygning og Erindringen, som knytter sig til den, gjør et uhyggeligt, hemmelighedsfuldt Indtryk; de rød-malede, aabne Altanbuer foran hvert Vindue synes at være en Mund, som man har skaaret Tungen ud af, for at den ikke skal fortælle, hvad der herinde er skeet og oplevet. Her blev Hertugen af G u i s e myrdet; vi saa Værelset og Hullet i Tapetet, gennem hvilket H e n r i k d e n T r e d i e var Øienvidne dertil.

To Dage tilbragte vi i O r l e a n s, en altfor kort Tid til ret at see dens herlige Bygninger og Monumenter. Af stor Skjønhed og præget af digterisk Tanke er det af N a p o l e o n d e n T r e d i e skjænkede Mindesmærke for J e a n n e d ' A r c. Hun er fremstillet til Hest, og rundt om paa Fodstykket pranger i Bronze Basreliefs, fremstillende Scener af hendes Liv, næsten som vare de grebne ud af den S c h i l l e r s k e Tragedie, fra det Øieblik, da hun som Hyrdpige seer Guds Moder aabenbare sig for hende, indtil hun staaer i Flammer paa Baalet. En mindre Statue af hende, modelleret af Kong L o u i s P h i l i p s Datter M a r i e og skjænket til Staden, har Plads i

Raadhusets Gaard. Ogsaa ved Flodbredden saae vi en ældre Statue, reist for J o h a n n e a f O r l e a n s. Vi saae det Huus, i hvilket hun boede, saae D i a n a a f P o i t i e r s' Bolig og det prægtige Huus, som C a r l d e n S y v e n d e lod reise for sin Elskede, A g n e s S o r e l.

Fra O r l e a n s er man snart i P a r i s, hvor vi vilde blive i to Maaneder, de meest riigholdige for den Fremmede. Hvor Mange ønske sig dog ikke en Lykke som denne, og det var ikke første Gang i mit Liv, at den forundtes mig. Jeg vilde nyde dette Livsens Solskin, og jeg nød det, som jeg havde nydt den hele romantiske Reise gjennem S p a n i e n til A f r i k a s Kyst og tilbage: store, deilige Erindringsbilleder forundtes mig, men Dagene, Maanederne, de minde om, bære ikke Silke, men Hverdagslivets stikkende Blaargarn. Der er en gammel Sentents: »Menneskene ere ikke saa gode, som de burde være«; men jeg hører jo med til Menneskerækken. »Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere,« staaer der i Herrens Bøn.

B j ø r n s t j e r n e B j ø r n s o n var i P a r i s paa sin Hjemreise fra I t a l i e n. Fra ham udgik det, at Skandinaverne foranstaltede en smuk Fest for mig i P a l a i s r o y a l. Bordet prangede med Blomster, og i Salens Dybde var opstillet et stort Billede, der forestillede H. C. A n d e r s e n, omgivet af sine Eventyr. »E n g e l e n« svævede i Høiden, »d e v i l d e S v a n e r« droge forbi; her var »T o m m e l i s e«, her »S o m m e r f u g l e n«, »N a b o f a m i l i e r n e«, »d e n l i l l e H a v f r u e«, »d e n s t a n d h a f t i g e T i n s o l d a t«, ja end ikke Musene, der fortælle om »S u p p e p a a e n P ø l s e p i n d«, manglede.

Bjørnson holdt en hjertevarm Tale, og i sin velvillige Stemning for mig satte han mig over Baggensen, Wessel og Heiberg i folkelig Vittighed og Satire.

Jeg svarede hertil, at det var for mig, som om jeg var død og laae i min Kiste, og der da taltes over mig det Smukkeste og Bedste man kunde sige, og Alt sat i den stærkeste Belysning, men jeg var ikke død, jeg haabede at der endnu laae en Fremtid for mig, og jeg vilde ønske, at der i den maatte gives mig, at jeg kunde vise mig det Sagte nogenlunde værdig.

En fransk Sang blev afsunget, og derpaa oplæstes en »Epistel til H. C. Andersen« fra Digteren P. L. Møller, som ved Sygdom var forhindret i at tage Deel i Festen. Jeg læste for Vennerne et Par af mine Eventyr: »Vinden fortæller om Valdemar Daae«, »Det er ganske vist« og »Børnesnak«. Der var en hjertelig og glad Stemning, det var en af mit Livs mange lysende Aftener.

Imod Slutningen af Marts forlod Collin og jeg Paris og lagde Hjemtouren over Düsseldorf, hvor vi tilbragte et Par smukke Dage med den norske Maler Tidemann, der netop da arbejdede paa sit fortræffelige Billede »en Gildes-Kamp i Norge«, hvor Kniven afgjør Striden. En Mand ligger henslængt dræbt, en Anden, dødeligt saaret, forbandes af den Dræbtes Bedstemoder. Det er et mægtigt Billede med stor Lysvirkning; det straalet fra Ilden og fra Dag-skjæret gennem det aabne Loft.

Paa min Fødselsdag, den 2den April, var jeg igjen i Kjøbenhavn; men næppe sprang Skoven ud, før jeg sprang med, ud til Vennerne paa Christinelund, Basnæs og Glorup. Paa disse Steder ned-

skreves efter de Optegnelser, jeg hjembragte om Reisen selv, den hele Bog: »I Spanien«.

Næsten hele Juni Maaned blev jeg paa det prægtige Herresæde Glorup, hvor jeg altid havde fundet et gjæstfrit Hjem. Haven var som forvandlet i Skjønhed, siden jeg sidst var her. Det gamle franske Parti var smykket med et Springvand, som kastede sin tykke Straale i Høide med de store Træer; den nyere Deel var forvandlet til en engelsk Park med herlige Trægrupper.

I Slutningen af August var jeg igjen tilbage i mine smaa Stuer i Kjøbenhavn. Man gav dengang i Casino min Eventyr-Komedie »Hylde m o e r«, i hvilken den unge, talentfulde Skuespiller, Carl Price, udførte den barnesindede Elskers Rolle naturligt og smukt. Stykket blev modtaget med stort Bifald og er fra den Tid af blevet et af de Smaastykker, som stadigt bliver seet med Velvillie, langt større end ved dets første Opførelse; dengang var det, som jeg tidligere har meldt, kun Poeterne, som Heiberg, Boye og Thiele, der følte sig tiltalte, ikke Kritikkerne; hvilket Omslag nu!

Jeg skrev i dette Efteraar for det kongelige Theater Lystspillet: »H a n e r i k k e f ø d t« og for Casino-Theatret: »P a a L a n g e b r o«. Jeg havde ved at gjenneblade K o t z e b u e s dramatiske Værker fundet et Drama, som jeg ikke kjendte, og som var skrevet efter den bekjendte, smukke Fortælling hos M u s æ u s: »S t i l l e L i e b e«. Jeg tog dette Stykke, lod Fortællingen selv, saaledes som M u s æ u s giver den, opgaae i min Tanke og fordanskede Handlingen. B r e m e r b r o blev K j ø b e n h a v n s L a n g e b r o; den

hele Digtning blev ganske hjemlig, de indlagte Sange tiltalte, og jeg havde Fornøielse deraf.

Alt var Glæde og Solskin, men nu kom Bygerne, nu kom mørke Dage, den tunge, bittre Tid. Uveiret drog op, ikke over mig alene, men over Land og Rige. Nu kom D a n m a r k s Prøvelsestid.

Kong F r e d e r i k d e n S y v e n d e opholdt sig i S l e s v i g paa Slottet G l ü c k s b u r g. Der gik foruroligende Rygter om hans Helbredstilstand. Det var Søndagen den femtende November; jeg var hos Kultusministeren, Biskop M o n r a d, der var synlig forstemt. Veiret var raat og graat, den vaade Luft trykkede mig; jeg syntes, at jeg gik i et Sørgehuus; jeg tænkte paa Kongen, følte en Angst, og da jeg faa Timer efter kom til Venner i det Huus, hvor Ministeren F e n g e r boede, mødte jeg Telegraphdirecteuren, som selv bragte Telegrammet. Jeg ventede i bange Anelse paa Trappen til han kom tilbage, og spurgte da, om jeg turde vide hvad der var meldt. Han svarede kun: »Vi maae være beredte paa det Værste«. Jeg gik ind til Ministeren; han sagde mig: »Kongen er død«. Jeg brast i Graad. Da jeg kom ud paa Gaden, stode Folk i Grupper, de kjendte allerede det Sorgens Bud. Jeg var betaget, maatte søge til Venner og gik til E d v a r d C o l l i n s Familie Her kom Folk, som havde været i Theatret; men idet Forestillingen skulde begynde, havde der fra Parterret lydt en Stemme: at da Kongen laae for Døden, var det ikke passende at spille Komædie; man opfordrede Publikum til at gaae. Snart rullede Tæppet op, og Skuespiller P h i s t e r traadte frem og sagde, at det var saa naturligt, at Folk under disse Omstændigheder ikke havde Lyst til at see Komædie, og at Skuespillerne heller ikke

vare i Stemning til at spille. Forestillingen blev derfor opgivet. I Casino-Theatret blev et Par Akter spillede; da kom Sørgebudskabet om Kongens Død; der lød et Suk gennem Huset, og Folk gik strax stille derfra.

Næste Formiddag, Luften var graa og tung som hele Stemningen, gik jeg hen til Christiansborg-Slot. Pladsen var opfyldt af Mennesker. Conseils-præsidenten Hall traadte frem paa Slottets Altan og forkyndte: Kong Frederik den Syvende er død! Leve Kong Christian den Niende. Hurraraabene løde, Kongen viiste sig, og da Jubelen vedblev, kom han atter og atter frem.

Fra det lykkeligste Familielivs Ro og Glæde løftedes han nu til at prøve tunge Dage, som Gud vilde skulde komme over os Alle.

Jeg følte mig syg, aandeligt og legemligt betaget; om Aftenen skrev jeg

Et Sørgebudskab gennem Landet lød:
 »Kong Frederik den Syvende er død!«
 Lyd, Sørgesang, ud over Thyras Vold!
 Et Kongehjerte brast i Danmarks Skjold,
 Et Hjerte, sendt af Gud til Folk og Land,
 Meer dansk end Kongen var der ingen Mand!

Fra Hedenold og til vor Fremgang nu
 Har Ingen elsket Danmark meer end Du!
 Du er for Verden Kongemagtens Tolk,
 I Kjærlighed velsignet af et Folk.
 Tak for Dit Hjertelag, Alt, hvad Du gav!
 Taknemlighed nu græder ved Din Grav.

Om Aftenen den 2den December kom F r e d e r i k den Syvendes Liig til K j ø b e n h a v n. Fra min Bolig i N y h a v n saae jeg Sarkophag-Skibet glide stille hen over Vandet under Sørgemusik og Kirkeklokkernes Ringning.

Castrum doloris var paa C h r i s t i a n s b o r g-Slot. Alle strømmede derhen; jeg frygtede for Trængslen og det at skride frem Fod for Fod, at være lukket inde og ikke at kunne vende tilbage før den hele Vandring var endt. Alene ved Tanken herom rislede det gennem alle Nerver; jeg kunde ikke gaae denne Vei og opgav at komme der. Men da Tiden til at erholde Adgang var forbi, fortrød jeg, at jeg ikke havde været der. Jeg maatte og vilde endnu engang nærme mig den venlige, gode Konge, staae ved hans Kiste. Det blev mig forundt, og jeg kom derop; endnu brændte matte Lamper i de sort betrukne Stuer, Arbeidsfolk vare beskjæftigede med at borbære Sidestykkerne af Katafalken med Indskrifter; endnu prangede i Paradesalen den hvide Atlaskes Baldakin under Loftet, Lysebrændte i Stager og Kandelabrer, Vaabenskjoldene vare endnu paa deres Plads, kun Tabouetterne med Ordenerne og Insignier vare borte. Jeg kom netop, idet Laaget løftedes af den yderste Kiste for at smykkes til Bisættelsen. Jeg saae den inderste sorte Trækiste, som omsluttede Liget, og bøiede mig hen over den, medens jeg i Haanden holdt den blomsterløse Moskrands, som Fattiglemmerne havde bragt.

K j ø b e n h a v n s Sangforeninger vilde i Samklang bringe den henfarne Konge et »Farvel«, naar hans Støv førtes til R o e s k i l d e. Det blev overdraget mig at skrive Ordene. Begravelsesdagen kom; det var mod Aften, Toget standsede ved Vesterport, medens Sangen

lød. Korporationernes Faner vaiede, Kanonblinkene lysnede, Røgen svulmede i lillafarvede Skyer ved Solnedgangen.

I Hjerte og Tanke boede Sorg og Angst. Krigens Blodbølge skulde igjen skylle hen over mit Fædreland. Et Kongerige og et Keiserrige stod mod vort lille Land. En Digtets Vei er ikke Politikens, han har sin Mission i det Skjønnes Tjeneste, men naar Jordbunden ryster under ham, saa at Alt truer med at styrte sammen, da har han kun Tanke for dette; det er en Livssag, en Velfærdssag; han staaer ikke udenfor Begivenhederne, men kjender tilfulde deres Betydning og har sin Alvorstanke derved. I sit Fædreland er han plantet som Træet, der sætter han sine Blomster og sin Frugt, og om de end sendes vidt om i Verden, Træets Rod bliver dog i Hjemmets Jordbund og fornemmer, hvad der ryster den, hvad der isner den til Død.

Den hele Verden kjender denne for D a n m a r k tunge, bitterlige Krig. Den danske Soldat er uopslidelig, brav, jevn og ærlig. Med Sang og Hurra drog Hæren bort for at værne D a n m a r k ved D a n n e v i r k e, vort Lands Skjold mod Tydskernes Indtrængen; nu skulde den store, styrtende Overmagt komme.

Ved Daggry vaagnede jeg flere Morgener ved Sang og Fodtrin af de bortdragende Soldater. Jeg sprang ud af Sengen, aabnede Vinduet og med vaade Øine bad jeg Gud velsigne og bevare de unge, livsfriske Mænd. I en saadan dybt bevæget Stemning skrev jeg:

F o r t r ø s t n i n g.

Ei Nogen veed, hvad imorgen skeer,
Alene Gud Herren det veed og seer;
Men naar det for D a n m a r k saae mørkest ud,
Kom altid Frelse og Hjælp fra Gud.

Da Landet laae splittet og reent faldet hen
Opmandet det blev af Niels Ebbesen;
Gud Herren ledte vor Velfærds Sag,
Og hele Danmark saae Atterdag.

Det er en Storm-Nat, høit Søen slaaer,
Vort lille Fartøi paa Dybet gaaer,
Men Gud, Vorherre ved Roret staaer,
Han raader, hvad ogsaa end Mennesket spaaer.

Ei Nogen veed, hvad imorgen skeer,
Alene Gud Herren det veed og seer;
Men naar det for Danmark saae mørkest ud,
Kom altid Frelse og Hjælp fra Gud!

Digtet blev trykt i »D a g b l a d e t«. Aftenen derpaa fik jeg et Brev, underskrevet: »k u n e n K v i n d e«; det lød saaledes:

»Dersom Hr. Professoren oftere skulle føle sig oplagt til at trøste Folket i Anledning af det forestaaende Felttog, turde det være godt at vælge en anden Form til at begeistre vore bortdragende Brødre paa, end at stille dem vor nuværende Tilstand for Øie som en Stormnat, hvori vort 'lille Fartøi gaaer mod Dybet. Den danske Krieger, der stolt og glad gaaer bort for at stride for vor retfærdige Sag, kan ikke forstaae, at der er nogen Anledning til mørke Tanker over den nuværende Tid.«

Endnu troede jeg paa Frelse fra Gud, men tidt slog Angst og Smerte ned i mit Hjerte; aldrig har jeg inderligere følt, hvor fast jeg var groet til mit Fædreland. Ikke glemte jeg hvormegen Kjærlighed, Anerkjendelse og Venskab jeg havde modtaget i Tydskland, hvor kjære mine mange Venner og Veninder vare mig, men nu var et draget Sværd lagt imellem os. Jeg glemmer

ikke Velgjerninger og Venner, men mit Fædreland er mig som min Moder; hun er og bliver den Første.

Hvor laae dog Alt tungt paa mit Hjerte! jeg leed og troede ikke, at jeg kunde bære det. Aldrig har Julen stillet sig saa mørk og tung som i dette Aar.

Ved Aarets Skifte, i Nytaarsnat stod jeg angstfyldt for, hvad det nye Aar vilde bringe. Gud var den Stormagt, jeg stolede paa; han vilde ikke slippe **D a n m a r k**.

1864.

Nytaarsmorgen var det en klingrende Frostdag; jeg tænkte paa vore Soldater derovre paa Forpost og i de kolde Barakker. Jeg tænkte: nu slaaer Frostens Bro over Vandene for Fjenden, og en heel Folkestrøm vælter mod os. Hvad vil skee? Jeg havde ikke den styrkende Tro, som besjælede saa Mange i min Omgivelse: at **D a n n e v i r k e** ikke kunde tages. Jeg vidste jo, at fra det store Tydskland kunde Jernbanetogene kaste mod os Soldater som Havet i Storm kaster Bølger mod Strandbredden. Jeg spurgte en af mine høihjertede Landsmænd: »Dersom **D a n n e v i r k e** tages, hvorledes kunne vore Soldater da naae **D y b b ø l** og **A l s** uden at blive afskaarne.« — »Hvor kan en dansk Mand spørge om Sligt,« udbrød han, »hvor kan han have i sin Tanke, at **D a n n e v i r k e** skulde blive taget!« Saa fast var Troen paa Gud, vor Stormagt.

Saa godt som hver Dag droge Soldater afsted til Kamppladsen, unge Mænd, livsglade, freidige som gik

det til en munter Fest. Jeg følte mig i Uger og Maa-
neder ikke skikket til at bestille Noget, al min Tanke
var derovre. Den første Februar lød Telegrammet, at
Tydskerne vare gaaede over Eideren, Fjendtlighederne
begyndte. Ved Ugens Slutning hørtes onde Rygter,
at D a n n e v i r k e var opgivet, at General de M e z a
med vore Tropper uden Sværds slag havde forladt
Grændsen og var draget Nordpaa. Jeg troede at drømme
en forfærdelig Drøm; jeg var inderligt bedrøvet,
og Mange, Mange vare som jeg. Larmende Folke-
skarer droge gennem Gaderne; hvilken Aften, hvil-
ken Tid! Det var Prøvelsens Dage for os Alle, men
der var overalt den samme Tanke: Fædrelandets For-
svar og vor tappre Hær. Den syttende Februar gik
Fjenden over K o n g e a a e n, men endnu havde vi
D y b b ø l og A l s.

Dronningens Moder, L a n d g r e v i n d e n, døde
netop i denne Tid; det blev af Kongen overdraget
mig at skrive Psalmen, som skulde synges over hendes
Kiste i R o e s k i l d e-Domkirke. Nogle Dage derefter
kaldtes jeg til Dronningen, som takkede mig for Or-
dene; vi stode ved Vinduet, Musik lød op, det var
Soldater, som droge afsted, over til Hæren for at give
deres Liv og Blod. Store Taarer trængte frem i Dron-
ningens Øine, Afskedstaarer til Danmarks Sønner.

Forrige Krig havde noget opløftende, der var Seire
og lysende Øieblikke; nu stode vi ene mod Overmag-
ten, forladede, og havde kun Fortrøstningen:

»Gud kan ydmyge, men løfter igjen!«

C o l l i n s Dattersøn, V i g g o D r e w s e n, han,
som jeg havde dandsset med paa mine Arme, da han
var Barn, og til hvem jeg havde sunget en af mine

nu meest kjendte Sange, »Lille V i g g o! vil Du ride Ranke«, var gaaet med som Frivillig. Han blev haardt saaret ved D y b b ø l, laae der mellem de andre Saarede og Døde, til Kampen var endt, og blev da af Preusserne ført til deres Lazaret. Hvem i Landet havde ikke en Slægtning med, eller — som jeg her — en kjær Ven, for hvem de gik i bange Uro.

Paa Lazarethet laae Danske og Tydske mellem hverand; fra F l e n s b o r g kom dagligt flere Damer som barmhjertige Søstre og bragte de Saarede Forfriskninger. Jeg har hørt et Træk, som her skal gjen-gives: En tydsksindet Dame rakte en saaret dansk Soldat en Forfriskning, men da han takkede hende, og hun hørte hans danske Sprog, tog hun tilbage, hvad hun havde rakt ham, vendte sig mod en anden Syg og spurgte ham, hvad Landsmand han var. »En Preusser« svarede han, og nu rakte hun ham Forfriskningen; men han stødte den bort og sagde: »Jeg tager ikke Din Gave, som Du tog fra ham; han er nu min Kammerat, her inde ere vi ikke paa Kamppladsen.«

Den anden April blev S ø n d e r b o r g, den aabne, værgeløse By, skudt i Brand af Fjenden, der snart efter trængte frem heelt op til S k a g e n og besatte hele J y l l a n d.

Jeg havde i Tro og Forvisning sunget, medens Soldaterne kjæmpede fra de halvt nedskudte Skandser:

»En lille Flok i Fortrøstning til Gud
Og sin Ret holder ud til det Sidste.«

Men hvad mægter i vore Dage en lille Flok mod en saadan Overmagt! Jeg havde Fornemmelsen af, at mit Fædreland stykkeviis vilde blive amputeret og forbløde, mit Modersmaal skylles hen og kun lyde

som et Echo fra Norges Kyster. Selv vore gamle Sange vilde ikke mere komme paa Læben, de klang som en Skuffelse.

Skal vi ei mere synge igjen
»Danmark deiligst Vang og Vænge!«
Hjertet bløder, synge vi den,
Vinterens Storm har jaget den hen. —
Kommer da ikke en eneste Ven?
Ham har vi ventet saa længe.

Sommeren blæser sin milde Bør,
Hvidtjørnen blomstrer og Gjøgen kukker,
Alt er saa smilende friskt som før,
Fuglene kviddre i vante Humeur,
Hver en Blomst har sin gode Couleur,
Kun Menneskets Hjerte sukker.

Ikke det hjælper, græd selv Du Blod,
Jamre og klage ikke Dig baader,
Det, som skal skee, fra Evighed stod
Skrevet hos ham, som er alviis og god,
Han, som aldrig sin Skabning forlod,
Kongernes Konge, som raader.

Ikke endnu er vort Fartøi et Skrog,
Alle Mand være paa Dækket!
Stykker af Rælingen Søen tog,
Søen slaaer, som den sjeldent slog,
Sprøiter sin Fraade mod Dannebrog,
Gud, hold den uforkrænket!

Aldrig Fortrøstningen heelt veirer hen,
Før brister Hjertet af Sorgen,
Altid Folketroen var den:
Danmark har i Vorherre en Ven,
Holde vi fast, han holder igjen,
Og Solen vil skinne imorgen!

Men ingen Solstraale skinnede. Skibe bragte Saa-
rede til Kjøbenhavn; de kjørtes eller bares gjen-
nem Gaderne til Lazaretherne; Nogle døde paa Veien

dertil. Jeg saae et Par af de døde Venner; der var en Ro, en Mildhed udbredt over deres Ansigt, som havde de, trætte af Kampen, lagt sig hen at hvile for atter at vaagne styrkede og glade.

Saa lang og dødstung hengik Tiden. Solen skinnede varmt, Træer og Buske stode i Foraarets Friskhed, jeg følte ligesom en Bitterhed over, at Alt kunde see saa fornøieligt ud, som om Alt i Verden var i sin gode gamle Orden. Jeg havde ikke Tanke mere for Glæde eller for en lys Fremtid, jeg troede ikke mere paa nogen Lykke for mig.

Min Omgivelse, mine Venner og Bekjendte vare betagne og lidende som jeg. I Eet mødtes vi alle: Kjærlighed til Fædrelandet.

Als blev taget! Forbi! Forbi! Ingen hjalp os, Alle saae til, det Værste var jo skeet. Jeg slap et Øieblik min Gud og følte mig saa ulykkelig som et Menneske kan blive. Der fulgte Dage, i hvilke jeg ikke brød mig om Nogen og troede, at Ingen brød sig om mig. Jeg fandt ikke Trøst i at udtale mig for Nogen, det førte jo til Intet. Mildt forstaaende og hjertensgod kom da Een mig imøde i disse tunge Dage, E d v a r d C o l l i n s fortræffelige Hustru; hun gik ind paa min Smerte, havde deeltagende Ord, og hun bad mig vende Tanken hen paa et Arbeide. En anden ældre, trofast Veninde, Kammerherreinde N e e r g a a r d, fik mig ud til sit hyggelige Hjem i det skovrige S ø l l e r ø d, ved den stille, blanke Indsø. Milde Øine lyste, folkelige Melodier klang derinde; hun havde en Moders Sind for mig som Digter og Menneske. Aar efter, da Gud kaldte hende, lagde jeg i et Par Stropher hendes Billed:

Du var en Christen fra Apostel-Tiden,
Opfyldt af Tro, der bar god Gjernings Frugt.
Du var saa dansk i Sind; Din Sjæl tog Flugt
Mod Herrens Throne; der Du ydmyg, liden
Dig bøier ned, for D a n m a r k beder Du:
»O, lad det groe i Deilighed endnu!«

Der var en heel Fest, da jeg kom. Den lille Have belystes af Blus og brogede Lamper; man kjælede vel for den Hjertesygge, og jeg havde det saa godt. En elskværdig og aandfuld Kreds sluttede sig om hende, og det er særligt fra dette Hjem, at jeg har lært at kjende den sjeldent begavede Philosoph R a s m u s N i e l s e n. Ogsaa Fru N e e r g a a r d opfordrede mig til at vende Tankerne mod en ny Digtning, min kjære, geniale Ven, Professor H a r t m a n n bad mig om en saadan, og jeg skrev Ordene til en fem Akts Opera: »S a u l«.

Senere tilbragte jeg nogen Tid paa M a r i e n l y s t Badeanstalt ved Helsingør. Det var min Bestemmelse, at jeg, dersom Freden, der nu skulde sluttes, bragte en trøstelig Tid for D a n m a r k, vilde reise til N o r g e, hvor jeg aldrig havde været, see de brusende Fosse, de stille, dybe Søer, Landet, hvor mit Modersmaal klinger med Malmklang fra Fjeldet, medens det hos os bølger frem som fra Bøgens bløde Blad. Jeg vilde besøge M u n c h og B j ø r n s t j e r n e B j ø r n s o n. Kjære Breve, fulde af Hjertelag og Fortrøstning, bleve sendte til mig i Prøvelsens tunge Dage.

Hvor venligt B j ø r n s o n skattede mig, var lagt i et Par Stropher, han nedskrev foran i sin »S i g u r d S l e m b e«, som han sendte mig:

»Phantasien gav Du Vinger
Mod det Fremmede og Store,

Men mit Hjerte Poesien,
Af det Kjendte og det Mindre!

Da min Sjæl var barnehungrig,
Mætted' Du med voxne Tanker,
Siden den blev mæt og voxen,
Ammer Du paa Barnet i den.«

Freden klang ikke trøsteligt, og jeg kom ikke til Norge.

Lille Juleaften var jeg hos Fru Ingemann i Sorø. Inde i Stuerne var Alt paa den vante Plads, men udenfor — hvor forandret! Slotsgartneren havde foretaget store Forandringer, vistnok Forskjønelser, Akademi-Haven var sat i aaben Flugt med Pladsen udenfor Akademiet, Halvdelen af Ingemanns Have var derved taget bort. Det Parti, der havde været ham det Kjæreste, en lille Høj under mægtige Træer, var nu forsvundet, den store Søilekolos, der tjente som Bord, laae henkastet paa Jorden. Fru Ingemann havde retsgyldigt Tilsagn om, at Intet her skulde forandres før hendes Død; der spurgtes hende om Tilladelse til at foretage Forandringen, og den beskedne, gamle Kone svarede strax ja. »Det er jo en Venlighed, at jeg spørges,« sagde hun, »en Godhed, at jeg maa blive boende her.« Ved Afreisen fik jeg en stor Bouquet, baade af Fru Ingemann og af Pigen Sophie, der havde skaaret den af sine egne Potteplanter i sit lille Vindue.

Paa Basnæs sluttede jeg Aaret, det tungeste, det bittreste Aar i mit Liv.

1865.

Nytaarsdag var det stille, klart Frostveir, Solen skinnede, Alle fra B a s n æ s kjørte til Kirke, jeg havde mere Trang til at være ene; kirkestemt gik jeg i Haven. Der var en Fred i Naturen, en hellig Stilhed. Jeg følte ingen Angst for hvad Aaret vilde bringe, men heller ingen Forhaabninger. Denne Nytaarsmorgen er den eneste jeg veed, paa hvilken jeg ikke med Barnetro havde et Ønske, som jeg bad om at faae opfyldt. Som en tung Skræknat laae det henrundne Aar bag mig.

Vi vare Alle indbudte til Middag paa Nabo-Herresædet E s p e; jeg bad om at turde blive hjemme, og da, i Eensomheden fik Tankerne pludseligt Flugt. Der udfoldede sig en heel dramatisk Digtning, »D a S p a n i e r n e v a r e h e r«, et romantisk Lystspil i tre Akter. Jeg kunde, da de Andre seent paa Aftenen kom hjem, have fortalt Handlingens Gang, Scene for Scene.

Tankerne havde igjen faaet Elasticitet, jeg var sat i aandelig Virksomhed, og Sindet blev lettere. Første Akt af mit nye Lystspil blev fuldført paa B a s n æ s, de to efterfølgende skrev jeg snart efter færdige hjemme i K j ø b e n h a v n. Jeg havde stillet mig den Opgave, at Hovedpersonen, den unge Spanier, ikke kom synlig frem, jeg kunde ikke lade ham tale Dansk som de Andre i Stykket; man hørte kun hans spanske Sang bag Scenen, hørte Castagnetterne; hans hele Personlighed skulde staae klar, skjøn og ædel, uden at han synligt viiste sig, man skulde følge ham i hans Kjærlighed, Flugt og Fare, forvisset om, at om Aar og Dag kom Mødets Stund i Kjærlighed og Lykke.

Stykket blev indleveret til det kongelige Theater, hvis daværende Chef, Etatsraad K r a n o l d, varmt og ivrigt interesserede sig for det. Min Ven, Professor Høedt, som havde stor Indflydelse paa Theatrets Virksomhed, viiste en lignende Deeltagelse. Forestillings-Aftenen kom; der var aldeles fuldt Huus, men fra første Øjeblik af hvilede der en saadan Tunghed, et saa uhyggeligt Stille over Tilskuerne, at jeg havde en Følelse som ved en Sørgefest. Den unge, talentfulde Skuespillerinde, Frøken L a n g e, som udførte den romantiske Elskerindes Rolle, blev mod Sædvane meget strængt bedømt. Fru S ø d r i n g, Publikums erklærede Yndling, havde af den gamle Hofpige, Jomfru H a g e n a u, skabt et lille mesterligt Billede, men først senere, ikke ved den første Forestilling, blev hun tilfulde vurderet, og denne Rolle nævnes endnu mellem hendes uforglemmelige. J a s t r a u sang de spanske Romancer udmærket, men ogsaa han, hvis Sang ellers hilsedes med jublende Bifald, maatte her aldeles savne dette. Ved Tæppets Fald blandede sig Klappen og Hyssen.

Ved de senere Forestillinger fulgte altid udeelt Bifald; de Spillende fortjente al Roes og særligt den uforglemmelige Fru S ø d r i n g. Publikum er tidt som vaadt Brænde, det vil ikke fænge. Skylden kan vel ogsaa være det dramatiske Arbeides. Det er vanskeligt at afgive Dom, naar man selv er Part i Sagen, men en Erfaring er det, at flere af mine dramatiske Arbejder ere blevne strængest bedømte ved den første Forestilling.

Operaen »R a v n e n«, H a r t m a n n s første Værk for Scenen, havde i mange Aar været lagt hen, men enkelte Nummere hørtes stundom i Musikforeningen

og bleve altid modtagne med lydelig Glæde. H a r t - m a n n og jeg bleve enige om at gennemarbeide Ope- raen paany, og rundt om lød Musikvenners Glæde derover. De italienske Masker, som jeg havde beholdt fra G o z z i, vare ikke blevne forstaaede, jeg gav dem andre Navne og anden Klædning, omarbeidede en Deel af første Akt og særdeles meget af anden, saa- ledes som H a r t m a n n ønskede det.

I mere end Aar og Dag havde jeg intet Eventyr skrevet, mit Sind havde været saa overvældet. Nu, saasnart jeg kom ud paa Landet, til det venlige B a s - n æ s, til den friske Skov ved den aabne Strand, skrev jeg »L y g t e m æ n d e n e e r e i B y e n«, hvori for- tælles Grunden til, at Eventyrene saalænge ikke havde banket paa, thi udenfor var Krig og indenfor Sorg og Nød, som Krigen fører med. Sceneriet for dette Even- tyr var B a s n æ s; Enhver, som har været der, vil mindes de store Alleer, den gamle Gravsteen, som en- gang har ligget i Skjelskjør over en Raadmand og hans sex Fruer.

Endnu et Eventyr sprang frem faa Uger efter paa det prægtige, skovrige F r i j s e n b o r g. Siden mit forrige Besøg havde Fjenden været der; nu stod det igjen i Ro og Hygge; hele Slottet, den nye Fløi og den gamle Deel blev afbenyttet. I denne smukt udstyrede Bolig, i den blomstrende Have, hos hjertensgode Men- nesker, i al den Lykke, som Velstand og Velvillie kan forunde et Menneske, fløi flere Uger hen, og jeg dig- tede her Eventyrene: »G u l d s k a t« og »I B ø r n e - s t u e n«.

Min Sommerudflugt sluttede i Sjælland hos Ven- nerne paa C h r i s t i n e l u n d, hvor jeg skrev Even- tyret: »S t o r m e n f l y t t e r S k i l t«. Det stod

endnu vaadt paa Papiret, da jeg læste det for Familien, og lige idet jeg sluttede Læsningen, kom et voldsomt Vindstød, Støvet hvirvlede og Bladene bleve revne af Træerne, det blev et Stormveir, som om Naturen vilde phantasere over det nys skrevne Eventyr. Da jeg et Par Dage senere forlod C h r i s t i n e l u n d, laae endnu ved Landeveien store Træer rykkede op med Rod; det var en Storm, der nok kunde flytte Skilte. Digteren er jo forud for sin Tid, siger man, jeg var tilvisse her forud for Stormen.

Snart var jeg i K j ø b e n h a v n i mine smaa Stuer mellem Billeder, Bøger og Blomster. Eierinden af Huset, en fortræffelig, praktisk og meget dannet Kone, havde jeg nu boet hos i atten Aar, og jeg havde aldrig havt i Sinde at flytte; dog var jeg nu dette nærmere, end jeg tænkte. Jeg havde netop i de Dage faaet Brev fra min portugisiske Ven, den danske Konsul i L i s s a b o n, G e o r g O ' N e i l, der tilligemed sin Broder var bleven opdraget i D a n m a r k i Admiral W u l f f s Huus, hvor jeg dagligt kom. G e o r g O ' N e i l, og jeg havde i den sidste Tid staaet i Brevvexling med hinanden; han indbød mig nu til at besøge sig, see hans skjønne Fædreland, boe hos ham og hans Broder og have det saa godt som de formaaede at skaffe mig det. Jeg følte Lyst til Besøget, Lyst til at samles med Ungdomsvennerne; men Erindringen om de Besværligheder, jeg havde prøvet paa Reisen i Spanien, gjorde mig vaklende. Da kom en Morgenstund min fortræffelige Værtinde ganske mismodig og fortalte, at vi maatte skilles og det allerede om en Maaned; hendes Søn var bleven Student, hun havde lovet ham, at naar han tog en god Examen, skulde han faae et bedre Værelse end før; hun havde dernæst givet Løfte om

at optage en ung Pensionair og behøvede saaledes mine Værelser. Det var mig ukjært; jeg havde tilbragt atten vexlende Aar hos de venlige Mennesker, jeg boede næsten Dør om Dør med min Ven, Komponisten H a r t m a n n, som jeg dagligt saae; alt dette skulde nu forandres. Jeg betragtede det som et Fingerpeg fra Gud om, at jeg skulde reise, og jeg tog Bestemmelsen. Imidlertid bragte Aviserne Efterretning om, at der var Cholera i S p a n i e n, og at den trængte ind i P o r t u g a l. Jeg udtalte mig i et Brev derom til G e o r g O ' N e i l; hans venlige Svar var, at han ikke vilde overtale mig, men blive særdeles glad, hvis jeg bestemte mig til at komme, og da blive der saalænge jeg lystede. Choleraen var i Tiltagende i S p a n i e n, men kun et eneste Tilfælde havde viist sig i P o r t u g a l.

Jeg besluttede at reise, men ikke strax Syd paa. Jeg vilde see Tiden an og begynde med et Besøg i Stockholm, hvor jeg i lang Tid ikke havde været, og hvor de kjære Venner, Forfatterinden F r e d e r i k k e B r e m e r og Digteren, Baron B e s k o w, endnu levede. Det var i den deiligste Eftersommer jeg reiste. Da jeg for en Deel Aar tilbage første Gang besøgte S t o c k h o l m, varede Reisen med Diligence en heel Uge, nu havde S v e r r i g Jernbane. Hvor forandret! hvilken Flugt! Vore Børn og Børnebørn leve i Bekvemmelighedernes Tid, vi Gamle have oplevet Brydningen mellem de to Tidsaldere, vi staae saa at sige med det ene Been i den ene, og det andet Been i den anden, men det er netop det Interessante.

B e s k o w var paa Landet, da jeg kom, Frøken B r e m e r ligeledes, men begge lovede snarest, i Løbet

af et Par Dage, at komme til Stockholm, i Mellemtiden vilde jeg gaae til Upsala.

Jeg kom ikke alene; den elskværdige Familie, Henriques, hvem jeg i de sidste Aar havde lært at kjende og nu følte mig hjemme hos, var i Stockholm og fulgte nu med til Upsala. Her gjensaae jeg Vennen Böttiger, gift med Tegnér's Datter Disa, Forfatter til mange af de skjøne Sange, som paa Lindblads Melodier bleve af Jenny Lindbaarne ud i Europas Sangverden. Jeg mødtes igjen med Grev Hamilton og hans elskværdige Hustru, Digteren Geijers Datter; han var nu Landshøvding og boede paa det romantisk beliggende gamle Slot; jeg saae paany Komponisten Josephson, Jenny Linds Daabsbarn da han blev christnet; hans Sange klinge melodisk som Drosselslag i Nordens Birkeskove. Jeg kom til ham, han boede i det Huus, hvor Sverrigs verdensberømte Naturforsker, Linné, i Aaringer havde levet. Da jeg, efterat have tilbragt en smuk, musikalsk Aften hos ham, kom hjem i Hotellet og allerede havde lagt mig, hørte jeg Røre paa Gadén og deilig Sang. Det var en Serenade, der blev bragt; jeg kjendte mine unge svenske Venners Velvillie for mig, jeg sprang ud af Sengen gik hen til Vinduet og tittede ud bag Gardinet. Gjaldt Sangen mig eller Fru Henriques? De Syngende vendte Alle Ansigterne mod mine Naboers Vinduer, og — som rimeligt — var Serenaden bragt hende.

Fra Upsalas Studenter fik jeg Indbydelse til en Fest for mig. Samme Dag samledes jeg med Upsalas ældre betydende Mænd, Botanikeren Fries, Erkebiskoppen, Digteren Böttiger, Docent Nyblom og Flere, og om Aftenen førtes jeg fra disse til Stu-

denternes Sommerlokale, som var smykket med Flag, især danske. Her var stor Sexa; Landshøvdingen og flere Ældre toge Deel deri. Digteren E. B j ø r c k, Søn af Biskoppen i G ø t e b o r g, en sand Digter af stor Begavelse — Gud har alt kaldt ham til sig —, hilsede mig i et smukt, altfor hædrende Digt:

Fred för i qväll! Och fjerran vike
Hvar tidens storm, hvar dagens strid.
Ty upp slår porten till ett rike,
Der allt är rosor, sol och frid,
Der inga hjertats vintrar snöga,
Ei tviflet qväfver någon bön,
Men tron med öppet barnaöga
Ser himmelen och jorden skön.

Der kommer han, der kommer kungen,
Vår barndoms, våra drömmars kung!
Se, dikten, ur hans hjerta sprungen,
Går vid hans sida evigt ung;
Hon är hans brud, han har ej annan,
Än den af himlen sjelf han fick,
Den mö med lagerhöljda pannan
Och barnets oskuld i sin blick.

Hell sagokungen! Ut med ringen
Kring honom och hans unga brud!
Hell, gode skald! Här finnes ingen,
Som ej med fröjd sin lexa skolkat
Att följa dig, när på din färd
Du för de unga hjertan tolkat
Din underbara sagoverld.

Och när vi fly från grammatiken,
Och när vi fly från luntors dam
Till vårens hem, till drömmens riken,
Der dina bilder skymta fram,
Den blomman under fina stängeln
Ett hjerta gömmer i sit bröst,
Och lärkan är så god som engeln,
Ty hon har vingor och har röst.

Ännu när ingen fröjd står åter
 För gubben på hans skumma stig,
 Med dig han ler, med dig han gråter,
 Då barnbarn läsa högt ur dig;
 Ty meningen som sagan hade
 Var ytterst denna, om du vill;
 »Låt barnen komma — mästern sade —
 Ty himmelriket hör dem till!«

Tack för den sagan! — Edens minne
 Bortbleknar och dess bild blir skum,
 Och barnatro och barnasinne
 Ha knappt på jorden mer ett rum — —
 Då är det godt till dig att blicka
 Och lyss till dikten evigt ung.
 Tack, gode skald! Din skål vi dricka
 Och — lefva våra drömmars kung!

Sange bleve sungne, Taler holdte, der var Livlighed og Hjertelag. Jeg læste tre af mine Eventyr: »S o m m e r f u g l e n«, »G r a n t r æ e t« og »d e n g r i m m e Æ l l i n g« under lydeligt Bifald og blev derpaa med Sang ledsaget af alle Studenterne til mit Hjem. Stjerne-
 nerne lyste, Nymaanen skinnede, det var en deilig, blikstille Aften, og oppe mod Nord lyste Horizonten med Nordlysflammer.

Da jeg næste Dag kom til S t o c k h o l m, fandt jeg i Hotellet Tilsigelse til at spise hos Kongen paa Lystslottet U l r i k s d a l, der ligger et Par Miil fra Hovedstaden, mellem Skov og Klipper.

Efter et stærkt Tordenveir og en styrtende Regn blev det en heel Storm, saa at jeg strax maatte søge til Slottet uden at see mig om i den maleriske Om-
 givelse. Da jeg sad et Øieblik alene i den store, smukke Sal, traadte en Herre ind, rakte mig Haanden og bød mig Velkommen. Jeg gjengjældte Haandtrykket, men

idet jeg talte, gik det med Et op for mig, at det var Kongen selv; jeg havde ikke strax kjendt ham. Han førte mig nu selv om i Slottet, og før Taffelet præsenterede han mig for Dronningen, der i sit Ydre mindede mig om den ædle, nu afdøde Storfyrstinde af Weimar, med hvem hun er i Slægt. Den unge, endnu ikke confirmerede Kronprindsesse Louise rakte mig venligt Haanden og takkede mig for den Glæde, hun havde havt ved at læse mine Eventyr. Hun gjorde et behageligt Indtryk ved sin Naturlighed, Forstandighed og barnlige Elskværdighed. Nu er hun den danske Kronprinds Frederiks Brud, snart vor Kronprindsesse. Gud vil glæde og beskytte dette unge, velsignede Par!

Kongen og Dronningen, Alle rundt om, vare hjertelige og velvillige mod mig. Efter Taffelet førte Kongen mig ind i sit Tobaksværelse og forærede mig nogle af sine egne Skrifter. Det var en deilig, lykkelig Dag hos min kongelige Velynder. Jeg nedlagde Erindringer derom i et lille Vers, som jeg skrev foran i det Exemplar af »M i t L i v s E v e n t y r«, som jeg før Afreisen fra S t o c k h o l m overrakte Kongen:

»Hvor Harpen er op til Thronen lagt,
Og Ruisdals Pensel i Kongens Hænder,
Hvor Gud gav meer end kongelig Magt,
Derhen min fattige Sang jeg sender.
Jeg glemmer Kronen for Hjertets Slag,
Men aldrig jeg glemmer den rige Dag
Paa U l r i k s d a l ; Erindringens Fyr
Bar Solskin ind i »mit Eventyr«.

Faa Dage efter blev jeg kaldt til Audients og Taffel hos Enkedronningen paa D r o t t n i n g h o l m, hvor ogsaa Prinds O s c a r med Familie boede. Jeg tog med Dampskib derud og overraskedes ved det pragtfulde

Slot med sine Haveanlæg; jeg maatte tænke paa Villa Albani ved Rom, men Drottningholm har en Skjønhed mere: det ligger ved en Arm af Mälaren. Jeg havde ikke seet Enkedronningen, siden Kong Oscar døde; hvor Meget laae ikke i Verden mellem den Tid og nu! Hun kom mig, ligesom i hiin Tid, livlig og glad imøde, og vi talte længe sammen. Hun var mild, hjertelig og ligefrem. Da hun efter Taffelet sagde mig Farvel, tilføiede hun, at der stod en Vogn til min Afbenyttelse, naar jeg vilde bort, og overdrog derefter til en af Kammerherrerne at føre mig om i Slottets Sale. Idet vi begyndte vor Vandring, kom Prinds Oscar til og viiste mig Slottets Kunstskatte og historiske Minder. Da alt var seet, førte han mig ned i sin egen aflukkede Have til sine Børn; her viiste han mig et lille Egetræ og fortalte mig, at han ved Rhinen forlovede sig med sin »Fru«, og at, da de Aaret efter kom igjen, var et Olden groet op til et lille tobladet Træ, som de toge med hjem til Sverrig og plantede her i Haven. Træet var nu højere end jeg. Da jeg af et af de nærmeste Træer vilde tage et Blad til Erindring om Besøget paa Drottningholm, brød Prindsen en Kvist af sit eget Træ og gav mig den.

Udenfor Slottet, ved Mälaren, voxer henad Jorden et gammelt Piletræ. Da Drottningholm indrettedes under Carl den Tolvtes Moder, var Træet af hende blevet taget i Beskyttelse, medens mange andre Træer og Buske ryddedes bort. Folketroen sagde alt dengang, at det levede og satte Blade med Kongeslægten. Under Carl Johan sygnede det gamle Træ og var ved at gaae ud; den gamle svenske Kongeslægt var gaaet ud. Men da Carl Johans

Sønnesøn, Sverrigs daværende Konge, fødtes, grønne-
des igjen det gamle Piletræ.

Det var næsten mørk Aften, da jeg forlod det ven-
lige D r o t t n i n g h o l m; idet jeg steg i Vognen,
kom Gluntarnes Komponist, W e n n e r b e r g til mig;
vi talte sammen, han trykkede mig til Afsked i Haan-
den med den varme Følelse, som er saa naturlig hos
S v e r r i g s Skjalde og dets Ungdom.

Næste Aften, da jeg i S t o c k h o l m besøgte
»S t r ø m p a r t e r r e n«, som den lille Øe kaldes
under Broen, der forbinder S l o t s h o l m e n med
N o r d h o l m e n, samledes jeg med en Deel ældre
og yngre Forfattere og Kunstnere. Der kom den rigt
begavede, joviale Lystspildigter, B l a n c h e, som blev
hilset med stor Glæde. Han styrede hen mod mig.
»Er Du der min Broder!« raabte han med straalende
Ansigt, omfavnede og kyssede mig. Jeg nævner det,
thi jeg overraskedes ved Tiltalen, der særligt glædede
mig, men jeg vidste med Bestemthed, at vi aldrig
havde drukket D u s. I S v e r r i g er dette saa al-
mindeligt, at jeg godt kan forstaae, at naar unge eller
ældre Mænd med fælles aandelige Interesser mødes,
Titulaturen da bortkastes, og at de udtale sig natur-
ligere ved det fortrolige Du, saa at man efter et Fest-
maaltid eller et muntert Møde, naar man gjensees
efter en Aarrække, let kan have den Forvisning: vi
kjende hinanden, ere Venner, altsaa have vi ganske
vist drukket D u s. Det troede nu den kjære, livsfriske
B l a n c h e, jeg gik i Stilhed ind paa det, svarede
med »Du« og klinkede med min Dusbroder. Det skeer
nu ikke oftere; ogsaa han hører til de store Betyden-
heder, der have forladt os. I 1868 under Festen ved

Afsløringen af Carl den Tolvtes Monument, faldt Blanche pludseligt død om paa Gaden.

Frøken Bremer var endnu paa Landet, paa sin Eiendom Aosta. Hun indbød mig til at komme derud til et længere Ophold, men da det dengang ikke godt lod sig ordne saaledes, kom hun ind til Stockholm. Jeg havde ikke seet hende, siden hun med vore amerikanske Venner, Marcus Spring og hans elskværdige Frue, Rebecca, besøgte Danmark. Vi talte om Danmarks tunge Tid, og Taaerne trillede ned ad den dybtfølende, ædle Kvindes Kinder. »Altid bliver jeg Andersen en trofast Veninde«, sagde hun, og hendes fine Haand trykkede min, det var vort sidste Haandtryk i dette Liv. Ved Juletid lød Sørgebudskabet: Fredrikke Bremer er død. Hun havde i Kirken paadraget sig en Forkjølelse, kom hjem og sov fromt og stille ind. — Atter En af de Trofaste, jeg havde tabt i denne Verden. I hendes Breve har jeg en Skat, et Minde.

Digteren Baron Beskow var kommet til Byen og havde til Glæde for mig indbudt en udvalgt Kreds, som jeg skulde samles med hos ham. Hans Brev har jeg, det giver Programmet:

Tirsdag d. 3. Oct. 1865.

Käre Vän!

Jag sökte Dig igår, för att nämna hwilka som komma att utgöra vårt lilla Middag-Sällskap i morgon, nemligen Kongl. Bibliothekarien Rydquist (vår Jakob Grimm), Riks-Antiquarien Hildebrandt (vår Thomsen), Kongl. Arkivarien Browalius (vår Wegener), Skalderna »Talis Qualis« Strandberg (Byrons Öfversättare), C. G. Strandberg (Anakreons Öfversättare), Sander (som redan är Dig personligen bekant), och Dahl-

gren (som författat ett National-Lustspel, hwilket gifvits 130 gånger, öfversat Calderon &c.). Du ser, gästerne äro ej många, men uttwalda. Altså wälkommen i morgen Kl. 4 till

Din gamla vän
Beskow.

Det var en hyggelig Middagsfest med en Luftning af Aandsfriskhed og Hjertelighed.

Ude, rundt om, fornam jeg samme Brise; gamle Bekjendtskaber fornyedes, saaledes med Lystspildigteren, H e d b e r g og Skuespiller J o l l i n.

Afreisens Dag kom.

I fem og tyve Aar havde jeg ikke været i S v e r r i g s Universitetsby L u n d. I 1840 modtog jeg her den første offentlige Hyldest, der blev mig til Deel. Studenterne kom med Fakler, Sang og hjertelig Tale, jeg har fortalt derom i »mit Livs Eventyr«, fortalt hvor overvældet og betaget jeg var ved denne Æresbeviisning. Jeg syntes, at jeg i Aaringer ikke turde komme her igjen, en saadan Fest kunde aldrig gjen- tages. Siden den Tid var nu gaaet fem og tyve Aar; jeg vilde møde en heel ny, mig fremmed Slægt. Hjemveien førte tæt forbi, jeg havde Lyst til at blive et Døgn i den venlige By, besøge den gamle Kirke, see den nye Studenterbygning, som jeg endnu ikke kjendte. Venner i U p s a l a havde givet mig Breve til et Par af Universitetets Professorer, da jeg sagde, at jeg nu var aldeles fremmed i L u n d.

Langs Jernbanen dertil var endnu Farvespil i Skoven, Birken var guul, Granerne mørkegrønne, Ahornen zinnoberrød. Træhuse med sorte Tage og hvide Skorstene, stenet Jord, Klippegrund og store alvors-

fulde Søer var den stadige Afvexling. Jeg kom mod Aften til L u n d, jeg kjendte Ingen og troede, at Ingen kjendte mig. Jeg søgte Hotellet og gik tidligt paa Aftenen tilsengs, træt af Reisen. Snart efter hørte jeg Sang; nogle Studenter feirede i Hotellet en Afskedsfest for en Bortrejsende. Sangen lød smukt, og snart klang den tæt udenfor min Dør; de unge Venner vidste, at jeg var her, men da de hørte, at jeg havde lagt mig til Ro, droge de tilbage igjen.

Jeg var anbefalet til Professor L i n n g r e e n; hos ham tilbragtes Middagen i en aandfuld Vennekreds; medens jeg var der, kom der Indbydelse til mig fra Studenter, som i Hast havde smykket Foreningens Sale til en Fest for mig, ungdomsfrisk og ildfuld ligesom den, der var blevet mig forundt af Bødrene i U p s a l a.

Klokken syv om Aftenen førte Professor L i n n g r e e n mig derhen. Her saae storartet festligt ud. Væggene vare dekorerede med de forskjellige Provindsers Vaaben, og over hvert af disse vaiede en svensk og en dansk Fane. Paa Talerstolen var plantet den Fane, som de kjøbenhavnske Damer havde broderet og foræret de lundske Studenter, Værelserne vare opfyldte af Universitetets yngre og ældre Mænd. Efter Maaltidet fulgte Sexaen, og jeg hilsedes fra Talerstolen at Studenternes Ordfører. Jeg har beholdt Tanken af hvad der blev sagt, men ikke de velvalgte Ord, hvori den blev givet: For fem og tyve Aar siden havde L u n d s Studenter bragt mig deres Hilsen og Hyldest, Strømmen var endnu den samme, men det var en anden Slægt, just en Slægt, der var voxet op under mine Digtninger, der havde været dem en Aandens Føde, der skyldte mig langt større Tak og Kjærlighed.

Nu begyndte Sange; en ung Digter, Wandel, læste et smukt Digt til mig, og jeg fornyede min Tak ved at oplæse tre Eventyr: »Sommerfuglen«, »den lykkelige Familie« og »Det er ganske vist«. Hvert af dem blev modtaget med rungende Jubel, og nu fulgte i riig Afvexling danske og svenske Sange; der var saa fortroligt, godt, saa unghjertet varmt, det var igjen en Lykke-Aften, som lyser i Erindrungen. Hele den store Skare fulgte mig til Hotellet, hvor jeg boede. Arm i Arm, under livlig Sang, skred Toget ud fra Studenterbygningen, forbi den gamle Kirke; vi standsede et Øieblik ved Tegnér's Monument, og saa gik det videre med Sang gjennem de stille, folketomme Gader. Da jeg stod ved min Dør, lød ni Gange Hurra. Glad, dybt bevæget udtalte jeg min Tak og naaede ydmyg, og dog saa løftet, min lille Stue; da klang endnu fra Gaden en Sang; det var netop den Melodi, som for fem og tyve Aar siden var blevet sunget ved min Glædesaften i Lund. Gud forunde hver af de kjære unge Venner Glæde i Livet som jeg følte den i denne Aften.

Saasnart jeg kom til Kjøbenhavn, tog jeg ind i et Hotel; jeg var jo Reisende, vilde til Portugal. Men Veien dertil fra Frankrig, tilsøes over den spanske Sø var ikke lokkende nu i det stormende Efteraar. I Spanien var uroligt, Aviserne meldte om de Primmske Troppers Bevægelse; de havde draget sig hen mod Grændsen ved Badajoz, netop den Vei, som jeg maatte reise, naar jeg tog over Land. Jeg besluttede at vente endnu nogen Tid herhjemme og see Begivenhederne an.

Det smukkeste Erindringsbillede fra den Tid er et kort, deiligt Besøg paa Fredensborg. Kongen

havde ladet mig kalde. To Værelser paa Slottet bleve givne mig. Jeg fandt som altid den hjerteligste Modtagelse. Kongefamilien vilde høre mig læse mine senest skrevne Eventyr. Jeg har seet alle de kongelige Børn voxe op, og altid, fra ganske Smaa, rakte de mig venligt Haanden. At kjende den kongelige Familie er at holde af den; der er et deiligt Huusliv, Hjertelighed og Jevnhed. Alle de kongelige Børn have hørt mig læse mine Eventyr. Kronprinds Frederik og hans Broder, nu Grækenlands Konge, Prindsesse Alexandra og Dagmar vare tilstede ligesom de to yngste Børn, Prindsesse Thyra og den prægtige lille Valdemar; han havde denne Aften faaet Lov at blive en halv Time længere oppe for at høre en Deel af Oplesningen, sagde Dronningen. Næste Dag aflagde jeg et Par kjære Besøg. Op til Slottets Have, i en af Tilbygningerne, boede min Ven, Digteren P a l u d a n - M ü l l e r. Han behersker det danske Sprog som Byron beherskede sit Modersmaal, det løftes til Musik. Hver Digtning af ham aabenbarer en dyb, digterisk Sjæl; »A d a m H o m o«, »D r y a d e n s B r y l l u p« og »A b e l s D ø d« ville altid læses og beundres. Som Menneske har P a l u d a n - M ü l l e r Noget saa naivt, aabent og godt, at man strax føler sig draget til ham. Et andet lykkeligt Huus maatte jeg besøge i F r e d e n s b o r g; Besøget gjaldt en Ven og sjelden Kunstner, Balletdigteren A u g u s t B o u r n o n v i l l e, der har hævdet sin Kunststart paa den danske Scene, saa at den tager værdig Plads mellem de andre bedste Kunstarter. Man kan i P a r i s have flere udmærkede Dandserinder end vi, mere blændende Dekorationer og storartede Arrangementer; men en saadan Rigdom i

virkelig poetisk Balletdigtning, som Bournonville har givet, eier kun Kjøbenhavn; der er en Skjønhed, en ædel Reenhed, noget folkeligt Charakteristisk i den store Cyklus af Balletter som han har skjænket os. Bournonville, som er vor Tids Bærer af Balletten paa den danske Scene, har tillige en Faders Sind og Hjerte for dem, der virke i hans Digtninger. Han er en varm, ildfuld Natur, en god Kammerat. Træder man nu ind i hans huuslige Hjem, hvor fuldt af Solskin er det da.

Jeg saae Huuslivets Lykke i det kongelige Slot, jeg saae det i to mindre, men ogsaa solfyldte Stuer, hos Vennerne Paludan-Müller og Bournonville. Den Sidste havde jeg netop dengang tilegnet de nyeste Eventyr, som jeg læste for Kongefamilien. Bournonville trykkede mig til sit Bryst og udtalte saa hjerteligt sin Tak, som tidt, opmuntrende i Ord og Skrift havde lydt for at trøste og løfte mig, naar en og anden kold Vind blæste mig Mismod i Sindet.

I Kjøbenhavn blev jeg endnu stadigt som Reisende uden at kunne tage Bestemmelse. I Paris var Cholera, og hvorledes det stod til med Sundhed og Fredelighed i Spanien, kunde jeg ikke ret faae Besked om. Ud vilde jeg imidlertid strax i det nye Aar. Begivenhederne maatte bestemme Reisen, afgjøre hvor langt jeg skulde naae mod Syd. Julen, og de første Dage af det nye Aar, tilbragte jeg paa Holsteinborg og Basnæs. Der fik jeg Brev, fyldt med duftende Violer fra Portugal; Georg O'Neil sendte disse som Hilsen fra Foraaret, der ventede mig i Lissabon.

1866.

»Aldrig har De Ro paa Dem,« sagde En og Anden, »altid skal De afsted, og er De i Hjemmet, er De ogsaa ude! Naar skriver De dog Alt, hvad De skriver?« Mit Sind har just den bedste Ro, ja Hvile til at skabe, idet jeg tumler mig mellem Menneskene og optager de vexlende Indtryk. Jeg er med alle mine mange sande, trofaste Venner dog en eensom Fugl. Hele min Natur bøier sig med stærk Trang til Familielivet, og i det er jeg baade hjemme og ude blevet optaget som Barn af Huset, føler mig strax hjemlig og har slet ikke de fleste Reisendes Uro eller sygelige Længsel. Men Hjerstedet er og bliver dog Danmark; i Kjøbenhavn søger jeg mig en Bolig, hvor jeg har et stort Stykke af Guds Himmel, aabent Vand eller en stor Plads.

I Amsterdam har jeg to velstaaende, fortræffelige Landsmænd, Brødrene Brandt. Fra hver af dem fik jeg en hjertelig Skrivelse med det venlige Tilbud at boe og blive hos den ældste af Brødrene under hele mit Ophold. Jeg havde kun een Gang før været i Holland, i Aaret 1847, da jeg første Gang skulde besøge England, og jeg havde særligt i Haag mødt saa megen Velvillie og Opmærksomhed. En heel Fest var forundt mig. Den første af Vennerne, som da kom mig imøde, var nu død; det var Udgiveren af »*De Tijd*«, vander Vliet, men jeg erindrede kjære Navne, venlige, forekommende Mennesker, saaledes den gamle høit hædrede Digter van Lennep, den udmærkede Komponist Verhulst, Forfatteren Knepelhout og den dygtige tragiske Skuespiller Peters. Nu kunde jeg i længere Tid færdes med

disse, see alt det Eiendommelige, som A m s t e r d a m frembyder, og dertil nyde Familielivets Hygge.

Den sidste Januar forlod jeg med Aftentoget K j ø - b e n h a v n. Det var vinterligt koldt, men dog aabent Vande. Jeg syntes, at jeg var godt forsynet med Reisetøi, men en af Vennerne syntes det ikke; han kom i Morgenstunden og lod en heel Samling af Peltsværks-Reisestøvler brede ud paa Gulvet; det største og bedste Par skulde være hans Afskeds-Bouquet til mig; jeg nævner dette lille Træk, og kunde i mit Liv nævne uendeligt mange lignende, som Tegn paa den Opmærksomhed og Omhu, som Vennerne have viist mig. De Deeltagelsens og Tjenstvillighedens Ord, der udtaltes, viiste mig klart, hvilken Ven jeg besad, og hvor stor en Hjerteplads jeg havde i hans ædle Huuskreds.

Fra K o r s ø r, over F y e n, gennem H e r t u g - d ø m m e r n e gik det i hurtig Fart. I H a d e r s l e v saae jeg preussisk Militair; jeg følte mig forstemt og bedrøvet. Seent paa Aftenen, idet jeg steg ud af Vognen paa A l t o n a - B a n e g a a r d, kom en ældre Mand med en lille Pige; han saae paa mig og sagde paa Tydsk til Barnet: »Ræk den Mand Haanden! det er A n d e r - s e n, som har skrevet de smukke Eventyr.« Han smilte til mig, Barnet gav mig Haanden, jeg klappede hende paa Kinden; den lille Begivenhed satte mig igjen i Stemning.

Næste Dag naaede jeg C e l l e, hvor jeg ikke havde været siden min første Reise i 1831. Jeg vilde besøge den ulykkelige Dronning M a t h i l d e s Grav og Slottet, hvor hun havde tilbragt sine sidste Leveaar. I »f r a n z ö s i s c h e r G a r t e n« er der reist hende et klodset Marmor-Monument, over hvilket der var bygget et Træskuur for at beskytte det mod Vinter-

sneen; det saae ud som en Barak. I et af Slottets Værelser hang et stort Portrait af Dronning M a t h i l d e, ganske forskjelligt fra de tidligere, jeg havde seet i D a n m a r k. Billedet her var smukt, og Trækkene mindede om F r e d e r i k d e n S j e t t e.

Over H a n n o v e r gennem *Porta vestphalia* foer jeg afsted med Banetoget til R h i n e n for at naae den hollandske Grændse: det blev mørk Aften og et stormfuldt Veir; saa godt som alle Lamper i Vognen slukkedes, det var den sorte Nat inde og ude; jeg tænkte: gaaer det godt, da kan Meget gaae godt. Vi susede afsted som drevne af Stormen, og da vi naaede Bane- gaarden ved R h i n e n, syntes det som om ogsaa her alle Lygter vare blæste ud; en Karl humpede afsted med en Lanterne, det var Belysningen, medens vi gik over de krydsende Jernskinner og øinede Tog i Be- vægelse baade foran og bagved os. Jeg naaede det anviiste Hotel, som just ikke saae indbydende ud; høist tarvelige, ikke udluftede Stuer, langsom Op- vartning, sort og suurt Brød. Jeg følte mig som var jeg en tredive Aar tilbage paa Reise i en lille By. Det kaldte Mange den romantiske Tid, jeg foretrækker Bekvemmelighedernes Tid, vor Tid.

Den følgende Dag, inde i H o l l a n d, kom jeg i Coupé med en dekoreret Herre, en Hollænder. I Samtalen hørte han, at jeg var fra Danmark. »De vil i Amster- dam træffe en bekjendt Landsmand,« sagde han, »Dig- teren Andersen er der.« Jeg betvivlede det og sagde ham lidt efter, at jeg var Andersen. Ved Utrecht steg jeg af for at besøge Oversætteren af mine Skrif- ter, Hr. N i e u w e n h u i s. Hans Hustru er dansk af Fødsel, jeg troer, at ogsaa han er det, Familie- Navnet N y e g a a r d er blevet oversat paa Hol-

landsk til N i e u w e n h u i s. Jeg fandt en fornøielig Modtagelse og i Stuerne mangt et Minde hjemme fra, Portraiter af Danske og mellem disse I n g e m a n n. N i e u w e n h u i s førte mig til den hollandske Digter N e p h e u, som forstaaer Dansk, har oversat et Par af mine Eventyr og skrevet flere Romaner. Ogsaa Professor v a n H e r w a a r d e n og hans Hustru talte Dansk. I et Par Boglader fandt jeg nogle af mine Skrifter paa H o l l a n d s k og mit Portrait stillet i Vinduet. Alt dette bidrog til, at jeg følte mig ganske hjemlig ved min Indtrædelse i H o l l a n d. Digteren T e n K a t e var netop kommet til Byen og boede i samme Hotel som jeg, men vi kjendte dengang ikke hinanden personlig; han var kommet om Eftermiddagen for at forelæse en Deel af sin nyeste Digtning: »S k a b e l s e n« og reiste tidligt næste Morgen tilbage til Amsterdam. Den hædrede Forfatter foredrager oftenligt, ligesom D i c k e n s, sine Skrifter og gjør det ganske fortræffeligt.

Paa Banegaarden i A m s t e r d a m modtoges jeg af Brødrene B r a n d t, som førte mig til mit nye Hjem hos den ældste af dem. Det var et stort, smukt Huus med Have og Træer udenfor ved Kanalen, beliggende i Heerengracht by de Huidenstraat, i den pynteligste Deel af Byen. Som en Ven blev jeg modtaget af Mennesker, som jeg saae for første Gang. Fruen og Sønnen i Huset talte fortræffeligt Dansk, Huusherren selv var fuld af Livlighed og Opmærksomhed, og jeg havde strax den deilige Fornemmelse af at være velseet og være hos Venner. Her var, ligesom i E n g l a n d og S k o t l a n d, men ikke hjemme, det smukke patriarchalske Forhold mellem Herskab og Tyende. I Andagtstimer, Morgen og Aften, sam-

ledes det hele Huus til Bibellæsning, der sluttede med en Psalme. Det stemte Sindet og tiltalte mig. Her var megen Selskabelighed, Aftenerne gik med Musik, Sang og Oplæsning, og langt flere, end jeg havde tænkt mig, forstode Dansk. Jeg læste næsten hver Aften et Par af mine Eventyr og Historier; naar Kredsen var større, bleve de givne i engelsk, fransk eller tydsk Oversættelse. Ganske fortrinligt kunde den ældre Hr. B r a n d t gjengive dem paa Stedet i hollandsk Oversættelse fra den danske Bog, han havde for sig.

Strax ved min Ankomst fik jeg Indbydelse fra Stad-theatrets Direktion; tre af de betydeligste Skuespillere, blandt hvilke den udmærkede Tragiker Hr. P e t e r s, tilbøde mig at afbenytte hvilket som helst Plads jeg vilde under hele mit Ophold. Enkelte Bekjendte havde jeg fra tidligere Tid her i Amsterdam; disse maatte jeg gjense, og selve Byen maatte jeg lære nærmere at kjende. Denne Gang var det ingen Flyven igjennem, men et Ophold af flere Uger.

A m s t e r d a m er ikke H o l l a n d s Kongestad, men dets Hovedstad, Landets meest udstrakte og levendegjorte By, Nordens V e n e d i g; den er bygget paa Pæle i Dynd og Vand. Den lærde E r a s m u s R o t t e r d a m u s betegnede den, idet han sagde: »Jeg kjender en Stad, hvis Indvaanere boe som Krager paa Træstammer.« Mangt et overfyldt Kornmagazin er forsvundet, fordi Grunden ikke mægtede at bære det, mange Huse hælde ængsteligt forover i Gaderne, som om de kun bleve holdte af de stærkere Nabo-bygninger. Der findes et heelt Net af Kanaler ligesom i V e n e d i g, men de ere vifteformigt anlagte og paa begge Sider begrændsede af Gader, hvor Vognene rulle. Byens Hovedgade strækker sig smal og bugtet op til

Pladsen, hvor Raadhuset kneiser paa sit Pælegrundlag, og hvor Børsen med sin græske Søilerække ligger. Hvad der altid stødte mit Øie i A m s t e r d a m var det udprægede Kostume, i hvilket Waisenhuusbørnene færdedes. Maaskee det Uhyggelige for mig ligger i, at jeg fra D a n m a r k kun var vant til at see noget Lignende hos vore Forbrydere, der arbeidede i Slave-riet. I Amsterdam gaae de stakkels Waisenhuusbørn, baade Piger og Drengene, med den ene Side af rødt Tøi, den anden af sort.

Jeg besøgte et Par Fattigskoler og hørte Børnenes Sang, saae Jødekwarteret, Kunstsamlingerne og — hvad der særligt var mig nyt og storartet — den zoologiske Have. Om Sommeren er der Musik derude; nu hørte man kun de forskjellige Lyd, som Dyrene udstødte; skrigende Papegøier og Kakaduer anstrængte sig, en lille sort Fugl havde lært at sige et Par hollandske Ord, som den ideligt gjentog. Her var et rigt Udvalg af Ulve, Bjørne, Tigere og Hyæner, den kongelige Løve og den urtidsklodsede Elephant saae jeg ogsaa; Lamaerne spyttede efter os, Ørnene saae med menneskeligt kloge Blikke paa os. Sorte Svaner svømmede i Dammene, Sælhunden kom frem og soled sig, men interessantest og for mig ganske nyt var Nilheste-Familien, Han og Hun, i deres dybe Vandbassin. De løftede flere Gange deres uhyre Hoveder over Vandet og viiste det mægtige Gab. Hunnen havde nyligt kastet en Unge, og Vogteren havde Dag og Nat forud maattet vaage og passe paa for at faae den Lille bragt tilside strax efter Ankomsten, da den ellers vilde blive dræbt af Faderen. Ungen havde sit eget Huus, indrettet ligesom Forældrenes. Da jeg kom ind, dykkede den under Vandet, men Vogteren forstod at lokke

den frem. Den var saa stor som en Fedekalv, havde dvaske, skelende Øine, dens Hud var rødguul og lignede et Fiskeskind uden Skjæl. Dens Fremtid var allerede bestemt, den var solgt til den zoologiske Have i C ø l n.

Altfor hurtigt fløi Dagene i A m s t e r d a m. Her var saa Meget at see, saa mange Bekjendte at besøge. Min Ven, den hædrede Digter van L e n n e p, var blevet en Deel ældre. Hans Haar var sølvhvidt som T h o r v a l d s e n s, og han sagde spøgende om sit Ansigt, at det lignede V o l t a i r e s. Han arbeidede dengang paa sin omfangsrige Roman: »S y v s t j e r n e n«.

Komponisten V e r h u l s t, som jeg paany besøgte, kom mig jublende imøde. Hans første Spørgsmaal gjaldt vor fælles Ven, N i e l s G a d e, den af alle Nutidens Komponister, som han sætter høiest. Han viiste mig, hvor fuldtalligt han besad G a d e s Kompositioner. Han beklagede, at H o l l a n d ikke saaledes som D a n m a r k havde nogen national Opera. I den følgende Uge skulde der gives en stor Koncert, og han lovede, at uagtet der ved de to sidste Koncerter var givet Musikstykker af G a d e, skulde jeg ved den forestaaende ogsaa faae en af denne Musikers Kompositioner at høre.

Aftenen kom, og jeg overværede Koncerten; der blev givet en af G a d e s Symphonier, som blev stærkt applauderet. Man saae hen til mig som om man vilde sige: »Fortæl vor Henrykkelse over Deres høitskattede Landsmand!« Her var et stort, elegant Publikum, men det var mig paafaldende ikke at see et Ansigt af det Folk, hvis Mænd just i vor Tid ere Bærerne for berømte Toneværker, det Folk, som gav os en M e n d e l-

s o h n, H a l e v y og M e y e r b e e r. Jeg saae ikke en eneste Jøde og udtalte min Forundring herover; men denne blev endnu større, da jeg fik at høre — ja, gid jeg maa have misforstaaet det! — at disse ikke bleve optagne her. Jeg fik og beholdt, som ved flere andre Leiligheder, et Indtryk af, at der er stærke Adskillelser mellem Menneskene her, fremkaldte ved Forskjelligheder i Rigdom, Stillinger, Anskuelse og Religion.

I D a n m a r k møder man Scenens udmærkede Kunstnerinder og Kunstnere i de første og bedste Selskaber, men saaledes er det ikke i A m s t e r d a m. Jeg udtalte det, og jeg nævnede en Enkelt, som jeg gjerne vilde mødes med, men man svarede, at det stred her mod Skik og Brug. Det er ikke den rette Skik og Brug.

Stadt-Theatret i A m s t e r d a m, som jeg hyppigt besøgte, gav næsten hver Aften en Forestilling i det hollandske Sprog, men een Gang om Ugen kom fra det kongelige Theater i H a a g den franske Opera og Ballet. Man gav M e y e r b e e r s »A f r i k a n e r i n d e n« og Balletten »H i n d e n i S k o v e n«. Operaen havde gode Kræfter, men Balletten stod i Komposition og Skjønhed langt under hvad den danske Scene eier. Jeg saae et Par Tragedier, saaledes S c h i l l e r s »P i g e n f r a O r l e a n s«. Tittelrollen blev forstandigt og smukt spillet af Scenens første Kunstnerinde, Fru K l e i n e - H a r t m a n n; af endnu større Interesse for mig var dog hendes Udførelse af »*De vrouwe van Waardenburg*«. Stykket er en dramatisk Digtning i tre forskjellige Levealdere. Først saae man hende som den kraftfulde, mandhaftige Borgfrue, der selv leder Forsvaret, da hendes Borg bestormes; senere

træder hun op som ældre Kone, og tilsidst er hun den ældgamle Matrone, i en Tid, hvor alle tidligere Forhold og Anskuelser ere brudte, hvor hendes Dattersøn er Protestant og fører Datteren af en Haandværker til Alteret. Hun venter Brudeparret i Riddersalen og skal velsigne det, hendes Haand hviler paa Dattersønnens Hoved, men da hun skal lægge den paa den borgerligfødte, ringe Brud, brister hendes sidste Kraft, og hun synker død om. Det Hele er et stort, gribende Billed fra en tilbagelagt Tid. Ved Hjælp af mine Veners Forklaringer forstod jeg den hele Handling og var særligt grebet ved Fru *Kleine-Hartmanns* mesterlige Spil. Jeg hørte senere, at det var en Efterligning af *Ristoris* Fremstilling af »*Elisabeth*«. Jeg veed ikke, om det er saa, men i alt Fald er det godt og genialt overført paa »*De vrouwe van Waardenburg*«. Stykket saae jeg et Par Gange; det er tilvisse en Digtning af stor Betydning paa den hollandske Scene, men om det vil tiltale i fremmed Land, er jeg i Tvivl om. Her blev det givet smukt udstyret og med stor Omhu; Mellemakterne derimod virkede forstyrrende, Orchesteret spillede moderne Dandsemelodier. Galleriet var dertil opfyldt af et meget højrøstet, uroligt Publikum, der raabte paa Musik og peb i Fingrene. For mig var det ogsaa en Uskik, at flere af Tilskuerne hen paa Aftenen drak The i Logerne og Parquettet. Dog hvert Land har jo sin Skik og Brug.

Ved mit tidligere Besøg i *Holland* havde jeg ikke seet *Ten-Kate*, der maaskee er Landets betydeligste Digter; nu skulde vi mødes og blive Venner. Hans Svigersøn, *Kjøbmanden van Hengel* havde et Par Aar forud med sin unge Kone været i Danmark; de besøgte mig der og bragte Hilsener fra Digteren.

Nu hilsede denne selv paa mig ved Svigersønnens Bord. Her var samlet en stor Kreds, og de Fleste i den forstode Dansk. T e n - K a t e udbragte min Skaal og derpaa en Skaal for mit Fædreland, der skulde leve og blomstre ud over de tunge Prøvelser, det havde gennemgaaet. Han talte saa hjertelige Ord; de bleve baarne frem med saa megen Inderlighed, at Taarerne kom mig i Øinene. Efterat jeg havde takket, læste jeg paa Dansk to af mine Eventyr: »V e r d e n s d e i l i g s t e R o s e« og »S o m m e r f u g l e n«, som begge vare oversatte af Ten-Kate med særdeles Troskab og stor digterisk Sands og optagne i hans samlede Værker. Han improviserede paa Hollandsk et Digt til mig, og jeg besvarede det paa Dansk i samme Versemaal. Her var saa livligt, saa hjerteligt; de smaa, hyggelige Stuer vare festligt smykkede. Paa Bordet prangede en stor Kage, paa hvilken F o r t u n a var anbragt. Hun holdt det danske Flag med mit Navn og det hollandske med T e n - K a t e s. Jeg gjemmer endnu dette Flag som en Erindring, T e n - K a t e gjemmer det danske; den hele store Kage var aldeles besat med nydelige smaa Storke, min Yndlingsfugl.

Vor danske Konsul W o l d s e n gav en lignende Festmiddag, hvor jeg var den hædrede Gjest, og hvor T e n - K a t e smukt og veltalende bragte mig en Hilsen fra Børnene i H o l l a n d. Han læste derpaa sin versificerede Oversættelse af mit Eventyr »E n g e l e n«, og jeg maatte paa Opfordring mundtlig fortælle Eventyret »S v i n e d r e n g e n«.

En Aften i mit Hjem hos Familien B r a n d t var en stor og udvalgt Kreds. I den hørte jeg for første Gang den gamle, høitskattede Digter v a n L e n n e p med stor Ungdommelighed og dramatisk Virkning

foredrage et større Digt af Bilderdijk, Hollands store, hyldede Digter.

Fem Uger havde jeg tilbragt i Glæde i det gjæstfrie Huus. Nu kom Afreisens Dag. Jeg skulde dog foreløbigt ikke længere end til Leyden, hvor kjære Bekjendte ventede mig. Solen skinnede varmt; hen over Jorden laae der et tyndt Snelag, men ved den sidste Station var Sneen smeltet, og fra nu af gik det ind i Foraaret, ingen Sne og ingen Kulde.

Paa Banegaarden i Leyden modtoges jeg af min Ven, Digteren Knepelhout, som førte mig til sit rigt og smukt udstyrede Huus. Her skulde jeg boe et Par Dage. Hans elskværdige Frue førte os til Middagsbordet, og her fandt jeg samlet en stor Deel af Leydens Professorer med deres Fruer. Taler holdtes paa Dansk, Engelsk og Fransk. Et større trykt Eventyr, »Svalerne og Blodiglerne« af Knepelhout uddeelttes til Gjæsterne som Erindring om denne Dag. Jeg mødtes her igjen med en ældre Ven og Bekjendt, Professor Schlegel, jeg lærte at kjende den berømte Astronom Kayser, og var i hans storartede Observatorium for at see Solpletter; men Skyerne vilde ikke unde mig dette Syn.

I aaben Vogn kørte jeg en smuk Solskinsdag med Knepelhout og hans Hustru ud til »Dynerne«, hvor et nyt, mægtigt Sluseværk fører Rhinen ud i Havet; det er altsaa ikke saaledes som Geographien i min Skoletid lærte mig, at »Rhinen taber sig og forsvinder i Sandet.« Veien førte gennem pyntelige Landsbyer; paa Markerne stode lange Bede, prangende med Krokus, Hyazinther og Tulipaner.

Foran Sanddynerne stege vi af Vognen og gik nu over det bløde Sand, hvor Solen, saalænge vi vare i

Læ, brændte med hede Straaler. Havet laae udstrakt for os, men kun et eneste Skib var at øine. Vi stege op til det storartede Sluseværk, et cyklopisk Arbeide, udført i vor Tid. Vinden blæste her isnende kold og fygede os det fine Sand i Ansigtet. Først seent om Aftenen naaede vi tilbage til vort indbydende Hjem i L e y d e n.

Mødes og atter skilles, i hvor glad man er, hvor godt man har det, er Pulsslagene i Reiselivet. I H a a g, hvorhen Reisen nu gik, skulde jeg allerede faa Dage efter gjensee min elskværdige Vært og Værtinde, træffe sammen med Venner og Bekjendte. Jeg havde her vor danske Gesandt, Baron B i l l e - B r a h e, hvem jeg havde kjendt fra hans Studenterdage; her var Frøken B r e m e r s Slægtning, min Ven Baron W r e d e, svensk Gesandt.

Paa det korte Stykke Vei til H a a g sad jeg i Coupé med et Par unge nygifte Folk; de spurgte, om jeg ikke var den danske Digter A n d e r s e n, og fortalte, at de kjendte mig efter et Portrait, som de havde seet udhængt i A m s t e r d a m.

I Hotellet »*Oude Doelen*«, hvor jeg tidligere havde boet, kjendte man mig strax, og jeg fik en hjertelig Modtagelse.

Hvor det er deiligt, en Velsignelse af Gud, at være ude i Verden, sidde i en stor Stad, ukjendt, aldeles som en Fremmed og dog vide med Vished, at man har Venner, ubekjendte, aldrig seete Venner, vide, at man, hvis der mødte noget Uheld af Betydning, dog var kjendt og tilvisse ikke forladt.

Snart følte jeg mig ganske hjemme i H a a g, lærte der at kjende mange elskværdige Mennesker, og saa gik det igjen afsted Syd paa.

Fra H a a g gik Reisen over R o t t e r d a m og opad Floden. Seiladsen der var livlig og vexlende. Snart efter kom jeg for første Gang til A n t w e r p e n. Ilden knittede i Kaminen, og Solen skinnede ind i den hyggelige Stue. Et af mine første Besøg der var hos den berømte Maler K e i s e r, Directeur for Akademiet. Jeg traf ham i hans Atelier, og jeg blev modtaget af ham som om jeg var en gammel Bekjendt. Han viiste mig det kolossale Arbeide, med hvilket han netop da var beskjæftiget, og som først flere Aar efter kunde blive fuldendt. Det var et Maleri, som skulde dække Væggen i en stor Sal i Museet, en Fremstilling af hele den flamske Kunsthistorie; det skulde indeholde over Hundrede Portraiter i Legemsstørrelse, desuden forskjellige mindre, allegoriske Billeder, som antydede Philosophien, Poesien og Historien ved Buster af P l a t o, H o m e r og H e r o d o t.

Den elskværdige Mand førte mig derpaa selv om i Museet, som er rigt paa de bedste Værker af R u b e n s, v a n D y c k og andre store Mestere.

Ogsaa i Antwerpen havde jeg et gjæstfrit, dansk Hjem, nemlig hos min Landsmand, Kjøbmand G o o d og hans Frue. I Forening med ham saae jeg en Deel af Staden, dens prægtige Kirker og Monumenter. Særligt følte jeg mig dog draget til et enkelt Sted, et Kunstnerminde; det var ikke R u b e n s's eller v a n D y c k s Statue, nei, en Gravsteen muret ind i Væggen ved Indgangen til Domkirkens Taarn. Den viser Billedet af Q u i n t i n M a r s y s, der døde 1529, og Indskriften melder om ham: »*In synen Tijd grofsmidt en daernaer fameus schilder*«. I disse Ord ligger en heel romantisk Historie. Af Kjærlighed til en Malers smukke Datter slap han Ambolt og Hammer og tog Pensel og Palet.

Kjærlighed fyldte ham, førte ham, og som anerkjendt dygtig Maler fæstede han sin unge Brud. Et af hans større Billeder har sin Plads paa Museet, og paa den indmurede Steen staaer paa Latin: »Ved Kjærlighed blev Smeden en A p e l l e s.

Over B r ü s s e l kom jeg til P a r i s. Vor danske Kronprinds F r e d e r i k var her og boede i Hôte l B r i s t o l paa V e n d ô m e-Pladsen. Hans elskværdige Personlighed tiltalte Alle, man hørte rundt om, hvor velseet han var. Med sædvanlig Hjertensgodhed modtog han mig, og strax den første Søndag tilbragte jeg en lykkelig Dag i hans Omgivelser. Han indbød mig til at følge med til Væddeløbene i V i n c e n n e s. Klokken Eet fore vi afsted, tre Vogne, hver med fire Heste og Forridere. Veien gik hen ad Boulevarden, og vi jog forbi alle de andre Kjørende. Da vi ankom til Banen, blev Kronprindsen modtaget af en keiserlig Staldmester, der førte ham til den keiserlige Tribune, hvorhen vi Andre fulgte. Her var lige op til Tribunen et stort Værelse med Ild i Kaminen, bløde Stole og Sophaer. Lidt senere kom en Søn af M u r a t, en ældre Mand; hans Søn fulgte med. De vare de eneste her af den keiserlige Familie. Nedenfor bølgede Vrimlen, Alles Øine vare vendte mod den keiserlige Tribune; jeg sad her med lyse og dog alvorfulde Tanker om Livets Afvexlinger; jeg tænkte paa min fattige Barndom: det lille Huus i Odense og nu her.

Paa Hjemfarten havde Folk stillet sig i Række for at see den danske Kronprinds. Ved Taffelet hos ham erindrede han, at den følgende Dag, den anden April, var min Fødselsdag, og han drak en Skaal for det nye Aar, som begyndte imorgen.

Naar jeg paa denne Festdag er i D a n m a r k, gjøre

Venner og Veninder. den altid saa lysende for mig; Blomster, Bøger og Billeder ligesom skyde op rundt om mig i min Stue. Men her ude i et fremmed Land maatte den jo blive høist forskjellig derfra og stille, tænkte jeg. Det blev dog ikke Tilfældet. Fra Hjemmet kom i den tidlige Morgenstund mange Breve og Telegram fra den C o l l i n s k e Familie i K j ø b e n h a v n. Alle de Kjære vare med Tankerne hos mig, og opad Dagen hædrede D a n m a r k s Kronprinds mig med et Besøg. Middagen tilbragte jeg hos vor Konsul Callon og samledes der med flere Landsmænd.

Da jeg senere ud paa Aftenen kom hjem i mit Hotel, sad her en i Paris bosiddende Landsmand og ventede mig med en stor Blomsterbouquet fra Fru Melchior i Kjøbenhavn. Jeg blev glad som et Barn, men midt i Glæden kom, som saa ofte hos mig, den Tanke: Jeg har for megen Lykke, den maa engang slippe, slaae om, og tunge Prøvelser maae komme, hvorledes vil jeg da bære disse? Der er noget Ængsteligt ved at løftes saa høit, ved at forundes saa meget Godt.

Jeg hørte for første Gang Christina Nilsson; hun traadte op som Martha. Jeg var glad ved hendes dramatiske Begavelse, henrykt over hendes deilige Stemme. Jeg aflagde hende et Besøg, vi vare ikke fremmede for hinanden. Da jeg i Aviserne læste om hendes første Optræden, om den Lykke, der overstrømmede den unge svenske Pige, som var født saa fattig og dog saa riig, fik jeg stor Interesse for hende og skrev til en af mine Venner i Paris, at han, som kjendte Frøken Nilsson, maatte nævne mig for hende og sige, at naar jeg engang kom derhen, vilde jeg gjerne turde aflægge hende et Besøg. Hun svarede,

at vi allerede vare gamle Bekjendte, hun havde hørt mig læse et Par af mine Eventyr hos en norsk Familie, hvor jeg en Dag havde været med Bjørnstjerne Bjørnson, og at hun der var blevet præsenteret for mig som en ung svensk Pige, der forberedte sig til at optræde paa Scenen. Jeg havde dengang givet hende en lille Udklipning*) af Papir. Ved at høre dette gik pludseligt op i min Erindring et Formiddags-Selskab i Paris, hvor jeg havde læst og klippet; jeg husker nu, at jeg der havde talt med en ung Dame, som engang skulde optræde i Operaen, men det var atter glemt af mig, og jeg erindrede ikke mere hendes Udseende. Nu stod jeg for hende, blev venligt og glad modtaget; hun gav mig sit Portrait og skrev paa Fransk nogle hædrende, forbindtlige Ord.

En anbefalingsskrivelse førte mig til Komponisten Rossini, hvem jeg ikke før havde seet eller talt med. Han var saa høflig at sige, at han godt kjendte mit Navn, og at jeg intet anbefalingsbrev havde behovet; vi talte om dansk Musik, han kjendte Gade af Navn, sagde han. Siboni (den ældre) havde han

---

*) Andersen var i Besiddelse af en ikke almindelig Evne til at klippe; med en overraskende Hurtighed og uden Anstrængelse klippede han de meest phantastiske Mønstre, Snirkler, Blomster, Dyr og menneskelige Figurer; især yndede han Svaner, Sommerfugle og Dandserinder, der stode paa eet Been. I Forbindelse hermed fortjener det at anføres, at hans Formsands ogsaa yttrede sig gjennem et vist oprindeligt, men aldrig udviklet Talent for Tegning. Fra hans første Romerreise i 1833 haves en stor Mængde Pennetegninger af ham. Han havde dengang ikke Raad til at købe Prospekter o. l., og derfor tegnede han selv hvad han saae og ønskede at beholde i Erindring.

Udg. A.

kjendt personlig. Han bad mig om at oversætte et Stykke af en østerrigsk Aviis, der handlede om en Koncert til Indtægt for M o z a r t s Monument, ved hvilken to nye Musikstykker af R o s s i n i skulde udføres. Under vor Samtale kom et nyt Besøg, en italiensk »*Principe*«, til hvem han sagde, at jeg var en »*poeta tedesco*«. Jeg rettede det strax til »*danese*«, men han saae paa mig og sagde: »Ja, men Danmark hører jo til Tydskland!« Da faldt den Fremmede forklarende ind: »De to Lande have nyligt ført Krig med hinanden«. R o s s i n i smilede godmodig og bad mig tilgive hans Uvidenhed i Geographien.

Kongen af D a n m a r k s Fødselsdag, den 8de April, feirede jeg hos min Landsmandinde, Fru Vicomtesse R o b o r e d o, Datter af den afdøde danske Marineminister Z a h r t m a n n. Jeg lærte paa Vandringen derud, hvor meget det kan have at betyde i en stor, folkeriig Stad, om man strax gaaer paa den rigtige Side af Gaden.- Stedet, hvor jeg skulde hen, laae forbi *Port étoile* paa venstre Side. Jeg gik tilfods fra C o n c o r d e-Pladsen, en Time før Tiden for ret at kunne see paa de mange Spadsere i *Champs élysées*. Mængden tog til, og henad den brede Vei foer Side om Side Vogne i stort Antal, elegante Equipager fra Promena-den i *Bois de Boulogne*. Der kom stadigt flere og flere, og ud for *Port étoile* blev det mig indlysende, at jeg umuligt kunde komme over til den anden Side uden at blive kjørt over. I en heel Time søgte jeg forskjellige Overgangssteder, enkelte Mennesker vovede Forsøget, men det turde jeg ikke inlade mig paa. Huset, hvor jeg skulde ind, saae jeg derovre paa den modsatte Side, men jeg saae ingen Mulighed for at naae derhen. Klokken var allerede over den fastsatte Spise-

tid, da kom igjen min Lykke-Genius, eller rettere den sendte en stor, belæst Arbeidsvogn, forspændt med sex Heste; den skulde over Gaden, kjørte i god, jevn Gang og standsede som et Bolværk alle de fremjagende Eqvipager, saa at jeg i Læ af den vandrede ganske sikkert over til det Huus, i hvilket jeg skulde ind. Medens vi sad ved Bordet, trak et stærkt Uveir op, og snart lyste Lynene saa at alle Lys i Stuen ligesom tabte deres Magt; det var et ganske storartet Skue at see ud over Paris, der snart laae i Mørke, snart skinnede som ved et Solblink. Regnen skyllede ned, det var umuligt at faae en Vogn; Uveiret vedblev til midt paa Natten. Alle Omnibusser vare fyldte, alle Vogne optagne, sagde Tjeneren. Der blev tilbudt mig et Gjæsteværelse, men jeg troede, at jeg nok selv kunde finde en Vogn. Jeg løb hen over Pladsen, ned ad den brede Allee, men fandt ingen Vogn, ingen Plads i nogen Omnibus. Klokken var halv to, før jeg i skylende Regn naaede mit Hôtel; der var ikke en tør Traad paa mig; jeg var vaad, som havde jeg gaaet gennem Seinen.

Min dygtige Landsmand, Maleren Lorenz Frølich, der som Kunstner ogsaa i Frankrig har et kjendt og hædret Navn, havde netop da begyndt paa Illustrationerne til de mange senere af mine »Eventyr og Historier«, der endnu manglede Billeder. Han havde et hyggeligt Hjem, en ædel Hustru og en deilig lille Pige, Originalen til »Bébé« i Billedbogen, som hele Frankrig kjender. Ved hans Bord traf jeg Digteren Sauvage, der sagde, at han i dramatisk Form vilde behandle Ideen i Eventyret: »Lykkens Galoscher«, og vise det Falske i den almindelige Paastand, at den gamle Tid var bedre end

den nye. Han viiste mig et Brev, som han havde faaet fra J u l e s S a n d e a u, hvori der stod: »De er lykkelig, at De skal spise sammen med A n d e r s e n ; han er en Digter, fuld af Ynde og Poesi; han er som en H a y d n i Musik. Jeg er henrykt over hvad jeg kjen-der af ham, og for at nævne Eet: »d e n l i l l e H a v -f r u e.«

Før jeg forlod P a r i s, forundtes mig endnu en stor Glæde, en Hæder. Jeg fik over W i e n sendt fra Keiser M a x i m i l i a n af M e x i k o, Kommandeur-Ordenen af »*Notre Dame de Gouadeloupe*.« Den hædrende Skri-velse, som medfulgte, sagde, at Ordenen tildeelt mig som en Anerkjendelse af mine digteriske Arbejder. Den ædle, rigt begavede, snart efter saa ulykkelige Keiser havde erindret mig, villet glæde mig. Jeg huskede hiin Aften for mange Aar tilbage, da jeg i Keiser-borgen i W i e n, hos hans Moder, Enkehertuginde S o p h i e, læste nogle af mine Eventyr; to unge Mænd kom dengang saa venligt hen og talte til mig; det var Prinds M a x i m i l i a n og hans Broder, nu Ø s t e r -r i g s Keiser.

Den trettende April forlod jeg P a r i s og naaede ud paa Eftermiddagen T o u r s. Paa hele Farten hil-sede Foraaret mig fra blomstrende Frugttræer, og da jeg Dagen derpaa naaede B o r d e a u x, prangede det i hele sin Skjønhed i den botaniske Have. Alle Træer, Sydens og Nordens, vare i deres Pragt, Blomsterne duftede, og Hundreder af Guldfisk legede i Kana-lerne. Jeg saae igjen Landsmænd og franske Venner, af hvilke især To viiste mig stor Velvillie og Opmærk-somhed, nemlig Litteraten G e o r g A m é r og Musi-keren E r n s t R e d a n. Jeg tilbragte et Par livlige Aftener hos disse, R e d a n spillede af Schumanns Kom-

positioner og Amér læste paa Fransk flere af mine Eventyr og hele »Billedbog uden Billeder.« En ung Franskmand, som hørte til, blev saa bevæget, at Taarerne løb ham ned over Kinderne, og til min Overraskelse greb han min Haand og kyssede den.

Gjennem G e o r g A m é r fik jeg en Indbydelse fra Gouvernēments-Kommandanten, General D u m a s , som tidligere havde været længe i A f r i k a og skrevet interessante Artikler i »*Revue des deux mondes*« om A l g i e r og A r a b e r n e . Han talte varmt og anerkjendende om de danske Soldaters Tapperhed; det gjorde mit Hjerte godt, som naar man hører Roes over sin egen Slægt. Han afhentede mig til sin Loge i Operaen; jeg var der flere Gange og nød den hædrede Mands særdeles Velvillie.

Den fem og tyvende i hver Maaned gaaer der fra B o r d e a u x et Dampskib til L i s s a b o n . Jeg havde allerede meldt O ' N e i l l min Ankomst med Skibet, som skulde indtræffe den otte og tyvende April.

Veiret blev imidlertid meget stormende; jeg vidste, at Touren over den spanske S ø ikke er nogen Lystfart under saadanne Forhold; men jeg vidste ogsaa, at Reisen gennem det urolige S p a n i e n heller ikke vilde være det, da Jernbanen mellem M a d r i d og P o r t u g a l s Grændse endnu laae ufuldendt. Da hørte jeg, at R i s t o r i var i B o r d e a u x , og at hun en af de første Aftener vilde optræde som M e d e a og M a r i a S t u a r t . Jeg har tidligere omtalt, hvorledes hun opfyldte og henrev mig, da jeg i L o n d o n saae hende som L a d y M a c b e t h . Jeg maatte gjensee hende og derfor lægge et Par Dage til Opholdet i B o r d e a u x , opgive S ø r e i s e n og gaae gennem S p a n i e n til P o r t u g a l . R i s t o r i s »M e d e a«

var storartet, uforglemmelig som hendes *Lady Macbeth*.

Ved Afreisen modtog jeg af den lærde *Michel*, der havde kjendt mine berømte Landsmænd, *Brøndsted* og *Finn Magnussen*, hans franske Gjengivelse af baskiske Folkesange, som jeg nu kunde læse paa Farten gennem Baskernes Land. Tunnel fulgte paa Tunnel, vildt og eensomt var her, med enkelte forfaldne Gaarde og smaa sorte Byer. Over *Burgos* naaede jeg *Madrid*.

Under mit forrige Besøg her behagede Byen mig ikke, men endnu mindre denne Gang. Jeg følte mig ene og uhyggelig. Regjeringen havde vel faaet Magt over de revolutionaire Bevægelser, men hvor let og snart kunde disse ikke igjen bryde frem; dette viiste sig ogsaa nogle faa Uger efter at jeg var kommet til *Lissabon*, og Telegrammerne meldte om blodige Kampe i Gaderne.

Inderligt længtes jeg efter at komme afsted, men Jernbanen til den portugisiske Grændse var endnu ikke aabnet, og for at erholde Plads med Koureren maatte jeg vente fem Dage.

Torsdag-Aften den tredie Mai kom jeg endelig afsted. En ung Læge fra *Lissabon* var min eneste Reisekammerat; han talte lidt Fransk og var paa hele Reisen høist elskværdig og forekommende mod mig. Det var maaneklar Nat; vi fore hen over Campagnen forbi enkelte eensomme Ruiner; der var udbredt en uforglemmelig Romantik over det Hele. I den tidlige Morgenstund passerede vi *Tajo floden*, og op ad Dagen kom vi gennem smukke Skovstrækninger. Det blev hen imod Aften, før vi naaede over Bjergene og kunde holde vor Middag i *Truxillo*, *Pizarros*

Fødeby. I Værtshusene kunde man ikke være sikker paa at erholde Andet end Chokolade, og min Medreisende og jeg førte derfor Viin og Fødevarer med os, saa at vi i den Retning ikke lede noget Savn, men Hvile om Natten var der ikke at tænke paa, saa halsbrækkende var Veien. Vognen stødte og slingrede, vi fore over store Stene og dybe Huller. Først i M e r i d a naaede vi Jernbanen hen imod Solopgang. Min Reisekammerat førte mig om i nogle Gyder og Stræder for at vise mig Ruiner fra Romernes Tid. Jeg var saa træt, saa lidt begjærlig efter at kjende disse Herligheder, at jeg uvillig og humpende, med søvnige Øine saae paa de gamle Stene. Det var fornøieligere at høre Lokomotivets Stønnen og see Dampen hvirvle ud; kun en kort Strækning havde vi endnu at kjøre, og vi vare i den anseelige, spanske Grændseby B a d a j o s.

I et godt Hotel og ved Hjælp af et upaaklageligt Maaltid kom jeg her igjen til Kræfter, saa at vi efter et Par Timers Hvile kunde fortsætte Reisen og i Morgenstunden naae L i s s a b o n.

At komme fra Spanien ind i Portugal er som at flyve fra Middelalderen ind i Nutiden. Rundt om sees kalkede, reenlige Huse og indhegnede Skovstrækninger. Forfriskninger kunde faaes paa de større Stationer, og om Natten fandt vi Søvn og Hvile i den magelige Coupé.

I Dagningen naaede vi L i s s a b o n. Min omhyggelige Reisekammerat skaffede mig en Vogn og gav Kudsken Ordre til at kjøre mig til Hotel Durand, hvor jeg da var lige over for Huset Tolades O'Neills Kontorbygning. Saa vidt var Alt fornøieligt, men ikke da jeg naaede Hotellet. Her vare nemlig alle Værelser optagne, og jeg hørte, at O'Neills

Huus og Kontor ikke blev beboet af ham, men at han havde sit Hjem en halv Miils Vei udenfor *Lissabon* paa Landstedet *Piniros*. Det var netop Søndag, og Ingen kom den Dag ind til Byen. Hvor træt jeg end var, maatte jeg altsaa snarest skaffe en Vogn og kjøre derud. Landstedet laae paa en af Højderne ved *Alcantara-Dalen*, nær ved den store Aqva-
dukt: »*Arcos dos 'aquas livres.*«

Jeg blev hjerteligt og jublende modtaget af Vennen fra Ungdomsaarene, af hans Hustru og Sønner. Man havde sikkert ventet mig med det franske Dampskib og var taget ud til det, da det kom; de danske Skibe, som laae paa *Tajo*, havde heiset Dannebrog op til Hilsen for mig.

Haven var endnu i sin bedste Flor med Roser og Geranier; Slyngplanter og Passionsblomster hang som fyldige Tæpper hen over Mure og Hækker. Hylde-træets hvide Blomsterskjærme op mod de røde Granatblomster frembøde forenede de danske Farver; i Kornet stod den røde Valmue og den blaa Cichorieblomst, saa at jeg havde kunnet tænke, at jeg saae et Stykke Mark hjemmefra, hvis det ikke havde været indhegnet med Kaktus og Cypresser. Vinden hylede næsten hver Nat saa efteraarshjemligt; »det er den portugisiske Kystvind, som blæser og gjør *Portugals* Klima velsignet og sundt,« sagde man.

Jeg havde tidligere læst om *Lissabons* snevre, ureenlige Gader, hvor vilde Hunde aad af de henkastede Aadsler; jeg saae en lys, smuk By med Huse, hvis Mure paa mange Steder prangede med blanke Porcellainsfliser.

En af de betydeligste nulevende Digtere i *Portugal* er *Antonio Feliciano de Castilho*.

Han er gift med en dansk Dame, Frøken V i d a l fra H e l s i n g ø r. Jeg havde saaledes en Landsmandinde og en stor Digter at besøge; O'Neill førte mig til dem.

C a s t i l h o er født ved dette Aarhundredes Begyndelse; i sit sjette Aar fik han Kopper og mistede derved Synet; hans Lyst til at studere tog ideligt til, hans rige Begavelse hjalp ham, og han tilegnede sig særligt Kundskaber i Historie, Philosophie, Latin og Græsk. I en Alder af neppe fjorten Aar skrev han et latinsk Vers, der vakte Opsigt; snart efter fulgte Digte i Modersmaalet, men iøvrigt hengav han sig til Studiet af Botanik; sammen med sin Broder, der var Øinene for ham, vandrede han i C o i m b r a s deilige Omegn og opfattede den hele Naturskønhed, saa at han maatte besynges den i et Digt »F o r a a r e t«. I C o i m b r a skrev han ogsaa Hyrdedigtet: »*Echo e Narcisso*«, der gjorde megen Lykke. En ung Dame, Maria Isabel de Buena-Coimbra blev dengang opdraget hos Benediktiner-Nonnerne i et Kloster ved O p o r t o, hvor hun blev endnu nogen Tid, efterat hendes Opdragelse var endt. Hun læste Meget og traf blandt Andet ogsaa paa Digtet *Echo e Narcisso*. Uden at navngive sig skrev hun til Forfatteren følgende Ord: »D e r s o m d e r f a n d t e s e n E c h o, v i l d e D e d a e f t e r l i g n e N a r c i s ?« Nu begyndte en Brevvexling mellem C a s t i l h o og den unge Ube kjendte. Efter nogen Tid bad han om at turde erfare hendes Navn; han fik det at vide, Brevvexlingen fortsattes, og i Aaret 1834 bleve de forlovede og gifte. Tre Aar derefter døde hun. Det Digt, han skrev til hendes Minde, stilles af hans Landsmænd ved Siden af det Bedste i Litteraturen.

Ved sin nuværende Hustrus Hjælp har C a s t i l h o

oversat paa Portugisisk flere danske Digte, saaledes af Baggesen, Øehlenschläger og Boye.

Jeg blev i Castilhos Huus modtaget som en gammel Bekjendt og Ven. Den kjære Digter talte saa livlig, saa ungdomsfrisk; han arbeidede dengang paa en Oversættelse af Virgil. Sønnen, der ogsaa er Digter, hjalp sin blinde Fader. Til Datteren, der havde prægtige Øine med Sydens Sol, improviserede jeg et Digt om Stjernerne, som jeg kun før havde seet om Natten, men som jeg nu saae langt skjønnere ved Dagen.

Snart glædede Castilho og hans Familie mig med et Gjenbesøg paa Pinieros. Jeg fik fra ham et Par Breve, dicterede paa Fransk; selv havde han kun skrevet sit Navn derunder. Mine Breve til ham skrev jeg paa Dansk, og han siger derfor i et af sine: »Vi tale med hinanden som Pyramus og Thisbe, min Hustru er Væggen.«

I flere Uger havde jeg været paa Pinieros. Jeg følte mig saa hjemme hos de kjære portugisiske Venner. Fru O'Neill fortalte interessante Barndoms-Erindringer fra Don Miguel's Tid; den ældste af Sønnerne, Georg, var musikalsk, havde megen Læsning og stor Interesse for Naturen, den yngre Søn, Arthur, var en smuk og livsglad Gut, flink i Legemsøvelser og en dristig Rytter; begge sluttede sig snart til mig. Faderen, min Ven fra Ungdomsaarene, tilbragte hele Dagen paa sit Kontor, han var Chef for Huset Tolades O'Neill, Konsul for Danmark og flere andre Lande. Om Aftenen, naar han kom hjem, saae vi ham altid glad og livsfrisk; vi talte da Dansk sammen, talte om den gamle Tid der hjemme i Danmark. Ofte kom Guitaren ned af Væggen,

og han sang da for os med sin smukke, fyldige Stemme. Hvor følte jeg mig da knyttet til ham! Det var mig som om vi vare Landsmænd og Brødre.

En Maanedes Tid havde vi allerede været sammen her. Jeg skulde nu see en endnu frodigere og skjønnere Deel af Landet. Carlos O'Neill ventede mig paa sin smukke Villa, Bonegos, ved Setubal. Georg O'Neill med sin Hustru og sine Sønner fulgte mig. Vi gik med Dampskib over den brede Tajo og havde nu Jernbane lige til Setubal, der ligger mellem Orangehaver og Bjerge ud mod Oceanet.

Carlos O'Neills Vogn førte os fra Banegaarden til Villaen. Det var den gamle Hovedlandevei fra Lisabon til den sydligere Deel af Landet, vi havde at passere. Den mindede ganske om Veien i Spanien; snart var den saa smal, at kun een Vogn kunde faae Plads, snart bred nok for fire Vogne; den løftede sig over nøgen Klippegrund og sænkede sig saa i længere Strækning ned i dybt Sand, indgjærdet af blomstrende Aloer. Foran os løftede sig Fæstningen Palmella som en stor Ruin, nærmere ved os laae under skyggefulde Træer det øde, eensomme Munkekloster Brancannas og tæt derved Carlos O'Neills Villa. Jeg traadte her ind i et velhavende, velsignet Hjem. Hvilket Skue fra mit Balkonvindue, hvor den deilige Palme skyggede over Vandspringet! Haven var anlagt i Terrasser, hver med sin forskjellige Farvepragt. Pebertræer hældede sig som Grædepile ud over de store Vandbassiner, hvor Guldfiskene svømmede mellem blomstrende Aakander; dybere nede var en Orange-lund, og nedenfor denne laae Viinhaven. Jeg kunde fra mit Vindue see ud over Byen Setubal, Bugten med Skibene og de hvide Sandklitter mod det blaae

Ocean. Efter hver solvarm Dag var det en Vederkvægelse at komme ud i Aftenens Ro og Skygge. Mørket sænkede sig, men Stjernerne funkledede i et Nu frem saa uendeligt klare, medens utallige lysende Ildfluer fløi hen over Træer og Buske.

Det var elskværdige, hjertensgode Mennesker jeg var hos; de viiste mig saa megen Venlighed og Opmærksomhed. Sønnen, den unge C a r l o s, en smuk Knøs med havblaae Øine og kulsort Haar, var min trofaste Ledsager og Fører paa alle Udflugter i Bjergene, han til Hest, jeg paa mit Æsel. En eneste Søster havde han havt; det var kun faa Maaneder siden Gud havde kaldt hende til sig. Hun var da fjorten Aar, Husets Skat og Kjærlighed. Tabet af hende havde slukket Solskinnet i Forældrenes før saa glade Hjem.

Vi levede saaledes stille, men for mig saa afvexlende rigt. Den unge C a r l o s og jeg red gennem Lunden, hvor Orangetræerne, Granattræerne og Magnolierne stode i fuldt Flor, besøgte et Par forladte Klostere og saae fra Palmella ud over de store Kork-Skove til T a j o, L i s s a b o n og C i n t r a s Bjerge. Vi vare med Forældrene en Seiltour ude paa det aabne Hav mod Grotten i M o n t e A r r a b i d a og besøgte den i Sandflugt begravede By T r o j a, Portugals P o m p e j i. Phønicierne have grundlagt den, siden blev den beboet af Romere, som samlede Salt her paa samme Maade som det endnu samles; de store Beholdere vidne derom. Sandklitterne vare bevoxede med Buske, Tidsler og andre Planter, værdige til at smykke vore Drivhuse. Hvor vi gik i Land laae der opstablede Steenhobe, der havde tjent som Ballast for Skibe, som her i Bugten havde hentet Salt. Der laae Stene fra D a n m a r k, S v e r r i g, R u s l a n d,

C h i n a og mange andre Lande, der kunde skrives et Eventyr derom. Vi vandrede om i dette Øde og steg over Klitterne ned mod Oceanet. Den nærmeste Kyst var Amerika; derhen kommer jeg aldrig, jeg har Vandskræk, men med al min Tanke var jeg der.

Jeg saae i S e t u b a l en Tyrefægtning, men uskyldig og blodløs i Sammenligning med de spanske. Jeg saae den folkelige S t. A n t o n i u s-Fest med Blus i Gaderne, Sang og Optog.

En heel deilig Maaned svandt hurtigt hen i det skjønne S e t u b a l. Besøget her og paa P i n i e r o s havde allerede optaget det Halve af den Tid, jeg havde bestemt til Opholdet i P o r t u g a l. Vilde jeg før Afreisen endnu besøge C o i m b r a og C i n t r a, maatte jeg altsaa enten tage afsted nu eller bestemme mig til at overvintre i P o r t u g a l. Reisen gjennem det solhede, urolige S p a n i e n var ikke tilraadelig, det vilde være rigtigere at gaae med Dampskib fra L i s s a b o n til B o r d e a u x, men da turde jeg ikke vente til Jevndøgnsstormene kom. Hvorledes vilde Reisen fra Frankrig stille sig? Hvilke Dimensioner kunde Krigen i Tydskland antage? Hjemveien viiste sig saa besværlig for mig, at jeg nær havde bestemt mig til at blive Vinteren over i Portugal, men at flyve fra Vennerne her og leve i et Hotel, var ikke lysteligt, og at blive flere Maaneder som Gjæst hos de venlige Mennesker — ja, da tænkte jeg paa det gamle Ord-sprog: »Kjær Gjæst bliver kjedelig, naar han sidder for længe i fremmed Huus.« Jeg tog da den Bestemmelse at prøve Søreisen og hvad en krigerisk bevæget Tid kunde bringe. Midt i August kom fra R i o J a n e i r o Dampskib til L i s s a b o n og afgik strax derfra til B o r d e a u x. Jeg vilde tage med dette efter

et Besøg i C o i m b r a og et Par Ugers Ophold i det deilige C i n t r a.

Tungt var det at forlade det herlige B o n e g o s og de elskelige Mennesker der. C a r l o s O'N e i l l, Fader og Søn, ledsagede mig til L i s s a b o n, og herfra gik nu Reisen sammen med Brødrene G e o r g og J o s é O'N e i l l til den romantisk beliggende Universtitetsby C o i m b r a. Den er bygget op ad Bjergsiden, den ene Gade ligger høiere end den anden; flere af Husene rage med tre, fire Etager hen over de andre. Gaderne ere snevre og krogede, høie Steentrapper føre gjennem enkelte Bygninger fra det ene Stræde op og ud i det andet. Boglader og andre Boutiker findes her i Mængde; overalt saae jeg Studenter, alle i en Slags middelalderlig Dragt, en lang sort Talar, en kort Kappe og nedhængende polsk Hue. Med Guitaren eller Bøssen over Skulderen saae jeg en Flok af den muntre Ungdom jage afsted, ud fra den gamle By, ud i den friske Skov, til Bjergene.

Universitetet, en vidtstrakt Bygning, indtager Høidepunktet af Byen; herfra seer man ud over Havernes Cypresser, Oranger og Kørktræer; dybt nede fører en stor muret Bro hen over M o n d e g o-Floden til Nonneklosteret S a n t a C l a r a og *La Quinta dos lagrimas*. Halvt i Ruin ligger derinde Slottet, hvor den skjønne, ulykkelige I n e s d e C a s t r o og hendes uskyldige Børn bleve myrdede. Endnu risler her i Haven den Kilde, hvor I n e s og hendes Gemal, D o n P e d r o, saa ofte sad under de høie Cypresser, der endnu skygge over den. I en Marmorplade har man indhugget de Vers, som C a m o e n s skrev om I n e s i sin »L u s i a d e.«

Under mit Ophold i C o i m b r a var Festlighed ved

Universitetet; en ung Mand fik »Doktorhatten«. Professoren i Litteraturhistorie, en født Slesviger, havde hørt, at jeg var i Byen, og hædrede mig med et Besøg. Ved ham blev jeg ført til Festligheden og saae dernæst den hele vidtstrakte Bygning, det prægtige Kapel, Thronsalen og Bibliotheket.

Fra Coimbra kom jeg igjen til Lisbon for at naae Cintra, den skjønneste og oftest besjungne Deel af Portugal. »Det nye Paradiis« kaldte Byron det. »Her har Foraaret sin Throne«, synger Portugiseren Garret.

Veien derhen fra Lisbon fører over mager Jordbund, men pludseligt løfter sig, som et Stykke af Armidas Tryllehave, Cintra med sine mægtige, skyggefulde Træer, sine rislende Vande, sin romantiske Fjeldnatur.

Man siger med Ret, at her finder enhver Nation et Stykke af sit Fædreland. Jeg fandt dansk Skovnatur, Kløver og Forglemmigei. Jeg troede at gjenfinde mangan kjær Plet fra andre Landes Deilighed, det grønsværklædte England, Brockens vildt omkastede Steenblokke; jeg var igjen ved Setubals farverige Blomster og snart som oppe i Norden ved Leksands Birkeskove. Fra Landeveien seer man ud over den lille By med det gamle Slot, hvor den regjerende Konge boer; man seer Campagnen og det fjernt liggende Kloster Maffra.

Smukt og malerisk løfter sig paa Bjerghøiden Kong Fernandos Sommerslot, engang et Kloster. Veien derop begynder mellem Kaktus, Kastanier og Plataner og ender mellem Birk og Gran, hvor den snoer sig mellem vildt omkastede Klippeblokke. Man seer

her oppe fra saa vidt ud mod Bjergene hiinsides T a j o og ud over det mægtige Ocean.

Min Ven, J o s è O'N e i l l, havde sit Landsted i det paradisiske C i n t r a; jeg var hans velkomne Gjæst. Jeg havde endnu en Ven her, den engelske Gesandt L y t t o n, Søn af Digteren L y t t o n B u l w e r. I K j ø b e n h a v n havde jeg gjort Bekjendtskab med den unge L y t t o n, der selv er en yndet Forfatter. Han kom mig der saa hjerteligt imøde, og her var det en heel Fest at træffes igjen. I Forening med ham og hans yndige Hustru saae jeg en Deel af C i n t r a s uförglemmelige Deilighed.

Ogsaa den Glæde havde jeg her at samles med min ædle Landsmandinde, Fru Vicomtesse R o b o r e d o, født Z a h r t m a n n, hvem jeg paa Udreisen havde besøgt i P a r i s. Hun indførte mig hos den elskværdige grevelige Familie, A l m e i d a. Jeg følte mig her i en Kreds af venlige, gode Mennesker, og tungt var det at skilles fra dem og fra min kjære J o s è; men Tiden trængte paa, Dampskibet til B o r d e a u x vilde om faa Dage indtræffe i L i s s a b o n. Derhen maatte jeg. Stormfuldt Veir havde imidlertid forsinket Skibet, og jeg maatte i L i s s a b o n vente et Par Dage. Jeg var just ikke glad ved at skulle ud paa det oprørte Hav.

I den tidlige Morgen, Tirsdagen den fjortende August, meldtes, at Dampskibet N a v a r r o var ankommet. Det var et umaadeligt stort Skib, det største jeg nogensinde har været paa, et helt svømmende Hotel. G e o r g O'N e i l l præsenterede mig for Kaptainen og et Par af Officererne, anbefalede mig paa det Bedste, spøjte og loe, trykkede saa min Haand til Afsked; jeg var veemodig: mon vi oftere skulde gjensees?

Nu lød Signalerne, Ankeret blev lettet, Dampen fik Lov at raade, og snart vare vi ude paa Atlanterhavet. Skibet hævede sig, Bølgerne løftede sig større og større. Det stormende Veir havde vel lagt sig, men ikke Søen. Jeg havde netop sat mig ved Middagsbordet, men maatte i samme Øieblik reise mig og søge ud i den friske Luft, hvor jeg sad, lidende ved den stærke Søgang, som jeg maatte vente vilde blive endnu stærkere i den spanske Sø.

Det blev snart Aften, Stjernerne kom frem, Luften blev meget kold; jeg vovede mig ikke ned i min Kahyt, men søgte ind i Spisesalen, hvor jeg henimod Midnat var den Eneste, der blev. Lysene bleve slukkede, jeg fornam de rullende Søer, Maskinens Gang, Signalklokkens Slag og Svarene, som fulgte. Jeg tænkte paa Søens Magt, Ildens Magt, altfor levende stillede sig for mig Erindringen om min Ungdomsveninde Henriette Wulffs skrækkelige Død paa Reisen til Amerika. Og som jeg laae, slog en Sø voldsomt mod Skibet, det var som om det standsede derved, som om Dampen holdt sin Aande tilbage. Det varede kun et Øieblik, og Maskinen havde atter sin vante Lyd og Bevægelse, men ufrivilligt og stærkere udmaledede sig i min Tanke et Skibbrud, hvorledes Vandet knuste Loftet, hvorledes vi sank og sank, hvorlænge vilde Bevidstheden og Dødsangsten vare. Jeg led alle dens Kvaler, saaledes var min Phantasi i Bevægelse, jeg kunde ikke længere udholde det, jeg sprang op og ud paa Dækket, rev Seilet tilside fra Rælingen og saae ud. Hvilken Pragt, hvilken Storhed! Hele det rullende Hav lyste som Ild; de store Bølger væltede med phosphorisk Glands; det var som glæde vi over et Ildhav. Jeg blev saa overvældet af denne Herlighed,

at Dødsangsten i samme Nu forsvandt. Faren var ikke større, ikke mindre, end den altid kunde være, men nu tænkte jeg ikke paa den; Phantasien havde faaet en anden Retning. Er det vel saa vigtigt for mig at leve endnu nogle Aar? Kommer Døden i denne Nat, da kommer den i Storhed og Herlighed! Jeg stod længe i den stjerneklare Nat og saae paa det store, rullende Verdenshav, og da jeg igjen søgte Hvile i Salonen, var Sindet forfrisket og glad i Hengivelse til Gud.

Jeg fik Søvn og Hvile, og da jeg næste Morgen kom op, fornam jeg ikke mere til Søsygen; jeg begyndte at vænne mig til at see paa de rullende Søer. Mod Aften syntes disse at blive mindre, og næste Morgen, da vi vare heelt inde i spanske Sø, som jeg saa særligt havde frygtet, hvilede Vinden. Vandfladen laae som et stort udspændt Silketøi, det var som glede vi hen over en Indsø. Ja tilvisse, jeg var et Lykkens Barn, en saadan Seilads havde jeg ikke vovet at troe paa.

Næste Morgen, den fjerde Dag jeg var ombord, øinede vi Fyrtaarnet paa Klippegrunden ud for Gironde-Floden. Man havde i Lissabon sagt, at der var Cholera i Bordeaux, men betvivlede det dog. Lodsens, som kom ombord, forsikkrede, at Sundhedstilstanden var god; det var den behagelige, første Hilsen.

Flodseiladsen tog flere Timer, og Klokken blev syv om Aftenen, før vi naaede Bordeaux. Leietjeneren fra Hotellet, hvor jeg tidligere havde boet, kjendte mig, Vognen ventede mig, snart skulde jeg gjensee kjære Venner.

Hos den fortræffelige, aandsfriske Amér samledes

jeg atter med R e d a n, A m i o t og flere begavede franske Venner. Musik, Oplæsning og livlig Samtale løftede Tiden. Med en af mine Landsmænd gik jeg en Dag gennem en af Smaagaderne og saa der hos en Bogkræmmer den franske Oversættelse af »Billed-bog uden Billeder«; jeg spurgte om Prisen. »En Franc« svarede han. »Det er jo hvad et nyt Exemplar koster«, sagde jeg, »dette er gammelt og daarligt«. »Ja, men Bogen er udsolgt«, svarede Bogkræmmeren, »den er meget efterspurgt, og den er ganske udmærket; den er af A n d e r s e n, som nu er i S p a n i e n; der stod igaar i L a G i r o n d e et rosende Stykke om ham og denne Bog.« Da kunde min Landsmand ikke bare sig, han sagde, at jeg var A n d e r s e n. Bogkræmmeren bøiede sig dybt og venligt, hans Kone lige saa. Da kunde jeg ikke tinge om en saa godt omtalt Bog og gav min Franc for den.

Mine Venner overtalte mig til at forlænge mit Ophold her og bad mig at opgive P a r i s, hvor der var Cholera. Den vilde jeg ogsaa helst undgaae, men den korteste Hjemvei gik over P a r i s, og jeg tog ad denne Vei, men blev der kun et Døgn, tog ind i G r a n d H ô t e l paa Boulevarden, der gjaldt for at være det sundeste Kvarteer. Jeg besøgte Ingen, gik ikke i Theatret, men udhvilede mig kun og fløi saa næste Aften med Banetoget gennem Nordfrankrig, hvor man sagde, at der i de fleste Byer var Cholera. Jeg naaede C ø l l n, hvor man idetmindste ikke vilde tale om, at der var Cholera, men Byen var neppe aldeles fri for den. Jeg kom til H a m b o r g, og nu troede jeg mig udenfor Smitsoten, slog mig et Par Dage til Ro, gik i Theatrene, var freidig og glad, men netop Eftermiddagen før min til næste Morgen bestemte

Reise hørte jeg, og fik det senere bekræftet af Aviserne, at just i de Dage var Choleraen her paa sit Høidepunkt; der døde Hundrede Mennesker om Dagen, hvorimod Sygdommen i det store Paris, som jeg havde skyndt mig saadan fra, kun krævede fyrretyve Offre om Dagen. Jeg blev høist ubehageligt overrasket, blev strax diætisk, fik Mavepine og en urolig Nat. I Morgenstunden fløi jeg afsted gennem Hertugdømmerne og var om Eftermiddagen i min Fødeby, O d e n s e.

Mit første Besøg var i Bispegaarden hos min ædle, lærde Ven, Biskop E n g e l s t o f t, hvor jeg vidste, at jeg fandt den hjerteligste Velkomst; jeg saae med ham gamle Minder, det Huus, i hvilket jeg havde tilbragt min Barndoms Aar, jeg var i S t. K n u d s Kirke, hvor jeg havde staaet til Confirmation, og paa hvis Kirkegaard min Fader er begravet. En Mængde Venner i Fødebyen fulgte mig om Eftermiddagen til Banegaarden. Jeg vilde i S o r ø om Aftenen overraske den kjære Fru I n g e m a n n med mit Besøg, som jeg vidste vilde glæde hende, men paa Banegaarden hørte jeg, at hun netop et Par Timer forud var kommet med Toget fra Kjøbenhavn, hvor hun, den gamle tunghörige og næsten blinde Kone, havde maattet underkaste sig en Øienoperation, og at hun havde seet overanstrengt og lidende ud. Jeg opgav da Besøget, og tog ind i det lille Værtshuus ved Stationen; man kjendte ikke der til Madratser i Sengene, men kun til bløde, varme Dyner. Jeg lagde disse paa Bunden, fik en Straasæk oven over, lagde min Plaid derpaa og sov velsignet, indtil jeg i Morgenstunden kom op og fløi med Banetoget til R o e s k i l d e, til Vennen H a r t m a n n og hans Hustru.

Dagen derpaa var jeg i K j ø b e n h a v n. Reiselivet var sluttet; nu skulde jeg igjen groe fast i Hjemmets Jordbund, drikke dets Solskin, føle dets skarpe Vinde, leve ind i Vrøvlet, ikke kunne baske, uden maaskee i et Eventyr, men ogsaa leve ind i og sammen med det meget Store af Sandt, Godt og Skjønt, som Vorherre har forundt mit Livsland.

Mine trofaste Venner, M e l c h i o r s, modtog mig paa Banegaarden og førte mig til deres Landsted »R o l i g h e d«. Over Døren slyngede Blomster sig til Ordet: »V e l k o m m e n!« og Dannebrogflag vaiede. Fra Balkonen til min Stue saae jeg ud over Sundet, der var opfyldt med Seil- og Dampskibe. Kjære Venner og Veninder samledes jeg med. Et Par Aftener vare saa sydligt milde og stille, at Lysene frit brændte paa Bordet under de høie Træer i Haven; her manglede kun Ildfluer, for at jeg kunde have tænkt endnu at være i Haven ved B o n e g o s. Alt det Velbefindende, som kan faaes ved Velstand og godt Hjertelag, forundtes mig her, det var deilige Dage, som senere have gjentaget sig.

Mellem de betydende Mænd, som jeg her samledes med, var en yngre Mand, hvis geniale Dygtighed jeg skattede og beundrede, Maleren C a r l B l o c h. Vi havde under mit sidste Besøg i R o m truffet hinanden nogle Gange; men her hjemme kom jeg ret til at skatte hans Betydning som Kunstner og hans Elskværdighed som Menneske. Paa »R o l i g h e d« knyttedes Venkabet, og de nye Eventyr, som ved Aarets Slutning udkom, bleve ham tilegnede.

En af de første Dage efter min Hjemkomst blev jeg modtaget af den kongelige Familie, hjerteligt som altid. Netop ved Ugens Udgang skulde den ædle, elske-

lige Kongedatter, Prindsesse D a g m a r forlade D a n m a r k og blive R u s l a n d s Storfyrstinde. Jeg talte med hende endnu engang i hendes Forældres Hjem, følte mig dybt bevæget og skrev om Aftenen:

Farvel Prindsesse D a g m a r! Du gaaer til Storhed og Glands, En Keiserkrone groer der udi din Brudekrands. Gud lade sit Solskin lyse i Dig og Dit nye Hjem! Da bliver til Perle hver Taare, som Skilsmissen nu kalder frem.

Ved Afreisen stod jeg i Menneskevrимlen paa Skibsbroen, hvor hun med sine Forældre gik ombord. Hun saae mig, traadte hen til mig og rakte mig venligt Haanden; da brast Taarerne ud af mine Øine, jeg bad i mit Hjerte for den unge Fyrstinde. Hun er lykkelig; et elskeligt Familieliv som det, hun kom fra, er hun gaaet ind til.

Endnu havde jeg, siden Hjemkomsten, ikke seet den kjære Fru I n g e m a n n. Jeg skyndte mig ud til hende; hvor var hun oplivet ved at have faaet sit Syn igjen, hvor var hun glad i Tanken om et snarligt endnu bedre Syn, Gjensynet med I n g e m a n n.

Fra S o r ø tog jeg til H o l s t e i n b o r g. En Dag førte Gaardens Frue mig hen til en stakkels værkbruden Pige, der boede nær ved i et net lille Huus ved Landeveien, men til den var kun ringe Udsigt, da Huset laae lavt og Grøften var kastet høit. Solen skinnede aldrig ind i Stuen, thi Vinduet vendte mod Nord. Denne Mangel kunde afhjælpes, meente Slotets venlige Frue. Hun fik en Dag den Værkbrudne bragt op paa Gaarden, sendte imidlertid Murere ned til Huset, lod bryde Hul i Muren mod Syd og sætte et Vindue i der, og nu skinnede Solen ind i Stuen. Den syge Pige kom til sit Hjem og sad der i Solskin,

kunde see Skov og Strand. Verden blev stor og deilig for hende, og det ved et eneste Ord af den gode Frue. »Det Ord var saa let, den Gjerning saa lille«, sagde hun, da ogsaa jeg udtalte min Glæde derover, da jeg fulgte derhen med hende, der havde øvet denne og saa mangan anden Kjærlighedsgjerning. Jeg nedskrev den mellem de tre Smaahistorier, som jeg har kaldt: »G j e m t e r i k k e g l e m t«.

Ved Hjemkomsten til K j ø b e n h a v n flyttede jeg ind i min nuværende Bolig paa K o n g e n s N y t o r v. Maaskee kan det mere Een og Anden af mine Venner og Veninder hiinsides Oceanet*) at høre om mit kjøbenhavnske Hjem. Gaarden ligger som sagt paa K o n g e n s N y t o r v; i Stueetagen er en af Byens meest besøgte Caféer, paa første Sal Restauration, paa anden Sal Klub, paa tredie Sal, hvor min Leilighed er, boer ogsaa en Læge, og ovenover mig er et photographisk Atelier. Man seer altsaa, at jeg har Mad og Drikke nær ved, at jeg ikke kan savne Selskab, ikke døe uden Lægehjælp, og at Photographen kan bevare mit Billede for Fremtiden; det er jo at være godt stillet. Mine smaae Stuer, jeg har kun to, ere hyggelige, solbelyste og prydede med Billeder, Bøger, Statuetter og, hvad især Veninderne sørge for,

---

*) Det maa her, som paa mange andre Steder i denne Bog, erindres, at A n d e r s e n udarbejdede denne Deel af Autobiographien med specielt Hensyn til amerikanske Læsere. Adskilligt, som var nødvendigt til Orientation for disse, men ganske overflødigt for danske Læsere, er derfor udeladt i denne Udgave; imidlertid har jeg troet at burde tage Hensyn til kommende Slægter; og dette Hensyn har paa mange Steder foranlediget mig til at beholde Bemærkninger og Oplysninger, som for Samtiden ere uden Interesse, men som i Tidernes Løb kunne faae en saadan.

altid Blomster og Grønt. I det kongelige Theater og i Casinos Theater har jeg hver Aften min gode Plads; alle Samfundsklasser ere elskværdige mod mig, venlige i at optage mig i deres Kreds.*)

1867.

En Aften sidst i Januar blev i Studenterforeningen, hvor hidtil kun jeg selv havde læst mine Eventyr høit, et Par af disse, »Sommerfuglen« og »den lykkelige Familie«, foredragne af Professor Høedt, der vandt et overordenligt Bifald. Den Tænksomhed, det Humor og den dramatiske Maade, paa hvilken han giver disse Smaahistorier, er af stor Virkning. Ved det kordiale Aftensbord i Foreningen efter Oplæsningen udbragte han et Leve for mig og sagde i Skaaltalen, at hans første Optræden som Skuespiller havde egenlig fundet Sted i Studenterforeningen og netop i en Studenterkomedie af H. C. Andersen; derfor havde han iaften, da han efter mange Aar paa ny traadte op der, villet foredrage et Eventyr af Andersen, som var vedblevet at være en Foreningens Student, frisk og ung, ja maaskee nu mere ung end ved sin Indtrædelse.

---

*) I Manuskriptet følger nu en Angivelse af de Familier, hos hvem Andersen regelmæssigt spiste til Middag hver Ugedag, og en kort Characteristik af vedkommende Huusfruer. Da de fleste af disse endnu leve, vil den over dem udtalte Lovpriisning dog neppe være paa sit rette Sted i den danske Udgave. Udg. A.

Vi fik nu de gamle Plakater fra de forskjellige Studenterforestillinger tagne frem; mellem disse fandtes min Komædie »L a n g e b r o«, der ikke maa forvexles med mit senere Drama: »P a a L a n g e b r o«. Det først skrevne er en Slags Revue over Alt, hvad der i Aarets Løb var hændet i K j ø b e n h a v n paa Kunstens og Litteraturens Omraader; Stykket var aldeles beslægtet med de franske Revue-Stykker, der senere med stor Dygtighed ere indførte hos os ved E r i k B ø g h, men da jeg bragte det, var det en Art, som man her hjemme ikke kjendte til; jeg selv kjendte heller ikke til den, det var en Idee, som kom, en Ramme, hvori jeg indlagde hvad der særligt havde rørt sig i det henfarne Aar og beskæftiget Folk.

Professor Høedt var som sagt, med Undtagelse af mig selv, den Første, der læste mine Eventyr høit i Studenterforeningen. Men saavel fra det kongelige Theater som fra Casino og andre Privat-Theatre vare for lang Tid tilbage flere af mine Eventyr blevne fortalte. Den Første, der vovede det, var den begavede Skuespillerinde Jomfru J ø r g e n s e n, hvis dramatiske Fremstillingsevne var saa mægtig, at medens hun den ene Aften henrev Publikum ved tragisk Storhed som Dronning B e r a i Ø e h l e n s c h l ä g e r s Tragedie H a g b a r t h og S i g n e, jubledede man næste Aften ved hendes ægte komiske Fremstilling af Lærerinden, Jomfru T r u m p h m e y e r i H e i b e r g s »A p r i l s n a r r e n e«.

Den danske Scenes meest betydende Kunstner i Komædien og Lystspillet, Instruktør P h i s t e r, denne Proteus i mangfoldige Roller, skabte en heel dramatisk Digtning, naar han fortalte »K e i s e r e n s n y e K l æ d e r«. Skuespiller N i e l s e n, H a k o n J a r l s

og *Macbeths* Fremstiller, foredrog i private Kredse og paa sine Kunstreiser i Sverrig og Norge enkelte af mine Eventyr. Vor høitsavnede *Michael Wiehe* frembar med en Inderlighed, en Naivetet og et Lune som ingen Anden: »*Det erganske vist*«, »*Flipperne*« og »*Klodshans*«. Meest beslægtet med *Wiehes* Oplæsning og forhøiet ved Barnesindet, var den Maade, paa hvilken *Casinos* betydende Skuespiller, *Christian Schmidt*, foredrog mine Eventyr. I den seneste Tid, og oftest, er det Skuespiller *Mantzius*, som særligt har bidraget til at udbrede Eventyrene og belyse dem ved Hjælp af sit betydelige dramatiske Talent. Endelig har Philosophen, den rigt begavede Professor *Rasmus Nielsen*, i den allerseneste Tid ved sine Foredrag paa Universitetet udviklet Betydningen i de to Eventyr: »*Sneemanden*« og »*Hvad Fatter gjør er altid det Rigtige*«.

Min Fødselsdag, den anden April, fyldte min Stue med duftende Blomster, Billeder og Bøger. Hos de kjære Venner, *Melchior*s, lød Sang og Taler. Ude skinnede Foraarsolen, inde i mit Hjerte skinnede den. Jeg saae tilbage over de henrundne Aar; hvormegen Lykke var ikke forundt mig! Altid kommer da en Angst; jeg maa tænke paa det gamle Sagn om *Guderne*, der kunde blive misundelige paa *Mennesker*, som bares for høit af Lykken, og derfor styrtede dem. Dog, Gud er jo Kjærlighed!

Verdens-Udstillingen i *Paris* var netop blevet aabnet. Folk fra alle Verdens Lande strømmede derhen. »*Fata Morgana*« Slot var reist paa *Marsmarkens Sandslette*, denne selv forvandlet til den

skjønneste Have. Jeg maatte derhen; see Eventyr-Synet i vor Tid.

Allerede den ellefte April foer jeg med Banetoget over F y e n gennem Hertugdømmerne. Over T y d s k l a n d naaede jeg hurtigt til P a r i s. Udstillings-Paladset var reist, men endnu i stadig Fremvæxt. Bygningerne rundt om, hele Have-Anlægget med Kanaler, Grotter og Vandfald vare i travl Udvikling, hver Dag saae man de stærke Fremskridt. Alt opfyldte og opløftede mig. Jeg kom der næsten daglig og mødtes med Bekjendte og Venner fra Verdens forskjellige Lande. Det var som om et stort Stævne var sat her.

En Dag, da jeg gik herude, kom en elegant klædt Dame med sin Mand, en Neger. Hun tiltalte mig i et blandet Sprog, svensk-engelsk-tydsk. Hun var født i Sverrig, men havde tilbragt sine senere Aar i Udlandet. Hun kjendte mig efter mit Portrait, sagde hun, og presenterede mig sin Mand, den udmærkede Skuespiller, I r a A l r i d a n, der netop i disse Dage kaldte Pariserne til Odèon-Theatret, hvor han optraadte som O t h e l l o. Jeg trykkede Kunstnerens Haand, vi vexlede paa Engelsk nogle venlige Ord, og jeg tilstaaer, det fornøiede mig, at ogsaa en af A f r i k a s begavede Sønner hilsede mig som Ven. Der var en Tid, da jeg ikke havde vovet at udtale Sligt, men min Omgivelse har nu forstaaet, at det ikke er Forfængelighed, men Glæde over alt det Gode, der forundes mig, »the boy of fortune«, og det vil mine Venner i en fjernere Kreds ogsaa snart forstaae.

En af Herrerne for den engelske Afdeling i Udstillingsbygningen indbød mig en Dag til Middag hos sig i G r a n d H ô t e l d u L o u v r e. Her mødtes jeg

med Englænderen Sir B a k e r, Opdageren af N i l e n s Kilder; han var her med sin modige, trofaste Hustru, som paa den farefulde Reise havde fulgt ham, trøstet, opmuntret og styrket ham. Man tildeelte mig den Ære at føre Lady B a k e r tilbords.

Kong G e o r g af Grækenland var i P a r i s. Jeg havde den Glæde at gjense den unge Konge, som jeg havde kjendt fra den Tid af, da han som Barn i sine Forældres Huus lyttede til mine Eventyr. Den græske Afdeling paa Udstillingen stødte lige op til den danske, i eet Skridt var man fra G r æ k e n l a n d inde i D a n m a r k. Man ventede den unge Konges Besøg, og Gjennemgangen blev smykket med græske Flag paa Grækenlands Side og med danske Flag ud mod den danske Afdeling. Jeg blev anmodet om at skrive en Inskription, og jeg skrev derude paa Stedet et Par Linier, som snart saaes indsat med store Bogstaver mellem de vaiende Faner:

»Her G r æ k e n l a n d s Vaaben og D a n m a r k s Flag
Dig hilse og føle Dit Hjerteslag«.

Til den sex og tyvende Mai, det danske Kongepars Sølvbryllupsfest, vilde jeg være i K j ø b e n h a v n, og jeg bestemte at lægge Hjemveien over L o c l e i S c h w e i z. Før jeg forlod P a r i s, fik jeg en Indbydelse af Landsmænd og svenske og norske Venner til at samles med dem i skandinavisk Forening. Det var en Fornyelse af den Fest, som B j ø r n s t j e r n e B j ø r n s o n havde bragt i Stand for mig, da vi sidst vare sammen her. De nordiske Flag vaiede, Kong C h r i s t i a n s og Kong C a r l s Portraiter vare omslyngede med friske Blomster. Skaaler bleve udbragte,

Sange bleve sungne, jeg læste et Par Eventyr og udbragte Skaalen for Nordens Poesi.

Fra Paris til Neuchâtel er kun en Dagsreise med Banetoget. Jeg naaede ved Solnedgang Grændsen, hvor Jurabjergene med Ege, Bøge og Graner løftede sig. Veien fører nu gennem den ene Tunnel efter den anden, Skinnerne ligge paa mange Steder tæt ved de bratte Afgrunde, hvor man i Dybden under sig seer Byer og Huse. Lysene blinkede dernede, Stjerne-
nerne blinkede foroven. Ud paa Aftenen var jeg i Neuchâtel og snart efter oppe paa Bjerghøiden i Locle hos min Ven Jules Jürgensen. Bøgetræerne stode i deres friske Udspring, Buskene vare grønne, men Sneen faldt, og hver Busk fik Udseende af en blomstrende Hvidtjørn. Kulden tog til, jeg blev stærkt forkjølet, kunde ikke reise, ikke naae Kjøbenhavn til den fastsatte Tid. En Sang-Hilsen, ret skrevet ud af mit Hjerte, hjemsendte jeg i en Skrivelse til Kronprinds Frederik, som overrakte den til sine Forældre.

PAA SØLVBRYLLUPSFESTEN

den 26de Mai 1867.

Fra Vilhelm Tells til Palnatokes Hjem,
Fra Alpelandet med de dybe Søer,
Flyv, Sangfugl, did, hvor Havet løfter frem
Den friske Bøgeskov, paa Danmarks Øer,
Der er saa søndagsfestligt denne Dag,
Sølvbryllups-Klokkerne i Slottet klinge.
Flyv, Sangfugl, flyv med stærke Vingeslag.
En dybtfølt Sang Du Kongeparret bringe.

Hver Storheds Drøm blev Sandhed underfuld,
 Til Kongekrone svulmed' Brudekrandsen;
 Med Hjertets Guld og Kongekroners Guld
 Gaaer Børneflokken frem i Hædersglandsen.
 Dog ogsaa Prøvelsernes Bølge slog
 Mod Kongens Huus, den slog mod Folk og Rige.
 Gud holde og udfolde Dannebrog,
 Det sank fra Himlen, — lad i Glands det stige!

Huuslivets Lykke holder Fest idag,
 Sølvbryllups-Klokkerne i Slottet klinge,
 Flyv, Sangfugl, flyv med stærke Vingeslag,
 Bær frem i Sang — er den end svag og ringe —
 Det bedste Ønske Hjertet bringe kan:
 Gud være med i Glæde og i Smerte,
 Guds Aasyn lyse over Folk og Land,
 Da er der Fryd i Kongeparrets Hjerte.

Fra Vilhelm Tells til Palnatokes Land
 fløi Tankerne med Hjertets bedste Ønsker. Jules
 Jürgensen heiste Dannebrog's flag; i skummende
 Champagne blev Skaalen udbragt for Sølvbryllups-
 parret, Kong Christian den Niende og Dron-
 ning Louise.

Et Par Dage senere forlod jeg de kjære Venner i
 Locle og var snart efter i Kjøbenhavn.

Blandt de Mange, der i Anledning af Sølvbryllups-
 festen hædredes med Udnævnelser eller Ordener, var

ogsaa jeg, idet Kongen tildeelte mig Titelen: Etatsraad.

Den kongelige Familie var paa *F r e d e n s b o r g*. Prindsesse *D a g m a r*, *R u s l a n d s* Storfyrstinde var i Besøg hos sine kongelige Forældre. Jeg kom derud; det var ikke Audiensdag, men jeg blev dog modtaget og det med saa megen Inderlighed og Godhed. Kongen bad mig blive til Middag, hvor jeg da talte med den ædle, elskværdige Prindsesse *D a g m a r*. Hun fortalte mig, at hun læste en russisk Udgave af mine Eventyr, som hun forud kjendte saa godt paa Dansk.

Det var den varme Sommertid og slet ikke lysteligt inde i Byens solhede Gader. Jeg blev som Gjæst modtaget hos Vennen *M e l c h i o r* paa »*R o l i g h e d*« og skrev der »*G u d f a d e r s B i l l e d b o g*« og Eventyret »*d e s m a a G r ø n n e*«; men altid rørte sig i mig Tanken om at give i et Eventyr Indtrykket af Pariser-Udstillingen, hele dette forunderlige Nutids-Eventyr i vor saakaldte materielle Tid; men jeg maatte faae en Tanke, finde et Udgangspunkt derfor, og pludseligt kom en Erindring fra mit Besøg i *P a r i s*, da jeg i Foraaret 1866 reiste til *L i s s a b o n*. Jeg boede da i *H o t e l L o u v o i s* paa *P l a c e L o u v o i s e*, ud for det keiserlige Bibliothek. Der var et lille indgittret Haveanlæg omkring Vandspringet; et af de store Træer var gaaet ud og derfor rykket op af Jorden og kastet hen. Tæt ved holdt en tung Vogn med et stort, udsprunget Træ, hentet ude fra Landet for at plantes her. »Stakkels Træ! Stakkels Dryade!« tænkte jeg, »Du kommer fra Din deilige, friske Landluft for her at drikke Gasluft, Kalkstøv, og finde Døden.«

Tanken til Digtningen var her og fulgte mig under mit Ophold paa *H o l s t e i n b o r g*, *B a s n æ s* og

Glorup. Jeg begyndte at nedskrive, men var ikke tilfreds dermed. Jeg havde jo kun seet Udstillingen i dens Begyndelse, nu først kunde man lære den at kjende i dens Heelhed. Jeg følte stor Lyst til at komme der igjen, men to Gange i een Sommer at reise til Paris, var lidt vel meget, naar man ikke var formuende. Jeg vilde og maatte slaae en Streg derover.

Medens jeg i August var paa Holsteinborg, fik Kjøbenhavn Besøg af en Deel yngre og ældre franske Journalister. Deres Modtagelse blev saa festlig, saa folkelig, det var som fornåm man: det er trofaste Venner som kommer, Børn af Frankrig, vor gamle Allierede. Gjennem Aviserne hørte jeg om Jubel og Festligheder, smukke Dage; men da var det for seent at komme til Byen og tage Deel i disse. Netop da de sidste franske Gjæster reiste fra Kjøbenhavn, indtraf jeg paa Banegaarden, og jeg talte der med Edmond Tarbé, nu *Directeur gérant* for »Le Gaulois«, og med Forfatteren Victor Fournel, der senere har givet en interessant og paalidelig Skildring i »*Le Danemarc contemporain, Études et souvenirs d'un voyageur*«. Han kjendte flere af mine Skrifter, og jeg udtalte ved Afskeden, at vi maaskee om ikke lang Tid saaes i Paris.

Og det blev Tilfældet; jeg kunde ikke modstaae Reiselysten, Trangen til at see Udstillings-Herligheden i dens hele Pragt, før den veirede hen, og da fuldføre mit Nutids-Eventyr: »Dryadene«.

Den første September reiste jeg. Robert Watt, hvem jeg tidligere havde truffet i Paris, vilde ogsaa see Udstillingen i dens fulde Blomstring, og vi fulgtes ad. Tordenen rullede, Lynene knittede, det var en ganske storartet Afreise. I Korsør kom vi ombord,

Skibet var overlæstet med Gods. I Regn og Mørke ravede man hen over Dækket. I Dagningen kom vi til K i e l og fløi gjennem T y d s k l a n d for at naae P a r i s, men først hvile ud i S t r a s s b u r g. Vi kom der henimod Aften. Tappenstregen gik, saa det rystede i det gamle Bindingsværks Huus, hvor vi boede. Den gamle Domkirke stod der ud for os og brød sig kun lidt om vort Besøg; den havde faaet Besøg af Alverdens Stormænd, Smaamænd og Koner, der havde ladet deres Navne hugge ind i de gamle Klokker, for at de kunde ringe det ud i Verden til evig Ihukommelse. Aftenen var saa smuk, jeg følte mig saa glad ved at være i F r a n k r i g, følte mig saa ung som jeg altid føler det paa Reise; to og tredsindstyve Aar gammel, siger Døbesedlen, to og tredsindstyve Sekunder gammel, siger den store Evighed.

Det var Markedsdag i S t r a s s b u r g og ikke let at trænge sig igjennem Vrimlen hen til Kirken. »M e s t e r B l o d l ø s« rører sig derinde i det store Uhrværk. Klokken slog just ti, og Skikkelserne bevægede sig. Døden slog Slagene; den gamle Time gik, og den nye Time kom, stod stille og ventede til det sidste Slag havde lydt, da begyndte den sin Vandring.

En Skare Fremmede om os saae til, og mellem disse kjendte jeg min lærde Ven fra B o r d e a u x, F r a n c i s q u e M i c h e l, Oversætteren af de bas-kiske Folkesange.

Snart vare vi i P a r i s og igjen i Nutidens A l a d d i n - S l o t, den vidunderlige Udstillingsbygning med et F a t a m o r g a n a i Virkelighed; den fremtryllede Have med Blomster fra Syd og Nord, de storartede Akvarier, hvor man, som i Glasklokke paa Havets eller de dybe Ferskvandssøers Bund stod midt i Fiske-

nes Salon. Jeg var opfyldt, overvældet af det Hele, da jeg i C a f é R é g e n c e, hvor der holdes danske Aviser, læste i en af disse en jevn god Meddelelse om Udstillingen, hvori det sagdes, at Ingen uden C h a r l e s D i c k e n s mægtede at levere et digterisk Billede af denne brogede Herlighed. Der var Sandhed deri, og jeg begyndte at mistvivle om min egen Evne, ja snart, endnu under Opholdet i P a r i s opgav jeg ganske den hele Digtning. Det Udbytte, jeg vilde vinde, og for hvilket jeg anden Gang var reist hertil, laae tabt; nu, saa vilde jeg more mig. Tidligere havde jeg ikke følt mig hjemlig i P a r i s, men i dette Aar havde Udstillings-Herligheden kastet ligesom et Fortryllesens Lys over det Hele; jeg følte mig revet med i Fornøielsernes By. Ja, saaledes kalde de Fleste den; jeg kalder den Byen med Glimmerskal og Kundskabs og Snillets Kjærne; i Overfladen klinger Kankanen, i Dybden Alvor og Friskhed.

Den geniale Feuilletonist P h i l a r e t - C h a s l e indbød mig til M e u d o n, hvor han havde et smukt Landsted med en lille venlig Have; jeg samledes her med et Par af de franske Journalister, som havde besøgt K j ø b e n h a v n. Her var Aand og Livlighed; den ene Tale afløste den anden, de fløi som brogede Sommerfugle hen over Bordet. P h i l a r e t - C h a s l e har senere i Foredrag for Studenterne i P a r i s varmt og levende paa sin Viis omtalt mig og mine Eventyr.

Flere af de franske Journalister, der havde gjæstet K j ø b e n h a v n, indbød mig og et Par andre Danske til et Festmaaltid. Her var Redacteuken af »*La Situation*« og andre Betydeligheder i Pressen; her var den tidligere nævnte E d m o n d T a r b é, som foruden sin Dygtighed som Journalist besidder et betydeligt

musikalsk Talent, vistnok en Arv fra Moderen, som hører blandt Paris's yndede Komponister. E d m o n d T a r b é spillede »den tappre Landsoldat« og den danske Folkevise: »Roselil og hendes Moder«, Festen fik herved for mig en Klang af Danskhed, og der blev saa hjemligt mellem de franske Venner.

Jeg var denne Aften for første Gang i M a b i l l e; der var prægtig Illumination, som afspeilede sig med Hængepilene i de smaa Damme, dertil et deiligt Maaneskin og en stor Mængde Mennesker. En af mine unge Venner skjød en Mabelle-Skjønhed hen mod mig og sagde: »Hvad siger De om en saadan Poesi, et saadant Ansigt«? Jeg pegede paa Maanen, som lyste i hele sin Glands, og sagde: »Jeg synes bedre om det gamle, evigt unge Ansigt«. »*Monsieur!*« udbrød den med Rette fornærmede Skjønhed. Jeg blev her et Kvarteers Tid, og jeg har i »D r y a d e n« lagt det hele Indtryk af hvad jeg følte og fornåm.

Afreisen fra P a r i s forestod; det var mod Slutningen af September. Paa Hjemfarten blev jeg et Par Dage i Spillehusenes By: B a d e n - B a d e n. I M a b i l l e var livligt og broget, jeg vidste hvad det var; i B a d e n - B a d e n pynteligt i det Hele, men paa eet Sted uhyggeligt, dæmonisk, den store, stille Spillebanks Sal, hvor Gulddynger rullede; det var mig, som om Satan selv var her usynligt tilstede; her var en uhyggelig Taushed. Saasnart jeg efter mit første Besøg kom hjem i Hotellet, hvor jeg boede, skrev jeg min Stemning ned i følgende Linier:

S p i l l e h u s e t.

Hvis Billeder og Lamper kunde tale,
De vilde sige: »Kom til Fest, min Ven!«
Men Taushed boede i de rige Sale,
Man hørte ikkun Guldets rulle hen.

Og unge Kvinder sad med Feber-Gløden
 Og kasted Guld og greb den vundne Skat;
 Men ude lød et Skud; — der grinte Døden:
 »Jeg vandt et Liv i denne Spillenat.«
 I Glands og Stilhed stod de tause Sale;
 Der Guld og Pulseslag kun førte Tale.

Dog, rundt om Spillehuus, om Bad og Sted er Bjerg-
 og Skov-Deilighed; en prægtig, mægtig Slotsruin, store
 Træer voxe inde i Riddersalen; man seer fra de hæn-
 gende Balkoner ud over den bugtede R h i n, ind i
 Frankrig til Vogesernes Bjerge.

Hjemreisen gik herfra i hurtig Flugt; først i O d e n s e
 slog jeg mig et Døgn til Hvile. Dannebrog vaiede fra
 Husene; nye Soldater skulde indtræffe, og »R i d e-
 h u s e t« var festligt indrettet til deres Modtagelse.
 Jeg blev indbudt til Festen. Den store, gamle Længe
 var smukt pyntet med Grønt og Flag, Bordene stode
 overlæssede med Mad og Drikke, Byens Fruer og
 Frøkener viiste sig alle som travle Værtinder. Solda-
 terne kom, Hurraer lød med Sange og Taler. Hvor
 forandret til det Bedre, hvor lys og smuk stod vor
 Tid dog ikke fremfor den gamle Tid, som jeg kjendte.
 Jeg udtalte det og bemærkede, at da jeg sidst var
 her i Ridehuset, — ja det var vel lang Tid tilbage,
 jeg var en ganske lille Dreng, saae jeg her en Soldat
 løbe Spidsrod; nu kom jeg igjen, saae Soldaten, vort
 Forsvar og Væрге, hilses med Sang og Tale, sidde
 under vaiende Flag. Velsignet være vor Tid! Et Par
 af mine Venner sagde mig, at jeg endnu engang iaar
 maatte komme herover, ikke altid saaledes flyve igjen-
 nem min Fødeby, den vilde ogsaa engang gjøre en
 Fest for mig, og de tilføiede, at jeg vistnok i Novem-
 ber vilde faae en Indbydelse. Ikke anede jeg da, hvor

storartet, til hvilket Høidepunkt af Livslykke jeg skulde løftes. Jeg svarede, at jeg ret af Hjertet skjønnede paa det venlige Sindelag, men jeg bad: »gjem det til 1869, da er det den fjerde September halvtredsindstyve Aar siden jeg forlod O d e n s e og gik til K j ø b e n h a v n. Den sjette September kom jeg der, og denne Dag er mit Livs betydeligste Mærkedag; det er ikke rimeligt, at man der skulde tænke paa den. Lad mig saa hellere komme her over til O d e n s e paa Afreisens halvtredsindstyvende Aarsdag.« »Til denne Dag er der endnu hele to Aar«, svarede man mig, »man skal ikke opsætte hvad der er glædeligt og godt; vi sees i November.«

Og det skete. Den gamle Spaadom, da jeg som fattigt Barn drog fra Barndomshjemmet, at O d e n s e engang skulde blive illumineret for mig, blev opfyldt i den smukkeste Skikkelse.

Sidst i November modtog jeg i K j ø b e n h a v n følgende Skrivelse fra Kommunalbestyrelsen i O d e n s e dateret den 23de November 1867:

»I det O d e n s e - K o m m u n a l b e s t y r e l s e herved har den Ære at meddele Deres Høivelbaarenhed, at vi have valgt Dem til Æresborger i Deres Fødeby, tillade vi os at indbyde Dem til at samles med os her i O d e n s e, Fredagen den sjette December førstkommande, paa hvilken Dag vi ønske at overrække Dem det i denne Anledning udfærdigede Borgerbrev.«

Derefter fulgte Underskrifterne.

Jeg svarede derpaa:

»I aftes modtog jeg den ærede Kom-

munalbestyrelses Skrivelse og iler med at bringe min dybtfølte Tak. Min Fødeby forunder mig ved Dem, mine Herrer, en Erkjendelse, en Hæder, saa stor som jeg aldrig turde drømme den.

Det er iaar 48 Aar siden, at jeg som en fattig Dreng forlod min Fødeby, og nu, riig paa lykkelige Erindringer, optages jeg i den som et kjært Barn i sit Fædrehuus. De ville forstaae mine Følelser. Jeg løftes, ikke op i Forfængelighed, men i Tak til Gud for de Prøvelsens tunge Timer og de mange Velsignelsens Dage, han forundte mig. Modtag mit hele Hjertes Tak.

Jeg glæder mig til paa den bestemte Dag, den 6te December, om Gud forunder mig Sundhed, at samles med mine ædle Venner i den kjære Fødeby.

Deres taknemlige, ærbødige

H. C. Andersen.»

Den fjerde December kom jeg til Odense. Veiret havde været koldt og stormfuldt, jeg var bleven stærkt forkjølet og leed af Tandpine. Nu skinnede Solen, det var blevet stille, deiligt Veir. Biskop Engelstoft tog imod mig paa Banegaarden og førte mig til sit Hjem i Bispegaarden ved Odense-Aa, som jeg har fortalt om i Eventyret »Klokke dybet«. Flere af Byens Embedsmænd vare indbudne til Middag. Her var livligt, hjerteligt og godt.

Nu kom den betydningsfulde sjette December, mit Livs skjønneste Fest. Jeg kunde ikke sove om Natten

forinden, jeg var sjæleligt og legemligt betaget; jeg følte Smerter i Brystet og i Tænderne, det var som skulde jeg huskes paa: Du er i al Din Herlighed kun et Forkrænkelighedens Barn, en Orm i Støvet! og jeg følte det ikke blot ved Legemssmerter, men i Sjæle-Ydmyghed.

Hvor skulde og burde jeg have nydt min utrolige Lykke! Jeg kunde det ikke, jeg bævede i den.

Jeg hørte om Morgenen den sjette December, at Byen var festligt smykket, at alle Skolerne havde Frihed, fordi det var min Fest. Jeg følte mig saa betaget, ydmyg og ringe som stod jeg for min Gud. Det lyste ind i mig, hver Svaghed, Feil og Synd i Tanke, Ord og Gjerning. Alt sprang forunderligt klart frem i min Sjæl, som var det Dommens Dag, og det var Hæderens Dag! Gud har fornummet, hvor ringe jeg følte mig, da Menneskene saaledes løftede og hædrede mig.

Opad Formiddagen kom Politimesteren, Etatsraad K o c h, og Borgmesteren, Justitsraad M o u r i e r, og afhentede mig til Raadhuset, hvor jeg skulde modtage mit Æresborger-Brev. Næsten fra alle Huse i Gaderne, hvor vi kjørte, vaiede Dannebrog; der var en Folkestimmelse fra Byen, fra Landet; jeg hørte Hurraraab, og foran Raadhuset var der Musik. Borgerchoret paraderede, og der blev spillet Melodierne til mine Sange: »G u r r e« og »D i g e l s k e r j e g! — D a n m a r k, m i t F æ d r e l a n d!« Jeg var overvældet, og man vil forstaae, at jeg sagde og maatte sige til mine to Led-sagere: »Hvor Den maa være tilmode, som kjører til Retterstedet: Jeg troer, at jeg har hans Fornemmelse«.

Salen var opfyldt af festligt klædte Damer og Em-

bedsmænd i Uniform og Ornat, Borgere og Bønder saae jeg*).

Borgmester M o u r i e r udtalte paa Raadets Vegne i hvilken Anledning man her var samlet og henvendte nogle hjertelige, hædrende Ord til mig. Han overrakte mig derefter Diplomet og udbragte et Leve for mig, som besvaredes af Forsamlingen med et kraftigt, nifoldigt Hurra.

I mit Svar udtalte jeg mig omtrent saaledes: »Den store Æresbeviisning, som min Fødeby forunder mig, overvælder og løfter mig. Jeg maa tænke paa A l a d d i n, som, da han ved den vidunderlige Lampe havde reist sit herlige Slot, traadte hen til Vinduet og sagde: »Dernede gik jeg som en fattig Dreng.« Ogsaa mig har Gud forundt en saadan Aandens Lampe, Poesien, og naar den lyste ud over Landene, og naar man der glædede sig ved den og gav den Anerkjendelse, naar man sagde, at den lyste fra D a n m a r k, da bankede mit Hjerte i Glæde: jeg vidste, at jeg i Hjemmet havde deeltagende Venner, og tilvisse i den By, hvor min Vugge stod; og denne By giver mig idag et saa hædrende Beviis paa sin Deeltagelse, forunder mig en Ære, saa overvældende stor, at jeg dybt bevæget kun kan sige Dem min hjertelige Tak.«

»Nær var jeg ved at segne, overvældet af det Hele;

---

*) I A n d e r s e n s Manuskript er den følgende Skildring af Festen for en stor Deel ikke udarbejdet af ham selv, men erstattet ved Udklipning af Datidens Avis-Referater, ved hvilke kun enkelte Udstregninger og Tilføielser ere foretagne af ham. Jeg har anseet det for rigtigst at forkorte den vidtløftige Beretning noget, og at lade A n d e r s e n heelt igjennem selv være den Fortællende. De Steder, hvor han i Manuskriptet selv optræder som saadan, ere mærkede med Citationstegn. Udg. A.

først paa Tilbageveien til Bispegaarden havde jeg Øie for de venlige Ansigter, som hilsende mig. Jeg fornam Mængdens Jubel, jeg saae de vaiende Flag, men i mit Hjerte knugede den Tanke mig: Hvad sige vel Folk rundt om i Landet til, at en saadan Fest forundes mig? Hvorledes ville Bladene omtale den? Jeg følte, at jeg nok vilde kunne bære enhver Udtalelse af, at det var for stort, hvad der skjænkedes mig, men jeg vilde ikke kunne bære, at der udtaltes en ugunstig eller umild Dom over min Fødeby, fordi den saaledes hædrede mig. Det var derfor — jeg tilstaaer det — en uendelig Glæde for mig snart at see, at alle »Bladene,« store og smaa, talte med varm Deeltagelse om min Fest i Fødebyen. Allerede strax, da jeg fra Raadhuset vendte tilbage til Bispegaarden, hørte jeg den første Stemme fra et af de meest betydende Blade i K j ø b e n h a v n, der netop i denne Morgen var kommet med Posten; der bragtes mig deri en hjertelig Hilsen og min Fødeby en rosende Anerkjendelse. Det gjorde mig saa vel, gav mig Ro i Sindet og Modtagelighed for den store Deel af Festen, som endnu i denne Dag og Aften ventede mig. I »D a g b l a d e t« for den sjette December stod: »E t a t s r a a d H. C. A n d e r s e n feirer idag en Hæders- og Glædesdag, idet der i Odense overrækkes ham Diplomet som Æresborger i denne hans Fødeby. Det er hertillands sjældent, at en saadan Æresbeviisning bliver Nogen til Deel; men Odense By har havt god Føie til paa denne Maade at hædre den fattige Haandværkssvends Søn, som, udgaaet derfra, har skaffet sig et Navn, der nævnes med Ære langt ud over Fædrelandets snevre Grændser, og derved tillige har hædret det Land og den By, hvor han fødtes. Mange ere sikkert de, som

idag i Tankerne dvæle ved Festen i Odense, der vil indtage en fremragende Plads i H. C. A n d e r s e n s »Livs Eventyr,« og sende Digteren deres Hilsen og Tak for Alt, hvad han har givet dem og os Alle.«

Med mere Freidighed, end jeg havde havt om Formiddagen, kørte jeg nu med Festudvalgets Medlemmer til Raadhuset; nu først havde jeg Øine til at see den smagfulde Udsmykkelse. Musikken spillede Melodier, som knytte sig til mine Sange«.

I Raadhusets Sal, hvor mit Brystbillede var anbragt paa et Fodstykke og omgivet af Medailloner med Indskrifterne: »den 2den April 1805« (min Fødselsdag), »den 4de September 1819« (den Dag, da jeg forlod Odense) og »den 6te December 1867«, var der samlet 250 Mennesker af alle Stænder. Efterat Borgmester M o u r i e r havde udbragt Kongens Skaal, blev følgende Sang afsunget:

Saa er Svanen da nu svævet hid til det Sted,
Hvor i Barndommens Rede den laae,
Mens de Andre med Medynk og Spot skued ned
Paa den Stakkel med Dunene graa;

Hvor den drømte saa ene bag Buskenes Skjul,
Fordi Ingen til den vilde see;
Kun en Vantrivning var dem den fremmede Fugl,
Fordi den var ikke som de.

De forstod ei dens Færd, og de anede ei,
At i Drømmen var Sandhed og Magt,
At den snart over Sky skulde søge sin Vei
I den lysende Sangsvanedragt;

At dens Flugt skulde stævne saa viden om Land,
Og end videre flyve dens Ry,
At dens Navn skulde trindt om ved fremmede Strand
Spredde Glands om dens Fædreneby;